

Euskaltzaindiaren araugintza berria: ikastaroa

Egilea

Xabier Alberdi Larizgoitia

Laguntzailea

Iñaki Ugarteburu Gastañares

Euskara Institutuak argitaraturiko bestelako lanak

**Euskara-probak. UPV-EHUko
irakasleen euskara-gaitasuna
frogatzeko materialak.
Gaiak eta terminologia**

**GB sintaxi ikastaro bat
Howard Lasnik eta Juan Uriagereka**

**Hitz-ordena, galdegaia
eta komaren erabilera.
Idazkera Teknikoa 1
Juan Carlos Odriozola
eta Igone Zabala**

**Izen-sintagma.
Idazkera Teknikoa 2
Juan Carlos Odriozola
eta Igone Zabala**

**Testu-loturarako baliabideako.
Euskara Teknikoa
Koord.: Igone Zabala**

Informazioa eta eskariak:

**Euskal Herriko Unibertsitateko
Argitalpen Zerbitzua**

**Internet:http://www.lg.ehu.es/servicios/se_az
1397 P.K. 48080 Bilbao
Tf. 946012000
Faxa 944801314**

ESKATU GURE KATALOGOA

EUSKALTZAINDIAREN
ARAUGINTZA BERRIA:
IKASTAROA

EUSKALTZAINDIAREN ARAUGINTZA BERRIA: IKASTAROA

Egilea

Xabier Alberdi Larizgoitia

Laguntzailea

Iñaki Ugarteburu Gastañares

eman ta zabal zazu

Universidad
del País Vasco
servicio editorial

Euskal Herriko
Unibertsitatea
argitalpen zerbitzua

Debekatuta dago liburu hau osorik edo zatika kopiatzea, bai eta berorri tratamendu infomatikoa ematea edota liburua ezein modutan transmititzea, dela bide elektronikoz, mekanikoz, fotokopiaz, erregistroz edo beste edozein eratarata, baldin eta *copyrightaren* jabeek ez badute horretarako baimena aurretik eta idatziz eman.

© Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua

I.S.B.N.: 84-8373-138-X

Lege gordailua: BI-1.083-99

Fotokonposaketa: Ipar, S. Coop.

Particular de Zurbaran, 2-4 - 48007 Bilbao

Inprimaketa: Itxaropena, S.A.

Araba Kalea, 45 - 20800 Zarautz (Gipuzkoa)

Aurkibidea

ATARIKOA	9
I. SARRERA: EUSKARA BATUAREN ARAUTZEA	13
—Sarrera: arau kontzeptua dela eta	15
—Arantzazuko txostena (1968)	16
—Ondoko erabakiak	19
—Euskaltzaindiaren araugintza berria (1994-1998)	20
—Arauzko hizkuntza (akademiak arautua) eta hizkuntza estandarra	23
—Zuzentasunetik egokitasunera: akademiaren arauen garrantzi mugatua ..	25
—1-76 arauen zerrenda	29
—1-76 arauen sailkapena	31
II. ARAUEN LABURPENAK	33
III. EUSKALTZAINDIAREN ARAUGINTZA BERRIA	53
1. <i>Bat-batean, behinik behin, batik bat</i>	55
2. <i>Baitu, baikara, bainaiz, e.a.</i>	56
3. <i>Aurrealde</i> edo <i>aurreko alde, e.a.</i>	56
4. <i>Hau guz(t)ia</i>	57
5. <i>Ene/nire, nirekin, niri, e.a.</i>	57
6. <i>Arrain, usain, artzain, e.a.</i>	58
7. Zenbakien idazkeraz.	59
8. Zenbakien deklinabideaz (<i>hiru, lau</i>)	60
9. <i>-zio</i>	63
10. <i>Nornahi, nonahi, non-nahi</i>	63
11. <i>Nor/nortzuk, zer/zertzuk, zein/zeintzuk</i>	64
12. <i>Bat</i> eta <i>batzuk</i> -en deklinabidea	65
13. Lerroz aldatzean marratxoak nola jarri	67
14. Adizki alokutiboak (hikako moldea)	68
15. Partitiboaren erabilera okerra	69
16. <i>Zu izan ezik</i>	70
17. Euskal alfabetoaren letren izenak	71

18. Ordinalen eta banatzaileen idazkera	71
19. <i>Benetako, ohiko</i>	73
20. <i>Betiko</i> eta honen kideak	73
21. <i>Arabera</i>	74
22. <i>Iritzi</i>	74
23. <i>Arazi</i>	75
24. <i>Ba-</i> eta <i>gabe-</i> ren idazkera	77
25. Hitz elkartuen osaera eta idazkera	77
26. <i>-z gero</i>	86
27. <i>Hori eta, hori edo</i> eta horrelakoen idazkera	87
28. Aditzoinen forma	89
29. Diptongoz bukatzen diren izenen deklinabidea	91
30. Partitiboa baiezko perpausetan noiz eta nola	93
31. <i>Ekartzea merezi du</i>	95
32. Espainiako Erresumako probintzia eta elkarte autonomoen izenak ...	97
33. <i>Ongi etorri!</i>	99
34. <i>Hiru kiloko haurra, lau hankako mahaia</i>	100
35. Orduak nola esan	104
36. Frantziako Errepublikako eskualdeen izenak	110
37. Data nola adierazi	112
38. Munduko estatu izenak, hiriburuak eta herritarren izenak	113
39. Zenbait aditzen erregimena (<i>gonbidatu, iguriki, itxoin, itxaron, deitu, lagundu</i>)	119
40. <i>Topiko(a) bihurtu</i>	122
41. <i>Egiteko asmoz</i>	124
42. <i>Lehenago etorriko zen; lehenago asmatuko zuen</i>	125
43. <i>Arazi</i> aditzaren erregimena	126
45. Gure egitura politiko batzuen euskal izenez	129
47. Hizkuntza hilak eta klasikoak	131
49. <i>-ARI (-lari)</i> atzizkiak	131
50. <i>-ARI / -ARIO</i>	133
51. Kontinenteak, geografia izen nagusi batzuk eta herritarren izenak ...	135
52. Munduko geografiako zenbait izen (mendiak, ibaiak, itsasoak)	136
53. Munduko estatuetaiko hizkuntza ofizialak	137
57. Euskal herrialdeen, herritarren eta euskalkien izenak	138
73. <i>-go</i> atzizkia eta izen multzokariak	140
85. Adizki perifrastikoetako adizki nagusiaren forma	141
87. Euskara Batuaren ahoskera zaindua	143
IV. HIZTEGI BATUA	149
A-oihan	154
V. ARIKETAK	313
VI. ARIKETAK: EBAZPENAK	383

ATARIKOA

Esku artean duzun argitalpen hau, irakurle, EHUko Euskara Institutuak 1998an antolatu zuen hobekuntza-ikastaro baten emaitza da: orain bildurik eta osaturik aurkeztu ditugu ikastaro hartan erabili ziren langaiak, unibertsitateko ikasle, irakasle eta langile euskaldunei lagungarri gertatuko zaizkielakoan. Hain zuzen ere, Euskaltzaindiaren eta EHUren arteko lankidetzeta-hitzarmenari esker gauzatu da argitalpen hau.

Izenburuak adierazten duenez, Euskaltzaindiaren araugintza berria da liburu honen ardatza: zehatzago esateko, 1990eko hamarkadan emaniko arau garrantzitsuenak bildu dira argitalpen honetan. Bilduma bat da, beraz, liburuaren tankeran emana edo antolatua, eta unibertsitateko euskal hiztunari arauen inguruko eguneratze-lanean laguntzeko asmoz burutua.

Liburuak sei atal nagusi ditu. Lehenengoan, euskara batuaren araugintzari buruzko argibide batzuk eta arau kontzeptuari buruzko hausnarke-ta xume bat eskaini dira. Bigarren atalean, arau berrien laburpenak datoz, Euskaltzaindiaren agerkarietan agertu bezalaxe. Hirugarrenean, arauak berak jaso dira: lehenik, erabakia laburbiltzen duen adierazpen orokorra ematen da; eta gero, arauaren oinarri, tradizio eta irizpideak laburtzen dira. Laugarren atala hiztegi batuari dagokio: jarraian eta ordena alfabetikoan —baina erabakiaren zenbakia aipatu gabe—, argitaraldi honen eguna arte harturiko erabaki guzti-guztiak jaso dira, hiztegi batuko hitz guztiak, alegia. Azkenik, bosgarren eta seigarren ataletan, araugintza berria lantzeko ariketa-bilduma eta ariketa horien ebazpenak eskaini dira, hurrenez hurren.

Hauta-lanaren emaitza da liburua, eta alde horretatik, ezin du ordezkatu araugintzaren lehen eskuko ezagutza, alegia Euskaltzaindia *Euskera* bere agerkariaren bidez eta harpidedunei zuzenduriko bilduma berezi baten bidez zabaltzen ari den arauen berariazko argitalpen xehea. Beraz, liburu honen hutsuneak betetzeko, jatorrizko argitalpen osoetara jo beharko

du irakurleak: ibaien, aintziren, santutegiko izenen edo pertsona-izen klasikoen inguruko zalantzak argitzeko, adibidez¹.

Gainera, Euskaltzaindiaren arautze-lan berria oraindik prozesu bukatugabea dela kontuan harturik, begien bistan geratzen da argitalpen honen balio mugatua: gutxi gorabehera, 1994-98 aldiari dagozkion erabakiak jaso ditugu liburu honetan. Nolanahi ere, hiztegi batuaren garrantziaz jabeturik, ahalegin berezia egin dugu hiztegiaren arloan oraintsuagoko arauak ere jasotzeko. Ahaleginak ahalegin, aurrerantzean ere euskaldun ikasiak arretaz eta hurbiletik egin beharko du etorkizun dagoen araugintza berriaren jarraipena.

Bestalde, argitalpen honen balio nagusietako bat erosotasuna dateke: alegia, Euskaltzaindiaren araugintza berriaren ikuspegi zabal eta osoa, modu eroso eta erabilgarrian eskaintzea, eta ez modu barreiatu eta zatikatuan. Beste alde on bat, ariketa-sorta eder batez horniturik egotea da (55 ariketa baino gehiago, ebazpena eta guzti²): hortaz, informazioa ez ezik, aritzeko eta trebatzeko aukera ere izango du irakurleak, bereziki hiztegiaren arloan.

Beraz, bilduma-tankerako liburu honi eskerrak, aurrerantzean unibertsitategi euskaltzaleak bere burua lehen bezain galdua ikusiko ez balu, betea geratuko litzateke argitalpen honen helburu nagusia: alegia, euskaltzale jakinahiarentzat araugintzaren «labirintoan» bide-erakusle gertatzea.

---

¹ Irakurleak sarrerako atalaren bukaeran (29-30 orr.) ikus dezake 1994-1998 aldiko erabakien zerrenda. Liburu honetan ia-ia denak laburtu ditugu, izendegi-tankerako erabaki batzuk izan ezik: alegia, ez ditugu sartu argitalpen honetan ibaien, aintziren, santutegiko izenen eta pertsona-izen klasikoen inguruko erabakiak.

² Hiztegi batua lantzeko ariketetako esaldi gehienak unibertsitate-mailako ikasliburuetatik jasota daude; benetako esaldiak dira, beraz, eta ez asmatuak.

I

SARRERA:
EUSKARA BATUAREN ARAUTZEA

Sarrera: Arau kontzeptua dela eta

Jakina denez, *arau* kontzeptua ulertzeko modu asko daude hizkuntzalaritzan. Hona hemen, terminoaren adiera edo erabilera nagusietako batzuk:

1. Araua zenbaitetan hizkuntzaren «gramatika-erregelaren» zentzuan erabiltzen da. Zentzu honetan, araua ez da gizarte-erakundeek edo taldeek (akademiek-edo) ezarritakoa, hizkuntzaren gramatikak «agindutakoa» baizik (adibidez, **apurtutak daude mahaiak > apurtuta daude...*). Hau arau gramatikala da: erabileren gramatikaltasuna edo gramatikaltasunik eza argitzen duena. Adiera honetan «gramatikala» eta «gramatikaz kanpoko» (agramatikala) kontrajartzen dira.
2. Beste adiera batean, hizkuntzaren akademiak erabakitakoari deitzen diogu «araua». Hau arau akademikoa da. Oso agerian geratzen da orduan arauaren egiunezko izaera: hizkuntzaren gain arautzeko ahala aitortzen zaion erakunde bateko kideek, elkar hartuta, erabakiak hartzen dituzte. Arau honi gagozkiola, «zuzena» eta «okerra» izenondoak erabiltzen ditugu maiz.
3. Hirugarrenez, bestelako adiera batean, araua sistemari kontrajartzen zaio eta sistemaren gauzatze kolektiboaren zentzuan hartzen da (Coseriu). Zentzu horretan arau bat baino gehiago bereizten dira hizkuntzaren aldaera sozial, dialektal edo erabilerazkoen arabera. Zentzu teknikoan arau honetan, eremu jakin batean «nola esan ohi den» frogatzen da eta ez «nola esan behar den»; kontrajartzen diren kontzeptuak «ohikoa/ezohikoa» dira eta ez «zuzena/okerra». Arau honek ez du, printzipioz, balio arauemailerik. Arau akademikoa edo kodifikazioa, gehienetan, «ohikoak diren arauen» atzetik etorri ohi da, berresteko edo aurka egiteko.

4. Bestalde, gizartearen, geografia-hedapenaren edota ingurunearen arabera «arau bat baino gehiago» agertzen zaizkigu. Eta arloko edo eremuko erabilera horiei ere sarritan kutsatzen zaie joera arauemailea: esate baterako, egunkari gehienetan arau zehatzak ematen dira hizkuntzari buruz eta gero, emandako arau horien argitan ebaluatzen dira hizkuntzaren erabilerak, «zuzentzat» edo «okertzat» joaz.

Euskara batua arau-mota bat da; Coseriuren arabera, hizkuntzaren akademiak ezarritako araua *arau kodifikatua* da eta batez ere idazkeran (hizkuntza idatzian) islatzen da. Zentzu horretan, euskara batua ez da bukaturik eta osaturik dagoen zerbait, oraindik ere egiten edo kodetzen ari den araua baino. Hona hemen, bada, euskara batuaren arautzeak orain arte izan duen ibilbidearen urrats nagusiak.

Arantzazuko txostena (1968)

Gaurko euskara batuaren lehen oinarriak Mitxelenaren Arantzazuko txostenean³ finkatu ziren. Txosten hartan honako arlo hauek landu ziren:

1. Oinarriak: batasunaren irizpide nagusiak.
2. Ortografiaren oinarriak (alfabetoa, letren erabilera...).
3. Hitzen forma.
4. Hitz berriak.
5. Morfologia.
6. Joskera.

Hona hemen, labur-labur, Euskaltzaindiaren aspaldiko adierazpen hartako proposamen-gomendio garrantzitsuenetarikoko batzuk⁴.

Oinarriak

Oinarri haien arabera, batasuna —lehen urratsetan behintzat— euskara idatziarena zen (eta hala da oraindik ere). Batasunak honako helburu edota ondorioak ekarri behar zituen berekin: euskalkiak elkarrengandik gehiago ez urruntzea eta ahal zen neurrian, baita elkarrengana biltzea ere. Eta jakinaenez, batasuna egiteko, Bilbo euskalduna ez zelarik, erdialdeko euskalkietara jotzea proposatu zen. Batasuna, azaleko auzietatik hasita eraiki behar zen, mamiari zegozkion arazoak geroko utziaz.

---

³ «Ortografia» (*Euskera*, XIII, 1968, 203-220). Euskaltzaindiak oraintsu arau berrieekin batera berrargitaratu duena (ik. *Euskaltzaindiaren Arauak*, bigarren karpeta).

⁴ Baita in *Euskaltzaindiaren Arauak* (arauen bilduma), 2. karpeta, 525-541.

Ortografia

Ortografiari dagokionez, alfabetoaren gutxieneko letrak finkatu ziren lehenik (>f< eta >h< letrak barne zirela eta >c, qu, v, w, y< modukoak erdal hitzak idazteko proposatuz). Gainera, ondoko «digrafoak» ere onartu ziren: >rr<, >dd<, >tt<, >ll<, >ts<, >tx<, >tz<. Era berean, Baionako erabakiei jarraituz, >h< letra erabiltzeko oinarriak jarri ziren, *mahai, aho, ehun, hats...* modukoak bai, baina *aphez, athe, ekharri* eta *erho, belhar, unhatu* bezalako idazkerak baztertu. Orobat, hitz adierazkorren kasuan izan ezik, >in< eta >il< idazkerak bultzatu ziren >iñ<, >ill<, >ñ< eta >ill< formen ordeiz. Zeinu batzuen erabilera mugatu zen: a) galdera- eta harri-dura-markak esaldi-azkenean bakarrik (>?<, >!<) erabiltzea proposatu zen; b) apostrofoa *t'erdia* kasura edo antzekoetara murriztu zen; c) marraztoa (-) erabiltzeko gomendioak eman ziren (*Piaget-ek, Bremen-en*, baina *Parisen, Bizkaian...*). *Ba-* baiezkoa eta baldintzazkoa batera idaztea proposatu zen. *Ez* eta *bait*, biak, askaturik idaztea proposatu zuen Mitxele-nak. Eta *duenez gero*, *atzo gero(z)* eta *Ez du egin, ez daki eta* idazkerak bultzatu ziren.

Antzinako euskal hitzen forma

Antzinako euskal hitzen formari dagokionez, besteak beste, ondoko irizpide-gomendioak ezarri ziren: a) «euskal hitza», euskaldunok aspaldidanik darabilguna da, datorren lekutik datorrela; b) antzinatasunak ematen dio soil-soilik hitz bati jatortasuna; c) euskaldun guztiek edo gehien-gehienek darabiltenari eman behar zaio lehentasuna; d) *bekoki/kopeta, jin/etorri...* moduko bikoteen aurrean, guztiez baliatzea proposatu zen, ahal zen neurrian desberdintasunak ezarriz; d) Euskaltzaindiak ezin arbuia dezake euskal hitzik: nahiago ditu bizi-bizirik dirautenak zaharkituak baino, (euskal literaturan eta euskal irakurgaietan) gehiago erabiltzen direnak eta zabalago hedatuak daudenak; e) zenbait aldaera besterik gabe baztertu beharrak dira euskara idatzian (*biar* > *bihar*, *biño* > *baino*, *abitu* > *abiatu*, *zun* > *zuen/zuan*, *ixen* > *izan...*); f) zenbait laburpen (*lez* > *legez*, *nipe* > *nik (b)ere...*) arbuigarriak dira; f) euskalki guztiek egin dituzten aldaketak onartzekoak dira (*arima* eta ez *anima*); g) erdal etorkiko hitz anitzetan b-, d-, g- aldaera hobesten da (*pekatu* > *bekatu*, *torre* > *dorre*, *kerezi* > *gerezi...*); h) bazter-euskalkiek makurtu behar lukete zenbait alditan erdikoan alde (*barri* > *berri*, *ultze* > *iltze*, *ukuzi* > *ikuzi*, *sen-to (sonto)* > *sendo*, *uzen* > *izen...*); i) bazterreko euskalkiak bat datozenean, berriz, indar gehiago dute erdikoek baino (*burni(a)* > *burdina*); j) hots-bereizkuntzak ondo gorde behar dira hizkuntza idatzian; k) oroit gaitzen euskalkiak gero eta gehiago bereizten ari zaigun mugaz, batez ere hiztegi aldetik.

Hitz berriak

Arlo honetan ondoko oinarriak ezarri ziren: a) ez dago hitz berririk sortu beharrik euskal hitz zahar jatorrak, erdaratikakoak direlakoak, baztertzeko asmoz; b) euskal hitzak sortzean, gure hizkuntzaren moldea (hitz-elkarketa bereziki) gorde behar dugu; c) bestetariko hitzak hartzerakoan, >y<, >kh<, >th<... gisakoak baztertzearen alde eta etorkizko zenbait kontsonante-multzo bakuntzearen alde agertu zen Mitxelena; d) erdaratikako hitz berrietan >v< gordetzea (*vektore*) eta kontsonante-multzo batzuk (*vektore*, *-logia*) aldatu gabe uztea gomendatu zuen Mitxelenak txosten hartan.

Morfologia

Morfologiari dagokionez, ondoko gomendioak eman ziren: a) deklinabide mugatua eta mugagabea (*zenbait gizon, edozein lekutan, bi mendiren erdian, zein ikaslek, ez du begik ikusi...*) bereizi behar dira; b) *mendietatik* formarekin batera *mendietarik* eta *gizonengan(dik)* formarekin batera *gizonen baitan (baitatik)*... formak ere onartzea proposatu zuen Mitxelenak eta orobat *-gaz* atzizkia bizkaieraz idazteko; c) instrumental delakoa (*ezpataz hil zuen*) gordetzearen aldekoa zen Mitxelena; d) aditz-paradigmak hautatzerakoan, aukera bitez beti, ahal delarik, beste euskalkietakoetarik gutxien saihesten direnak (*dauz > ditu(z), gauz > gaitu(z); natxegok > ...*); e) (*egin*) *dezake / lezake* bereiztea proposatu zen; f) *sar bedi, sar daiteke, sar dadin, iraul beza, iraul dezake, iraul dezan*, baina *sartu da, sartu behar du...*

Joskera

Honako irizpideak proposatu zituen Mitxelenak: a) euskal autore gailenetan dauka Euskaltzaindiak oinarri sendoa; b) sartaldeko hizkuntzetako prosa zenbait bidetan barrena ibiltzen ikasia eta trebatua da, latinaren ondotik; era berean, hainbeste ez bada ere, geure hizkuntza («latinaren, eta erabat sartaldeko hizkuntzen, kutsua geure bekokian daramagu. Aitor dezagun, on(h)ar dezagun, eta goazen aurrera bide horretarik.»); c) egungo prosa, ez da hizkuntza batekoa edo batena, nazioartekoa baizik (B.L. Whorf-ek «standard average European» deitu zuena) eta euskal idazlerik gehienek ere ez dute bestela jokatu; d) euskal gaietarik kanpora, euskal prosak «ur garbiaren pare» behar du izan, inongo usainik, kolorerik eta zaporerik gabea; e) hitz-ordenaz eta aurkitu diren legeak ez dira idazlea estekatzeko kateak, honen kemenak gehi ditzaketen lanabesak baizik.

Ondoko erabakiak⁵

Ortografia

1. Puntuazioa: harridura- eta galdera-markak; zenbakiak; komatxoak, apostrofoa; marratxoak. (*Euskera*, XVI, 1971, 150-153)
2. Loturiz ala bereiz:
  - hitz-elkarteak; *gabe*; *baitan...*; *arazi/erazi*; *...edo*; *ahal/bide/omen/ote* (*Euskera*, XVI, 1971, 156-159)
  - ez*, *ba*, *bait* (*Euskera*, XVII, 1972, 168-173)
3. Kontsonante busti-palatalen grafia (*Euskera*, XXIV, 1979, 91-92 edo *Bergarako Biltzar Ondoko Erabakiak*, 1979, 21-22)
4. H letraren ortografia-arauak (*Euskera*, XXIV, 1979, 659-679 edo *Bergarako Biltzar Ondoko Erabakiak*, 1979, 53-88)
5. Euskal alfabetoaren letren izenak (*Euskera*, XXIV, 1979, 703-704 edo *Bergarako Biltzar Ondoko Erabakiak*, 1979, 125-126)

Deklinabidea

1. Izenkien deklinabidea (*Euskera*, XXIV, 1979, 633-657 edo *Bergarako Biltzar Ondoko Erabakiak*, 1979, 25-51)
2. Erakusle soilen deklinabidea (*Euskera*, XXIV, 1979, 629-6632 edo *Bergarako Biltzar Ondoko Erabakiak*, 1979, 23-26)
3. -a berezkoa eta artikulua gisakoa leku-izen propioetan (ik. Euskaltzaindia, *Euskal Herriko udalen izendegia*, 1979, 7 eta 122-127).

Aditza

1. Aditz laguntzaile batua (*Euskera*, XVIII, 1973, 5-74)
2. Aditz sintetikoa (*Euskera*, XXII, 1977, 787-850)

Hiztegia (Hitzen forma)

1. Euskal hitzak zein diren (*Euskera*, IV, 1959, 214-215/ ik. Arantzazuko txostena, III.1)
2. Antzinako 2000 bat euskal hitzen forma batua (ik. Arantzazuko txostena, III) *Batasunerako Hiztegia*. Ikus *Euskera*, XIII, 1968, 251-265.
3. Hilabeteen izenak (*Euskera*, XIV, 1971, 103-107)
4. H letra daramaten hitzen zerrenda (*Euskera*, XXIV, 1974, 659-693)

---

⁵ Ik. *Euskaltzaindiak batasunerako eskaini dituen erabakiak*, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza eta Kultura Saila, Euskara Zerbitzua, Gasteiz, 1984.

5. *Euskal Herri hitza ez baztertzea (Euskera, XXIV, 1979, 115-118)*
6. Polizi erakunde desberdinen izenak (*Euskera, XXV, 1981, 153-157*)
7. Euskal Herriko udalen euskal izena (*Euskaltzaindia, Euskal Herriko Udalen Izendegia, Bilbo, 1979* edo *Euskera, XXIII, 1978, 317-334*)
8. Maileguzko hitz berriak (ik. *Euskaltzaindia, Maileguzko Hitz Berriei buruz Euskaltzaindiaren Erabakiak, 1986.*)

Gida gisa eskaini diren beste zenbait zerrenda:

1. Filateli hiztegia (*Euskera, XVIII, 1973, 205-206*)
2. Merkatalgo izendegia (ik. *Euskaltzaindia, Merkatalgo Izendegia, Iruñea, 1974* edo *Euskera, XVIII, 1973, 215-229*)
3. Zortzi urte arteko ikastola hiztegia (1784 hitz) (*Euskera, XX, 1975, 7-53*)
4. Pertsona izenak (ik. *Euskaltzaindia, Euskal Izendegia, Iruñea, 1977*)
5. Matematika hiztegia (*Euskera, XXIII, 1978, 255-268*)
6. Arkitektura hiztegia (*Euskera, XXIV, 1979, 307-327*)

Euskaltzaindiaren araugintza berria (1994-1998)

Azpimarratu beharra dago oraingo araugintza berrian euskal tradizio idatzia izan dela oinarritzko irizpide eta gidari nagusia. Jakina, «tradizioa» aipatzean ez dugu euskara batuaren historia edo tradizio labur eta berria (1968-1990) adierazi nahi; izan ere, batzuetan erabaki berriak azken aldi honetako ohituren aurka joan dira (*batetan > batean; eritzi > iritzi; batzu > batzuk; hamaika urtetako mutila > hamaika urteko mutila; aurrekalde > aurrealde; hogeitazazpi/hogei eta zazpi > hogeita zazpi...*).

Tradizioak tradizio, egia da, nolana ere, zenbaitetan tradiziozko usadioetatik ez dela zuzenean eratoritzen hautu bakar eta segurua; hots, maiz, tradizioa(k) aintzakotzat harturik, tradizioen artean hautatu beharrean aurki gaitzke eta horrelako batzuetan Euskaltzaindiak bere hautua egin du, denen gustukoa izan(go) ez dena, jakina.

Batasunaren historia guztian bezala, orain ere, funtsean euskara batu idatziaren batasunaz ari gara, idatzia uste eta nahi baino maizago hizkuntza mintzatuan ispilatzen bada ere. Bistan dago hor benetako arazoa dugula mailak elkarrengandik bereizten: euskara batuaren premia administrazio, hezkuntza eta komunikabideetara zabaldu den neurrian, maila idatzi soila gainditzen duen hizkuntza *estandarren* betekizunak betetzera etorri da euskara batua; eta une horretatik, idatzirako ezartzen dena idatziaren mailaz haratago doa, mintzatura, alegia. Denbora pixka bat behar ko da euskara batuaren gainean eraikitako estandarrek halako beregaintasuna edo izaera autonomoa lortu eta finkatu arte.

Hiztegi batuaren garaia

Aldi berri honetako araugintzaren berrikuntzarik garrantzitsuenak hiztegi batuarena izan da. Aurreko garaietan, gutxi-asko, nahiko ondo finkatuta geratu ziren euskara batuaren ortografia eta morfologia (deklinabidea eta aditz-jokoa) eta orain, lehen aldiz, Euskaltzaindiak hiztegi batua —oraingoz FORMA bakarrik edo FORMA nagusiki— finkatzeari ekin dio modu sistematikoan. Alde horretatik, orain gure artean hiztegi batua dela-eta sorturiko auzi eta eztabaidek aurreko mendeetako gaztelaniaren egoera dalkarkigute gogora: hizkuntzaren Akademia Espainiarrak antzeko egoera nahasiari aurre egin behar izan zion⁶.

Mitxelena Arantzazuko txostenean (III, 12) iradoki zuen egitekoa hartu du bere gain Euskaltzaindiak: «Beharrezkoa dugu, bederen, hiztegi-txo bat, ia ortografiarekikoa huts-hutsik, nahi-ta-etzko badu ere hitzen esan-nahia laburzki adieraztea, zertaz ari den jakin dezagun» (Mitxelena, *Euskera*, XIII, 214. or.).

Hiztegi Batua egiteko, Euskaltzaindiak lehenago eman dituen hiztegi-gintzako zerrendak hartu dira abiapuntutzat (ik. aurreko atala) eta gainera bi iturri nagusi hauek: a) tradizioko hitzak (*Orotariko Euskal Hiztegia* ja-soak); b) xx. mendeko hitzik erabilienak (*Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoa*). Iturri horiei guztiei forma berriagoak ere gehitu zaizkie, osoaera zuzeneko izanik, premia bati erantzuteko egokitzat jo direnean.

Lehenagoko zerrenda guztiak berrikusi nahi izan ditu Euskaltzaindiak, izan duten onarpen-maila neurtu, eta, gaur dugun informazio zabalagoaren argitan, berretsi nahiz beste formaren bat proposatu. Hiztegi Batuko hitzen zerrenda hurrengo pasaldietan osatzekoa da: beraz, ez da pentsatu behar zerrendan azaltzen ez diren hitzak batasunerako egokiak ez direnik; aipatu iturrietan etorri ez direlako ez daude zerrendan.

Erabilitako irizpideen artean erabakigarriena literatura-tradizioa izan da; baina horrekin batera, arreta berezia eskaini zaio Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko hizkuntza-batasunari, alegia, alde bateko eta besteko euskaldunak batzen gaituzten formak hobetsi dira.

Esan bezala, araugintza berriarekin batera hiztegiari iritsi zaio batasunaren garaia: izan ere, azken aldi honetan (94-97) Euskaltzaindiak hartu

---

⁶ Ik. Lázaro Carreter-en hitzetan, «La Academia, al ser fundada en el siglo XVIII, se encontró con un pequeño caos. Llegaban a ella voces de escritura del todo fonetizada, junto con otras a las que un prurito etimologizante separaba poco o mucho de la pronunciación.» (F. Lázaro Carreter, *El dardo en la palabra*, Galaxia Gutenberg/Círculo de Lectores, Barcelona, 1997, 117). Hona hemen, Lázaro Carreter-en lekukotasuna, hizkuntzaren akademiek duten indarraren erakusgarri: «Hay dos casos en que sí se mostró resolutive [la Academia Española]: frente a *dotor*, *doctrina* casi absolutamente generales, patrocinó *doctor* y *doctrina* con el éxito futuro que a la vista está.» (Ib. 118).

Ikus Lapasaren *Historia de la lengua españolatik* (Gredos) jasotako zati adierazgarriez osatutako testua sarrera honen bukaeran (28 orr.).

dituen 76 arauetatik erdiak baino gehiago hiztegiari buruzkoak dira, %35 inguru morfosintaxiari dagozkio eta gutxienak dira ortografia edo idazkerarekin zerikusia dutenak (ik. oraingo arauen sailkapena sarrera honen bukaeran, 31 orr.).

Morfosintaxia

Morfosintaxiaren arloan ez da egon hainbesteko berrikuntzarik azken aldiko araugintzan. Beharbada, erabaki garrantzitsuenetako bat hitanoko aditz-jokoari dagokiona da (14. araua). Hortik kanpora, maila desberdinetako erabakiak hartu ditu Euskaltzaindiak.

Zenbait arauk, aspaldi honetan hedaturiko aldaera batzuen artean aukera gramatikala eta gramatikaz kanpokoa zein diren gogorarazten digute, inongo berrikuntzarik ekarri gabe; maila horretakoak dira hurrengo modukoak: 15. araua (partitiboaren erabilera zuzena); 31. araua (*ekartzea merezi du*).

Beste erabaki askok tradizioko erabilera sustraitua gogorarazi, hobetsi edota ezarri besterik ez dute egiten. Maila horretakoak dira hurrengo modukoak:

- 4. araua (*hau guztia*);
- 16. araua (*zu izan ezik*);
- 19. araua (*benetako, ohiko*);
- 20. araua (*betiko...*);
- 30. araua (partitiboaren erabilera baiezko perpausetan);
- 33. araua (*ongi etorri*);
- 34. araua (*hiru kiloko harria*);
- 40. araua (*topiko(a) bihurtu*);
- 41. araua (*egiteko asmoz*);
- 42. araua (*lehenago etorriko zen*)...

Gehienetan, tradizioan oinarrituta, aukera egiten da zabaldutako forma (dialektal) desberdinen artean, egiunezko edo hitzarmenezko hautua hartuz. Sail horretan sar genitzake hurrengo modukoak:

- 5. araua (*ene/nire*);
- 8. araua (zenbakien deklinabidea);
- 11. araua (*nor/nortzuk...*);
- 12. araua (*bat/batzuk...*);
- 25. araua (hitzez elkartuen osaera eta idazkera);
- 28. araua (aditzoinen forma);
- 29. araua (diptongoz bukatzen diren izenen deklinabidea);
- 35. araua (orduak nola esan);
- 37. araua (data nola adierazi);
- 39. araua (zenbait aditzen erregimena);

- 43. araua (*arazi* aditzaren erregimena);
- 49. araua (*-ari* (*-lari*));
- 50. araua (*-ari/-ario*);
- 73. araua (*-go* atzizkia).

Ortografia

Ortografiaren arloan ere ez dugu berrikuntza handiegirik. Dena dela, beste alde batetik begiratuta eta hiztegi batua neurri handi batean hiztegi ortografikoa dela kontuan harturik, ezin ukatuzkoa da araugintza berrian ortografiak hartzen duen garrantzia (*bat-batean; aurrealde; non-nahi...; bosgarren...; arabera; iritzi; arazi*). Erabaki garrantzitsuenen artean, beharbada, hurrengoak aipa ditzakegu:

- 2. araua (*baitu...*)
- 7. araua (zenbakien idazkera: *hogeita zazpi*)
- 23. araua (*arazi*)
- 25. araua (hitz elkartuak)

Hemen ere, tradizio idatzia izan dute irizpide nagusitzat erabakiak hartzerakoan (edo lehengo erabakiak aldatzerakoan), baina, jakina, tradizioaren irizpidea ez zen aski forma bat ezartzeko: hautatu beharra zegoen eta horixe egin du Euskaltzaindiak, hautuak egin.

Batzuetan orain arteko ohitura/araua zein den gogorarazten digute, besterik gabe: 24. araua (*ba-; gabe*).

Eta berrikuntzen artean, aipagarria da *-ill-* idazkeraren eta kontsonante ondoko *-h-*aren onarpena zenbait kasu jakinetan. *-ill-* proposatzen da nazioarteko forma denean, eta, beraz, Iparraldean ere palatala ahoskatu eta idatzi dutenean (*artilleria, gillotina, billete, billar*); idazkera bera proposatu da, orobat, Hegoaldeko hitz jakin batzuetarako (*bonbilla, tortilla*), *-ill-*ez idatzi baitira beti hitz horiek. Bigarren kasuan, hitz gutxi batzuk onartuko dira, Iparraldekoak direnak eta *-h-*rik gabe ulergaitz gertatzen direnak (*ala / alha*).

Arauzko hizkuntza (akademiak arautua) eta hizkuntza estandarra

Hizkuntzalaritzan arau kontzeptua ulertzeko modu bat baino gehiago daude, baina guk hemen hizkuntza-akademiek ematen duten arau-motaz ari gara. Eta aurreko ataletan ikusi dugunez, gurea bezalako hizkuntza batean, non estandarizazioa oraindik gauzatzen ari baita, hizkuntzaren akademiak ematen dituen «arauak» era eta maila askotakoak izan daitezke: arau batzuk hizkuntzaren estandarizazioari lotuta daude, konbentzionalak edo egiunezkoak dira eta une jakin batean dauden usadioen artetik egindako hautuaren ondorio dira (esaterako, *iritzi* forma aukeratzea edo data eta

orduak adierazteko moldeak finkatzea); beste arau batzuek, ostera, hizkuntzaren erabilera gramatikala eta gramatikaz kanpokoa bereizten dituzte (*lanarik > ... *lanik*).

Hizkuntza zuzen(tasunez) erabiliko bada, ezinbesteko baldintza da arau gramatikalari —hizkuntzaren gramatikari— jarraitzea (**Irakasle hori jatorra dirudi* > *irakasle horrek...*; **jantziak apurtutak daude* > *jantziak apurtuta/apurturik/apurtuak daude*), zenbaitetan gramatikaltasunaren muga irristakorra bada ere⁷. Are gehiago, ezinbestekoa da, orobat, arau akademikoari jarraitzea.

Baina hizkuntzaren erabilera, akademiek araututakotik harantzago doa: hizkuntza, sistema den aldetik eta baliabide mugatuekin posibilitate mugagabeak eskaintzen dituen neurrian, multzo irekia da; eta hizkuntza guztietan —baita arautuen edo estandarizatuenetan ere— gauza asko dira espresuki hizkuntza-akademiek arautu gabe geratzen direnak; hala ere, horrelakoetan gerta daiteke arautu gabeko alderdien inguruan erabilerazko araua edo erabilerazko arau bat baino gehiago egotea. Zentzu horretan, hizkuntza arauzkoaren (batez ere, akademiek arautuaren) gain eraturako errealitate zabalagoa dagoela onartu ohi da eta izaera zabalagoko hizkuntza horri «estandarra» deitu ohi zaio: erabilerazko arau onartua, hezkuntzan, administrazioan eta komunikabideetan erabilia eta zuzentzat hartua.

Esan bezala, arau akademikoa bestelako arauen atzetik etortzen da normalean: gaztelaniaz, adibidez, salatu eta salatu ibili ondoren, azkenean Akademiak onartu egin du *enervar* (DRAE92) hitzaren adiera kutsatua («urduri jarri» galizismoa); eta euskaraz antzeko zerbait gertatu da *erail* hitzarekin.

Bestalde, estandarrekin batean, erabilerazko arau zehatzagoak ere badaude, adibidez, komunikabideek, hiztegi-gileek, idazleek edota unibertsitateek... ezartzen dituztenak. Ikus daitekeenez, sinplekeria da pentsatzea hizkuntza batean ari garenean arau bakar baten arabera jokatzeko dugu: arau bat baino gehiago gurutzatzen dira hiztun ikasiaren jardunean.

Esandakoaren haritik, gutxienez ondoko bereizkuntzak egitea komeni zaigu:

- a) gramatikala / gramatikaz kanpokoa (agramatikala)
- b) arau akademikoaren arabera / arau akademikoaren aurkakoa

---

⁷ Hurrengo moldeak ikusita, adibidez, zalantza bat baino gehiago sortzen zaizkigu:

- (1a) Oso bilera garrantzitsua (izan dugu)
- (1b) Bilera oso garrantzitsua (izan dugu)
- (2a) Oso garrantzitsua izan den bilera bat (izan dugu) / Bilera bat izan dugu, oso garrantzitsua izan dena
- (2b) ? Bilera bat izan dugu, oso garrantzitsua
- (2c) ?? Oso bilera garrantzitsu bat (izan dugu)
- (3a) Ezkonduak elkarrekiko dituzten eginbideak
- (3b) ?Gizonak gizartearekiko dituen eginbideak
- (3c) *Errespetu handia du zurekiko

- c) arau estandarraren araberakoa (puntuazioaren eremuan, adibidez) / arau estandarraren aurkakoa
- d) idiomatikoa (hizkuntzaren «senaren» araberakoa) / ez idiomatikoa (egitura «kalkatuak», adibidez)
- e) (esparru bateko) arau jakin baten araberakoa (hizkuntza teknikoaren eremuan, adibidez)

Zuzentasunetik egokitasunera: akademiaren arauen garrantzi mugatua

Hizkuntzaren gramatika-arauak (**Mikel merezi du > Mikelek merezi du...*) eta akademiaren arauak (*baitu* eta *ez bait du*) hizkuntza zuzen erabiltzeko baldintza beharrezkoak badira ere, ez dira baldintza nahikoa hizkuntza ondo erabiltzeko: hizkuntza «onak» zuzentasuna du oinarri, baina zuzentasuna ez ezik, «egokitasuna» ere ezinbestekoa du. Eta egokitasunaren kontzeptura hurbiltzeko, besteak beste, irizpide pragmatikoak kontuan hartu behar dira: hiztuna, hartzailea, testuingurua...

Testu egokiek hurrengo ezaugarriak izan behar dituzte:

1. Ideien batasuna: normalean, ideia bat dugu perpaus bakoitzeko eta ideia nagusi bat paragrafo bakoitzeko. Paragrafo bakoitzean ideia nagusi bat egongo da eta beste batzuk —bigarren mailakoak edo osagarriak— haren zerbitzuan (ideia nagusia esplikatzen, zehazten, frogatzen...). Ideia nagusitik desbideratzen gaituzten adierazpenak «batasun-hausleak» deituko ditugu.
2. Koherentzia: paragrafoak hurrenkera jakin baten arabera (argudio-testuan: sarrera, argudio-gorputza eta ondorioa) antolatzea komeni da. Testua ezin da izan paragrafoen nolanhiko metaketa.
3. Argitasuna: paragrafoak eta testuak ulergarri eta zehatzak izan behar dute.
4. Progresio tematikoa: perpausak paragrafoaren beharra duen era berean, paragrafo bakoitzak beste paragrafoen —testuinguruaren— beharra du; eta paragrafoz paragrafo aurrera egin behar da tesia garatzen joateko. Aurrera egite hori era askotara burutu daiteke: garapen kronologikoa (denboraren hariari jarraituz), garapen deduktiboa (datuetatik ondorioetara), garapen induktiboa (tesitik azalpenera), garapen psikologikoa (ezagunetik ezezagunera), etab. Bistan dagoenez, sarrerako eta bukaerako paragrafoek berebiziko garrantzia izango dute.
5. Kohesioa: elementuak eta kontzeptuak identifikatu ahal izatea da kohesioaren eragiketarik garrantzitsuenetako bat. Elementu kohesio-emaielen artean hurrengoak ditugu: juntagailuak, menderagai-luak, testu-antolatzaileak (lokailuak eta esapideak), izenordain pertsonalak, erakusleak, artikulua mugatua, adberbioa...

Ondorioz, Euskaltzaindiaren araugintza berria betetzeak badu garrantzia, baina edozein modutan ere, ez da aski hizkuntza zuzen eta egoki erabiltzeko. Esandakotik, beraz, akademiaren arauak betetzeak duen garrantzi erlatiboa ondorioztatzen da: ezinbesteko baldintzetako bat da hizkuntza zuzen erabiltzeko, baina ez baldintza nahikoa, batez ere egokitasuna bilatzen bada.

Hain zuzen ere, oso testu eskas eta desegokiak sor daitezke hizkuntza-aren gramatika-arauak eta akademia-arauak hautsi gabe. Hona hemen, araurik —ez gramatikalik, ez akademikorik— hausten ez duten testu batzuk, esandakoaren lekuko.

Testu zuzen eta desegokiak: zenbait erakusgarri

1b. Jakin badakigu, oraingo batasun hau, lehen pausoa dela. Hala ere pauso garrantzitsua eta guztiz beharrezkoa, Euskadin lana galtzearekin batera garrantzitsuena den herritar eskubidea galdu duten 200.000 pertsona hauen bazterketak apurtutako elkartasun lokarriak berreskuratzeko oinarria izan ahal den giza kontsentsu berria eraikitzeko.	1a. Sabemos que nuestra unidad de ahora es sólo un primer paso; pero un paso importante y absolutamente necesario para forjar un nuevo consenso social en quien pueda apoyarse la recuperación de los lazos de solidaridad, rotos por la exclusión de esas 200.000 personas que en Euskadi han perdido con el empleo el primero y más importante de sus derechos ciudadanos.
2. Hauteskunde sindikalen ondoren, eta abenduan bidalitako gutunean agindu genizun bezala, Irakaskuntza Publikoko afiliatuen bilera bat egiteko dela azaldu nahi dizuegu gutun honen bidez. Proposatzen dugun gaiordena azpian doakizuna da. Afiliaturen bati bilera honetara etortzea ezinezkoa balitzaio, gaiordena berbera duten ondoko bilerok antolatu ditugu.	
3b. Enpresariak berronarpena aukeratzen duenean, idatziz jakinarazi beharko dio langileari, epaia jakinarazten zaion egunaren ondorengo hamar egunen barruan, zein egunetan hasi behar duen berritua lanean, eta idazkia jasotzen den egunaren ondorengo hiru eguneko baino laburragoa ezin izan daite-	3a. Cuando el empresario haya optado por la readmisión deberá comunicar por escrito al trabajador, dentro de los diez días siguientes a aquel en que se le notifique la sentencia, la fecha de su incorporación al trabajo, para efectuarla en un plazo no inferior a los tres días siguientes al de la recepción del escrito.

keen epean hasiko da berriro lanean. Orduan, enpresariaren pentsutakoak izango dira, bidegabetasuna aurrena adierazten duen epaiaren jakinarazpenaren datatik lanean berriro hasten den egunera arte sortzen diren alokairuak, langileari egotz dakiokeen zerbaitengatik, adierazitako epean lanean berriro hasia ez denean izan ezik.

En este caso, serán de cuenta del empresario los salarios devengados desde la fecha de la notificación de la sentencia que por primera vez declare la improcedencia hasta aquélla en que tenga lugar la readmisión, salvo que, por causa imputable al trabajador no se hubiera podido realizar en el plazo señalado.

TUTORETZEN ERREGIMENA

4b. Ikastegi honetako esperientziak tutoretzen ordutegiaren publizitate egokiaren, irakasleek ikasleekin dituzten eginbeharren betetze hertsia eta, azkenik, ez-betetzeetan kexa eta ekintzarako bideen inguruko zenbait eskasia utzi du agerian. Guzti honen arabera, ondoko jarraipide hauek proposatzen dira Gizarte Graduatuen Unibertsitate-Eskolako irakasleek ikasleen arretaren arloan dituzten eginbeharren betetze zuzena bermatzeko xedeaz.

5b. Aipatzen den egitate frogatuen berrikuspenaren zioaren oinarri diren agiri eta peritulanak ere adierazi behar izango dira, eurak identifikatzeko behar adina hedapenez. (LPL, 193. art.)

RÉGIMEN DE TUTORÍAS

4a. La experiencia de este Centro ha puesto de manifiesto algunas carencias relativas a la adecuada publicidad de los horarios de tutorías, al estricto cumplimiento de las obligaciones de los profesores en cuanto a la atención al alumnado y, finalmente, a los canales de quejas y actuación en los casos de incumplimiento, en virtud de todo ello, se proponen las siguientes instrucciones con el fin de asegurar el correcto cumplimiento de las obligaciones de los profesores de la Escuela Universitaria de Graduados Sociales en cuanto a la asistencia del alumnado.

5b. También habrán de señalarse de manera suficiente para que sean identificados, los documentos o pericias en que se basa el motivo de la revisión de los hechos probados que se aduzca. (LPL, 193. art.)

Historia de la lengua española (R. Lapesa)

Durante el período áureo la fijación del idioma había progresado mucho, pero los preceptos gramaticales habían tenido escasa influencia reguladora. (...). La actitud razonadora de los hombres cultos reclama la eliminación de los casos dudosos (...) y se acelera el proceso de estabilización emprendido por la lengua literaria desde Alfonso el Sabio.

Símbolo de esta postura es la fundación de la Real Academia Española (1713)...

La preocupación por la regularidad idiomática permitió resolver en el siglo XVIII dos de los problemas en que más habían durado las inseguridades. Quedaba por decidir si los grupos de consonantes que presentaban las palabras cultas habían de pronunciarse con fidelidad a su articulación latina, o si, por el contrario, se admitía definitivamente la simplificación, según los hábitos de la fonética española. La Academia impuso las formas latinas «concePTo, efeCTo, diGNo, soleMNe, eXCelente,...» rechazando las reducciones «conceto, efeto, dino, solene, ecelente,...». Por concesión al uso prevalecieron multitud de excepciones, como «luto, fruto, respeto, afición, cetro, sino,...» que contrastan con los derivados latinizantes de igual origen «luctuoso, fructífero, respecto, afección, signo».

Bikoteak sortzen dira: *plática / práctica, respeto / respecto, afición, afección, sino / signo*. Murrizketa egiten da: *prompto = pronto, sumptuoso = suntuoso*. Dudazkoak dira: *obscurus / oscuro, substantia / sustancia*.

El segundo y muy grave problema era el de la ortografía. (...) Distinguía b y v, c o ç y z, -ss- y -s-, x y g, j, cuando las respectivas parejas de fonemas se habían reducido cada una a un solo fonema... Conservaba duplicidades: la u y la v (*duro, vno, cauallo* o *cavallo*), *imagen* o *ymagen, aire* o *ayre*. Se extendió la costumbre erudita de restaurar la h latina (*honor, hombre, húmedo*) muda desde los tiempos de Tiberio, sin llegar a imponerla (abundaban *ay, oy, onesto*,...). Al dejar de pronunciarse la h procedente de f latina o de aspiradas árabes se habían producido inseguridades (*hazera/azera/acera*)

Eta gainera: *philosophía, teatro* (cultismo latinizante), *quanto, quando*,... Etimologiari begira honako hauek erabakitzen ditu: *symbolo, accento, annual*,... (gerora, mende berean, aldatu zirenak). *Méjico, Oajaca*,... baina Ameriketan *México, Oaxaca* eta halakoei heltzen zaie (por razones históricas tan respetables como complejas).

En 1815 [Akademia sortu eta 102 urtera] quedó fijada la ortografía hoy vigente.

1-76 Arauen zerrenda

I. Karpeta (1-75)

(I)

- I. Arauen laburpena
- II. Arauen testu osoa
  1. *Bat-batean, behinik behin, batik bat*
  2. *Baitu, baikara, bainaiz*, e.a.
  3. *Aurrealde* edo *aurreko alde*, e.a.
  4. *Hau guz(t)ia*
  5. *Ene/nire, nirekin, niri*, e.a.
  6. *Arrain, usain, artzain*, e.a.
  7. Zenbakien idazkeraz
  8. Zenbakien deklinabidez (*hiru, lau*)

(II)

- III. Arauen laburpena
- IV. Arauen testu osoa:
  9. *-zio*
  10. *Normahi, nonahi, non-nahi*
  11. *Nor/nortzuk, zer/zertzuk, zein/zeintzuk*
  12. *Bat* eta *batzuk*-en deklinabidea
  13. Lerroz aldatzean marratxoak nola jarri
  14. Adizki alokutiboak (hikako moldeak)
  15. Partitiboaren erabilera okerra
  16. *Zu izan ezik*
  17. Euskal alfabetoaren letren izenak
  18. Ordinalen eta banatzaileen idazkerak
  19. *Benetako, ohiko*
  20. *Betiko* eta honen kideak
  21. *Arabera*
  22. *Iritzi*
  23. *Arazi*
  24. *Ba-* eta *gabe*-ren idazkera

(III)

- V. Arauen laburpena
- VI. Arauen testu osoa:
  25. Hitz elkartuen osaera eta idazkera
  26. *-z gero*
  27. *Hori eta, hori edo* eta horrelakoen idazkera
  28. Aditzoinen forma
  29. Diptongoz bukatzen diren izenen deklinabidea

(IV)

- VII. Arauen laburpena
- VIII. Arauen testu osoa:

30. Partitiboa baiezko perpausetan noiz eta nola
31. *Ekartzea merezi du*
32. Espainiako Erresumako probintzia eta elkarte autonomoen izenak
33. *Ongi etorri!*
34. *Hiru kiloko haurra, lau hankako mahaia*
35. Orduak nola esan
36. Frantziako Errepublikako eskualdeen izenak
37. Data nola adierazi
38. Munduko estatu izenak, hiriburuak eta herritarren izenak
39. Zenbait aditzen erregimena (*gonbidatu, iguriki, itxoin, itxaron, deitu, lagundu*)
40. *Topiko(a) bihurtu*
41. *Egiteko asmoz*
42. *Lehenago etorriko zen; lehenago asmatuko zuen*
43. *Arazi* aditzaren erregimena
44. Hiztegi Batua: *a-alkohol*.
45. Gure egitura politiko batzuen euskal izenez

(V)

- IX. Arauen laburpena
- X. Arauen testu osoa:
  46. Hiztegi Batua: *almendra - arratsalde*
  47. Hizkuntza hilak eta klasikoak
  48. Hiztegi Batua: *arraun - azuzena*
  49. *-ARI (-lari)* atzizkia
  50. *-ARI / -ARIO*
  51. Kontinenteak, geografia izen nagusi batzuk eta herritarren izenak
  52. Munduko geografiako zenbait izen (mendiak, ibaiak, itsasoak)

(VI)

- XI. Arauen laburpena
- XII. Arauen testu osoa:
  53. Munduko estatuetakoz hizkuntza ofizialak
  54. Hiztegi Batua: *ba - beltzura*
  55. Hiztegi Batua: *bemol - bidari*
  56. Hiztegi Batua: *bidaro - bizartsu*
  57. Euskal herrialdeen, herritarren eta euskalkien izenak

(VII)

- XIII. Arauen laburpena
XIV. Arauen testu osoa:
58. Hiztegi Batua: *bizi - buztintsu*
59. Ibaiak
60. Aintzirak
61. Hiztegi Batua: *c - diametro*
62. Hiztegi Batua: *diapositiba - do-
trina*
63. Hiztegi Batua: *dozena - entzute-
tsu*

(VIII)

- XV. Arauen laburpena
XVI. Arauen testu osoa:
64. Hiztegi Batua: *epai - erretratu*
65. Hiztegi Batua: *erretreta - explo-
tazio*
66. Santutegiko izen ohikoenak
67. Hiztegi Batua: *esponja - expres*
68. Hiztegi Batua: *ez - fotografo*
69. Hiztegi Batua: *fotokonposaketa -
gainalde*

(IX)

- XVII. Arauen laburpena
XVIII. Arauen testu osoa:
70. Mundu zabaleko uharte nagusiak
71. Hiztegi Batua: *gainazal - garaño*
72. Hiztegi Batua: *garandu - gogoan-
garri*
73. *-go* atzizkia eta izen multzokariak
74. Hiztegi Batua: *gogobete - hautsa-
razi*
75. Hiztegi Batua: *hautsezin - iguzki*

2. Karpeta: (76-...)

(X)

- XIX. Arauen laburpena
XX. Arauen testu osoa:
«Ortografia»: Luis Mitxelena (*Euske-
ra*, XIII, 1968, 203-220 orr.)
76. Latin eta greziar pertsona-izen
klasikoak euskaraz emateko iriz-
pideei buruzko erabakia

1-76 Arauen sailkapena

ORTOGRAFIA (A)

1. BAT-BATEAN... (A/C)
2. BAITU...
3. AURREALDE... (A/C)
7. ZENBAKIEK IDAZKERA (A/C)
10. NON-NAHL... (A/C)
13. LERROZ ALDATZEA...
17. ALFABETOA
18. ORDINALAK/BANATZAILEAK... (A/C)
21. ARABERA (A/C)
22. IRITZI (A/C)
23. ARAZI (A/C)
24. BA-, GABE
25. HITZ ELKARTUAK (A/B/C)
26. -Z GERO (A/C)
27. HORI ETA, HORI EDO

MORFOSINTAXIA (B)

4. HAU GUZTIA(U)...
5. ENE/NIRE...
8. ZENBAKIEK DEKLINABIDEA
11. NOR/NORTZUK...
12. BAT/BATZUK...
14. ALOKUTIBOAK
15. PARTITIBOA (FORMA)
16. ZU IZAN EZIK
19. BENETAKO, OHIKO (B/C)
20. BETIKO... (B/C)
25. HITZ ELKARTUAK (A/B/C)
28. ADITZOINAK
29. DIPTONGOZ...DEKLINABIDEA
30. PARTITIBOA BAIEZKOETAN
31. EKARTZEA MEREZI DU
33. ONGI ETORRI
34. HIRU KILOKO HAURRA
35. ORDUAK
37. DATA
39. ZENBAIT ADITZEN ERREGIMENA
40. TOPIKO(A) BIHURTU
41. EGITEKO ASMOZ
42. LEHENAGO ETORRIKO ZEN
43. ARAZI ADITZAREN ERREGIMENA
49. -ARI (-LARI) (B/C)
50. -ARI /-ARIO (B/C)
73. -GO ATZIZKIA... (B/C)

HIZTEGIA (C)

1. BAT-BATEAN... (A/C)
3. AURREALDE... (A/C)
6. ARRAIN...
7. ZENBAKIEK IDAZKERA (A/C)
9. -ZIO
10. NON-NAHL... (A/C)
18. ORDINALAK/BANATZAILEAK... (A/C)
19. BENETAKO, OHIKO (B/C)
20. BETIKO... (B/C)
21. ARABERA (A/C)
22. IRITZI (A/C)
23. ARAZI (A/C)
25. HITZ ELKARTUAK (A/B/C)
26. -Z GERO (A/C)
32. ESPAINIAKO ERRESUMAKO...
36. FRANTZIAKO...
38. ESTATU IZENAK...
44. a-alkohol
45. GURE EGITURA POLITIKO BATZUEN...
46. almendra-arratsalde
47. HIZKUNTZA HILAK ETA KLASIKOAK
48. arraun-azuzena
49. -ARI (-LARI) (B/C)
50. -ARI /-ARIO (B/C)
51. KONTINENTEAK
52. MENDIAK, IBAIAK, ITSASOAK...
53. HIZKUNTZA OFIZIALAK
54. ba-belztura
55. bemol-bidari
56. bidaro-bizartsu
57. EUSKAL HERRIALDEEN... IZENAK
58. bizi-buztintsu
59. IBAIAK
60. AINTZIRAK
61. c-diametro
62. diapositiba-dotrina
63. dozena-entzutetsu
64. epai-erretiratu
65. erretreta-esplotazio
66. SANTUTEGIKO IZEN OHIKOENAK
67. esponja-expris
68. ez-fotografo
69. fotokonposaketa-gainalde
70. UHARTEAK
71. gainazal-garaño
72. garandu-gongoangarri
73. -GO ATZIZKIA... (B/C)
74. gogobete-hautsarazi
75. hautsezin-iguzki
76. LATIN ETA GREZIAR IZENAK...

II
ARAUEN LABURPENAK

Arauen laburpena (1-8 arauak)

1. Honela idatziko dira hitz hauek:

- Bat-batean*
- Behinik behin*
- Batik bat*

Ez erabili beste formarik: **bat batean*, **behinik-behin*, **batik-bat*, **bapatean*, **behinipehin*, **batipat*, e.a.

2. *Bait-* partikula beti aditzari lotua idatziko da, aldaketa fonologiko-grafikoa eginez:

- Baikara*,
- Bainaz*,
- Baihaiz*,
- Baitoa*,
- Bailuke*, e.a.

Ez idatzi bereiz: **bait gara*, **bai gara*, **bait naiz*, **bait haiz*, **bait doa*, **bait luke*, **bai luke*, e.a.

3. Bi era desberdin hauetan idatz daitezke forma hauek:

- Aurrealde edo aurreko alde*,
- Atzealde edo atzeko alde*,
- Goialde edo goiko alde*,
- Barnealde edo barneko alde*, e.a.

Ez idatzi, ordea, **aurrekalde*, **atzekalde*, **goikalde*, **barnekalde*, e.a.

4. Hauek dira hobesten diren formak:

- Hauek guztiak* eta *gauza hauek guztiak*,
- Hauetan guztietan*, eta *taberna hauetan guztietan*, e.a.

Ontzat ematen dira *hau guz(t)iau* bezalakoak ere.

Ez dira batasunerako egoki ikusten forma hauek: *guzti hauek edo *guztihauek, *gizonau, e.a.

5. Maila jasoan, *ene* idatziko da, eta gainerakoetan:

—*Nire*,

—*Nirekin*,

—*Niretzat*,

—*Niri*, e.a.

Ez idatzi, ordea, *nere, *nerekin, *neretzat, *neri, e.a.

6. *-ain* bukaerak gorde:

—*Arrain*,

—*Usain*,

—*Artzain*,

—*Diruzain*, eta antzekoak.

Baina, *mahai* idatziko da.

Ez idatzi, hortaz, *arrai, *usai, *artzai, *diruzai, e.a.

7. Zenbakiak honela idazten dira:

0	zero, huts
3	hiru
4	lau
5	bost (bortz)
10	hamar
13	hamahiru
15	hamabost (hamabortz)
18	hemezortzi (hamazortzi)
20	hoge
21	hogeita bat
30	hogeita hamar
40	berrogei
50	berrogeita hamar
60	hirurogei (hiruretan hoge)
70	hirurogeita hamar (hiruretan hogeita hamar)
80	laurogei (lauretan hoge)
90	laurogeita hamar (lauretan hogeita hamar)
100	ehun
101	ehun eta bat
200	berrehun
1.000	mila
1.200	mila eta berrehun
1.201	mila berrehun eta bat

1.984 mila bederatziehun eta laurogeita lau
1.000.000 milioi bat
10.000.000 hamar milioi
1.000.000.000 mila milioi (miliar bat)

8. *Hiru* eta *lau* zenbatzaileek, zenbakiak berak izendatzeko erabiltzen ez direnean, deklinabide berezia dute:

—Mugagabeen, bokalez amaituriko gainerako hitzen antzera:

hiruk, hiruri, lautan, lautatik, e.a.

—Pluralean, ordea, *r* bat behar dute:

hirurak, hirurei, lauretan, lauretatik, e.a.

Arauen laburpena (9-24)

9. *-Zio* atzizkia hobesten da. Hitz hauek honela idatziko dira:

—*Amorrazio*,

—*Administrazio*,

—*Debozio*, e.a.

Ez erabili, hortaz, *amorrazino, *amministrazione, *debozinoe, e.a.

10. Galdetzaile batez eta *nahi* partikulaz osaturiko esapideak hitz bakar batean idatziko dira:

—*Zernahi*

—*Nornahi*,

—*Nolanahi*, e.a.

Baina, lehen osagaia *n-z*, *t-z* edo *k-z* bukatzen bada, hitz batean edo marratxo baten bidez bereizita idatziko da:

—*Nonahi* edo *non-nahi*,

—*Zenbanahi* edo *zenbat-nahi*,

—*Nondinahi* edo *nondik-nahi*, e.a.

Ez idatzi, beraz, *nor nahi, *nonnahi, e.a.

11. *Nor*, *zer* eta *zein* galdetzaileen pluralak egiteko forma hauek hobesten dira:

—*Nor*,

—*Zer*,

—*Zein*.

Forma markatu gisa beste hauek ere erabil daitezke: *nortzuk*, *zertzuk* eta *zeintzuk*. Honela deklinatuko dira: *nortzuk* (abs), *nortzuek* (erg), *nortzuei* (dat), e.a.

12. **Bat** eta **batzuk**-en deklinabidea:

Bat hitzak bi deklinabide-mota ditu. Bata deklinabide mugatuari dagokionean erabiltzen da, *beste* hitzari kontrajarria agertzen denean soilik. Bestea, deklinabide mugagabea, gainerako kasuetan erabiltzen da.

Mugagabea: —*Bat*, —*Batek*, —*Bati*, e.a.

Mugatua: —*Bata*, —*Batak*, —*Batari*, e.a.

Batzuk hitzak deklinabide bakarra du:

—*Batzuk*,

—*Batzuek*,

—*Batzuei*, e.a.

13. Lerroz aldatzean, hitza zatitu beharra dagoenean, hitza silabaka zatitzea gomendatzen da, eta ez morfemaka:

—*Gizo-nek*,

—*Zaku-rra*,

—*Duzu-en*, e.a.

Eta ez *gizon-ek, *zakurr-a, *duzue-n, e.a.

14. **Hikako aditz alokutiboaren paradigmaren ezaugarri nagusiak hauek dira:**

Aditz laguntzailean:

—*Izan*-en NOR bakarreko formetan eta *ke*-dun formetan -u- erroa aukeratu da: *duk/dun*, *lukek*.

—(NOR-)NORK saileko *edun* aditzarekin -i- erroa onartu da: *nau* → *naik*; eta ez *niauk*.

—NOR pluralarentzat -it- hobetsi da: *ditu* → *ditik*, eta ez *dizkik*.

—Lehen silaban -i- ez da onartu: *natzaio* → *natzaiok*, eta ez *nia-tzaiok*.

—Indize alokutiboa ergatiboaren ezkerrean ematea onartu da, morfema ergatiboa -te denean izan ezik: *diagu*, eta ez *diguk*; baina *ditek*, eta ez *diate* (edo *die*)

—*Izan*-en ez-oraineko hirugarren pertsona egiteko, *zen* → *zuan* onartu da, eta ez *huen*.

—Pertsona-aurrizkirik ez duten orainaldiko adizkeretan *d* → *z* aldaketa onartu da: *dezake* → *zezakek*, *dio* → *ziok*; baina *dik* (eta ez *zik*).

Aditz trinkoetan:

—Lehen silaban, pertsona-indizearen ondoan ez da -i- sartuko: *nagok*, eta ez *niagok*.

—*Egon* aditzean *nagok/negok*-en artean, *nagok* hobetsi da.

- Orainaldian *d-* baztertuz *z-*ren aldeko aukera egin den arren, hirugarren pertsonarako bi forma ematen dira aukeran: *zagok* eta *zegok*, *zauden* eta *zeuden*.
- Pertsona-indizearen atzean kontsonantea duen aditz-erroari *-e*-gehituko zaio, lotura gisa: *nabilen*, *nabilek*; *natorrek*, *natorren*.
- Alokutiboaren pertsona-indizeari *-z* pluralgilea lotzerakoan, *-za* forma hobesten da: *goazak*, *goazan*; *gatozan*, *gatozak*.
- Ergatibodun formetan, indize alokutiboa beti indize ergatiboaren ezkerrean ematea hobesten da: *zakiagu*, eta ez *zakiguk*; *zakarreagu*, eta ez *zakarguk*. Salbuespen bakarra, *-te* hirugarren pertsonako ergatibo pluralgilea da: *zakitek*, eta ez *zakiate*.

15. Partitiboaren erabilera zuzena.

Partitiboa artikulurik gabe, mugagabean, erabiliko da, beti erabili izan den moduan:

- Lanik*,
- Libururik*, e.a.

Eta aditza singularrean erabiliko da:

- Ez dut libururik erosi.*
- Ez dut lanik egin*

Erabilera okerrak dira, beraz, honako hauek: **Ez dituzu lagun onik aurkituko.* **Aspaldian ez ziren elkartzen horrelako hitzik.* **Ez ditut egin horren aipamenik, e.a.*

16. *Izan ezik* erabiliko da, eta ez *ezik* soilik.

Izen-sintagmari *izan ezik* erantsiko zaio. Aurrean doan sintagma dakokion kasu-marka eramango du:

- Debekatuta dago autobusentzat eta taxientzat izan ezik.*
- Teologiaz izan ezik beste edozertaz daki hitz egiten.*

Ergatiboaren kasuan, zilegi da absolutibo kasua erabiltzea:

- Horixe egingo luke zuk izan ezik beste edozeinek edo*
- Horixe egingo luke zu izan ezik beste edozeinek.*

17. Euskal alfabetoa 27 letra hauek osatzen dute:

A, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, ñ, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z.

Hauetatik *c* (ç), *q*, *v* eta *w* kanpotar izenak transkribatzeko erabiliko dira.

18. Ordinalen eta banatzaileen idazkera.

Ordinalak

Ordinaletan «garren» ahoskatzen denean, idazterakoan puntua jarriko da haren ordeztu:

- XX. mendea edo 20. mendea: hogeigarren mendea.*
- 3.ak esan du: hirugarrenak esan du.*
- XVII. XVIII. eta XIX. mendeetan edo XVII, XVIII eta XIX. mendeetan e.a.*

Ordinalak letra bidez ematerakoan, kontuan hartzeko bi kasu:

- Hogeita batgarren, hirurogeita batgarren...*
- Bosgarren, hogeita bosgarren, hirurogeita hamabosgarren...*

Galderetan *zenbatgarren* erabiliko da.

Banatzailleak

Distributiboak, *-na* baliatuz osatzen direnean, honela idazten dira:

- Bana, —Bosna, —Ehuna, —Mila bana, e.a.*

Galderetan *zenbana* erabiliko da.

19. Benetako. Ohiko.

Benetako

Euskara batuan *benetako* idatziko da eta ez *benetazko*.

Ohiko

Ez da aukerarik egiten *ohiko* / *ohizko*-ren artean. Tradizioan nagusitzen dena eta Iparraldean gaur egun bizi den forma bakarra *ohiko* dela gogorarazten da.

20. Betiko eta honen kideak:

Beti bezalako denborazko aditzondoek kasuan, tartean *-ko* dagoenean, *aditzondoa* + *-ko* egingo da:

- Gaurko,*
- Biharko,*
- Etziko,*
- Luzaroko, e.a.*

Horiek dira hobesten diren fornak, eta ez *betirako* bezalakoak.

21. Arabera

Euskara baturako, erdarazko «*según / selon*»-en euskal ordain bezala *arabera* da onartzen den fornua bakarra.

22. Iritzi

Forma hau da euskara baturako ontzat ematen dena, *erexi, eritzi* eta antzekoak baztertuz. Aditz zein izen bezala erabil daiteke:

- Iritzi,*
- Oniritzi, e.a.*

23. *Arazi*

Euskaltzaindiak gai honi buruz 1971n emandako araua aldatu egiten da, eta haren lekuan honako hau erabaki da:

1. Aditz «arazleak» eratzeko, *arazi* aldaera hobesten da, salbuespen bakarra *adierazi* delarik.
2. Aurreko aditzari lotua idatziko da *arazi*: *harrarazi*, *iraunarazi*, *betearazi*, e.a.
3. Aditz-erroan -t duten aditzetan, bitara egin daiteke: *sortarazi*, *sorrazazi*; *agertarazi*, *agerrarazi*, e.a.
4. *Arazi*-ren aurreko aditza -a bokalaz amaitzen baldin bada, *a* biekin bat egingo da: *aldarazi*, *jokarazi*, *obligarazi*, e.a.

24. *Ba*- eta *Gabe*-ren idazkera.

1. *Ba*- aurrizkia, baldintza zein baietza adierazteko erabiltzen denean, aditzari lotua idatziko da beti:

—*Mikel etortzen bada elkarrekin afalduko dugu.*

—*Badator Mikel.*

Aurrizkiaren eta aditzaren artean hitzen bat jartzen bada, orduan *ba* bakarrik idatziko da:

—*Ba omen dator Mikel.*

—*Ba ote dator Mikel?*

2. *Gabe* hitza bereiz idatziko da. Partitiboaren marka har dezake *gabe*-ren aurreko hitzak nahiz *gabe*-k berak ere, baina ez biek aldi berean; markarik *gabe* ere erabil daiteke:

—*Argirik gabe,*

—*Argi gaberik,*

—*Argi gabe.*

Baina ez *argirik gaberik*. *Barik* forma ere ontzat ematen da, *gaberik-en* aldaera moduan.

Arauen laburpena (25-29 arauak)

25. Hitz elkartuen osaera eta idazkera.

25.1. Bereiz idatziko dira:

—apozizioak (*Bidasoa ibaia*),

—*egin*, *eman*, *hartu* eta *eragin* aditzekin osatzen diren aditz-elkarteak (*lo egin*),

- etxez etxe* moduko bikoiztapenak,
- egin berri* modukoak,
- mahai gainean* gisako posposizioak,
- bigarren osagaia *bila*, *eske* edo *falta* duten elkarteak,
- lehen osagaia *erdal*, *euskal giza* eta *itsas* duten elkarteak, ihartuak ez diren neurrian, eta
- lehen osagaiaren amaierako >a< galtzen denean (*biologi azterketa*).

25.2. Marrarekin idatziko dira:

- gorri-gorria* moduko bikoiztapen indargarriak,
- apurka-apurka* bezalako bikoiztapenak,
- seme-alabak*, *zuri-gorri* modukoak,
- barra-barra*, *plisti-plasta* bezalakoak, eta
- Ezkio-ltsaso* moduko leku-izen elkartuak (bi hizkuntzatan ematen direnean, ordea, ez: *Lizarra/ Estella*).

25.3. Loturik idatziko dira:

- jarleku* moduko elkarteak,
- aldagaitz* bezalako izaera-elkarteak,
- odolustu* moduko izen-elkarte arruntak,
- bigarren osagaia *-gin*, *-gile*, *-zain*, *-zale*, *-dun*, *-gabe* edota *-gintza*, *-za(i)ntza* duten elkarteak.
- bigarren osagaia *-aldi*, *-buru*, *-gizon*, *-(g)une*, *-kide*, *-(k)ume*, *-orde* duten izen-elkarteak,
- lehen osagaia *aurre-*, *azpi-* eta *-gain* duten izen-elkarteak, eta
- lauburu* moduko elkarteak.

25.4. Marrarekin edo marrarik gabe, nahi den bezala:

- eguzki lore*, *eguzki-lore* moduko izen-elkartu arruntak, eta
- kale garbitzaile*, *kale-garbitzaile* modukoak.

Bi hitzak letra larriz hasten direnean hobe da, hala ere, marra gabe idaztea.

25.5. >a< -rekin nahiz >a< gabe idatz daitezke:

- elkarteko lehenbiziko osagaiak >ia< amaiera duenean: *biologi azterketa*, *biologia-azterketa*, eta
- salbuespenezko beste sei hitz hauen kasuan: *burdina*, *eliza*, *hizkuntza*, *kultura*, *literatura* eta *natura*. Amaierako >a< galtzen denean, bereiz idatziko da: *eliz gizona*, *burdin aro*; eta >a< gordetzen denean aukeran uzten da bereiz edo marrarekin idaztea: *kultura etxea* edo *kultura-etxea*, *literatura-saila* edo *literatura saila*.

Gainerako >a< itsatsiak ez dira galtzen elkarketa egiten denean, eta hitzak bere osotasunean idatzi behar dira.

26. -z gero-ren erabilera:

- Aditzaren ondoren, kasu guztietan -z gero idatziko da: *Hori eginez gero; hori egin duzunez gero.*
- Orduekin eta denbora-posposizioetan, *ezkero* ere erabil daiteke: *Hamarrez gero* edo *hamarrak ezkero*, *San Ferminetz gero* edo *San Ferminak ezkero*, *atzoz gero* edo *atzo ezkero.*
- Honezker*o, *horrezker*o eta *harrezker*o aditzondoak honela idatziko dira.

27. *Hori eta, Hori edo* eta horrelakoen idazkera.

- Egitura hauetan guztietan ageri diren juntagailuak osorik idatziko dira beti: *eta, edo*. Batasunerako ez dira ontzat ematen **Mirari ta ikusi ditut* eta **Hori dela-ta etorri dira* bezalako esapideak.
- Esan nahi dena erraz ulertzen bada, bereiz idatziko da juntagailua, nahiz eta ondoren koma ere jar daitekeen: *hori eta, hori edo, hori dela eta*. Adibidez: *Hor daude Begona eta, barrura sartzeko beldur.*
- Perpau konplexuetan, argitasunerako beharrezko ikusten denean, marra jar daiteke: *hori-eta, hori-edo, hori dela-eta*. Adibidez: *Esan didate zuen etxean-edo beste egun batean agertuko direla behar bada.*

28. Aditzoinen forma

Aditzoinak erabiltzekotan, nola jokatu behar den esaten du Euskaltzaindiak:

- Normalean aditzoina eta partizipioa bereizten dira: *ikas / ikasi, bil / bildu.*
- Hala ere, aditza beste kategoria batetik datorrenean (*gizon / gizondu; ilun / ilundu; ur / urtu*) -tu atzizkia ere erabil daiteke aditzoinean (*ur* eta *urtu* har daitezke aditzointzat).
- Aditzoinen forma afrikatua denean, derrigorrez eutsi behar zaio forma afrikatuari: *Huts, zorrotz dezaket* eta ez *hus, zorroz dezaket.*
- Aditzoin-bukaerak >i< berezkoa duenean (*Jalgi, ebaki*) amaierako >i< atxiki behar da (*ebaki dezan* eta ez *ebak dezan; jalgi hadi* eta ez *jalg hadi*). Ez, ordea, berezkoa ez duenean: *ikas ezak, utz dezaket...*; salbuespena *itxi* aditza da, eutsi egin behar baitzaio amaierako >i< horri, eta *eutsi* eta *iritzi* aditzen kasuan bietara erabil daitezke.
- Ondoko kasuetan bakarrik onartzen da -t amaieran:
  - aditz eratorria denean: *laket / laketu, ausart / ausartu, bat / batu...*

- literatura-tradizioan jokabide bakarra izan duten aditzetan: *eza-gut, lant, lot, ohart...*
- *-di* amaiera duen oinarri batetik eratorritakoetan: *hant (#handi), ert (#erdi)*.

Gainerakoetan *-t* gabe idatziko da: *urrun* edo *urrundu* (*baina ez urrunt*), *lagun* nahiz *lagundu* (*baina ez lagunt*), *neur, ezkon, e.a.*

29. Diptongoz bukatzen diren izenen deklinabidea.

—Diptongoz bukatzen diren izenak bokalez bukatutakoak bezala deklinatzen dira: *uztailaren lauan, zenbait kristauk, zelaitik, jaitik, garaian, e.a.*

—Salbuespenak:

- *gau* hitzaren kasu hauetan: *gauez, gaueko, gauean*;
- *lau* izenordain bezala jokatzen denean: *laurak etorri ziren. Lauretan joango gara e.a.*;
- monosilaboez instrumentalean honela egingo dute: *edozein gaiez mintzatu. Jaiez jai ibili e.a.*

Arauen laburpena (30-45 arauak)

30. Partitiboa baiezko perpausetan noiz eta nola

Baiezko perpausetan partitiboa erabil badaiteke ere, enfasi-esanahira bakarrik mugatu behar da, testuinguru berezietara, tradizioan beti izan den bezala. Halakoetan, normalean, izenak sintagma adjetibala behar du ondoan. Izena soilik utzi nahi bada, interpretazio zuzena egiten lagunduko duen eran jarri behar da:

—*Badauka lanik konjuruak egiten*: ondoan izenondoa balu bezala ulertzen da (*lan handia* edo *zaila duela* esan nahi da).

—*Izan da aldaketarik?*

- Bai izan da aldaketarik* (edo *aldaketa sakonik*): bi garairen artean gertatutako aldaketa azpimarratu nahi denean.
- Bai, izan da aldaketa*: baiezko hutsa denean.

31. *Ekartzea merezi du*

Merezi izan/ukan aditzaren osagarria aditz bat denean, absolutiboa erabiliko da, eta ez ergatiboa:

—*Merezi du San Ferminetara joatea* (eta ez *joateak*).

—*Ez du balio etxea konpontzen hastea* (eta ez *hasteak*).

32. Espainiako Erresumako probintzia eta elkarte autonomoen izenak

- Euskaltzaindiak ez du oraingoz erabakitzen zein den «Comunidad Autónoma» hitzaren euskal ordain egokiena.

- b) Komunitateen izen soilak ematen dira: *Andaluzia, Aragoi...*
- c) Probintzia eta hiriburuen izenak: *Bartzelona, Kordoba, Palentzia, Valentzia...*
- d) Bestelakoak: *Ceuta, Eivissa, Menorca...*
- e) Izen historikoak: *Donejakue (Compostelako), Sanandere...*

Gaztelaniaz azentua duten hitzak azentuarekin nahiz azentu gabe idatz daitezke: *León* nahiz *Leon*.

Geroago, 36. hizkuntz arauaren lekuan, adierazten dira hau guztia zehazteko orduan erabilitako irizpideak.

33. *Ongi etorri!*

Oles edo agur egiterakoan, euskararen tradizioari jarraituz, *Ongi etorri!* erabiliko da (eta ez *ongi etorria* edo *ongi etorriak*).

Honek ez du esan nahi *ongi etorri* hitza izen bihurtzen bada eta mugatzailea hartzen badu, honela esan ezin daitekeenik: *Alkateak ongi etorria eman die* edo *Zaretela ongi etorriak!*

34. *Hiru kiloko haurra, lau hankako mahaia*

Zenbatzaileak zehaztuak edo zehaztugabeak izan daitezke. Oinarritzko izena, berriz, adina, prezioa, neurria, pisua, tamainua eta denbora adierazten duena izan ohi da gehienbat. Hauek sortzen dituzten bi-koiztasun gehienak, eta hauetan batasuna egiteko, Euskaltzaindiak *-ko* atzizki-forma hobesten du, eta ez *-tako*:

—*Nolako* galderari erantzuten dien sintagmetan: *adineko neska, neurri txikiko oinetakoak...*

—Oinarrian zenbatzailearen bat ageri denean: *bi urteko haurra; bost liberako egunkaria; ehun orrialdeko liburua; hiru kiloko haurra; lau hankako mahaia; hamabost milioiko etxea; lau asteo oporrak; zortzi kilometroko autobidea; hiru eguneko egonaldia...*

Honek ez du esan nahi *-tako* inoiz erabili behar ez denik. Zenbaitetan, *-tako* atzizkia erabiltzea derrigorrezkoa da, *nongo* galderari erantzuteko (*Hiru etxetako haurrak etorri zaizkit*); edo, bereizketak egiteko (*Zazpi urteko ardo edan du, baina Zazpi urtetako ardo guztia galdu da*).

35. *Orduak nola esan*

Orduen idazkeran batasunera jotzeko asmoz, Euskaltzaindiak honako hauek erabaki ditu:

—Orduak honela idatziko dira: *ordu bata (da), ordu biak, hirurak, laurak (dira)...* Deklinatzerakoan: *ordu batean, ordu bietan, hiruretan...* Ordu-ren ordeaz *oren* ere erabil daiteke.

—Erdia honela adieraziko da: *ordu bat eta erdiak, ordu bi eta erdiak, hiru eta erdiak...* Deklinatzerakoan: *ordu bat eta erdietan, hiru eta erdietan...*

- Laurdena honela adieraziko da: *ordu bat eta laurdenak* edo *ordu bata eta laurden*, *ordu bi eta laurdenak* edo *ordu biak eta laurden*... Deklinatzerakoan: *hirurak eta laurdenetan* edo *hiru eta laurdenetan*...
- Minutuak adierazteko: *hamarrak hamar gutxi* edo *hamarrak hamar gutxiago*... Deklinatzerakoan: *hamarrak hamar gutxitan* edo *hamarrak hamar gutxiagotan*, *seiak eta bostean*, *laurak eta hogeian*, *hirurak eta hemezortzian*...
- Orduak zifretan ematen direnean, bi punturekin bereiziko dira orduak eta minutuak, eta bakoitzeko bi zifra erabiliko dira: *00:12*, *12:10*, *09:25*... Deklinatzerakoan: orduei plurala erantsi, eta minutuei singularra: *15:00etan*, *15:03an*, *15:04an*, *15:30ean*... Irakurtzerakoan: *hiruretan*, *hirurak eta hiruan*, eta irakurketa formalean hau ere ontzat ematen da: *hamabostak eta bostean*, *hamabostak eta hamabostean*...
- Egitarau, kartel eta antzekoetan, erdibide hau ere ontzat ematen da: *arratsaldeko 5etan*, *goizeko 11,30etan*, *iluntzeko 8etatik 11k arte*...

36. Frantziako Errepublikako eskualdeen izenak

Espainiako Erresumako probintzia eta Frantziako Errepublikako departamendu eta eskualdeen euskal ordainak finkatzeko orduan, honako irizpideak izan dira gidari:

- Toki-izen horiek idatziz eta ahoz euskaraz izandako tradizioa: *Gaztela*, *Bordele*, *Madril*, *Paue*, *Akize*, *Tolosa*...
- Herrialde Nagusi ezagun edo hurbilenak euskal fonetikaz jarri dira: *Errioxa*, *Borgoina*, *Aragoi*, *Bartzelona*, *Murtzia*...
- Beste batzuetan, kasuan kasuko eskualdeen tradizio historikoa hartu da kontuan: *Pirinio Atlantikoak* baina tradiziorik ez dagoenean, bere horretan utzi dira: *Haut-Rhin*...
- Gure artean gutxi erabiltzen ditugulako, tradizio sendorik ez duten izenak jatorrizko era ofizialean eskaintzen dira: *Avila*, *Ourense*, *Avignon*, *Troyes*, *Lleida*, *Girona*, *Alacant*...
- Inoiz, bigarren mailan bada ere, forma historiko zaharrak eskaini dira: *Sibilia*, *Oska*, *Auski*, *Aturbe* . . .
- Izen ofizial osoaz gain, ohiko izen laburtua ere, eskaintzen da: *Balearrak* edo *Balearrak*, *Kanariar Uharteak* edo *Kanariak*...
- Zenbait izenatarako proposatzen den formak —*Kordobak* adibidez— ez du esan nahi Espainiatik kanpora izen horrekin diren beste hiriak ere horrela idatzi behar direnik. Argentinako hiria, kasu, *Córdoba* da.

37. Data nola adierazi

- a) Toki- eta denbora-marka osorik ematen denean, bi idazkera hauek aukeran uzten dira, *-n* kasu-marka erabiliz edo erabili gabe:

—*Durangon*, 1983ko martxoaren 7an

—*Durango*, 1983ko martxoaren 7a.

- b) Denbora zenbaki hutsez ematen denean, idazkera hauek ematen dira aukeran:

—1995/03/27
—1995-03-27
—1995-III-27
—1995/III/27

Deklinatzerakoan: *1993-03-07ko Euskaldunon Egunkaria-n; 1993-11-23ko agiriak dioenez...*

- c) Ez da ontzat ematen, data arrunta emateko, *urtarrilak 20* bezalako formarik. Forma hau aposizioetan bakarrik erabil daiteke. Adibidez:

—Ongi esana dago: *Datorren urtarrilaren 20an bilduko da epaimahaia.*
—Gaizki esana dago: *Datorren urtarrilak 20an bilduko da epaimahaia.*
—Baina ongi esana dago: *Datorren ostegunean, urtarrilak 20, bilduko da epaimahaia.*

38. Munduko estatu-izenak, hiriburuak eta herritarren izenak

Oharrak:

- Izen ofiziala (adibidez, *Venezuelako Errepublika*) eta izen laburtua (*Venezuela*) ematen dira.
—Batzuetan bi aukera ematen dira: adibidez, *Irlanda* eta *Eire*. Nahi dena erabil daiteke.
—*Luxenburgo*-ren kasuan *Luxemburg* ere onartzen da, jatorrizko grafia erabiliz. Gauza bera esan daiteke antzeko beste hauetan: *Friburgo* edo *Fribourg*, *Hanburgo* edo *Hamburg*, *Estrasburgo* edo *Strasbourg*...
—Zerrendan agertzen ez diren baina garrantzi handikoak diren beste izen batzuk: *Estatu Burujabeen Batasuna*, *Holanda* (*holandar*, *holandes*), *Ingalaterra* (*ingeles*), *Serbia* (*serbiar*), *Ulster* (*ulstertar*). Halaber, *Pekin*-ekin batera *Beijin* (*beijindar*) ere erabil daiteke.
—Kultura-kutsuaren aldetik duten garrantziagatik, beste aukera hauek ere ematen dira egoera berezietan: *Azerbaijan* (*azeriar*), *Finlandia* (*suomitar*), *Frantzia* (*galiar*), *Georgia* (*kartveliar*), *Grezia* (*hele-niar*), *Hungaria* (*magyar*), *Israel* (*judu*), *Japonia* (*nipondar*), *Kanbodia* (*kanbodiarr*), *Mexiko* (*azteka*), *Mongolia* (*mongol*), *Portugal* (*lusitaniar*), *Uzbekistan* (*uzbeko*).

39. Zenbait aditzen erregimena (*gonbidatu*, *iguriki*, *itxoin*, *itraron*, *deitu*, *lagundu*)

1. *Gonbidatu*

Aditz honek, NOR-NORK saileko denez, «du» eskatzen du, eta ez «dio»:

—*Mikel afaltzera gonbidatu dute* (eta ez gonbidatu diote).
—*Andregaiak bere etxera gonbidatu nau* (eta ez gonbidatu dit).

2. ***Iguriki, igurikatu***

Aditz hauek ere «du» eskatzen dute, aspaldidanik NOR-NORK nagusitu baita:

—*Batak bestea igurikatzen zuen.*

3. ***Itxoin, itxaron***

Aditz hauen erabilera:

—Objektua dagoenean, NOR-NORI saileko aditza erabiliko da:

- *Hemen itxoingo diot.*
- *Mireni itxaron zioten*

—Objekturik ez dagoenean, NOR-NORK saileko aditza erabiliko da:

- *Goiz osoan alferrrik itxaron dute.*

4. ***Deitu***

Bi erataraz erabil daiteke, NOR-NORK edo NORI-NORK saileko aditzez:

—*Mikeli deitu diogu* edo
—*Mikel deitu dugu.*

5. ***Lagundu***

Bi erataraz erabil daiteke, NOR-NORK edo NORI-NORK saileko aditzez:

—*Pozik lagunduko nioke Mikeli,*
edo

—*Pozik lagunduko nuke Mikeli.*

40. ***Topiko(a) bihurtu***

—Perpaus baten barnean bi nor-sintagma agertzen direnean, eta horietako bat bestearen predikatu osagarria denean, *bihurtu* aditzak mugagabeen eskatzen du predikatu osagarri hori:

- *Ura ardo bihurtu zuten* (eta ez *ardoa bihurtu zuten*).
- *Topiko bihurtu da* (eta ez *topikoa bihurtu da*).

—Sintagmak ingurukariren bat daramanean (adjektiboa, izenlaguna...) artikulua eskatzen du askotan, kasua beti absolutiboa izango delarik:

- *Emakumerik ederrena bihurtu.*
- *Bihotz sendoko gizon bat bihurtu.*

41. *Egiteko asmoz*

Asmo aditzarekin *-teko/-tzeko* erabiliko da, eta ez partizipio burutua:

—*Hitz egiteko, eztabaidatzeko, irakurtzeko asmoz etorri gara.*

Ez dira ontzat ematen, beraz, *joan asmoz, egin asmoz, eztabaidatu asmoz* bezalako formak.

42. *Lehenago etorriko zen; lehenago asmatuko zuen*

Bi aldaera hauek ontzat ematen dira:

—*Hau jakin (izan) banu, etorriko nintzatekeen, EDO*

—*Hau jakin (izan) banu, etorriko nintzen.*

—*Errazagoa izan balitz, lehenago asmatuko zukeen, EDO*

—*Errazagoa izan balitz lehenago asmatuko zuen.*

43. *Arazi aditzaren erregimena*

A) *Arazi*-ren subjektua beti ergatiboan doa:

—*Koldok etorrarazi du Mikel.*

B) *Oin-aditzaren* objektua beti absolutiboan doa:

—*Sagararak salarazi ditugu.*

C) *Oin-aditza* iragankorra denean, subjektua datiboan darama:

—*Niri liburua irakurrarazi zidaten.*

D) *Oin-aditzaren* subjektua absolutiboan doanean, absolutiboan ageri da perpaus kausatiboan

—*Mikel jarrarazi dute.*

E) *Oin-aditzaren* subjektua ergatiboa baldin bada eta agerian objekturik ez badu, bi egoera bereizi behar dira:

a) Objektua ezabatua edo aditzari atxikia duten aditzekin datiboa eskatzen du subjektuak:

—*Mikeli janarazi diote.*

—*Mikeli irri eginarazi diote.*

b) Sekula objekturik hartzen ez duten aditz deponenteekin, aditzaren izaera semantikoa kontuan hartu behar da. Aditzak subjektu biziduna eskatzen duenean, datiboan ageri da:

—*Inori ez diogu pairarazi behar.*

Baina subjektua bizigabea bada, absolutiboan jarriko da:

—*Ura irakinarazi dute.*

44. Hiztegi Batua: *a - alkohol*
A - alkohol letren arteko hitz-zerrenda ematen da.

45. Gure egitura politiko batzuen euskal izenez
Izen hauek erabiltzea gomendatzen da:

Nafarroako Foru Erkidegoa.
Euskal Autonomia Erkidegoa.

Arauen laburpena (47, 49-53, 57, 73 arauak)

47. Hizkuntza hilak eta klasikoak
Munduko hizkuntza hilen eta klasikoen zerrenda alfabetikoa eskaintzen da.

49. *ARI (-lari) atzizkiaz*

1. *-ari* eta *-lari* formen arteko banaketari dagokionez:

a) *-ari* atzizkia, *-a* bokalaz amaitzen diren izenei eransteko erabiltzeko da, batez ere bi silabatik gorakoak direnean:

dantzari, tabernari, gramatikari, politikari, kritikari, eta abar.

Hala ere, oso sartuak dauden *pentsalari* eta *hizkuntzalari* bezalako hitzak ontzat ematen dira.

2. Oinarriaren kategoriari dagokionez:

a) *-ari* atzizkia izenekin erabiliko da, eta *-le* edo *-tzaile* atzizkiak aditzekin:

hezle edo *hezitzaile, ikertzaile, eta abar.*

b) Aditz batek adiera bat baino gehiago izan dezakeenean, ordea, zilegi da adiera batean *-le* edo *-tzaile* erabiltzea, eta *-ari* beste adieran:

zuzendari / zuzentzaile, zaindari / zaintzaile, idazkari / idazle...

50. *-ARI / -ARIO*

1. Izenondoetan:

a) Erdal *-ario / -aire* atzizkiez osatutako izenondoetan, *-ario* formarekin egingo da mailegatzea eta ez *-ari*-rekin:

parlamentario, monetario, hipotekario, komunitario, e.a.

b) Hala ere, ahal denean, maileguz hartutako erdal izenondoaren ordez, euskal egituraren araberrako ordainak erabiltzea gomendatzen da:

—*parlamentu(ko) talde (talde parlamentario-ren ordez)*

- hipoteka-kreditu (kreditu hipotekario-ren ordez)*
- unibertsitate(ko) aldizkari (aldizkari unibertsitario-ren ordez)*
- planeta-sistema (sistema planetario-ren ordez)*
- e.a.

2. Izenetan:

-ario forma erabiltzea gomendatzen da:

notario, unibertsitario, funtzionario, e.a.

Salbuespenik balego, Hiztegi Batuan zehaztuko dira bere garaian.

51. Kontinenteak, geografia izen nagusi batzuk eta herritarren izenak

- Kontinenteak: *Europa, Asia, Eurasia, Afrika, Amerika, Ozeania.*
- Kontinenteen azpisailak eta beste izen nagusi batzuk: *Ipar Europa, Erdialdeko Europa..., Hego Amerika..., Ekialde Hurbila, e.a.*
- Herritarren izenak: *europar, asiar, eurasiar, afrikar, amerikar, ozeaniar.*

52. Munduko geografiako zenbait izen (mendiak, ibaiak, itsasoak)

- Mendiak: *Alpeak, Dolomitak, Karpatoak, Pirinioak (edo Pirinio mendiak), e.a.*
- Ibaiak: *Amazonas, Danubio, Rhin, Tajo (edo Tajo ibaia), Ibai Beltza, e.a.*
- Itsasoak: *Adriatikoa (edo Itsaso Adriatikoa), Ozeano Atlantikoa, Ozeano Barea (edo Ozeano Pazifikoa), Bizkaiko Golkoa, Itsaso Beltza, Itsaso Gorria, Kaspiar Itsasoa, Mediterranea (edo Mediterraneo itsasoa), e.a.*

53. Munduko estatuetako hizkuntza ofizialak

Munduko estatuetako hizkuntza ofizialen zerrenda alfabetikoa eskaintzen da.

57. Euskal herrialdeen, herritarren eta euskalkien izenak

- Herrialdeen izenak hauek dira: *Araba, Bizkaia, Gipuzkoa, Lapurdi, Nafarroa (Garaia), Nafarroa Beherea edo Baxenabarre, Zuberoa.*
- Herritarren izenak hauek dira: *arabar, bizkaitar, gipuzkoar edo giputz, lapurtar, (Hegoaldeko) nafar edo Nafarroa Garaiko, (Iparraldeko) nafar / Nafarroa Behereko / baxenabartar, zuberotar.*
- Euskalkiak hauek dira: *Arabako euskara, bizkaiera, gipuzkera, lapurtera, (goi) nafarrera / (goi-) nafarrera, (behe) nafarrera / (behe-) nafarrera, zuberera.*

73. -go atzikia eta izen multzokariak

Euskaraz askotan ez dago izen multzokariaren beharrik eta nahikoa da plurala erabiltzea: *ikastetxe honetako irakasle eta ikasleak, herri bateko biztanleak, hizkuntza bateko hiztunak*, etab.

1. Hala ere, izen multzokaria beharrezkoa denean, *-eria* atzikia erabiltzea gomendatzen da: *langileria, gazteria, biztanleria* edo *bezeria*.
2. *-go* atzikia kasu hauetan erabiliko da:
  - ofizioa edo lanbidea adierazteko: *artzaingoa, zurgingoa*, etab.
  - tasuna adierazteko: *euskaldungoa, ahaidegoa*, etab.

III
EUSKALTZAINDIAREN
ARAUGINTZA BERRIA

1. *Bat-batean, behinik behin, batik bat*

Beraz, Euskaltzaindiak hau erabakitzen du: idatz dadila euskara batuan *bat-batean* (eta halaber *bet-betan*), eta ildo beretik *bat-bateko* eta *bat-batekotasun*; orobat, idatz dadila euskara batuan *behinik behin* eta *batik bat*.

Honekin batera, Euskaltzaindiak gogorarazi nahi du esapide hauen ahoskerak betiko legeen arabera egitea ongi dela (*batipat*, adibidez).

Tradizioa, irizpideak...

(BAT-BATEAN) Literaturan erabili izan diren grafiak *bat batean* eta, batez ere, *bat-batean* izan dira. *Bapatean* idazkera ez da 1930 ingurua arte azaltzen, eta inoiz ez Iparraldeko tradizioan. Bestalde, hitz elkartuak idazteko idaztaruei jarraituz, *bat-batean* da esapide honi dagokion idazkera (*bi-biak* edo *hamabi-hamabietan* moduko zenbatzaile-bikoiztapen indargarria⁸).

(BEHINIK BEHIN) Esapide hau, Zubereraz izan ezik, gainerako literatura-tradizio guztietan erabiltzen da, nahiz Hegoaldean maizago agertzen den. Idazkera *p*-dunak (*beinipein*) ia gipuzkerazko testuetan soilik agertzen dira.

(BATIK BAT) Esapide hau berria da (1930 arte ia ez da azaltzen) eta Hegoaldekoa soilik. Hasieratik grafia *p*-dunak eta *p* gabeak lehian ibili dira, baita batuan ere (*batik bat* grafia sarriagotan, hala ere). Dena den,

⁸ Ikus Euskaltzaindia (1992), *Hitz Elkartuen Osaera eta Idazkera*, 50-51. orr., Euskaltzaindia, Bilbo.

hitz elkartuei buruzko arauei jarraituz (*kalerik kale* eredua), *batik bat* grafia «erregularra» hautatu da.

2. *Baitu, baikara, bainatz*⁹

***Bait* partikula, kasu guztietan, aditzari atxikia idatz dadila: *bainatz, baikara, baitoaz*, e.a., eta ez **bai(t) natz, *bai(t) doaz*, e.a.**

Bait aditzari atxikitzean, ondoko aldaketak kontuan hartu behar dira:

bait- + d- → bait- *baitator, baitoa, baita, baitugu...*
bait- + n- → bain- *bainator, bainoa, bainenbilan...*
bait- + h- → baih- *baihator, baihoa, baihoa, ...*
bait- + l- → bail- *bailetorke, bailitzateke...*
bait- + g- → baik- *baikentozen, baikinen...*
bait- + z- → baitz- *baitzatorren, baitzuen...*

Tradizioa, irizpideak...

Iparraldeko tradizioan eta Hegoaldeko Nafarroako testuetan, zenbait salbuespen baztergarri alde batera utzirik, aditzari atxikirik agertzen da beti, lehenengo testuetatik gaurdaino. *Bait* bereiz idaztea guztiz berria da (azken 25 urteotako kontua, batez ere) eta Hegoaldeari soilik dagokiona; gainera, Hegoaldeko idazle eredugarrien artean ere grafia atxikia ere agertzen da.

3. *Aurrealde, atzealde*

Euskaltzaindiak hau erabakitzen du:

Erabil daitezela, oraintsu arte egin den bezala, espaside osoak:

***aurreko alde, atzeko alde, barruko alde, gaineko alde, azpiko alde, goiko alde, beheko alde, kanpoko alde*, e.a., edota forma atzizkidun jatorrak: *aurrealde, atzealde, barrualde, gainalde, azpialde, goialde, behealde, kanpoalde*, e.a.**

⁹ Arau honek lehenetik harturiko erabakia zehazten/aldatzen du. Ikus *Euskera* XVII, 1972, 168-173. orr.

Honek ez du esan nahi horretarako tradizio mintzatua dagoenean *aurreko alde*, *atzeko alde* formak [aurrekalde] eta [atzekalde] ebakitzea gaitzesten denik.

Tradizioa, irizpideak...

Idazle zaharretan *aitzin alde* eta *aitzinalde* grafiak agertzen dira. Forma *k-dunak* (*barrukalde*, *atzekalde*...) mende honen erdi aldera hasi ziren agertzen Hegoaldeko euskara idatzian, *barruko alde*, *atzeko alde* esapideen batze baten ondorioz. Beraz, forma *k-dunak* berriak eta batasunhausleak dira.

4. *Hau guz(t)ia*

Euskaltzaindiak gogorazi nahi du *hau guz(t)ia*, *bide hartan guz(t)ian*, *horiekin guz(t)iekin* eta kidekoak hobestekoak direla batasunaren izenean. Eta orobat *gauza hauek guz(t)iak* eta honen kidekoak. Beraz, *hau guz(t)ia* eta *guz(t)i hau* esapideen artean, lehen da hobesten dena. Eta berdin gertatzen da *bide hartan guz(t)ian* / *bide guz(t)i hartan*, *horiekin guz(t)iekin* / *guz(t)i horiekin* eta hauen antzeko bikoteetan. Denetan lehen aldaera da hobestekoa.

Hala ere, *hau guz(t)ia* eta *hori guz(t)ia* formekin batera *hau guz(t)iau* eta *hori guz(t)iori* ere oso bidezkoak dira (ez, ordea, *gizonau bezalakoak, jakina). Halaber, *hauek guz(t)iok*, *horiek guz(t)iok*, (*gauza*) *hauek guz(t)iak*, *horiek guz(t)iak* eta *haiek guz(t)iak* formak.

Tradizioa, irizpideak...

Testu zaharretan —euskalki guztietan— normalak dira hurrengo joskerak: *gauza hauk guziak*, *liburu hau guztia*, *egun a guztia*, *konbentu barri oneek guztiok*, *haur guzia*, *orietan guztietan*, *au guzia*, *horiekin guziekin*...

Guzti hau, *guzti haietan* bezalako joskerak batez ere XVIII eta XIX. mendeetan eta Hegoaldean zabaldu ziren. Eta azken urteetan oso nabarmena izan da joskera zaharraren beherakada. Beraz, tradizio zaharrea zegoen batasuna hautsia gertatu da.

5. *Ene / nire, niri*

Hauxe da, hortaz, Euskaltzaindiaren erabakia: *ni* izenordainaren *noren* kasuan *nire* erabil dadila (eta, jakina, *niretzat*, *nirekin*), eta orobat, *ene*, maila jasoan bederen; *nori* kasuan *niri* erabil dadila.

Tradizioa, irizpideak...

Euskalki guztietako testu zaharretan genitibo edutezkoaren (NOREN) forma *ene* zen, bizkaieratik zubererara. *Nere* forma XVII. mendean agertzen da goi-nafarrerazko testu batean eta XVIII.ean lapurteraz eta gipuzkeraz azaltzen da. Geroago, baina XVIII. mendean, *nire* forma agertzen da bizkaieraz.

Harrezkero, *nire* eta *nere* formak nagusituz doaz Hegoaldean *ene* forma zaharraren kaltetan (gaur egun, esapide ihartuetan baizik gorde ez dena: *ene!*...). Iparraldean, aldiz, *ene*, *nere* bezain erabilia da, ahoz nahiz izkribuz.

Mende honetan, *nire* aldaeraren aldeko joera nabaria gertatu da Hegoaldean (Azkueren *Gipuzkera Osatua*-z geroztik batik bat) eta joera hori areagotu egin da euskara batuan, batez ere, Bizkaiko idazleek forma horri dioten atxikimendu handiaren eraginez.

Neri forma berria da, XIX. mendearen erdialdean *nere*-tik analogiaz sortu zena. Batez ere gipuzkerazko idazleek —eta ez denek— erabili dute.

6. *Usain, arrain, zain*

Hortaz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: *-ain* eta *-ai* aldaerak dituzten hitzetan *-ain* formak erabil daitezela; hau da, *arrain*, *usain*, *zain*, (eta honen eratorriak diren *artzain*, *atezain*, *diruzain*, *itzain*, *ertzain*, *gotzain*, e.a.), *dohain*, eta orobat, *orain* idatz daitezela euskara batuan; baina beste sail batekoa denez gero *mahai*, eta ez *mahain*, idatz dadila.

Tradizioa, irizpideak...

Bizkaieraz, lapurteraz eta zubereraz, eta Baztango eta Nafarroa Beheko testuetan, palatalizazioa gorabehera, *-ain* da hitz horietan betidanik azaltzen den forma; gipuzkeraz eta Goi Nafarroako testuetan, aldiz, *-ai* da lehen testuez gero beti agertzen den aldaera.

1968an euskara baturako ontzat eman ziren irizpideen arabera Bizkaian eta Iparraldean erabiltzen diren formak dira, bat datozenean, hobestekoak.

Bestelakoa da *orain* hitzaren kasua, zeren honetan Bizkai-Gipuzkoetan *orain* erabili baita. *Mahai*-ri dagokionez, *-n* gabeko forma da zabalduena (Iparraldean ez da ezezaguna eta forma bakarra da Hegoalde guztian).

7. Zenbakien idazkeraz

0	zero, huts
3	hiru
4	lau
5	bost (bortz)
10	hamar
13	hamahiru
15	hamabost (hamabortz)
18	hemezortzi (hamazortzi)
20	hogei
21	hogeita bat
30	hogeita hamar
40	berrogei
50	berrogeita hamar
60	hirurogei (hiruretan hogei)
70	hirurogeita hamar (hiruretan hogeita hamar)
80	laurogei (lauretan hogei)
90	laurogeita hamar (lauretan hogeita hamar)
100	ehun
101	ehun eta bat
200	berrehun
300	hirurehun
400	laurehun
500	bostehun (bortzehun)
600	seiehun
700	zazpiehun
800	zortziehun
900	bederatziehun
1.000	mila
1.200	mila eta berrehun
1.201	mila berrehun eta bat
1.984	mila bederatziehun eta laurogeita lau
1.000.000	milioi bat
10.000.000	hamar milioi
1.000.000.000	mila milioi (miliar bat)

Oharrak:

—*Hemezortzi*-ren ondoan, *hamazortzi* ere onartzen da bigarren aukera gisan.

—*Ehun eta bat* zenbakian ez da beharrezkoa *eta* hori oso-osorik ahoskatzea eta mintzairen arabera [eta], [ta] edo [da] bezala ahoska dai-teke.

—*Mila* zenbakitik gora *eta* kenduko da ondoren datozen ehunekoetan ere agertzen bada: *mila eta berrehun*, baina *mila berrehun eta bi*; *mila eta laurehun*, baina *mila laurehun eta bi*.

Tradizioa, irizpideak...

1) *Zero* eta *huts*, biak erabiltzen dira, nahiz ez diren gauza bera: *bost eta huts*, *huts eta huts*, *zero bider zero berdin zero*, e.a.

2) *Hiru* eta *lau* zenbakiek bi sistema erakusten dituzte deklinatzeko orduan (ik. 8. araua).

3) *Bost* zenbakiaren aldaera *bortz* da, Iparraldeko zenbait hizkeratan —ez zubereraz ezta Nafarroa Behereko parterik handienez— erabilia.

4) 20-100: Ondoko aukerak agertzen dira tradizioan (tradizio nahasia):

EKIALDEAN	HEGOALDEAN	AZKEN URTEOTAN
hogeí eta zazpi [xviii.a arte]	hogeí eta zazpi	
hogeí ta zazpi	hogeí ta zazpi [nagusi]	
hogeí-ta zazpi	hogeita zazpi [tarteka]	
hogeita zazpi	Ø	
hogeitazazpi	Ø	hogeitazazpi [nagusi]

Oharra: (*hogeitazazpi* bezalakoak ageri diren arren, *hogeitamar* bezalakorik ez dago azken aldia arte)

5) *Hogoi* aldaera Ekialdekoa da (xviii.az geroztik, salbu Zuberoan, non *hogeí* erabiltzen baita egun ere).

6) Ekialdean ere *hirurogei* bezalakoak erabili izan dira historian, baina xviii. mendetik *hiruretan hogei* (*hiruetan hogei*, berriagoa) eta *lauretan hogei* (*lauetan hogei*). Jakina, *hogoi* aldaerak ere hartu behar dira kontuan.

7) *Mila* zenbakitik gorakoan artean ere ohiturak ez dira berdinak:

milla ϕ bost eun ogei ta bi toneladakoa
milla ϕ bost eun laurogei ta emeretzigarren urtean
milla **eta** ehun gizon
milla **eta** bederatzireun da ogei ta bosgarren urtian
milla ϕ sei ehun eta berrogei eta bigarrean
milla ϕ sei eun ogei ta amabigarren urtean
milla **ta** zazpieun
milla **ta** zortzi eun, e.a.

8. Zenbakien deklinabideaz (*hiru*, *lau*)

Euskaltzaindiak uste du *hiru* zenbatzailea salbuespentzat jo behar dela euskal deklinabidean eta horregatik hauxe erabakitzen du:

- 1) *Hiru* izena denean, bokalez bukatzen diren gainerako beste edozein sintagma bezala deklinatuko da: *hiru, hirua, hiruak* (abs); *hiruk, hiruak, hiruek* (erg), e.a.
- 2) Izenordain baten funtzioa duenean (alegia, sintagma osoa berak bakarrik osatzen duenean), honelaxe deklinatuko da:

	Hiru	
MUGAGABEA		MUGATU PLURALA
hiru		hirurak
hiruk		hirurek
hiruri		hirurei
hirurik		Ø
hirutan		hiruretan
hirutako		hiruretako
hirutatik		hiruretatik
hirutara		hiruretara
hiruren		hiruren
hirurekin		hirurekin
hirurentzat		hirurentzat
hirurez		hirurez

- 3) Hau *hiru* zenbakiari bakarrik dagokio eta ez *hamahiru, hogeita hiru, berrogeita hiru* eta gainerakoei, hauen pluraleko deklinabidea *hamairuak, hogeita hiruak, berrogeita hiruak*, e.a. baitira.

Adibidea: *Atzoko hirurak etorri ziren, baina beste hamahiruak etxean gelditu ziren.*

Lau zenbakiaren kasuan Euskaltzaindiak hau erabakitzen du:

- 1) *Lau* izena denean, bokalez bukatzen diren gainerako beste edozein sintagma bezala deklinatuko da: *lau, laua, lauak* (abs); *lauk, lauak, lauek* (erg), e.a.
- 2) Izenordain baten funtzioa duenean (alegia, sintagma berak bakarrik osatzen duenean), honelaxe deklinatuko da:

	Lau	
MUGAGABEA		MUGATU PLURALA
lau		laurak
lauk		laurek
lauri		laurei
laurik		Ø

lautan	lauretan
lautako	lauretako
lautatik	lauretatik
lautara	lauretara
lauren	lauren
laurekin	laurekin
laurentzat	laurentzat
laurez	laurez

- 3) Hau *lau* zenbakiari bakarrik dagokio eta ez *hamalau*, *hogeita lau*, *berrogeita lau* eta gainerakoei, hauen pluraleko deklinabideak *hamalauak*, *hogeitalauak*, *berrogeitalauak*, e.a. baita.
- 4) Analogiaz sortu diren *zazpirak*, *zortzirik* eta horrelakoak bigarren mailan utzi beharko lirateke euskara idatzian, hauek bokalez bukaturiko izenak bezala deklinatzen baitira: *seiak*, *seietan*, *seietatik*, e.a.

Adibidea: *Atzoko laurak etorri ziren, baina beste hamalauak etxean gelditu ziren.*

Tradizioa, irizpideak...

0. Zenbakien deklinabideak ez du aparteko arazorik plazaratzen, *hiru* eta *lau* zenbakien kasuan ez bada.

1. *Hiru* eta *lau*, zenbakiak izendatzeko erabiltzen ditugunean (alegia, izenak direnean), beste edozein izen-sintagma bezala deklinatzen dira: «Hau *hirua* da eta beste hori *bosta*»; «Neskatxa horrek *zazpiak* beti handiak egiten ditu, baina *hiruak* eta *lauak*, aldiz, txiki-txikiak», e.a. Hortaz, mugagabea, singularra eta plurala bereiziko dira, ondoko adibideotan bezala: «Zein *hiruren* azpian pintatu behar da laukia?» (mugagabea); «*Hiruaren* eta *bostaren* artean *laua* jarri behar dugu» (sing.); eta «*Hiruen* kolorea ez da *lauena* bezain polita» (plur.). Izen honek *adiskide* edo *zuri* hitzen paradigma bera segituko du.

2. Hegoaldean batez ere, oso erabiliak dira hurrengo modukoak (plural *r*-dunak): «*Hiru* neska etorri dira eta *hirurak* txikiak» edo «*Lau* zerrri saldu ditu eta *laurak* gizenak». Genitiboaren markaz (*hiruren*, *lauren*) eta genitiboaren gainean eraikitako gainerako markaz (*hirurekin*, *hirurentzat*...) horniturik daudenean, ordea, forma bera hartzen dute mugatu pluralak (*hiruren*) eta mugagabeak (*hiruren*).

Leku-denborazko kasuetan eta datiboan, aldiz, idazleek bereizi egiten dituzte plurala eta mugagabea: «*Hirutan* egon naiz eta *hiruretan* ukatu dit

kontu hori». Kontua da plurala *hiruretan* (tradiziorik handiena duena) nahiz *hiruetan* izan daitekeela (gaur egun Ekialdean erabiltzen dena).

9. -Zio

Hortaz, Euskaltzaindiak -zio, -zino, -ziño, -zinoe edo -zione aldaeren artean -zio aldaera (hots, *amorratio, begitazio, debozio, instalazio, integratio, zibilizazio, administratio, segizio, barkazio, bezalako formak*) hobesten du euskara baturako.

Tradizioa, irizpideak...

Atzizkiak zenbait aldaera ditu euskalkien arabera. Aldaera nagusiak hauek dira:

-zino edo -ziño bizkaieraz

-zio gipuzkeraz

-zione Iparraldeko euskalkietan, Baztanen eta Erronkarin.

Azken 25 urteetan euskara batuaren eraginez horietako bi aldaera nagusitu dira:

-zio (Hegoaldean)

-zione (Iparraldean)

Euskara baturako soziolinguistikazko arrazoien kariaz Hegoaldeko aldaera izan daiteke hobestekoa.

10. *Nornahi, nonahi, non-nahi*

Beraz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: galdetzaile batez eta *nahi* partikulaz osaturiko esapideak hitz bakar batean idatz daitezela: *zernahi, nornahi, nornahik, nolanahi, noranahi*, e.a. Aldiz, lehen osagaia *n-z, t-z* edo *k-z* bukatzen bada, hitz batean (*non-nahi, zenbanahi, nondinahi, nonahitik*), edo marratxo baten bidez bereziak (*non-nahi, zenbat-nahi, nondik-nahi, non-nahitik*) idatz daitezke.

Oharra: erabaki hau idazkera soilari dagokio. Hortaz, *norinahi* edo *normahiri*, esaterako, zein hobetsi, eta kideko auziok, hurrengo batean erabakitzeko uzten ditu Euskaltzaindiak.

Tradizioa, irizpideak...

Esapide hauek bereiz idazten ziren Hego nahiz Iparraldeko testu zaharretan. Geroago (XVII-XVIII) zabaldu ziren bestelako idazkerak. Mende honetan asko hedatu dira hitz grafiko bakarra erakusten duten idazkerak.

Mende honetako testuetan *zeinahi* eta *nonahi* motako idazkerak ageri dira, nahiz *n* bakarreko grafia hauek ez diren erabat hedatu. Iparraldean *non-nahi* eta are *non nahi* idazkerak dira batez ere erabiltzen direnak. Bestalde, <nn> grafia bitxi gertatzen da euskal ortografi tradizioan. Hortaz, badirudi batasuna bideratzeko modua *-n-* eta *n-n* idazkeratik jotzea dela.

11. *Nor / nortzuk, zer / zertzuk, zein / zeintzuk*

Euskatzaindiak, kontuan harturik forma atzizkidunak (*nortzuk, zertzuk, zeintzuk*) literatura-tradizio jakin bati lotuak daudela, hau erabakitzen du: *nor, zer* eta *zein* formei lehentasuna ematea. Ez ditu, ordea, atzizki pluralgileak dituzten formak inola ere gaitzesten. Orokorki duten izaera markatua aitortzen zaie soil-soilik, eta modu horretan —forma markatu gisa esan nahi da— aurkezten, bai eta onesten ere.

Edonola ere, forma hauen deklinabideko paradigmak hauek dira: *nortzuk, zertzuk, zeintzuk* (abs), *nortzuek, zeintzuek, zertzuek* (erg), *nortzuei, zertzuei, zeintzuei* (dat), e.a.

Tradizioa, irizpideak...

Galdetzaile hauek mendebaldeko literatura-tradizio batean *-tzuk* atzizki pluralgilea dutela agertzen dira; beste literatura-tradizioetan, ordea, gauzak ez dira horrela:

*Ezen bazakian hatseandaniak
Iesusek zein ziraden sinhesten
etzutenak (Lç Io 6, 64)*

Zer dira üdüri hurak? (Bp I 69)

*Zein dira Gizunaren laur
Ürrenbüriak? (CatS 35)*

*Nork dute Ordenen eta Tonsüraren
emaiteko züzena? (CatLan 158)*

*Nortzuk dira borondatezko
pobreak? (Cap 83)*

*Aen ofizioa leelengoak eta
printzipaleak, zeintzuk izan zirean?
(Cap 22)*

Zertzuk-i dagokionez, ordea, badirudi testu zaharretan *zer* besterik ez dela agertzen (*Ze gauza dira induljenziak?* Cap 67; *Zer dira fedeko ar-*

tikuluak? (Cap 26). **Zertzuk**-en lehen agerraldiak XVIII. mendekoak dira. Eta XIX. mendeko bizkaitar klasikoen artean ere, **zertzuk** baino askozaz gehiago erabiltzen da **zer** (**Zer** dira erreguelduak? *Aupatsak esan gura dozu.* Mg PAb 119). Azken urteotan bizkaierazkoak soilik ziren **nortzuk**, **zeintzuk** eta areago **zertzuk** aski hedatu dira euskara idatzian Hegoaldeko zenbait idazleren artean.

12. *Bat* eta *batzuk*-en deklinabidea

Hortaz, literatura-tradizioaren bilakaera hau gogoan harturik, leku-denborazko kasuei dagokienez, forma hauek erabakitzen ditu Euskaltzaindiak euskara baturako (kontuan izan *bata*, *batak* eta halakoak *beste* hitzaren agerraldi mugatu baten eraginpean bakarrik erabiltzeko direla):

Mugagabea	Mugatua
<i>bat</i>	<i>bata</i>
<i>batek</i>	<i>batak</i>
<i>bati</i>	<i>batari</i>
<i>baten</i>	<i>bataren</i>
<i>batentzat</i>	<i>batarentzat</i>
<i>batekin</i>	<i>batarekin</i>
<i>batez</i>	<i>bataz</i>
<i>batean, baten</i>	<i>batean</i>
<i>bateko</i>	<i>bateko</i>
<i>batera</i>	<i>batera</i>
<i>batetik</i>	<i>batetik</i>

(**Oharra:** ikus orduei buruzkoa den 35. erabakia)

Tradizioa, irizpideak...

Bat hitzak, leku-denborazko ez diren kasu-atzizkietako bat hartzen duenean, deklinabide mugagabearen arabera hartzen du. Hauek dira, beraz, formak: *bat*, *batek*, *bati*, *baten*, *batekin*, *batentzat*, *batez*.

Dena dela, *beste* hitzaren agerraldi mugatu baten eraginpean dagoenean, ez bestela, *bat-ek* deklinabide mugatuko formak hartzeko joera du literatura-tradizioan: *bata*, *batak*, *batari*, *bataren*, *batarekin*, *batarentzat*, *bataz*. Testu zaharretan beti gertatzen zen hori.

Gaur bi kasu bereizi behar dira. *Bat* bakarrik agertzen denean eta *beste* hitzaren agerraldi baten eraginpean dagoenean, gaur egun ere forma mu-

gatuan gertatzen da, batez ere Hegoaldean, eta badirudi horrelakoak gomendatu behar direla euskara baturako:

*bata ona da baina bestea txarra,
batak edo besteak irabazi, berdin zait,
batari nahiz besteari emateko,
batarengan eta bestearengan.*

Determinatzaile gisa agertzen denean, aldiz, mugatua zaharkitua gertatzen da (*Estimatzen du egun bata bestea bainoago*, Lç Rom 14, 5). Hortaz, badirudi honelako formak gomendatu behar direla euskara baturako:

*saltzen duzula gauza bat bestearen lekuan,
kaie baten erdia eta bestearen beste erdia.*

Leku-denborazko kasuei dagokionez, *beste*-ren agerraldi mugatu batek eragiten dien perpausetan, *batean*, *bateko*, *batera*, *batetik* erabili dira Iparraldean nahiz Hegoaldean: *etxe batean nahiz bestean* e.a. Orobat *-(e)kin*-en ondoan: *zeruko sainduekin batean* e.a.

Beste-ren agerraldi mugatu batek eragiten dituen perpausak alde batera utzirik, literatura-tradizioa bitan banatua agertzen da testurik zaharrenetan: Iparraldean Etxeparek eta Leizarragak, *batetan*, *batetako*, *batetara*, *batetarik* formak erabiltzen dituzte beti, baina Hegoaldean, Bizkaitik Erronkarira, ez da inoiz *batean* (bizkaieraz *baten*), *bateko*, *batera*, *batetik* (edo *baterik*) besterik ikusten. Bestalde, xvii. mendean bertan, Iparraldean *batean*-en saileko formak hasten dira agertzen; eta hurrengo mendean areagotuz doaz *batean*-en saileko agerraldiak, eta xix. mendean erabat nagusi agertzen dira. Zuberoako euskalkia da *batetan* saileko formei eusten dien bakarra.

Hortaz, forma hauek erabakitzen ditu Euskaltzaindiak *batzuk*-en deklinabideari dagokionez:

batzuk

batzuek

batzuei

batzuen (batzuegan, batzuegana, batzuegandik, batzuen baitan, e.a.

batzuekin

batzuez

batzuentzat

batzuetan

batzuetako

batzuetara

batzuetatik (batzuetarik)

(Oharra: ikus orduei buruzkoa den 35. erabakia)

Tradizioa, irizpideak...

Oro har, NOR eta NORK kasuen arteko bereizketa egiten da forma hauek erabiltzen diren euskalkietan eta euskara batuak ere bereizte hori gorde beharko luke. Kontua da bereizte hori era askotara egin izan dela:

batzu / batzuk (Leizarraga)

batzuk / batzuek (Etxeberri Ziburukoa, Axular)

batzu / batzuek (XIX. mendetik Iparraldean -ez Zuberoan-)

Bizkaieraz *batzuk* erabili izan da bietarako, eta gipuzkeraz, *batzuek*.

Beraz, Axularren bidea hobestea izan daiteke onena.

Bigarren arazoa, gainerako kasuei dagokiena da. Hauetan, salbuespenak salbuespen, euskalki guztietan *batzui*, *batzuen*, *batzuetan* saileko formak erabiltzeko joera nabarmena dago. Hortaz, badirudi formalki mugatu pluralak diren erak hobetsi behar direla euskara baturako.

Batzuak gisako erak, *bat*-en kasuan ez bezala, aski bakan eta oso idazle gutxitan agertzen dira eta beti *beste*-ren agerraldi mugatuaren eraginpean, noski. Hortaz, badirudi horrelako formak baztergarritzat hartu behar direla euskara batuan.

13. Lerroz aldatzean marratxoak nola jarri

Euskaltzaindiak hitzak silabaka zatitzea gomendatzen du.

Tradizioa, irizpideak...

Hizkuntzetan bi irizpide nagusiz baliatzen dira idazleak lerroz aldatzean hitza ezinbestean zatitu behar dutenean eta, hortaz, marratxoak jarri behar dutenean: marratxo hau morfemak kontuan harturik jartzen da edo marratxoak silabak bereiziz jartzen da.

Euskararen kasuan, morfemak hartuko balira kontuan, honela banatuko lirake hitzak: *zakurr-a*; *due-la*; *dute-n*; *gizon-ik*; *maitasun-a*, e.a.

Morfemen ordean silabak hartzen badira, berriz, honako hau geratzen da: *za-ku-rra*; *du-e-la*; *du-ten*, *gi-zo-nik*; *mai-ta-su-na*, e.a.

Morfemak hartuko balira kontuan badirudi arazo handiak sor litezkeela: itxuragabekeriak (*du-zue-n*; *de-n-a*); morfemak non hasten diren eta non bukatzen zehaztea ez da gauza erraza (*gizon-e-k*; *g-en-bil-tza-n*; *Andoni-re-kin*) e.a. Gainera, bistan denez euskal idazle eta hiztunek askoz ere garbiago dute silabaren intuizioa morfemarena baino.

14. Adizki alokutiboak (hikako moldea)

Oharrak:

1) Lehen-lehenik erran beharra da aditz alokutiboen parte bat baizik ez duela finkatu Euskaltzaindiak, hikako moldeari doakiona, hain zuzen ere. Zukako adizkera alokutiboek, ekialdeko euskalkietan bereziki erabiltzen direnek, batu gabe segitzen dute, beraz, oraino.

2) Euskaltzaindiaren lana adizkeren formaren finkatzea izan da, eta ez da sartu erabilera-arazoetan. Jakina denez, korapilo asko ditu erabilerak, bai morfosintaxiaren aldetik, bai eta, are gehiago, gizarteko baliagarritasunaren aldetik ere.

Aditz laguntzaileak

Adizkera alokutibo batuen eratzeke eztabaidakako adizkera batuen formetan oinarritu da Euskaltzaindia, aldi bakoitzean alokutibotasunak dakartzan mudantzak kontuan harturik, noski.

Jokabide desberdinen artean hautuak egiterakoan, erdibideko jokabideei eman zaie lehentasuna, bai eta sinpletasunari eta argitasunari ere. Horrela tradizioa kontuan harturik, baina mintzairaren bizitasuna ahanzi gabe eratu nahi izan dira paradigmak, orohar aitzineko urratsetako egiteko moldeari jarraiki izan zaiolarik.

Egin diren **hautu** garrantzi handikoenak:

—Erro-aldaketa izaten den kasuetan, sail bateko paradigma guzietan agertaraztea; horrela,
-NOR bakarreko *izan*-en adizkera alokutiboentzat *-u-* erroa onartu da, aldi guzietan eta *ke*-dun formetan ere bai:

adibidez, *dateke* → *dukek*, eta ez *datekek*; *litzateke* → *lukek*, eta ez *litzatekek*.

-(NOR-)NORK saileko *edun*-en adizkera alokutiboentzat *-i-* erroa onartu da, aldi guzietan, eta pertsona guzietan:

adibidez, *nau* → *naik*, eta ez *n(i)auk*.

Azken kasu honetan NOR pluralaren morfema gisa *it* hobetsi da (*zki* baino):

adibidez, *ditu* → *ditik* eta ez *dizkik*.

—Lehen silaban *-i-* ez da onartu (ez orainaldian, ez eta erro-aldaketarik gabeko formetan ere): adibidez, *natzaio* → *natzaiok*, eta ez *nizatzaio*.

—Indize alokutiboa ergatiboarenaren ezkerrean ematea (eta ez haren eskuinean) onartu da, salbu morfema ergatiboa *-te* denean:

adibidez, *diagu*, eta ez *diguk*, baina *ditek* eta ez *diate* (edo *die*).

—*Izan*-en ez-oraineko NOR bakarreko 3. pertsonako adizkera alokutiboentzat, 2. pertsonako indizea atzizki gisa dakarten formak hobestea (aurrizki gisa daukatenak baino):

adibidez, *zen* → *zuan*, eta ez *huen*.

—Pertsona-aurrizkirik ez duten orainaldiko adizkeretan *d* → *z* aldaketa onartu da erro-aldaketarik ez dakarten adizkera alokutibo ergatibodunetan:

adibidez, *dezake* → *zezakek*, *dio* → *ziok*, baina *du* → *dik* (eta ez *zik*).

15. Partitiboaren erabilera okerra

Beraz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia:

Erabil bedi partitiboa euskaraz, beti erabili izan den gisa, hau da, artikulurik gabe (*lagunik, lanik, ahuntzik, e.a.*) eta pluralik gabeko komuntadura eginez aditzarekin (*dugu, dute, genuen, e.a.*).

Tradizioa, irizpideak...

Partitiboaren marka lotzen zaienean, mugagabea izan behar dute izen-sintagmek:

Ez dut liburu garestirik erosi.

Ez dut lanik egin.

Hortaz, ez daude ongi emanak beste hauek:

*Ez dut liburu garestiarik erosi.

*Ez dut lanarik egin

Batez ere, izena kontsonantez amaitzen denean hedatu da zenbait euskaldunen artean berria, eta aldi berean gramatikaz kanpokoa, den ohitura hau: **lanarik, *planarik, *muskerrarik, *mahatsarik, *aipamenarik, *pluralarik, *ahuntzarik, *gizonarik, e.a.*

Hori horrela, aditzarekin egiten den komuntaduran izen-sintagma partitiboek ez dakarte sekula numero-markarik eta honenbestez, adizkera jokatuan ezin dezakete erabil pluralik. Beraz, azken aldiotan hedatzen ari

diren egitura hauek, hain segur erdal interferentziaren ondorio direnak, zeharo arrotzak eta baztertzekoak dira:

*Ez dituzte gaixoak sendatzeko behar diren tresnarik.

*Aspaldian ez ziren entzuten horrelako hitzik.

*Ez dituzu lagun onik aurkituko.

16. *Zu izan ezik*

Erabil bedi formula osoa, *izan ezik*, eta *ez ezik* bakarrik, eta aurreko sintagmak har beza dagokion kasu marka. Nolanahi ere, ergatiboaren kasuan zilegi da absolutibo kasua erabiltzea.

Tradizioa, irizpideak...

Askotan entzun eta ikusten dira azken urteotan honelakoak:

Autobusak eta taxiak ezik.

Zuri ezik, gainerako guztiei bidali diet txostena.

Esan behar da, hala ere, «izen sintagma + *izan ezik*» dela autore gehienek erabiltzen dutena:

«Isabelek, aoz izan ezik, zuka itz egin bear izaten zion aizpari».

«Teologia izan ezik, beste eledergai guztiak agertu, ikertu...»

«Errira polbora-billa zoazenean izan ezik, ondo gordeta zaudeke an».

Izan ezik-en ezkerrean doan sintagmak dagokion kasu-marka hartu ohi du: *herri horretan izan ezik, zuri izan ezik, igandetan izan ezik*, e.a. Salbuespena, batzuetan, ergatiboarekin egiten dela dirudi, behin baino gehiagotan aurkitzen baita absolutiboan *izan ezik*-en aurreko sintagma, nahiz ondokoa ergatiboan joan:

Bera izan ezik, ezin zuan iñork hitz egin errosarioa bukatu arte
(Oskillaso).

Orixe egingo eban zu izan ezik beste edozeinek (Tx. Agirre).

Baina askotan ergatiboa jartzen da, jakina:

Horixe egingo luke, zuk izan ezik, beste edozeinek.

17. Euskal alfabetoaren letren izenak(*)

LETRA	IZENA	LETRA	IZENA	LETRA	IZENA
a	a	j	jota	r	erre
b	be	k	ka	s	ese
c	ze	l	ele	t	te
d	de	m	eme	u	u
e	e	n	ene	v	uve
f	efe	ñ	eñe	w	uve bikoitza
g	ge	o	o	x	ixa
h	hatxe	p	pe	y	i grekoa
i	i	q	ku	z	zeta

* *Oharra:* Arau honek lehendik harturiko erabakia zehazten/aldatzen du. Ikus *Euskera XXIV*, 1979, 2, 703-704.

Erabilerazko oharra

Letra hauetatik *c* eta honen aldaera *ç* (*c* hautsia) *q*, *v*, *w* eta *y*, ohiko euskal hitzak idazteko erabiltzen ez diren arren, kanpotar izenak transkribatzeko beharrezkoak direlarik, euskal alfabetoan sartzen dira.

Komeni da, beraz, euskal hiztegiak *abc* honetako letra-ordenaren arabera sailkatzea.

18. Ordinalen eta banatzaileen idazkera*

Laburbilduz, hortaz, hauxe da Euskaltzaindiaren erabakia:

- 1) Ordinaletan «garren» ahoskatzen den bakoitzean puntua jar bedi haren ordainean: *Atano x.arekin, xx. mendean, 12. mendean.*
- 2) Oso-osorik letraz idazteko orduan arazoak sor ditzaketen ordinalak honela egiten dute: *hogeita batgarren, hirurogeita batgarren.* Hala ere, *bosgarren, hogeita bosgarren, hirurogeita hamabosgarren,* e.a. idatziko da.
- 3) Distributiboak, *-na* baliatuz osatzen direnean, honela idazten dira: *bana, bosna, ehuna, mila bana, zenbana,* e.a. Hauen aldaerak ere (*borzna*) berdin idatziko dira.

* *Oharra:* Arau honek lehendik harturiko erabakia zehazten/aldatzen du. Ikus *Euskera XVI*, 1971, 150-153.

Tradizioa, irizpideak...

Ordinalak adierazteko orduan euskal literaturan eta idazleen artean erabilera eta ohitura anitz izan direnez, batasuna egiteko Euskaltzaindiak beti puntu bat jartzea gomendatzen du ordinala adierazteko. Alegia, *garren* esango litzatekeen tokian puntua jarri behar da sistematikoki, inolako bereizketarik egin gabe erromatar eta beste sistemetako zenbakien artean. Horrenbestez, zenbakien ondoren puntua erabiliko da eta *garren* zenbakiak letraz idazten direneko bakarrik utziko da. Ordinala adierazteko marka horri artikulua eta kasu-marka gaineratuko zaizkio, hala beharko balitz, edozein sintagmarekin gertatzen den bezala:

1) <i>xx. mendea</i>	10) <i>III. kapitulua polita da. Aldiz IV.a ez zaio hain ongi atera.</i>
2) <i>hogeigarren mendea</i>	11) <i>xvii. xviii. eta xix. mendeetan</i>
3) <i>10. mendea</i>	12) <i>xvii, xviii eta xix. mendeetan</i>
4) <i>hamargarren mendea</i>	13) <i>Retegi II.a</i>
5) <i>10. lasterkaria</i>	14) <i>Tolosa III. arekin</i>
6) <i>2. etxea</i>	15) <i>Juan Karlos I.ak esan duenez e.a.</i>
7) <i>3.ak esan du</i>	
8) <i>Hau da 4.a eta beste hori 5.a</i>	
9) <i>xix. mendean ez zen halako buruhausterik izan, baina xx.ean ordea bai.</i>	

Zenbait kasutan, hala ere, ordinal horiek ez dira beti benetako ordinal gisa erabiltzen eta ahoskatzeko orduan ez da «garren» erabiltzen (*Matematika II, Seat 850, N I errepidea*).

Nola ematen dira ordinalak letra bidez? Ordinalen letra bidezko idazkeran arazoak sortzen dituen bakarra 5.aren ordaina da. Literatura tradizioan erabiltzen diren formak *bostgarren* (edo *bortzgarren*) eta *bosgarren* (edo *borzgarren*) dira. *Boskarren* eta gainerako *-k-* dunak ez dira autore zaharretan ia agertzen. XIX. mendearen bukaeraz gero gehiago zabaldu zen *boskarren*, baina Hegoaldean soilik eta idazle garbizaleen artean bakarrik. Beraz, badirudi euskara baturako egokiagoak direla *-g-* aldaerak, eta horien artean batasunean kontsonante-multzoak murrizteko hartu den erabateko jokabidea (*hiztegi* eta ez *hitztegi* e.a.) kontuan harturik badirudi forma bakuna dela gomendatzekoa. Arrazoi bertsuakatik badirudi *bosna* (*borzna*) eta ez *bostna* dela gomendatu behar den forma. Bestalde, 21., 41. eta kidekoei dagokienez, *batgarren* grafia erabatekoa da.

Hortaz, hau da ordinalentzat Euskaltzaindiak euskara baturako erabakitzen duen idazkera:

Bigarren, hirugarren, laugarren, bosgarren (borzgarren), seigarren, zazpigarren, zortzigarren, bederatzigarren, hamargarren, hamaikagarren..., hamabosgarren (hamaborzgarren) ..., hogeigarren, hogeita

batgarren, hogeita bigarren ..., hogeita hamargarren ..., berrogeita batgarren ... ehungarren, milagarren ... Eta galderetan *zenbatgarren*.

Orobat, eta banatzaileei dagokienez, *bana* (eta, beraz, *hogeita bana*), *bosna* (*borzna*), *hamabosna* (*hamaborzna*), *ehuna*, *mila bana*, idazkera proposatzen du Euskaltzaindiak. Halaber, galderetan *zenbana* erabiliko da. Jakina denez, Iparraldeko tradizioan, zenbakia bokalez bukatzen denean *-na* gabe *-ra* erabiltzen da: *bira* (baina *hiruna*, *launa*), *seira*, *zazpira*, *zortzira*, *bederatzira*, e.a. Euskaltzaindiak ez du erabilera hau gaitzesten.

19. *Benetako, ohiko*

Beraz, hau da Euskaltzaindiak erabakitzen duena: idatz dadila euskara batuan *benetako* (eta ez *benetazko*). *Ohiko* / *ohizko* bikoteari dagokionez, Euskaltzaindiak, inolako aukerarik egin gabe, gogorazazi nahi du *ohiko* dela tradizioan nagusitzen dena eta Iparraldean gaur bizi den forma bakarra.

Tradizioa, irizpideak...

Orotariko Euskal Hiztegian, *benetan* sarreran ikus daitekeenez, *benetako* izenlaguna bizkaierazko eta gipuzkerazko literatura-tradizioetan, 1800. urteaz gero asko erabili den esapidea da. Han bertan ikus daitekeenez, *benetako* da tradizioko idazle guztiek erabili izan duten forma. Azken urte hauetan hainbat testutan agertzen den *benetazko* aldaerak ez du alde horretatik inongo euskarririk. Bestalde, eramoldearen aldetik ere badirudi, *benetan-en* izenlaguna denez gero, *benetako* dela dagokion forma. Hortaz, *egiazko*-ren kutsutik edo sortu bide den *benetazko*-k ez du, antza denez, inongo alde onik euskara baturako gomendatua izan dadin.

Ohi partikularen izenlagunari dagokionez, *ohiko* da Iparraldeko testuetan salbuespenik gabe (Goyhetcheren *ohizko* bat izan ezik) agertzen den forma. Azken hogeitaz urteotan, aldiz, *ohizko* analogikoa da Hegoaldean nagusitu den aldaera.

20. *Betiko* eta honen kideak

Honenbestez, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: Idazleen erabilera eta deklinabideko egituratze formala kontuan hartuta, garbi dago *betiko* dela forma egokia Euskal Herri osoari begira eta *aditzondoa* + *ko* forma dela hobetsi beharrekoa. Hortaz, *gaurko*, *biharko*... bezalaxe, *atzoko*, *etziko*, *sekulako*, *luzaroko* eta *betiko* bezalako formak dira aditzondoentzako hobesten direnak

Tradizioa, irizpideak...

Ikusten denez, kontsonantez bukaturiko aditzondo hauek (*bihar, gaur*) -ko hartzen dute zuzen-zuzenean adizlagun bihurtzeko (*Adiskide, ze asmo duk biharko?*), nahiz noizbehinka *noizkorako, biharkorako*, e.a. bezalako formak ere ageri diren. Bokalez bukatzen direnekin, ordea, zalantzak sor daitezke: *betiko / betirako*.

Idazleen eta hiztunen usadioa kontuan hartzen bada, gauzak aski argi direla dirudi: Ekialdean *betiko* eta honen aldaerak (*betikoz*) erabili ohi dira beti; Mendebalean ere, Arrueren kasuan izan ezik, *betiko* erabili izan da xx. mendea arte. *Betirako*-ren adibide guztiak berriak dira, mende honetakoak eta Mendebalekoak: Labayen, Lizardi, Inza, B. Enbeita, Basarri, Berrondo, Txillardegi eta Irazusta. Erabileraren kopuruari begiratuz gero, hala ere, %6 inguru baizik ez dute osatzen *betirako* aldaeraren adibideek.

21. *Arabera*

Beraz, euskara baturako erabakitzen den forma bakarra *arabera* da espaside gisa erabiltzeko.

Tradizioa, irizpideak...

Iparraldeko eta Nafarroako literatura-tradizioetako hitz hau hainbat eratan agertu da testuetan: *araura, arauera, arauiala, arabera*, etab. Dena dela, xviii. mendeaz gero erdarazko «*según / selon*»-en kide bezala, *arabera, arauera*, e.a. aldaera horien guztien artean, *arabera* da literaturan erabili den forma nagusia.

22. *Iritzi*

Beraz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: *iritzi* erabil bedi aditz nahiz izen gisa.

Tradizioa, irizpideak...

Euskal literatura tradizioan hainbat formatan agertzen da hitz hau: *eretxi, eritxi, eritzi, iritxi* eta *iritzi* formatan gutxienez. Jakina denez, euskara batua eratzen hasi zenean, 1960-70 hamarraldian, *iritzi* zen, alde handiz, gehien erabiltzen zen era. Gero, euskara batuaren finkatze prozesuan,

hainbat idazle *eritzi* eraren alde makurtu zen, zaharrena eta bizkaierazko tradizioan erabilia zelakoan.

Literatura tradizioaren azterketa zehatzak gauzak ez direla horrela erakusten du. Idatziz lehen agertzen den forma, Juan de Zumarragaren gutunean (1537) jadanik, *eretxi* da, eta hori berori da bizkaierazko literatura-tradizioan erabat nagusi agertzen dena (etimologikoki jatorrizkotzat hartu behar den *ereitzi formatik gertuen dagoena). *Eritzi*, Iparraldeko eta Gipuzkoa aldeko testu zaharretan agertzen da, gehienbat *oneritzi*, *gaitzeritzi* eta antzeko elkartuetan, eta inoiz ez izen bezala. Bestalde, forma hau erabat desagertzen da Iparraldean XVII. mendean. Gipuzkoa aldean, haren ordez *iritzi* agertzen da XVIII. mendean (1713an jadanik) eta hau bakarrik erabiltzen da mende horren azkenaldez gero.

Azkenengo bi mendeetan, *iritzi* da, alde handiz gehien erabiltzen den forma. Bizkaieraz ere, 1800-1970 epean, oro har, *eretxi*-ren erabilera gutxituz doa eta *iritzi*-rena gehituz, eta dirudienez, 1970a inguruan *iritzi* zen bizkaierazko idazleen artean gehien erabiltzen zen forma, *eretxi*-ren (eta, noski, *eritzi*-ren) gainetik. Bestalde, azken hamarraldiotan hitza sartzen hasia da Iparraldean, *iritzi* forman hain zuzen.

Hortaz, badirudi, euskara baturako gomendatu behar den era *iritzi* dela nahiz izen, nahiz aditz bezala. Inork ez du zalantzan jartzen *e*-z hasten diren formak zaharragoak direla euskaraz, baina *ebili* eta *ekusi* zaharkituztat jotzen direnez gero, ez da arrazoirik ikusten *eritzi*-rekin beste horrenbeste ez egiteko.

23. *Arazi**

Beraz hau da arauaren forma berria:

- 1) Aditz «arazleak» eratzeko, *arazi* aldaera gomendatzen du Euskaltzaindiak, salbuespen bakarra *adierazi* delarik.
- 2) Aurreko aditzari lotua idatziko da beti *arazi*: *harrarazi*, *erorarazi*, *iraunarazi*, *hilarazi*, *betearazi*, *galarazi*, *geldiarazi*, *ezagutarazi*, *nabarmanarazi*, *ihardetsarazi*, *inarrosarazi*.
- 3) Zenbait aditzen aldaera *t*-dunak, hots, *sortarazi*, *agertarazi* eta kidekoak, *sorrarazi*, *agerrarazi* eta kidekoak bezain zilegizkotzat hartzen dira.
- 4) *Arazi*-ren aurreko aditza *a* bokalaz amaitzen baldin bada, *a* biekina bat egingo da: *aldarazi*, *benedikarazi*, *jokarazi*, *koordinarazi*, *obligarazi* sozializarazi.

* *Oharra*: Arau honek lehendik harturiko erabakia zehazten/aldatzen du. Ikus *Euskera* XVI, 1971, 156-159. orr.

Tradizioa, irizpideak...

Aditz «erazleak» edo «arazleak» eratzeko, euskaraz *arazi / erazi / erazo / arazo* aldaeretan agertzen den hitzaz baliatzen gara. Hitz hau dago-kion aditzaren ondo-ondoan doa perpausean, eta delako aditzaren erroa da berez agertzen dena. Horretaz bestalde *eragin* ere badugu, euskalki guztietan *egin*-en bidez erutzen diren aditzen «erazle» gertatzen dena, eta, bizkaieraz, batez ere, gainerako aditzekin ere erabiltzen dena.

Arazi / erazi / erazo / arazo aldaerak horrela banatzen dira euskalkien arabera:

erazi (Z, Dech, Leiz)

arazi (L, BN, Baztan, GN)

Mendebaleko idazleengan, berriz, nahasiagoak agertzen dira gauzak:

(G) *erazo* (gehienek), *erazi*, *arazi* (bakanen batek), *azi* (zenbaitek)

Mende honetako autoreengan (1970 arte) horiek guztiok ikusten dira, eta aldaketa nabariena *arazi* aldaeraren agerraldien gehitzea bide da. Bizkaieraz *erazo* da, alde handiz, forma nagusia.

Batasun-prozesuak ekarri duen aldakuntza nagusia, *erazo*, *arazo* eta *azi* aldaeren desagertzea izan bide da. Batasunaren prozesuak ez du *arazi* eta *erazi*-ren arteko hautaketa bideratu: Iparraldeak *arazi* soilik erabiltzeari eusten dio, eta Hegoaldean bi aldaeren arteko zalantzek (askotan autore bat beraren baitan ere) beren hartan diraute. Bestalde, azken urteotan, zuberotarrak *Herria* aldizkarian bederen, *arazi* erabiltzen hasi dira *erazi*-ren orde.

Euskaltzaindiak gomendio bat eman zuen *arazi / erazi*-ri buruz. Hala ere, ez dira asko arau hura betetzen dutenak, besteak beste, aski korapilatsua delako eta hautakizun asko, gehiegi agian, eskaintzen dituelako: esaterako, *sor arazi*, *sor erazi*, *sortarazi*, *sorterazi* idatz daiteke arau horren arabera.

Gorago azaldu den egoeraren arabera, badirudi filologia-argudioek ez dutela aski pisu *arazi* eta *erazi*-ren artean bata bestearen gainetik hobesteko: biek dute, nork bere eremuan behar adina antzinasun eta literatur lekukotasun. Hortaz, beste era bateko arrazoiak erabili behar dira, puntu horretan batasuna bideratuko bada.

Arrazoi horien ildotik, argi bide dago errazago gerta daitekeela hainbeste zalantza agertu eta agertzen dituen Hegoaldea *arazi* erabiltzera bultzatzea, laurhun urtez inongo zalantzarik gabe *arazi* besterik erabili ez duen Iparraldeak bere usadioa alda dezan lortzea baino. Uste honetan, Euskaltzaindiak *arazi* aldaera gomendatzen du euskara baturako. Nolanahi ere, salbuespen gisa *adierazi* gomendatzen da, Hegoalde osoan lortu duen erabiltze zabalagatik.

Egokiagoa da Euskaltzaindaren ustez *arazi* beti loturik idaztea gomendatzea.

24. *Ba-* eta *gabe-*ren idazkera*

Horrenbestez, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: elkarturik idatzi behar da *ba-*, baina bereiz *gabe*.

* *Oharra*: Arau honek lehendik harturiko erabakia zehazten/aldatzen du. Ikus *Euskera XVII*, 1972, 168-173. orr.; *Euskera XVI*, 1971, 156-159. orr.

Oharrak, gogorarazpena

Ba- aurrizkia beti —baldintzazkoa izan nahiz baieztapenezkoa izan— aditzarekin batera idatzi behar da. Salbuespenak: *Ba omen dator*; *ba ote dator*?

Gabe hitza, aldiz, bereiz idatziko da:

Argirik gabe

Argi gaberik (*Argirik gaberik)

Argi barik (*Argirik barik)

Argi gabe

25. Hitz elkartuen osaera eta idazkera¹⁰

Beraz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia:

1. Bereiz idatziko dira:

- apozizioak (*Bidasoa ibaia*),
- egin eman*, *hartu* eta *eragin* aditzekin osatzen diren aditz-elkarteak (*lo egin*),
- etxez etxe* moduko bikoiztapenak,
- egin berri* modukoak,
- mahai gainean gisako* posposizioak,
- bigarren osagaia *bila*, *eske* edo *falta* duten elkarteak,
- lehen osagaia *erdal*, *euskal*, *giza* eta *itsas* duten elkarteak, *ihartuak* ez diren neurrian,
- lehen osagaiaren amaierako >a< galtzen denean (*biologi azterketa*).

¹⁰ Arau honek lehendik harturiko erabakia zehazten/aldatzen du. Ikus *Euskera XVI*, 1971, 156-159. orr. Testuan ematen diren erreferentziatarako, ikus *Euskera XXXVII*, 1992, 2, 37. liburukia (2. aldia), 721. orritik aurrera.

2. Marrarekin idatziko dira:

- gorri-gorria moduko bikoiztapen indargarriak,
- apurka-apurka bezalako bikoiztapenak,
- seme-alabak, zuri-gorri modukoak,
- barra-barra, plisti-plasta bezalakoak,
- Ezkiotsaso moduko leku izen elkartuak (bi hizkuntzatan ematen direnean, ordea, ez: *Lizarra / Estella*).

3. Loturik idatziko dira:

- jarleku moduko elkarteak,
- aldagaitz bezalako izaera-elkarteak,
- odolustu moduko izen-elkarte arruntak,
- bigarren osagaia -gin, -gile, -zain, -zale, -dun, -gabe edota -gintza, -za(i)ntza duten elkarteak,
- bigarren osagaia -aldi, -buru, -gizon, -(g)une, -kide -(k)ume, -orde duten izen elkarteak,
- lehen osagaia aurre-, azpi- eta -gain duten izen elkarteak,
- lauburu moduko elkarteak.

4. Marrarekin edo marra gabe, nahi den bezala:

- eguzki lore, eguzki-lore moduko izen-elkartu arruntak,
- kale garbitzaile, kale-garbitzaile modukoak.

(Bi hitzak letra larriz hasten direnean hobe da, hala ere, marra gabe idaztea).

5. Elkarteko lehenbiziko osagaiak >ia< amaiera duenean >a<-rekin nahiz >a< gabe idatz daitezke: *biologi azterketa, biologia(-) azterketa*. Bestelako >a< itsatsiak ez dira galtzen elkarketa egiten denean, eta hitzak bere osotasunean eman behar dira. Salbuespen dira, dena dela, honako sei hitz hauek: *burdina, eliza, hizkuntza, kultura, literatura* eta *natura*. Hitz hauek, hala nahi izanez gero, gal dezakete >a< hori.

Idazkerari dagokionez, amaierako >a< galtzen den bakoitzean, bereiz idatziko da hitz elkartua eta >a< gordetzen denean, aukeran izango da bereiz idaztea nahiz marratxoa erabiltzea: *kultur etxea, biologi azterketa, kultura(-)etxea, biologia(-)azterketa*.

Sarrera

Maiz gertatzen da kontzeptu, gogamen, tresna edo jarduera berriak adierazi behar izatea. Bide egokia du horretarako euskarak, beste hainbat

mintzairak bezala, hitz-elkarketa. Horrela eratuak dira, adibidez, *lege-gordailu, aditz-erro, barne-araudi, Foru Aldundi, irrati-entzule, bozera-male, idazmakina, ziurtagiri, zelulabakar* eta beste mila. Ondoko hizkuntzetan sintagma zabalagoen bidez adierazten dena azaltzeko ere baliabide erosoak dugu hitz-elkarketa: *osaba-ilobak (zinaera joan dira), (autobusa) bete-betea (dator), etxez etxe(ko postarritza),...* Arrazoi sendoak ditugu, beraz, hitz elkartuen osaera-idazkerak ongi ikasi eta zuzen erabiltzen jakiteko.

Arreta bereziaz aztertu izan du Euskaltzaindiak hitz-elkarketaren esparru hau. 1971n emanak ditu, azkenekoz, hitz elkartuen idaztarauak. Gerortik ikusi ahal izan denez, gomendio-arau haiek ez dute behar adina argibide eskaintzen eta aski neurri mugatuan betetzen dira. Hori dela eta, hitz-elkarketaren azterlan zabal bat egin du Euskaltzaindiak, LEF batzordearen bidez, 1986tik honakoan. Langintza horren azken emaitza gisa, eta hainbat euskalduni iritzia eskatu ondoren, *Hitz Elkartuen Osaera eta Idazkera* izeneko txostena aurkeztu berri du LEF batzordeak.

Txostena berariaz aztertu du Euskaltzaindiak, Euskara Batuko batzordean eta osoko bilkuretan. Kontuan izan dira, horrekin batera, zenbait euskaltzainen ohar idatziak. Eta azkenik, guzti horren ondorioz, honako erabaki hauek hartu dira: *Hitz Elkartuen Osaera eta Idazkera* argitaratu ematea eta idazki horren laburpenezko gomendio-erabakia, orain eratzen diren hitz elkartuen oinarri-oinarrizko idaztarauak biltzen dituen, luze-zabal ezagutaraztea.

Hori guztia kontuan izanik, eta lehendik emandako pausoen ildotik, hitz elkartuei buruzko argibide eta gomendio-arau hauek eskaini nahi ditu Euskaltzaindiak.

I. Irizpide nagusiak

I.1 Hitz elkartuen erabilpen-eremua

Baliabide indartsua da hitz-elkarketa, erdarazko hainbat hitzarte euskaraz eroso eta labur azaltzeko. Erdal izen-konplementazio askoren ordaina, esate baterako, horrela ematen du euskarak: *guraso-elkarte, telefono-zenbaki, garapen-maila, zerga-biltzaile*. Aukera paregabea eskaintzen du, orobat, erdal «izen + adjektibo erreferentzial» egiturak ordezkatzeko: *esku-lan (trabajo manual / travail manuel), aho-literatura (literatura oral / littérature orale), ekonomi teoria (teoría económica / théorie économique)*, etab. Bide honi eutsi behar litzaioke orain ere, ahal den guztian, erdal hitz-moldaera arrotzen menpekoegi bihurtu nahi ez badugu.

Era berean, bikoteak izendatzeko dvandva-elkarteak ditugu egokienak: erdarazko *los hijos / les enfants, los reyes / les rois* edo *los padres / les parents* esamoldeen (hau da, bikotea izendatzen duten hitzen) ordain jatorrak *seme-alabak, errege-erreginak* eta *aita-amak (edo gurasoak)* dira euska-

raz; inoiz horien lekuan agertzen diren *erregeak*, *aitak* bezalakoak ez dira onargarriak.

Askotan eta egoki balia daitekeen hitz-elkarketak ere baditu, ordea, bere mugak. Osagaien arteko erlazio ilunak direla medio, mezu-hartzailearentzat ulergaitz gerta daiteke hainbat kasutan hitz elkartua. Hobe da kasu hauetan eraikuntza sintaktiko libreterara jo, argitasunaren mesedetan: *unibertsitateko irakasleak*, *merkatuaren bilakaera*, *udaletxeen antolamendua* edo *elizbarrutiko museoa* esan eta idatz dezagun halakoetan, *unibertsitate-irakasleak*, *merkatu-bilakaera*, *udaletxe-antolamendua* edo *elizbarruti-museo* modukoetara lerratu gabe.

I.2. Hitz-junturako hots-aldaketak: hots-legeak

Hitz elkartuen junturako hots-aldaketak corpus zabal batean ikertu ondoren argi ikusten da lehen osagaiaren azken bokala erori eta ondorioz gertatzen diren kontsonante-aldaketak edo azken bokalaren aldaketak zenbait izenetara mugaturik egon direla. *Begi*, *ardi*, *argi*, *beso*, *etxe*, *arto*, *idi...* > *bet-*, *art-*, *art-*, *besa-*, *etxa-*, *arta-*, *it...* forman aurkitzen dira euskal lexikoan aspaldidanik txertatuak ditugun izenetan: *betile*, *artizar*, *iteuli*, *artaburu*, *besamotz*, *etxalde...* Baina hauen ondoan hor ditugu era berean *begi-keiñu*, *begi-kolpe*, *begi-azal*, *argi-txinta*, *argi-izpi*, *ardi-txabola*, *ardi-gazta*, *ardi-sail*, *arto-erregutada*, *arto jale*, *arto-alor*, *beso-lan*, *besogiharre*, *etxe-erretze*, *etxe-gain*, *etxe-bizitza...* Emaitza desberdin hauen aurrean, ondoko puntuok zehaztu beharra ikusten da:

- a) Orain eratzekoak diren elkarteetan ez da komeni behinolako hots-aldatze legeak, aspaldisko galdurik daudenak, berpizten jardutea: *txistulari-elkarte*, *botikari-lana*, *safari-bidaia*, *kultur(a) astea* esan eta idatz dezagun beraz, eta ez *txistulal elkarte*, *botikal lana*, *safal bidaia*, *kultul astea* eta abar.
- b) Aipamen berezia zor zaie azken urteetako *unibertsital*, *monetal*, *medikal*, *nekazal* eta antzekoei. Guztiak dira erdal adjektibo erreferentziala ordezkatzeko erabili direnak: *ámbito universitario* = *unibertsital esparrua*, *política monetaria* = *monetal politika*, *examen médico* = *medikal azterketa*, *ayuda financiera* = *finantzal laguntza...* ikusi eta irakurtzen ditugu gero eta maizago. Bide zuzena, hitz-elkarketaz baliatzeotan, *unibertsitate-esparrua*, *moneta-politika*, etab. erabiltzea da.
- c) Era berean, aparteko aipamena merezi du >a< itsatsiaren galerak: ikus I.3.

I.3. Lehen osagaiaren amaierako >a<: galdu ala ez

Bada adibide zaharrik, bokal-kontrakzioa gertatu delako edo beste zerbaitengatik lehen osagaiaren amaierako >a< hori ageri ez duenik: *Elizon-*

do, *Elizmendi, Elejoste, eskolemaile*, etab. Halakoetan ere ez da falta izaten, ordea, bokalari bere horretan eutsi izanaren lekukotasunik: *Elizagairai, Elizabeherrea, Elejabeitia, eskola-emaile*, etab.

Puntu horietan desadostasun bat baino gehiago agertzen den arren, ez da hori gaur eguneko auzi-iturri nagusia. Esparru jakin-mugatu horretatik gainezka eginez, izan ere, bestelako hedadura eta agerpen-maiztasuna eskuratu du bokal-galera honek xx. mendean: 1950etik honakoan ugarituz joan diren *kultur hizkuntza, literatur tradizio, hizkuntz egoera, ortografi arau, teknologi maila* modukoetan bereziki. Gaur egun nahaste-borraste handia dago, puntu honi dagokionez, euskal idazleen (eta are, zenbaitetan, hiztunen) artean.

Hori guztia kontuan izanik, Euskaltzaindiak honako bide hau hobesten du:

1. Bukaeran >ia< duten hitzak lehen osagai edo mugatzaile gisa dihardutenean, >a< hori kenduta nahiz kendu gabe erabili: *biologi azterketa, geologi irakaslea, pedagogi berrikuntza, ortografi arauak, erreferentzi puntua, diplomazi falta, bidai agentzia, Filosofi Fakultatea, Euskal Autonomi Elkarte, edota biologia (-) azterketa, geologia (-) irakaslea, pedagogia (-) berrikuntza, ortografia (-) arauak*, e.a.
2. Lehen osagaia *eliza, burdina, hizkuntza, kultura, natura* edo *literatura* hitza (eta sei hitz hauek bakarrik) duten elkarteetan *eliz, burdin, hizkuntz, kultur, natur, literatur* forma >a<-gabeak zein *eliza, burdina-, hizkuntza-, kultura-, natura-, literatura-* >a<-dunak berdin onargarri dira. Ongi emanak daude, beraz, bai *eliz agintaria, burdin fabrika, hizkuntz gaitasuna, kultur emankizuna, natur zientziak, literatur tradizioa* modukoak eta bai *eliza (-) zerga, burdina (-) saltzailea, hizkuntza (-) eskola, Kultura Saila, naturazalea, literatura (-) joera* gisakoak. Lehen osagaiari berezko >a< hori kentzen zaionean, marrarik ez erabili (edota loturik eman, bigarren osagaia erdi-atzizki duten *burdingintza* modukoetan).
3. Gainerako elkarte berri guztietan debeku da lehen osagaiaren amaierako >a< kentzea. Beraz *eskola (-) liburua, iraultza (-) giroa, jaiotza (-) kontrola, plangintza (-) arduraduna, fonetika (-) legea, gramatika (-) araua, kutsadura (-) arriskua, ohitura (-) aldaketa, Medikuntza Fakultatea, hezkuntza (-) alorra, finantza (-) egitura...* idatz bedi, eta ez *eskol liburua, iraultz giroa, jaiotz kontrola, plangintz arduraduna, kutsadur arriskua, ohitur aldaketa, Medikuntz Fakultatea, hezkuntz alorra, finantz egitura...*

I.4. Berrelkarketa

Atal biko sintagma izan ohi da, normalean, hitz-elkarte: *zuzen-zuzenean, seme-alabak, mutur-zikin, meza-emaile, diru eske, ikasgela, zikin*

fama, baratxuri-zopa, ardi-gazta edo *bibliografi ohar* elkarteek, horrela, bina hitz dituzte.

Duda-mudak sortzen dira hitz bi baino gehiagoko elkarteetan. Ez da garbi ikusten, halakoetan, hitz-elkarketaz baliatzea egoki den ala izen-sintagma zabalagoetara jotzea komeni den. Irizpide nagusi gisa honako puntuok dira gaur-gaurkoz seguruentzat eman daitezkeenak:

1. Beharrik ez dagoenean ez gaitezen *euskal aldzkari-zuzendari-bilera, Mendibilgo udal-kirol-patronatua* edo *soinu-uhin-hedapen-bidea* modukoak sortzen ibili. Hobe da, horrelakoetan, sintagma-erabide desberdinak konbinatuz *euskal aldzkari(etako) zuzendarien bilera, Mendibilgo Udalaren kirol-patronatua, soinu-uhinen hedapen-bidea* gisakoak osatzea.
2. Tartean adjektiboren bat sartzen denean hitz-elkarketarik ez egin: *hautagai-zerrenda* baina *hautagai berrien zerrenda* (ez *hautagai berri zerrenda*); *lan-eguna* baina *lan gogorreko eguna* (ez *lan gogor eguna*).
3. Guztiarekin ere, berrelkarketa askoz onargarriago gertatzen da ondoko kasu hauetan:
  - 3.1. Mugatzailea *euskal, erdal, frantses...* dutenak: *euskal musika-taldea, euskal kultur mintegia, euskal liburu-sorta, erdal joskera-moldea, frantses lege-araudia*.
  - 3.2. Aposizioak. Inon baino sarriago ageri dira hemen, agian, berrelkarteak: *Elai Alai dantza-taldea, Ama Lur-filma, Joanak Joan eleberria, Urola-Kosta eskualdea, Bilb(a)o-Behobia autobiodea, Goiz-Arri aldzkaria*.
  - 3.3. Mugatzailearen koordinazio-hedapenak: *emakume- eta haur-taldeak, ebazpen- eta jarraipen-batzordea, edari- eta izozki-saltzailea, galdera- eta harridura-markak, Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Saila*.
  - 3.4. *Eguzki-lore* gisakoen alorreko *irizpen-, multzo-, zati- eta mota-elkarteak*. Beste gehienek baino askatasun handixeagoa dute hauek honelako hedapenetarako: *butano-saltzaile itxura, kafe erre usaina, zakar-biltzaile taldea, orein-haragi zatia, perpaus subordinatu motak*.
  - 3.5. *Jarleku* moduko hitz elkartuak ere sarritxo agertzen dira mugatzaile gisa: *deklinabide-atzizkia, geltoki-garbitzailea, aztergai-zerrenda, ikasliburu-saltzailea, logela-aldaketa*.

II. *Banan-banako idaztarauak*

Orain eratzen diren hitz elkartuak bereiz, marrarekin ala loturik idatzi behar diren argitzen da atal honetan. Elkarte-mota batzuetan gauzak aski argi daudela ikusi du Euskaltzaindiak: adostasun handia dago elkarte-

modu horien idazmoldeaz. Gomendio-arau zehatza ematen da, ondorioz, elkarte horietarako. Beste zenbait elkarte-modutan, aldiz, ez da maila bereko adostasunik ageri: idazkera bi utzi dira, horietarako, aukeran.

Arau nagusiak ematen ditu Euskaltzaindiak oraingoan. Zehaztasunak, salbuespenak eta bestelako argibideak nahi dituenak jo beza *Hitz Elkartuen Osaera eta Idazkera* liburura: bertako bigarren zatian, «Atalez ataleko azalpenean» (aurrerantzean AAA) aurkituko ditu xehetasun horiek.

II.1. Bereiz idaztekoak diren hitz elkartuak

a) Aposizioak: *Bidasoa ibaia, Aralar mendia, Larramendu kalea, Arriaga antzokia, Axular liburutegia, Euskalzale albistaria, Auspoa liburutegia, Gerediaga elkarte, Xalbador ikastegia, Uztapide bertsolaria; izeba Maria, aitona Domingo, arreba Klara, maisu Juan; B eredia, D dokumentua*. Zehaztasun gehiagotarako, ikus AAAren 14. atala.

b) *Egin, eragin, eman* eta *hartu*-rekin osatzen diren aditz-elkarteak: *lo egin, negar egin, barre egin, oihi egin, berba egin; negar eragin, barre eragin, leher eragin; beldur eman, hitz eman, kontu eman, su eman; min hartu, kargu hartu, parte hartu, kontu hartu*. Loturik idazten diren salbuespenetarako, ikus AAAren 6. atala

c) *Etxez etxe* moduko bikoiztapenak (lehen osagaia deklinaturik, bigarrena biluzik): *aurrez aurre, gainez gain, gizaldiz gizaldi, herriz herri, parez pare, pausoz pauso...*; *adarrik adar, bazterrik bazter, eskurik esku, kalerik kale, sasirik sasi...*; *menderen mende, bururen buru ...* Ikus AAAren 1.1. atala.

d) *Egin berri* modukoak: *amaitu berri, esan berri, hasi berri, sartu berri*. Loturik idazten diren *ezkonberri* modukoak salbuespen dira: ikus AAAren 9. atala.

e) *Mahai gainean, etxe aurretik* gisako posposizioak: *esku artean, gerra aurretik, aste barruan, hiri barnera, ikastetxe mailan, geltoki ondora, kable bidez; Urola aldeko (herriak), eskualde mailako (zerbitzua), denda osteko (almazena)* Loturik ematen diren *nazioarteko, jendaurreko, prentsaurreko...* formetarako ikus AAAren 11.5. atalean eta ondoren, idazkerari buruzkoetan, esaten dena.

f) Bigarren osagaia *bila, eske* edo *falta* duten elkarteak: *ur bila, bake bila, ardo bila, ogi bila; diru eske, barkamen eske, argibide eske, aholku eske; egur falta, harreman falta, lo falta, batasun falta*.

g) Lehen osagaia *erdal, euskal, giza, itsas* duten elkarteak: *erdal gramatika, erdal itzulpena, euskal olerkiak, euskal idazleak; giza zientziak, giza adimena; itsas garraioa, itsas ekologia* (forma zahar-ihartuetarako. ikus hiztegia).

h) Lehen osagaiaren amaierako >a< galtzen denean. Ikus, horri buruz. gomendiozko idaztarau hauen I.3. atala.

II.2. Marrarekin idaztekoak diren hitz elkartuak

a) **Gorri-gorri(a)** moduko bikoiztapen indargarriak (lehen osagaia deklinabide-atzizkirik gabe dutenak): *labur-labur (azaldu), adi-adi (egon), erne-erne (gidatu), ozta-ozta (entzun); (hitzaldi) luze-luzea, (egun) argi-argia, (euskaldun) garbi-garbia, (bazkari hau) arin-arina (da); alfer-alferrik (saiatu) gazte-gazterik (hil), zabal-zabalik (utzi), doi-doia (jasan), gaur-gaurkoz, zuzen-zuzenean, azken-azkenean, bete-betean, bihotz-bihotzetik, hasiera-hasieratik, zin-zinez, gain-gainera; gehien-gehiena(k); asper-asper egin, dagoen-dagoen(ean)*. Ikus AAAren 1. atala.

b) **Apurka-apurka** moduko bikoiztapenak (bi osagaiek atzizki berbera): *tarteka-tarteka, banaka-banaka; launaka-launaka, aldian-aldian, ezarian-ezarian; egunero-egunero; astero-astero emeki-emeki, polito-polito, astiro-astiro*. Ikus AAAren 1. atala.

c) **Seme-alabak, zuri-gorri** moduko elkarteak: *senar-emazteak, zerulurrak, galde-erantzunak, maisu-maistrak, izen-deiturak; txuri-urdin, gazi-geza, luze-zabal, argi-ilun; han-hemen, ezker-eskuin, harat-honatan, laztan-musuka, negar-zotinka; sartu-irten, joan-etorri; hamar-hamaika (lagun), gutxi-asko*. Ikus AAren 2. atala.

d) **Barra-barra, plisti-plasta eta zehatz-mehatz** modukoak: *bor-bol; kili-kili, mara-mara, pil-pil, txin-txin, txio-txio(ka); binbi-banba, dinbilidanbala, hinki-hanka, kili-kolo, tirriki-tarraka, zirti-zarta; auzi-mauzi, duda-muda, erran-merran, handi-mandi, nahas-mahas, tarteka-marteka*. Ikus, salbuespenetarako bereziki, AAren 16. atala.

e) **Ezkio-Itsaso** moduko leku-izen elkartuak: *Abanto-Zierbena, Gernika-Lumo, Lasarte-Oria, Biurrun-Olkoz, Etxarri-Aranatz, Arratzu-Ubarrundia, Iruraitz-Gauna, Ainhize-Monjolose, Ürrüxtoi-Larrabile*. Ikus AAren 12.2. atala

Besterik dira itzulpenezko *Lizarra / Estella, Arrasate / Mondragón, Vitoria / Gasteiz...* elkarteak. Ikus AAAko 13. atala.

II.3. Loturik idaztekoak diren hitz elkartuak

a) **Jarleku** moduko elkarteak (aditz-erro + izen): *egongela, aldagela, abiaburu, helmuga, idazmakina, mintzapraktika, salneurri, irakasmila; agerbide, eskabide, jokabide, komunikabide; agerraldi, egonaldi, emanaldi; galdegai, irakurgai, osagai; pausaleku, sorleku; biltoki, geltoki, erakustoki; jokamolde, pentsamolde; aztergune, lehiakide, sortalde, idazlan, ikerlan; ikasgela, ikastetxe*. Salbuespenetarako, ikus AAAren 10. atala.

b) **Aldagaitz** moduko izaera-elkarteak (aditz-erro + izenondo): *konformagaitz, pairagaitz, uxagaitz, herdoilgaitz; asmaezin, nekaezin, bateraezin, pentsaezin; ulerterraz, moldaerraz; isurbera, minbera*.

c) **Odolustu** moduko aditz-elkarte arruntak: *indargaldu, uranditu, gaitzetsi, antzaldatu, biziberritu, indargabetu; azpimarratu, aurreikusi*.

d) Bigarren osagaia **-gin, -gile, -zain, -zale, -dun, -gabe** edota **-gintza, -za(i)ntza** duten elkarteak: *hargin, zurgin, uztargin; bertsozile, haragizale, aurrerazale, neskazale; diruzain, bidezain, atezain; bertsozale, lotsagabe, mugagabe, zentzugabe; gaztagintza, barkugintza, burdingintza; egurgile, etxegile, talogile; gaixozaintza, ertzaintza, liburuzaintza*. Ikus AAren 5., 7. eta 8. atalak.

e) Bigarren osagaia **-aldi, -buru, -gizon -(g)une, -(k)ide -(k)ume, -orde** duten izen-elkarteak: *agintealdi, belaunaldi; batzordeburu, sailburu; lege-gizon, elizgizon; argiune, zerbitzugune; baliokide, solaskide; kalekume, bulegokume; izenorde, sailburuorde*. Loturik idazten dira orobat bigarren osagaia **-gai** edo **-alde** duten hainbat elkarte: *abadegai, erregegai, aztigai* modukoak edota *industrialde, eskualde, lurralde, hegoalde, iparralde, ekialde* gisakoak. Salbuespenetarako ikus AAren 11. atala.

f) Lehen osagaia **aurre-, azpi- eta gain-** duten izen-elkarteak: *aurrekontu, aurrelan, aurreproiektu; azpiegitura, azpimarra, azpimultzo; gainazal, gainbalio, gainkarga*. Ikus AAren 11. atala.

g) **Lauburu** moduko elkarteak (zenbatzaile + izen): *hiruadar; bostortz, hamalauzango, ehunzango; adarbakar, asmobakar, begibakar, zelulabakar*.

II.4. Marrarekin edo bereiz idatz daitezkeen hitz elkartuak

a) **Eguzki-lore** moduko izen-elkarte arruntak. Hemen sartzen dira, bereziki, hiztunak edo idazleak unean-unean eratzen dituen izen-elkarte berri, bizi, ugariak: *akordeoi-soinu* edo *akordeoi soinu, lan-hitzarmen* edo *lan hitzarmen, batzorde-atal* edo *batzorde atal, arau-proposamen* edo *arau proposamen, merkatari-mundu* edo *merkatari mundu, gizarte-bizitza* edo *gizarte bizitza, arazo-iturri* edo *arazo iturri, sakontze-ikastaro* edo *sakontze ikastaro, osasun-egoera* edo *osasun egoera, elebitasun-formula* edo *elebitasun formula, garapen-maila* edo *garapen maila, ikastetxe-mota* edo *ikastetxe mota, eskabide-orri* edo *eskabide orri*. Zehaztasun gehiagotarako, ikus AAren 11. atala.

b) **Kale-garbitzaile, adar-jotze edo ate-joka** moduko elkarte sintetikoki arruntak (bigarren osagaia aditz-izenkia dute, eta lehena bigarrenaren osagarri zuzen). Hauek ere oso ugariak dira:

—Egile-elkarteak: *kale-garbitzaile* edo *kale garbitzaile, bide-urratzaile* edo *bide urratzaile, harri-jasotzaile* edo *harri jasotzaile; odol-emaile* edo *odol emaile, soinu-jole* edo *soinu jole, eguraldi-iragarle* edo *eguraldi iragarle; aho-gozagarri* edo *aho gozagarri, bihotz-hunkigarri* edo *bihotz hunkigarri, begi-mingarri* edo *begi mingarri; euri-neurgailu* edo *euri neurgailu, orri-zulagailu* edo *orri zulagailu; behor-gidari* edo *behor gidari, erbi-ehiztari* edo *erbi ehiztari*.

—Ekintza-elkarteak: *adar-jotze* edo *adar jotze, zikiro-jate* edo *zikiro jate, odol-isurtze* edo *odol isurtze, denbora-galtze* edo *denbora galtze;*

diru-bilketa edo *diru bilketa*, *adimen-azterketa* edo *adimen azterketa*; *txosten-prestaera* edo *txosten prestaera*, *hitz-osaera* edo *hitz osaera*; *fede-ukapen* edo *fede ukapen*, *lan-eskaintza* edo *lan eskaintza*.

—Jardun-elkarteak: *ate-joka* edo *ate joka*, *aho-zabalka* edo *aho zabalka*, *errosario-esaka* edo *errosario esaka*; *kantu-kantari* edo *kantu kantari*, *kontu-kontari* edo *kontu kontari*.

Ikus, zehaztasun gehiagotarako, AAren 7. atala.

Oharra: osagai biak letra larriz hasten direnean hobe da hitz elkartua marrarik gabe idaztea. Errotuluetan, zenbait titulutan eta izendapenetan agertzen da hori batez ere: *Eusko Jaurjaritza*, *Foru Aldundia*, *Kultura eta Turismo Saila*, *Garraio Zuzendaritza*, *Medikuntza Fakultatea*, *Bertsolari Txapelketa*, *Zinema Jaialdia*, *Ur Kirolak* eta abar.

II.5. Marrarekin edo loturik idatz daitezkeen hitz elkartuak

Sudur-luze moduko elkarte arruntak: (*neska*) *sudur-luze* edo *sudurluze*, (*zezen*) *adar-motz* edo *adarmotz*, (*agure*) *buru-soil* edo *burusoil*, (*mutiko*) *musu-gorri* edo *musugorri*, (*marinel*) *odol-bero* edo *odolbero*, (*adiskide*) *esku-zabal* edo *eskuzabal*, (*esparru*) *angelu-zuzen* edo *angeluzuzen*, (*teilatu*) *punta-zorrotz* edo *puntazorrotz*.

26. -Z gero

Ondoko hau proposatzea erabaki du Euskaltzaindiak:

1. **Kasu guztietan -(e)z gero idatz bedi: hori eginez gero, hori egin duzunez gero.**
2. **Orduekin, eta oro har denbora-posposizio gisa, ezker ere idatz daiteke: hamarrez gero / hamarrak ezker, zortzietz gero / zortziak ezker, San Ferminetz gero / San Ferminak ezker, atzoz gero / atzo ezker.**
3. **Honezker, horrezker eta harrezker aditzondoak, era horretan idatziko dira, horrela erabili baitira euskararen literatura-tradizioan, nahiz horrezker aditzondoaren maiztasuna beste biena baino askoz ere apalagoa den.**

Tradizioa, irizpideak...

Euskal gramatikan baldintzako perpausak egiteko dagoen era arrunte-netako bat, aditz-adjektiboari -(e)z gero posposizioa eranstea da:

Lan eginez gero, behar den bezala ordainduko dizute.

Era berean, posposizio berberaz eta aditz jokatu batekin batera per-paus kausalak egin ditzakegu:

Lana ondo egin duzunez gero, behar den bezala ordainduko dizute.

Azkenik, aditz jokatu zein jokatu gabeekin batera denbora-perpau sak ere egin daitezke posposizio honen bidez:

Eskolako lana eginez gero, jolas egitera joan zaitezke.

Ikusten denez, posposizio hau elementu biz dago osaturik: alde bate-tik, instrumentalaren marka den -z atzizki az eta, bestetik, *gero* aditzon-doaz.

Bi elementu horiek idazteko orduan tradizioak bi bide segitu ditu: Iparral-deko idazleek bereiz idatzi izan dituzte (-z *gero*) eta Hegoaldekoek, aldiz, batera (*ezkero*, *azkero*).

Aipatu erabilera horiek ez dira, dena dela, posposizio honek dituen ba-karrak, denbora-aditzondo gisa ere aski arrunta baita, aurreko izena beti mugatua duela:

Heldu den igandeaz gero etxean aurkituko nauzu.

Irugarren umea ezkero ama asko... (Eguzkitza, *Gizarte-Auzia* 185).

27. *Hori eta, hori edo eta horrelakoen idazkera*

Horrenbestez, hau da Euskaltzaindiaren erabakia:

1. Egitura hauetan guztietan ageri diren juntagailuak osorik idatziko dira beti: *eta, edo*.
2. Egitura agerikoa eta antzematen erraza denean, bereiz idatzi-ko da juntagailua —ondoan koma izan edo ez—, bere garaian Euskaltzaindiak erabaki zuen bezala (*hori eta, hori edo, hori dela eta*).
3. Perpau konplexua denean, ordea, beharrezkoa izan gabe ere, aukeran izango du idazleak juntagailuaren aurrean marratxoa ipintzea, testua ulertzeko lagungarri dela iruditzen bazaio (*hori-eta, hori-edo, zer dela-eta*).

Tradizioa, irizpideak...

Eta eta edo juntagailuak aurreko osagaiari enklitikoki lotuz, honako egitura hauek eratzen dira:

Pellok edo esango zuen hori.

Entzun edo egin du horrek.

*Iñakirekin eta ibili da.
Amaiak eta ondo egingo dute hori.*

*Banoa berandu da eta.
Partidua irabazi dute eta, poz-pezik etorri dira.*

*Berandu dela eta, gurean geratu zen lotan.
Larri dabil, krisia dela eta.*

Horrelakoetan juntagailua bereiz eta marratxorik gabe idaztea proposatu zuen aspaldi Euskaltzaindiak, beharrezkoa izanez gero ondoan koma ipiniz (*Euskera XVI*, 1971, 158-159). Halaz guztiz ere, gomendioak gomendio, marratxoa ipintzen jarraitzen dute idazle batzuek zenbaitetan, irakurketarako lagungarri delakoan.

Zer esan horretaz?

Egitura generikoa eta antzematen erraza denean, edo juntaduraren ondoan datorrena juntaduraren osagai ezin izan daitekeela garbi ikusten denean, ez dirudi marra jarri beharko litzatekeenik:

*Nora joango ziren, bada? Zinera edo...
Goizeko hiruretan edo hasten dira lanean.*

Perpaua konplexuagoetan, ordea, marratxoa oso lagungarri gerta daiteke egituren esaldia hobeto ulertzeko:

Esan didate zuen etxean-edo beste egun batean agertuko direla behar-bada.

*Harrituta zeuden, itsusia zen-eta zuk esan zenuen hura.
Ez dira-eta hamabost egun Mikel Isabelekin luzaz aritu zena.*

Hori dela eta moduko esapideei dagokienez, esan behar da, hasteko, esapide hauek, tradizioaren arabera, batez ere Hegoaldean bakarrik erabili direla, eta nahiko berriak direla. Neurri handi batean *hori dela-ta* da nagusi ageri dena, nahiz oso-osorik, hau da, *hori dela eta* bezalakoak idatzi dituzten idazleak ere badiren.

Hala ere, kontuan hartu behar da euskararen tradizioan *Etorri dela-ta* erabili izan dutenek *ta* erabili dutela bestela ere bokal ondoan beti: *Mirari ta Antton*, *Jone ta Mikel*, e.a. Beraz, kontua ez da nola idazten zuten esapide hau, edo honen tankerakoak, baizik nola idazten zuten *eta* juntagailua. Batasunerako *eta* aukeratua du Euskaltzaindiak, salbuespenik gabe. Orduan, badirudi egokiena litzatekeela esapide hauetan ere *eta* mantentzea, horrela idatzi duten autore asko dagoelako, batetik, eta horrela erabili ez dutenek esapidearekin zerikusi zuzenik ez zuten arrazoiengatik aukeratu dutelako beste idaztankera hori, bestetik.

28. Aditzoinen forma

Hau da, honenbestez, Euskaltzaindiaren erabakia, aditzoinen formari dagokiona:

1. Normalean aditzoina eta partizipioa bereizten dira: *Ikas / ikasi, bil / bildu, sar / sartu*.
2. Aditza beste kategoria batetik eratoritzen denean eta jatorrizko oinarritik ezertan ere bereizten ez denean, *-tu* atzizkia ere erabil daiteke aditzoinean: *ur / urtu, gizon / gizondu, gorri / gorritu, hobe / hobetu*. Kasu hauetan, hortaz, *urtu, gizondu* eta *hobetu* aditzoin gisa ere erabil daitezke.
3. Aditzoinen bukaera afrikatua denean, aditzoinak nahitaez atxiki behar du afrikatua: *huts dezaket (*hus dezaket), zorrotz dezaket (*zorroz dezaket)*.
4. Aditzoin bukaerak >i< berezkoa duenean, >i< amaiera atxiki behar da: *jaiki hadi (*jaik hadi), jalgi hadi (*jalgi hadi)*. Ez, ordea, berezkoa ez duenean: *ikas ezak, utz dezake*, e.a. *Itxi* salbuespena da, honetan ere atxiki behar baita >i<. *Eutsi* eta *iritzi* aditzen kasuan aukera uzten da, bietara.
5. Ondoko kasu hauetan bakarrik onartzen da *-t* bukaera aditzoinetan:

—Aditz eratorria bada eta haren oinarria *t-* duna: *laket / laketu*.

—Literatura tradizioan jokabide bakarra izan badu: *ohart, ezagut*.

—*Di* bukaerako oinarri batetik eratorria izatea eta forma laburtu gabetik semantikoki bereiz izatea: *hant* («hanpatu»), *ert* («gutxitu, murriztu»).

Besteetan *-t* gabe: *urrun* nahiz *urrundu* (baina ez **urrunt*), *lagun* nahiz *lagundu* (baina ez **lagunt*), *neur, ezkon*, e.a.

Oharra: Erabaki honetan forma bakarrik aztertzen da, ez erabilera. Hots, idazle batek aditzoinak erabili nahi baditu, aditzoin hauen forma zein den esaten zaio (*zorrotz daiteke, *zorroz daiteke, hobe daiteke, hobetu daiteke*). Ez ordea, noiz erabili behar dituen.

Tradizioa, irizpideak

Zenbait euskalkitan aditzoinak eta partizipio burutuak, formaz desberdinak izaten dira maiz (*sar/ sartu; ikus / ikusi, bil / bildu*). Garai batean mendebalean ere usatzen ziren aditzoin bereziak, baina aspaldi honetan

Iparraldeko eta ekialdeko euskalkietan baizik ez dira erabiltzen. Azken mende laurden honetan eginikako testuetan ere toki handia izan dute. Halatan euskara batuan aditzoinak erabiltzerakoan forma berezien onestea eta gomendatzea egoki ikusten du Euskaltzaindiak.

Beste kategoria batetik eratorritako aditzen kasuan mendebaldeko hiztunek dituzten arazoak kontuan harturik, bai eta garai bateko mendebaleko idazle zenbaiten joera gogoan edukirik ere, komenigarria dela ikusten du Euskaltzaindiak, horrelako kasuetan (aditzoin eratorriak osoki oinarriaren irudia duelarik), *-tu* atzizkia aditzoinetan erabiltzeko aukera ere onartzea (*ur* eta *urtu*, *gizon* eta *gizondu*, *gaurko* eta *gaurkotu*, *bere* eta *beretu*, *lodi* eta *loditu*, *hobe* eta *hobetu*, *hizka* eta *hizkatu*, *garai* eta *garaitu*...).

Aditzoina eratorketa edo elkarketa bateko osagai denean, *-tu* gabeko forma onartuko da bakarrik (*ikasgela*...).

Hemen ez da kontuan hartzen Euskaltzaindiak oraindik aztertu gabe dituen zenbait puntu, hala nola *ohera* / *oheratu*, *mendirra* / *mendiratu*, *nora* / *noratu*...

ADITZOIN BEREZIEN FORMA

Hona hemen Euskaltzaindiak duda batzuen arintzeko ematen dituen argibideak eta arauak:

1. Aditzoin berezien bukaera afrikatua denean

Bukaeran afrikatua duen oinarri bati *-tu* lotzen zaionean afrikatua galten du adizkiak; alderantziz, adizki horri dagokion aditzoinak afrikatua nahitaez atxiki behar du. Beraz: *hustu dut*, baina *huts dezaket* (ez **hus dezaket*); *zorroztu dut*, baina *zorrotz dezaket* (ez **zorroz dezaket*); *hoztu naiz*, baina *hotz ninteke* (ez **hoz ninteke*); *piztu dut*, baina *pitz dezaket* (ez **piz dezaket*), etab.

Gogoan har, halere, gutiz gehienetan aditz eratorriak direla horrelakoak, eta haien kasuan aditzoin berezien ondoan *-tu* markarekilako forma ere onartzen dela euskara batuko aditzoinetan: *zorrotz* edo *zorroztu*, *huts* edo *hustu*, *hotz* edo *hoztu*, *aberats* edo *aberastu*, *latz* edo *laztu*...

2. Aditzoin bereziak bukaeran i berezkoa duenean

Aditz izenkiaren forman *-tze* atzizkiaren aurrean *i* gelditzen denean (*jaikitze*, *jalgitze*, *etsitze*, *bizitze*, *aritze*,...) *i* berezkoa da, eta euskara batuan aditzoinetan ere haren atxitzeko aholkua ematen du Euskaltzaindiak: *jaiki hadi*, *jalgi gaitezen*, *ireki lezake*, *bizi bedi*... Alderantziz, *-i* bukaera, aditz izenkian agertu gabe, partizipio burutuan kausitzen denean, aspektu marka izaten da, eta, beraz, aditzoinetan ez da agertzen euskara batuan (*ikas*, *hauts*, *utz*, *araz*, etab). Azken arau honek tradizio

zaharreko aditz zenbaiten kasuan salbuespenak izan ditzake, baina oso guti: *eutsi, itxi, iritzi*.

3. Aditzoinak bukaeran noiz duen -t kontsonantea hartzen

Aditzoin bereziak darabiltzaten euskalkietan, maiz agertzen da -t kontsonantea -tu aspektu-marka har dezaketen aditzoinen bukaeran. Ordean, ez dute euskalki guztiak berdin jokatzeko puntu horretan, batzuek, -t ematen baitute, eta besteek ez, zein aditz den (*lagun / lagunt nazazu, dei / deit nazala...*). Orokorki harturik, *t*-dun forma bestearen ondotikakoa da, eta haren erabilera, zenbait aditzetan nagusitu bada ere, ez da aldebat hedatu. Gisa horretan, kasu mugatu batzuetan izan ezik, aditzoinen bukaeretan *t*-rik ez ematea hobesten du Euskaltzaindiak euskara batuarentzat.

T-ren erabilpena mugatuko duten puntuak hauek izanen dira:

- Aditz eratorria izatea eta haren oinarria *t*-duna izatea (*ausart / ausartu, laket / laketu, bat / batu, oroit / oroitu*).
- Literatura tradizioan jokabide bakarra izatea (*ezagut, lant, lot, ohart*).
- Di* bukaera duen oinarri batetik eratorririko aditz baten forma laburtua izatea eta forma laburtugabetik semantikoki bereiz izatea: *hant* «hanpatu»(#*handi*); *hert* «gutxitu, murriztu»(#*erdi*).

Euskara batuan, beraz, ondarrean *t*-rik gabe erabiliko dira -tu gabeko beste aditzoinak: *urrun hadi, dei ezazu, neur dezaket, ezkon zaitez, lagun nazazu, on daitezke, etab*.

29. Diptongoz bukatzen diren izenen deklinabidea

Beraz, hauxe da Euskaltzaindiaren erabakia: diptongoz bukatzen diren hitzak, orohar, bokalez amaitzen diren gainerako izen guztiak bezala deklinatuko dira. Alde batera utzirik *lau* zenbatzaileak, beste arrazoi batzuegatik, sortzen dituen arazoak, salbuespen bakarra *gau* hitza da, ondoko hiru kasu hauetan: *gauetz, gaueko, gauean*. Monosilaboak izanik instrumentalean doazenak ere salbuespentzat hartzen dira (*deiez*).

Tradizioa, irizpideak...

Gai honetaz iritzi diferenteak eta kontrajarriak eman izan dira. Horrela, batasunerako bidea urratzen hasteko idazle batzuek 1964an Baionan egin zuten bileran diptongoz amaitzen diren izen guztiak kontsonantez

amaitzen direnak bezala deklinatzea erabaki zuten, inolako salbuespenik gabe, Azkuek berak ere egindako bide beretik.

Arau itxi hori pixkanaka aldatuz joan da, Mitxelenak eta Villasantek, besteak beste, egin lanei esker. Horrela, *ai* edo *au*, nola egiten duen diptongoak, bereizten hasi ziren idazleak: *etsai*, esate baterako, bokalez amaitua bailitzan hartzen zen, eta *gau*, ostera, kontsonantez bukatua balitz bezala.

Hala ere, azken urteotan arau hori ere zalantzan jarria izan da, araua jarraiki, *loui* edo *lauik* idatzi beharko bailitzateke, *lurri* edo *lurrik* esaten den modu berean. Beraz, badirudi *au*-z bukaturiko hitzetan ere salbuespenak bederen onartu beharko lirатеkeela.

Gauzak horrela, *OEH*-ko testuak aztertu ditu Euskaltzaindiak eta testu horietan idazleek diptongoz bukaturiko hitzak nola deklinatu dituzten ikusi: *barau*, *sarau*, *bakaillau*, *kofau*, *kopau*, *mokau*, *zamau*, *enparau*, *letrau*, *eskribau*, *garau*, *gaztelau*, *kristau*, *kristinau*, *kristiñau*, *arau*, *egitarau*, *lau* («zelai»), *lau*, *hamalau* eta *gau*.

Azterketa honen ondorioz, hau esan daiteke:

1. Bokalez amaituak bezala deklinatuko dira normalean *-au* diptongoaz amaitzen diren hitzak horrela egiten baita Hegoaldean —eta hor erabiltzen dira ugarienik horrelako hitzak— eta Iparraldean ere horrela jokatzeko baita zenbaitetan, guztietan ez bada ere. **Beraz: arau, araurik, arauri, araturen, arauz(ko), arautan, arautako, arautatik, arautara mugagabea eta arauan, arauko, arautik, araura singularrean.**
2. Salbuespen jakin batzuk baditu, hala ere, jokabide orokor horrek: *Gau* hitzak deklinabide berezia du. Euskalki guztietako jokabideari jarraituz, *-e-* bokala tartekatzen du mugagabeko instrumentalean eta singularreko leku-kasuetan, kontsonantez amaituek egiten duten bezala: *gauetz, gauean, gaueko*. Baina, bestalde, *-r-* tartekatzen du bokalez amaituek horrela egiten duten kasuetan: *gaurik, gauri, gauren*. Beraz, honako paradigma hau izango luke hitz honek: *gauk, gaurik, gauri, gauren, gauetz mugagabea eta gauean, gaueko, gauetik, gauera singularrean.*
3. *Lau* hitza, ordea, arau orokorraren arabera deklinatuko da. Testuek erakusten dutenaren arabera, hitz honen inesibo singularra salbuespena izan zitekeen, *lauan* bezala, *lauean* zein bietara deklinatzea erabaki baitzitekeen. Dena den, egokiago dirudi kasu horretan ere, beste guztietan bezala eta sistemari jarraiki, bokalez amaituen bi-deari jarraitzea eta *lauan* forma hobestea. Horrela egin du Euskaltzaindiak, zenbakien deklinabideaz eman duen arauan ere eta hitz hau, «izena» denean bokalez amaituak bezala deklinatzen dela esan duenean: *lauan, beraz, inesiboan*. Gauza bera zenbakia metahizkuntzan erabiltzen dugunean (*hori laua da; lauan marra bat jarri*

behar da, e.a.), hilaren eguna izendatzen dugunean (*martxoaren laua, uztailaren lauan* eta horien antzekoetan (*laua libre dago, lauan sar zaitez...*), «lau» zenbakia duen gelan, alegia). «Izenordain» bezala jokatzeko duenean, ordea, ez: *laurak etorri ziren, lauretan joango gara, e.a.*

4. Diptongoz bukatzen diren gainerako hitzetan (*garai, jai, gai, zelai*) ez da salbuespenik eta bokalez amaituak bailiran deklinatzen dira (*jaiean* eta horrelakoak berriak dira —nahiz Orixek joera handia zuen horretarako— eta Hegoaldekoak, gehienak), salbu monosilaboak instrumentalean: *deiez egon, edozein gaiez mintzatu.*

30. Partitiboa baiezkotzat erabiltzen noiz eta nola

Horrenbestez, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: baiezkotzat erabiltzen partitiboa erabil badaiteke ere, enfasi mugatuetara bakarrik mugatu behar da, testuinguru berezietara, alegia, tradizioan beti egin izan den gisa. Halakoetan, normalean, izenak sintagma adjektibala bat behar du ondoan.

Tradizioa, irizpideak...

Izen-sintagma partitiboak lau perpaus-motatan erabiltzen dira:

- ezezkoetan,
- galderetan,
- baldintzazkoetan,
- baiezkoetan, indar enfatikoak emanez.

Lehenbiziko hiru kasuetan ez da arazorik, eta partitiboak, nahi izanez gero, beti badu tokia:

Ez dut ogirik erosi.

Ogirik erosi duzuia?

Ogirik erosi bazenu, puska bat hartuko nizun.

Laugarren kasuan, baiezkotzat erabiltzen, alegia, gauzak ez dira hain argi.

Alde batetik, partitiboa baiezkoetan erabiltzea itzuli enfatiko bati dagokionez gero, ohiz kanpoko erabilera dela, edo bederen erabilera markatua dela esan beharra da, ugaritasuna edo *bizikitasuna* adierazten baita haren bidez, edo baieztapena indartzen: *Bada pentze gizenik hemen! Badut beste egiteko presatuagorik!*

Goiko adibide horietan gertatzen den bezala, maizenik *izan / egon* eta *ukan / eduki* dira perpausoko aditzak, baina ez da hori baitezpadako baldintza:

Artzain baliusik hara biltzen da (Etxahun).

Gaur film hoberik egiten da (Mitxelena, *Idazlan Hautatuak*, 328).

Bestalde, baiezko perpausetan diren sintagma partitiboek badute gutiz gehienetan ardatz-izenaren ondoan, izenondo bat, edo beste elementu adjektibal bat. Hona zenbait adibide:

Beste + izena

Badu bertze egitekorik goiz huntan (Barbier, *Ipuinak*, 134).

Beste esankizunik ere badago (Mitxelena, *Idazlan Hautatuak*, 324).

Izenlagun genitiboa + izena

Bazen heien artean thalendu handitako gizonik (M. Elissamburu, *Framazonak eta...*, 122).

Bazeukan buruan aurreragoko gauzarik (D. Agirre, *Garoa*, 160).

Eukiko jok oraindino Anastasik nire beharrik (F. Bilbao, *Ipuin barreka*, 198).

Izena + izenondoa

Ziberuan bada mithil eijerrik (Etxahun).

Botigan badut nik kalitate finik, Parisetik jinik, zuentzat eginik (J. Moulier, *Lan orhoitgarri zonbait*, 205).

Batzuetan sintagmako ardatza isildua izanik, sintagma adjektibala bakarrik agertzen da; hori perpaus erlatiboekin ere maiz gertatzen da:

Horretarako biguinagorik behar da (Mitxelena, *Idazlan Hautatuak*, 253).

Joera hori ikusirik, zenbait gramatikarik, hala nola Lafittek (§ 160), erran izan dute izen xoil batez osatu izen-sintagmetan partitiboa ezin erabil daitekeela baiezko perpausetan. Alabaina, gutiagotan bada ere, sintagma partitiboak agertzen dira zenbaitetan baiezko perpausetan, inolako izenondorik ez izenlagunik izan gabe ondoan:

Iratin eta Arbotin hik baduk lagunik (Etxahun).

Entzuleen artean komentariorik izan zen (Erkiaga, *Irribarrea galtzen danean*, 68).

Sintagma partitiboak helburuzko perpaus bati lotuak direnean errazkiago agertzen dira izenak bakarrik haien barnean:

Badauka lanik konjuruak egiten (F. Bilbao, *Ipuin barreka*, 231).

Kontuan har bedi, halere, horrelakoetan izena bakarrik agertzen den arren, izenondo bat ondoan balu bezala ulertzen dela: *lagun onik, komentario txarrik...* balute bezala ulertzen ditugu goiko perpausak. Badirudi izena soilik utzi nahi bada, horrelako interpretazioei bidea irekitzen dieten izenak behar direla. Adibidez, ondoko adibideko perpausan *beste* kentzen bada sintagma partitibotik, perpausa trakeski moldaturik gelditzen da (edo oso testuinguru berezia asmatu beharra da interpretazio egokiari leku egiteko):

*Gatu horrek badu bertze buztanik/
?? Gatu horrek badu buztanik.*

Ikus daitekeenez, baiezko perpausetan partitiboa erabil badaiteke, ez da nolanhika egiten. Horregatik ez da egokia itzuli hori enfasi-beharrik gabe eta izen soilekin erabiltzea.

Komeni litzateke baiezko perpausetako sintagma partitiboen erabilera zaintzea, eta tradizioaren arabera enfasi jokuetara mugatzea, komunzki izenaren ondoan zenbait sintagma adjektibal ere erabilirik.

Gainera dezagun, aurretik esana osatuz baina gauzei beste aldera behatuz, guziz baztergarria dela batzuetan, sintagmak balio generikoa duenean alegia, ezezkako perpausetan partitiboaren ordeztatik erabiltzea. Har dezagun adibide bat.

- a) *Papera bada.*
- b) *(Ez naiz ezkondua baina) haurrak badituz.*
- c) *Paperik ez da / ez dago paperik.*
- d) *(Ez naiz ezkondua eta) haurrik ez dut.*

Beraz, egia bada perpaus zenbaitetan bai artikulua eta bai partitiboa zilegi direla, ez da beti horrela gertatzen:

- a) **Lana ez dago → Lanik ez dago*
- b) **Ez ditut gehiago lagunak → Ez dut gehiago lagunik*

31. Ekartzea merezi du

Hau da Euskaltzaindiaren erabakia: *merezi izan/ukan* aditzaren osagarria aditz-izen bat denean (*joatea, ikustea, egitea*) erabil bedi absolutiboa, eta ez ergatiboa, horrela erabiltzen baitu herriak bere eguneroko hizkeran eta horrela erabili izan baita euskararen tradizioan ere:

Joatea merezi du.
*Joateak merezi du.

Ikustea merezi du.
*Ikasteak merezi du.

Tradizioa, irizpideak...

Azken urteotan badirudi zalantzak sortu direla zenbait idazleren artean *merezi izan/ukan* aditzak duen erregimenaz. Horrela, tradizioan ongi oinarritua dagoen *ekartzea merezi du* formaren ondoan hasi dira sortzen eta hedatzen *ekartzeak merezi du* bezalakoak. Esan behar da halakoak berriak direla, azken urteotan sortuak eta zenbait gramatikariren nola-halako gogoeten ondorio. Ez da bereizketa hori gertatu leku batzuetan modu batera esaten delako, eta beste batzuetan, ostera, bestera. Ez, badirudi gramatikaren itxurazko logikaz adizkiaren subjektu-ergatiboa izatearen ondorio gisa sortua dela.

Orotariko Euskal Hiztegia hartuz gero, ehunka perpauk jasoak daude *merezi* aditza dutenak:

Iñaxiok ez du merezi.

Jainkoak laguntzea ote du merezi?

Hark hiltzea merezi du.

Adibide horiek bezalakoak dira gehienak. Hala ere, puntu honetaz zerbait esan nahi bada, «nork» espresuki nahiz inplizituki esan gabeko perpausk aztertu behar dira, alegia, beste ergatiborik ez dutenak. Hau, esate baterako, nola esan beharko litzatekeen jakiteko: (1a) bezala ala (1b) bezala?

(1) a) *Merezi al du jaiotzea*

(1) b) *Merezi al du jaiotzeak?*

Esan bezala, *OEHN* ageri diren gehienak ergatiboa agerian dutenak dira. Badira, hala ere, ergatiborik gabeak, nahiz hauetan ere beti gelditzen den duda ez ote dagoen testuinguruan ergatiboren bat isildua edo ezkutatua. Hauetan, esate baterako:

*Orain akordatzia ez al du merezi? (Udarregi, Udarregi Bertsolaria 131).
Merezi leuke mina ondotik ateratia (Mogel).*

Bada, hala ere, absolutiboaren aldeko zeharkako beste froga bat ere: aditz-izena, sarritan partitiboan erabiltzen da:

Ez du merezi kontatzerik.

Ez du merezi zabarkerian orain galtzera uzterik.

Baina, jakina denez, partitiboa, testuingurua nolakoa den, absolutiboaren tokian ager daiteke, ez ergatiboarenean:

Ez da andrerik mintzatu.

*Ez du gizonik hitz egin.

Andreak ez du gizonik ikusi.

*Andrerik ez du gizona ikusi.

Batzuetan garbiri ageri da nominalizazioa *merezi ukan* aditzaren osagarri zuzena dela, ergatibo dena bistan delako:

*Zuk bai merezi duzula jan gabe gelditzea.
Hark ez du gurekin etortzea merezi.*

Beraz, tradizioaren eta herriaren erabileraren arabera, ez da inolako zalantzarik nominalizazioa absolutiboan (edo partitiboan) erabiltzen dela, baina ez ergatiboan:

*Ez dakit merezi duen erantzutea.
Mereziko ez du bada guziok elkartzea!
Ez du merezi horregatik haserretzea.
Merezi ote du horrela bizitzea?*

32. Espainiako erresumako probintzia eta elkarte autonomoen¹¹ izenak

A) Komunitateen izen ofizialak

Nahiz azken boladan aski erabilia izan, Euskaltzaindiak ez du garbi ikusten «Autonomi Elkarte» den «Comunidad Autónoma» terminoaren ordainik egokien eta zehatzena. Areago, hasieratik beretik azaldu zituen Euskaltzaindiak kontu honi buruzko kezka. Izan ere, jokabide bat baino gehiago ikusi da azken urteotan: *Erkidego Autonomo* (Espainiako Konstituzioaren itzulpenean); *Komunitate Autonomo* (Gernikako Estatutuaren itzulpenean). Bide beretik, «Comunidad Foral de Navarra», *Nafarroako Foru Komunitatea* itzuli da, edo «Comunidades Económicas Europeas», *Europako Ekonomi Komunitateak*. Oro har, *elkarte, komunitate, erkidego*, e.a.en erabilera behin betiko finkatu beharra ikusten du Euskaltzaindiak. Bestela, nola esan, adibidez, «Asociación de Comunidades Autónomas»? Irtenbidea aurkitzeko, administrazio-munduko adituekin hitz egingo da, azken erabakia hartu aurretik.

B) Komunitateen izen soilak

Andaluzia	Andalucía	Kanariar Uharteak/ Kanariak	(Islas) Canarias
Aragoi	Aragón	Kantabria	Cantabria
Asturias (Asturiasen, Asturiasko...)	Asturias	Katalunia	Cataluña
Balear Uharteak/ Balearrak	(Islas) Baleares	Madril	Madrid
Errioxa	La Rioja	Murtzia	Murcia
Extremadura	Extremadura	Valentzia	Valencia
Galizia	Galicia		
Gaztela eta Leon	Castilla y León		
Gaztela-Mantxa	Castilla-La Mancha		

¹¹ «Elkarte autonomo» terminoa dela eta, ikus bedi 45. araua.

C) *Espainiako probintzia eta hiriburuak*

Coruña	A Coruña / La Coruña	Lugo	Lugo
Alacant	Alacant/Alicante	Malaga	Málaga
Almeria	Almería	Murtzia	Murcia
Asturias	Asturias	Ourense	Ourense/Orense
Avila	Avila	Oviedo	Oviedo
Badajoz	Badajoz	Palentzia	Palencia
Bartzelona	Barcelona	Palma	Palma de Mallorca
Burgos	Burgos	Pontevedra	Pontevedra
Caceres	Cáceres	Salamanca	Salamanca
Cadiz	Cádiz	Santander	Santander
Castello de la Plana	Castelló de la Plana / Castellón de la Plana	Segovia	Segovia
Ciudad Real	Ciudad Real	Sevilla	Sevilla
Cuenca	Cuenca	Santa Cruz (Tenerifekoa)	Santa Cruz (de Tenerife)
Errioxa	La Rioja	Santiago	Santiago
Extremadura	Extremadura	Soria	Soria
Girona	Girona / Gerona	Tarragona	Tarragona
Granada	Granada	Teruel	Teruel
Guadalajara	Guadalajara	Valentzia	Valencia
Huelva	Huelva	Valladolid	Valladolid
Huesca	Huesca	Zamora	Zamora
Jaen	Jaén	Zaragoza	Zaragoza
Kordoba	Córdoba		
Las Palmas (Kanaria Handikoa)	Las Palmas (de Gran Canaria)		
Leon	León		
Lleida	Lleida / Lérida		

D) *Bestelakoak*

Ceuta	Ceuta	Melilla	Melilla
Eivissa	Eivissa/Ibiza	Menorca	Menorca
Mallorca	Mallorca	Merida	Mérida

E) *Izen historikoak*

Asturietak Printzea / Printzerria	Príncipe/Principado de Asturias	Oska	Huesca
Donejakue (Compostelako)	Santiago de Compostela	Sanandere	Santander
		Sibilia	Sevilla

(Izen historiko hauek lurralde bakoitzaren historiarekin loturik daude eta, hortaz, historia-gaietan erabil daitezke).

33. *Ongi etorri!*

Hau da, hortaz, Euskaltzaindiaren erabakia: agurra egitean eta *Ongi etorri!* esan bedi, ez *ongi etorria!* edo *ongi etorriak!*, hauxe baita euskararen tradizioa.

Tradizioa, irizpideak...

1. *Ongi etorri!*
2. *Ondo ibili!*
3. *Ondo lo egin!*
4. *Zaretela ongi etorriak!*
5. *Ongi etorria eman digu.*
6. *Ongi etorri gartsua eman digu.*

Inori, bati nahiz gehiagori, oles eta hasierako agurra egitean horrela esan izan da beti, partizipioa mugatu gabe. Hala urrundik etorria kalean ikustean edo etxean hartzean edo aireportuan besarkatzean *Ongi etorri!* esan izan zaio beti, ez *Ongi etorria!*

Ez da oraintsu arte euskal literatura osoan horrelako alerik aurkitzen: *Ongi etorria!* edo *Ongi etorriak!* Hauek bart arratsekoak dira gure artean (Hegoaldeko berrikuntza) eta bistan da gainera nola eta zergatik sortuak: gazteleraz bezala «bienvenido! bienvenidos!» singularra eta plurala bereiziz esanez gero, hobeto esana dagoelakoan. Euskarak ez du horrelako bereizkuntzarik egin izan eta beti mugatu gabe esan du.

Horixe bera erakusten digu *Orotariko Euskal Hiztegiak*. Ehun esanplu baino gehiagotik bospasei bakarrik dira hemen ematen dugun dotrinaren kontra partizipioa mugatua daramatenak eta guziak azken hogeita bost urte hauetako idazleenak dira, eta guziak Hegoaldekoenak gainera. Betiko erabilera zein den jakiteko aski da Ziburuko Etxeberriren *Manual debotzionala* zabaltzea; zazpi lerrotan barrena (2301-2308) bost bider oihukarazten dio poetak Aita Eternoari *Ungi ethorri*, dohatsuen tropelak zeruko ateetara iristen ikustean:

- (1) *Ungi ethorri, Ungi ethorri, diozkete miletan
O arima dohatsuak lekhu saindu hunetan.
Ungi ethorri, fidel eta adiskide maiteak
Eta ene Semearen ordenantzak gordeak.
Ungi ethorri goiz eta arrats guri gomendatuak*

*Eta urrikariz biluz gorriak beztituak.
Ungi ethorri bihotz sinple malezia gabeak
Eta munduko plazeren oinez zapatzaileak (Etxeberri, Manual De-
bozioezkoa).*

Etxahunek bere «khantoreetan» honela dio hiruzpalau aldiz:

- (2) a) *hunki jin ziradela, prima anderia (66)*
- b) *hunki jin hizala (91)*
- c) *ukhen zünin «hunki-jin» (104)*
- d) *Eta hunki jin erran orde.*

Esan daiteke, hala ere: *ongi etorria eman digu*. Baita hurrengoan mo-
dukoak ere:

- (3) a) *zarela ongi etorria!*
- b) *zaretela ongi etorriak!*
- c) *orain etxetik aldegin dute baina egunen batean berriz etxera-
tzen badira ONGI ETORRIAK izango dira.*

Ohart, haatik, Etxahunek kasu honetan ere mugatu gabe «hunki jin zi-
radela» esan duela.

34. Hiru kiloko haurra, lau hankako mahaia

Hau da, hortaz, Euskaltzaindiaren erabakia: *buru argiko nes-
ka, adineko pertsona, hiru hankako mahaia, bost orriko txostena,
lau laguneko taldea, ondo egin beharreko lana, neurri txikiko oine-
takoak, fede apurreko jendea, e.a. bezalako sintagmetan, alegia no-
lako galderari erantzuten diotenean, -ko hobesten da.*

Horregatik, tradizioak erakusten duen bezala, eta idazle
gehienek segitu duten bidetik, *-ko* atzizki-forma da hobesten
dena, eta ez *-tako*.

Oinarrian zenbatzaileraren bat ageri denean eta adina, prezioa,
neurria, pisua... adierazten duten izenlagunak osatzen direnean
ere, *-ko* da hobesten dena. Idatz bedi, hortaz, *bi urteko umea, bost
liberako egunkaria, hiru kilometroko bidea, hamar metroko garaie-
ra, hiru asteko egonaldia, e.a. Baina -ta-* atzizkia erabili beharre-
koa izan daiteke zenbaitetan. Adibidez, nongo galderari erantzuz-
ten zaionean: *hiru etxetako haurrak etorri zaizkit; hiru etxeetako
haurrak etorri zaizkit; *hiru etxeko haurrak etorri zaizkit, e.a. Zen-
baitetan -ko/-tako bikoteaz baliatzea ezinbestekoa izan dezakegu
bereizketak egiteko: zazpi urteko ardoa (botilan dagoen ardoak
zazpi urte ditu), zazpi urtetako ardoa (ardoak zazpi urtetan, ez zor-*

tzitan bildua izan da) eta zazpi urteetako ardoa (aldez aurretik ezagutzen ditugun zazpi urte diferenteetan zehar bilduriko ardoa. Azkeneko zazpi urteetan, esaterako).

Honek erakusten digu batzuetan -tako beharrezko dela, baina ez urte hauetan erakutsi izan den bezain sarri.

Tradizioa, irizpideak...

Hiru kiloko haurra eta *hiru kilotako haurra* bezalako forma bikoitzak aurkitzen dira euskal testuetan, eta entzuten ahozko mintzairan. *-ko* eta *-tako* bi atzizki-forma ditugu, beraz, «eutea» edo posesiboa adierazten duten izenlagunak sorrarazteko. Kontuan harturik literaturan ageri den erabilera, ordea, ez da dudarik *-ko* atzizkia duen forma hobetsi behar dela, hori baita eskuarki erabilia.

-ko atzizkia, betetzen duen funtzioaren arabera, hiru egitura motatan ager daiteke:

1. Izena + *-ko* → izena (*masaileko, gerriko, belarritako...*)

Baina hemen ez gara *-ko/-tako* forma hartzen duen *-ko* erator-atzizki honetaz arituko.

2. Adizlaguna + *-ko* (*mendiko, mendietako, menditako...*)

—Hala ere, batzuetan ez du inesiboa oinarrian, destinatiboa baizik. Hori gertatzen da *-ko /-tako* formak elkarren ordeko agertzen direnean zenbatzailerik gabeko izen-sintagma bati atxikirik:

- (1) a) zuen *kaltetako/kalteko* izango da hori
- b) bere *onetako/oneko* esan diot egia
- c) artistaren *ohoretako/ohoreko* jarri dute oroitarri hori

Euskaltzaindia ez da ariko hemen egitura hauetaz.

—Kontuan hartzekoa da, halaber, *gerizpetako / gerizpeko, ilunpetako / ilunpeko, eguzkitako / eguzkiko* bezalako bikoteen arteko diferentzia formala, eta inoiz semantikoa ere. Euskaltzaindia ez da egitura hauetaz ariko hemen.

3. Izen-multzoa + *-ko*.

«Adizlaguna + *-ko*» egiturak ez bezala, egitura hau erakusten dutenek ez dute oinarrian inesibo kasuko izen-sintagmarik, ez mugatzailerik ez eta, beraz, numero-markarik:

- (2) a) *buru argiko* irakaslea dugu unibertsitatean
- b) *beso luzeko* mutilak hobe arraunketako
- c) *lau eta hiru hankako* mahaiak ezagutzen ditugu

- d) *azken hamarrekoa* jaso ondoren, museko lagunei *bostekoa* emanaz bukatu genuen musaldia
- e) gerra aurretik ezagunak ziren zilarrezko *errealbiko*, *peztako*, *bi peztako* eta *ogerlekoak*
- f) *hirurehun kiloko* harria jaso du Perurenak
- g) *hirurogei ontzako* hogei enbor ebak zituzten atzo aizkolariek
- h) *zenbat kilometroko* bidea dago Baionatik Donostiara?
- i) «Beldurra diot liburu *bakarreko* gizakiari», esan zuen Santo Tomasek
- j) *kantari askoko/anitzeko* taldea da Donostiako Orfeoia
- k) *zazpi eguneko epea* dugu azterketa prestatzeko
- l) *urte gutxiko haurrak* zer egin lezake gurasorik gabe?

Ikusten denez, *-ko* edo *-tako* atzizki-forma adjektibatzailea har dezaketenen izen-multzoak edo oinarriak mota askotakoak izan daitezke:

—Batuetan izena da oinarri:

- (3) a) *edadeko* pertsonari begirunea zor zaio
- b) *hitzeko* gizona errespetagarria da
- c) *itxurako* lanik egin al duzue?

—Beste batuetan partizipioa + *behar*:

- (4) a) *ondo egin beharreko* lana da hori
- b) euskaldunek *jakin beharreko* hizkuntza da euskara.

Bi kasu horietan *-ko* atzizkia bakarrik erabili izan da: ez da, beraz, lekurik *-tako* formarentzat.

—Izena + izenondoa:

Oro har, *-ko* atzizkia erabili izan dute idazleek:

- (5) a) *Negurri gaitzekoa* zuen (Elissamburu, *Piarres Adame*, 6)
- b) *Ago oneko kafea* (*Cancionero Vasco*, I, 23)
- c) Ergela da jende hori, *eta jite txarrekoa* (*J. Etchepare*, *Buruxkak*. 126)
- d) *Sudur handiko* gizona (Elissamburu, *Piarres Adame*, 30).

Badira, noski, *-tako* daramaten zenbait adibide ekialdeko testuetan. Haraneder-en testuetan batik bat («Aurkiturik, bada, perla bat *balio handitakoa*»).

—Zenbatzailea + izena (+ izenondoa).

Zenbatzaileak zehaztuak edo zehaztugabeak izan daitezke: oinarriko izena, berriz, adina, prezioa, neurria, pisua, tamainoa eta denbora adierazten duena izan ohi da gehienbat. Hauek sortzen dituzte bikoiztasun gehienak eta hauetan komeni da batasuna egitea.

Orotariko Euskal Hiztegiak eskaintzen dituen datuak kontuan hartuta, ez da zalantzarik idazle gehienek *-ko* aukeratzen dutela halakoetan, eta ez *-tako*. Horrela, *gutxi/guti/gitxi* zenbatzailea daramaten izen-sintagmetan ikusten denez, 167 adibide dira *-koren* aldeko (*neurri gutxiko gauza bezalakoak* alegia), euskalki guztietakoak, eta 19 bakarrik *-takoren* aldeko (*balio gutitako lanak bezalakoak*). Gauza bertsua gertatzen da *asko* eta *anitz*-ekin ere.

Zenbatzaile zehaztuekin ere, oro har, adina, neurria, pisua, tamainoa eta denbora adierazten duten izenekin *-ko* da erabiliena, inolako dudarik gabe. Adinaren kasuan 120 adibide ageri dira *-koren* aldeko eta 6 adibide bakarrik *-takoren* aldeko. Gauza bera neurriarekin (33 eta 1), pisuarekin (adibide bi bakarrik *-takorekin*), balioarekin eta denborarekin (forma bat bakarra *-takorekin*):

- (7) a) *Berrogei ta bi urteko mutilla* zen; oraindik ezkongai, eta bakarrik bizi zen munduan (*Izeta, Dirua Galgarri, 049*)
  - b) Batxin langosuk bere beiñ baiño sarriago esan eutsan (...) *amazortzi urteko mutilak ezabela berrogei urteko mutil zaarraz batu bear* (Azkue, *Batxi Guzur, 118*)
- (8) a) *Amar kilometroko bide berri bat* egiten ari gara (*Izeta, Dirua Galgarri, 036*)
  - b) Batez ere, *bi metroko itsas-huntzi zoragarri bat* (Oskillaso, *Kurloiak, 143*)
- (9) a) Errosarioa bukatzearekin bat jarri zuan etxeko-andre gazteak maia zapi zuri batekin, onen erdian plater aundi bat, ertz batean *sei librako ogi erre-berria* (Zabala, *Gabon gau bat...*, 048)
  - b) Donostiako plaza izanik garestienetako bat, egunik geienetan erosiko da bertan *zortzi edo amar librako azaburu bildua sei edo zazpi koartean* (Iztueta, *Guipuzcoaco provinciaren condaira, 155*)
- (10) a) Doi doia burua makurtzen duela: (...) emozue Marianari *hogoi liberako paper bat*, eta ez bertzerik (Barbier, *Supazter xokoan, 090*)
  - b) Han nuen beraz nere panpina, paparoa zabalik, *berrogoi'ta hamar liberako galtzerkisedak* zangoetan (...), besoak sorbalde-tarik beheraxago doi doia kukutuak (Barbier, *Supazter xokoan, 907*).
- (11) a) Ordun *iru orduko tartea* eman nion Santa Kruzi, ta errenditu zan, firmatuko zula (Orixe, *Santa Cruz apaiza, 116*)
  - b) Azkenik agerian, (...): arrapatzen zutenetik *bi orduko beta emateko, ondo iltzeko prestatu zedin* (Orixe, *Santa Cruz apaiza, 090*)

35. Orduak nola esan

Horrenbestez, hau da Euskaltzaindiaren erabakia orduen idazkerari buruzkoa:

1. Orduak honela ematen dira: *ordu bata, ordu biak, hirurak, laurak, bostak, seiak, zazpiak*, e.a. Ordu hitzaren orde *oren* ere erabil daiteke: *oren bata, bi orenak / biak, hirurak*, e.a. Eta honela deklinatu: *ordu batean, bietan / ordu bietan / bi orenetan, hiruretan*, e.a.
2. *Erdia* honela adierazten da: *ordu bat eta erdiak, ordu bi eta erdiak, hiru eta erdiak, bost eta erdiak, ordu bat eta erdietan, ordu bi eta erdietan, hiru eta erdietan, bost eta erdietan*, e.a. Gauza bera *oren* hitzarekin.
3. *Laurdena* honela adierazten da: *ordu bat eta laurdenak, oren / ordu bata eta laurden, ordu bi eta laurdenak, oren / ordu biak eta laurden, hirurak eta laurden, hiru eta laurdenak, hirurak eta laurdenetan, hiru eta laurdenetan, bostak laurden gutxi(ago)*, e.a.
4. *Minutuak*: *hamarrak hamar gutxi, hamarrak hamar gutxiago, hamarrak hamar gutxitan, hamarrak hamar gutxiagotan, seiak eta bostean, laurak eta hogeian, hirurak eta hemezortzian*, e.a.
5. *Zifretan* ematen direnean, bi punturekin bereizten dira orduak eta minutuak, eta bakoitzeko bi zifra erabili behar dira beti: *00:12, 12:10, 09:25*, e.a. Deklinatzen direnean, orduei plurala erantsi, eta minutuei singular-marka, dagozkien lotura bokalekin: *15:00etan, 15:03an, 15:04an, 15:30ean*, e.a. Irakurtzeko orduan hobe da, hala ere, honela irakurtzea: *hiruretan, hirurak eta hiruan*, e.a. Erabilera formaletan ontzat ematen dira, dena den, *hamabostak eta bostean, hamabostak eta hamabostean*, e.a.
6. *Egitarau, kartel eta horrelakoetan ez da eragozpenik erdiko bidea hartzeko: arratsaldeko 5etan, goizeko 11,30etan, iluntzeko 8etatik 11k arte, arratsaldeko 3etatik gaueko 12ak arte*, e.a.

Tradizioa, irizpideak...

Zalantzak izaten ditugu askotan ordua esatean. Modu honetakoak izan ohi dira zalantzok:

1. Zeri erantsi behar zaizkio artikulua eta plural-marka: orduari ala ondorengoari? Hots: *hamabiak eta laurdenak* ala *hamabiak eta laurden* esan behar da?

2. Kasu-marka daramatenean ere sortzen dira zalantzak batzuetan: *hamarrak eta hogeitan / hamarrak eta hogeian*.
3. *Gutxi* erabili behar dugunean, zalantzak ditugu nola esan: *hamarrak hamar gutxitan / hamarrak hamar gutxiagotan*.
4. Komunztadura-zalantzak ditugu azkenik: *ordu bata*-k komunztadura singularra ala plurala eskatzen du, batez ere «ordua gehi x minutu» esan nahi denean?

Proposamen zehatzagoren bat egin nahian, literaturako erabilera —*Orotariko Euskal Hiztegiko* corpusetik bildua— aztertu ondoren, ondorio hauek atera daitezke:

1. Orduak adierazteko, orduaren zenbakia eta plural-marka erabiltzen da, besterik gabe, Hegoaldean, eta Iparraldean ere bai batzuetan:

—*Bederatziak aldean joan zen Bernardatxo berriz ere arkaitzera* (Goñi)

—*Goizeko zortziak hirian* (Barbier).

Iparraldean ohikoena *oren* izena ere esatea da; Hegoaldeko autore bat edo bestegan ere aurki daiteke *ordu* izena:

—*Hamar orenak yoiteko hinkan* (M. Elissamburu)

—*Hamar orenak eta hogoi eta bi minuta ziren* (M. Elissamburu).

Ordu bata-ren kasuan, Bizkaialdean *ordu batak dira* nagusitzen da; Erdialdean eta Ekialdean *ordu bata / oren bata da*.

2. *Erdia* adierazteko bi joera nagusi ikus ditzakegu: artikulua eta plural-marka *erdi* osagaiari bakarrik eransten dion Hegoaldekoa (eta honek emendiozko juntagailua *t'* itxuran idaztea dakar berarekin gehienetan, *ta* forma laburtuan ere bai tarteka) eta Iparraldeko autore batzuetan ere ikus daitekeena:

—*Hamar t'erdia dira* (Mitxelena)

Iparraldean, plural-marka orduari ere eransten zaio; *erdi* batzuetan singularrean ageri da, pluralean beste batzuetan:

—*Bederatziak eta erdia, elizako ezkilatik* (J. Etxepare)

—*Argitu-eta, zazpiak eta erdia ondoxean jo du komisarioak etxean sartzeko* (Hiriart-Urruty).

Atlas-erako egin diren galdeketetan ere, Iparraldean, erantzun nagusia *lauaketerdiak* da, baina horren ondoan *lauak eterdia*, eta bakanago *lau eta erdiak* ere aurki ditzakegu.

Absolutibo kasua ez bestelakoren bat hartzean, ordea, badirudi beti plurala ageri dela (*erditan*). Proposamena, beraz, Iparraldeari dago-kionez, plural-marka bi osagaiei eranstea litzateke: *seiak eta erdiak*.

3. *Eta laurden* esateko, berriz, zalantza nagusia artikulua orduari eta laurdenari, biei, erantsi ala laurdenari bakarrik erantsi bada, hara nola jokatu duten gure idazleek.

Hegoaldekoek, *erdi*-rekin bezalaxe, azkenean bakarrik ematen dute plural-marka:

—*Ilunabarrean, berriz, 8 eta laurdenetatik 9 t'erdietara jai eta aste* (Mitxelena)

—*Hamabi ta laurdenetan* (Oskillaso).

Iparraldekoek, bietan ezartzen dute plurala, edo ordua adierazten duen zenbatzailean bakarrik:

—*Arratsaldeko hiruak eta laurdenetarik bortzak eta laurden iri arte* (Hiriart-Urruty).

4. Hurrengo ordurako zenbat falta den adierazteko, berriz, gehienetan *gutxi* aurki daiteke:

—*Eguerdi laurden guti zen* (Barbier)

—*Eguardiko amabiak laurden gutxitan illargitik praille bat botako baluteke* (G. Mujica).

Gutxiago ere aurki daitekeen arren, autore berak bi formak erabiltzea ere gertatu izan da:

—*Goizeko bostak laurden gutxiagotan* (Anabitarte).

Atlas-erako egindako galdeketa ere hauxe ageri da: *gutxi / guti* Erdialdean eta Ekialdean, *gutxiago* Mendebaldean.

5. Komuntzadurari dagokionez, *ordu bata da* esango dugu, baina gainerakoetan, jakina, pluralean egingo da komuntzadura: *hirurak dira*, etab.

Zalantzak, *ordu bata* gehi «x minutu» adieraztean sortzen zaizkigu. Nola egin komuntzadura? *Orotariko Euskal Hiztegiko* adibideteak ez du gehiegi laguntzen, bi adibide bakarrik ageri baitira:

—*Ordu bata t'erdixak bano eztozak* (J. San Martin, *Zirikadak*)

—*Zelan ordu bata t'erdixak!* (Oskillaso, *Kurloiak*).

Datu hauek ikusirik, Gramatika batzordeak zenbait gomendio aurkeztu zituen Leioako Biltzarrean. Gomendio horiek, ordea, askotan bikoitzak ziren, bi modu uzten ziren aukeran. Hori zela eta, batasunerako eskea egin zitzaion batzordeari, forma bakarra gomenda zezala, alegia. Eskeari jaramon eginez, orduak emateko molde bakarra gomendatzen ahalegindu da batzordea, Leioan aurkeztu zen txostena aldatuz eta horren gainean hartu du Euskaltzaindiak erabakia.

1. Orduak adierazteko

Aski da dagokion zenbatzaileari artikulua eta plural-marka erans-
tea, *ordu bata* da salbuespena, jakina. Beraz:

- Ordu bata da*
- Ordu biak dira*
- Hirurak dira...*

Iparraldean *oren bata*, *bi orenak/biak*, *hiru orenak/hirurak...*

Eta kasu-markak eransteak:

- Ordu batean / oren batean*
- Ordu bateko mezatara joango da / oren bateko mezatara joanen da*
- Ordu bietan / bi orenetan / bietan*
- Hiruretan / Hiru orenetan...*

Bizkaian *ordu baten* «ordubete barru» izan arren, zabalduena dela-
ko gomendatzen da batasunerako *ordu batean*.

2. *Erdia* eta *laurdena* adierazteko

a) *Erdia* adierazteko

Pluraleko marka bigarren osagaian bakarrik ezartzea gomenda-
tzen da batasunerako, hau da:

- Hiru eta erdiak*
- Bost eta erdiak.*
- Hiru eta erdietan*
- Bost eta erdietan.*

Oren ezartzen denean, berriz —Iparraldean maiz egiten den be-
zala— bi osagaietan emango da pluraleko marka:

- Hiru orenak eta erdiak*
- Hiru orenak eta erdietan.*

Idazkerari dagokionez, *t'erdi* da Hegoaldean erabat hedatua;
Iparraldean, ordea, *eta* idazteko ohitura dago, eta oraingo erabi-
leran *et'erdi* ere arrunta da. Horiek horrela, batasuna *eta*-ren bi-
detik egin behar dela uste du Euskaltzaindiak. Ahoskerari dago-
kionez, bakoitzak bere euskalkiko ohitura gorde beza.

b) *Laurdena* adierazteko

Orain arte esanaren arabera, bi lekutan ager daiteke pluraleko
marka. Lehen osagaian edo bigarrenen:

- Ordua + *erdiak*:   *sei eta erdiak*
- Ordua + *-ak* + minutuak: *seiak eta hamar.*

Bikoiztasun hori bera erakusten dute euskalkiek *laurdena* adie-
razterakoan: euskalki batzuetan «ordua + *laurdenak*» esaten du-

ten bitartean, beste batzuetan «ordua + *-ak* + *laurden*» aukera egin dute (pluraleko marka bietan ezartzen duten lekuak ere ez dira falta, *seiak eta laurdenak* esanez). Euskaltzaindiak sisteman kokatzen diren bi formak libre uztea erabakitzen du. Hortaz, *laurden*, *erdi* bezala erabiltzen den lekuetan,

—*Hiru eta laurdenak*

esango dute. Minutuen arabera erabiltzen dutenetan, ostera,

—*Hirurak eta laurden*.

Biok ematen dira ontzat batasunerako.

3. Zenbat minutu gutxi adierazteko
Puntu honetan, *gutxi/guti* eta *gutiago*, biak onartzea proposatzen du Euskaltzaindiak. Nolanahi ere, gogorarazi nahi du *gutxi/guti* dela hedatuena:

—*Hamarrak hamar gutxi dira / hamarrak hamar gutxiago dira*

—*Bostak laurden gutxitan / bostak laurden gutxiagotan*.

4. Zenbat minutu gehiago adierazteko
Ordua gehi zenbat minutu igaro diren adierazteko, erabilerak erabilerera, Euskaltzaindiak kasu-marka singularrean ematea gomendatzen du:

—*Seiak eta bostean elkartuko gara*

—*Hamarrak eta hamarrean*

—*Laurak eta hogeian*.

5. Ordua zenbaki bidez adierazi nahi denean
Ordua zenbaki bidez adierazi nahi denerako honako gomendioak ematen ditu Euskaltzaindiak:

- a) Tauletan zenbaki, xifra hutsak ezarri, kasu-markarik gabe. Bilbotik Donostiarako autobusen irteera-orduak, esaterako, honela adieraz daitezke:

09:00

10:15

12:30

Edo denda bat zein ordutatik zein ordutara dagoen zabalik:

—*Goizetan* 10:00 - 13:30

—*Arratsaldeetan* 16:00 - 19:30

- b) Kasu-marka erantsi nahi denean, aukera bat baino gehiago egon daiteke: kasu-marka soila erantsi, beti pluralari dago-

kion forma erantsi, edo kasuan-kasuan dagokiona ezarri. Hurrenez hurren:

15:05n 15:05etan 15:05ean

Euskaltzaindiaren iritziz, egokia da orduak esateko eman diren gomendioak zenbakietan ere betetzea. Hortaz, orduei pluraleko kasu-marka ezarriko zaie, eta minutuei singularrekoa (behar denean lotura-bokala erantsiz):

15:00etan, 15:01ean, 15:02an, 15:03an, 15:04an, 15:05ean, 15:15ean, 15:30ean.

15:00etara/ 15:00ak arte, 15:01era/15:01 arte, 15:02ra, 15:03ra, 15:04ra, 15:05era, 15:15era, 15:30era.

15:00etatik, 15:01etik, 15:02tik, 15:03tik, 15:04tik, 15:05etik, 15:15etik, 15:30etik

- c) Irakurri, berriz, xifra horiek bere horretan irakurtzeko tradizio-rik eza kontuan harturik, hizkera arruntan, egunerokoan (irriti, telebista, etabarretan), honela irakurtzea gomendatzen da:

—Arratsaldeko hiruretan

—Arratsaldeko hirurak arte

—Arratsaldeko hirurak eta bostean

—Arratsaldeko hiru(rak) eta laurdenetan.

Era berean, erabilera informalean, 00:00, *gaueko* nahiz *gauerdiko hamabiak* irakurriko dugu. Halaber, 00:30, *gauerdiko* edo *gaueko hamabi eta erdietan*, e.a.

Erabilera formalagoetan, ordea, honela irakur daitezke, zenbakien arteko bi puntuen ordeztasunarekin *eta* ahoskatuz:

—Hamabostetan

—Hamabostak eta bostean

—Hamabostak eta hamabostean

—Hamabostak eta hogeita hamarrean

—Zero orduan / orenean

—Zero ordua / orena eta hogeita hamarrean.

- d) Azkenik, erdibideko erabilerak ere ikusten ditugu behin baino gehiagotan, batez ere egitarau, kartel eta horrelakoetan: hots, orduak hamabika kontatuak *goizeko, arratsaldeko, arratseko* nahiz *gaueko* erantsiz. Hala egin nahi denean, honela idaztea gomendatzen da:

—Goizeko 10etan

—Arratsaldeko 8etan

—Goizeko 11,30etan / goizeko 11 eta erdietan

—Iluntzeko 8etatik 11ak arte.

36. Frantziako errepublikako eskualdeen izenak

Eskualdeak (Egokitzapenen bat behar duten izenak bakarrik jaso dira beheko zerrendan)

Akitania	Aquitaine	Lorrena	Lorraine
Alsazia	Alsace	Normandia Garaia	Haute-Normandie
Auvernia	Auvergne	Normandia Beherea	Basse-Normandie
Borgoina	Bourgogne	Pikardia	Picardie
Bretania	Bretagne / Breizh	Rhône-Alpeak	Rhône-Alpes
Korsika	Corse		

Frantziako departamenduak eta departamendu-hiriburuak (Egokitzapenen bat behar duten izenak bakarrik jaso dira beheko zerrendan)

Alpe Garaiak	Hautes-Alpes	Lot-et-Garona	Lot-et-Garonne
Angulema	Angoulême	Marseilla	Marseille
Ardenak	Ardennes	Martinika	Martinique
Belfort Herrialdea	Territoire de Belfort	Nantes	Nantes-Naoned
Bordele	Bordeaux	Niza	Nice
Carcasona	Carcassonne	Paue	Pau
Dordoina	Dordogne	Perpinyà	Perpignan
Ekialdeko Pirinioak	Pyrénées-Orientales	Pirinio Garaiak	Hautes-Pyrénées
Estrasburgo	Strasbourg	Pirinio Atlantikoak	Pyrénées-Atlantiques
Garona Garaia	Haut-Garonne	Quimper	Quimper / Kemper
Gironde	Gironde	Rennes	Rennes / Roazhon
Guadalupe	Guadeloupe	Savoia	Savoie
Guyana Frantsesa	Guyane Française	Savoia Garaia	Haute-Savoie
Hego Korsika	Corse-du-Sud	Tarbe	Tarbes
Itsas Alpeak	Alpes-Maritimes	Tarn eta Garona	Tarn-et-Garonne
Korsika Garaia	Haute-Corse	Tolosa (Okzitaniakoa)	Toulouse
Landes / Landak	Landes		
Arroxela	La Rochelle		

Oharrak:

1. *Aturbe*, *Erruan* eta *Auski* erabil daitezke *Tarbe*-ren, *Rouen*-en eta *Auch*-en izen historiko gisa.
2. *Landes / Landak* izena dela eta, deklinabidea era bietara egiten du: *Landesetara / Landetara*, e.a.
3. *Estrasburgo* izenarekin batera onartzen da jatorrizko hizkuntzako *Strasbourg* grafia ere.

Bestelakoak

Akize	Dax		
-------	-----	--	--

Irizpide nagusiak eta oharrak

Espainiako Erresumako eta Frantziako Errepublikako probintzia, departamendu eta eskualdeen euskal ordainak finkatzean honako irizpideok izan dira gidari:

- a) Toki-izen horiek idatziz eta ahoz euskaraz izandako tradizio, usadioa eta hurbiltasuna: *Gaztela, Madril, Kordoba, Tolosa, Bordele, Arroxela, Paue, Akize...*
- b) Toki-izenen garrantzia eta erabiltzeko maiztasuna kontuan izanik, Herrialde Nagusi ezagun eta hurbilenak euskal fonetikaz jarri dira: *Errioxa, Aragoi, Bartzelona, Palentzia, Murtzia, Borgoina...* Beste batzuetan eskualdearen tradizio historikoa hartu da kontuan izena euskaratzeko (*Pirinio Atlantikoak*); baina tradizio historiko hori falta dutenean—eta, beraz, administrazio-zatiketa hutsari bakarrik dagozkionean—, bere horretan utzi dira (*Haut-Rhin*). Halaber, batzuetan ibai edo mendien izenak euskaratu dira (*Rodano, Alpeak*), baina ez eskualdeen izenak (*Rhône, Alpes*), izen horiek normalean erabiltzen dituzten euskaldunen ohiturei jarraiki. Zenbait kasutan jatorrizko izenak ere jarri dira, hain ezagunak ez direnean: *Bretagne/Breizh, Quimper/Kemper*, e.a.
- c) Gure artean gutxi erabiltzen ditugulako, tradizio sendorik ez duten izenak jatorrizko era ofizialean eskaintzen dira, inoiz toki bereko hizkuntza jatorren grafiak errespetatuz, ofizialak direnean bereziki: *Avila, Valladolid, Ourense, Avignon, Lozère, Nancy, Troyes, Lleida, Girona, Eivissa, Alacant, Perpinyà...*
- d) Inoiz, bigarren mailan bada ere, forma historiko zaharrak eskaini dira: *Sibilia, Oska, Auski, Aturbe*, e.a.
- e) Izen ofizial osoaz gain, ohiko izena ere, laburtua, eskaintzen da: *Balear Uharteak* eta *Balearrak*, *Kanariar Uharteak* eta *Kanariak*.
- f) Zenbait izenetarako proposatzen den formak, *Kordoba*, adibidez, ez du esan nahi Espainiatik kanpo izen horrekin diren beste hiriak ere horrela esan behar direnik: Argentinako hiria, kasu, *Córdoba* da.

37. Data nola adierazi

Data adierazteko orduan, hortaz, forma hauek erabil bitez:

—*Durango(n), 1995eko martxoaren 7a(n), aukeran utziz inesiboaren marka.*

—*1995/03/07; 1995-03-27; 1995/III/07; 1995-III-27; 1993-11-23ko bilera agiriak dioenez...*

—*Urtarrilak 20 bezalakoak ere erabil daitezke, baina aposizioan: gaur, urtarrilak 20 bezalakoetan (beraz, *otsailak 20 egin zuten bilera ez da zuzena).*

Tradizioa, irizpideak...

Data adierazteko formarik hedatuena eta erabilienak honako hauek dira:

Durango(n), 1983ko martxoaren 7a(n)

Durango(n), 1983ko martxoak 7.

Dena den, bi horien artean ere, lehena da orain arte gehien erabili dena, bai *-n* kasu-marka leku-izenari eta egunari ezarriaz, bai kasu-markarik gabe. Hori da, beraz, batez ere Euskaltzaindiak gomendatzen duena:

Durango(n), 1983ko martxoaren 7an

Durango, 1983ko martxoaren 7a.

Zenbaki bidez adierazteko, berriz:

1983/03/07; 1983/III/07

nahiz

1983-03-07; 1983-III-07

Eta era berean:

1993-03-07ko Euskaldunon Egunkaria-n

Hilabetea eta eguna bakarrik adierazi nahi denean, ostera, bi aukera ditugula esan ohi da:

urtarrilaren 20a

urtarrilak 20

Gehiago zehaztu beharko litzateke, ordea, ez baitira beti biak aukeran izaten. *Urtarrilak 20* egitura, kasu-marka agerikorik eskatzen ez duenean erabil daiteke, beste zerbaiten aposizioan doanean, esaterako:

Datorren ostegunean, urtarrilak 20, bilduko da epaimahaia.

«Urtarrilak 20 egun dituela» edo horren antzeko egituraren laburpena da, azken batean. Baina kasu-markaren bat ezarri behar zaionean ezin dugu egitura hau erabili. Okerrak dira, beraz, ondokoak:

*Otsailak 24tik 27 arte izango da ikastaroa.

*Datorren otsailak 14 egingo dugu bilera.

Horrela behar lukete:

Hilaren 20an eta 27an

Otsailaren 24tik 27 arte.

Datorren otsailaren 14an.

Honek guztiak testuan zehar urtea, hilabetea eta eguna adierazi nahi denerako ere balio du, jakina. Goian aipatu ditugun aukeretatik forma bakarra geratzen zaigu orduan:

1993ko martxoaren 7a egun handia izango da guztiontzat.

Jardunaldiak Bilbon, 1994ko urtarrilaren 5etik 7ra izango dira.

Azkenik, aposizioetan, hiru modutara eman daiteke asteko zein egun den:

martxoaren 7an, osteguna / ostegunean / ostegunarekin.

Horrenbestez, azken bolada honetan asko hedatu den arren, ez da gramatikala ondorengoa:

*martxoaren 7an, ostegunez, ezkonduko dira.

38. Munduko estatu-izenak, hiriburuak eta herritarren izenak

Afganistango Errepublika afganistandar, afganiar Kabul kabuldar	Afrika Erdiko Errepublika afrikaerditar Bangi bangiar	Albaniako Herri-Erepublika <i>Sozialista</i> albaniar Tirana tiranar
Alemaniko Errepublika Federala alemaniar / aleman Berlin berlindar	Aljeriako Herri-Erepublika <i>Demokratikoa</i> aljeriar Aljer aljertar	Ameriketako Estatu Batuak / AEB estatubatuar Washington washingtondar
Andorrako Printzerria andorratar Andorra la Vella andorratar	Angolako Herri-Erepublika angolar Luanda luandar	Antigua eta Barbuda antiguar Saint John's saintjohnstar
Arabiarr. Emireerri Batuak emireerribatuar Abu Zabi abuzabiar	Argentinako Errepublika argentinar Buenos Aires buenosairestar	Armenia armeniar Erevan erevandar

Australiako <i>Errepublika</i> australiar Canberra canberrar	Austriako <i>Errepublika</i> austriar Viena vienar	Azerbaijan azerbajandar Baku bakutar
Bahamak/Bahametakoa <i>Commonwealth</i> bahamar Nassau nassautar	Bahreingoa <i>Estatua</i> barheindar Al-Manamah manamahar	Bangladeshko <i>Herri-Erepublika</i> bangladeshtar Daka dakatar
Barbados barbadostar Bridgetown bridgetowndar	Belgikako <i>Erresuma</i> belgikar Brusela bruselar	Belize belizetar Belmopan belmopandar
Beningo <i>Herri-Erepublika</i> benindar Porto Novo portonovoar	Bielorrusia bielorrusiar Minsk minskar	Boli Kostako <i>Errepublika</i> bolikostar Abijan (legis.) / Yamussikro (adm.) abijandar/yamussukroar
Boliviako <i>Errepublika</i> boliviar La Paz lapaztar	Bosnia-Herzegovina bosniar Sarajevo sarajevoar	Botswanako <i>Errepublika</i> botswanar Gaborone gaboronetar
Brasilgo <i>Errepublika Federala</i> brasildar Brasilia brasiliar	Britainia Handiko eta Ipar Irlandako <i>Erresuma Batua / Britainia</i> <i>Handia Erresuma Batua</i> britainiar Londres londrestar	Bruneiko <i>Estatua</i> bruneitar Bandar Seri Begawan begawandar
Bulgariako <i>Herri-Erepublika</i> bulgariar Sofia sofiar	Burkina Faso burkinafasoar Uagadugu uagadugar	Burundiko <i>Errepublika</i> burundiar Bujumbura bujumburar
Bhutango <i>Erresuma</i> bhutandar Tinbu tinbutar	Cabo Verdeko <i>Errepublika</i> cabovertetar Praia praiatar	Costa Ricako <i>Errepublika</i> costarricar San Jose sanjosetar
Danimarkako <i>Erresuma</i> danimarkar, daniar Kopenhage kopenhagetar	Djibutiko <i>Errepublika</i> djibutiar Djibuti djibutiar ¹²	Dominikako <i>Commonwealth</i> dominikar Roseau roseautar
Dominikar Errepublika dominikar Santo Domingo santodomingoar	Egiptoko Arabiar <i>Errepublika</i> egiptoar Kairo kairotar	Ekialdeko Timor timortar Baguia baguiar
Ekuadorko <i>Errepublika</i> ekuatortar Quito quitoar	Ekuatore Gineako <i>Errepublika</i> ginear (ekuatoreginear) Malabo malaboar	El Salvadoroko <i>Errepublika</i> salvadortar San Salvador sansalvadortar

¹² Izenak aldaketak izan ditu eta orain *Afar* eta *Isatarren Kosta* bezala ageri da batzuetan (*Côtes des Afars et des Issas*).

Eritrea eritrear Asmara asmarar	Errumania errumaniar Bukarest bukarestar	Errusia errusiar Mosku moskutiar
Eslovakia eslovakiar Bratislava bratislavar	Eslovenia esloveniariar Ljubljana ljubljanar	Espainiako <i>Erresuma</i> espainiar, espainol Madril madrildar
Estonia estoniar Tallinn tallinndar	Etiopiako <i>Herri-Errepublika</i> etiopiar Addis Abeba addisabebear	Fijiako <i>Errepublika</i> fijiar Suva suvatar
Filipinak/ <i>Filipinetako Errepublika</i> filipinarr Manila manilar	Finlandiako <i>Errepublika/Suomiko Errepublika</i> finlandiar Helsinki helsinkiar	Frantziako <i>Errepublika</i> frantses, frantziar Paris paristar
Gabongo <i>Errepublika</i> gabondar Libreville librevilletar	Ghanako <i>Errepublika</i> ghanatar Akkra akkratar	Gambiako <i>Errepublika</i> gambiar Banjul banjuldar
Georgia georgiar Tbilisi tbilistar	Ginea Bissauko <i>Errepublika</i> ginear (gineabissautar) Bissau bissautar	Gineako <i>Errepublika</i> ginear Konakry konakriar
Grenada grenadar Saint Georges saintgeorgestar	Grezia/Heleniar <i>Errepublika</i> greziar, greko Atenas atenastar	Guatemalako <i>Errepublika</i> guatemalar Guatemala guatemalar
Guyanako <i>Errepublika Kooperatiboa</i> guyanar Georgetown georgetowndar	Haitiko <i>Errepublika</i> haitiar Port-au-Prince portauprincetar	Hegoafrikar <i>Errepublika</i> hegoafrikar Pretoria (exe.)/Bloemfontein (jud) Lurmutur (legis.). pretoriar
Herbehereak/Herbereetako <i>Erresuma</i> nederlandar/herberehetar Amsterdam amsterdamdar	Hondurasko <i>Errepublika</i> hondurastar Tegucigalpa tegucigalpar	Hungariako <i>Errepublika</i> hungariar Budapest budapestar
Indiako <i>Errepublika</i> indiar New Delhi newdelhiar	Indonesiako <i>Errepublika</i> indonesiar Jakarta jakartar	Irakeko <i>Errepublika</i> irakiar Bagdag bagdagar
Irango <i>Errepublika</i> irandar Teheran teherandar	Irlanda/Eire irlandar/eiretar Dublin dublindar	Islandiako <i>Errepublika</i> islandiar Reykjavik reykjavikar
Israelgo <i>Errepublika</i> israeldar Jerusalem jerusalemndar	Italiako <i>Errepublika</i> italiar Erroma erromatar	Jamaika jamaikar Kingston kingstondar

Japonia japoniar Tokio tokiotar	Jordaniako <i>Haxemi Erresuma</i> jordaniar Amman ammandar	Jugoslavia jugoslaviar Belgrad belgradar
Kamerungo <i>Errepublika</i> kamerundar Jaunde jaundetar	Kanada kanadar Ottawa ottawar	Kanputxeako <i>Estatua</i> ¹³ kanputxear Phnom Penh phnompenhdar
Kazakhstan kazakhstandar Alma Ata almaatar	Kenyako <i>Errepublika</i> kenyar Nairobi nairobiar	Kirgizistan kirgizistandar Pishpek pishpekar
Kiribatiko <i>Errepublika</i> kiribatiar Bairiki bairikiar	Kolonbiako <i>Errepublika</i> kolonbiar Bogota bogotar	Komoreak/Komoreetako Islamiar Errepublika Federala komoretar Moroni moroniar
Kongoko <i>Herri-Errepublika</i> kongoar Brazzaville brazzavilletar	Koreako <i>Herri-Errepublika</i> <i>Demokratikoa</i> (Ipar Korea) korear Piongiang piongiangdar	Kroazia kroaziar Zagreb zagrebar
Kubako <i>Errepublika</i> kubatar Habana habanar	Kuwaiteko <i>Estatua</i> kuwaitar Kuwait kuwaitar	Laosko <i>Herri-Errepublika</i> <i>Demokratikoa</i> laostar Vientian vientiandar
Lesothoko <i>Erresuma</i> lesothoar Maseru maserutar	Letonia letoniar Riga rigatar	Libanoko <i>Errepublika</i> libanoar Beirut beirutar
Liberiako <i>Errepublika</i> liberiar Monrovia monroviar	Libiako <i>Arabiar Herri-Errepublika</i> <i>Sozialista</i> libiar Tripoli tripoliar	Liechtensteingo <i>Printzerria</i> liechtensteindar Vaduz vaduztar
Lituania lituaniar Vilnius vilniustar	Luxenburgoko <i>Dukerri Handia</i> luxenburgotar Luxenburgo luxenburgotar	Madagaskarko <i>Errepublika</i> <i>Demokratikoa</i> madagaskartar Antananarivo antananarivoar
Malawiko <i>Errepublika</i> malawiar Lilongwe lilongwetar	Malaysia/Malasia (zah.) malaysiar Kuala Lumpur kualalumpuratar	Maldivak/Maldivetako <i>Errepublika</i> maldivar Male Maletar
Maliko <i>Errepublika</i> maliar Bamako bamakoar	Maltako <i>Errepublika</i> maltar Valleta valletar	Marokoko <i>Errepublika</i> marokoar Rabat rabatar

¹³ Izena kolokan dago eta azken Gobernuak berriro hobetsi bide du: *Kanbodia*.

Mauritaniako <i>Islamiar Errepublika</i> mauritaniar Nuakchot nuakchotar	Maurizio mauriziar Port Louis portlouistar	Mazedonia mazedoniar Skopje skopjetar
Mendabaldeko Sahara/Saharako <i>Errepublika Arabiar Demokratikoa</i> saharar Aaiun aaiundar	Mendabaldeko Samoako <i>Estatu</i> <i>Burujabea</i> samoar Apia apiar	Mexikoko <i>Estatu Federatuak</i> mexikar Mexiko Hiria mexikar
Mikronesiako <i>Estatu Federatuak</i> mikronesiar Kolonia koloniar	Moldavia moldaviar Kishinev kishinevar	Monakoko <i>Printzerria</i> monakoar Monako monakoar
Mongoliako <i>Herri-Erepublika</i> mongoliar Ulan Bator ulanbatortar	Mozambikeko <i>Herri-Erepublika</i> mozambiketar Maputo maputoar	Myanmarko <i>Batasuna/Birmania</i> myanmar/birmaniar Rangun rangundar
Namibiako <i>Errepublika</i> namibiarr Windhoek windhoekar	Nauruko <i>Errepublika</i> nauruar Yaren yarendar	Nepalgo <i>Errepublika</i> nepaldar Katamandu katmandutar
Nigerko <i>Errepublika</i> nigertar Niamei miameiar	Nigeriako <i>Errepublika Federala</i> nigeriar Lagos (hbr. Abuja) lagostar	Nikaraguako <i>Errepublika</i> nikaraguar Managua managuar
Norvegiako <i>Erresuma</i> norvegiar Oslo osloar	Omango <i>Sultanerria</i> omandar Maskat maskatar	Pakistango <i>Islamiar Errepublika</i> pakistanar Islamabad islamabadar
Panamako <i>Errepublika</i> panamar Panama panamar	Papua Ginea Berria gineaberriar Port Moresby portmoresbiar	Paraguaiako <i>Errepublika</i> paraguaitar Asuncion asunciondar
Peruko <i>Errepublika</i> perutar Lima limatar	Poloniako <i>Errepublika</i> poloniar Varsovia varsoviar	Portugalgo <i>Errepublika</i> portuges Lisboa lisboar
Puerto Ricoko <i>Estatu Libre Elkartua</i> puertorricoar San Juan sanjuandar	Qatar qatartar Dauhah dauhahtar	Ruandako <i>Errepublika</i> ruandar Kigali kigaliar
Saint Kitts eta Nevisko <i>Federazioa</i> sankistar Basseterre basseterretar	Saint Vincent eta Grenadinak saintvincentar Kingstown kingstowndar	Salomon Uharteak salomondar Honiara honiarrar
San Marinoko <i>Errepublika</i> sanmarinoar San Marino sanmarinoar	Santa Luzia santaluziar Castries castriestar	Sao Tome eta Principeko <i>Errepublika Demokratikoa</i> saotometar Sao Tome saotometar

Saudi Arabiako Erresuma saudi arabiar Riad riadar	Senegalgo Errepublika senegaldar Dakar dakartar	Seychelleak/Seychelleetako Errepublika seychelletar Victoria victoriar
Sierra Leonako Errepublika sierraleonar Freetown freetowndar	Singapurko Errepublika singapurtar Singapur singapurtar	Siriako Arabiar Errepublika siriar Damasko damaskoar
Somaliako Errepublika Demokratikoa somaliar Muqdisho muqdishoar	Sri Lankako Errepublika Sozialista Demokratikoa srilankar Kolonbo (adm.) /Kote (hbr)	Swazilandiako Erresuma swazilandiarr Mbabane (adm) / Lobamba (hbr) mbabenetar / lobambar
Sudango Errepublika sudandar Khartum khartumdar	Suediako Erresuma suediar Stockholm stockholmdar	Suitzako Konfederakundea suitsar Berna bernatar
Surinamgo Errepublika surinamdar Paramaribo paramariboar	Tadjikistan tadjikistandar Dushanbe dushanbetar	Thailandiako Erresuma thailandiar Bangkok bangkokar
Tanzaniako Errepublika Batua tanzaniar Dar es Salaam (hbr Dodoma) daresalaamdar	Togoko Errepublika tongatar Nukualofa nukualofar	Trinidad eta Tobagoko Errepublika trinitatear Port-of-Spain portofspaindar
Tunisiako Errepublika tunisiar Tunis tunistar	Turkiako Errepublika turkiar, turko Ankara ankarar	Turkmenistan turkmenistandar Ashkhabad ashkhabadar
Tuvalu tuvalutar Fongafale fongafaletar	Txadeko Errepublika txadar Njamena njamenar	Txekiako Errepublika / Txekia txekiar Praga pragatar
Txileko Errepublika txiletar Santiago santiagotar	Txinako Errepublika / Taiwan taiwandar Taibei taibeitar	Txinako Herri-Erepublika txinatar Pekin pekindar
Ugandako Errepublika ugandar Kampala kampalar	Ukraina ukrainar Kiev kievtar	Uruguaiako Ekialdeko Errepublika uruguaitar Montevideo montevideoar
Uzbekistan uzbekistandar Tashkent tashkentar	Vanuatuko Errepublika vanuatuar Vila vilatar	Vatikonoko Hiria / Vatikanoko - Hiriko Estatu / Vatikanoa vatikanoar Vatikanoko Hiria vatikanoar
Venezuelako Errepublika venezuelar Caracas caracastar	Vietnamgo Errepublika Sozialista vietnamdar Hanoi hanoitar	Yemengo Errepublika yemendar Aden adendar

Zaireko Errepublika zairetar Kinshasa kinshasar	Zambiako Errepublika zambiar Lusaka lusakar	Zeelanda Berria zeelanda berritar Wellington wellingtondar
Zimbabweko Errepublika zimbabwetar Harare hararetar	Zipreko Errepublika zipretar Nikosia nikosiar	

Oharrak:

1. Izen ofiziala (*Venezuelako Errepublika*) eta laburtua (*Venezuela*) ematen dira.

2. Batzuetan bi aukera uzten dira: *Irlanda* eta *Eire*, nahi dena erabil dadin.

3. *Luxenburgo*-ren kasuan *Luxemburg* ere onartzen da (*luxenburgar*). Gauza bera proposatzen da *Friburgo* (Suitzakoa), *Hanburgo*, *Edinburgo*, *Estrasburgo* eta *Salzburgo* hiriekin. Horietan guztietan, jatorrizko grafiak ere onartzen dira: *Fribourg*, *Hamburg*, *Edinburgh*, *Strasbourg* eta *Salzburg*.

4. Garrantzi handikoak diren beste izen batzuk: *Estatu Burujabeen Batasuna*, *Holanda* (*holandar*, *holandes*), *Ingalaterra* (*ingeles*), *Serbia* (*serbiar*), *Ulster* (*ulstertar*). Halaber, *Pekin*-ekin batera *Beijin* (*beijindar*) ere erabil daiteke.

5. Kultura-kutsuaren aldetik duten garrantziagatik, beste aukera hauek ere har daitezke egoera berezietan: *Azerbaijan* (*azeriar*); *Finlandia* (*suomitar*); *Frantzia* (*galiar*); *Georgia* (*kartveliar*); *Grezia* (*heleniar*); *Hungaria* (*magyar*); *Israel* (*judu*); *Japonia* (*nipondar*); *Kanbodia* (*kanbodiarr*); *Mexiko* (*azteka*); *Mongolia* (*mongol*); *Portugal* (*lusitaniar*); *Uzbekistan* (*uzbeko*).

39. Zenbait aditzen erregimena

Hortaz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia ondoko aditz hauen erregimenaz:

—*gonbidatu* aditzak NOR-NORK eskatzen du: «Mikel gonbidatu dute»

—*iguriki* aditzak NOR-NORK eskatzen du: «Ez dute bertzerik igurikitzen»

—*itxoin* eta *itxaron* aditzek NORK-NORI eskatzen dute objektua dutenean: «Mireni itxoin zioten eguerdiraino». Eta objekturik gabe daudenean NOR-NORK behar dute: «Egongelan itxoin dute goiz osoan»

—*deitu* eta *lagundu* bietara erabil daitezke: «Mikeli deitu diogu», «Mikel deitu dugu»; «Mikeli lagundu diote», «Mikel lagundu dute».

Tradizioa, irizpideak...

Zenbait idazle eta irakasleren artean zalantzak sortzen dira askotan aditz batzuen erregimena dela eta. Horrela *gonbidatu diot* bezalakoak entzun daitezke eta, halaber, ez dira falta *nik lagunduko dizut* bezalakoak gaitzesten dituztenak ere. Aditz horietako batzuk alderatuko ditugu hona, literaturan nola erabili izan diren ikusteko.

—**Gonbidatu, gonbidatzen**

Aditz honek *du* eskatzen du, eta ez *dio*, literaturan ageri diren ehundakako adibideek, eta gaurko erabilerak ere, ongi aski erakusten duten gisa. Esan beharra da XVI-XVII. mendetik hona aise erabiliagoa dela aditz hau Iparraldean, Hegoaldean baino (*gomita, gomitatu* formekin gainera). Hona hemen adibide batzuk:

Sanjuanetan konbidau ninduen (J. San Martin, 232)

Jabiak nindun gonbidatu (Txirrita, 171)

Aingeruen kantuek gaituzte gonbidatzen (Echeberri, 7)

—**Iguriki & igurikatu**

Iguriki forma guztiz erabilia izan da Iparraldean. Behin batean NORK NORI edo NORK ZERI erregimena zeraman aditz honek, baina XVIII. mendetik hona, NORK NOR edo NORK ZER nagusitu da orotan. Hemendik egin behar da, beraz, batasuna. Esan dezagun, bestetik, *igurikatu* forma aski berria dela:

Iguriki zinioen tormentan (Echeberri, 7)

Iguriki derautazu orai artean (Materre, 8)

Ez dut beraz bertzerik igurikitzen (Haraneder, 45)

Josepek ez zuen argia iguriki (Larregi, 47)

Nik hemen igurikatuko zaitut (Laphitz, 128)

Batak bestea igurikatzen zuten (Mirande, 278).

—**Itxoin, itxoiten**

Itxoin forma Gipuzkoan baizik ez da aurkitzen eta hor ere XIX. mendearen bukaeran, euskara mintzatuan, bereziki. NORK NORI erregimena darama beti (*Mikeli itxoingo diot*) non ez den objekturik gabe gertatzen (*Hemen berean itxoingo dut*). Objekturik ez duenean NOR NORK hartzen du. Beraz:

Arri itxoiten zagon bitartean (V. Mokoroa, 121)

Emen itxoingo ziotet beaz gure mutillai (M. Lekuona, 203)

Itxoingo diegu guztiai (A. Labayen, 200)

—**Itxaron, itxaroten**

Itxaron aditza, Bizkaian *itxadon* eta Gipuzkoan *itxoin*. Hegoaldeko idazkietan aurkitzen da, bai NORK NORI bai NORK ZER erregi-

menekin erabilia. Euskara baturako proposatzen da bide beretik jarraitzea, hots, objektua baduelarik NORK NORI, eta objekturik ez dagoenean NOR NORK:

Zeren begira edo zer itxaroten egongo zara? (Echeita, 159)
Artzain txarragan, artalde onik ezin legike itxaron (Enbeita, 226)
Jainkoagan itxaroten dot bere kurutziak eruateko indarra (J.A. Mogel, 71)
Beragandik itxaroten dogu eskatuten doguna (Astarloa, 67)
Gelditu ziran ba bijak, batak bestiari itxaroten (Kirikiño, 157)
Ez erritarren aldetik sari on bat itxaron (Tx. Agirre, 100)
Itxaron barik gizonai (E. Azkue, 96)
Hainbeste itxaron dut! (Gaztelu, 248)
Meza ondoan itxarongo dizut (J. Echaide, 255)

—**Deitu, deitzen**

Gaur arte dirauen tradizioari jarraikiz Iparraldean DEITU aditzaren erregimena NOR NORK izan da eta Hegoaldean, berriz, aditz berarekin NORI NORK nagusitu da. Euskara batuan bi formak dira onartzeoak:

Asto bati deitu neike andria? (J. San Martin, 232)
Notarioari deituko deitsagu (F. Bilbao, 230)
Deitu deitsa aitak txakurrari (Erkiaga, 230)
Deitu eutsan Tramanak Manaziri (Tx. Agirre, 161)
Geuk be deitu daiogun txori orren antzera (K. Enbeita, 149)
Askotan deitu zituen munduko guziak bere erreinu berera (Mendiburu, 33)
Zortean deitu izan gintuen (M. Etchamendy, 220)
Horra non jende guziek deituko nauten dohatsua (Joannategui, 130)
Hunetakotzat deitu zuen Noe zeritzan gizon bat (Axular, 9).

—**Lagundu, laguntzen**

Lagundu laguntzen aditzaren erregimena NOR NORI izan da Iparraldean XVII. gizaldi arte; baina geroztik Iparraldeko tradizioaren arabera NORK NOR besterik ez da. Hegoaldean, ordea, NORK NORI da nagusi. Beraz, euskara batuan bi formak dira onartzeoak:

Izekok lagundu eion auzi orretan (Echeita, 159)
Ama euskarari bizi dan arte egin daiogun lagundu! (B. Enbeita, 226)
Pozik be lagunduko neuskio (F. Bilbao, 230)
Neure Angeru Cuardakoa lagundu egidazu! (Mogel, 70)
Jaungoikoak lagunduko dizu ezegoki gabe eta ondo iritxi zaiten (G. Arrue, 116)
Berak gau eta egun lagunduko dizu (Agirre Asteasu, 75)

Badakizu lagundu behar zatzaizkidala (Materre, 8)
Jainkoa heldu eta lagunduko zaiku (Pouvreau, 16)
Nork lagunduko zaika?—Nehork erranagatik ezetz etzaizula la-
gunduko eztuzu sinesten (Axular, 9)
Lagundu nauzu graziaz lagun zakizkit konplitzeko behar den in-
dar guziaz! (Gasteluçar, 12)
Behar dugu guziek elkar lagundu (Chourio, 25)
Jainkoak erran zuen elkar lagunduko duzue (Duvoisin, 136)
Ikusiko dugu nongo jainkoak lagunduko zaituzten! (Hiribarren, 131)

40. *Topiko(a) bihurtu*

Hortaz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: perpaus baten barnean bi nor-sintagma agertzen direnean, eta horietako bat bestearen predikatu osagarria denean, *bihurtu* aditzak mugagabean eskatzen du predikatu osagarri hori: *ura ardo bihurtu zuten*. Hala ere, sintagma izen soil batek osatu beharrean beste ingururkariz janzen denean, izenondoak, izenlagunak, adjektibo konparatiboak, perpaus erlatiboak, e.a. erabiliz, orduan artikulua eskatzen du askotan. Kasua, berriz, beti absolutiboa erabiliko da: *emakumerik ederrena bihurtu zen*.

Tradizioa, irizpideak...

Euskal mugagabearen erabileraren legeak ikertu dituztenek egitura hau aipatzen dute, besteak beste: perpaus baten barnean bi nor-sintagma ager daitezke, eta askotan horietako bat bestearen predikatu osagarria izan ohi da eta mugagabean joan. Hona Etxepareren bertso lerro hau:

Othoi, Iauna, enguztazu lagun zure sailduiak (Etxepare, I,72).

«Santuak emazkidazu lagun», alegia. Asko dira egitura hori onartzen duten aditzak, hain iragangaitzak zein iragankorrek: *joan, egon, sartu, jarri, gelditu, egin, hautatu, izendatu, eduki, saldu* eta abar. Hona horietako batzuk:

ene arreba neska zahar gelditu da
ene laguna apaiz egin da
etxeko alaba neskame joan da
gazteena hautatu dute alkate
Peruk gazteak hartu ditu lagun.

Aditz horien artean bat *bihurtu* da:
ikatza urre bihurtu zuen

*eguna gau eta gaua egun bihurtu da
adiskidea etsai bihurtu zaio.*

Arrazoi zuen Mitxelena ohi zuen ironia mingotsez idatzi zuenean «Gramatika aldetik, nolana ere, ongi baino hobeki gabiltza. Badakigu, behintzat, *geniezazkizuekeen* esaten, baldin ederki esana badago. Baita ere, gainera, *topikoa bihurtu da* (ze arraio bihurtu ote da «topiko» hori),...» (MEIG VII. 29. or.).

Buruenean, honen guztiaren ikasgaia hau da: horrelako egituretan izen-sintagma bat mugatua dela beti; bestea, berriz, predikatu delakoa, mugagabea.

Hori da dotrina orokorra eta gehienetan konplitzen dena. Gauzak nahasixeago dira, ordea, aditza *bihurtu* denean. Honekin ere predikatu delakoa gehienetan mugagabea da, bai, eta aski arrazoi dirudi horrek euskara baturako mugagabea gomendatzeko; baina ezin uka batzuetan mugatua ere ager daitekeela. Modu askotara, gainera: ia beti absolutiboan; baina adlatiboan eta inesiboan ere bai (hauek guztiak *OEHTik* hartuak dira):

*Hau Inglaterrako duke-herri BAT bihurtu zen
...bihotz sendoko gizona haur BAT bihurtua
...ornament ederrenetarik BAT bihurtu zen
...ornamentik ederrenaA bihurtu baita
...emakumerik ederrenaA bihurtu al banendi
...arnas huts-hutsA biurtu banintz bezela
Zure bizi moldea guretzat damugarriagoA bihurtzeko
...biurtu ziraden buztin kolorekoAK
...biurtu ziran demonio itsusi nazkagarriAK
...borroka bi anaien artekoA biurtu
...siñiste gaiztokoA biurtuko litzeke

...seme izateRA biurtzen gaituana
Amore loi guzia biurtu zitzaion gorrotoRA
Biurtu zan gobernadoriaren amodijua gorrotoAN
...ur garbiya ardo oniAN biurtu zuan.*

Predikatua izen soila denean arautzat eman daiteke mugagabea dela: «Eguna gau bihurtu da». Baina izena bestelako ingurukariz (hala nola, ize-nondo, izenlagunez, partizipioz, adjektibo superlatiboz nahiz konparatiboz, eta abar) janztean, hor goiko lehen hamaika etsenpluetan bezala, araua joera hutsa gertatzen da eta mugagabearen ordez predikatua mugatua duten salbuespenak nahitaezkoak dira.

Arraragoak dira, eta horregatik ez ditugu euskara baturako gomendatzen, predikatua kasu adlatiboan edo inesiboan daramatenak, hor goiko azken lauetan bezala. «*Piztia gizonan» edo «*gizona munstro batean» edo «*ametsa topiko batean bihurtu» bezalako perpausak dira bereziki baztertzen ditugunak.

41. Egiteko asmoz

Hortaz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: erabil bitez egiteko asmoz, joateko asmoz, eztabaidatzeko asmoz, e.a., tradizioa duten egiturez baliatuz, eta ez *joan asmoz, *egin asmoz, *eztabaidatu asmoz.

Tradizioa, irizpideak...

Asko zabaldu da azken urteetan «partizipio burutua + *asmoz*» egitura:

—*Ama ikusi asmoz joan nintzen hara.*

Autore gehienek, ordea, *-tzeko asmoz, asmo(t)an, asmoarekin...* idatzi dute:

—*Joan zen andik beste gauzarik Erroman ekusi bage bere errira itzultzeko asmoan* (Mendiburu).

—*Kontu andijagaz ibilteko asmoz, duanak alango danzeetara, pekatu loijari gorroto deutsala, librau leite pekatuti* (Mogel).

—*Kupiturik sartzan du /gaisoak kolkoan / ango beroarekin / pizteko asmoan* (Iturriaga).

—*Etxe baten egiteko asmutan* (Duvoisin).

—*Izan bere bekatuen damu egiazkoa bizitza ondotzeko eta Eliza ama sainduak agintzen duenean konfesatzeko asmoarekin* (Legaz).

—*Multzo-teoria batez ere zelatan dago beti alde eta aldi oro linguistika osoaren oinarri bihurtzeko asmotan edo* (Mixelena).

Hala ere, badira «partizipioa + *asmoz, asmotan*» egitura erabili dutenak ere (*Mun egin gogoz ta asmoz Jesusen llagaren bat*, Añibarro). Gutxi dira, ordea, goikoekin alderatuz gero.

Badirudi bi egituren arteko desberdintasuna, bataren ugaritasuna eta bestearen urritasuna, beste bikote bati loturik azal daitekeela:

a) *etortzeko asmoa dut*

b) *etorri asmo dut.*

Izan ere badira zenbait izen —*asmo, gura, gogo, nahi* edo *behar—izan* (*edun) aditzarekin perifrasiak osa dezaketenak eta, horrenbestez, aurretik partizipioa har dezaketenak:

a) *etorri asmo du*

b) *etorri gura du*

c) *etorri gogo du*

d) *etorri nahi du*

e) *etorri behar du.*

Aditz perifrasi horien ondoan, «partizipioa + izena» egiturako izen elkartuak ere osa daitezke,

- a) *etorri asmoa*
- b) *etorri gura*
- c) *etorri gogoa*
- d) *etorri nahia*
- e) *etorri beharra*.

Aldi berean, perifrasi guztiak ez dira emankortasun-maila berekoak. *Behar*, *nahi* eta *gura* izenekin egunorokoak ditugu; ez, oster, *gogo* eta *asmo* izenekin. Azken bi hauekin, askoz maizago esan eta idatziko dugu *etortzeko gogoa / asmoa dut*, *etorri gogo / asmo dut* baino (nahiz badiren literaturan halako perifrasiaren lekukotasunak, Lardizabal, Etxaide edo Mitxelenarenak, besteak beste). Eta hortaz, *etorri gogoa* eta *etorri asmoa* ere askoz bakanago aurkituko ditugu, *etortzeko gogoa* edo *etortzeko asmoa* maizenak izanik.

42. *Lehenago etorriko zen; lehenago asmatuko zuen*

Hortaz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia: *Hau jakin (izan) banu, etorriko nintzatekeen; berehala esango niokeen, etab. nahiz hau jakin (izan) banu, etorriko nintzen; berehala esango nion, etab. biak, ontzat ematen dira.*

Tradizioa, irizpideak...

Bi esaldi hauek ontzat ematen ditu Euskaltzaindiak:

—*Garaiz esan bagenio, lehenago etorriko zatekeen.*

—*Garaiz esan bagenio lehenago etorriko zen.*

Bigarren moldea, zalantzarik gabe, lehena baino maizago aurkitzen da edozein euskalkitan edo erregistro-mailatan. Hortaz, ez da ikusten erabilpen hori gaitzesteko edo ez bultzatzeko arrazoirik.

Zenbait gramatikarik normaltzat jo izan dute *etorriko zen* forma ezinezko ondorio direlakoetan, hala nola Lafittek (*Grammaire*, 376-7) eta Gramatika batzordeak (*EGLU*, II, 431). Bestalde, esan behar da Altube (*Erderismos*, 230) eta Txillardegi (*Oinarri bila*, 143), besteak beste, hemen ontzat emandako formaren, adiera horretan noski, baztertzearen alde egon izan direla.

Iragan-geroa delakoa (adibidez, *etorriko zen*) hemen interesatzen zaigun erabileran (besteak baditu eta: ikus *EGLU* II, 425), baldintzako ondo-

rioetan ez ezik, baldintzarik aipatzen ez den zenbait perpaus-motatan ere erabili ohi da, hala nola: *Oso gustora geldituko nintzen berarekin egun hartan; nork esango zuen hau gerta zitekeela; Beharbada berriro saiatu beharko genuen*. Beti gertatu ez zen ekintza edo egoera hipotetiko batez ari gara, hau da, mundu irreal bateko gertakariak aipatzen ditugu forma hauen bidez (egiazko munduan, ostera, *ez nintzela berarekin gelditu; inork ez zuela esan eta berriro saiatu ez ginela* presuposatzen dute perpaus hauek).

Haatik, beste modu-nozio bat adierazteko, gertakari hipotetikoak baina gerta litezkeenak aipatzen dituena, alegia, iragan-geroaz baliatzea onartezina da goi-mailako euskaran: beraz gaitzetsi behar dugu:

—*orain bertan txuleta eder bat jango nuen

esan nahi delarik:

—orain bertan txuleta eder bat jango nuke.

43. *Arazi* aditzaren erregimena

Hau da, horrenbestez, Euskaltzaindiaren erabakia *arazi* aditz arazlearen erregimenaz:

1. *Arazi*-ren subjektua beti ergatiboan doa: *Koldok* *etorrarazi du Mikel*.
2. Oin-aditzaren objektua beti absolutiboan: *Sagararak* *salarazi ditugu*.
3. Oin-aditza iragankorra denean, subjektua datiboan daralma: *Niri* *liburua irakurrarazi zidaten*.
4. Oin-aditzaren subjektua absolutiboan doanean, absolutiboan ageri da perpaus kausatiboan ere: *Mikel* *jarrarazi dute*.
5. Oin-aditzaren subjektua ergatiboa baldin bada eta agerian objekturik ez badu, bi egoera bereizi behar dira:
  - a) Objektua ezabatua edo aditzari atxikia duten aditzekin datiboa eskatzen du subjektuak: *Mikeli* *janarazi diote; Mikeli irri eginarazi diote*.
  - b) Sekula objekturik hartzen ez duten aditz deponentekin, aditzaren izaera semantikoa kontuan hartu behar da. Aditzak subjektu biziduna eskatzen duenean, datiboan ageri da (*Inori* *ez diogu pairarazi behar*), baina subjektua bizigabea bada, absolutiboa (*Ura* *irakinarazi dute*).

Tradizioa, irizpideak...

Arazi aditz arazlea izanik beste aditz batekin batean agertzen ohi da, biek bat egiten dutela adizkera kausatiboa moldatuz¹⁴.

Arazi ergatiboa manatzen duen aditza da eta, ondorioz, arazlea adierazten duen sintagmari marka ergatiboa lotzen zaio. Ez da horretan arazorik (*Jonek jakinarazi du*).

Buruhauste batzuk agertzen dira, ordea, zenbaitetan, *arazi*-rekin batean, honi eratzekirik agertzen den aditzaren erregimenak sortuak: zein kasu eman behar zaie perpaus kausatiboetan, bigarren aditz honen osagarri gramatikalei (esan nahi baitu gramatikazko kasua dakartenei)?:

—*Jonek Mireni etorrarazi dio*

edo

—*Jonek Miren etorrarazi du*

esan behar da? Edo biak dira ontzat ematekoak?

Gehienetan euskalki guztiek jokabide bera baldin badute ere puntu horretan, batzuetan ez da horrela gertatzen eta dudak izan ditzake batek osagarri horietarik batzuk kausatiboetan nola agertu behar diren finkatzera-koan.

1. Lehenik kezkarik sortzen ez duten elementuak laburki bederen aipa ditzagun.

1.1. Aditz eratxekiaren objektuen kasuan, euskalki guztiak bat datoz: objektu zuzenak —3. pertsonakoak dira beti perpaus kausatiboetan— absolutiboan agertzen dira:

—Sagarrak *janarazi dizkidazu*

—Liburua *irakurrarazi dizut*.

Izen-sintagma objektua biziduna denean berdin gertatzen da:

—Haur sortu berria *medikuari ikerrarazi zioten*

—Haur guztiak *elkarretararazi zizkieten irakasleari*.

Aditz eratxekiaren zeharkako objektuen kasua piska bat desberdina da, zeren arras gutitan agertzen baitira hauek perpaus kausatiboetan. Halere, bazterreko aukera izanagatik, badirudi testuinguru egokietan onartzeoak direla (ik. *EGLU II*, 62.or.¹⁵).

¹⁴ Hala ere, bizkaieraz *erazo* aditza bakarrik ere agertzen da batzuetan, orduan *eragin* edo *eginarazi* esan nahi duelarik: *Erazo eikiozuz zeure biotzari iru gauza orreek* (Añibarro).

¹⁵ *Apezari aitorrarazi didate nire bekatu handia; salgai nuen landa Mikeli salarazi didate modukoak onargarriagoak dira hurrengo baina: ? Aitari liburua emanarazi diote Joxeri*.

1.2. Aditz eratzekiari dagokion subjektuarekin ere arazorik ez da agertzen, aditz eratzekia iragankorra denean. Datibo gisa agertzen da orduan beti haren subjektua perpaus kausatiboetan:

—*Niri irakurrarazi zizkidaten amaren gutunak.*

Adibide horretan *Niri* sintagma *irakurri* aditzaren subjektua da, baina sintagma datiboa da perpaus kausatiboan.

2. Arazoak ororen buru aditz eratzekiaren subjektua absolutiboa denean, edo aditz eratzekiak subjektu ergatiboa izanik objekturik ez duenean agertzen zaizkigu. Bi egoera hauek aldizka azter ditzagun:

2.1. Aditz eratzekiaren subjektua absolutiboa denean

Tradizio nagusiaren arabera, aditz eratzekiaren subjektua NOR sintagma denean, absolutiboan gelditzen da perpaus kausatiboan:

—*Etorri zara etorrarazi zaitudalalako*

—*Mintzaraziko zaitugu*

—*Langileak lanari jarraikiarazi zituzten.*

Mendebaldeko zenbait euskalkitan datiboa erabiltzeko joera agertzen da holakoetan, aditz eratzekiari dagokion NOR sintagma biziduna edo pertsona denean:

—*Alakoari alde eragin eta erbestean bizi-erazi bear genioke* (J. Zaitegi, *Platoneneko atarian*)

Bigarren bide hau euskara batuarentzat ez bide da gomendatzekoa, euskalki horietan ere absolutiboaren atxikitzea izan baita joera nagusia, hala bizigabeekin, nola bizidunekin eta pertsonekin:

—*Etzaitut gogait arazi nai* (A. Labayen, *Su emailleak*)

—*Jenarorekin ezkondu arazi nai nautelako* (T. Alzaga, *Burruntziya*).

Esan gabe doa azken jokabide hau dela Iparraldean kausitzen den bakarra.

2.2. Aditz eratzekiak subjektu ergatiboa izanik objekturik ez duenean.

Hiru egoeratan agertzen ahal da aditz ergatiboduna ondoan objekturik izan gabe: aditz deponente delakoekin (*iraun*, *irakin*, *urten* (mendebalean), ...), objektu zehaztugabea ezabatua izan dezaketen aditzekin (*jan*, *edan*, *kantatu*...) eta objektua lokuzio batean aditzarekin bat egina duten aditzekin (*irri egin*, *hitz egin*, *min hartu*...).

2.2.1. Objektu zehaztugabea ezabatua duten aditzekin, edo objektua aditzari lotua duten aditzekin, subjektu ergatiboa datiboan agertzen ohi da perpaus kausatiboetan. Hori da, bederen, joera nagusia:

- Gizon horrek irri eginarazten dit*
- Euskaraz hitz eginarazi ziguten*
- Haurrei ongi janarazi behar genieke.*

Iparraldean beste joera bat ere kausitzen da batzuetan, subjektua absolutiboan emanik: *irri eginarazten nauzu, behiak edanarazi ditugu*. Badirudi joera berria dela hau, eta ez osoki zabaldua. Batasuna zen tokian zatiketa ekartzen duenaz gero, bide hau ez da gomendatzekoa euskara batuan.

2.2.2. Sekula objekturik hartzen ez duten aditz deponenteen kasuan gauzak are nahasiagoak dira. Aditzak subjektu biziduna eskatzen duenean, datiboan agertzen ohi da hura perpaus kausatiboetan¹⁶. Alderantziz, subjektu bizigabea eskatzen duenean, absolutiboan ematen ohi da¹⁷. Horrela *irakin* eta *sofritu* aditzen subjektuak, adibidez, molde desberdinetan agertzen ohi dira perpaus kausatiboetan:

- Ura irakinarazi behar da lehenik*
- Inori ez diogu debaldetan sofriarazi behar.*

Aditz deponenteez ari baikara, gogorarazi behar da, bestalde, euskalki guztiak ez datozela bat aditz deponenteen finkatzeko orduan. Adibidez *bazkaldu* edo *afaldu* aditzak NORK aditzak dira mendebaldean, eta NOR aditzak berriz ekialdean. Halaber, *irten / urten* aditza ergatiboduna da toki batzuetan eta ergatiborik gabea beste batzuetan. Erran gabe doa, araberan aldatzen direla aditz horiek perpaus kausatiboetan dituzten erregimenak.

Bazkaldu NOR aditz gisa darabilten euskalkietan absolutiboan agertzen da haren subjektua perpaus kausatiboetan. Aitzitik, aditz hori NORK aditz gisa darabilten euskalkietan, datiboan ematen ohi da:

- Bazkaldu ez bazara, orain bazkalaraziko zaitut*
- Bazkaldu ez baduzu, orain bazkalaraziko dizut.*

45. Gure egitura politiko batzuen euskal izenez

Beraz, hauek dira Euskaltzaindiak gomendatzen dituen izen ofizialak, hitz hauek Euskal Herriko hiru eremu politikoetan oinarritzen direlako eta bi erkidegoen arteko hizkuntzaren batasuna bultzatzen dutelako:

Nafarroako Foru Erkidegoa
Euskal Autonomia Erkidegoa.

¹⁶ Iparraldeko zenbait mintzamoldetan joera nabaria da aditz deponenteen subjektu bizidunak bizigabeak bezala absolutiboan uzteko (*Sofriarazi ninduten*).

¹⁷ Mendebaldean aditz deponenteen subjektu bizigabeak ere datiboan agertzen dira batzuetan (...*aita izan nai du ta onela bere biziari iraurarazi ondorengo bitartez*).

Tradizioa, irizpideak...

Euskaltzaindiari aspalditik egin zaizkio galderak eguneroko ihardue-
ran asko erabiltzen ditugun zenbait hitzi buruz. Horien artean sartzen dira
izen ofizial batzuk, hala nola, *Nafarroako Foru Komunitatea*, *Euskal He-
rriko Autonomi Elkarte*, *Europako Ekonomi Elkarte*, e.a. Hitz hauekin
behin baino gehiagotan sortu izan dira kezka idazleen eta kazetarien arte-
an ere.

Oro har, bada zerbait harrigarria Nafarroako eta mendebaldeko hiru
herrialde historikoetako euskaldunak kontu hauetan bat ez gatozenez:
gauza bakarra adierazi nahi denean, bi izen erabiltzen dira inolako premia-
rik gabe, batean *komunitate* deitzen zaion bitartean (*Nafarroako Foru Ko-
munitatea*) bestean *elkarte* esaten baitzaio (*Euskal Herriko*—edo *Euskadi-
ko*—*Autonomi Elkarte*). Bada hemen, Euskaltzaindiaren ustez, zerbait
zuzentzekoa.

Elkarte hitza da azken urteotan gehien erabili izan dena *komunitate* er-
dal hitzaren ordainez, XIX. mendean Europan sortu zen *komunitate* kon-
tzeptua adierazteko; baina *komunitate* hitza, erdal hitza baldin bada, *elkar-
te* hitza, ostera, orokorregia da eta zabalegia, parean jartzen baititu, azken
batean, «muslarien elkarteak», «Europako elkarteak» eta «Euskadiko elkar-
teak» ere, horiek ezin direlarik, inola ere, maila berean jarri. Bistan da kan-
tari batzuen elkarteak maila apalagoa duela Euskadikoak edo Europakoak
baino.

Batasuna nahi badugu, eta Euskaltzaindia hizkuntzaren ikuspuntutik
bakarrik mintzo da, hitz bakarra bultzatu behar dela dirudi. Eta hitza bila-
tzeko orduan, badirudi, euskarak duen altxor aberatsean bilatu beharko
dela.

Bada hor oso ongi egokitzen den tradizio handiko hirugarren hitz bat,
erdarazko *komunitate* eta zabalegia den *elkarte* hitzez bestelakoa: *erkide-
go* da hitz hori, Espainiako Konstituzioaren itzulpenean ere esanahi hone-
kin erabili izan dena (*komunitate politikoa* adierazteko) eta arazoa konpon
lezakeena. Hitz honek bereiziko lituzke egunoroko elkarte arruntak eta po-
litika-mailakoak. Hortaz, hitz hau erabili beharko litzateke *elkarte* hitza-
ren ordez *komunitate politikoa* oro har adierazteko.

Bestetik, Euskaltzaindiak aukeran utzi bazuen ere *autonomi* nahiz *au-
tonomia* erabiltzea hitz-elkarteetan, kasu honetarako *autonomia* hobetsi
du. Aldi berean, *Euskal Herri* eta *Euskadi* baino egokiago ikusten du *Eus-
kal* hitza erabiltzea. Proposamen honek, bere osotasunean harturik, gaine-
ra, ez lituzke egungo siglak aldatuko *EAE*-ren kasuan.

47. Hizkuntza hilak eta klasikoak

akadiera (Mesopotamia)	hurriera (Mesopotamia)	pehleviera (Pertsia)
akitaniera	iberiera	prakrito (India)
avestera (Pertsia Zaharrekoa)	indoeuopera / indoeuopar hizkuntza	sanskrito
dalmaziera (Kroazia)	koptoera (Egiptoko kristauen erlijio-hizkuntza)	sumeriera (Mesopotamia))
egiptoera	kornubiera ¹⁸	tokhariera (Pamir, Txina aldean))
Eskoziako gaeliko ¹⁹	latin	tximuera (Peru)
etrusko	lidiera (Anatolia zaharrekoa)	ugaritera (Siria)
feniziera	likiera (Asia Txikia)	urartuera (Mesopotamia))
gotiko	lupitera (Anatolia)	vediko (India zaharra)
greziera / greko	manxera (Manx uharteko gaelikoa)	volapük
hatiera (= aurrehitiera)	meroera (Nubiakoa)	zeltiberiera
hitiera	paliera (Indiakoa)	

49. -ARI (-lari) ATZIZKIAZ

Hau guztia kontuan izanik, hauxe erabakitzen du Euskaltzaindiak:

1. Erabil bedi *-ari* forma, *-a* bokalaz amaitzen diren izen oinarriari eransteko, batez ere bi silabatik gorakoak direnean. Beraz, *gramatikari* edo *politikari* erabil bitez batasunerako (eta ez *gramatikalari* edo *politikolari*).
-ia amaierako izenekin, *-ialari* hobesten da: *historialari*, *zientzialari*.

¹⁸ Kornubia edo Kornualles-ekoa.

¹⁹ *Eskoziara*, aldiz, gaur egun han egiten den ingeles dialektala da.

2. Era berean, erants bekio *-ari* atzizkia izenari, eta *-le* edo *-tzaile* atzizkiak, berriz, aditzei. Hortaz, *hezle*, *hezitzaile* edo *ikertzaile* dira batasunerako formak, *hezi* eta *iker(tu)* aditzak baitira.

Aditz batek adiera bat baino gehiago izan dezakeenean, zilegi izan daiteke adiera batean *-le* edo *-tzaile* eranstea, eta *-ari* beste adieran: *idazle* / *idazkari*, *zuzentzaile* / *zuzendari*.

*Tradizioa, irizpideak...*²⁰

Bi puntu dira atzizki honen inguruan arautu beharrekoak: formari dagokiona bata —noiz *-ari* eta noiz *-lari*—, eta oinarriaren kategoriari buruzkoa bestea —nola behar du: *ikerlari* ala *ikertzaile*?—.

1. *-ari* eta *-lari* formen arteko banaketa:

Gaur egun auzia *-ari* eta *-lari* formen arteko banaketan dugu, *-lari* aldaera nagusitzen ari baita: *segari* forma zaharraren ondoan *segalari* nagusitu zaigu; *jokari* eta *jokalari* ere hor ditugu lehian, e.a. Hitz berriak eratzeko orain arteko jokabidea eredu hartzen badugu, gomendioa hau izango litzateke:

-a + -ari: izen oinarria *-a* bokalaz amaitzen denean, eta batez ere bi silaba edo gehiagoko oinarrietan:

dantzari, tabernari, pilotari, dendari, errotari

e.a. bezala, berrietan ere. Hortaz:

fisikari, politikari, gramatikari, kritikari.

Halakoa izan da azken urteetako jokabidea ere. Honek ez du esan nahi, jakina, oso sartuak dauden *hizkuntzalari, pentsalari* bezalakoak aldatzen hasi behar denik.

-ia bukaerako oinarrietan *-a* galdu gabe emango da:

ekonomialari, zientzialari, historialari...

²⁰ Txosten honetan eztabaidatzen dena *-ari* eta *-lari* atzizkien erabilera da, ez besterik. Horrela eraturiko izenak dira eztabaidagai. Badira beste hitz asko beste modu batera ere sor daitezkeenak: *filosofo, teologo, biologo, kritiko, politiko, pianista, kritikagile, historiagile, armagin, musikagile*, etab. Hitz hauek guztiak Euskaltzaindiko Hiztegi Batuko batzordeak aztertuko ditu eta ikusiko batasunerako onargarri diren ala ez.

Gainerakoetan ez dirudi gomendio orokorrik eman daitekeenik, baina oro har *-lari* da nagusitzen ari den forma: *txotxongilolari*...

2. Oinarriaren kategoria:

-ari atzizkiaren oinarria izen-kategoriakoa izan da, eta aditzoin-kategoriako oinarriari *-le* edo *-tzaile* erantsi izan zaio. Izena izateaz gainera, arrunta eta bizigabea tasunak izaten ditu *-ari*-ren oinarriak. Hala ere, honek ez du esan nahi edozein izen arrunt, bizigabek har dezakeenik *-ari*: guztiok baitakigu **mahaiari* edo **ardolari* bezalakorik ez dela sortzen. Bidezko dirudi, beraz, hala egitea aurrerantzean ere eta *ikertzaile*, *hezle* edo *hezitzaile* esatea, ez *ikerlari* edo *hezilari*. *Aurkezle* hobe, *aurkezleri* baino, etab. Erabat sartua dugun *gidari*, *pentsalari* eta besteren bat ere bere horretan utz daitezke, noski.

Dena dela, badira aditzoin berari bi atzizkiak, *-le* eta *-ari*, erantsiz sortutako izen bikoteak ere, esanahi diferentea dutenak. Horrelako kasuetan zilegi da aditzoin berari *-le* edo *-tzaile* eta *-ari*, biak eranstea:

zuzendari / zuzentzaile

idazkari / idazle

zaindari / zaintzaile

etab.

50. -ARI / -ARIO

Orain arte esanak gogoan izanik, honako arau hau ematen du Euskaltzaindiak:

Erdal *-ario/-aire* atzizkiez osatutako izen-izenondoak *-ario* forman, eta ez *-ari* forman, mailega bitez:

- izenen artean *notario*, *komisario*, *unibertsitario*, *funtzionario*, *kortsario*, *mertzenario*, etab. (salbuespenik balego, hiztegi batuan zehaztuko dira albuespen hauek bere garaian);
- izenondoetan, (*talde*) *parlamentario*, (*sistema*) *planetario*, (*jokabide*) *sektario*, etab. Baina ahal dela, maileguz hartutako erdal izenondoen ordez, hobe euskal egituraren arabera-ko ordainak erabiltzea: *talde parlamentario* esan beharrean, *parlamentu(ko) talde*, edo *sistema planetario* esan beharrean, *planeta-sistema* edo *planeta sistema* esatea egoakiagoa da. Gauza bera *aldizkari unibertsitario*-ren kasuan ere, egokiagoa baita *unibertsitate(ko) aldizkari* erabiltzea.

Tradizioa, irizpideak...

Joera nabarmena izan da azken urteetan, lanbidea adierazten duten erdal maileguak (batez ere erdaraz atzizkia dutenak direnean), *-ari* amaieraren bidez egokitzeko. Behin baino gehiagotan entzun eta irakurri ditugu: *enpresari, komisari, tripulari, unibertsitari, funtzionario*, etab. Ez da erabateko jokabidea izan ordea, *unibertsitario, funtzionario* edo *mertzenario* ere ez dira-eta zeharo arrotzak.

Bestalde, erdaraz *-ario* atzizkiaz izenak eta izenondoak sor daitezke: goiko adibideen ondoan, *humanitario, hipotecario, (grupo) parlamentario...* ere badira. Izenondo hauekin ere jokabide bikoitza izan da, bietara entzuten baitugu *talde parlamentario* nahiz *talde parlamentari*. Egia da *-ari*-rekin osatzen ditugun hitzak behin baino gehiagotan izenondo modura-edo erabiltzen ditugula; aspaldikoak dira, gainera, halako adibideak (ikus Axularren *esku trabailari* eta *hitz jokolari*). Erdal *-ario* izenondoak, ordea, izenondo erreferentzialak direnez, urrun samar geratzen dira (askotan behintzat) euskal *-ari* atzizkiaren esanahitik. Zer zentzu dute *borroka proletari* edo *sistema planetari-k*? «Proletan ari den borroka» eta «planetan ari den sistema»? Betiko erabileretan, aldiz, *gizon bertsolari* «bertsotan ari dena», *hitz jokolari* «jokoan ari dena», *zakur zaunkari* «zaunka ari dena», etab. bezala uler daitezke.

-ario /-aire atzizkiez osatutako izenondoen mailegatzeaz:

-ari / -ario auzian, beraz, hau litzateke lehen gomendioa: erdal *-ario/-aire* atzizkiez osatutako izenondoak *-ario* forman mailegatu:

autoritario, estatutario, finantzario, frakzionario, hipotekario, humanitario, komunitario, monetario, parlamentario, primario, sektario, sekundario, solidario, unitario...

Nolanahi ere, ahal denean, maileguz hartutako erdal izenondoen ordez, hobe euskal egituraren araberrako ordainak erabiltzea: *talde parlamentario* esan beharrean, *parlamentu(ko) talde*, edo *kreditu hipotekario* esan beharrean, *hipoteka-kreditu*; *aldizkari unibertsitario* baino, hobe *unibertsitate(ko) aldizkari*.

-ario /-aire atzizkiez osatutako izenen mailegatzeaz:

Datuen azterketa:

Horrelako erdal maileguak euskal literatura-tradizioan nola ageri diren aztertuz gero, *OEHko* eta *EEBSko* (*Egungo Euskararen Bilketa-lan Sistematikoko*) corpusek erakusten dute *-ario* forma dela ia bakarra Hegoaldean (azken urteak kenduaz, jakina). Iparraldean ere ez da ezezaguna. Egia da, bestalde, izen gutxi direla—dozena-erdi bat inguru—tradizioan ditugunak (*bikario, botikario, boluntario, komisario/komisari, notari* (ipar.)/*notario* (heg.), *sekretario/sekretari*). Datu hauen aurrean, garbi samar ikus-

ten da, *-ario* izan dela Hegoaldeko joera nagusia eta baita Iparraldekoa ere behin baino gehiagotan. Batasunerako gomendioak ematean erabiltzen dugun irizpidea hartuz gero, ez legoke zalantzarik *-ario*-ren aldeko gomendioa emateko.

51. Kontinenteak, geografia-izen batzuk eta herritarren izenak

Europa:

**Ipar Europa,
Hego Europa,
Ekialdeko Europa,
Mendebaldeko Europa,
Erdialdeko Europa.**

Asia:

Asia Txikia

Eurasia.

Afrika.

Amerika²¹:

**Ipar Amerika,
Hego Amerika
Erdialdeko Amerika.**

Ozeania:

Antartika (baina adjektiboa denean «**Antartiko**»:
«**Ozeano Antartikoa**». Bide beretik «**Ozeano Ar-
tikoa**»)
Ekialde Hurbila.
Ekialde Urruna.

**europar,
asiar,
eurasiar,
afrikar,
amerikar²²
ozeaniar**

²¹ Geografia-zentzu hertsian kontinenteari Amerika deitu arren, horrek ez du eragozten, hizkuntza mintzatu eta idatzian pluraleko formak ere erabiltzea (*Ameriketara joan nintzen, Ameriketatik etorri da...*) inguruko erdaretan egin ohi den bezala: *Hacer las Américas, Irse a las Américas, Aller aux Amériques, il vient des Amériques...*

²² *Amerikano* hitza ere bada, noski, eta aspaldian Europatik Ipar Ameriketara bizimodu hobe baten bila joandakoa aipatzeko erabiltzen da: *osaba amerikanoa, euskaldun amerikanoak...* Ameriketara, orohar, joandakoari *indiano* esan ohi zaio.

52. Munduko geografiako zenbait izen (mendiak, ibaiak, itsasoak)

Nazio bat baino gehiago hartzen dutenak:

MENDIAK	IBAIAK ²³	ITSASOAK
Alpeak (Alpe mendiak)	Amazonas	Adriatikoa (Itsaso Adriatikoa)
Dinariar Alpeak	Danubio	Arabiako Itsasoa edo Omango Itsasoa
Dolomitak (Dolomita Alpeak)	Ebro	Ozeano Atlantikoa
Glarisko Alpeak	Ibai Beltza	Ozeano Australa
Hegoaldeko Karpatoak edo Transilvaniako Alpeak	Ibai Gorria	Baltikoa (Itsaso Baltikoa)
Karpatoak (Karpato mendiak) (Ozeano Pazifikoa)	Ibai Horia	Ozeano Barea
Erdialdeko Mendigunea (Massif Central)	Ibai Urdina edo Yangzi	Bizkaiko Golkoa
Metal mendiak	Miño	Indiako Ozeanoa
Pririnioak (Pirinio mendiak)	Mosa	Ipar Itsasoa
Rhetiako Alpeak	Mosela	Itsaso Beltza
Transilvaniako Alpeak edo Hegoaldeko Karpatoak	Rhin	Itsaso Gorria
	Rodano	Itsaso Hila
	Tajo	Itsaso Horia
		Itsaso Zuria
		Itsaso Jonikoa
		Kaspiar Itsasoa
		Liongo Golkoa
		Mediterranea (Mediterraneo Itsasoa)

²³ Hauetan guztietan «ibai» hitza jar daiteke atzean: «Amazonas ibaia», «Ebro ibaia», etab.

53. Munduko estatuetaiko hizkuntza ofizialak

afrikaans aimara (Bolivia, Peru) albaniera aleman amharera (Etiopia) arabiera armeniera	indonesiera ingeles inuitera islandiera italiera	samoera serbokroaziera shotoera (Lesotho) somaliera suediera swahili swaziera (Swazilandia)
bengaliera (Bangladesh) bielorrusiera birmaniera bislamera (Vanuatu) bulgariera	kartveliera (=georgiera) katalan (Andorra) kannadera (India) kazakhera kaxmirera (India) kitxua / runa simi (Peru, Bolivia, Ekuador) khemerera koreera kreolera (Haitiko kreolera)	tagalo tamilera (India, Sri Lanka) teluguera (India) thaiera (Thailandia) tibetera tigrera (Etiopia) tongera (Tonga) turkiera turkmeniera txekiera txetxeniera txetxeno-inguxera txinera (mandarinera)
daniera dariera (Afaganistan) divehiera (Maldivak)	laosera letoniera lituaniera	ukrainera urdu uzbekera
errumaniera errusiera eslovakiera esloveniera espainiera / gaztelania estoniera	malgaxera maltera (Malta) maoriera maratiera mazedoniera moldaviera mongoliera	vietnamera xhosa (Hego Afrika)
fangera farsiera (Iran) finlandiera / suomiera	nederlandera norvegiera	zingaliera zuluera
gaelera / gaeliko (Eskoziakoa edo Irlandakoa) garoera (Bangladesh) gaztelania / espainiera georgiera (= kartveliera) greko / greziera guarniera (Paraguai) gujeratiera (India)	punjabiera (India) paxtoera persiera poloniera portuges	
hausa hebreera hindi hungariera (Magyarrera)	rapanuiera rundiera (Burundi)	

57. Euskal herrialdeen, herritarren eta euskalkien izenak

Hortaz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia probintzien, herritarren eta euskalkien izenez:

HERRIALDEA	HERRITARRA	EUSKALKIA
Araba	arabar	Arabako euskara
Bizkaia	bizkaitar	bizkaiera
Gipuzkoa	gipuzkoar, giputz	gipuzkera
Lapurdi	lapurtar	lapurtera
Nafarroa (Garaia)	(Hegoaldeko) nafar Nafarroa Garaiko	(goi) nafarrera (goi-)nafarrera
Nafarroa Beherea Baxenabarre	(Iparraldeko) nafar Nafarroa Behereko baxenabartar	(behe) nafarrera (behe-)nafarrera
Zuberoa	zuberotar	zuberera

Tradizioa, irizpideak...

Ez zaizkigu era bakar batean heldu Euskal Herriko probintzien izenak, ezta herritarrenak eta euskalkienak ere. Baina literatura-tradizioari so egin ez, halaber egungo erabilera kontuan hartuz, garbi dago ez garela batasunetik zenbaitek uste dezakeen bezain urruti, bizpahiru izenetan dagokeen zalantza gorabehera.

Probintziaz probintzia goazelarik, eta lekukotasunen mukuruan galdu gabe, honako hau aipa daiteke:

1. *Araba* da, jakina, probintziaren izena euskaraz, < *Alaba*, jatorrian latinezko *planus*-ekin lotua. Halaz guztiz, leku askotan arrunta den *Araba-herria* deitura (gogora bedi Axularren *Alaba-herria*) ez da gaitzestekoa.

Herritarra *arabar* da (cf. *Orti Arauarra*, 12. mendean). *Arabatar* alderak ez du inolako pisurik euskara jasoan.

Euskalki zaharra, eta, batez ere, Mediterraneoko isurialdekoa, izendatzeko, *Arabako euskara* da, Euskaltzaindiaren iritziz forma egokiena, azken urteotan erabili den eta nahasgarri gerta daitekeen *arabera* formaren aldean.

2. *Bizkaia* izenaren inguruan ez da ezein dudarik agertzen. Garai batez hitz arrunta zen honetan, *bizkar* hitzaren kidekoa, dirudienez (cf. *Iheldo Bizchaya*, 1141. urtean, egungo *Igeldo*; Nafarroako *La vizcaya* eskualdea; *Biscaye*, etab.), ez da ahantzi behar *a* hori artikulua dela, eta horrenbestez, lekuko kasuetan *Bizkaiko*, *Bizkaitik*, *Bizkaian*, *Bizkai osoa*) direla forma zuzenak.

Herritarra *bizkaitar* deitzen da.

Euskalkiaren izena *bizkaiera* da. Bereizi behar denean *Ekialdeko, Mendebaldeko*, e.a. ezar daiteke aurretik.

3. *Gipuzkoa* da euskara jasoan gomendatzen den probintziaren forma (*Ipuzkoa*, 1025. urtean). Euskara batuan baztertzekoak dira, Euskaltzaindiaren aburuz, *Gipuzko* eta *Gipuzku* aldaerak. *Gipuzkoa* izenean *a* hori berezkoa da, jakina denez: *Gipuzkoako, Gipuzkoatik, Gipuzkoan*, etab.

Herritarraren deitura *gipuzkoar* edo *giputz* da (historian zehar, *iputz* Erdi Aroan, cf. *Enecho de Ypuça, don Ypuça de Nauaz*, e.a.), baina *gipuzkoar* orokorragoa da.

Euskalkia *gipuzkera* da. Bereizi behar denean erants daiteke *Goierriko, Beterriko*, etab.

4. *Lapurdi, lapurtar* eta *lapurtera* izenetan ez da inolako zalantzarik, euskara batuko idazkeran kontsonante ondoko aspirazioa kentzea erabaki zenetik. *Laburdi*, ezaguna denez, oso bakana da euskal testuetan.

5. *Nafarroa, Gipuzkoa* bezala, *a* organikoduna da *Nafarroako, Nafarroatik, Nafarroan*. Bereizi behar denean *Nafarroa Garaia* esan daiteke, Axularrez gero bederen erabiltzen den gisara. Horrela bada, *Nafarroa Garaiko, Nafarroa Garaitik, Nafarroa Garaian*, etab. dira forma zuzen bakarrak, hots, *Garaia*-ren <a> hori artikulua dela. *Naparro, Naparru* eta *Nabarra* ez dira hain erabiliak, eta horrenbestez ez dira gomendatzen.

Nafar da herritarren izena, *napar, napartar* edo *nafartar* baino egokiagoa, guztiek *nabar* dutelarik iturburu. *Nafarroa Garaiko* ere esan daiteke, behar izanez gero, edota *Hegoaldeko nafar*.

Euskalkia *nafarrera* da; zehazteko premia denean, (*Iparraldeko* edo *Hegoaldeko*) *goi-nafarrera* (marra aukeran utziz).

6. *Nafarroa Beherea* da probintzia honen izena. *Beherea* artikuluduna denez, *Nafarroa Behereko, Nafarroa Beheretik, Nafarroa Beherean*, e.a. esan behar da. *Baxenabarre* ere erabil daiteke, baina maila jasoan *Nafarroa Beherea* gomendatzen du Euskaltzaindiak. *Behe-nafarroa, Benabarra, Benaparra, Benaparroa* eta abar ez dira inola ere zuzenak.

Herritarren izena *nafar* da, baina Hegoaldeko beste nafarretarik bereizketa egin nahi bada *baxenabartar* edo *Iparraldeko nafar* nahiz *Nafarroa Behereko* erabil bedi.

Euskalkiez denez bezainbatean *nafarrera* edo *behe-nafarrera* (marra-ekin nahiz gabe) erabil bedi, aurretik *Ekialdeko* nahiz *Mendebaldeko* ezar daitekeelarik.

7. *Zuberoa* dugu, dudarik gabe, euskara baturako forma gomendagarria (cf. *Petri Çuberoa=Petri de Sole*, 1378; eta *Çuberoa* XVI. mendetik). Horren aldamenean, *Xibe(r)ú(a), Xibero(a)* eta antzekoak ere zilegi dira, baina maila dialektalerako gordeko dira. Bukarako bokala berezkoa da honetan ere: *Zuberoako, Zuberoatik, Zuberoan*, e.a.

Herritarra *zuberotar* da; beranduegi dirudi Etxeberri Sarakoak, adibidez, darabilen *zuberoar* aldezteko. *Xiberotar* eta antzeko aldaerak maila

dialektalean erabil daitezke, X-z hasten diren probintziaren izenen aldaerak bezalaxe.

Euskalkia izendatzeko *zuberera* da gehien erabiltzen dena eta hori da Akademiak hobetsia; *xiberera* eta antzekoak zilegi dira, baina euskara jasotik at.

73. -GO Atzizkia eta izen multzokariak

Hau da, beraz, Euskaltzaindiaren erabakia:

- 1. Euskaraz askotan ez dago izen multzokariaren beharrik, nahikoa da plurala erabiltzea: *ikastetxe honetako irakasle eta ikasleak, herri bateko biztanleak, hizkuntza bateko hiztunak, etab.***
- 2. Hala ere, izen multzokaria beharrezkoa denean, *-eria* atzizkia erabil bedi: *langileria, gazteria, biztanleria* edo *bezeria*.**
- 3. *-go* atzizkia erabil bedi:**
  - ofizioa, lanbidea adierazteko: *artzaingoa, zurgingoa, etab.*
  - tasuna adierazteko: *euskaldungoa, ahaidegoa, etab.*

Tradizioa, irizpideak...

Batez ere Iparraldeko euskalkietako den atzizki honek *-a* organikoa izan du garai batean eta oraino ere badu zubereraz. Hala ere, azken garaie-tan, *-go* forma nagusitu baita, honela onartuko da euskara batuan. Bi adie-ra nagusi izan ditu tradizioan zehar:

1. «Lanbidea, ofizioa» adierazten du (Hegoaldeko euskalkietan *-tza* atzizkiaz adierazten dena):

«Adam eta Ebaren lehen bi haurrak Kain eta Abel izan ziren. Lehena laborantzari eman zen, bigarrena artzaingoari». (Zerbitzari)

2. *-tasun* atzizkiaren kide da beste adibide hauetan:

«Egia heiek elgarrekin duten ahaidegoa eta batasuna». (Laphitz, *Bi Saindu Hescualdunen Bizia*, 46)

Azken 20/25 urte hauetan, ordea, beste balio bat eman zaio *-go* atzizkiari batetik, eta pertsonen multzoa edo taldea adierazteko hartu *irakurle-go, ikaslego, irakaslego, ikuslego, biztanlego* edo *euskaldungo* bezalako izenetan. Tradizioaren arabera, hauetako batzuk ulertezin gertatzen dira, *biztanlego* ezin baita lanbidetzat hartu, eta nekez uler daiteke «biztanleta-

sun» bezala ere. Beste batzuk, aldiz, oso bestelako esanahia lukete, *irakaslego* «irakasleen lanbidea» bailitzateke, edo *euskaldungo* «euskalduntasuna», ondoko adibidean argi ikusten den bezala:

«Idatzi du nonbait bost axola zaigula non dagokeen orain eta egun euskaldungoaren haberik sendoena». (Mitzelena: *Mitxelenaren Idazlan Hautatuak*, 392)

Pertsona-multzoa adierazteko, *-eria* atzizkia baliatu izan dugu:

«Zahartzera goazinei darraikigula gazteria». (Hiriart-Urruty, *Aurpegia, Mintzaira, Gizon!*, 220)

«Dendari arek, aituna zan bere tratuan, eta bezerixa aundixa eukan». (T. Etxebarria).

Beste alde batetik, oso sarri erabiltzen dira gaur *-go* atzizkiaz sorturiko eta pertsona-multzoa adierazten duten izenak: hitzetik hortzera erabiltzen dugu *ikastetxe bateko irakaslegoa* edo *ikaslegoa*; *ikaslegoaren kopuruak gora egin du* esaten da gehienetan, etab. Tradizioan, aldiz, ez da izen multzokari gehiegi azaltzen; plurala erabiltzen da askotan. Hortaz, konponbidea ez da *-go* atzizkia dagoen lekuan besterik gabe *-eria* atzizkia jartzea, gehienetan plurala erabiltzea baino: *herri honetako biztanleak*, *ikastetxe honetako irakasleak*, *irratiko entzuleak*... Eta balio multzokaria behar denean, *-eria* atzizkiaz sortu izenak.

85. Adizki perifrastikoetako adizki nagusiaren forma

Beraz, hau da Euskaltzaindiaren erabakia aditz perifrastikoetako lehen osagaiaren formaz:

1. Aditz oinaren formaz, ikus 28. ARAUA.

2. Partizipioa:

2.1. Bokalez eta kontsonantez amaitzen direnak

Euskal hitz zaharrek partizipioa bokalez amaitua izan dezakete: IKUSI, MIRETSI, BETE, JASO, BOTA..., nahiz kontsonantez: JAKIN, EMAN, ESAN, EGON, HIL...

2.2. -TU / -DU

-TU / -DU atzizkiaz osatzen dira, ordea, partizipio gehienak. *-DU* forma aditz-oina *-L / -N-z* amaitzen bada gertatzen da: AZTERTU, LABURTU, PUSKATU, LAGUNDU, BIKOIZTU, LUMATU, FABRIKATU, DEKORATU..., baina GIZONDU, LAZTANDU, AHULDU, ZABALDU, ISILDU, KIKILDU, etab.

Zenbait aditzek, partizipiorako, forma zaharra eta forma berria, biok, onartzen dituzte: AHANTZI / AHAZTU; JARRAIKI / JARRAITU; SINETSI / SINESTU; IRATZARRI / IRATZARTU;... (Kontuan izan, hala ere, honako bikote hauetan ageri diren formak ez direla balioki-deak: AGERI # AGERTU; ARI # ARITU; EZAGUN # EZAGUTU; ... Hauetan -TU-dunak aspektu burutukoak dira eta besteak aspektu puntukaria dutenak. PASA eta KOSTA modukoetan, partizipioak -TU har dezake edo ez: ik. Hiztegi Batua).

3. *Etorkizunekoa:*

3.1. *-KO eta -GO*

Partizipioari -KO atzizkia gehituz eratzen da, orohar: LAGUNDUKO, IKASIKO, EKARRIKO, ZAPUZTUKO, BETEKO... Partizipioa -N-z amaitzen bada, atzizki horrek -GO forma hartuko du: JANGO, IZANGO, ESANGO, IRTENGO, etab. -L-z amaitzen bada, -KO nahiz -GO, biok dira zilegi (HILKO / HILGO).

3.2. *-EN*

Zilegi da, halaber, partizipioa -N / -L-z amaitzen duten aditzekin -EN atzizkiaz baliatzea etorkizuneko formak osatzeko: JINEN, UKANEN, HILEN, etab. Nolanahi ere, tradizio jakina eta mugatua duten aditzetan tradizio hori kontuan hartu beharko da: Iparraldeko aditzat hartzen ahal direnekin -EN ongi dator, baina Hegoaldeko tradi-ziokotzat soil-soilik hartzen ditugunekin ez hainbeste. Beraz, IRTEN aditzaren kasuan, adibidez, hobe beti ere IRTENGO, IRTENEN baino. Eta, alderantziz, JINEN eta UKANEN, JINGO eta UKANGO baino.

4. *Aditz-izena:*

Aditz oinari -T(Z)EN erantsiz lortzen da aditz izena: JASOTZEN, ETORTZEN, JAIKITZEN, JATEN...

4.1 *-TZEN*

-TZEN erabiliko da orohar: LAGUNTZEN, JASOTZEN, HILTZEN, DEKLARATZEN, BOTATZEN, BETETZEN, ZAPALTZEN...

4.1. *TEN*

-TEN erabiliko da partizipioa -N-z amaitzen duten aditzekin: ETETEN, IRTETEN, IZATEN, EGOTEN, JATEN, ESATEN, ERRATEN...

Ekialdeko euskalkietan ohikoa den -i- tartekatua (*egoiten, izaiten, erraiten, etab.*) ez da, batasunerako gomendagarria.

-TEN erabiliko da, halaber, aditz oina kontsonante txistukariz amaitua bada: IKASTEN, UZTEN, GUTXIESTEN, AHAZTEN, HASTEN, HAZTEN, HEZTEN, HESTEN, HAUSTEN, LAZTEN, etab. Aditz arazleek ere, horrenbestez, -ARAZTEN egingo dute aditz izena.

87. Euskara batuaren ahoskera zaindua

*Atarikoak*²⁴

BATASUNA ZERTARAKO

Arantzazuko Biltzarrerako prestatu zuen txostenean, Euskara Batua euskara idatzirako zela mugatu zuen Koldo Mitxelenak eta, euskara idatziaren barrutian, irakasle-lanetarako. Irrati eta telebista euskaldunak ditugunetik bereziki ahoskeran ere batasunerako irizpideak ematea beharrezko iruditzen zaio bati baino gehiagori. Eskari horri erantzunez ematen ditu ondoko arauak Euskaltzaindiak, beti ere gogoan izanik hizkera zaindua, maila jasokoa, erabili behar denerako direla, irrati-telebistetako berri-ema-naldietarako, jendaurreko hitzaldietarako, eskolako azalpenetarako eta ho-rien antzeko egoeretarako.

Bestalde, ahoskera-kontuetan ohiturak aldatzea zein zaila den kontuan izanik, ohartzen gara oraingo arau hauek denbora gehiago eskatuko dutela idatzirako ematen direnek baino.

ZER DA EUSKARA BATUAREN AHOSKERA ZAINDUA

Euskara Batuaren ahoskera zaindua (EBAZ) ahozko hizkuntza estandarra izango da, alegia hitzun ororen erreferentzia-tresna, hizkuntzaren maila formaletan erabili beharko dena.

EBAZ ez da orain arteko hizkeren ordezkotzat hartu behar, osagarritzat baizik. Ez da Euskara Batua ahoskatzeko modu bakarra eta are gutxiago, noski, euskalkiak ahoskatzeko era.

²⁴ Adibideetan hitzen forma ortografikoa letra etzanean agertzen dena da: *jateko* yateko. Bigarren formak ahoskera adierazten du. Batuaren ortografian ez dauden ikur batzuk erabili behar izan dira ahoskera islatzeko: <z>: sabaiaurreko ahostuna (Lekeitioko *ogiza* azken kontsonante hori); <y>: <j> letraren ahoskera sabaikaria adierazteko gardentasunaren izenean eta askotan egiten den <j> -[x] belarrarekiko loturaren haustea grafikoki nabarmentzeko; [x] igurzari belarra da (gazt. *jamón* hitzaren lehen kontsonantea).

Besteak beste, horrek esan nahi du EBAZ ingurukoaz edo irakaslearen ahoskera bizi-az gainera irakatsi beharko dela eta ez haren orde. Era berean, on da, komunikabideek ere askotariko ereduak edo eredu malguak ematea.

AHOSKERAREN ANIZTASUNA ETA ARAUEN MALGUTASUNA: ARAUAK NOLA ULERTU BEHAR DIREN

Arauak ematean, aintzat hartu dira:

1. Euskalki ezberdinetatik datorkigun nahitaezko aniztasuna eta, EBAZ erabiltzean, ezberdintasun minimoak izango direnak (<hau> esatean, <h> ahoskatzen dutenak eta ahoskatzen ez dutenak; <agian> esatean, <ia> silaba bakarrean ahoskatzeko erritmoan hitz egiten dutenak eta hitz hori hiru silabatan neurtzen dutenak; <gара-je> esatean, <j> belarra egiten dutenak egungo gaztelaniaz bezala eta egungo frantsesaren erara egiten dutenak). Aniztasun hori gaindiezina da hizketa berri bat asmatzen ez bada behintzat eta ez da euskara berri bat asmatu nahi, duguna erabilera zaindurako baliabidez jantzi baizik.
Ahoskera-arauak euskalki- edo hiztegi-eremuaren araberrako gutxienerako aldakortasuna islatzen du. Ahoskera zaindurako artamentatua aukera bat baino gehiago daudenean, aukera horiek adierazten dira²⁵.
2. Bada hizkuntzaren bizi-iturri den aniztasunaren beste alderdi garrantzitsu bat: hiztun bakoitzarengan gertatzen dena. Hizkuntzaren funtsezko ezaugarri da, izan ere, hizketa gertatzen den egoerara, gai duen edukiari, entzulearen ezaugarriari, hizketa-lagunen arteko distantziari eta abarri egokitzea. Horregatik, hizketa egokia hizketa malgua da: ahoskerari dagokionez oso garrantzitsu da (eta erabat beharrezko EBAZak euskara aberastuko badu) ongi ulertzea euskaraz ere, beste edozein hizkuntza osotan bezala, ez dela berdin ahoskatu behar testu akademiko baten jendaurrako irakurketan eta adiskide eta senideekiko elkarrizketan, berrien mikrofono aurreko aurkezpenetan eta ama eta haurraren arteko elkarrizketan. EBAZ-en lekua lehenengo erabilera horietan dago eta ez bigarrenetan.
Horrela, hizkuntza baten ahoskera behar bezala ezagutzea esaldi beraren ahoskera bat baino gehiago ezagutzea da. Esaldiak formaltasun-mailari egokitzeko gaitasuna guztion esku egon dadin, beharrezko dirudi erabilera zaindurako arauekin batera, gainerako

---

²⁵ Arauaren zenbaki erromatarraren ondoan zenbaki arabiarrek ematen dira, ulerterraztasunagatik araua zatitu denean (esate baterako, III.1. eta III.2.).

mailetarako proposamenak ere ematea²⁶. Oso da aintzat hartzekoa asko direla gure artean hizkuntza etxean ikasi edo ikasten ez dutenak eta, horretaz gainera, hizkuntza maila formal gehienetan lehen aldiz ari garela erabiltzen gure belaunaldietan.

Aniztasuna, dena den, ez da kaosa eta hizkera zainduenetatik arduragabeagoetarainoko mailak gauzak nahasi gabe egin behar dira. Horregatik arauetan ematen diren adibideak lekuan-lekuko edo norberaren sistemaren arabera hartu behar dira. Esaterako, ahoskera zainduko *etxea etxea*, erabilera arduragabeagoan *etxia* izango da **ea > ia** ordezkatzea egiten den euskara batean, bokal-bilkura horretan ordezkatzerik egiten ez den euskaran *etxea etxea* izango da hizkera-maila guztietan. Era berean *mila mila* eta *maila malla* esaten duen baztandarraren ahoskera bere horretan uzten du VII. Arauak. Beraz, ahoskera malgua eta askotarikoa dela esatean ez da esan nahi edozein nahaste egokitzat ematen dela. Hizkera zainduenetik (EBAZrako arauak erabiltzen dituenetik) informaloetarainoko mailaketa euskalkietan barrena egingo da. Adibidez, II.b Arauak ez dio inori baimenik ematen batzuetan **ogixa**, beste batzuetan **ogiya** nahasirik hitz egiteko hizketa arduragabearen aitzakian.

* * *

---

²⁶ Arauaren zenbakiari letrak gehitu zaizkio, ulerterraztasunagatik araua zatitu denean (II.a eta II.b).

ARAUAK

Bokalak

I. <a, e, i, o, u> Idatzi bezala ahoskatu: [a, e, i, o, u]; sei bokaleko sistema duten Iparraldeko euskaretan <u>ren ahoskera biak onartzen dira ([u] eta [ü]) hala eskatzen duten hitzetan eta baita ere euskalkiaren erabilera zainduan.

Bokal-bilkurak

II. Bokalak bokalen ondoan daudenean ere idatzi bezala ahoskatuko dira hizkera-maila zainduetan: *etxea* etx**ea**, *geroago* gero**ago**, *mendia* mend**ia**, *burua* bur**ua**.

Gainera aintzat hartu behar da:

II.a. <ea, oa> idazten direnen bestelako ahoskerak egoki eta zuzen direla gainerako hizkera-mailetan (hala nola: etx**ia**, etx**ie**; geru**ago**, telefonu**a** eta kidekoak).

II.b. <ia, ua> idazten direnen bestelako ahoskerak egoki eta zuzen direla gainerako hizkera-mailetan (hala nola, zerbait tartekatuz: mend**ia**, mend**ixa**, mend**iza**; buru**a** eta kidekoak edo, bigarren bokala aldatuz edo kenduz: mend**ie**, mend**i**; buru**e**, buru eta kidekoak).

III.1. Bokal bi elkarren segidan daudenean, lehenengo <i> edo <u> bada, bokal-bilkura bi silabatan ahoskatuko da (hala nola: abi**.an**, sozi**.ala**, zi**.ur**). Dena den, badira hitz batzuetan **ui** diptongoak.

III.2. Bokal-bilkura hauek silaba bakarrean (diptongoan) ahoskatzen dituzten Ekialde eta Iparraldeko euskalkietako hiztunengan hizkera zaindutat hartuko da ahoskera hori.

IV. Bokal biren artean <h> idazten denean, <h> ahoskatzen ez den euskalkietako hiztunek ere bokal bakoitza silaba batean ahoskatuzera joko dute hizkera-maila zainduan (hala nola. za**.harra**; na**.hi** du; bi**.hurturik**; a**.hula**; be**.hi**).

Kontsonanteak

V. Idatzi bezala ahoskatuko dira hizkera-maila zainduan

<b, d, f, g, k, l, ll, m, n, ñ, p, r, rr, s, t, ts, tx, tz, z>

Beraz:

1. <g> <e> eta <i> bokalen aurrean beste bokalen aurrean bezalaxe ahoskatu behar da ahoskera zainduan behintzat (hala nola *geologia*). Azken orduko maileguetan, salbuespenak banan-banan markatuko dira. Esaterako, dagoeneko onartua dugun *gin* (edaria).

2. <s, z> eta <ts, tz> Hizkera zainduenatarako pare hauek bereiztea hobetsiko da. Bestalde, <z> euskaraz beti (eta areago hizkera zainduetan)

zistukaria da eta gaitzetsi egin behar da gaztelaniazko ahoskera hortzartekoa (gazteleraizko *zapato* hitzaren lehen kontsonantea, alegia). Beraz, *eskizofrenia* hitzaren lehen eta hirugarren kontsonanteak zistukariak dira (bata apikaria eta bestea bizkarkaria); halaber, *soziologia* hitzaren lehena eta bigarrena.

3. <b, d, g, r> bokalar-tean gertatzen direnean, hurrenkera honetan handiagotzen den oparotasunaz desager edo alda daitezke hizkera ardura-gabeen (hala nola: *ari naiz* ai naiz, *horiek* (h)oiiek, *egon* eon, *edan* ean, eran, etab.). Ahoskera horiek erabat egoki eta bidezko dira gainerako hizkera-mailetan, baina hizkera zainduan bokalar-teko kontsonanteak ahoskatu egin behar dira.
4. <r, rr> euskaraz beti (eta areago hizkera zainduetan) hortzobikari dira eta gaitzetsi egin behar da frantsesezko ahoskera ubularra (frantsesezko *rue* hitzaren lehen kontsonantea, alegia).

VI. <h> Letra hau hostuna den Iparraldeko euskalkietako hitzunek idatzi bezala ahoskatuko dute hizkera zainduan. Letra hokabea den Hegoaldeko euskalkietako hitzunen ahoskera zainduan ere <h> ez da ahoskatuko. Letra horren mututasunaren salbuespen bakarra Hegoaldekoen ahoskeran *zihoan*, *zihoazen* bezalakoetan gertatzen da, hor <h> [x] belarraz ahoskatzen delarik (gaztelaniazko *jamón* hitzaren lehen kontsonanteaz, alegia).

<h>az esanak berdin balio du <ph, th, kh> ahoskeretarako: erabat egoki da ebakera hasperenduna halakoa duten Iparraldeko euskalkietako hitzunen gan (hala nola, *eperra* epherra eta kidekoak).

VII. <il, in> letra-bilkura hauek <(i)ll> eta <(i)ñ> (hala nola. *mila* *milla* edo *mailua* *mallua*, *bina* *biña* edo *baino* *baño*) ahoskatzen diren euskalkietako hitzunen gan bustikuntza hori ahoskera zainduan ere egoki da (ahoskera zaindua <ll> –*milla*– da eta ez <y> –*miya*–). Bustikuntza hori ez duten euskalkietako hitzunen gan, noski, bustidurarik gabea izango da ahoskera zaindua ere (hala nola: *mila* *mila* edo *mailua* *mailua*, *bina* *bina* edo *baino* *baino*).

VIII. <j> letraren euskarazko ahoskera oinarrizkoa <y> da eta hori da hizkera zaindurako hobesten den ahoskera oro har. Halaz ere eta beraz:

VIII.1. <j> hitz-hasieran <y> ahoskatuko da (hala nola *jateko* yateko, *jokalariak* yokalariak).

Badira [x] belarraz ere ahoska daitezkeen hitzak. Hitz horietako batzuk hizkera-maila zainduetan gertakortasun urrikoak dira, beste batzuk (*Heg.* marka daramatenak) Hegoaldean erabiltzen dira (hala nola *jer-tse*, *jipoi*, *jira*).

VIII.2. <j> hitz barruan gertatzen denean, <y> izango litzateke ahoskera zainduena. Hala ere, gaurko egoera kontuan izanik, Hegoaldeko [x] belarra (gazt. *jamón*) eta Iparraldeko <z> sabaiurrekoa ere (fr. *jambon*) onartzen dira hizkera zainduan *garaje*, *ijito* bezalako hitzetan.

IX.1. <x> Ahoskera sabaikaria du lehengo euskal hitzetan: *xagu*, *xoxo*, *Xabier*.

IX.2. <x> Maileguetan bokalartekoa <ks> ahoskatzea hobesten da hizkera zainduan (hala nola: *sexua* seksua, *taxian* taksian, *faxez* faksez). Hitz-amaieran oso gutxitan agertzen da eta hitz bereziak dira. Horietan [ks] ahoskera egin daiteke.

Kontsonante-bilkurak

X. <zb, zd, zg> Ahoskera zaindurako ere *ez* adberbioaren ondorengo <d> kontsonantea (aditz-formen hasieran agertuko dena) ahoskabe ebaki behar da (hala nola *ez da: ezta*). *Ez* adberbioaren ondorengo <b, g> kontsonanteak ere ahoskabe ebakitzea hobesten da (hala nola: *ez gara: ezkara*; *ez bada: ezpada*). Hortik kanpo ere <z> eta <b, d, g> ahoskeran biltzen diren guztietan ahoskabetzea onargarria da hizkera-maila zainduan ere.

XI. <zz> Ahoskera zaindurako ere *ez* adberbioaren azkeneko <z> kontsonantea eta ondorengo <z> (aditz-formen hasieran agertuko dena) batera ebaki behar dira afrikatua osatuz (hala nola: *ez zara: etzara*; *ez zeto-zela: etzetozela*; *ez zenion: etzenion*; *ez zuen: etzuen*).

XII. <nz, lz, rz> eta <ns, ls, rs> Letra-bilkura horietako zistukaria (<z, s>) afrikatu (<tz, ts>) egin ohi da euskaraz (hala nola unibertsitate, Frantzia, faltsua). Hitz-mugan ere ordezkatzeko hori egiten den euskaretan afrikatzea onartzen da ahoskera zainduan (hala nola *esan zuen: esantzuen*; *eman zion: emantzion*).

XIII. <zn, zl, zh> Ahoskera zaindurako ere *ez* adberbioaren ondoren <n, l, h> kontsonantez hasitako aditz-formak agertzen direnean, euskara batzuetan <z> ez da ahoskatzen. Ahoskera zaindutat hartuko da horrelakoetan <z> ahoskatzea eta baita ez ahoskatzea ere (alegia, *ez naiz: eznaiz* edo *enaiz*; *ez luke: ezluke* edo *eluke*; *ez haiz: ezaiz* edo *ehaiz*).

IV
HIZTEGI BATUA

Laburdura-zeinuak

- anton. antonimoa
e. *erabil*: aurreko (edo sarrerako) forma izartxo markatu da: Euskaltzaindiaren ustez, baztertzekoa da (ez derrigor forma okerra), eta ondotik ematen dena da ordezeko egokia.
h. *hobe*: aurreko forma baino egokiagoa da ondotik ematen dena (aurrekoa ere onartzekoa da, baina bigarren mailan onartzekoa: erabileremu mugatuagokoa, maila apalagokoa, etab.).
= sarrerakoaren «pareko» formak eskaintzen dira ondoren (ez dira beti sinonimoak; gerora finduko dira ñabardurak).
pl. plurala adierazteko
zah. hitz zaharkitua

Laburdura-zeinuak

ad.	Aditza	Bizk.	Bizkaiera
adb.	Adberbioa	BN	Behe-nafarrera
adib.	Adibidez	Bot.	Botanika
Adkor.	Adierazkorra	e.	Erabil
adlag.	Adizlaguna	Ekon.	Ekonomia
Admin.	Administrazioa	Elek.	Elektrizitatea
Am.	Amikuzera	Erl.	Erljioa
Anat.	Anatomia	Fil.	Filosofia
anton.	Antonimoa	Finantz.	Finantzak
Ark.	Arkeologia	Fis.	Fisika
Arrunt.	Arrunkeria	G-B	Gipuzkoa eta Bizkaia
Beh.	Behe-mailakoa	Gaztel.	Gaztelania
Biol.	Biologia	g. er.	Gutxi erabilia

Geogr.	Geografia	Med.	Medikuntza
Geol.	Geologia	Meteorol.	Meteorologia
Geom.	Geometria	mug.	Mugatua
Gip.	Gipuzkera	Naf.	Nafarrera (batez ere, goi- nafarrera)
Goi.	Goi-mailakoa	Onomat.	Onomatopeia
Gram.	Gramatika	ord.	Ordinala
h.	Hobe (forma hobetsia ondokoa da)	partiz.	Partizipioa
Heg.	Hegoaldea	Pei.	Peioratiboa
Herr.	Herri mailakoa	pl.	Plurala
Hist.	Historia	pospos.	Posposizioa
ik.	Ikus	pred.	Predikatua
interj.	Interjekzioa	sing.	Singularra
Ipar.	Iparraldea	sp.	Espezia
iz.	Izena	Tekn.	Teknizismoa
izlag.	Izenlaguna	Zah.	Zaharkitua
izond.	Izenondoa	zenb.	Zenbakia
izord.	Izenordaina	zenbtz.	Zenbatzailea
Jas.	Jasoa	Zool.	Zoologia
Kim.	Kimika	Zub.	Zuberera
L	Lapurdi	*	Forma okerra edo eus-kara batuan saihestekoa
Lap.	lapurtera	(-)	Marratxoz loturik zein marratxorik gabe, bi hitzetan, idatz daiteke
lgart.	lagunartekoa	=	Sarreraren pareko forma(k)
Liter.	Literatura		
Log.	Logika		
lok.	Lokailua		
Mat.	Matematika		

1. Hiztegi Batuko iturriak

Euskaltzaindiak oraindainokoa eman dituen hiztegi gintzako zerrendak, hasi 1968ko *Batasunerako Hiztegia*-tik, 1978ko *H letraren ortografi arauak*, 1975eko *Zortzi Urte arteko Ikastola Hiztegia*, bi ediziotan (1974, 1984) argitara zuen *Merkatalgo Izendegia*, *Matematika Hiztegia* (1978), eta beste zerrenda laburrago batzuen ondoan, 1986an emaniko *Maileguzko hitz berriei buruz Euskaltzaindiaren Erabakiak*.

Zerrenda hauek guztiak berrikusi nahi izan dira, izan duten onarpen maila neurtu, eta, gaur dugun informazio zabalagoaren argitan, berretsi nahiz beste formaren bat proposatuz.

Azkenik, oinarritzko euskal hiztegi bat lortu nahian, mende honetan maizen erabiltzen diren formak erantsi zaizkio batetik, eta tradizioan ongi oinarrituak bestetik, baita forma berriagoak ere, osaera zuzeneko izanik, premia bati erantzuteko egokitzat jo direnean.

Hauek izan dira, beraz, iturriak eta horrexegatik gertatzen da zenbait forma falta izatea eta beste batzuk, ostera, gaur hainbesteko erabilerarik ez dutenak egotea. Hurrengo pasaldietan osatzekoa da, hortaz, orain eskaintzen den zerrenda. Honek ez du esan nahi, bestalde, zerrendan azaltzen ez diren hitzak batasunerako egokiak ez direnik; aipatu iturrietan etorri ez direlako ez daude hemen.

2. Irizpideak

Forma bat edo beste erabakitzeko orduan, irizpide nagusiak hauek izan dira:

- a) Tradizio idatzia, gaur modu oso eta erosoagoan eskuan duguna.
- b) Alde bateko eta besteko euskaldunak batzen gaituzten formak hobetsi dira. Maileguetan, esaterako, arreta handiz begiratu da inguruko bi erdarak gutxienez bat datozen. Forma bakarrera iristeko oinarririk edo indarrik ikusi ez denean, forma lehiakideak eskaini dira kasuan kasuko oharrek eginez. *Azkazal*, *atzazal*, *azazkal* izan daiteke horrelako kasuen adibide.

3. Emaitza

Landu den zerrenda, FORMA batuena da nagusi-nagusiki. Formaz gain, informazio osagarriak ere badira tarteka, dela erabileremuaz (*Ipar. / Heg.*, lagunartekoa, jaso...), dela erabileraren sintaktikoaz, erregimenaz, adieraz, etab. Ohar hauek, esan gabe doa, ez dira erabatekoak, edo, nahia-go bada, oso maila apalekoak dira eta maizenik forma bera ulertzeko beharrezkotzat jo direnak.

Aditzetan, partizipio burutuaz gain aditzoinaren eta partizipio burutugabearen forma ere ematen da. Hau dela eta, zenbaitetan ageri diren aukera bikoitzak (*ahuldu*, *ahul(du)*, *ahultzen* bezalakoak), Euskaltzaindiak bere garaian harturiko erabakiaren ondorio dira; alegia, izen, izenondo nahiz aditzondoetatik eratorritako aditzetan, *ahuldu dadin* nahiz *ahul dadin* onartu direla adierazi nahi da.

Sarrera nagusien ondoan, tradizioan ongi errotutako hitz eratorri esapide, etab., azpisarrera moduan jaso dira.

Beharrezko ikusi denean, hitzen erabileraren zuzenaz ere egin dira oharrek, dela zuzenean —*afixa* (eta ez **afitxa*)—, dela zeharka —*akabatu* «hil» adierakoa dela esaten da eta, horrenbestez, erabiltzaile zuzenak ulertzen du ez dela «amaitu» adieran erabiltzekoa—. Ildo beretik, landare eta animalien zientzia izena adierazi da, argigarri gerta zitekeela uste izan denean.

a «a!»

ababor

abade 1 monasterioko burua 2 *Bizk.* apaiza

abadesa

abadetu, *abade(tu)*, *abadetzen*

abadia

abagune

abaildu, *abail*, *abailtzen*

abakando (*Homarus gammarus*)

abandonatu, *abandona*, *abandonatzen* h.

utzi; **alde batera utzi**, **bertan behera utzi**

abangoardia

abantaila

abantaila eraman

abao = **abaraska**

abar adar txikia

eta abar (badu ohiko laburdura: *etab*; honen parekoa da etc / *eta abar luze bat* eraikuntza desegokia da)

abaraska = **abao**

abaritz (*Quercus coccifera*)

abarka

abarkadun «baserritarra»

abarketa «espartina»

abaro

abaro egin

abaroan egon

abarrakitu, *abarraki*, *abarrakitzen* = **suntsitu**

abarrots* e. **harrabots**

abatx

abegi

abel xehe* e. **abere xehe**

abelazkuntza

abelera

abeletxe

abelgorri

abeltegi

abeltzain

abeltzaintza

abeltzantza* e. **abeltzaintza**

abemaria = **agurmaria** *hiru abemaria errezatu zituen; abemarietan geratu dadila danbolina*

abemarietako dorreko kanpaiak abemarietako jo zuenean

abendu

abeniko

abenka

abentura

aberasbide

aberasgarri

aberasasun

aberastu, *aberats/aberastu*, *aberasten*

aberats

abere

abere xehe

abere-hiltzaile

aberia 1 h. **matxura** 2 «kalte handia»

aberri

aberrigabe

aberriratu, *aberrira*, *aberriratzen*

abertzale

abertzaletasun

abesbatza

abeslari

abestalde

abesti

abestu, *abes*, *abesten*

abiaburu

abiada

abiadore* e. **pilotu**, **hegazkilari**

abiadura 1 *Ipar* hastapena 2 *Heg* lastertasuna

abiagune

abian *lan hau abian jarri zen eguna; joateko abian da*

abiapuntu

abiarazi, *abiaraz*, *abiarazten*

abiatu, *abia*, *abiatzen*

abiatze

abiazio

abil

abilezia

abilki

abio

abioi h. **hegazkin**, **aireko** (cf **aireplano**)

abisatu, *abisa*, *abisatzen* *Ipar du aditza, Heg dio* aditza

abisu

abitu

abizari

abizen = **deitura**

ablatibo

abokatu = **legelari**, **legegizon**

abonamendu

abortatu, *aborta*, *abortatzen*

abortatze

abortu

abortza

abots* e. **ahots**

abside

absente

absentzia

absolbitu, *absolbi*, *absolbitzen*

absolutu

absoluzio

abstraktu

abstrakzio
absurdu
aburu
aburumenka «iritzira»
abusatu, abusa, abusatzen
abuztu
abzisa
adabaki
adabatu, adaba, adabatzen
adabegi
adaburu
adaje
adaki
adar 1 «animalien hezur luzakina» *akerrak adarrak okerrak ditu*; 2 «zuhaitzen enborretik ateratzen den besoa» *pagoaren adarrak moztu*; 3 «musika tresna» *adar hotsa entzun*; 4 «bidearen, zientzien, etab.en zatia»
adarra jo
adarbakar
adardun
adareta golde mota
adargabe
adarka
adarkada
adarkadura
adarkatu, adarka(tu), adarkatzen
adarra jo niri behintzat ez didazu adarrik joko!
adartsu
adasdun
adats
adausi
adaxka
adberbio
adei
adeitasun
adeitsu
adelatu, adela, adelatzen *Batez ere Zub* «prestatu, apailatu»
adi egon
adia
adiakatu, adia(a), adiakatzen
adibide
adibidez
adiera
adierazgarri 1 iz *besoan zeraman taldearen adierazgarria*; 2 izond *adibide adierazgarriak aipatu ditu*
adierazi, adieraz, adierazten
adierazkor *hitz adierazkorren ortografia*
adierazle
adierazpen
adierazpide

adierraz
adigai
adigaitz
adikatu, adika, adikatzen
adimen
adimendu h. adimen
adin 1 «edadea» 2 *Bizk zah* «adimena»
adina
adinako
adinbat «hainbat, adina, beste»
adindun anton. **adingabe(ko)**
adineko
adingabe(ko) anton. **adindun**
adinon
adintsu
adio
adiskidantza
adiskide
adiskidetasun
adiskidetu, adiskide(tu), adiskidetzen
aditu 1: aditu, adi, aditzen ad 1 «entzun»; 2 «ulertu»; 3 «usaimenaz sumatu»
elkar aditu
ez aditu(arena) egin
aditu 2: izond eta iz *lege kontuetan adituek diotenez*
aditz
aditzaile *aditzaile onari, hitz gutxi*
aditze
(zerbaiten) aditzea izan: *badut horren aditzea*
aditzera eman (korritzen duen *jakitera eman* baino egokiagoa da)
aditzondo
adizkera
adizki
adizlagun
adjektibo
adjudikatu, adjudika, adjudikatzen
administrari «administrazioko langilea» *administrariak, administrari laguntzaileak*
administratzaile «administratzen duen» ik
administrari
administrazio
adoratu, adora, adoratzen
adore
adoretsu
ados
ados egon
ados etorri = bat etorri
ados izan
ados jarri
adreilu
aduan

aduanazain
aerodromo
aeronautika
afaldu, afal, afaltzen
afari
afera
afixa (ez afixa*)
ageri izond *leku ageria* cf **agiri**
ageri izan, ageri, ageriko *garbi ageri da horren bihotz ona*
agerian
     ageri-agerian (eduki, egon, jarri)
     agerian (eduki, egon, jarri)
ageriko = **jendaurreko**, **publiko** *politikarrien ageriko bizitza; ageriko aurrezkoa*
agerkari
agerpen
agerraldi
agerrarazi
agertu, ager, agertzen *da-du* ad
agertze
agian 1 «beharbada, apika»; 2 (adiera berria, *Ipar*) «oxala»
agindu 1 iz
agindu 2 agin, agintzen *du* ad
aginpide
agintarazi, agintaraz, agintarazten
agintari
agintaritza
aginte
agintza h. **agintzari**, **promes**
agintzari
agiraka
     agiraka egin
agiri iz «dokumentua, izkribua, adierazpena» cf **ageri**
 agiriko* e. **ageriko**
agonia
agor
agorraldi = **agorte**
agorril h. **abuztu**
agorte = **agorraldi**
agortu, agor(tu) agortzen *da-du* ad
 agotz* e. **ahotz**
agudo 1 *Heg* adlag «laster» 2 *Ipar* izond «trebea»
agur 1 «diosal hitza» *entzuleok, agur!* 2 «agurtzea» *bere agurra helarazi digu errektoreak*
     agur egin
agure (hitz markatua da, gutxiespen balioa du eskuarki, eta ezin erabil daiteke *adineko*-ren sinonimo oso balitz bezala)
agurgarri

agurmaria = **abemaria**
agurtu, agur(tu), agurtzen *du* ad
ahabia
ahago
ahaide
ahaidego h. **ahaidetasun**
ahaidetasun
ahaire
ahakar = **aharra**
ahal
     ahalaz
ahal izan, ahal izan, ahal izaten, ahalko / ahal izango *ekarri ahal izateko; etortzen ahal da; ahal dela; ahal den sailik handiena; ezin konta ahal*
     ahal adina(ko)
     ahal bezain
     ahal bezainbat
     ahal bezala
ahal izate
ahala *iritzi ahala eseri dira*; esan ahalak esan dizkiote elkarri, etab
ahalaz L BN «ahal den neurrian» *euskara ahalaz garbia darabil; saiatzen dira ahalaz gordetzen lehengo ohiturak*
 ahalbait* e. **albait**
ahalbide
ahaldun
 ahaldundi* e. **aldundi**, **diputazio**
ahalegin = **eginahal**
ahalegindu, ahalegin(du), ahalegintzen *da ad -t(z)en* (esaten, *bukatzen, etab*) *ahalegindu*
 ahalge* e. **ahalke**
ahalguztidun
ahalik (*ahalik -en(a)*): lege zaharra *-a* eta guzti egitea zen: *ahalik maizena, sarriena, etab*; ahalik garbiena, osoena, ederrena, etab)
ahalke
ahalkeizun
ahalmen
ahaltsu
ahamen
ahantzi, ahantz, ahanzten *da-du* ad
ahanzkor
ahanzte
ahapaldi
ahardi
ahari
aharra = **ahakar**
aharrausi
ahate
ahats *zah* h. **zikin**
ahazkor
ahazte

ahaztu, ahatz, ahazten *da-du* ad / *zaio* ad (cf *euskaraz hitz egITEN ahaztu zaio / bigarren galderari erantzuTEA ahaztu zaio*)

ahi

ahiarazi, ahiaiaz, ahiaiazten

ahitu, ahi(tu), ahitzen *da* ad «agortu, bukatu»

ahizpa

aho

aho batez

aho betean

aho zabalik

aho zabalka

ahotan

ahotik ahora

ahoz

ahoz aho

ahoz behera

ahoz gora

ahozko

aholkatu, aholka, aholkatzen *du* ad = **aholku eman** *Norbaitek norbait zerbait egitera aholkatu; aholkatu zuen Adan hark ere har zezan sagar hartarik*

aholku

aholku eman

aholkularitza

ahoskatu, ahoska, ahoskatzen

ahots

ahotz

ahoz

ahozko

ahuku

ahul

ahularazi, ahularaz, ahularazten

ahuldade

ahuldu, ahul(du), ahultzen

ahuleria

ahulezia h. **ahuldade**, **ahuleria**, **ahulkeria**,

ahultasun

ahulkeria

ahultasun

ahuntz

ahuña* e. **antxume**, **ahuña**

ahuña *Zub* h. **antxume**

ahur 1) «eskuaren barrualdea»; 2) Mat eta Fis.etan izond *poligono ahur edo konkabo* ik **konkabo**

ahutz

ai = **aiei**

aiduru (**aiduru** (**egon**, **gelditu**) esapideetan agertzen da batez ere)

aiei = **ai**

aienatu, aiena, aienatzen *du* ad

aiene

aieru

aiehen

aiher

aiher izan

aiherkunde

aiher(tu), aiher(tu), aiher(tu), aiher(tu)

aihotz

ailegatu, ailega, ailegatzten h. **iritzi**, **heldu**

aina* e. **adina**

ainara h. **enara**

ainbat* e. **adinbat**, **hainbat**

aingeru

aingira

aingura

ainitz* e. **anitz**

aintza

aintzakotzat

aintzat = **aintzakotzat**

aintzat eduki

aintzat eman

aintzat hartu

aintzin* e. **aitzin**

aintzira

aio

aipagarri

aipamen

aipatu, aipa, aipatzen *du* ad

aipu

airatu, aira, airatzen *da-du* ad

aire

aire girotu *aire girotua jarri dute*

aireberritu, aireberri, aireberritzen

aireberritze

airebide

aireko h. **hegazkin**

aireontzi edo **aireuntzi**

aireplano *zah* h. **hegazkin**, **aireko**

aireportu

aireratu, airera, aireratzen

aisa h. **aise**

aise

aita

aita ponteko

aitabitxi

aitaginarreba

aitaita

aitajaun 1 «aitona»; 2 «aita pontekoa»

aitaren

aitaren egin

aitaren batean

aitarenka

aitarenka

aitatu 1 «aita egin» 2 h. **aipatu**

aitatxi

aitona
aitor
    aitor egin
    aitor eman
    aitor-entzule
aitor izan
aitoren alaba
aitoren seme
aitorle
aitormen
aitorpen
aitorrazazi, aitorraraz, aitorrarazten
aitortu, aitor, aitortzen
aitortza
aitzaki* e. **aitzakia**
aitzakia
aitziko «aurkakoa»
aitzin
    aitzina
    aitzinean
    aitzineko
    aitzinetik
aitzina
aitzinalde
aitzinatu, aitzina(tu), aitzinatzen
aitzindari
aitzinean
aitzineko (badu izen erabilera, «arbaso»,
«aitzindari» adieretan)
aitzinetik
aitzitik
aitzur
aitzurdin* e. **haitzurdin**
aiurri
aiuta
aiutu izond *Bizk*
aizkora
aizpa* e. **ahizpa**
aizto
aiztur = guraize = artazi (pl)
akabantza
akabatu, akaba, akabatzen «hil»
akabera
akabo
akabu
akademia
akastun
akats
akeita* (baztertua «kafe» esanahiarekin)
akazia
akelarre
aker
aketz
akitu, aki, akitzen, «asko nekatu»

akorazatu* e. **korazatu**
akordeoi = esku soinu
akordio
akort
    akort izan
akta
aktibo
akto
aktore
akuarela = urmargo
akuario
akuilu
akura
akuratu
akusatzaile
akusatu
akusazio
akzio (cf **azio**)
al «galde partikula»
ala 1 *txantxetan ari zara, ala?*
ala 2 *alafede!, alajainkoa!* (bereiz idaztekoa
da esapide berri fosildu gabeetan, adib *ala*
Tutatis!, ala Zeus!, etab)
ala 3 «gabarra mota»
ala 4* e. **alha**
alaba
alabaina 1 «hala ere» 2 «izan ere»
alafede
alai
alaitasun
alaitu, alai(tu), alaitzen *da-du* ad
alajaina
alajainkoa
alanbre
alargun
alarma
alatu, ala(tu), alaten *du* ad *Bizk* «sufritu»
albaindu, albain, albaintzen
albait *ukaldia albait zuzentzen dute begira*
eta sudurrera; albait merkeen ipini dituzte
salgai beren uztak; albait lasterren etortzeko
eskatu digu
albaitari
albaitero h. **albaitari**
albiriste
albiltari
albiste
albo
alboratu, alboratu, alboratzen
alborengo
album
aldaera
aldagai
aldagailu (ez da «aldatzeko tresna»)

aldagela
aldaketa
aldaki
aldakor
aldakuntza
aldamen
aldamio
aldapa
aldaratu, aldara, aldaratzen «urrundu» (anton. **alderatu** «hurbildu») -tik aldaratu (*aldara hadi ene bidetik*); -ra aldaratu (*maiz aldarara zaitetz zure bihotzaren bakar-tokira*); -z aldaratu (*neu ere tokiz aldaratu naiz frankotan*)
aldarazi, aldaraz, aldarazten
aldare
aldarrikatu, aldarrika, aldarrikatzen *du* ad
aldats
aldatu, alda, aldatzen *da-du* ad
aldatze
aldaxka = kimu
alde 1 *alde handia dago batetik bestera*
alde 2 *mendiaren alde honetan*
aldean eduki
aldean eraman
alde egin (eta **alde hemendik!**)
-en alde egin (norbaiten alde atera (jokatu, mintzatu, etab))
aldean beste
alde bat
alde batera
alde bat utzi
alde batera utzi
alde guztiz
aldera (ik beherago)
alderako
alderen alde = alderik alde
aldetik
aldez (ik beherago)
alde 3 = **talde**
aldeko
aldendu, alden, aldentzen
aldera *karitatea behar da guztien aldera; bere hartzekoaren aldera izan ditu ehun libera; adibide batzuk jarriko ditugu, lana errazte aldera*
alderantz
alderantzizko
alderatu, aldera, alderatzen «hurbildu» (anton. **aldaratu** «urrundu»)
alderdi
aldez
aldez alde
aldez aurreko

aldez aurretik
aldez beste(ko)
aldez edo moldez
aldi
aldian behin
aldiriko tren
aldiz lokailua («berriz, ostera») *gutxi hiltzen ditu goseak; anitz, aldiz, aseak*
aldizka
aldizkako
aldizkari
aldrebes izond (*ume aldrebesa, arrazoi aldrebesak*); adlag (*dena aldrebes, dena atzekoz aurrera*)
aldundi
ale 1 «bihia, garaua» (*arto-alea, gari-alea*; cf kafe-bihi, gatz-garaua; *ez da ikaslerik agertu, ezta alerik ere*); 2 «batekoa, unitatea» (*liburu berriaren ale bana eskaini digu*); 3 hitz-elkarketaren bigarren osagai gisa «handia, ezustekoa» (*Hura gizon-alea!*) = **bihi**, **garau**
aleazio
alegera
alegia 1 «partikula» 2 «ipuina»
alelulia
alfabetatu, alfabetatzen
alfabetatze
alfabeto
alfer
alferlan cf **alper**
alferkeria
alferrik
alferrik galdu
alferrikako
alfonbra = tapiz
algara
algoritmo
alha
alhapide
alharazi, alharaz, alharazten
alhatu, alha(tu), alhatzen 1 *da* ad «bazkatu, larratu» *behiak eta behorrak han alhatzen dira*; 2 *du* ad «alharazi» *bazka gurietan alhatuko ditut neure ardiak*
alikota
alimale izond *Alimale(ko) liburua*; *bizar alimaleko batekin*; *mutil alimale traste bat*
alkandora
alkar* e. **elkar**
alkate = auzapez
alki* e. **aulki**
alkohol
almendra *Heg = arbendol*
almendrondo *Heg = arbeldondo*

almute
aloger
alokairu
alor
alper iz «nekazaritzako tresna»
alpinismo
alpinista
alta lokailua, *Ipar* «hala ere; beraz; izan ere»
alterno
altu = garai, gora
altuera *Heg* = goratasun, garaiera
alturako arrantza
altxagarri 1 «legamia»; 2 «zerbait altxatze-ko, jasotzeko gauza»
altxatu, *altxa*, altxatzen
altxor
altzairu
altzari
 altzaridenda* e. **altzari denda, altzari-denda**
altzo
alu
aluminio
 alleluia* e. **aleluia**
ama
     Ama Birjina
     ama ponteko
     ama hizkuntza, ama-hizkuntza
amabitxi
amaginarreba
amai
amaiera
amaigabe(ko)
amaitu, *amai(tu)*, amaitzen
amama
amanda *Ipar* h. **isun**
amandre
 amankomun* e. **komun**
amaorde
amaraun
amarra 1 (animalia) ik karramarro 2 «lotura»
amarru
amatxi
amen
     amen batean
     amen egin
     amen esan
amerikano «Ameriketatik (aberasturik) itzuli den euskal herritarra»
amestu, amets/amestu, amesten
 ametrailadora* e. **metrailadore**
amets
     amets egin

amets izan (*askatasuna dute amets*)
ametsetan
ametz
amianto
amildegi
amildu, *amil*, amiltzen
amnistia
amodio
amona
amore eman
 amorio* e. **amodio**
amorragarri
 amorrai* e. **amuarrain**
amorratu, *amorra*, amorratzen
amorrazio *Heg*
amorru
amu
amuarrain
 amuts* e. **kamuts**
anaia
anaiarte
anaidi
anaitasun
analisi
analitiko
analizatu, *analiza*, analizatzen
anatomia
anatomiko
 anbulantza* e. **anbulantzia**
anbulantzia
andana
 andare* e. **panpina**
 addere* e. **panpina**
andere *Ipar* h. **andre**
andereño
andrakila = panpina
andrazko batez ere *Bizk*
andre
andregai
andura (*Sambucus ebulus*)
anestesia
anfibio = urlehortar
anfotero
angelu
angeluar *Mat*
angeluberdin *Mat*
angula = txitxardin
animalia
animatu, *anima*, animatzen
anitz izond bezala, *askotariko* da hobestekoa
 *industria anitza e. *askotariko industria*
anizkoitz
anizkun
aniztasun

anker
ankerkeria
antena
antibiotiko
antidoto
antigoaleko
antiseptiko
antolaketa = antolakuntza
antolakunde, «organizazioa»
antolakuntza = antolakunde
antolamendu
antolatu, antola, antolatzen
antolatzaille
antropologia
antsia (ez da gaztelaniazko «ansia», baizik «ardura, kezka, arreta»)
antsia izan
antsika
antsiatu, antsia(tu), antsiatzen
antsika
antxume
antz
antza denez
antzean
antza «dirudienez» *asmoren bat bururatu zitzaien*, *antza, eta zirt-zart bururatu eta egin antzaldatu*, antzalda, antzaldatzen
antzaldatze
antzara
antze trebetasuna
antzean
antzeko
antzekotasun
antzeman, antzeman, antzematen (*ez diot antzik eman eta ez diot antzeman*, biak onartzen ditu)
antzera* (*Hegaztia*) e. **antzara**
antzera gisara (-en antzera)
antzerki
antzerki lan, **antzerki-lan**
antzetsu
antzezte
antzeztu, antzez, antzezten
antzina «aspaldi»
antzinako
antzinaro
antzinatasun *euskararen antzinatasuna; lanpostuko antzinatasuna*
antzinate
antzo *gazteak gazte antzo behar du bizi; basakatu zauritua (edo zaurituaren) antzo*
antzoki = teatro (tokia)
antzu
antzutu, antzu(tu), antzutzen

apailatu, apaila, apailatzen
apain
apaindu, apain(du), apaintzen
apaindura
apaingarri
apaintzaille
apaintze
apaiz
apaizgai
apaizgaitegi
apaiztu, apaiz(tu), apaizten
apal 1 izond *pertsona apala; boz apala;*
apal 2 iz *apal berriak jarri ditugu paretan*
apaldu, apal(du), apaltzen
apalki
apaltasun
aparailu, «arrantza tresneria», «zamarien tresneria»
aparatu *arnas aparatu* cf arnas
aparkaleku
 apart* e. **aparte**
aparta *trebetasun aparta du neska horrek*
apartamentu
apartatu, aparta, apartatzen (behe mailan erabiltzen da 1 G-B «aukeratu» 2 «bereizi»)
aparte h. **bereiz**, **urruti**
aparteko
apenas «ez dirudi» (aditzean *n* darama ondoren)
apeta
 apez h. **apaiz**
apezpiku
apika
apiril
aplikatu, aplikatzen
aplikazio
 apo harmatu* e. **apoarmatu**
apo
apoarmatu
apostolu
 apostu* e. **apustu**
 apostura h. **apustu**
apote
apotema
aprendiz batez ere *Ipar*
aprobetxatu, aprobetxa, aprobetxatzen
apropos 1 adlag «berariaz» 2 izond «egokia»
apuko aitzakia, estakurua
apuntatu *Heg*
apur
apurka
apurkeria
apurkor
apurtu, apur(tu), apurtzen

apustu (bigarren mailakoak dira *apostura*, *postura*)

aquarium* e. **akuario**

ar

arabera

araberako

arakatu, araka, arakatzen

aran (*Prunus domestica*)

arantza

ararteko

arasa

aratxe

aratz

arau 1 iz 2 adlag a) «ahala» *sartu arau hiltzen zituen*; b) «-en arabera» *leku arau sortzen dira landareak*

araudi

araupetu, araupe, araupetzen

arautegi

arautu, arau(tu), arautzen

arazle

arazo iz

araztasun

araztegi

araztu, aratz/araztu, arazten

arbaso

arbel

arbendol

arbendolondo

arbi 1 (*Brassica napus*) 2 «arraba»

arbola

arbolazaintza

arbuigarri

arbuia, arbuia, arbuiaitzen

arbuio

ardagai

ardandegi

ardangela

ardantze = mahasti

ardatz

ardazketa

ardazle

ardi

ardi esne, ardi-esne

ardi gazta, ardi-gasna

ardi larru, ardi-larru

ardit

ardo

ardura 1 iz «axola, arreta» 2 adlag *Ipar* «maiz»

ardura izan «axola izan»

arduradun

arduragabe

ardurape

arduratsu

arduratu, ardura(tu), arduratzen *da / du* ad

are 1

are ...ago

are gehiago

are ere

are gutxiago

are 2 «laborantza tresna»

area «neurria»

areago

areagotu, areago(tu), areagotzen

arean

arean bai «zerbait»

arean ez «deus ez»

arerio

arestian

areto

areto girotua

aretze* e. **aratzte**

argal

argazki

argazkilari

argazkilaritza

argi

argibide

argiketari

argiontzi

argiro

argitaletxe

argitalpen

argitara eman

argitaraldi

argitaratu, argitara, argitaratzen

argitaratzaile

argitasun

argiteria

argitsu

argitu, argi(tu), argitzen I ad 1 «argi egin» 2

«eguna zabaldu» 3 «argiago bihurtu» 4

«ikusmena bihurtu» II izond «(pertsona) aditu, ikasia»

argizagi = astro

argizari

argudiatu, argudia, argudiatzen

argudio

argumentu

argurio* e. **argudio**

arhe* e. **are** 2

ari izan, ari, ariko

ariketa

arima

arin

erre-arin

jan-arin(ean)

arin-arin
arindu, arin(du), arintzen
arineketan
aringarri
arinka
     arin-arinka
arinkeria
arinki
arintasun
aristokrazia
arimetika
arimetiko
aritu, ari, aritzen, ari(tu)ko
arizale *Zub* «aktorea (pastoraletan)»
arka
arkabuz
arkakuso
arkanjelu
arkatz = lapitz
arkeologia
arkitekto
arkitektura
arkitu* e. **aurkitu**
arku
arkume
arkupe
arlo
arlote
arma
armada = gudaroste *itsas armada, aire armada* (ez da, gaztelaniaz bezala, itsasokoa bakarrik)
armadura
armagin
armagintza
armairu
armarri
armategi
armatu, arma(tu), armatzen
armiarma
     armiarma sare, **armiarma-sare**
arnasa = hats
     arnasa hartu (*arnas* forman erabiltzen da hitz elkarketako lehen osagai denean: *arnas aparatua*)
arnasbide
arnasbotatze
arnasestu
arnasestuka
arnegari
arnegatu, arnega, arnegatzen «uko egin»
arnegu
arno *Ipar* h. **ardo**
aro 1 «garaia, sasoi»

aro 2 «eguraldia»
arotz
arotzeria = zurgintza
aroztegi
arpoi
arra
     arra bete
arraba
arrabio
arrabita «biolin mota»
arrabota
arrabots* e. **harrabots**
arrada 1 «betea, baina ez gainezka»
arrada 2 «badia, portu naturala»
arragoa
arrai L-BN, «alai, amultsu»
arraiki L-BN
arraildu, arrail, arraitzen
     ogi arraila
arraileria
arrain
     arrain saltzaile, **arrain-saltzaile**
arraindun
arraingorri (*Fam Triglidae*)
arraio
arraitasun L-BN
arraitu, arrai(tu), arraitzen L-BN
arrakala *Bizk*
arrakalatu, arrakala(tu), arrakalatzten *Bizk*
arrakasta
arrandegi
arrandia
arranditsu
arrangura
arrano (*Aquila sp* etab)
arranpa = karranpa
arrantza 1 «arrain harrapatzea»
arrantza 2 «astoarena»
arrantzale
arrantzari *Ipar* eta *Naf* = **arrantzale**
arrantzu
arrapaladan
arrapo
arrapostu iz «erantzuna, ihardespena»
arraro
arras
arraspa
arrastada
arrastaka
arrastegi
arrastelu
arrasti *Bizk*
arrastiri
arrasto

arratoi (*Rattus* sp)
arrats
arratsalde
arraun
     arraunean (ari, ibili,...)
arraunketa
arraunlari
arrautza
arrautzopil
arraxin *Ipar* = erretxina
arraz
arrazional
arrazoi Egokiago *arrazoi duzu* edo *arrazoia duzu*, *arrazoia daukazu* baino
arrazoibide
arrazoiketa
arrazoimen
arrazoinamendu *Ipar*. **arrazoibide**
arrazoitu, arrazoi(tu), arrazoitzen
arrazoizko
arre 1 «kolorea»
arre 2 agindu hitza
arriba
 arregaketa* e. **ureztapen**
arren
     arren egin
     arrenka
arrenka
 arrenkura* e. **arrangura**
arreta
     arretaz
     arretazko
arretatsu
arretaz
arrimatu, arrima, arrimatzen
arrimu 1 *Heg* «laguntza» 2 *Ipar Zah* «ordena, moldaketa»
arriskatu, arriska, arriskatzen
arrisku
arriskugarri
arriskutsu
arro *Deba ibaiaren arroa*
arroa pisu neurria *hamabi arroako zerria*
arroila
arroka (ez da itsasokoa edo itsasertzekoa bakarrik)
 arront*, e. **arrunt**
arroltze h. **arrautza**
     arroltzopil h. **arrautzopil**
arropa
arrosa
arrosario
arrosel
arrotz

arroz
arroztegi «Etxegabeentzat eta izan ohi den ostatu doakoa»
arrotzu, arrotz/arrotzu, arrotzen
 arrubi*, e. **arrazio**
 arrubio*. e. **arrazio**
arrunt
     arruntean «eskuarki, gehienetan»
arta «arreta, ardura»
artaburu
artajorra
artalde
artale
artatu, arta(tu), artatzen
artatxiki
artatzaile
artazi = **aiztur** = **guraize** (pl)
artazuriketa
artazuritze
arte 1 posposizioa (*bihar arte*; *zu isildu arte*)
arte 2 tartea, bitartea (*etxetik lantegirako arte horretan gertatua*)
arte 3 1 «amarrua»; 2 «trebetasuna»; 3 «ertia»; 4 «animaliak harrapatzeko tresna»
arte 4 zuhaitz mota (*Quercus ilex*)
artean
artega
 artegai* e. **artelan**
artegatasun
artegatu, artega(tu), artegatzen
artegi
artegintza
arteka
arteko
artelan
artelatz *Quercus suber*
artelazki = **kortxo**
arteria
artetsu
artez
artezkari
artezkaritza
artezki «trebeki»
arteztasun «zuzentasuna»
arteztu, artez(tu), artezten «zuzendu»
artifizial
artikulazio
artikulu
artile
 artileria* e. **artilleria**
artilleria
artisa = **eskulangile** («artisa» hitza berriki asmatua da)
artisautza = **eskulana**, **eskulangintza** (cf «eskuzko lanak»)

artista
artistiko
artizar
artziki
arto
     arto bizar, arto-bizar
     arto buru, arto-buru
     arto irin, arto-irin
     arto jorra, arto-jorra
     arto landa, arto-landa
     arto zuritze, arto-zuritze
 artixibari* e. **artixibozain**
artixibatu, artixiba, artixibatzen
artixibo
artixibozain
artxiduke
artzain
artzaingo
artzaintza
artzapezpiku
asaba
asaldatau, asalda, asaldatzen
asaldu
asaldura h. asaldu
asaskaldi
asaskatu, asaska, asaskatzen
ase, ase, asetzen, aseko
asebete, asebete, asebetetzen
aseezin
asegarri
aseguratu
aseguru
asetasun
 asignatura* e. **ikasgai, irakasgai**
asimilazio
aska
askari
askatasun
askatu, aska, askatzen
aske
aski
     aski izan
asko
     askotan, askoz... ago
askojakin
askotan
askotxo
askoz (ere)... -ago
askozaz (ere)... -ago
asmakari «asmakizuna, aurkikundea»
asmaketa
asmakizun
asmatu, asma, asmatzen
asmatzaile

asmo
     asmotan
asmotan
asots *Naf*
aspaldi
aspaldian
aspaldidanik
aspaldiko
aspalditik
aspalditxo
aspaldixko
aspektu
aspergarri
aspertu, asper, asperten 1 *Heg da / du ad gogaitu, nekatu aspertu naiz oraintxe etxe honetan; ez zaitut gehiago aspertuko horrekin; 2 Ipar zah zaio ad mendekatu aspertu natzaio odoleraino*
 aspil* e. **azpil**
astakeria
astakilo
astakume
astaña
astapotro
aste
astearte
asteazken
astekari
astelehen
astero
asti
astigar *Acer sp*
astinaldi
astindu, astin, astintzen ad (eta iz *gaurko guraso askok ere merezi dute astindu ederra*)
astiro
astitsu *Bizk*
asto
astro = argizagi
astrologia
astronomia
astun
astundu, astun(du), astuntzen
astuntasun
 asuin* e. **asun**
asun *Urtica*
asurantzaz *Ipar*
     asurantzaz hartu
 aszensore* e. **igogailu**
aszetika
at
atabal
 ataburu* e. **ateburu**
ataka

atal
atari
atarramentu
atarte
ate 1
ate 2 *Zub* meta, pila
ateburu
atera, atera, ateratzen
aterabide
ateraldi
 aterbe* h. **aterpe**
atergabe
     atergabeko
ateri
aterki
aterpe
aterrune
atertu, ater, atertzen
atezain
atezaindegi
 atezantza* e. **atezaintza**
atlantiko, «Ozeano Atlantikoa» (*«Atlantiko Ozeanoa»)
atlas
atleta
atletismo
atmosfera
 atoe* e. **atoi**
atoi
     atoian eraman
atomiko *bonba atomikoa*
atomo *atomo bonba, atomo egitura*
atondo
atundu, aton, atontzen
atorra
atotsi, atots(i), atosten
atrapatu *Bizk* (berria) h. **harrapatu**
atrebentzia
atrebitu, atrebi, atrebitzen *Lgart* (lagunartekoa)
atributu
atrizio = **beldur damu, beldur-damu**
atseden 1 iz, 2 ad bezala (*atsedeten* (*egon*,...)) bezalako esapideetan erabiltzen da. Gutxi erabilia)
atseden hartu
atsedenaldi
atsedendu, atseden(du), atsedentzen
atsedenleku
atsedentoki
atsegin izond eta iz
     atsegin hartu
         atsegin egin
         atsegin eman

atsegin izan (*du* eta *zaio* ad)
atsegindu, atsegin(du), atsegintzen *da / du* ad
atsegingarri
atsegintasun
atsekabe
     atsekabe(a) hartu
     atsekabe(a) eman
atsekabetu, atsekabe(tu), atsekabetzen
atsitu *Bizk* = **kirastu** batez ere izond
atso (hitz markatua da, gutxiespen balioa du eskuarki, eta ezin erabil daiteke *adineko*-ren sinonimo oso balitz bezala)
atsotitz = **errefrau, esaera zahar**
atsotu, atso(tu), atsozten
atun *Thunnus*
     atungorri
     atunzuri
     atuntxiki
atuneta
atunketa
atunketari
atx! «harridura, ezustea, mina» adierazteko interjekzioa
 atxakia* e. **aitzakia**
 atxeki* e. **atxiki**
atxiki, atxiki, atxikitzen, atxikiko
atxikiarazi, atxikiaraz, atxikiarazten
atxikimendu
atxilo
atxiloketa
atxilotu, atxilot(u), atxilotzen
atxilotze
atximur
     atximur egin
atximurka
     atximurka egin
atximurkatu
 atxitu* e. **atzitu**
 atxurdin* e. **haitzurdin**
atzamar *Bizk* batez ere h. **atzapar**
atzapar
atzaparka
atzaparkada
atzaparkatu, atzaparka(tu), atzaparkatzen
atzarri gaur izond eta ad
atzartasun
atzartu, atzar, atzartzen gaur bakarrik ad
atzazal *Bizk* batez ere h. **azazkal**
atze 1 iz, 2 izond
atzealde
atzekari Matematikan, filosofian, hizkuntzalaritzan erabiltzeko
atzelari «kiroletan atzean jokatzeko duen jokalaria»

atzeman, atzeman, atzematzen, atzemanen/
 atzemango
atzen B-G h. **azken**
atzendu, atzen(du), atzentzen
atzera «berriro, ostera»
atzeraka
atzerakada
atzerakarga
atzerakoi
atzerakuntza
atzerapen
atzeratu, atzera(tu), atzeratzen
atzerarazi, atzeraraz, atzerarazten
atzerri
atzerrialdi = **erbestealdi**
atzerriratu, atzerrira, atzerriratzen
atzerritar
atzesku
 atzipe egin* e. **atzipetu**
atzipetu, atzipe, atzipetzen
atzitu, atzi, atzitzen (joskera hau da: *bi erbi atzitu dituzte oihanean*)
atzizki
atzo
auhen
auhendagarri
auhendatu, auhenda, auhendatzen
aukera
 aukeran
aukerako
aukeratu, aukera(tu), aukeratzen
aulki
auma *Bizk* h. **antxume**
 aunatu* e. **unatu**
aunitz h. **anitz**
aupá
aupada
aupatu, aupá(tu), aupatzen
aurizki, aurizki, aurizkitzen *Zah* («oinkatu zapaldu»)
aurka
 aurka egin
 aurkako
aurkako
aurkari
aurkezle
aurkezpen
aurkeztu, aurkez, aurkezten
aurki 1 iz *infrentzu*-ren aurkakoa
aurki 2 adlag «laster»
aurkibide
aurkikunde
aurkikuntza
aurkintza

aurkitu, aurki, aurkitzen
aurkitzaile
aurpegi
 aurpegi(a) eman
aurpegira bota
aurpegira eman
aurpegiera
aurpegiratu, aurpegira(tu), aurpegiratzen
aurre
aurrealde
 aurrekalde* e. **aurrealde**
aurreikusi, aurreikusi, aurreikusten h. **urrez**
ikus
aurreikuspen
aurreiritzi
aurrekari Matematikan, filosofian, hizkuntzalaritzan erabiltzeko
aurreko
aurrekontu
aurrelari
aurren «lehen»
aurrena adlag «lehenik»
aurreneko
aurrenik «aurrena, lehenik»
aurrera
aurrerabide
aurrerago
aurrerakada
aurrerakarga
aurrerako
aurrerakoi
aurrerakuntza
aurrerantzean
aurrerapen
aurreratu, aurrera(tu), aurreratzen
aurreratze
aurresku
aurreskulari
aurretiaz
aurretiko
urrez
urrezki
urrezki kutxa
urrezki-kutxa
urreztu, urrez(tu), urrezten
urrizki
aurten
aurtiki, aurtiki, aurtikitzen (*Ipar*) h. **jaurtiki**
aurtikiarazi, aurtikiaraz, aurtikiarazten
aurtikika *birao aurtikika ibili; ostiko aurtikika hasi*
aurtikitzaille
ausardia
ausarditsu

ausarkeria
ausarki 1 ausardiaz 2 ugari
ausart
ausartasun
ausartu, ausart(u), ausartzen
ausartzia h. **ausardia**, **ausartasun**
ausaz
 ausente e. **absente**
 ausentzia e. **absentzia**
ausiabar h. **ausiabantza**
ausiabantza
ausiki 1: ausiki, ausikitzen ad *erleak inor ausikitzen duenean, ausikitzenago du bere burua*
ausiki 2 iz *zakur horrek erausi gutxi, baina ausikia prest; kontzientziaren ausikia*
ausiki egin
ausikika
ausikilari
 ausin* e. **asun**
auska Bizk
     auskan egin: borrokan egin
auskalo
 ausnar* e. **hausnar**
autarkia
auto = **automobil**, **beribil**
 autoargi* e. **auto argi**, **auto-argi**
autobia («Espainiako *autoviak* oraingo izendatzeko»)
autobide
autobus
autobus geltoki, **autobus-geltoki**
autoeskola
 autogidari* e. **gidari**
autokar
autokrata
automata
automatiko
automatikoki
automobil = **auto**, **beribil**
autonomia
autonomo
autore
autoretza
autoritate
autorizatu, autoriza, autorizatzen h. **baime-na eman**
autozerbitzu
autu, *Bizk* «solasa»
autuan
auzapez L-BN
auzi
auzilari
auzitegi

auzo 1 = «**auzotegi**»
auzo 2 = «**auzokoa**»
 auzo lan* e. **auzolan**
auzoko
auzolan
auzotar
auzotegi = **auzo**
auzune
axal adierazkorra; ik **azal**
axanpa
axola
     axola izan *Ez dut horren axolarik*
axolazko
axola izan
axolagabe
axolagabekeria
axolagabetu, axolagabe(tu), axolagabetzen
axolatu, axola(tu), axolaten
axolazko
axuant *Ipar* «alkateordea»
axuri
aza
azaburu
azafrai
azal
azaldu, azal(du), azaltzen
azaleko
azalera Geom neurria adierazteko erabiltzen da soilik - bestetarako, *azal* (leun, zakar ...), *gainazal*, *eremu* (lurralde batena, adib), etc. daude; ik **area**
azaleratu, azalera(tu), azaleratzen
azalore
azalpen
azaluskeria
azantz
azao
azarkeria
azaro
azartasun *Bizk* batez ere h. **ausartasun**, **ausardia**
azartu, azar, azartzen *Bizk* batez ere h. **ausartu**
azazkal
 azazkatu* e. **asaskatu**
 azeituna* e. **oliba**
azeleragailu
azelerazio
 azelga* e. **zerba**
azenario
azentu
azeri
azerikeria
azido

azidotasun
azienda, «ganadua»
     azienda beltz
     azienda gorri
     azienda larri
     azienda xehe
     azienda zuri
azieta *Ipar* = plater *Heg*
azkar 1 indartsu
azkar 2 laster, arin, buruargi
azkarkeria
azkarki
azkartasun
azkartu, azkar(tu), azkartzen
azkazal h. azazkal
azken
     azken batean
     azken buruan
     azken finean
     azkenean
     azkeneko
     azkenekoz
     azkenez
     azkenik
azken nahi = hilburuko, testamentu
azken-nahi = hilburuko, testamentu
azkenaldi
azkendu, azken(du), azkentzen
azkenean
azkeneko
azkenekoz
azkenez
azkengabe izond
azkenik
azkenki
azkentze
azkon 1 gezi txikia; 2 azkonarra
azkonar *Meles meles*
azkordin ospela
azkortu, azkor(tu), azkortzen
azkura
azoka
azote = zigor
azpantar
azpi 1, aziendarekin erabiltzen dena
     azpiak egin
     azpiak atera
azpi 2
     azpiko arropa
     azpiko gona
     azpiak jan
     azpian hartu
     azpikoz gora
     azpitik eduki
azpialde
azpibide
azpiegitura
azpigarri
azpijale
azpijan
azpijoko
azpikeria
azpiki
azpiko
azpil
azpilan
azpildu, azpil(du), azpiltzen
azpildura
 azpimarkatu* e. azpimarratu
azpimarratu
azpimultzo
azpiratu, azpira(tu), azpiratzen
azpizun
aztal
aztalka
aztapar h. atzapar
aztarna
aztarnategi
aztarren h. aztarna
aztarrika
azterbide
aztergai
azterketa
azterkizun
 azterkuntza* e. **indusketa** («excavaciones»
 adierakoaz)
 aztermakina* e. **indusmakina** («excavado-
 ras» adierakoaz)
 azterren* e. **aztarren**
aztertu, azter, aztertzen
aztertzaile
azti
aztiatu, aztia, aztiatzen
aztikeria
aztoramen
aztoratu, aztora, aztoratzen
aztore *Accipiter gentilis*
aztura
 azufre* e. **sufre**
azukre
azukre ontzi
azukre-ontzi
azukreztatu, azukrezta, azukreztatzen
azuzena h. zitori

ba h. **bada** (euskara mintzatuan (cf elkarriketak) onartzekoa da *ba* forma, maila neutroari *bada* forma dagokion arren)

baba

babarrun

babazuza

babes

babesgarri iz eta izond

babesle

babestu, babes(tu), babesten

babo

abor* e. **ababor**

bada (forma hori dagokio maila neutroari; eta euskara mintzatuan (cf elkarriketak) onartzekoa da *ba* forma)

badaezpada

badaezpada ere

badaezpadako

badia

bafada

baga «uhina, olatua»

baga uso* e. **pagauso**

bagil h. **ekain**

bago* e. **pago**

bagoi

bahe

bahetu, bahe(tu), bahetzen

bahi

bahiketa

bahitu, bahi(tu), bahitzen

bahitura

bahitzaile

bai

baietz

baiezko

baieztapen

baieztatu, baiezta, baieztatzen

baieztu* e. **baieztatu**

baiki

baikor

baikortasun

bailara *Gip* «eskualde txikia» (ez da = «ibarra», «harana»)

baimen

baimena eman

baimendu, baimen(du), baimentzen

baina

bainatu

baino

bainu

bainua hartu

bainuetxe

bainugela

baita (batez ere «baitan» forman erabilia: «zure baitan», «zure baitarik»)

baita ... ere = bai eta ... ere

baitezpada

baitezpadako

baizen

baizik

bakailao

bakan

bakandu, bakan(du), bakantzen

bakantza h. **opor** pl.

bakar (neure, zeure, bere,) **bakarrean** *Han zegoen gaixoa bere bakarrean malkoak egosten*

bakardade

bakarkea

bakarleku

bakarrik

bakarrizketa

bakartasun

bakarti

bakartu, bakar(tu), bakartzen

bakazio h. **opor**

bake

baketsu

baketu, bake(tu), baketzen

bakezale

bakoiti

bakoitz

bakteria h. **bakterio**

bakterio

bakun

bakundu, bakun(du), bakuntzen

bakuntasun

bala 1 jaurtigaia 2 uzta-sorta lotua *gari bala*

balada

balakatu, balaka, balakatzen Ik **losintxatu**

balaku

balantza

balantzaka

balantze

balazta «freno, galga»

balaztatu, balazta(tu), balaztatzen

balbe

baldan

baldankeria

baldar

baldarrontzi

baldarka

baldarkeria

baldartu, baldar(tu), baldartzen

balderna

baldernapez

baldin

baldinba

baldinbaitere

baldintza
baldintzapen
baldintzatu, baldintza(tu), baldintzatzen
balditu, baldi, balditzen h. **harritu**
baldres
balea
     bale ontzi/untzi
baleazale
balentria
balezta 1 geziak eta jaurtikitzeko arma 2 orekagailua
balezтари
baliabide
baliagarri
baliakizun
baliarazi, baliaraz, baliarazten
baliatu, balia, baliatzen 1 *zaio* ad *Jainkoa balia dakidala* 2 *da* ad *Adimenaz balia zaitez, ez indarraz* 3 *du* ad *Ez dugu hitz hori baliatzen*
 balin* e. **baldin**
balio
     balio izan, balioko
baliodun Mat
balioetsi, balioets, balioesten
baliogabe
baliogabetu, baliogabe(tu), baliogabetzen
baliokide
baliokidetasun
baliokidetu, baliokide(tu), baliokidetzen
baliokidetza
balios *Ipar*
balioitsu
baliozko
baliza
balizko
balkoi
baloi
baloratu, balora, baloratzten h. **balioetsi**
balore *Lgart* h. **adore**, **kemen**
baltsa 1 (bizidunen) talde, multzo, elkarte 2 «lohia, lokatza»
baltsamo
baltsamatu, baltsama, baltsamatzen
baltsatu, baltsa(tu), baltsatzen 1 nahasi *Baltsatu zuen bere aho-gozoa lur gutxi batekin* 2 lokaztu *Zergatik baltsatzen da zerria lohian?*
baltzu
 balus* e. **belus**
bana
     bana-banako *Bana-banako erlazioa*
bana bertze *Ipar* batez beste
banaka
banaketa

banako
banan
banan-banan
banana
banandu, banan(du), banantzen
bananondo
banatu, bana, banatzen
banatzaile
banatze
banda
bandera
 bandil* e. **mandil** *Ipar* «bidelapurra»
bando
     -ren bando («x-ren alde») *Nire bando ez dena nire kontra da*
banka h. **bankuak**
bankari
banketxe
banku
banku-langile, **banku langile**
bapo
bapore
bar h. **taberna**, **ostatu**
barakuilu
baranda
barano 1 *gazte batzuk bildu zituen bere baranoan* (hots: bere inguruan) 2 *Varanus sp*
baratu, bara, baratzen
baratxe *Ipar* «astiro»
baratzuri *Allium sativum*
baratze
baratzezain
baratzekari h. **barazki**
 baratzuri* e. **baratzuri**
     barau
     barau egin
     baraurik
     baraualdi
 baraur* e. **barau**
barautu, barau(tu), barautzen 1 *da* ad *Berrogei egunez barautu zen Jesus*; 2 *du* ad *Lau denborak, bijiliak eta garizuma barautuko dituzu osoki*
barazki
 barazkidenda* e. **barazki-denda**, **barazki denda**
barbantzu h. **txitxirio**
barbarin *Mullus sp*
barbaro
barda *Ipar* h. **bart**
barealdi
bare 1 «animalia» 2 «erraia» 3 izond «larsaia»
baretu, bare(tu), baretzen

barik
bariku *Bizk* h. **ostiral**
baritono
barka eskatu, barka eska, barka eskatzen
barka eske
barkamen (hau bide da gaur hedatuena, *barkamendu* eta *barkazio* baino erabiliagoa).
barkamendu h. **barkamen**
barkatu, barka, barkatzen
barkazio h. **barkamen**
barku
barna 1 posposizioan, *-an barna* (*mendian barna*) hedatuagoa da *-tik barna* (*menditik barna*) baino; 2 izond «sakona» *putzua barna da*
barne A iz 1 «barrena, barrua», *barne medikuntza*, «-ren barne egon*»: «-ren barnean egon»; 2 *Ipar* «gela»; B adlag *Salneurria: 5000 pezeta, zergak barne; Ekainaren zortzitik hamabira, egun biok barne*
barnean
barneko
barnera
barneraino
barnetik
barneti(ka)ko
barnez
barnez barne
barne luzegoa* e. **habearte**
barneko iz *Ipar* «jantzi mota»
barnekoi «barrukoa, sakona»
barnera* e. **bolumen**
barnerakoi
barneratu, barnera, barneratzen
barnetegi
baroi
barra 1 palanka 2 «bokaleko, ibai ahoko barra» 3 zerrenda
barra-barra
barraban *Bizk*
barrabas
barrabaskeria
barrabil
barrandan zelatan
barrandari
barrandatu, barranda, barrandatzen
barrandegi zelata-toki
barraskilo
barre
barre egin
barre eragin
barrez
barreka
barregarri

barreiatu, barreia, barreiatzen
barreiatzaile
barren 1 barnea, barrua; 2 beheko partea *gona-barrena, gona barrena, soinekoari barrena hartu, soro-barrena, soro barrena*
barrendik
barreanean
barrenez
barrenez barren
barrengo / barreneko
barrena 1 pospos -an barna, -an zehar *Mendian barrena joan da* 2 iz tresna
barrendegi
barrendu, barren(du), barrentzen
barrenkoi
barrera = **hesi, langa**
barrerazain
barrika
barrikada
barrikote
barroko
barru 1 iz *Barruak ez dit agintzen*; 2 pospos *Bi urte barru bukatuko da lana*
barruan
barruko
barrura
barrurako
barrutik
barrutiko
barruz
barrualde
barruki 1 *Ipar* ukuilu
barruki 2 animaliaaren erraiak, jateko direnak
barrunbe
barrunda izan barrundatu
barrundatu, barrunda, barrundatzen «susu-matu, hauteman»
barruratu, barrura, barruratzen
barruti
bart *Bart arratsean, bart gaueko, bartko*
bartz
barur *Ipar* h. **barau**
basa 1 *Ipar* «basatia» *Gizon basa bat*
basa 2 «lohia, lokatza»
basabazter
basabere
basagizon
basahuntz
basajaun
basajende
basakatu
basakeria
basaki
basamortu

basandere
basapiztia
basaran
basarte
basati
basatu, basa(tu), basatzen Batez ere *Ipar*
 «errebelatu, galdu»
basazain* e. **basozain**
base Kimikan, Informatikan
baseliza
baserri
baserri-etxe, **baserri etxe**
baserritar
basetxe
basilika
baskula
baso 1 «oihana»
baso 2 «edontzia»
basolan
basomutil
basoilar
basoilo
basotu, baso(tu), basotzen «oihandu, oiha-
 neztatu»
basozain
basozaintza
basta «zamarien tresna»
bastanga *Dasyatis pastinaca*
bastart *Ipar*
bastoi (karta-jokoko saila)
basur *Gip* «ihintza» *Ipar* «ur zikina»
basurde *Sus scrofa*
bat
bat-batean
bat-bateko
bat-batekotasun
batean *Gurasoekin batean bizi da bere*
etxean; bata etortzearekin batean joan da
bestea
bat edo bat
bat egin
bat-egite
baten bat
batera *Guztiek batera oihu egin zuten;*
Nirekin batera doa nire itzala; Zu iristea-
rekin batera abiatuko naiz
bateratsu
bat ere *Ez du bilera bat (bakarrik, bera)*
ere huts egin (cf batere)
bat etorri *Zurekin bat nator horretan*
batez ere
batik bat
bat izan 1 «elkarturik egon, bat etorri»
Horretan bat gaituk hirekin 2 «gauza

bera izan» *Gure hizkuntzaren egoera ez*
da bat Gipuzkoan eta Nafarroan

bataiarri
bataiatu, bataia, bataiatzen
bataiatzaile
bataila h. **gudu**
batailoi
bataio
batasun
 bateiatu* e. **bataiatu**
bateko iz **bateko urrea**
batel
batelari
bateratu, batera, bateratzen
bateratze
batere adb *Ez zidan batere pozik eman; Ez*
da batere egokia
batez beste
batez besteko
batgarren
batik bat
batu, bat(u), batzen
batugai
batuketa
batura
batxiler
batxilergo
batza
batzaile
batzaldi
batzar
batzarburu
batzar gela
batzarkide
batzar etxe
batzarleku
batzartoki
batzartu, batzar(tu), batzartzen
batze
batzoki
batzorde
batzordekide
batzuk
batzuetan *Gehienetan garaiz dabilen*
arren, batzuetan berandu iristen da
batzuen batzuk *Batzuen batzuk baino*
ezin izan ditut ipini
baxenabartar
baxera
baxerategi
baxoerdi
baxu
baxurako arrantza
bazar

bazka
bazka-landare, bazka landare
bazkalaitzin
bazkalaurre
bazkaldar h. bazkaltiar
bazkaldu, bazkal, bazkaltzen
bazkalondo
bazkalordu
bazkaloste
bazkaltiar
bazkari
     bazkari-lege, bazkari lege
     bazkaritan *Laurogei baino gehiago omen dira bazkaritan*
     bazkaritara *Joan ginen bazkaritara aldameneko jatetxe batera*
bazkarite leku-denborazko kasuekin erabiltzen da batez ere *Bazkaritean ikusi eta adi-tuak; Bazkariteko tenorean; Bazkaritera eramana ninduen*
bazkatu, bazka(tu), bazkatzen *da/du ad Janari gozo honekin israeldarrak bazkatzen ziren; Bazka itzazu nire axuriak*
bazkide
bazkidetu, bazkide(tu), bazkidetzen
bazkidetza
 Bazko* e. **pazko**
bazkun
baztanga «nafarrerria»
bazter
     bazter-herri, bazter herri
     bazter-nahasle, bazter nahasle
     bazterrera eman
     bazterrera utzi
baztergabe
baztergarri
bazterrarazi, bazterraraz, bazterrarazten
bazterreratu, bazterrera, bazterreratzen
bazterretsi, bazterrets, bazterresten
bazterretxe
baztertu, bazter(tu), baztertzen
bebarru «ataria»
bedatse batez ere *Zub*
 bedeikatu* e. **bedeinkatu**
bedeinkapen
bedeinkatu, bedeinka, bedeinkatzen
bedeinkazio
bedera *Ipar* h. **bana**
     bederazka h. **banaka**
bederatzi
bederatziurren
bederen
bederik *Gip* h. **bederen**
begi

begibakar
begi-betegarri, begi betegarri
begi-bista begi bista *Begi-bistan dago*
begigorri
begi-keinu, begi keinu
begi-kolpe, begi kolpe
begi-lauso, begi lauso
begi-nini, begi nini
begiko nini
begitan hartu «gorrotatu»
begi-ukaldi, begi ukaldi
begi eman
begiz jo
begi zulo, **begi-zulo**
begietsi, begiets, begiesten
begihandi (arrain mota, txipiroi klasea)
begiko
begiluze
 beginini* e. **begi-nini**
begira 1 x-ri begira («beha, so; begiratu»); 2 x-ren begira («zain»)
begirada
begiragarri
begirakune *Bizk* h. **begirada**
begiraldi
begirale
begiramen
begirarazi, begiraraz, begirarazten
begiratoki
begiratu, begira, begiraten
     A ad: 1 *dio*, «behatu, so egin»; 2 *du*, «zaindu, gorde»
     B partiz-izond *Gauza txikitian begiratu ez denak, geldika joko du behea*
     C iz *Nahikoa da azkeneko mende hauei begiratu bat ematea*
begiratzale
begiratze
begirune
begitandu, begitانتzen Batez ere *Bizk* h. **irudititu** *Zer begitانتzen zaizu?*
begitarte
     begitarte egin
begitazio «irudipena»
begizko
     begizkoa egin
begizta
begiztatu, begizta, begiztatzen
beha *Ipar* adb
behaketa
behako
behar A iz: 1 «premia»; 2 «lana, egitekoa»; B izond: 1 «beharrezkoa»; 2 «pobrea, behartsua»

beharrezko
beharrik
behargabeko
behar-ordu
behar-sari
behar egin
behar eragin
behar izan, behar izaten, beharko
beharrean
beharreko
beharrez
beharrik
beharazi, beharaz, beharazten
beharbada
behargabeko alferrikako
behargin
beharleku 1 «lantokia»; 2 «buruhauste, neke» *Hau da beharlekua*
beharraldi
beharrean 1 «premier»; 2 «ordez» (aditzaren era burutuaren ondotik)
beharreko
beharrez
beharrezko
beharri h **belarri**
beharrik Batez ere *Ipar* «zorionez» *Beharrik han bainuen ama; Andoaindarraren eragina ez zen gainera, eta beharrik, Konpainian gelditu*
beharrian Batez ere *Bizk* «behar, premia»
behartasun pobrezia, gabezia
behartsu
behartu, behar(tu), behartzen
behatoki
behatu, beha, behatzen *Ipar* 1 *zaio* ad «adi egon, entzun» *Hau da ene Seme maitea, honi beha zakizkiote; dio* ad «begiratu» *Behatu zion lagunari*
behatz 1 «beheko hatza»; 2 *Gip* eta *Naf. Garaia* «hatza»; 3 *Lap* «azazkala»
behatzaile
behatze
behatzopa (maila jasokoa da; ik **estropozu**, **oztopo**)
behatzopa-harri, **behatzopa harri** (maila jasokoa da)
behatzopatu, behatzopa(tu), behatzopatzen (maila jasokoa da; ik «oztopo egin»)
bebazun
behe
behe-laino, **behe laino**
behe-maila, **behe maila**
behea jo
behefik gora

behealde
beheiti
beheitiko iz «beherakoa»
beheititu, beheiti, beheititzen
behera
beheraka
beherako iz
beheraldi
beherapen
beheratu, behera, beheratzen
beheratze
behere
behi
behiala = behinola
behialako
behiki
behin
behin-behineko
behin betiko
behinik behin
behin edo behin
behin ere
behin eta berriz
behin eta berriro
behingoa *Eztabaida guztiak behingoa bukatzeko*
behingoz *Lasai* *geldi gintezkeen behingoz behintzat*
behin... -z gero *Behin aitortzen hasiz gero, guzti-guztia esan nahi dizut*
behin batean
behinen
behinik behin
behinola
behinolako
behintzat
behizain
behoka
behor
beila
beilari
beilatu, beila, beilatzen
beilegi *Bizk*
beira
beiragile
beirategi
beirateria
 beireria* e. **beirateria**
 beirinalari* e. **berinalari**
beita
bejon- *Heg*
bejondeizula
bejondeiola

bejondeiala
beka *Heg*
bekadun *Heg*
bekain
bekaineko iz «bekainetan eman edo hartuta-ko kolpea»
bekaitz
     bekaitz izan *Demonioak haren bekaitz baitziren*
bekaizgo *Ipar (ez Zub)*
bekaizkeria *Heg eta Zub*
bekaizti
bekaiztu, **bekaitz/bekaiztu**, **bekaizten** *zaio* ad *Rakel bekaiztu zitzaion bere ahizpari; da* ad *Beste hamarrek hori aditu zutenean bekaiztu ziren bi anaien kontra*
bekar h. **makar**
bekatari
bekatore *Ipar Zah* h. **bekatari**
bekatoros *Ipar* h. **bekatari**
bekatu
     bekatuan *egon*
     bekatu arin
     bekatu egin
     bekatu eragin
     bekatu mortal
     jatorrizko bekatu
     bekatu larri
bekatxo
bekoki
bekoz beko
bekozko
bektore
bela
belagile *Batez ere Zub «sorgina»*
belai
belaki
belakume
belar 1 (landarea)
     belar gaizto
     belar-izpi «belar-zatia»
     belarrondo
     belar ondu
     belar txar
     belar-denda
belar 2 *Zah* «bekokia, kopeta»
belardenda*. e. **belar-denda**, **belar denda**
belardi
belarjale
belarki
belarri
     belarriak berotu
     belarri-luze
     belarri-zulo, **belarri zulo**

belarrimotz
belarritako
belarrondoko
belartegi
belatxinga
belatz *Falco sp*
belaun 1 «hankako giltzadura» 2 «belaunaldia»
belaunaldi
belaunburu
belaunikatu, **belaunika**, **belaunikatzen**
belauniko
belaxka
belaxkatu, **belaxka(tu)**, **belaxkatzen**
belaze *Gip*
beldar
beldur
     beldur-ikara
     beldur izan
     beldurrak (*egon* batez ere)
beldurgabe
beldurgarri
beldurti
beldurtu, **beldur(tu)**, **beldurtzen**
bele *Corvus sp*
belodromo
beltz
beltzaran
beltzune
     beltzuri
beltzuri egin
belu *Bizk* h. **berandu**
belus
belutu, **belu(tu)**, **belutzen**
belzkeria
belztasan
belztu, **beltz/belztu**, **belzten** *Oraindik areago beltz daiteke zerua*
belztura
bemol
benaz
     benazko
benda *Heg* h. **lotura**
benedikatu *Ipar* h. **bedeinkatu**
beneditar
beneno h. **pozoi**, **eden**
beneragarri
benetako
benetakotasun
benetan
bengantza h. **mendeku**
benta
bentaja *Heg* h. **abantaila**, **alde**, **etab**
benturaz* e. **menturaz**

bentzutu, bentzu, bentzutzen «garaitu»
ber 1 *Ipar* junt 1 «baldin ba-»: *euskaraz mintza gaitezen, euskaldunekin garen ber*; 2 «-en unetik» *etorri den ber, hasi da berriketant*
ber 2 *Ipar* «bera» orok *ber gauza erranen ditate*
bertsu
bera 1 mug *gizon bera/gizona bera: etxe beretik atera ziren*
bera 2 izond «biguna» ik **beratz**
 beraganatu* e. **bereganatu** (forma hobesteko-indartzeak *bereganatu, ne(u)reganatu, ge(u)reganatu*, etab dira, ez *beraganatu, neuganatu, geuganatu*, etab)
berakatz Bizk h. **baratxuri**
berandu 1 1 adlag 2 izond *gau beranduan*
berandu 2 Batez ere *Ipar* ad berant, berantzen «berandutu» / «berantetsi»
berandutu, berant / berandu, berandutzen
berankor
berant *Ipar* izond *aza berantak landatu ditugu*
berantarbi
berantetsi, berantets, berantesten *banoa, etxeok ez nazaten berantets*
berantiar
berantordu
berariaz
berariazko
beraska h. *abaraska*
beratasun
beratu, bera, beratzen
beratz L-N «bera, biguna»
beraz
berba
     berba egin
     berbako *gizon berbakoa*
     berbarako «adibidez»
berbaldun Bizk «berritsu»
berbaro
berbatu, berba, berbatzen *Josetxo ez zegoen inorekin ezkontzeko berbatua*
berbera
berbeta
     berbetan
berbots
berdagailu *Ipar Lurra berdagailuz berda bedi*
berdats *Ipar*
berdatu, berda, berdutzen
berde
berdekeria «gordinkeria, lizunkeria»
berdel *Scomber, scombrus*

berdetasun
berdexka
berdin
berdin izan *da/zait/zaio* ad; *du/dit/dio* ad
berdinarazi, berdinaraz, berdinarazten
berdinu, berdin(du), berdintzen 1 «berdin bihurtu» *hemen berdintzen dira aberats-pobreak*; 2 «lautu» *mendia berdinu*; 3 «ase» *gosea berdinu*
berdingabe
     berdingabeko
berdinketa
berdintasun
berdintsu
     berdintsu izan *zait/da* ad
berdotz
berdoztu, berdotz/berdoztu, berdozten
berdura
berduratu, berdura, berdurazten L-N «barreiatu»
bere Bizk h. ere
bere
     bere hartan *bere hartan utzi zituzten kontuak*
     bere egin
     beretik
     bere horretan (ik **bere hartan**: erabilia-goia da hau)
     bere kasa
     bere kontu
berealdiko
berebat *Heg*
bereber *Zub* 1 «bakarrik» adlag *bereber bizi da*; 2 izond «berezi, beregain» *hiru pertsona bereber*
berebiziko *Heg*
bererein Batez ere *Bizk*
beregain
beregaintasun
bereganatu, beregana, bereganatzen
berehala
     berahalakoan (batez ere ezezko perpau-setan: *ez zion berehalakoan antz eman*)
     berahalako batean «laster, bat-batean»
berahalaxe
bereiz adlag
bereizarazi, bereizaraz, bereizarazten
bereizgarri 1 iz *euskal literaturaren bereizgarri orokorrak*; 2 izond
bereizi, bereiz, bereitzen ad (cf **berezi** izond)
berreizkeria
berreizketa
berreizkuntza (idatzizko tradizioan erabilia-goia da forma hau, **berreizketa** baino)

bereizle
bereiztu h. **bereizi**
berekoi
berekoikeria
berenaz L-N h. **beretz**
berendia
berendu h. **beretu**
berenganatu h. **berenganatu**
berenjena h. **alberjina**
beresi *Bizk*
beretar
 beretsu* e. **bertsu**
beretter *Ipar* h. meza-laguntzailer
beretu, bere(tu), beretzen
berez
     berezko
berezi «berezi» izond eta «bereizi» ad
bereziki
berezitasun
berezko
berezkotasun
berga 1 «neurria» 2 «itsasontzietako haga»
beribil
berina *Ipar* «beira»
berinalari
berjabetasun
bermatu, berma, bermatzen 1 *da* ad *ukondoz leihoan bermatu zen*, «ahalegindu», «uste osoa izan» *Jainkoaren baitan bermatzen gara*; 2 *du* ad «berme eman» *erlijioak betiko bizitza bermatzen digu*
berme
berna
berna-hezur
bernazaki
berniz
bernizatu, berniza, bernizatzen
bernuzatu «zizelatu»
bero iz / izond *bero(t)an egon*
     bero-beroan
     bero izan
     bero-bero egin
beroaldi
beroarazi, beroaraz, beroarazten
berogailu
berogarri iz/izond
beroki «leku babesa», «arropa»
berokuntza
berori *Heg* 1 pronominala *iritzi hori berori* 2 izord (ia bakarrik *Heg*)
     berorika
berotasun
berotegi
berotu, bero(tu), berotzen

berotzaile
berotze
berpizkunde h. **pizkunde**
berpizte
berpiztu, berpizt(u), berpizten
berraldatu, berralda, berraldatzen
berrargitaratu, berrargitara, berrargitaratzen
 berredura* e. **berretura**
berregin, berregin, berregiten
berrehun
berreketa Mat
berrekizun Mat
berreraiki, berreraiki, berreraikitzen
berrerosi, berreros, berrerozten
berresan, berresan, berresaten
berreskuratu, berreskura, berreskuratzen
berretsi, berrets, berresten
berretu, berret(u), berretzen 1 *Zah* «emendatu, gehitu»; 2 Mat *zenbaki bat ( ) beste zenbaki batek ( ) adierazten duen adina aldiz bere buruarekin biderkatu*
berretura 1 *Zah* «emendioa» 2 Mat
berretzaile
berrezarri, berrezar, berrezartzen
berri 1 izond *dirua ateratzeko modu berriren bat sortu; handik etorri berri zela*; 2 iz *gure berriak entzunik bidera ilki zitzaizkigun*
     berri eman *atzoko istripuen berri eman du egunkariak*
     berri jakin
     Berri On *Jesukristoren Berri Ona S. Joanen arabera*
     berriatzi
berriemaile
berrikeria
berriketa
berriketaldi
berriki
     berrikitan
berrikuntza
berrikusi, berrikus, berrikusten
berripaper
berriro 1 «berriz, beste behin»; 2 «berrikitan, duela gutxi»
berritan
berritasun
berritsu
berritsukeria
berritu, berri(tu), berritzen
berritzale
berritze
berriz 1 «berriro»; 2 «aldiz»
     berriz ere
berrizale

berrizalekeria
berriztatu, berrizta, berriztatzten
berriztatze
berro 1 *Ipar* «sasi»; 2 *Nasturtium officinale*
 «iturri belar»
berrogei
berrogeialdi
berrogeitaka
bertako
bertakotu, bertako(tu), bertakotzen
bertan
     bertan behera utzi
bertaratu, bertara, bertaratzen
     bertatik 1 «berchala»; 2 «hementxetik»
bertatik bertara
bertikal
berton (batez ere *Bizk*)
bertoko (batez ere *Bik*)
bertsio *jatorrizko bertsioa* (Bestelakoetan
itzulpen, idaztaldi, etab erabil bitez)
bertso
     bertso-jartzaile
     bertso-saio
     bertsotan
bertsogile
bertsogintza
bertsolari
bertsolaritza
bertsopaper
bertsozale
bertsu «ia bera»
bertute
bertutetsu
 bertz* e. **pertz**
bertze L-N h. **beste**
berun
 berunkari* e. **iturgin**
besaburu
besagain
     besaginka
besakada
 besalki* e. **besaulki**
besamotz h. **besomotz**
besanga
besape
besarka 1 adlag *Ipar* «besarkatuz»
besarka 2 iz «besarkada» h. **besarkada**
besarkada
besarkatu, besarka, besarkatzen
besarte
besatara *Ipar* «besakada»
besaulki
besazpi
beso

besoz beso
besoetako *aitona-amonen besoetakoa*
naiz ni
besoko *soinean zituzten oinetako eta bu-*
rugaineko gorriak eta besoko urdinak
besomotz
besondo *besoak eta are besondoak agerian*
dituela
besta *Ipar-Nafar* «jaja» (cf **fiesta**)
bestaburu
Bestaberri
bestalde
beste
     beste behin
     beste gabe(rik) / besterik gabe
     beste orduz
     besteak beste
     besterik ezean
     eta beste
besteko *zuk besteko indarra badu honek*
bestela 1 «bestenaz»; 2 «aliter, gisa diferen-
 tean» 3 «bestalde, gainera»
     bestelako
bestelakotu, bestelako(tu), bestelakotzen
bestenaz *Ipar*
bestera (batez ere *Bizk* «bestela»)
besterendu, besteren, besterentzen
bestia *Zah* L-BN h. **piztia**
bestondo
beta Batez ere G 1 «astia, denbora librea»;
 2 «denbora»; 3 «aukera»
betan *Ipar* 1 «batean, batera»; 2 «bat-batean»
     bet-betan *Ipar* «bat-batean»
 betarte* e. **begitarte**
 betatxatu* e. **petatxatu**
 betatxu* e. **petatxu**
betaurreko
betazal
betazpi = **begi-zulo**
bete, bete, betetzen
     bete-betean
     bete-beteko
betealdi
betearazi, betearaz, betearazten
betebehar
beteezin izond
betegarri iz eta izond
betegin izond
betegintzarre
betekada
betekizun
beteko «etxea beteko gizona, zuloa beteko
 gorputza, gizona beteko elurra»
betekor

betelan
 veterinario* e. **albaitari**
beterraba Batez ere *Ipar*
beterre = begi-erre
betertz = begi-ertz
betetasun
betetzaille
betetze
betezpal *Ipar* h. **betazal**
beti
     betidaino
     betidanik
beti bat
beti-bateko
betidanik
betiere 1 «beti»; 2 «nolanahi ere»
betiereko
betiko
betikotasun
betikotu, **betiko**, **betikotzen**
betikoz *Ipar* h. **betiko**
betile
betilun
betirako h. **betiko**
betiraunde h. **betikotasun**
betiraute
betizu iz eta izond
beto
betoker = begi-okor
betondo = begi-ondo
betondoko = begi-ondoko
betortz h. **letagin**
betroi «behi mota»
betsein *Bizk* h. **begi-nini**
betun *Heg* (oinetakozentzat) *Ipar* **ziraia**
betzulo
bezain
bezainbat
bezainbeste
bezala
     ez bezala *gauzak lehen ez bezala begietar-*
     ratzen zitzaizkion
     ez bezalako *uste ez bezalako aldakuntzak*
     dakartzate urteek
bezalakatu, **bezalaka**, **bezalakatzen**
bezalako
bezalatsu
bezalaxe
bezatu, **beza**, **bezatzen** «animaliak hezi»
bezeria
bezero
bezpera
bezperago *Ipar* «bezpera-aurrea»
bezperak *otoitza, orduen otoitzetan ilunaba-*
rrekoa

beztu *Ipar beltzez beztu agertu da Manex*
 (beltzez jantzita)
beztitu, **beztu**, **beztitzen** *da/du Ipar* eta *G-N*
 «jantzi»
bi «Bi etxe, etxe bi»
     bi-biak (1 «biak bakarrik» 2 «biak»)
     bien bitartean
     bitan
     bitariko
biao
biba
     bibaka
bibelar
Biblia
bibliografia
biblioteka
bibliotekari h. **liburuzain**
bibote
bibotedun
bidaia
bidaiari
bidaiatu, **bidaia(tu)**, **bidaiatzen**
bidaide
bidaldi
bidali, **bidal**, **bidaltzen** 1 ad 2 iz «apostolua»
bidaltzaille
bidari
bidaro
bidatu, **bida**, **bidatzen** *Ipar* h. **gidatu**
bidazti
bide 1
     bidea **hautsi**
     bidea(k) **ebaki**
     bidea **galdu**
     bidea(k) **hetsi**
     bidea(k) **ireki**
     bidea(k) **itxi**
     bidea(k) **urratu**
     bide **batez**
     bide-aurreko, **bide aurreko** («aitzindari»)
     bide-bazter, **bide bazter**
     bide **egin**
     bide **eman**
     bide-erakusle
     bide-erdi, **bide erdi**
     bide-ertz, **bide ertz**
     bide izan («bidezko izan»)
     bidez
     bidez bide
     dela (**direla**) **bide**, **zela** (**zirela**) **bide**
bide 2 *Izen hori, euskaldunak kristautu baino*
lehenagokoa bide da
bide seinale, **bide-seinale**
bide-banatzte* e. **bidebanatzte**

bidegabe iz eta izond
bidegabeko
bidegabekeria
bidegabeki
bidegurutze
bidekari *Ipar* ik bidazti
bideko 1 iz
bideko 2 izond ik bidezko
bidelagun
bidelapur
bidenabar
bideo
bider
bideratu, bidera, bideratzen
biderkadura
biderkagai
biderketa
biderkakizun
biderkatu, biderka, biderkatzen
biderkatzaile
bidesari
bidexenda
bidexka
bidezain
bidezidor
bidezki adlag
bidezko 1 iz ik bidazti, erromes
bidezko 2 izond ik zuzen, legezko, zilegi
bien bitartean
bierarteko izlag *Ipar* «arteko, bitarteko»
biga 1 iz «bigantxa», «txahala»
biga 2 zenb *biga etorri dira*, **biga ikasle etorri dira*
bigantxa
bigarren
bigarrenez
bigira *Bigirak dira beste olgeta batzuk base-
rri-etxeetan mutilak eta neskak gauzez egiten
dituztenak*
bigizta* e. **begizta**
bigun
bigundu, bigun(du), biguntzen
bigungarri
bigunkeria
biguntasun
biguntzaile
bihar
bihar arte
biharko
biharamun
biharamunago *Ipar* «biharamunaren on-
doko eguna»
biharamuneko
bihi = ale, garau

bihika 1 «aleka» 2 «ale, bihi»
bihikatu, bihika(tu), bihikatzen «aletu»
bihitegi
bihitu, bihi(tu), bihitzen «aletu»
bihortz
bihotz
bihotz-altxagarri, **bihotz altxagarri**
bihotz eman
bihotz-bihotzetik
bihotz-bihotzez
bihotzeko
bihotz-erdiragarri, **bihotz erdiragarri**
bihotz izan
bihotzaldi
bihotzeko
bihotzerre
bihotzez
bihotzondo
bihotzondoko
bihozbera
bihozberatasun
bihozgabe
bihozgabetu, bihozgabe(tu), bihozgabetzen
bihozkada
bihozmin
bihozmindu, bihozmin(du), bihozmintzen
bihozño
bihozti
bihoztoi
bihoztxo
bihoztun
bihur 1 iz «bilur»; 2 izond h. **bihurri**
bihurdika 1 iz; 2 adlag
bihurdikatu, bihurdika(tu), bihurdikatzen
bihurdura
bihurgune
bihurkatu, bihurka, bihurkatzen, h. **bihurdi-
katu**, **bihurritu**
bihurketa
bihurkin
bihurkor
bihurrarazi, bihurraraz, bihurrarazten
bihurrera
bihurri
bihurrialdi
bihurrikatu, bihurrika, bihurrikatzen
bihurrikeria
bihurritu, bihurri(tu), bihurritzen 1 ad; 2 iz
bihurtu, bihur, bihurtzen
bihurtze
bijilia
bikain
bikaindu, bikain(du), bikaintzen
bikainki

bikaintasun
bikario
bike
biketsu
bikeztatu, bikezta, bikeztatzen
biki
biko
bikoiti
bikoitz
bikoiztasun
bikoiztu, bikoitz/bikoiztu, bikoizten
bikor* e. **pikor**
bikote
biktima
biku* e. **piku**
bikun
bikundu, bikun(du), bikuntzen
bil-bil egin
bila
bilaka
bilakabide
bilakaera
bilakarazi, bilakaraz, bilakarazten
bilakatu, bilaka, bilakatzen
bilaketa
bilakuntza
bilaldi
bilarazi, bilaraz, bilarazten 1 bilatzera behar-
 tu; 2 biltzera behartu
bilari
bilatu, bila, bilatzen
bilatzaile
bilau
bilaukeria
bilbatu, bilba, bilbatzen
bilbe
bildoski
bildots
bildu, bil, biltzen
bilduki
bilduma
     bilduma egin
bildumagile
bildumari
bildumatu, bilduma(tu), bildumatzen
bildumen
bildur* e. **beldur**
bildura
bildutasun
bilera
bilgor
bilgune
biligarro h. **birigarro**
bilioi

bilketa
bilkin
bilkura
billar
billete «dirua»
bilob
biloba
biltegi
biltoki
biltzaile
biltzar
biltzarkide
biltze
bilur
biluz batez ere adlag
biluzarazi, biluzaraz, biluzarazten
biluzgorri
     biluzgorrian
     biluzgorririk
biluzgorritasun
biluzgorritu, biluzgorri(tu), biluzgorritzen
biluzi 1 ad biluz, biluzten
biluzi 2 izond (cf biluz)
biluzik
biluztasun
bina
     binako
binaka
binakatu, binaka(tu), binakatzen
binazka h. **binaka**
binper *soineko guztiek badute beren ifrentzu*
edo binperra
biola
biolentzia h. **indarkeria**
bioleta *Viola sp*
biolin
biologia
biologiko
biper* e. **piper**
bipera *Ipar* h. **sugegorri**
bipi* e. **pipi**
bipil
bipildu, bipil(du), bipiltzen
bipilki
bipiltasun
bir
     bir
     bir egin
     biran
birabarki
biraka
birakari *ate birakari*
biraketa
birakor
birakortasun

birao
     birao egin
biraogile
biraoka
biraolari
birarazi, biraraz, birarazten
biratu, bira(tu), biratzen da/du ad *bestera biratzen duzu aurpegia hura ez ikustearren; ilargia lurraren inguruan biratzen da*
birazka *Ipar* «binaka»
birbiloba
birbira *Ipar* «pixka»
biri *Katuarentzat biria ekarri beharko da*
biribil
biribildu, biribil(du) biribiltzen
biribilgune
biribilkatu, biribilka, biribilkatzen
biribilketa
biribiltasun
birigarro
birika 1 arnasketa-organoa 2 biriki
birikeri
biriketako h. **birikeri**
biriki abereen birika, jateko zatikatua
birixi 1 *Ipar* h. **biki**; 2 bikoitz; 3 bikoiti
birjaio, birjaio, birjaiotzen
birjina
birjintasun
birla *bederatz*i *birletako joko hori biziki maite dugu herrian*
birlandatu, birlanda, birlandatzen
birloratu, birlora, birloratzen
birlore
birmoldaketa
birmoldatu, birmolda, birmoldatzen
birraitona
birramona
birrin
     birrin-birrin egin
birrindu, birrin(du), birrintzen
birritan
     behin eta birritan
birsaldu, birsal, birsaltzen
birsortu, birsor, birsortzen
 birtute* e. **bertute**
 biru* e. **piru**
birunda
     birundan
birzahi
bisaia 1 aurpegia; 2 *debruen bisaia!* moduko esapideetako
bisaje *Herr* itxura harrigarri, zabarra
bisdun «bitsa duena» *ardo bisduna*
bisean bis *Gehienetan etsaiak bi lerrotan ematen dira bisean bis, taulatuan*

bisera
bisigodo
bisigu
bisita
     bisita egin
bisitari
bisitatu, bisita(tu), bisitatzen
Bisitazio «Ama Birjinarena»
biska = lika
biskatsu = likatsu
biskatu = liskatu
bisoi
bisonte
bista
     bistako
     bistan egon
     bistan izan
     bistatik galdu
     bistatik aldegin
     bistatik kendu
     bistaz ezagutu
     (eta beste)
bistaratu, bistara, bistaratzen
bisurte
bisustu, bisuts, bisusten
bisuts
bitamina
bitan «bi aldiz»
bitar
bitariko
bitarte
     bitartean
bitarteko 1 iz; 2 izond *noiz den ordikeria osoa, noiz bitartekoa, edo erdimerdi esaten zaiona*
bitartekotasun
bitartekotza
bitartez *pospos X izpien bitartez gorputz barruan dagoen edozer ikusi ahal izaten da*
bitasun
bits
     bitsetan («zorion-bitsetan»)
bitsadera
bitxi 1 iz 2 izond
 bitxidenda* e. **bitxi-denda**, **bitxi denda**
bitxigile
bitxigintza
bitxikeria
bitxitasun
bitxitegi
bitxiztatu, bitxizta, bitxiztatzen
bitzuk *Bizk*
bixigarri adkor ik bizigarri
bixika batez ere *Ipar* h. **maskuri**

bixkotx *Ipar* (= *Heg* **bizkotxo**)
bizar
     bizar-labana, **bizar labana**
     bizarra egin, **kendu**, **moztu**
     bizar-makina, **bizar makina**
bizardun
bizargabe
bizargile
bizargin
bizargintza
 bizarmakina* e. **bizar-makina**, **bizar maki-**
na
bizartegi
bizartsu
bizi 1 izord; 2 iz
bizi izan, **bizi**, **bizitzen**, **biziko**
bizi-alargun
bizi-alargundu, **bizi-alargun**, **bizi-alargutzen**
bizi-alarguntza
biziagotu, **biziago(tu)**, **biziagotzen**
bizialdatu, **bizialda**, **bizialdatzen**
bizialdi
biziarazi, **biziaraz**, **biziarazten**
biziarazle
biziatu, **bizia**, **biziatzen**
bizibehar
biziberritu, **biziberri**, **biziberritzen**: *euskara*
poesiaren indarraz biziberrituko zuena
bizibide
bizidun
bizien *Bizk* h. **minbizi**
biziera
bizigabe
bizigai
bizigailu *Ipar* h. **bizigai**, **janari**
bizigarri: *gauza biziak eta bizigarriak; aho-*
bizigarria
bizigura iz izond *Bizk* **bizinahi** iz izond
bizikari *Ipar*
biziki
bizikide
bizikidetasun
bizikleta
bizikletari = **txirrindulari**
bizikor: *gorputza hilkorra da eta arima bizi-*
korra
bizilagun 1 **bizikidea**, **ezkontidea**; 2 **auzoki-**
dea; 3 **biztanlea**
bizilege
bizileku
bizimodu
bizimolde
bizinahi 1 iz: *beren bizinahi eta bizibeharra-*
ren kezka; bizinahiak eta ezinbiziak zerabilen

gizona; 2 izond: *herri gaztea, kolorezalea, bizinahia, alai*
bizio 1 ohitura *txarra*
biziozko
bizio 2 *Bizk* **hesteetako zizarea**
biziotsu
bizirik
biziro
bizitasun
bizitegi **etxebizitza**
bizitoki
bizitore *Ipar* h. **azkar**, **bizkor**, **indartsu**
bizitu, **bizi(tu)**, **bizitzen**: **biziagotu**, **biziago**
bihurtu: *hartarako bideak hartzeko egarria*
gehitu eta bizitu zait
bizitza 1 **bizia**, **bizialdia**, **bizimodua**; 2 **etxea**,
etxebizitza: *bizitza/bizi* **banaketa** **argituko da**
(cf *bizia da/du, bizia kendu, etc.)*
bizitze *Ipar* eta *Naf* h. **bizitza**
bizkaiera
bizkailu* e. **pizgailu**
bizkaitar
bizkar
     bizkarra berotu
     -ren bizkar
     bizkarka
     bizkar(ra) eman
     bizkarretik: *langilearen bizkarretik*
     mantentzen dira alferrak
     bizkarrez: *bizkarrez itzulirik, badoa in-*
     gelesa
bizkar zorro, **bizkar-zorro** «**motxila**»
bizkarki **bizkar** **aldeko okela**
bizkarkin *Ipar* h. **bizkarroi**
bizkarreko
bizkarreratu, **bizkarrera**, **bizkarreratzen**
bizkarrezur
bizkarroi
bizkartzain
bizki *Gip* h. **biki**
bizkitartean 1 **lehen adlag** «**bien bitartean**»;
 2 **orain lokailua**
bizkonde
bizkor
bizkorgarri
bizkorki
bizkorraldi
bizkorrarazi, **bizkorraraz**, **bizkorrarazten**
bizkortasun
bizkortu, **bizkor(tu)**, **bizkortzen**
bizkotxa* e. **bixkotx** *Ipar* **bizkotxo** *Heg*
bizkotxo *Heg* (= *Ipar* **bixkotx**)
bizpahiru
biztanle

biztanleria**biztu**, biztu, bizten; batez ere *Bizk* h. **piztu**biztuera* e. **piztuera****blai****blai egin****blaitu**, blai(tu), blaitzen**blasfematu**, blasfema, blasfematzenblasfemia* e. **birao****blintxa** *Ipar* h. **hegabera****blok****bloke**

blusa «emakumeen atorra mota»

boa**bobeda** h. **ganga****bobina** = **haril****boga 1** arraunketa**boga 2** *Boops boops* izeneko arraina**bogalari****bogatu**, boga(tu), bogatzenbohatsu* e. **buhatu****bokal** (kontsonante ez dena)**bokale** (itsasokoa)**bokarta****bokata** *Ipar* h. **lixiba****bokatibo****bokazio****bola****bolada****boladan** egonbolajoko* e. **bola-joko****bolaleku****bolaluma****bolandera** = **su-ziria****bolanta**, arrantzako sare-mota**bolatoki****bolbora****bolero****boli****boligrafo** (gaztelaniaz bakarrik esaten da) h.**bolaluma**bolkan* e. **sumendi**bolondres* e. **boluntario**boltsa* e. **poltsa** eta **burtsa****bolu** *Bizk* errotaboluma* e. **bolumen****bolumen****boluntario****bonba** lehergailua; cf. **ponpa****bonbardatu****bonbilla** *Heg***bonet** *Ipar* txapela**bor-bor****bor-bor egin****borborrean****borborka****borda****bordalde** batez ere *Ipar* h. **etxalde****bordari****bordatu**, borda, bordatzen h. **brodatu**bordoi* e. **pordoi**, **pordon dantza****borla****borobil** *Gip* h. **biribil****borondate****borondatetsu****borondatezko****borragoma**borraia* e. **borraja****borraja****borratu**, borra, borratzen**borrero**borroina* e. **borraja****borroka****borroka egin****borrokan****borrokan egin****borrokalaria****borrokaldi****borrokatu**, borroka(tu), borrokatzen *da ad***borrokazale****bort****borta** *Ipar* h. **ate****bortitz****bortizkeria****bortizki****bortiztasun****bortiztu**, bortitz/bortiztu, bortitzen**bortu** «alagu(ne)a»**bortxa****bortxa egin****bortxaz****bortxakeria****bortxaketa****bortxatu**, bortxa(tu), bortxatzen**bortz** *Ipar* h. **bost****bosgarren****bosna****bospasei****bost****bost axola** (*zait* erregimena da hedatue-
na: *bost axola zaizkigu auzokoak*)...**eta bost** (*ari gara entzuten geureak eta*
bost)(nor) **bere bostean** (*maizterrak beti be-*
ren bostean gogor)**bostehun****bosteko****bosten****bota 1** bota, botatzen ad

bota 2 iz oinetako-mota
botagale = botagura, botalarri
botagura = botagale, botalarri
botaka
     botaka egin
botalarri = botagale, botagura
botanika
botarazi, botaraz, botarazten
botarri
botatze
botazio
bote
botere
boteredun
boteretsu
botika 1 «farmazia»; 2 sendagaia»
botikari
botila
botilero
boto
botoi
     botoi zulo, botoi-zulo
 botoil* e. **botila**
botoitu, botoi(tu), botoitzen
 botz* e. **poz** (*poz* hobetsi da (baina *bozkario*),
 eta *boz* *Ipar*: ik. **poz**)
boxeo
boxeolari
boz 1 ahotsa
boz 2 1 botoa, autarkia; 2 bozketa, hautes-
 kunda
boz 3 *Ipar* h. **poz**
bozgorailu
bozkariatu, bozkaria, bozkariatzen
bozkario
bozkatu, bozka(tu) bozkatzen
bozkatzaile
bozkatze
bozketa
branka
brankia = zakatz
brasa
brea = galipot
brentsa ik prentsa
 breska* e. **abaraska**
bretoi
brida
bridatu, brida(tu), bridatzen
brigada (Brigada Gorriak)
brinko
bris-bris
bristada
brodatu, broda, brodatzen
brokatu *Ipar* h. **bete**

brokel ezkutua
     brokel-dantza
broma *Heg herr*
bronkio
brontze
brotxa
 broxa* e. **brotxa**
brusa «gizonen jantzia»
budin
buelta *Heg lgart*
     buelta eman
     buelta hartu
bueltaka *Heg lgart*
bueltatu, buelta(tu), bueltatzen *Heg lgart*
bufalo
bufanda
bufoi
bufoikeria
buhame
buhatu, buha, buhatzen, Ipar
 buhurdi* e. **bururdi**
buia
buiaitu, buia(tu), buiatzen
buila *herr*
bukaera
bukaezin
bukatu, buka, bukatzen
bukatugabe
buket
bular
     bularra eman
     bularra hartu
     bularra kendu
bularreko
bularretako «makumeek bularrei eusteko
 erabiltzen duten jaxkia»
bularrezur
bulartsu
bulartu, bular(tu), bulartzen
bulda
bulegari
bulego
 bulegogizon* e. **bulegari**
bulkada
bulkatu, bulka, bulkatzen
bulko = burutazio
bulta *Ipar 1* aldartea (*haserre-bulta batean*
bere autoari ostikoka ari zen autozaina); 2
 denbora-bitartea (*bulta (bat) honetan hemen*
ikusten dut Karmen)
bultza egin
bultzada
bultzagile
bultzaka

bultzaldi
bultzatu, bultza, bultzatzen
bultzatzaile
bulunba 1 dunba, joarea; 2 pertsona berritsu edo funsgabea
buraso *Ipar* h. **guraso** ez-sing
burbuila
burdin hari = alanbre
burdina
     burdin barra
     burdin sare
     burdin ur (*Ipar* ik. metal ur, metal-ur)
     burdin ziri
burdinbide
burdindeg
burdingai
burdingintza
burdinki
burdinola
burdintsu
burdinurto iz
 burduntzali* e. **burruntzali**
 burduntzi* e. **burruntzi**
burezur
burges
burgesia
burgestu, burges(tu), burgesten
burko
burla
     burla egin
     burlaz
burleri
burlatu, burla(tu), burlatzen
burmuin
burraso *Ipar* h. **guraso**
 burruka* e. **borroka**
burrunba
     burrunba egin
     burrunban
burrundara
     burrundaran
burruntzali
burruntzi
 burrunzali* e. **burruntzali**
burrustan batez ere *Ipar* h. **borborka**
burtsa
burtzoragarri
burtzoraldi
burtzoratu, burtzora, burtzoratzen
burtzoro
buru
     -**ren buruan**: «bost urteren buruan»
     burua berotu
     (bere,...) **burua bota**

burua galdu
buruak eman
burua makurtu
buruan eduki
burua nekatu
buruan hartu
buruan izan
buruan pasa(tu)
buruaren jabe
 (bere,...) **buruaz beste egin**
buru-belarri
buru egin
buru eman
buru hutsik
buruko
buruko min
bururen buru
burutan atera
burutik beherako
burutik burura
burutik egin
burutik egon
burutik nahasi
buruz ari izan
buruz behera
buruz buru
buruz esan
buruz gain
buruz gora
buruz ikasi
buru hezur, buru-hezur h. **burezur**
buru lan, buru-lan
buru langile, buru-langile
buru orratz, buru-orratz
buruzapi
buruargi
buruarin
burubeltz iz «txoria»
burubero
burubide
burugabe
burugabekeria
burugabetu, burugabe(tu), burugabetzen
burugin
burugogor
burugogorkeria
burugorri
buruhandi
buruharro
buruhas
buru hausgarri, buru-hausgarri
buruhauste
buruil *Ipar-Naf* h. irail
buruiritzi iz «harrokeria» eta izond «harroa»

burujabe
burujabetasun
burujabetza
burujope *Ipar* h. **harrokeria**
burukada
buruketa
buruki
buruko 1 «burua estaltzekoa»; 2 h. **burko**; 3 «buruan hartzen den kolpea»
burukoi
burumakur
burumotz
 burumuin h. **burmuin**
burupe
bururakizun
bururatu, burura, bururatzen 1 «oroitu»; 2 «burura eraman»; 3 «amaitu»
bururdi
burusi
burusoil
burutaldi
burutapen
burutazio
burutik beherako
burutsu
burutu, buru(tu), burutzen 1 «garia burutzen ari da»; 2 *haur honekin ezin dut burutu (ezin naiz moldatu)*; 3 «amaitu»
burutzia egin *Ipar* batez ere ezezko perpau-setan: «buru egin»
buruxka
buruz -i buruz 1 «x-rantz, x-ganantz»: *nik ez dakit jendea zeri buruz doan*; 2 «x-z, x-ren gainean»: *nahikoa hitz egin dugu gai honi buruz*

buruzabal
buruzagi
buruzagigo *Ipar* h. **buruzagitza**
buruzagitasun *Ipar* h. **buruzagitza**
buruzagitza
buruzko ik -i buruz
buruzpide *Gip* h. **burubide**
buruzuri
     astegun buruzuri
buruzut
busti, busti, bustitzen
bustialdi
bustidura
bustitasun
butaka h. **besaulki**
butano
butroi arrantza-tresna
 butz* e. **putz**
 butzu* e. **putzu**
buzkantz
buztan
buztanbeltz *Oblada melanura*
buztandu, buztan(du), buztantzen
buztangorri *Phoenicurus*
buztanikara *Motacilla*
buztankada
buztanluze *Aegithalos caudatus*
buztanzuri *Oenanthe*
 buztarri* e. **uztarri**
buztin
 buztin lur* e. **buztin-lur**
buztingintza
buztingorri
buztintsu

camping = kanpin

campus

cm «zentimetro»ren sinbolo nazioartekoa

cl «zentilitro»ren sinbolo nazioartekoa

corpus

couché paper

dado
dafaila *Ipar* h. **zamau**
dagoeneko *luze iritzita ere banago dagoeneko; hori urte haietan, dagoeneko aldarrikatua zuten Altubek eta cf honezkero*
dagonil h. **abuztu**
daldara *Ipar* h. **dardara**
dama
damasko
damatxo
damu 1 «damutasuna, garbaia»; 2 «kaltea»
damu izan: *gero ez dute damu izango orain horrela ibilia?*
damu-domaia [*Ipar* «kalte-galera»; *bizikleta kaskatu didazue eta hautsi; damu-domaia* zor *diskidazue*]
damugarri
damurik «tamalez, zoritxarrez»
damutasun
damutu, *damu(tu), damutzen* *da/zaio* ad: *damutu zitzaidan eman nizkion atsekabenez; bost aldiz damutu zait etxean sartua (nahiz sar-tzea)*
danba ia soilik onomatopeia; izen-erabileran hobestekoak dira **danbada, danbateko**
danbada
danbateko
danbolin
danbolin jole, danbolin-jole
danbolintero *herr*
danbor
danborrada
dandarrez *Bizk* h. **arrastaka**
danga onomat eta iz
dangada iz
dangateko
dantza
dantza egin
dantzan egin
dantzaldi
dantzaleku
dantzarazi, dantzaraz, dantzarazten
dantzari
dantzatoki
dantzatu, *dantza(tu), dantzatzten* *da/du* ad: *arratsalde osoan dantzatu naiz (ez *dantzatu dut); aurreskua dantzatu dut; makila dantzatu dut*
dar-dar
dar-dar egin
daratulu
dardara
dardaraz
dardaraka = dardarka

dardaraldi
dardaratu, *dardara(tu), dardarazten: asko dardaratu naiz; anaia dardaratu dut*
dardararazi, dardararaz, dardararazten
dardarka *Heg*
dardo
dastaleku
dastamen
dastarazi, dastaraz, dastarazten
dastatu, dasta, dastatzen
data
datibo
datil
datu
deabru
deabruak hartu
deabruak eraman
deabrukeria
deabrutu, deabru(tu), deabruzten
deabruzko
debalde 1 *Ipar* «alferrik» *debalde duzu deusen erratea; 2 ik. Heg lgart* «doan», «urririk»
debaldeko: *orain artean debaldekoa izan da anitz garrasi*
debekatu, debeka, debekatzten
debeku
debeku izan
debekuzko
debekualdi
deblauki
debozio
debozizko *debozizko liburua*
debozioko *debozioko urratsak*
dedikatu h. 1 (zerbaitetan) **ari izan,** 2 (diskoa, eliza, etab. norbaiti) **eskaini;** 3 **arduratu**
dedikazio h. **arduraldi**
dedukzio
deduzitu, deduzi, deduzitzen
defendatu, defenda, defendatzen. 1 h. **-ren alde egin, aldeztu, babestu;** 2* e. **debekatu defenditu, defendi, defenditzen** *lgart* e. **-ren alde egin, aldeztu, babestu**
defentsa
defentsa egin
defentsari «*abokatu defentsaria*»
definitu, defini, definitzen
definizio
defuntu
dei
dei egin
deiez
deiadar
deiadarka

deialdi
deiarazi, deiaraz, deiarazten
deigarri
 deihadar* e. **deiadar**
deika
deitoragarri
deitoratu, deitora, deitoratzen
deitore
deitu, dei(tu), deitzen *du/dio* ad
deitura
dekagono
dekagramo
dekalogo
dekametro
dekano
deklaratu, deklarara, deklaratzten 1 epaiketa-
 ren inguruko adierarekin batez ere; 2 h. **adie-
 razi**, agertu, aitortu, azaldu, etab
deklaratzaile
deklarazio
deklinabide
deklinatu, deklina, deklinatzen
deklinazio
dekoratu, dekora, dekoratzen 1 **apaindu**; 2
 «domina eman»
dekoratzaile
dekorazio
deketu
delako (aditzaren aldiaren eta numeroaren
 arabera aldatzen da): *Crimée delako aurkin-
 tzan soldadu zaurituen artatzen ari da; Fakir
 zelako batek bere lanean nolako gauzak egi-
 ten zituen ikusteko; Short direlako galtzamo-
 tzak; Zazpigarren... zirelako filme gehiegi
 ikusia nintzen*
deliberamendu «erabakia»
deliberatu, delibera, deliberatzen «erabaki»
 (eta ez «eztabaidatu»)
delibero iz «erabakia»
delikatu
dema
demanda 1 «liskarra»; 2 «errieta, ahakarra»
demokrata
demokratiko
demokrazia
demonio: *Demonioa baino gaiztoagoa; zer
 demonio da hau?; nola demonio atera zarete
 presondegitik?; tiro bat zangoan sakatu zi-
 dan aleman demonio batek*
demontre *Igart*
dena (*mug* «guztia»)
den-dena
dena dela
dena den

denario
denbora
denbora-pasa
denborazko
denboraldi
denborale
denda
dendari 1 Gaur *Ipar* «jostuna»; 2 *Heg* «den-
 da-jabea» eta «dendako langilea»
dentista
dentsitate
departamendu «Frantziako administrazio
 barrutia»
departamentu «saila»
dependentzia
derrigor *Heg* h. **nahitaez**
derrigorrean
 derrigorrez* e. **derrigorrean**
derrigorrezko *Heg* h. **nahitaezko**
derrigortu, derrigor(tu), derrigortzen *Heg* h.
behartu
desafio
desafio egin
desafioka
desagertu, desager, desagertzen
desarmatu, desarma, desarmatzen
 desarroilatu* e. **garatu**
 desarroilo* e. **garapen**
desberdin
desberdintasun
desberdintza
desbistatu, desbista, desbistatzen. *Ipar* h. **de-
 sitxuratu**, **itsustu**
deseatu, deseaa, deseatzten *Heg* h. **desiratu**
desegin, desegin, desegiten
desegite
desegoki
desegokikeria: *Horrelako desegokikeriek ez
 naute gehiegi nahigabetzen*
desegokitasun: *Egokitasunaren aldamenean
 ez dira desegokitasunak eskas*
deseinu *Ipar*, zah h. **asmo**, **xede**
desengainatu, desengaina, desengainatzen
desengainu
desenkusa
desenkusatu, desenkusa, desenkusatzen
deserri
deserriratu, deserrira, deserriratzen
deserritu, deserri(tu), deserritzen = **deserri-
 ratu**
desertatu, deserta, desertatzen
desertore
desertu *liter* h. **basamortu**
desesperatu, desespera, desesperatzen

desesperazio
desgarai
desgogara
desgrazia
desio *Heg* h. **desira**
desira
desiragarri
desirarazi, **desiraraz**, **desirarazten**
desiratu, **desira(tu)**, **desiratzten**
desitxuratu, **desitxura**, **desitxuratzten**
deskantsatu, **deskantsa**, **deskantsatzen** h.
atseden hartu; **lasaitu**
deskantsu h. **atseden**; **lasaitasun**
deskantsu hartu
deskarga
deskribapen
deskribatu, **deskriba**, **deskribatzen**
deskripzio
deskuidatu, **deskuida**, **deskuidatzen** *herr*
deskuiduan *herr* h. **oharkabea**; **menturaz**
deslai
desleial
desleialtasun
desmasia *Ipar*
desobeditu, **desobedi**, **desobeditzen**
desohore
desondra h. **desohore**
desordena
desordenatu, **desordena(tu)**, **desordenatzen**
desordu = **ezordu**
desoreka
despeditu, **despedi**, **despeditzen** 1 «agur
 egin»; 2 «kaleratu»
destaina
destenore
desterratu, **desterra**, **desterratzen** h. **erbeste-**
ratu
desterru h. **erbeste**
detektibe
detektibe pribatu
 detenitu* e. **atxilotu**
determinatu, **determina**, **determinatzen**
determinazio
detxema h. **hamarren**
deun (normalean beste izen baten ondoan) h.
santu/saindu (geroago erabakitzeke)
deunga h. **donge**
deus
deus ere
deus gutxi
deusik
deusez izond
deuseztatu, **deusezta**, **deuseztatzen**
 «deuseztu* e. **deuseztatu**

dezente *Igart*: *jende dezente etorri da jaial-*
dira; jertse hau da duen arropa dezenteena
dezilitro
dezimetro
diagnostiko
diagonal
diagrama
diakono
dialektika
dialektiko
dialekto
diamante
diametro
diapositiba
dibertsio
dibertitu
dibertigarri
dibisio ez da «zatiketa»ren adierazle, baizik
 armadakoarena
dibortziatu, **dibortzia**, **dibortziatzen**
dibortzio
 dibujo* e. **marrazki**, **irudi**, **etab.**
didaktika
didaktiko
diedro
diesel
dieta
dietetika
diferente h. **desberdin**, **ezberdin**
diferentzia h. **alde**, **desberdintasun**, **ezber-**
dintasun
differia
digestio
digestio aparatu, **digestio-aparatu**
 digestiobide * e. **digestio aparatu**, **digestio-**
aparatu
diktadore
diktadura
diktaketa
dilindaka
dilindan
dilista
dimentsio
dina: *Mundu guztia ikara gorrian sartzeko*
dina da; Euskal Herriak ez du behin ere bil-
tzen bere dina bihi; Neskatxa horren dina ez
izateak samintzen hau
dinako: *Elizaren dinako ministroak*
dinamika
dinamiko
dinamita
dinamo
dindirri *Bizk*
dingilizka

diosal
diploma
diplomazia
diptongo
diputatu
diputazio
dir-dir
dir-dir egin
dirdai
dirdaitu
dirdira
dirdira egin
dirdiratu dirdira(tu), dirdirutzen
direkzio 1 autoarena; 2 h. **helbide**,
norabide, **zuzendaritza**
diru
dirutan: *Onena da lur horiek errentan ipintzea baina ez dirutan, baizik aletan*
diru: *emaza (diru) xehea* modukoak
dirudun
dirutza
diruzain
diruzaintza
diruzale
diruzalekeria
diruzalekasun
diruzaletu, diruzale(tu), diruzalezen
 diruzantza* e. **diruzaintza**
disgustu
disimilazio
disimulu
disko
diskoteka
diskrezio
disolbatu, disolba, disolbatzen, Kim; beste eremuetan hobe **desegin**, **sakabanatu**, **urtu**, etab.
disolbatzaile Kim
disoluzio
distantzia
distantziakide
distantziakidetasun
distira
distiratsu
distiratu, distira(tu), distirutzen
distiratzaille
 ditare* e. **titare**
 diti* e. **titi**
ditxolari *Ipar*
diz-diz
diziplina
dizipulu
dm «dezimetro»ren sinbolo nazioartekoa
doan = **dohainik**

doako(tasun)
doarik *Heg* h. **doan**
 dobera* e. **tobera**
doblatsu, dobla, doblatzen; «errepikatu» (bertso-amaiera, adib.): *bertsoen doblatzea da haien berdin bururatzea*
doble
 doe* e. **dohain**
dogma
dohain
dohainik = **doan**
dohakabe
dohakabeki
dohakabetasun
dohakabetu, dohakabe(tu), dohakabetzen
dohatsu
dohatsuki
dohatsutasun
dohatsutu, dohatsu(tu), dohatsutzen
dohatu, doha, dohatzen; *Ipar* «gaitu(a), jantzi(a)»: *Jainkoak gizon batzuk dohatu ditu bertsolari izateko; pilotari, predikari dohatua*
doi 1 «neurri egokikoa»: *doiaz elikatzen gara; mahats-ardo doiak ditu flakoak azkartzen; soberak azkarrak flakutzen; 2 adlag «ozta-ozta»: adar-muturrak doi ageri zaizkie*
doi bat «pixka bat»: *aitaren oroitzapena doi bat bizirik zuen*
doi-doi(a): «ozta-ozta» eta «zehazki»
bizi-doa
jan-doa «tripa-truke»
doikuntza
doilor
doilorkeria
doilorki
doilortu, doilor(tu), doilortzen, *da/du* ad
doinu
doitasun
doitu, doi(tu), doitzen, «neurri egokira eramán»
doktore *doktore* iz eta *dotore* izond
doktorego
doktrina
dokumentu
dolamen
dolar
dolare
dolore
dolu
dolu izan: *dolu zuen mutikoa poliziaren jauregira eramana(z)*
dolumin
dolutu, dolu(tu), dolutzen: *han izatea ez zait dolutu*

domaia *damu-domaiaik*
domeka *Bizk*
domina
doministiku
domino
Domu Santu(ru) = Omiasaindu *Ipar, ez Zub*
donado *Ipar eta Naf* «mutilzahar»
done
dongaro *Bizk*
donge
dontsu
dorpe: *Afrikako eguzki dorpearen jasaiten; hau bizitza dorpea;* «astun, zail, gogorra», ez da gaztel «*torpe*»
dorpeki
dorpetasun
dorre
dostatu h. **jostatu**
dote
dotore *dotore* izond eta *doktore* iz «halako tituluduna»
dotoretasun
dotorezia
dotrina 1 h. **kristau ikasbidea, kristau-ikasbidea;** 2 h. **doktrina**
dozena
dozenaka
dozena erdi, dozena-erdi
dragoi
draia = perdigoi
drain
drainatu, draina, drainatzen *du ad*
drama
dramatiko
dramaturgia
droga 1 «sendagaia», «nerbio-sistema zentralari eragiten dion gaia»: *droga gogorrak*

eta bigunak; 2 *Bizk* «iskanbila, istilua». Hitz elkarketako lehen osagai gisa **droga** forma dagokio, ez ***drogo**
drogeria
dromedario *Camelus dromedarius*
duda
duda egin
dudan (izan, egon, eman: ipini, jarri)
dudako
dudazko
duda-muda
dudaldi
dudatu, duda(tu), dudatzen, du ad; h. duda egin, zalantza egin
duin
duintasun
dukat
duke
dukerri
dukesa
dultzaina
dunba
dunbada
dunbots
dupa *Ipar*
dupin(a)* e. tupina
durdula
durduza *Ipar* «asaldura, zalantza»
durduzarazi, durduzaraz, durduzarazten
durduzatu, durduza(tu), durduzatzen, da/du ad
duro h. **ogerleko**
durunda
durundatu, durunda(tu), durundatzen
durundi
dutxa
dutxatu

e «e!»
ea
ebakera
ebaketa matematika, logika arloetan
ebaki iz
ebaki, ebaki, ebakitzen, ad eta iz
ebakialdi
ebakiarazi, ebakiaraz, ebakiarazten
ebakidura
ebakiondo: *zauriaren ebakiondoak sendatze-ko ukendua*
ebakitzale
ebakitze
ebakuntza medikuntza arloan
ebanjelari
ebanjelio
ebanjelizatu, ebanjeliza, ebanjelizatzen
ebanjelizazio
ebasgo
ebaska
ebasle
ebatondo* e. **ebakiondo**
ebatsi, ebats, ebasten
ebatzi, ebatz, ebatzen
ebazle
ebazpen
ebazpide
ebiakoitz *Ipar* h. **larunbat**
ebili* e. **ibili**
eboluzio
edade *herr*, *Heg*; h. **adin**
edadeko *herr*, *Heg*; h. **adineko**
edadetu, edade(tu), edadetzen, *da* ad, *herr*, *Heg*; h. **adindu**
edalontzi
edan, edan, edaten
edanaldi
edanarazi, edanaraz, edanarazten
edaran h. **edanarazi**
edari
edaritegi
edarizale
edarra
edale
edate
     edateko
edatun
edeki, edeki, edekitzen, «kendu»
eden 1 iz «pozoi»
eden 2 eden, edeten, *da/du* ad, «kabitu, har-
 tu»
eder
     eder iritzi
     eder izan *da/zaio* ad
     eder egin «balakatu, losentxatu»
edergai
eder egin «balakatu, losentxatu»
edergai
edergailu = **apaingarri**, **edergarri**
edergarri
ederki
ederrarazi, ederraraz, ederrarazten
ederreetsi, ederrets, ederresten
edertasun
ederto
edertu, eder(tu), edertzen, *da/du* ad
ederzale
edesti h. **historia**
edifizio* e. **eraikin**
ediren, ediren, edireten
editorial (aldizkarietako artikulu mota)
edizio
edo
     edota
edonoiz
edonola
edonon
     edonondik
     edonora
edonor
edontzi
edoski, edoski, edoskitzen
edozein
edozelan *Bizk*
edozer
edukazio h. 1 **heziketa**, **hezkuntza**; 2 **jende-
 tasun**
eduki iz
eduki, eduki, edukitzen, ad
edukiera
edukin* e. **eduki**
efektu
egarbera
egarri
     egarri izan
     egarriak egon
egarritu, egarri(tu), egarritzen, *da* ad
egartsu iz «egarri handia», izond «egarri
 dena»
egia
     egia esan
     egia esateko
egiantz
     egiantzeko
egiatan
egiatasun
egiati
egiaz

egiazale
 egiazki
 egiazko
 egiazkotasun
 egiaztabide
 egiaztagarri
 egiaztapen
 egiaztatu, egiazta, egiaztatzen, *du* ad
 egikera
 egile
 egin iz: *Apostoluen eginak*
 egin, egin, egiten, *du* ad (nireak, hireak, hare-
 nak, -renak, etab.) egin **du**
 eginahal
     eginahalean
 eginbehar
 eginbide «eginbehar, obligazio»
 eginerraz
 eginkari
 eginkizun
 egintza
 egitamu
 egitarau
 egitasmo
 egitate
 egite
     egitez
 egiteko
 egitura
 egituratu, egitura(tu), egituratzen, *du* ad
 egiune
 egoera
 egoile
 egoiliar
 egoitza
 egoki
 egokiera
 egokiro
 egokitasun
 egokitu, egoki(tu), egokitzen, *da/du* ad
 egon
     dagoen-dagoenean
     dagokionez (zegokienez, dagokigunez,
     etc.). «Dagokionean» denborazko esal-
     dietan bakarrik: *dagokionean egiten du*
     lan. Baina ez bestela: * *honi dagokio-*
     nean...
     bego!
     egonean: *gutxitan egonean, askotan la-*
     nean
     egotez: *Maulen gelditu zén egotez*
 egonaldi
 egonarazi, egonaraz, egonarazten
 egonarri

egonezin
 egongela
 egongune
 egonkor
 egonkortasun
 egonleku
 egontoki
 egosaldi
 egosarazi, egosaraz, egosarazten
 egosbera
 egoserraz
 egosi, egos, egosten, *da/du* ad
 egoskari
 egoskor
 egotaldi *Bizk* h. egonaldi
 egotzi, egotz, egotzen
 eguarte
 eguazten *Bizk* h. asteazken
 egubakoitz *Bizk* h. ostiral
 Eguberri
 eguen *Bizk* h. ostegun
 eguerdi
 egun 1 iz
     egun-argi
     egunaz
     egunean eguneko
     eguneko: *eguneko ogia...*
     egunetik egunera
     egun on
 egun 2 adlag
     egungo: *egungo idazleak*
 egundaino
     egundainoko
     egundainotik
 egundo
 egundoko
 egundu, egun(du), eguntzen, *da/du* ad: *gaur*
berandu egundu du/da
 egunero
 eguneroko
 egunerokotasun
 egunkari
 egunsenti
 egur
     egur egin
     egur-ikatz
     egurra eman
 eguraldi: *eguraldi mapa*
 eguraste
 egurastu, egurats/egurastu, egurasten, *da*
ad
 egurats
 egurgile
 egurgin h. egurgile

egurketa 1 «egur bila(keta)» *Ipar*; 2 «egur pila»
egurtu, egur(tu), egurtzen, *du* ad
egutegi
egutera = eguzki-begi
eguzki
     eguzkia hartu
     eguzki-begi («egutera»)
     eguzki-galdatan
     eguzki lore, **eguzki-lore**
     eguzkipe
     eguzki sistema, **eguzki-sistema**
     eguzkitan (egon)
eguzkialde «ekialdea»
eguzkitsu
ehaile *Ipar* h. ehule
ehe
ehiza
     ehizan
ehizaki
ehizaldi
ehizatu, ehiza(tu), ehizatzen, *du* ad
 ehizi* e. **ehiza**
 ehizketa* e. **ehiza**
ehiztari
eho, eho, ehotzen, *du* ad
ehortzi, ehortz, ehorzten, *du* ad
ehorzqueta
ehorzle = lur-emaile
ehule
ehun 1 zenb
     ehuna «bakoitzari ehun, bakoitzak ehun»
ehun 2 iz
ehun 3 ik **ehundu**
 ehundaka* e. **ehunka**
ehundegi
ehundu, ehun(du), ehuntzen, *du* ad
ehuneko
ehunen
ehungintza
ehunka
ehunki 1 h. «mende»
ehunki 2 «oihala»
ehunzango
ei *Bizk* h. omen
eihar *Ipar* h. ihar
eihera = errota
eiherazain
eiki *Ipar*
eite: *haur horrek aitaren eitea du; haurrak eite handia du aitarekin*
 ejezito* e. **armada**, **gudaroste**
ekai
ekain

ekaitz
ekaitzaldi
ekandu
ekarkor
ekarle
ekarpen
ekarrarazi, ekarraraz, ekarrarazten
ekarri 1 ekar, ekartzen, *da* ad
ekarri 2 iz
 eki h. **eguzki**
ekialde
ekidin, ekidin, ekiditen, *da* ad = **saihestu**
 ekilibrio* e. **oreka**
ekin, ekin, ekiten, *dio* ad
ekinaldi
ekintza
ekitaldi
eklipse
ekoitzarazi, ekoitzaraz, ekoitzarazten
ekoitzi, ekoitz, ekoizten, *du* ad
ekoizle
ekoizpen
ekoiztu h. **ekoitzi**
ekonomia
ekonomiko
ekuatore
ekuzazio
ekurarazi, ekuraraz, ekurarazten
ekuratu, ekura, ekuratzen
ekuru
ekurugaitz
 elaberri* e. **eleberri**
elai *Bizk* = **enara**
elaire *Ipar*: *elaire naiz harekin, elaire dut hura, elaire gara biak*
elastiko
elasturi *Ipar*
 elbar* e. **herbal**
elbarri
elbarritasun
elbarritu, elbarri(tu), elbarritzen, *da/du* ad
eldarnio «sukar-ametsa»
elder *Ipar* h. **lerde**
ele
     ele egin
     ele eman
     ele erran
elebakar
eleberri
eleberrigile
eleberrigintza
elebidun
elebitasun
eledun

elefante
eleka *Ipar* adlag «hizketan»
elekatu, eleka(tu), elekatzen, *da/du* ad: *Elkar*
elekatzen dute
eleketa
eleketan
eleketari
elektrika *Ipar* «elektrikako tresnak»; h. **elek-**
trizitate
 elektrikari* e. **argiketari**
elektriko
elektrizitate
elektroi
elektromagnetiko
elektronika
elektroniko
elementia *Ipar*
elementu
elepide *Ipar* h. **hizpide**
elerti h. **literatura**
elesta
elestatu, elesta(tu), elestatzen, *da* ad
elezahar
 elgar* *Ipar* e. **elkar**
elge *Ipar* «lur landua»
 elger* e. **ergel**
eli
elikabide
elikadura
elikagai
elikagarri
 elikapen* e. **elikatze**
elikatu, elika, elikatzen, *da/du* ad
elikatze
elipse
eliptiko
eliza
 elizako pl
elizate «Bizkaiko lur zabaleko herria»
elizbarruti
elizbide
elizgizon
elizkizun
elizkoi
elizpe *Bizk*
elizar
elkar
elkarbide
elkarganatu, elkargana, elkarganatzen, *da*
 ad
elkargo
elkarketa
elkarkor
elkarlan

elkarrarazi, elkarraraz, elkarrarazten
elkarrekikotasun
elkarretaratu, elkarretara, elkarretaratzen,
da ad
elkarrizketa
elkarrizketatu, elkarrizketa(tu), elkarrizke-
 tatzan, *da/du* ad
elkartasun
elkarte
elkartu, elkar(tu), elkartzen, *da/du* ad
elkartze
 elkartzut* e. **elkarzut**
elkarzut
elkor
elkortasun
elkortu, elkor(tu), elkortzen *da/du* ad
elorri
     elorri beltz *Prunus spinosa*
     elorri zuri *Crataegus laevigata* + *Crata-*
     egus monogyna
elorrrio *Bizk* «nekea, estualdia»
elorriondo
eltxo
eltzagor
eltzaur *Ipar* h. **intxaur**
eltze
eltzegile
eltzegintza
eltzeitsu = **itsulapiko**
eltzekari
elur
elurte
elurtsu
elurtza
emagaldu
emagin
emagintza
emaile
emaitza
emakoi
emakume
emakumetu, emakume(tu), emakumetzen,
da/du ad
emakumezko
eman, eman, ematen; 1 ad: *zortzi urte eman*
nituen horretan; tontoa ematen du; irakur-
tzeari oso emana da; eman dezagun horrela
dela. Ez du «gertatu» adierazten: *neska-mu-
tikoen artean ematen diren liskarrok; 2 iz:
 «uraren emana»
emanaldi
emanzarazi, emanzaraz, emanzarazten
emankizun
emankor

emari
emaro
ematu, ema, ematzen, *da/du* ad «eztitu»
ematxar
emazte
emaztegai
emazteki *Ipar*, *ez. Zub*
eme
emeki
emendailu
emendakin «eranskin», ez du gaztel *enmien-*
da adierazten
emendatu, emenda, emendatzen, *da/du* ad
 «gehitu, erantsi». Ez du «zuzendu» adierazi
 nahi
emendio
emetasun
emirerri
emozio h. **zirrara**, etab
enara *Hirundo rustica*
enbalditu «elbarri»
enbarazu «traba» (egin)
enbata
enbaxada
enbaxadore
enbido
enbor
enbusteria *herr*
enbustero *Heg herr*
enda
endekatu, endeka, endekatzen, *da/du* ad
endredatu, endreda, endredatzen; *Heg herr*:
burutik endredatua dabil; han zebilen bazte-
rrak endredatzen
endreda-makila
endurtu, endur, endurtzen, *da/du* ad
ene
energia
enetxo
enfasi = **hanpadura**
engainagarri
engainatu, engaina, engainatzen, *du* ad
engainu
enganatu *Ipar* h. **engainatu**
enganio *Ipar* h. **engainu**
engoitik *Ipar* «dagoeneko / honezkero, ordu-
 ko, hemendik aurrera»
engranaje
enkante = **erremate**: *enkantean jarri, saldu*,
 etab.
enkargu h. **mandatu**
enoatu, enoa, enoatzen
enparantza h. **plaza**
enparatu* e. **enparau**

enparau *Bizk* h. **gainerako**
enperadore
enperatriz
 enperio* e. **inperio**
enplastu
enplegatu
enplegatzailer
enplegu
enpresa
enpresaburu
entendimendu h. **adimen**
entenditu, entendi, entenditzen *du* ad; h. **adi-**
tu, ulertu
 entpresa* e. **enpresa**
entretenu, entreteni, entretenitzen, *da/du*
 ad; 1 *Heg* «jostatu, jostarazi»; 2 *Ipar* «man-
 tendu»
entsalada
entseatu, entsea, entseatzen, *da/du* ad *L-BN*
entsegu *L-BN*, h. **saio, saiakera**
 entseiatu* e. **entseatu**
 entseiu* e. **entsegu**
entziklika
entziklopedia
entzima
entzule
 entzulego* e. **entzuleria, entzuleak**
entzuleria
entzumen
entzun, entzun, entzuten, *da* ad
entzunarazi, entzunaraz, entzunarazten
entzunaldi
entzungailu
entzungarri
entzungor
 entzungor egin
entzute
 entzute handiko
 entzutea izan
 entzutez
entzutetsu
epai
epaiketa
epail *Heg* h. **martxo**
epaile
epaimahai
epaimahaiburu
epaimahaiko iz
epaitegi
epaitu, epai(tu), epaitzen
epe
 epeka
epel
epeldu, epel(du), epeltzen

epeltasun
 eper
 eperki
 eperkume
 epifania
 epika
 epiko
 epistola
 epopeia
 epotx* e. ipotx
 era
   era berean
   erako (izond: *aziendentzat txit leku ona eta era*)
   erara (adlag: *nire gogamenak erara eta egoki adieraztea*)
   eraz (adlag: *auzotegi honetako baserritarak nahikoa eraz eta polito bizi ziren*)
 erabaki 1 erabaki, erabakitzen ad
 erabaki 2 iz
 erabakiarazi, erabakiaraz, erabakiarazten
 erabakigarri
 erabakior* e. erabakigarri
 erabakitzaille
 erabakizun
 erabat
 erabateko
 eraberritu, eraberri, eraberritzen
 eraberritze
 erabide
 erabilaldi
 erabilarazi, erabilaraz, erabilarazten
 erabilera
 erabilerraz
 erabilgaitz
 erabilgarri
 erabilgarritasun
 erabili, erabil, erabiltzen
 erabilpen h. erabilera
 erabiltzaille
 eradoski, eradoski, eradoskitzen
 eragabe
 eragabekeria
 eragabeki
 eragaitz 1 iz «zailtasun, eragozpen»: *bi eragaitz aurkitzen dizkiot nik gaztelaniari neur-titzerako*; 2 izond
 eragiketa
 eragile
 eragin 1 eragin, eragiten, *du/dio* ad : *hotzak dardara eragiten du*; *gizon batengan eragin nahi izan zuen ezbehar eta okerragatik*; *motorrak eragiten dio ardatzari*
 eragin 2 iz

eraginarazi, eraginaraz, eraginarazten
 eragingarri
 eraginkor
 eragite = eragin 2
 eragon Bizk: *lanari daragoio*, «lanean ari da»
 eragotzi, eragotz, eragozten: 1 *Ipar*, *zah.* «egotzi»; 2 *Heg* «debekatu». Objektua aditza denean: *argia ikustea eragozten didatenak*; 3 erdarazko *molestar*, *deranger*: *eragozten dizu hain berandu deitzeak?*
 eragozgarri
 eragozle
 eragozpen «lanak»: *barka eragozpenak*
 eragozpide
 eraiki, eraiki, eraikitzen
 eraikiarazi, eraikiaraz, eraikiarazten
 eraikin
 eraikitzaile
 eraikuntza
 erail, erail, erailtzen, *du* ad
 eraile
 erailketa
 eraitsarazi, eraitsaraz, eraitsarazten
 eraitsi, eraits, eraisten: «*jaitzarazi, bota*»: *agintedunak eraisten ditu beren aulkietatik*
 erakargarri
 erakarmen
 erakarren
 erakarrarazi, erakarraraz, erakarrarazten
 erakarri, erakar, erakartzen
 erakatsi *Ipar* h. irakatsi
 eraketa
 erakunde
 erakusbide
 erakusgai
 erakusgarri 1 iz: *orduko hizkuntzaren erakusgarri zenbait*; 2 izond: *hau bai amodiozko proba erakusgarria*
 erakusketa
 erakusle
 erakusleiho
 erakusmahai
 erakusmen
 erakuspen
 erakustaldi
 erakustareto
 erakustazoka
 erakuste: *erakuste oneko liburuak*
 erakustoki
 erakutsarazi, erakutsaraz, erakutsarazten
 erakutsi 1 erakuts, erakusten ad
   erakustera eman: *biziki maite nauela erakustera eman dit*

erakutsi 2 iz: *ez duzu nire erakutsien beharrik*

eraldatu, eralda(tu), eraldatzen

eraldatze: *egurraren eraldatze prozesuak*

eralgi, eralgi, eralgitzen: *dirutza handia eralgi zuen*

eralgiarazi, eralgiaz, eralgiazten

eralki, eralki, eralkitzen h. **bahetu**

eramaile

eraman, eraman, eramaten

aitzina eraman

atoian eraman

atxilo eraman

aurrera eraman

gogoan eraman

gaizki eraman

eramanarazi, eramanaraz, eramanarazten

eramangaitz

eramangarri: *askoren artean banatu da karga, eramangarriago gerta dadin; lanpa eramangarria, konputagailu eramangarria*

eramankizun iz «sufirimendu»

eramankor: *onginahi eta amodio egiazkoa eramankorra da*

eransgarri

eranskailu

eranskin

eranskor

erantsi, erants, eransten

erantzi, erantz, eranzten

erantzuera h. **erantzun 2**

erantzuki «Norbaiti bere hutsa, hobena edo gaizki egina aurpegira botatzea edo gaitzes-tea»: *norbaitek erantzuki hau egin dio Euskaltzaindiari: espainol gisa jokatu duela*

erantzukizun = **erantzunbehar**

erantzule

erantzun 1 erantzun, erantzuten ad

erantzun 2 iz

erantzunarazi, erantzunaraz, erantzunarazten

erantzunbehar = **erantzukizun**

erantzupen h. **erantzun 2**

erasan, erasan, erasaten, *dio* ad: 1 «eraso, eragin»: *eguzkiak erasan dio; gure berriek biziro erasan zioten*; 2 «esalarazi»; 3 *Naf* «euria egin»: *berandu arte erasan du; erasaten badu, elurra egingen du*

erasi, eras, erasten. Batez ere *Ipar* «hitz egin, murmurikatu». Batez ere forma trinkoetan

erasia iz

erasian

erasiaka

erasiatu, erasia(tu), erasiatzen *Ipar* «errieta

egin»

eraskin* e. **eranskin**

eraskor* e. **eranskor**

eraso 1 eraso, erasotzen ad

eraso 2 iz

erasoaldi

erasoka

eraspen «debozioa»

eratorbide

eratorpen

eratorri, erator erartzen

eratu, era(tu), eratzen

eratxiki, eratziki, eratzikitzen

eratzan Liter «etzanarazi»

erauntsi 1 eraunts, eraunsten. Batez ere forma trinkoetan eta *dio* ad: *ateak ateari darauuntsanean*

erauntsi 2 iz

erauntzi Ipar h. **erantzi**

erausi 1 ad; g. er.; 2 iz *da* gaur batez ere

erauzi, erauz, erauzten

erauzketa gaur «ateratze», etab

erazagutu, erazagut, erazagutzen. Jas, Liter «ezagutarazi»

erazi* e. **arazi**

eraztun

erbatz batez ere *Bizk*: *erbatza bezain latza da; zuk horrela ez dakizu erbatzik ere*

erbeste

erbesteratu, erbestera(tu), erbesteratzen

erbesteratze: *hainbat erbesteratzeren ondorioz, beldurgarriki urritu zen irlandarren kopurua*

erbestetar

erbi

erbikume

erbinude

erdaldun

erdaldundu, erdaldun(du), erdalduntzen

erdalkeria

erdaltzale

erdaltzaletasun

erdaltzaletu, erdaltzale(tu), erdaltzaletzen

erdara *erdal* forma dagokio hitz-elkarketako lehen osagai denean

erdarakada

erdaratu, erdara(tu), erdaratzen

erdeinatu, erdeina, erdeinatzen

erdeinu

erdera* e. **erdara**

erdi 1

erdi bana

erdi bi egin

erditik egin

erdiz erdi
Erdi Aro
erdi maila
erdi lo
erdi 2 erdi, erditzen, *da ad: seme batez erdi zen*
erdialde
erdibanatu
erdibide
erdibideko
erdibitu, erdibi, erdibitzen
erdibitzaile
erdietsi, erdiets, erdiesten
erdigune
erdikari
erdikide
erdimin
erdipurdi
erdiragarri
erdiratu, erdira(tu), erdiratzen: 1 lehen *du ad* «erdibitu, hautsi» batez ere *bihotza erdiratu* esapidetan erabilia; 2 *da/du ad* «erdian jarri, erdira eraman, bota»: *baloia erdiratu zuen*
erditsu: *erditsuan utzi dute; oren erditsu baten buruan etorriko da*
erditu, erdi, erditzen, *da ad: alaba batez erditu zen*
erditze
erdiuharte = penintsula
erdizka
erdizkatu, erdizka(tu), erdizkatzen
erdu *Bizk*: *erdu nire Aitaren bedeinkatuok = «zatoz(te)»*
ere: *guk ere (bai); etxea ere; gaur ere; esan ere; batez ere; hala ere; *ere bai; *ere ez*
eredu
ereduzko
eredugarri
eregi *Bizk h.* eraiki
ereile
erein, erein, ereiten
ereinaldi
ereintza
ereman* *Ipar e.* eraman
eremu
eremutar
ereserki
eresi
eretz(e)
ergatibo
ergel
ergeldu, ergel(du), ergeltzen
ergelkeria
ergeltasun

ergi
eri 1 «hatz»; 2 «gaixo»
erialdi
erietxe
erikor
eriondo: *eriondoa ospitalean eman zuen*
eritasun
eritegi
eritu, eri(tu), eritzen: «gaixotu»
eritzi* e. **iritzi**
erizain
erizaindegi
erizaintza
erizantza* e. **erizaintza**
erizpide* e. **irizpide**
erkatu, erka, erkatzen
erkatz *Ipar h.* **erratz**
erkide 1 iz «partaide, bazkide»; 2 izond = **komun**
erkidego
erkin
erkindu, erkin(du), erkintzen
erlakume* e. **erlekume**
erlastu, erlats, erlasten
erlategi
erlatibitate
erlatibo
erlauntz
erlauntza* e. **erlauntz**
erlazain* e. **erlezain**
erlazantza* e. **erlezaintza**
erlazio
erlazonatu, erlazona, erlazonatzen
erlazkuntza* e. **erle-hazkuntza**
erle
erle-hazuntza
erlekume
erlezain
erlezaintza
erliebe
erlijio
erlijioso
erlijiozko
erlikia
erlisione *Ipar h.* **erlijio**
erloj* e. **erloju**
erlojari* e. **erlojugile**, **erloju-konpontzaile**, **erloju-saltzaile**
erloju
erloju-denda, **erloju denda**
erloju-konpontzaile, **erloju konpontzaile**
erloju-saltzaile, **erloju saltzaile**
erlojugile

erlojugintza
erlojutegi
ermita
ermitatxo
ermitau
ernaberritu, ernaberri, ernaberritzen
ernagarri
ernai *ernai egon* esapidean erabilia, batez ere
ernalarazi, ernalaraz, ernalarazten
ernaldu, ernal, ernaltzen
ernalketa
ernamuin
ernarazi, ernaraz, ernarazten
ernari
ernatu, erna, ernatzen
erne 1 izond eta adlag
erne 2 erne, ermetzen ad
ernearazi, ernearaz, ernearazten
ernegarazi, ernegaraz, ernegarazten
ernegatu, ernega, ernegatzen
ernegazio
ernegu
ernetasun
ero 1 izond eta iz
ero 2 ero, eraiten, *du ad zah.* 1k **hil**, **erail**
eroaldi
eroale Fis
eroan, eroan, eroaten. 1 Batez ere *Bizk* eta *Zub:* ik **eraman**; 2 Fis: *beroa eroan*; *elektroiak eroan*
eroapen
eroetxe
erokeria
erorarazi, eroraraz, erorarazten
erorbide
erori, eror, erortzen
erorialdi
eroriko
erorka
erorketa h. **eroriko**
erorkor: *hosto erorkorra*
erorkortasun
erortoki
erortze
erosi, eros, erosten
erosketa
erosle
eroso
erosokeria
erosotasun
erospen
erosta
erostari
erostun

erotu, ero(tu), erotzen
erpe
erpin
erpu
errabia
errabiagarri
errabiatu, errabia(tu), errabiatzen
errada* e. **edarra**
erradiadore
erradiazio
erradikal
erradio
erradioaktibitate
erradioaktibo
erradiografia
erri plur «gorputzaren bularralde eta sabalaldeko barne-organoak»
erriail
erriain 1 «semearen emaztea»
erriain 2 *Ipar* «giltzurruna»
erriainu
erriakuntza
errialde
errialdoi
erriamu «ereinotza»
erriain, erriain, erriain
erriape
erriatu, erri, erriatzen
erriatz
erriastu, erriastu, erriastuten
erriastu
erriaz
erriazional* e. **erriazional**
erriazki
erriaztasun
erriaztu, erriaz(tu), erriazten
erriaztun* e. **erriaztun**
erri, erri, errietzen
erriaktibo
erriakzio
erriail iz «txanpona»
erriaildi
erriailismo
erriailista
erriailitate
erriarazi, erriaraz, erriarazten
erribeal
erribealatu, erribeala, erribealaten: 1 Batez ere *Ipar* «galdu, bidetik atera»: *ardi erribealatuak*; *Parisko karrketan erribealaturik*; 2 «argazkiak erribealatu»; erlijioan: *Jainkoak elizari erribealatu dizkion egiak*
erriberentzia
erriberritu, erriberri, erriberritzen *Ipar* h. **erriberritu**

errebis
errebista h. 1 ikuskapen; 2 aldizkaria
errebolber
errebolta
erreboluzio h. iraultza; bira, itzulia
errebote
errediza h. altzari
 errefain* e. **atsotitz**
errefau *Raphanus sativus*
errefera *Ipar* «pilota-jokoan sakea edo botea itzultzea»
erreferatu, errefera(tu), erreferatzen *Ipar*
erreferentzia
 erreflexio* e. 1 **gogoeta**, **hausnarketa**; 2 Fis
islapen
erreflexu
erreforma
errefrau h. **atsotitz**
errefusatu, errefusa, errefusatzen
erregai
erregaitz
erregalatu, erregala, erregalaten *herr, Heg*;
 h. **opari egin**
erregalu *herr, Heg*; h. **opari**
erregarri: *sukar erregarria; egia, askoren*
erregarria
errege
errege bide, **errege-bide**
errege-erreginak: *Espainiako errege-erregi-*
nak etorri dira
erregealdi
erregegai
erregego «erregetza, erregetasun»
erregela
erregelamendu *Ipar* h. **araudi**, **arautegi**
erregelatu, erregela(tu), erregelatzen h.
arautu
erregeorde
erregetasun
erregetiar: *euskaldun erregetiar eta bona-*
partetiarrak
erregetu, errege(tu), erregetzen
erregetxo
erregetza
erregezko: *erregezkoak, aitoren semeak eta*
herri xehea
erregina
errege-erreginak
erreginagai
erregu 1 eskaria, otoitza
erreguka
erregu 2 «neurria»: *bi erregu bihi*
erregular: *aditz erregular, poligono erregu-*
lar

erregutu, erregu(tu), erregutzen
 errein* e. **errain**
erreinaldi
erreinatu, erreina, erreinatzen
erreinu
erreka
erreka jo
errekaitatu, errekaita, errekaitatzen *Ipar,*
zah. h. 1 **bildu**; 2 **zaindu**, **artatu**
errekaitu *Ipar* 1 «arta»; 2 «erreminta»
errekaratu, errekara, errekaratzen, *Ipar* h.
erreka jo: *etxea errekaratu zaio*
errekasto
errekatxo
erreketa
erreki
errekina
errekor
errekordun
errekore «hezkuntza sistemakoa»
erremate 1 *herr, Heg*; «azkena, bukaera»:
erremate txarra eraman = fin gaizto egin; 2
 «enkantea»
errematean atera
errematean ipini
errematea egin
errematera atera
erremediatu, erremedia, erremediatzen
erremedio
errementaldegi h. **errementeria**, **aroztegi**
errementari
errementeria
erreminta = lanabes
erremolatxa *Heg Beta vulgaris*
erremusina *Ipar, zah.* h. **amoina**, **limosna**
erremuskada *Bizk* h. **purrustada**
 erren* e. **errain**
errendarazi, errendaraz, errendarazten
errendatu, errenda, errendatzen
errendimendu
errenditu, errendi, errenditzen
errenkada
errenta
errenteria
errentero *Heg* h. **maizter**
erreparatu, errepara, erreparatzen: 1 *Ipar*
 «ordaindu, osatu»: *egin kalteak erreparatu*; 2
Heg «ohartu, hauteman»: *errepara iezaiozu*
haur horren ibilerari
erreparo *herr, Heg*
errepide
errepika
errepikapen
errepikarazi, errepikaraz, errepikarazten

errepikatu, errepika(tu), errepikatzen
errepikatzailer
errepira *Ipar*
 errepresentatu* e. **antzeztu**, **irudikatu**, **ordezkatu**; **adierazi**, etab
errepublik
errepublikano
errepublikazale
 erres askotan ez-sing «bahia, bermea»
erresa «zahi-mota berezia edo zahi-hondakina»
erresaka
erresalbu
erreserba
erresiñol h. **urretxindor**
 erresinul* e. **erresiñol**
erresistentzia
erreskada h. **errenkada**
errespetagarri
errespetagarritasun
errespetarazi, errespetaraz, errespetarazten
errespetatu, errespeta, errespetatzen
errespetu
errespontsu
erresuma
erresumin
erretaula
erretegi
erreten
erreteila «teilatu konpontzea»
erretilu
erretiratu, erretira, erretiratzen
erretiro
     erretiroa hartu
erretoki
erretolika
 erretor* e. **erretore**
erretore «parrokiako arduradun nagusia»
erretoretza
erretorgo *Ipar* h. **erretoretza**
erretorika cf **erretolika**
erretoriko: ez dago hor sasi-galdera erretorikoa baizik
erretiratu Batez ere *Heg*: 1 «argazkia»; 2 «giza irudia»
erretreta
erretxin izond: *agure erretxina*
erretxina iz: *pinuaren erretxina*
erretzailer
erretze
erreuma
erreus «akatsduna»: *arkume erreusa etxean jan ohi dugu, ez baita on ez saltzeko ez aurrerako; zuk batutako intxaurretatik erdiak baino gehiago erreusak ziren*

erreximenta «marmelada moduko janaria»
 errexin* e. **erretxina**
errezatu, erreza, errezatzen, *Heg*
errezel
errezelo 1 «susmoa»: *banuen horren errezeloa*; 2 *Ipar* «akatsa»
errezeta
errezibitu, errezibi, errezibitzen
errezo *Heg*
erribera
errient *Ipar* «eskola-maisua»
errientsa *Ipar* «eskola-maistra»
errieta
errieta egin
errieta eman
errima
errime *Bizk*
errinozero *Rhinoceros*
erritmo
errito
erro
erroak egin
errotik atera
errotik maite
erroz gora
errodura
errol *Conus corax*
erroitz
erroiztu, erroitz, erroizten; g. er. h. **amildu**
erroketa
errokizun
errola: *biztanle-errola*
Erromako zubi
erromania *Ipar* h. **erromero**
erromaniko
erromantiko
erromantizismo
erromantze
erromeria
erromero 1 «landarea» *Rosmarinus officinalis*; 2 «arraina» *Remora*
erromes 1 «pelegrina»; 2 «pobrea»
erromesaldi
erromeskeria
erromestasun
erromestu, erromes(tu), erromesten
errombiko
errombo
erromboedro
erromda
erromka *Heg* cf **herronka**
     erromka jo
     erromka bota
     erromka egin

erropa* e. **arropa**
errore Mat
errota 1 «eihera»; 2 «gurpila»; 3 «paparoa»
errotari
errotarri
errotazain
erroti(ka)ko
errotu, erro(tu), errotzen
erru
errudun
erruduntasun
errugabe
errugabetasun
errugbi
errugbilari
errukarri
erruki
     erruki-etxe
     erruki izan
errukigabe
errukior
errukitasun
errukitsu
errukitu, erruki(tu), errukitzen
errumes* e. **erromes**
errun, errun, erruten
errunaldi
errute
erruz
ertain
erten* e. **irten**
erti
ertigintza
ertilari
ertz 1
ertz 2* e. **ertz(e)**
ertzain
ertzaingoa* e. **ertzaintza**
ertzaintza
esaera
esaera zahar
esaka: *ongi esaka, gaizki esaka*
esakune *Bizk* «esaera»
esakuntza
esaldi
esale
esamesa
esan
esanahi
esanahitsu
esaneko
esaneקותasun
esanezin
esangin *Bizk* «esaneko»

esangura
esanguratsu
esankizun
esapide
esatari
esate
     esate baterako
     esaterako
esateke
esateko
eseki, eseki, esekitzen
esentzia
eserarazi, eseraraz, eserarazten
eseri, eser, esertzen
eserialdi
eserleku
esertoki
esetsaldi
esetsi 1 ad; 2 iz
esfera
esferaerdi
esferiko
eskabide
eskaera
eskailburu h. **eskailera-buru**
eskailera
     eskailera-buru
eskaini, eskain, eskaintzen
eskainka
eskaintza
eskakizun
eskala
eskalada
eskalapoi
eskalapoin* e. **eskalapoi**
eskale
eskalera* e. **eskailera**
eskaletasun
eskandalu
eskaner
eskapada egin
eskapatu, eskapa, eskapatzen, h. **ihes egin**
eskapulario
eskaratz* e. **ezkaratz**
eskarazi, eskaraz, eskarazten
eskari
eskarmentatu, eskarmenta, eskarmentatzen
herr
eskarmentu
eskarniatu, eskarnia, eskarniatzen *Ipar*
eskarnio
     eskarnio egin *Ipar*
eskarola
eskas 1 *Ipar* iz «eza»: *lo-eskasa*; 2 izond
 «bere mailara iristen ez dena, betea ez dena»

eskas izan «falta izan, ez aski izan»: *ura eskas dute*

eskasia 1 «gabezia»; 2 «urritasuna, aski ez izatea»: *ur-eskasiak eragindako galerak*

eskastasun

eskastu, eskas(tu), eskasten, *zaio* ad

eskatima «liskarra»

eskatu, eska, eskatzen

eskatzaile: *laguntza eskatzaile, laguntza-eskatzaile*

eskaut

eske

eskean

eskez: *besteren eskez egin du*

eskegi, eskegi, eskegitzen *Bizk*, -eseki-

eskeko

eskeleto

eskema

esker

esker on(eko)

esker gaizto(ko)

esker txar(reko)

-ri esker: *bizi banaiz, zuri esker bizi naiz*

eskerrak: a) *eskerrak zure laguntzari!*;

b) *eskerrak ez dela etorri, eskerrak etorri ez den*

eskerrak eman

eskerrak bihurtu

eskerrik asko

mila esker

eskergea

eskergabe

eskergabekeria

eskergaitz

eskertu, esker(tu), eskertzen: *eskertzekoa da zure ahalegina*

eski

eskiatu, eskia, eskiatzen

eskiatzaile

eskilara* e. **eskailera**

eskizofrenia

esklabo

esklabotasun

eskola

eskola etxe, eskola-etxe

eskola ume, eskola-ume

eskolagabe

eskolastiko

eskolatu, eskola(tu), eskolatzen

eskolau -meza laguntzaile-

eskolaurre

eskolazain

eskoletxe* e. **eskola-etxe**

eskopeta

eskopetagile

eskorga

eskorta

eskribau

eskribautza

eskribitu, eskribi, eskribitzen, h. **idatzi**

eskritura

esku

esku bete: *esku bete lan*

esku eman: *elkarri esku emanez*

eskuz esku

esku hartu

esku-hartze

esku-hartzaile

esku sartu

esku-sartze

esku-zarta «txaloa»

esku-zartaka «txaloka»

-ren esku egon

esku-huska(ko)

esku-hutsik

eskura (izan, egon, eduki)

eskura eman

eskura ordaindu

eskutik: *etsaien eskutik galdu du bizia*

eskutik eraman

eskutik eskura

eskubakar

eskumotz

esku-erakutsi

eskuaira

eskuaire *Ipar* «trebetasuna»

eskualdatu, eskualda, eskualdatzen

eskualdatze

eskualde

eskualdekatu, eskualdeka, eskualdekatzen

eskualdekatze

eskualdi 1 «karta jokoan, jokaldia»; 2 *pintura eskualdi bat eman*

eskuare

eskuarki

eskuarte «baliabideak»: *bizitzeko adina eskuarte ez zaie faltako*

eskuarteko iz «diru xehea»

eskubi* e. **eskuin**

eskubide

eskubila* e. **eskuila**

eskudantzia Jas 1 «ausardia»; 2 «boterea»

eskudel

eskudun

eskuera

eskueran izan

eskueran eduki

eskuetaratu, eskuetara, eskuetaratzen

eskugain *Ipar* 1 «eskuarte, baliabideak»: *gurasoek eskugain zerbait bazuten*; 2 «aban-taila»: *beste edozein mintzairaren aldean zer eskugaina duen euskarak*

eskui* e. **eskuin**

eskuila

eskuilatu, eskuila(tu), eskuilatzen

eskuin

ezker-eskuin

ezker eta eskuin

eskuinalde

eskuindar

eskuizkribu

eskukada h. **eskutada**

eskukaldi 1 «esku ukaldia»; 2 «laguntza»

eskuko: *ni neure eskuko naiz*

eskulan

eskulangile

eskulangintza

eskularru

eskuleku = **eskutoki**

eskuliburu

eskultore

eskultura

eskuma *Bizk.* h. **eskuin**

eskumakila: *guztien nagusi beharra, guztien*

eskumakila eta morroin gertatu zen

eskumen

eskumikatu, eskumika, eskumikatzen

eskumiku

eskumuin Batez ere plur *Heg* = **goraintzi**

eskumuinak eman, egin

eskumutur

eskumuturreko

eskuoihal

eskupe: *bere eskupe edo agindura dauden guztiak; handikien eskupetik herria atera zenean; berak ezetz esango du, baina eskupetik laguntzen die*

eskupeko: *eskupekotzat hamar pezetako bat eskaini zion mutikoari; eskupekoa eman zion*

eskuperatu, eskupera, eskuperatzen

eskuraezin

eskuragaitz

eskurakoi

eskuratu, eskura(tu), eskuratzen

eskuratze

eskusoinu

eskutada

eskutitz

eskutoki = **eskuleku**

eskutrapu

eskutur *Bizk* h. **eskumutur**

eskutzar

eskuzabal

eskuzapi

eskuzatar

eskuzerra

eskuzorro

eskuztatu, eskuzta, eskuztatzen

eskuztatze

esleipen

esleitu, eslei, esleitzen

esna «lo hartu gabe egon»

esnarazi, esnaraz, esnarazten

esnatu, esna(tu), esnatzen. Batez ere *Gip*

«iratzarri»

esne

esne belar, **esne-belar** *Euphorbia*

esne denda, **esne-denda**

esne gauza, **esne-gauza**

esne jaki, **esne-jaki**

esne hauts, **esne-hauts**

esne zopa, **esne-zopa**

esne tela, **esne-tela**

esneko hortz

esnedun 1 «esnea duena»; 2 «esneketaria»

esnegain

esneketari «esne banatzailea, esne-banatzailea»

esneki

esnetegi = **esne denda**, **esne-denda**

esnetsu

esnezale 1 «esnea maite duena»; 2 «esneketaria»

espa

espageti

espal «azaoa»

espalo

espantagarri «harrigarria»

espantatu, espanta, espantatzen, «harritu»

espantu

espantu egin

espantuka

esparadrapu* e. **esparatrapu**

esparatrapu

esparrago h. **zainzuri**, **frantses(-)porru**

esparru

espartin

espartzu

espatsu

espazial

espazio

espedizio

espektro

espeleologia

esperanto

esperantza

esperantzetan egon, izan: «haurdun egon»
esperientzia
esperimental
esperimentatu, esperimenta, esperimentatzen
esperimentu
espero
espero izan: *denek espero zuten txapel-dun izatera iritsiko zela*
esperoan (egon)
espetxe = kartzela, presondegia
espetxealdi
espetxeratu, espetxera, espetxerutzen
espetxezain
espezialista
espezializatu, espezializa, espezializatzen
espezie
espezifiko
espiritu
Espiritu Santu
espirituz
espirituzko
espiritual
esplikatu, esplika, esplikatzen
esplikazio
esplizitu
esplotatu h. leher egin; ustiatu, etab
esplotazio h. ustiapen
esponja
esportatu, esporta, esportatzen
esportazio
espos *Ipar* h. **senar**
esposa *Ipar* h. **emazte**
esposatu, esposa(tu), esposatzen
espres 1 izond; 2 adb
espresio
espresuki adb
estai h. solairu
estakuru
estalaldi
estalarazi, estalaraz, estalarazten
estaldura
estagarri iz
estalgile = estaltzaille
estalgune
estali 1 ad; 2 iz «estalki»; 3 izond: *kolore zikin-estalia*
estalki
estalpe
estalpetu, estalpe(tu), estalpetzen
estaltzaille = estalgile
estandar
estandarizatu, estandariza, estandarizatzen

estasi
estatiko
estatistika
estatistiko
estatu
estatu batuar
estatua
estatuburu
estatutu
este* e. **heste**
estegorri* e. **hestegorri**
esteka *Ipar*
estekadura
estekamendu
estekarazi, estekaraz, estekarazten
estekatu, esteka(tu), estekatzen
estekatzaille
estetika
estetiko
esti «idiei eta behiei atzera eragiteko agindu hitza»
estilistika
estilo
estimagarri
estimarazi, estimaraz, estimarazten
estimatu, estima, estimatzen
estimazio «estimua»
estimu
estimu egin
estimu handitan eduki, izan...
estira «tortura»
estoiko
estola
estolda
estolderia
estonatu, estona, estonatzen, *Ipar* «harritu»
estrainio *Zah* h. **bitxi, arraro**
estrata «bide meharra, gurdiak-eta ibiltzeko modukoa»
estrategia
estreina iz
estreinako
estreinaldi: *iragan ostiralean izan zen «Pec-cata Minuta»ren estreinaldia*
estreinatu, estreina(tu), estreinatzen, 1 *Ipar* «inauguratu»; 2 *Heg* «zerbait lehenbiziko aldiz erabili»
estrena* e. **estreina** 1 *Ipar* «istripua»; 2 *Heg* «lehenbiziko aldiz erabiltzea»
estres
estropada
estropezu
estropu 1 *Ipar* «istripua»; 2 «arraunarekiko»

estruktura
estrukturalismo
estu
 (norbait) **estu hartu**
estu eta larri
 estuasun* e. **estutasun**
estualdi
estudiante
estudiatu, *estudia*, *estudiatzen*
estudio
estugarri
estugune
estuki
estura
estutasun
estutu, *estu(tu)*, *estutzen*
eszeptiko
eta
 zortzi **eta erdiak**
 hiru **eta erdietan**
 eta **abar**
etab. «eta abar-en ohiko laburdura»
etapa
etc.
etekin
eten, *eten*, *eteten* 1 *ad*; 2 *iz*
etenaldi
etenarazi, *etenaraz*, *etenarazten*
etendu* e. **eten**
etendura
etenezin
etengabe
etengailu
etengaitz: *gizatasunezko lokarriak edozein*
etsaikeria baino etengaitzagoak dira
etenkor
etenune
etika
etiketa 1 «paper-, ehun-zatia, informazioaren
 bat eskainiz, zerbaiti eransten zaiona»; 2 «ez-
 tabaida»: *eskolastikoen etiketak*
etimologia
etnia
etnografia
etnologia
etoi «saldua, traidorea»
etorbide
etorburu
etorki «jatorria»
etorkin
etorkizun 1 *iz*; 2 *izond*: *ondasun etorkizunak*
itxaroten
etorrarazi, *etorraraz*, *etorrarazten*
etorrera

etorri 1 *etor*, *etortzen*, *ad*
bat etorri
etorri 2 *iz*: *etorri handiko bertsolaria, ura-*
ren etorria
etortze
etsai
etsaigo *Ipar* «etsaitasun»
etsaikeria
etsaitasun
etsaitu, *etsai(tu)*, *etsaitzen*
etsamina batez ere *Ipar* «azterketa»
etsaminatu, *etsamina(tu)*, *etsaminatzen*
etsenplu batez ere *Ipar* «adibidea, eredu»
etsi, *etsi*, *etsitzen* *du* *ad*
etsialdi
etsiarazi, *etsiaraz*, *etsiarazten*
etsigaitz
etsigarri
etsimendu *Ipar* «etsipen»
etsipen
etsipena eman
etsitu *Ipar* h. **etsi**
etxabere* e. **etxe abere**, **etxe-abere**
etxadi
etxagintza* e. **etxegintza**
etxagun *Bizk* «etxeko jauna»
etxaguntza *Bizk*
etxalde
etxandre *Zah* h. **etxekoandre**
etxarte
etxe
etxeko jaun
etxebizitza
etxegile
etxegintza
etxejabe
etxekalte
etxeko 1 «famiakoa»; 2 «morroi edo neska-
 mea»
etxekoandre
etxekoi
etxekotasun
etxekotu, *etxeko(tu)*, *etxekotzen*
etxelagun
etxepe: *etxepe bereko etxebizitzak*
etxepeko
etxeratu, *etxera*, *etxerazten*
etxetiar
etxetresna
etxetxori
etxezain
etxola
etxondo *Ipar*
etzaleku

etzan, etzan, etzaten
etzanaldi
etzanarazi, etzanaraz, etzanarazten
etzauntza
etzi: *etziko egin beharko duzu lan hori*
etzidamu
etzikaramu
etzin h. **etzan**
eukalpto: eucaliptus
eukaristia
 euki* e. **eduki**
euli
eulitzar
eultze h. **erlauntz**
eultzi
eultzilari
eultzitu, eultzi(tu), eultzitzen
eup
eurak izord «haiek berak»
uri
uria egin: *goiz guztian uria egin du*
uria ari izan: *uria ari zuelako*
uria izan: *uria denean*
uri jasa
uri neurgailua
urialdi
uritako
urite
uritsu
europar
eurrez Bizk «ugari»
euskal
Euskal Herria
euskal herritar
Euskal Autonomia Erkidegoa
euskalari
euskaldun
euskaldun berri
euskaldun zahar
euskaldun garbi
euskaldundu, euskaldun(du), euskalduntzen
euskaldungo «euskalduntasuna»
euskalduntasun
euskalduntze
euskalki
euskaltasun
euskaltegi
euskaltzain
euskaltzain oso
euskaltzain ohoreko
euskaltzain urgazle
euskaltzainburu
Euskaltzaindi
euskaltzale

euskaltzaletasun
euskaltzaletu, euskaltzale(tu), euskaltzaletzen
euskara
euskaratu, euskara(tu), euskaratzen
euskaratzaile
euskarri
eusko hitz elkarketako lehen osagai bezala erabiltzen da beti
euskotar
eutsi, euts, eusten *dio* ad
 examina* e. **etsamina**
 exemplo* e. **etsenplu**
existentzia
existentzialismo
existitu, existi, existitzen *da* ad
exkax adkor
 expres* e. **espres**
ez 1 iz; 2 part
-ik eza
ez bezala
ezean
ez... ez...
ez eta ere
ez eze
ez ezen
ez ezik
ez adituarena egin
ez entzunarena egin
ez ezagunarena egin
ez ikusiarena egin
 ez-ordu* e. **ezordu**
 ez-oren* e. **ezoren**
 ez-urte* e. **ezurte**
 ez-uste* e. **ezuste**
ezabagaitz
ezabagoma = **borragoma**, **goma**
ezabaketa
ezabatu, ezaba, ezabatzen
ezaguera
ezagumen «ezagutzeko ahalmena»
ezagun: *liburu ezagun batean irakurria; ezagun asko ikusi genuen bileran*
ezagun izan: *ezagun duzu Goierrri aldekoa zarela; hemendik ezagun dira Baztango mendiak*
 ezagupen maila* e. **jakite maila**
ezagutarazi, ezagutaraz, ezagutarazten
ezaguterraz
ezagutezin
ezagutu, ezagut, ezagutzen 1: *zure anaia atzo goizean ezagutu nuen*; 2: *ezagutzen dut huts egin dudala*
ezagutza 1 «ezaguera»; 2 «aitortzea, onartzea»

ezagutza galdu *Ipar* «konorte galdu»
ezagutza(k) egin *Ipar*
ezain *Bizk* «itsusi»
ezaindu, ezain(du), ezaintzen
ezaingarri
ezaintasun
ezaldi
ezantza *Ipar* «gasolina»
ezarian
ezari-ezarian
ezarle
ezarpen
ezarrarazi, ezarraraz, ezarrarazten
ezarri, ezar, ezartzen
ezaugarri
ezaupide
ezaxola *Ipar* «axolagabea»
ezaxolakeria *Ipar* «axolagabekeria»
ezaxolatu, ezaxola(tu), ezaxolatzen, *Ipar*
 «axolagabetu»
ezbai
ezbaian «zalantzan»
ezbehar
ezberdin
ezberdintasun
ezdeus 1 adj; 2 iz
ezdeuskeria
ezdeustasun
ezdeustu, ezdeus(tu), ezdeusten
ezean: *geuk egin ezean, ez du inork egingo;*
bestarik ezean, lehengo arlotearena esan be-
harko
ezeduki 1 izond; 2 iz *Bizk*
ezegoki
ezein *Jas* ezezko esaldietan erabiltzen da,
 beti izenarekin: *ezein gizoni ez zaio gertatu*
ezelako *Bizk* «inolako»
ezelan «*Bizk* «inolako»
eze h. ezen
ezen
ezen ez
ezer
ezer gutxi
ezerez 1 iz; 2 izond
ezerezkeria
ezereztasun
ezereztu, ezerez(tu), ezerezten
ezertxo
ezespen
ezetsi, ezets, ezesten
ezetz: *ezetz erantzun dio; etetza eman dio*
ezezka
ezeuki* e. **ezeduki**
ezezagun

ezezko: *ezezko perpausa; ezezkoa eman*
ezezkoan
ezezkotasun
ezeztaezin
ezeztagarri
ezeztapen
ezeztarazi, ezeztaraz, ezeztarazten
ezeztatu, ezeztza, ezeztatzen
ezgai
ezgaitasun
ezgaitu
ezgarai
ezgauza
ezik «salbu» adieran, *izan ezik* erabili behar
 da: *denak joan ziren, ama izan ezik*
ezikasi
ezilkor «hilezina, hilezkorra»
ezilkortasun «hilezkortasuna, hilezintasuna»
ezin
ezin... -ago ezin *hobeto erantzun zion; bi-*
dea ezin ederragoa nuen
ezin... -zko: *ezin barkatuzko bekatua*
ezin esan ahal(a): *ezin konta ahal(a) pa-*
per
ezin konta ahal(a)
ezinean: *etxera joan nahi eta joan ezine-*
an; ezinean dabilenari laguntzeko
ezineko: *mugatu ezineko handinahikeria*
ezinik: *irten nahi eta irten ezinik*
ezin izan: *ezin da etorri (* ezin du eto-*
rri); ezin du egin
ezinbeste iz
ezinbestean
ezinbesteko
ezinbestez
ezinbestezko
ezindu
ezinegon
ezinezko
ezinikusi
ezinkizun
ezintasun
ezizen
ezjakin
ezjakintasun
ezkabia
ezkai: *Thymus vulgari*
ezkailu: *Phoxinus phoxinus* «txipa»
ezkaratz
ezkata
ezkatatsu
ezkel
ezker
ezker-eskuin

ezker eta eskuin
ezker-aihen: *Calystegia sepium* + *Convolvulus arvensis*
ezkero: *eguerdiko hamabiak ezker* moduko esapideetan bakarrik erabiltzekoa (ikus 26. araua, 1995-01-27)
ezkerpareta *Ipar* «frontoia»
ezkerti
ezkertiar
ezki: *Tilia*
ezkila
ezko 1 «argizaria»
ezko 2 *Bizk* «hezea»
ezkonarazi, ezkonaraz, ezkonarazten
ezkonberri
ezkondu, ezkon, ezkontzen
ezkongabe
ezkongai
ezkonlagun
ezkonsari
ezkontide
ezkontza
ezkor
ezkortasun
ezkotasun *Bizk* «hezetasuna»
ezkotu, ezko(tu), ezkotzen *Bizk* «hezatu»
ezkur
ezkutapen
ezkutarazi, ezkutaraz, ezkutarazten
ezkutari
ezkutatu, ezkuta, ezkututzen
ezkutu 1 izond «gordea» eta iz «sekretua»; 2 iz «diru-txanpona»; 3 iz «babeskia»
ezkutuan
ezkutuko
ezkutuki
ezleku
ezongi
ezontsa iz.
ezordu
ezoren
ezpa *Zah* «zalantza»
ezpada «baizik eta»: *ez gizon baten, ezpada askoren egitekoa*
ezpain
ezpainkari
ezpal
ezpara: *Fam. Tabanidae*
ezpata
ezpataka
ezpata(-)arrain: *Xiphias gladius*
ezpata(-)belar

ezpata(-)dantza
ezpata(-)dantzari
ezpatadun
ezpatari
ezpel: *Buxus sempervirens*
ezpeldi
ezpere
ezperen
ezponda
ezproi
ezta... ere = ez eta... ere
eztabaida
eztabaidagai
eztabaidagarri
eztabaidatu, eztabaida(tu), eztabaidatzen
eztainu
eztainuztatu, eztainuzta, eztainuztatzen
eztanda
eztarri
eztegu *Bizk* «eztei»
eztei pl
ezteiliar
ezten
eztenka
eztendun
eztenkada
eztenkatu
eztera* e. geztera
ezti 1 iz
eztitan (izan...)
ezti 2 izond
eztialdi
eztiarazi, eztiaraz, eztiarazten
eztigailu
eztigarri
eztikeria
eztiki
eztitasun
eztitsu
eztitu, ezti(tu), eztitzen
eztul
eztul egin
eztul(-)belar: *Tussilago farfara*
eztulka
ezune *Bizk* «ezaldi»
ezurte
ezuste
ezustean
ezusteko izlag: *galerna eta zurrunbiloa ditu ezusteko lagun; iz: sekulako ezusteko etorri zaie gainera*

fa «musika nota»
laboratu, fabora, faboratzen; *Zah.* h. **fabore egin, mesede egin**
fabore
     -(r)en **fabore**
     fabore egin
     faborez
fabrika
fabrikatu, fabrika(tu), fabrikatzen
fabrikatzaile
facsimile
 fagoratu* *Ipar* e. **fabore egin**
 fagore* *Ipar* e. **fabore**
fagot
faisai: *Phasianus colchicus*
faksimile
faktore
faktura
fakultate
falta
     falta egin
     falta gabe
falta izan *da* eta *du* ad
faltadun
faltatu, falta(tu), faltatzen
faltsu
faltsukeria
faltsuki
fama
famatu 1 izond «ospetsua»; 2 ad, fama(tu),
 famatzen «goraipatu»
familia
familiarte
familiarteko
fanatiko
fundango
fantasia
fantasma
faraoi
fardel
fariseu
farmazia
fase
fauna
faxismo
faxista
fedea
     fedea on
     fedea eman
     ene fedea
fededun
fedegabe
     fedegabeko
fedegabetasun

federal
federatu, federa, federatzen
federazio
feldespatu
feminismo
feminista
fenix
fenomeno
 ferde* e. **berde**
fereka
ferekaldi
ferkatu, fereka(tu), ferekatzen
ferekatzaile
feria
fermu *Ipar* «irmoa»
ferra
ferratoki
ferratu, ferra(tu), ferratzen
ferratzaile
ferreta *Ipar* «edarra, suila»
festa
festazale
feudal
feudalismo
fida izan
fidagaitz
fidagaiztu, fidagaitz / fidagaiztu, fidagaizten
fidagarri
fidagarritasun
fidakor
fidantzia «uste ona»
fidatu, fida, fidatzen
fidel
fidelitate
fidelki
fideltasun
fideo
fier *Ipar*
fierki *Ipar*
figura
filantropia
filantropo
filatelia
filmatu, filma, filmatzen
film
filmoteka 1 «mikrofilmen biltegia» *2 e. **zinemateka**
filologia
filologo
filosofia
filosofiko
filosofo
fin 1 iz
fin gaitz egin

fin 2 izond: *Langile fina; fin jokatu, ibili*
final kiroletan erabiltzekoa
finalaurreko / finalerdi
final-laurden
final-zortziren
finantza: *finantza arazoak, finantza-arazoak*
findu, fin(du), fintzen
fini izan *Ipar* «amaitu, bukatu»
finitu *Ipar* «amaitu, bukatu»
finkagarri «finkatzen duena»
finkarazi, finkaraz, finkarazten
finkatu, finka, finkatzen
finkatzaile
finki *Ipar* «fermuki, irmoki»
finko
finkotasun
fintasun
fio izan *Gip*
firrinda *Ipar*
firrindan
 firu* e. **piru**
firurika *Ipar*
firurikatu, firurika(tu), firurikatzen *Ipar*
fisika
fisikari
fisiko izond
fite *Ipar*
fits
fitsik
fitxa
fitxategi
flakatu, flaka, flakatzen
flakezia
flakia batez ere *Gip herr*
flako
flakotasun
flanela
flasko
flauta
flebitis
fleitean izan: *pilotari hori fleitean da egun*
floka *Ipar*
flora
florin
fluor
foka *Phoca*
foku
folklore
fondo h. funts
fonema
fonetika
fonetiko
fonologia
fonologiko

foral
forja
forjari
forma
formal 1 «formazko, formari dagokiona» 2 *Heg herr* «zintzoa»
formaldu, formal(du), formaltzen *Heg herr* «formal, zintzo bihurtu»
formalismo
formalizatu, formaliza, formalizatzen
formatu 1 iz; 2 formatu(tu), formatzen ad
formazio
formula
formulatu, formula(tu), formulatzen
fortuna «zoria»
fortunatu Igart «gertatu, suertatu»: *fortunatu da horien etxetik dama gazte bat joatea*
foru
Foru Aldundi
Foru Diputazio
Foru Erkidego
foruzale
foruzaletasun
fosforo
fosil
fosildu, fosil(du), fosiltzen
foto
fotografia
fotografo
 fotokonposaketa* e. **fotokonposizio**
fotokonposizio
fotokopia
fragata
fraide
fraidegai
fraidego *Ipar*
fraidetu, fraide(tu), fraidetzen
fraidetza
 fraile* e. **fraide**
 fraka* e. **praka**
frakzio
frakzionario
framazon *Ipar* «masoia»
 franela* e. **flanela**
 frango* e. **franko**
franko 1 zenbtz; 2 «antzinako Frantziako herriarra»
frankotan
frantses
frantses(-)belar
frantses(-)porru
frantximant *Ipar*
frantziskotar
 frente* e. **fronte**

freno
freskagarri
freskatu, freska, freskatzen
fresko
freskotasun
freskura: *goizeko freskuran*
frijitu
frixitan *Ipar*
froga «zerbait egia dela finkatzeko edo egiazatzeko balio duena»: *euskararen antzinatasunaren frogarik ez dute aurkitu han (ez *probarik)*
frogabide
frogaezin
frogagarri
frogantza
frogatu, froga(tu), frogatzen (ez dira nahasi behar *frogatu* eta *probatu*): *argudio egokiak erabili zituen aita zela frogatzeko*
 frogeta* e. **probeta**
fronte
frontoi 1 «arkitekturan erabilia»; 2 h. **pilotaleku**
fruitu
fruitutsu
fruta *Heg*
 frutu* e. **fruitu**
fuel(-)olio
fuera *Heg* *herr* h. **alde!**, **kanpora!**
fuga «musika-mota, musika mota»
fundamentu
fundatu, funda, fundatzen
fundatzaile
fundazio
funditu, fundi, funditzen 1: *bonbila funditu* h. *bonbila erre*; 2 *Ipar* «hondatu, desegin, suntsitu»
funikular

funsgabe
funsgabekeria
funsgabeki
funsgabetasun
funski *Ipar* «benetan»
funts 1 «zerbaiten muina, oinarria»; 2 «personen ganora»; 3 «finantzetan-eta erabiltzen dena»:
maileguaren funtsa eta korrituak; «lur ondarena» (hots: *fundus*)
funtsen
funtszko
funtszokotasun
funtzio
funtzional
funtzionamendu
funtzionario
funtzionatu, funtziona, funtzionatzen, *du* ad: *makina horrek ez du funtzionatzen = makina horrek ez du lan egiten, makina hori ez dabil*
furfuria *Ipar* «haserre»: *nahi bezainbat furfuria eta zalaparta*
furfurian: *badoaz, furfurian*
furia
 fuselaia* e. **fuselaje**
fuselaje
fusible
fusil
fusilarazi, fusilaraz, fusilarazten
fusilatu, fusila, fusilatzen
fusilatze
futbol
areto(-)futbol lagunartean *futbito* deitzen zaio
futbol(-)zelai
futbolari
 futbolin* e. **mahai(-)futbola**
futxo *Ipar*

g «gramoren sinbolo nazioartekoa»
gabardina
gabarra
gabe
gabezia
gabi
gabirai: *Accipiter nisus*
gabon 1 *Heg* «gau on!»; 2 pl «Eguberri»
Gabon zahar
Gabon(-)egun
Gabon(-)eske
Gabon(-)gau
Gabon(-)kanta
gai
gai izan
gailen
gailendu, *gailen(du), gailentzen*
gailur
gailurreratu, *gailurrera, gailurreratzen:*
eguerdirako gailurreratu dira mendizaleak
gailur*tu,* *gailur(tu), gailurtzen: haren idaz-*
kietan gailurtzen den gaia
gain 1
-en gain: *bere gain hartu zuen lana*
-az gain
gainean
-en gainean (-i buruz)
gainez(ka) egin
gainez gain ibili, joan
gainez gain irabazi: *Ipar, gainez gain*
irabazi zuten, «erraz irabazi zuten»
gain behera
gain 2 «esne gaina»
gainalde
gainazal
gainazpikatu, *gainazpika, gainazpikatzen*
gainbalio
gainbegiratu, *gainbegira, gainbegiratzen, du*
ad (eta iz: gainbegiratu bat eman)
gainbehera *iz: erromatar inperioaren gain-*
behera
gainbide
gaindegi
gaindi: *elkarrekin zebiltzan Galilean gaindi*
-z gaindi
gaindi egin
gaindidura
gaindika
gainditu, *gaindi(tu), gainditzen*
gaindu, *gain(du), gaintzen, h. gainditu*
gaine*ko* *Ipar* «soineko»; *Heg* «otordu batean
sarreraren ondoko jakia»
gainera
-az gainera: *euskara ongi ikasteaz gaine-*
ra, lan ikaragarria egin zuelako

gainerako
gainerakoan
gainerateko *Ipar* h. **gainerako**
gaineratu, *gainera(tu), gaineratzen*
gainezka
gainezka egin
gaingiroki
gainka
gainkatu, *gainka(tu), gainkatzen «arra emea-*
ren gainean jarri»
gainkarga
gainontzean *Gip* h. **gainerakoan**
gainontzeko *Gip* h. **gainerako**
gainzurikeria
gainzuritu, *gainzuri, gainzuritzen*
gaiso* e. **gaixo**
gaitasun
gaitu, *gai(tu), gaitzen*
gaitz 1 *iz*
gaitz egin
gaitz erdi
gaitz erran, *gaitz erran, gaitz erraten,*
Ipar
gaitz esan, *gaitz esan, gaitz esaten*
gaitz iritzi
gaitzaldi
gaitzeko: *gaitzeko arrakasta izan zuen*
gaitzerizko *jas*
gaitzeru
gaitzesgarri
gaitzesle
gaitzespen
gaitzetsi, *gaitzets, gaitzesten*
gaitzi izan *Ipar: deus ez zaio hain gaitzi nola*
eskergabekeria
gaitzikor *Ipar*
gaitzitu, *gaitzi(tu), gaitzitzen, da/zaio ad,*
Ipar: bikarioaren jokoa biziki gaitzitu zi-
tzaion Oxalderi
gaitzizen
gaitzuru* e. **gaitzeru**
gaixo 1 «eria»; 2 «errukarria»
gaixoaldi
gaixobera «erikorra»
gaixotasun
gaixotegi
gaixoti «erikorra»
gaixotu, *gaixo(tu), gaixotzen*
gaizgabe *izond*
gaitz 2 *izond*
gaizki 1 *adlag; 2 iz: ongiaren eta gaizkiaren*
arbola
gaizkiagotu, *gaizkiago(tu), gaizkiagotzen*
gaizkile

gaizkin
gaizkinahi: *onginahia eta gaizkinahia*
gaizkitu, gaizki(tu), gaizkitzen: *gaixoa gaizkitu egin da*
gaizkoatu, gaizkoa, gaizkoatzen, *jas: zauria gaizkoatu zaio*
gaizo *Ipar* adkor «errukarria»
gaizobera
gaizpide
gaiztagin
gaiztakeria
gaiztasun «zailtasuna»
gaizto
gaiztoarazi, gaiztoaraz, gaiztoarazten
gaiztoki adlag
gaiztotasun
gaiztotu 1 «gaizto bihurtu»; 2 «(zauria) gaizkitu»
gajo *Gip* emakumezkoei dagokie
gakatu* e. **gakotu**
gako *Ipar* «giltza»
gakotu, gako(tu), gakotzen, *Ipar* «giltzatu, giltzaz itxi»
galai
galaiki
galaitasun
galanki
galanperna: *Cystoderma sp; Lepiota sp* «perretxiko mota»
galant
galanto
galarazi, galaraz, galarazten: «eragotzi; galtzera behartu»
galarazpen
galauts
galaxia
galbahe
galbide
galburu
galda
galdara
galdatu, galda, galdatzen; 1 «goritu»; 2 *Ipar* «galdegin; eskatu»
galde 1 «galdera, itauna»; 2 *Ipar* «eskaera»
galde-erantzunak
galde-zeinu * e. **galdera-marka, galdera marka**
galdegai
galdegile
galdegin, galdegin, galdegiten; 1 «galdetu»; 2 *Ipar* «eskatu»
galdeginarazi, galdeginaraz, galdeginarazten
galdeikur* e. **galdera-marka, galdera marka**

galdekatu, galdeka, galdekatzen
galdeketa
galdekizun
galdemarka* e. **galdera-marka, galdera marka**
galdera
galdera-marka, galdera marka
galdetu, galde(tu), galdetzen
galdetzaile
galdez
galdezka
galdu, gal, galtzen
galdu-gordean 1 «galtzeko zorian»; 2 «noraezean, helbururik gabe»
galdukeria
galeper: *Coturnix Coturnix*
galera 1 «galtzea»; 2 «itsasokoa»: *galeretara kondenatua*
galeria
galerna
galga
galga eman
galgarau
galgarri
galgatu, galga(tu), galgatzen «galga eman»
galipot
galiziar
galkatu, galka, galkatzen; 1 «mukuru bete»; 2* e. **kalkatu**
galkor
galoi 1 «neurri unitatea»; 2 «xingola»
galsoro «gari soroa»
galtza pl.
galtzada
galtzadun
galtzaile
galtzamotz pl
galtzar «altzoa»
galtzarbe
galtze
galtzerdi
galzori
galzorian
gamelu: *Camelus bactrianus*
ganadu
ganbara *Heg* «teilatupeko solairua»
ganbela
ganbelu lgart; (ia) irain-hitza, «kirten, inozo»
ganbera 1 *Ipar* «logela» 2 Admin: *diputatuen ganbera, merkataritza ganbera, ganbera musika*
ganbil
gandor

gandu
gandutu, gandu(tu), gandutzen
ganer *Ipar* «ganbara»
ganga (anatomian eta arkitekturan)
gangar
gangarkeria
ganibet
ganora
     ganoraz
     ganorazko
ganoragabe
ganoratsu
gantz
gantz
gantzudura
gantzugailu *jas* «gantzua, ukendua»
gantzutu, gantzutu(tu), gantzutzen
gapirio
gapoin *Ipar* h. **kapoi**
gar 1 «suarena»; 2 «irudizkoa» h. **kar**: *zure amodioaren kar saindua*
gara 1 «arbiaren eta beste landare batzuen zurtoina»
gara 2* *Ipar* e. **geltoki**
garabi
garagar
garagardo
garagardotegi
garagarril *GN* h. **ekain**; *Bizk* h. **uztail**
garai 1 iz; 2 izond
     garaiz
garaiarazi, garaiaraz, garaiarazten
garaiera
garaiezin
garaikide
garaikunde
garaile
garaipen
garaitasun
garaitia *Ipar jas* «garaipena»
garaitiko *Ipar 1* «gainerako»; 2 «goi(ti)ko»
garaitu, garai(tu), garaitzen
garaitza batez ere *Bizk* «garaipen»
garaitzaile
garaje
garaño
garandu, garan, garantzen *Bizk* «aleak kendu»
garapen
garatu, gara, garatzen
garatxo
garatzail
garau = **ale**, **bihi**: *garaurik ere ez da gelditu*
garautegi

garba «garrama, tresna»
garbai *Bizk* «damua»
garbaitu, garbai(tu), garbaitzen *Bizk* «damutu»
garbantzu h. **txitxirio**
garbatu, garba(tu), garbatzen
garbi izond, / adlag: *garbi azaldu digu auzia*
     argi eta garbi
     garbi-ikuzi
garbialdi
garbiarazi, garbiaraz, garbiarazten
garbigailu
garbigarri
garbikeria
garbiketa: *etxeko garbiketak egiten ari da; garbiketak egiteko ontziak*
garbiki *Ipar* «garbi»
garbikunde
garbiontzi
garbiro
garbitasun
garbitegi
garbitoki *Erl*: *garbitokiko arimen bederatzuurrena*
garbitu, garbi(tu), garbitzen
garbitzaile
garbizale
garbizalekeria
garbizaletasun
gardabera* e. **kardabera**
garden
gardendu, garden(du), gardentzen: *ura gardendu zenean, garbi agertu zen hondoa*
gardenki 1 adlag; 2 iz
gardentasun
gardu e. **kardu**
garesti
garestitu, garesti(tu), garestitzen
garestitze iz: *bizimoduaren garestitzea*
gari
garil h. **uztail**
garizuma
garmin
garmindu, garmin(du), garmintzen
garo 1 *Gip* «ira, iratzea»; 2 *Bizk* «ihintza»
garondo
garraiatu, garraia, garraiatzen
garraio
garraibide
garraiolari
garrantzi
garrantzitsu
garrantzizko
garrasi

garrasi egin
garrasika
 garraska* e. karraska
garratz
garrazkeria
garrazki
garraztasun
 garraztu, garratz, garrazten
garreztatu garrezta, garreztatzen
gartsu (eta hurrengo bi hitzak, *gar / kar* erabakiaren arabera)
gartsuki
gartsutasun
gartu, gar(tu), gartzen
gartxu «jan-edan urrikoa»
 gartzela* e. kartzela
garun
garundegi
gas
gas-hodi
 gasa* e. gaza «ehun mota»
gasbide
gasdun
gaskoi
gasna LBN h. gazta
 gasoil* e. gasolio
gasolina
 gasolindegia h. (gasolina) zerbitzugune
gasolio
gastarazi, gastaraz, gastarazten
gastatu, gasta, gastatzen
gastatzaile
gastronomia
gastu
gatazka
gatazkatsu
gatibatu, gatiba, gatibatzen
gatibu
gatibualdi
gatibutasun
 gatilu* e. katilu
gatu *Ipar* h. katu
gatz
     gatza eman
     gatza bota
gatzaga
gatzagi
gatzarazi, gatzaraz, gatzarazten
gatzatu 1 gatza, gatzatzen, ad
gatzatu 2 iz
gatzdun
gatzemaile
gatzgabe
gatzil

gatzobi
gatzontzi
gatzozpindu
gatzun
     gatzun (-) aska
gau (gauez, gauean, gaueko)
     gau on
     gau eta egun
     gau (-) eskola
     gau (-) lore: *Mirabilis jalapa*
     gauaz
gaualdi
gauaro
gaubeila
gaunenara *Ipar* «saguzarra»
gauerdi
gauero
gaupasa
gaur
     gaur egun
     gaur egunean
     gaurko
     gaurkoan adlag h. **gaur**
     gaurko egunean
     gaurko egunez
     gaurkoz
gaurdaino
gaurdanik
gaurgero
gaurgoitik *Ipar*
gaurkotasun
gaurkotu, gaurko(tu), gaurkotzen
gautar
gautu, gau(tu), gautzen
gautxori
gauza
     gauza izan
gauzaez *Bizk*
gauzain
gauzaki
gauzatu, gaua(tu), gauzatzen
gaza «ehun mota»
gazela: *Gazella*
gazi
     gazi-geza
     gazi-goza
gazigarri
gaziki 1 adlag; 2 iz
gazitasun
gazitu, gazi(tu), gazitzen
 gazna* e. gasna
gazta
gaztagile
gaztagintza

gaztaina
gaztainadi
gaztainondo: *Castanea sp.*
gaztanbera
gaztandegi
gaztangin *Bizk* «gaztagilea»
gaztaro
gazte
     gazterik
     gazte(t)an
gaztedi h. gazteria
gaztelania
gaztelera h. gaztelania
gaztelu
gazteria
gaztetasun
gaztetu, gazte(tu), gaztetzen
gaztetxo
gaztigar* e. astigar
gaztigatu, gaztiga, gaztigitzen: 1 *dio* ad
 «abisatu, ohartarazi»; 2 *Ipar* «zigortu»
gaztigu 1 «abisu»; 2 *Ipar* «zigor»
gazur
gedar* e. kedar
gehi «eragiketa sinboloaren deitura»
gehiago
     are gehiago
     gehiagorik
     ezin gehiagoan
     gehiagotan
     gehiagoko(rik) gabe
gehiagotasun
gehiagotu, gehiago(tu), gehiagotzen
gehiagi
     gehiagitan
     gehiagizko
gehiagikeria
gehiagitxo
gehiagixko
gehien izond «nagusi» eta adlag
     gehiene(t)an
     gehienez (ere)
     gehienik
gehienbat
gehiengo
gehientsu
gehigarri
gehikuntza
gehitu, gehi, gehitzen
gehitxoago
gehixeago
gei* e. gai
gela
gelakide

gelari
gelatar
gelaxka «erleena»
gelbera
geldi
     geldi egon
     geldi-geldi
geldialdi
geldiarazi, geldiaraz, geldiarazten
geldiera
geldigarri
geldika «apurka, pittinka»
geldirik
     geldi-geldirik
geldiro
     geldi(ro)-geldiro
gelditasun
gelditu, geldi, gelditzen
geldiune
geldo
geldoki
geldotasun
geldotu, geldo(tu), geldotzen
geltoki: *tren (-) geltokia, autobus (-) geltokia*
general* e. jeneral
genero
genitibo
geografia
geografiko
geologia
geometria
geometriko
gepardo: *Acinonyx jubatus*
geraldi
geraleku
geranio: *Geranium sp.*
gerarazi, geraraz, gerarazten
geratu, gera, geratzen
gerba «intxaurrondo, urritzondo edo gaz-
 tainondoaren lore arren multzo zintzilika-
 ria»
gereta* e. kereta
gerezi: *Prunus avium*
gereziondo: *Prunus avium*
geriza
gerizatu, geriza(tu), gerizatzen
gerizpe
gerizpetu, gerizpe(tu), gerizpetzen
gerla *Ipar*
gerlari *Ipar*
gerli
gernu
     gernu (-) debeku: *gernu debekutik ope-
 ratu dute*

gero
geroko
gerora
eta gero (partizipioaren ondotik erabiltzen da, ez izenaren ondotik: *bilera bukatu eta gero etxera abiatu ziren*; **bilera eta gero, bileraren ondoren*)
-(e)z gero
gero eta... -ago
geroago
geroagoko
geroago eta... -ago
gerora
gero(ra)ko
geroztik(ak)o
geroaldi
gerotxoago
geroxeago
geroztik
gerra
gerra-gizon h. gerrari
gerrari
gerrate «gerra jakin bat edo gerra-denbora adierazteko»: *bake-denboran eta gerratean*
gerraontzi
gerren
gerri 1 «giza gorputzaren zatia»; 2 «zuhaitzenborra»
gerrialde
gerrikatu, **gerrika**, **gerrikatzen**
gerriko iz
gerrilla
gerrillari
gerruntze
gertaberritu, **gertaberri**, **gertaberritzen**, *jas*
gertaera
gertakari
gertaketa h. prestaketa
gertakizun
gertakizun egon
gertaldi
gertaleku
gertarazi, **gertaraz**, **gertarazten**
gertari
gertatu, **gerta**, **gertatzen**
zer gerta ere
gerta ala gerta
gertu 1 «prest»; 2 «hurbil»
gertu egon
gertuera «prestaera»
gerturatu, **gertura(tu)**, **gerturatzen**
gerturik
gertutasun
geruza

gesal
gesaldu, **gesal(du)**, **gesaltzen**, «(elurra) urtu»
geu
geun Bizk «amaraun handia»; «lausoa»
geundu, **geun(du)**, **geuntzen**: *Bizk* «lausotu, gandutu»
geureganatu
geurekoi
geurtz jas zah.
geza
gazi-geza
gezatu, **geza(tu)**, **gezatzen**
gezi
geztera
gezur
gezur (-) ontzi
gezur (-) jario
gezurra esan / erran
gezurretan
gezurrezko
gezurtagen
gezurtarazi, **gezurtaraz**, **gezurtarazten**
gezurtau, **gezurta**, **gezurtatzen**
gezurti
gia «haragiarena»
gibel 1 «atzea»; 2 «erraia»
gibel (-) asmo
gibelalde
gibelamendu
gibelarazi, **gibelaraz**, **gibelarazten**
gibelatu, **gibela**, **gibelatzen**
gibelondo «ondorioa»
gibeleri
gibelurdin: *Russula virescens*
giboi «zimino mota»
gida 1 «gidaria»; 2 «gidaritza»
gidabaimen
gidarazi, **gidaraz**, **gidarazten**
gidari
gidaritza
gidatu, **gida**, **gidatzen**
gidatzaile
gider
gihar
giharre* e. gihar
gihartsu
gihartu, **gihar(tu)**, **gihartzten**
gilbor
giltza
giltza (-) hitz
giltzadura
giltzape
giltzapetu
giltzari

giltzarri
giltzatu, giltza(tu), giltzaten
giltzurri* e. **giltzurrun**
giltzurrun
gillotina
gillotinatu, gillotina(tu), gillotinatzen
gimnasia h. **gimnastika**
gimnasio
gimnastika
gimnospermo
gin
ginarra *Bizk* «txilarra»
ginbail
ginbaildun
ginbalet
ginbelet* e. **ginbalet**
ginda* e. **ginga**
ginebra* e. **gin**
ginekologia
ginezeo
ginga
gingil
gingondo: *Prunus cerasus*
ginoan *Bizk*: *ahal dugun ginoan saiatuko gara lana burutzen; «neurrian, heinean»*
girgil «xingola»
girgileria
girgilu «presoak lotzeko burdina»
girstino LBN «kristaua»
girstinoki LBN «kristauki»
girstinotasun LBN «kristautasuna»
girstinotu, girstino(tu), girstinotzen, LBN: «kristautu»
giro
     giro izan
     giro egon
giroskopio
girotu, giro(tu), girotzen
girtain *Ipar h.* **gider**, **kirten**
girten* e. **kirten**
gisa
     gisako pospos
     gisan pospos
     gisara pospos
     gisaz pospos
gisako izond «(pertsonetz) egokia, atsegina»
gisats *Bizk h.* **isats**
gisu
gisuki
gisuzatu, gisuzta, gisuztatzten
gitarra
gitarriista
gitxi* e. **gutxi**
gizabanako

gizaberritu, gizaberri, gizaberritzen
gizabete «gizakiaren neurria»
gizabide
gizabidetsu
gizadi
gizagaixo
gizagajo* e. **gizagaixo**
gizagaldu
gizajale
gizajende
gizajo *Igart.* «gizagaixoa»
gizaki
gizakume
gizalde batez ere *Ipar* «giza taldea»
gizaldi
gizaldra *Bizk* «giza taldea»
gizalege
gizarte
gizartekoi
gizartekotu
gizaseme
gizatasun
gizateria *Bizk*
gizatxar
gizatxarkeria
gizatxartu
gizen 1 izond; 2 iz
gizenarazi, gizenaraz, gizenarazten
gizendu, gizen(du), gizentzen
gizenkor
gizentasun
gizeraile
gizon
gizondu, gizon(du), gizontzen
gizonezko
gizongai
gizonkeria
gizonki
gizontasun
gizontxo
gizotso
glizerina
gloria «otoitz-izena»; beste adierazkizunetarako, ik. **aintza**, **loria**
glukosa
goait *Ipar* «zain, erne, adi»
     goaitean «zelatan»
goaitatu, goaita, goaitatzen, *du ad Ipar* 1 «zain egon»: *goaitatzen zaitut*; 2 «zaindu»
goarda* e. **guarda**
goardazibil* e. **guardia zibil**
goardia* e. **guardia**
gobada h. **lixiba**
gobernadore

gubernamendu
gubernari
gubernatu, goberna, gobernatzen
gubernatzaile
gobernu
godalet *Ipar*
godalet (-) dantza
godo
gogabera
gogaide
gogaidetasun
gogaikarri
gogait egin
gogait eragin
gogaitarazi, gogaitaraz, gogaitarazten
gogaitu, gogait, gogatzen
gogaldi
gogamen
goganbehar *jas*
goganbehartu, goganbehar(tu), goganbe-
 hartzen, *jas*
gogapen
gogara adlag
 -(r)en gogara
gogarte
gogartetsu
gogatu batez ere *Zub* «norberaren iritzira
 erakarri»
gogo
gogo(a) hartu
gogo izan: *egin gogo dut*
gogo eman
gogo (-) jardun iz
gogoak eman
gogoan hartu
gogoan erabili
gogoz kontra
gogoangarri
gogobete, gogobete, gogobetetzen, (nor ka-
 sua hartzen duen osagaia [+ pertsona] da):
norbait zerbaitekin / zerbaitez gogobete da;
zerbaitek norbait gogobetetzen du
gogobetegarri
gogobeteko
gogoeta
gogoeta egin
gogoeta eman
gogoetagarri 1 *Ipar* «kezkarria»; 2 «gogo-
 eta eragingarria»
gogoetatsu
gogoetatu, gogoeta(tu), gogoetatzten: 1 *Ipar*
 «kezkatu»; 2 «gogoeta egin»
gogoko
gogor

gogor egin
gogor hartu
gogorrean
gogoragarri
gogorakizun
gogoramen
gogoratu, gogora, gogoratzen: 1 *da / du* ad
 «burura etorri, burura ekarri»: *ezin gogoratu*
naiz haren izenaz; gogora ezazu lehen zer
esan dugun; 2 *zaio* ad «bururatu, otu»: *hala-*
ko batean gogoratu zaio lan horri ekitea
gogorarazi, gogoraraz, gogorarazten
gogorkeria
gogorki
gogorrazazi, gogorrazaz, gogorrazazten
gogortasun
gogortu, gogor(tu), gogortzen
gogortxo
gogorxko
gogotik
gogotsu
gogoz
gogoz kontra(ko)
gogozko
gohaindu *Ipar* «gogatu»
goi
goi-maila, **goi maila**
goiangeru
goialde
goi-behe iz: *kritikariak hartu dizkio poemari*
goi-beheak eta luze-laburrak
goibel
goibelaldi
goibelarazi, goibelaraz, goibelarazten
goibeldu, goibel(du), goibeltzen
goibeldura
goibelkor
goibeltasun
goien
goiko
 goilare* e. **koilara**
 goipe* e. **koipe**
goitar
goitasun
goiti
goitiko
goiti-beheiti
goitiarazi, goitiaraz, goitiarazten
goitika *Ipar*
goitika egin
goititu, goiti(tu), goititzen
goitizen
goitu, goi(tu), goitzen
goiz

goizalde «egunsentia» (*goizaldean lanean eman dute; e. **goiza**, **goiz-partea**...)
goizdanik
goizerdi
goizero
goizik
 goiztar* e. **goiztiar**
goiztiar
goiztiri *Ipar* «egunsentia»
goiztxo
gol
goldaketa
goldatu, golda, goldatzen
golde
goldelari
golf = kali-joko, kali joko
golko Geografian
goma
gomendagarri
gomendatu, gomenda, gomendatzen
gomendio
gomit h. **gonbit**
gomitatu h. **gonbidatu**
gomuta
     gomuta izan
gomutagarri
gomutarazi, gomutaraz, gomutarazten
gomutatu, gomuta(tu), gomutatzen: *oraindik ondo gomutazen naiz horretaz; gomutatu zuen ugazabaren esana; gomutatu zaio ez di- tuela oraindik etxeko lanak egin*
gona
     gona-barren: *gona-barrena hartu*
gonadun
gonazale lgart
gonbidatu, gonbida, gonbidatzen *du* ad: *Mi- kelek bere festara gonbidatu nau*
gonbit
gonbito
gonburu *Bizk* adlag «mukuru»
     gonburu egin
gongoil
gontz *Ipar* pl. «atearen erroak»
gopor
gor
gora
     azpikoz gora
     gora jo
gorabehera: *eragozpen horiek gorabehera, aurrera egitea erabaki dute; gorabehera handiak izan dituzte*
     gutxi gorabehera
goragale
goragarri

goraintzi: *etxekoei goraintzi; semeak go- raintziak igorri dizkigu*
goraipamen
goraipatu, goraipa, goraipatzen
gorakada
goraki
goraldi
goraltxatu, goraltxa, goraltxatzen, *Ipar*
goranahi
gorapen 1 goratzea; 2 ilgora
gorarazi, goraraz, gorarazten
gorarik *Ipar*: *kopeta gorarik zebilen*
goratasun 1 «garaitasuna»: *Andredena Ma- riaren goratasuna*; 2 «garaiera, altuera»
goratik *Ipar*
goratu, gora(tu), goratzen
goratzaile
goratzapen
goraxko
gorazarre
gorbata
gorbatadun
gordailu
gorde, gorde, gordetzen
gordean: *bekatariak eginagatik bekatu ustez gordean*
gordearazi, gordearaz, gordearazten
gordegarri «babesgarria»
gordegia *Ipar* «ezkutalekua»
gordeka
     gorde-gordeka
     gordeketan
     kuku-gordeka
gordeleku
gordetegi
gordetzale
gordezale
gordin
     gordinik
gordindu, gordin(du), gordintzen
gordinkeria
gordinki
gordintasun
goren
     gorengo / goreneko
     gorenaz (ere) *Ipar* «gehienez ere»
goresgarri
goresle
goresmen
gorespen
goretsi, gorets, goresten
gori
gorila
goritasun

goritu, gori(tu), goritzen
gor-mutu
goroldio
gorosti: *Ilex aquifolium*
gorotz
goroztegi
gorporazio* e. **korporazio**
gorpu
gorputz
gorputzadar* e. **gorputz-adar**, **gorputz adar**
gorputzaldi
gorputzenbor* e. **gorputz-enbor**, **gorputz enbor**
gorpuzdun
gorpuzgabe
gorpuzkera
gorpuzki
gorpuzkin* e. **gorpuzki**
gorpuztu, gorputz / gorpuztu, gorpuzten
gorraize
gorrantz
gorrasta
gorreri
gorri
gorriarazi, gorriaraz, gorriarazten
gorrikara
gorrimin
gorrina: 1 «elgorria»; 2 «landareen gaitza»
gorriño *Ipar* «gorrixka»
gorringo
gorritasun
gorritu, gorri(tu), gorritzen
gorriune
gorrixka
gorrizta
gorrotagarri
gorrotarazi, gorrotaraz, gorrotarazten
gorrotatu, gorrota, gorrotatzen
gorroto
gorroto izan
gorte
gortina h. **errezel**
gortu, gor(tu), gortzen
goru
goruetan
gorulari
gosaldu, gosal, gosaltzen
gosari
gose iz eta izond: *zerri goseak ezkurra amets*
gose izan
goseak egon
gosebera Liter
gosegarri: *elurra bere aroan asegarri, handik kanpoan gosegarri*

gosekil *Bizk*
goserik
goseite
goseiti
gosetu, gose(tu), gosetzen
gostu* e. **gustu**
gotiko
gotor
gotorleku
gotortasun
gotortu, gotor(tu), gotortzen
gotzain
gotzainburu
gotzaindegi
gotzaindu, gotzain(du), gotzaintzen
gotzaingo
gotzaintza
goxatu, goxa, goxatzen; adkor
goxo adkor
gozabide
gozagailu *Ipar* «gozagarria»
gozagarri
gozakaitz
gozaldi
gozamen 1 «atsegina, bozkarioa, poza»; 2 «ondasunak erabiltzea eta horien etekinak eskuratzea»: *ondasun horietarik bat bere-berea du, eta bestea gozameneko*
gozarazi, gozaraz, gozarazten
gozatsu
gozatu, goza, gozatzen
gozo
gozogabe: *gaurko bizimodu gozogabea*
gozogile
gozogintza
gozokeria
gozoki
gozoro
gozotasun
gozotegi
gozozale
gr* e. **g**
grabatu, graba, grabatzen
gradu
grafia
grafiko
grama* e. **gramo**
gramatika
gramatikal
gramatikari
gramo
granito
grazia
greba

greko
greziar
greziera
grina
grinagarri
grinarazi, grinaraz, grinarazten
grinati *Ipar*
grinatsu
grinatu, grina(tu), grinatzen, *Ipar* 1 *da / du*
 ad «arduratu, kezkatu»; 2 *da* ad «joera izan»:
idoloetara grinatu ziren
gripe
gris
 grua* e. **garabi**
gu
guarda 1 batez ere *Ipar* «mugazaina»; 2 *Heg*
 h. -zain, zaintzaile
guardasol *Heg*, lgart h. aterki
guardia h. 1 zaintza; 2 zaintzaile,
 udaltzain...
guardia zibil
gubia
guda h. gerra
gudagizon h. gerragizon
gudalburu
gudaldi
gudaletxe «kaserna, kuartela»
gudamutil
gudari
gudaritza
gudaroste h. armada
gudu
guduka iz
gudukarazi, gudukaraz, gudukarazten
gudukatu, guduka(tu), gudukatzen
gudulari iz eta izond: *herri gudularia*
guganatu h. gureganatu
guhaur
gune
gupida
 gupida izan
gupidagabe
gupidagarri
gupidatsu
gupidatu, gupida(tu), gupidatzen
gupidetsi, gupidets, gupidesten
gur egin
gur-gur egin
gura
 gura izan
gurako
guraize = aiztur = artazi pl.
gurari
guraritu, gurari(tu), guraritzen

guraso pl. da gehienetan; zenbait testuingu-
 rutan erabil daitezke *guraso bat* bezalakoak
gurata adlag: *gurata egin dute horrela*
guraskide «eskolagunen gurasoak elkarreki-
 ko»
gurbil 1 iz «pitzerra»
gurbil 2 izond Liter «zuhurra, prestua»
gurbitz: *Arbutus unedo*
gurdi
gurdibide
gurdikada
gurdizain
gureganatu, guregana, gureganatzen
guren
guretu
gurgarri
guri
gurikeria
gurin
guritasun
guritu, guri(tu), guritzen
gurpen h. gurtza
gurpil
gurtu, gur / gurtu, gurtzen, 1 *Ipar da* ad
 «makurtu»; 2 *du* ad «adoratu»
gurtza
guruin: *malko (-) guruinak*
gurutzada
gurutzadura
gurutzatu, gurutza, gurutzatzen
gurutze
gurutzefika *Ipar*, iz «Kristoren irudia duen
 gurutzea»
gurutzefikatu, gurutzefika(tu), gurutzefika-
 tzen
gurutzegrama h. hitz gurutzatuak
gurutziltzatu, gurutziltza, gurutziltzatzen
gustagarri
gustatu, gusta, gustatzen, *zaio* ad
gustu
gustuko
gustura
gutar
gutartean *Ipar* «gure artean»
gutarteko
guti *Ipar* «gutxi»
 gutixko
 gutiz gehienak «ia denak»
gutizia
gutiziagarri
gutiziatsu
gutiziatu, gutizia(tu), gutiziatzen
gutizios(o) h. gutiziatsu
gutun

gutxi

gutxi gorabehera
gutxi bat «pixka bat, xorta bat»
gutxieneko
gutxiago
gutxiegi
gutxiagotu, gutxiago(tu), gutxiagotzen
gutxiarazi, gutxiaraz, gutxiarazten
gutxienez
gutxiengo
gutxienk
gutxiespen
gutxietsi, gutxiets, gutxiesten
gutxika

gutxitan

gutxitu, gutxi(tu), gutxitzen
gutxitxo
gutxixeago
guzi h. guzti
guzti
guztian
guztiarekin ere
eta guzti
guztira
guztiz
guztiahaldun
guztizko

haatik
habaila
habailari
habe 1
habe 2 *Ipar* «ezpara»
habearte
habia
haboro *Zub*
haborokin
habuin *zah.* h. **hagun**
haga
hagin 1
     haginak erakutsi
     hagine(ta)ko min
hagin 2: *Taxus baccata*
haginka
     haginka egin
haginkada
haginkari
hagitz «asko, oso»
     hagitzez... -ago
hagoan *zah.* «orekan»
hagun
haia-haia *Ipar*, adlag «arin, laster»
haidor *Ipar* «burgoi, harro»
haikatu *Ipar* «jaiki»
hain
     hain zuzen (ere)
haina izord «delako pertsona hura»: *nor ere etorriko baita, haina ere laguna da*
haina* e. **adina**
hainbat
     hainbatean «erdipurdi, hainbestean»
     hainbateko
     hainbat... -en *Bizk* batez ere: *hainbat lasterren erabaki*
     hainbatenaz... non
     hainbatetan
     hainbat gaizto(ago) «(-rentzat) okerrago»: *hainbat gaizto(ago) egiten ez dutenentzat*
     hainbat hobe(to): *ikusten dut zenbaiten aurpegia arintzen: hainbat hobe!*
hainbat izan: *bizkaitar guztientzat hainbat da «sartzea» edo «sartutea»*
hainbateko
hainbertze LN h. **hainbeste**
hainbertzenarekin
hainbeste
     hainbestean: *orduko hainbestean lan egiten dute; -zer moduz? -hainbestean!*
     hainbestetan
     hainbeste(ta)raino
hainbesteko

haiotz* e. **aihotz**
haitada *Ipar* «saioa»: *bazkal ondoan gaur izan dira bertso-haitada beroak*
haitz 1
haitz 2 *Ipar** e. **haritz**
haitzarte
haitzulo
haitzur* e. **aitzur**
haitzurdin «marmola»
haizarazi, haizaraz, haizarazten
haizatu, haiza, haizatzen
haizatzaile
haize
     haize alde *Ipar*, adlag: *haize alde, nor-nahik egin dezake auzapez baten lana*
     haize-bolada, **haize bolada**
     haize-burrumba, **haize burrunba** LBN
     haize egin
     haize hego «hego haizea»
     haize eman
     haize-errota, **haize errota**
     haize kirri Meteorol
     haize kontra *Ipar* adlag
     haize-laster, **haize laster** iz
     haize-oihal, **haize oihal** = *bela*
     haize-orratz, **haize orratz**
     haize-zirimola, **haize zirimola**
     haize-zurrumbilo, **haize zurrumbilo**
     haizea *poparean*
haizealde
haizealdi
haizebe
haizeberritu, haizeberri, haizeberritzen
haizebide
haizegune
haizemaile
haizeño
haizetako «automobilaren aurreko kristala»
haizete
haizetsu
haizetxo
haizeztatu, haizezta, haizeztatzen
haizeztatze
haizkora* e. **aizkora**
haizpe
haizu izan *Ipar* «zilegi izan»
hala
     hala-hala *Ipar* adlag «berdin-berdin»
     hala ere
     hala eta guztiz ere
     hala nola 1 adibidez»; 2 *Ipar* «bezala»: *jauregiko eskailerak berrituak izan dira, hala-nola zureraren bertze zati asko*
     hala... nola

hala-hola «ez oso ongi»
hala-holako
halarik ere
halabehar
halabeharrez
halabeharrezko
halaber = orobat, berebat
halabiz
halakatu, halaka, halakutzen
halako
halako bat egin: *hitz eder horiek adi-tzeak halako bat egiten digu*
halako batean
halako eran.. non
halako gisan... non
halako moldez... non
halakoxe
 halan *Bizk** e. **hala**
halatsu
halaxe
halere = hala ere
haltsar Liter
haltz: *Alnus sp.*
 haltzari* e. **altzari**
hamabi
hamabiko
hamabina
hamabiren
hamabosgarren
hamaboskari
hamabosna
hamabost
hamabostaldi
hamabosteroko h. **hamaboskari**
hamahiru
hamaika: *hamaika pertsona dira; hamaika lan egin du*
hamaikatxo: *hamaikatxo aldiz errepikatu zigun hori irakasleak*
hamaiketako
hamalau
hamalaudun «sonettoa»
hamar
hamarkada
hamarna
hamarraldi
hamarratz: *Astacus sp. + Carnicus sp. + Pachygrapsus sp.*
hamarreko
hamarren
hamarretako
hamartar
hamasei
hamazazpi

hamazortzi h. **hemezortzi**
hamikatu(a) *Ipar;* izond «(goseak) akitua»
goseak (edo gosez) hamikatu
hamster: *Cricetus sp. + Mesocricetus sp.*
 hamu* e. **amu**
han
handik hara
handik hona
han-hemenka
 hanbat* e. **hainbat**
handi
handi-mandi
handiagotu, handiago(tu), handiagotzen
handiarazi, handiaraz, handiarazten
handietsi, handiets, handiesten
handigarri
handigura
handikari «handizalea»
handikeria
handiki iz eta adlag (gutxiago erabilia)
handinahi
handinahikeria
handinahiko
handinahitasun
handiro
handitasun
handitsu «handitua, batez ere mamitsua»
handitu, handi(tu), handitzen
handitxo
handiuste = hantuste
handixko
handizale
handizka: *handizka saldu, erosi*
handizkatu, handizka(tu), handizkatzen: 1 «goraipatu»; 2 «zerbait den baino handiagotzat eman»
handizki adlag eta iz (gutxiago erabilia)
hangar 1 «hegazkinak gordetzeko aterpea»; 2 *Ipar* «aterpe hormaz itxi gabea»
 hangare* e. **hangar**
 hanitz* e. **anitz**
hanka 1 *Heg* «oina, zangoa»; 2 *Ipar* «aldaka, mehaka»
hanka-arin
hanka egin
hanka-hezur, hanka hezur
hanka-joko, hanka joko
hanka-luze
hanka-motz
hanka-okar
hanka hutsik
hanka-zain, hanka zain
hankaz gora
hankabiko

hankape iz eta adlag
hankaperatu, hankapera, hankaperatzen
hankarte
hankazpi
hanparazi, hanparaz, hanparazten
hanpatu, hanpa, hanpatzen
hantu, hant(u), hantzen, «puztu»
hantura
hantuste = handiuste
har
hara
     hara han
     hara hemen
     harago
     hara hor
     harantz-honantz
harabartu Liter «harrek jan»
haragi
     haragi bizi(t)an (egon, jarri)
     haragi egin: *Hitza haragi egin zen*
     haragita(ra)ko
     haragi (-) uzte
     haragizale
     haragi (-) xerra
     haragizko
haragijale
haragikeria
haragikoi
haragitsu
haragitu, haragi(tu), haragitzen
haragitze
haraindi: *mugaz haraindi (an, -ko, -tik, -ra)*
harakai «haragitako aberea»
harakin
harakintza
harako: *harako Cervantesek aipatzen zuen lanbide hura*
haran
harat-honat iz, batez ere pl.: *gerraren harat-honatak*
harategi
haratu, hara(tu), haratzen
harbi* e. **arbi**
harbide «harrizko bidea»
harbitxi* e. **harribitxi**
harea
hareatsu
hareatza
harenganatu, harengana(tu), harenganatzen
harez* e. **harrezkero**
hargailu: *uhin hargailua*
hargin
hargintza
hari

harik eta: *lan honetan jarraituko dugu, harik eta bukatu arte*
haril
harildu, haril(du), hariltzen
harilkai
harilkatu, harilka, harilkatzen
harilketa
harilko *Ipar h. haril*
 haristatu* e. **hariztatu**
haritz: *Quercus Sp. (Q. Robur, Q. Petraea, Q. Rubra, Q. Paliustris, Q. Cerris)*
hariztatu, harizta, hariztatzen
harizti
harjo iz eta izond: *sagar honek harjoa du / obra hilak, harjoak, hutsalak*
harkaitz
harkaitz-zulo, harkaitz zulo
harkaizpe
harkantoi
harlandu
harlauza
 harma* e. **arma**
 harmadenda* e. **arma-denda, arma denda**
 harmagin* e. **armagin**
 harmagintza* e. **armagintza**
harmaila
harmailu
 harmarri* e. **armarri**
 harmategi* e. **armategi**
harmonia
 harmonio* e. **harmonium**
harmonium
harnabar h. **harrinabar**
haro *Ipar* «zarata»
 haro* e. **aro**
 harotz* e. **arotz**
harpa 1 «musika-tresna», 2 «arranpa»
     harpa jo
harpe
harpide
harpidedun
harpidetu, harpide(tu), harpidetzen
harpidetza
 harpoi* e. **arpoi**
harramantza
harramantzatsu
harramazka
harramazkatu, harramazka(tu), harramazkatzen
harrapagailu
harrapaka
harrapakeria
harrapaketa
harrapakin

harraparazi, harraparaz, harraparazten
harrapari
harrapatu, harrapa, harrapatzen
harrapatzaile
harrapazka *Gip., Naf.* h. **harrapaka**
harrarazi, harraraz, harrarazten
harrarte, «haitzen arteko igarobidea»
harraska
harreman
     harreman (-) hauste
harrera
harresi
harresitu, harresi(tu), harresitzen
harrezkero
harri
     harri bizi
     harri(-)erauntsi
     harri eta belarri: *harri eta belarri egi-
     nik, eta lur jorik gelditu nintzen*
     harri eta zur
     harri (-) koskor
     harri (-) meta
     harri (-) min
     harri preziatu
     harri (-) ukaldi
     harri xehe
     harri zabal
 harri bitxi* e. **harribitxi**
harriabar
harriarazi, harriaraz, harriarazten
harribitxi
harridura
 harridura-ikur* e. **harridura-marka**, **harri-
 dura marka**
harridura-marka, **harridura marka**
harrigarri
harrigarriro
harrigarritasun
harrika
harrikada
harrikatu, harrika(tu), harrikatzen
harrikatzen
harrikatzen
harriko
     harrikoa egin
harrimen
harrinabar
harrite
harritsu
harritu, harri(tu), harritzen
harritzeko: *harritzekoa da hori berandu
 ibiltzea*
harritzea
harritzar
harrixka

harriztatu, harrizta, harriztaten
harro
harroaldi
harrobi
harroin
harrokeria
harroki adlag
harroputz
harropuzkeria
harropuztu, harroputz / harropuztu, harro-
 puzten
harrotasun
harrotu, harro(tu), harrotzen
harroxko
 harrukaldi* e. **harri(-)ukaldi**
harta(ra)ko: *euskaltzain ohorezko izendatu
 direnei hartako sinestamendua emango zaie;
 ez zuen, hartako bazen ere, herriko kargue-
 tan sartu nahi*
hartakotzat
harta(ra)kotasun: *organoak hartarakotasu-
 na behar du*
hartan: *hartan, bukatu zen jokia eta gure
 bost gizonok hartu zuten etxerako bidea*
hartara: *hartara, ez luke gehiagoren beha-
 rrik*
hartara(tu), hartara(tu), hartarazten
hartu, har, hartzen
     bere (neure...) buruaz hartu
     elkar hartu
hartu-eman h. **harreman**
hartxintzar
hartz: *Ursus* sp.
hartzaile
hartze
     hartze izan *Ipar* «merezi izan, zor izan»:
     hiltzea hartze du
hartzedun *Ipar* h. **hartzekodun**
hartzeko
hartzekodun
 hartzi* e. **hartzi(tu)**
hartzi(tu), hartzi, hartzitzen
hartzidura
hartzulo
harzuri
has *Ipar*, ia beti bigarren osagai bezala erabi-
 lia: *buru-has, ipurdi-has. mahuka-has*, etab.
hasarazi, hazaraz, hazarazten
hasbeherapen *Ipar* h. **hasperen**
haserrarazi, haserraraz, haserrarazten
haserre
     haserre egin, *dio* ad «errieta egin»
haserrealdi
haserrebide

haserrekor**haserrekuntza** *Bizk*, batez ere «haserrea»**haserretu**, haserre(tu), haserretzenhasgabe* e. **hats-gabe**hasgabetu* e. **hats-gabetu****hasgorapen****hasi**, has, hasten**hasian-hasi****hasi-masi****hasialdi****hasiberri****hasiera****hasikin****hasperen****hasperen egin****hasperenka****hasandu**, hastan, hastantzen «urrundu»**hastapen****haste****hastiagarri****hastiarazi**, hastiaraz, hastiarazten**hastiatu**, hastia, hastiatzen, *Ipar. du ad***hastio****hastio izan**, *du ad***hats 1** *azken hatsa eman***hats hartu****hats(-)hartze****hats 2** «usain txarra»**hats-bahi** *Ipar. adlag* «arnasestuka» *mendi**tontorrera iritsi zen hats-bahi*hats-beherapen* e. **hasbeherapen****hats-gabe****hats-gabetu**, hats-gabe(tu), hats-gabetzenhats-gorapen* e. **hasgorapen****hatsaldi****hatsanditu**, hatsandi, hatsanditzen = **hatsantu****hatsanka** *Ipar* «arnasestuka»**hatsantu**, hatsant(u), hatsantzen *Ipar* = **hatsanditu**hatsapen* e. **hastapen****hatsarre** *Zub-Am* batez erehatsartze* e. **hats (-) hartze****hatu****hatz 1** eskukoa»; 2 «aztarna, arrastoa»**hatz-belar**: *Knautia arvensis***hatz egin**hatzamar* e. **atzamar**hatzazal* e. **azazkal**hatzeman* e. **atzeman****hau****hau da****hauxe**haundi* e. **handi****haur****haurdanik** *Ipar* batez ere «haurretik, umetatik»**haur (-) denbora****haur egin****haur (-) egite****haur (-) galtze****haur (-) min****haurrean** *Ipar* «umetan»**haurdun****haurdunaldi****haurgintza****haurkeria****haurño****haurride****haurridetasun****haurridetu**, haurride(tu), haurridetzen**haurtu**, haur(tu), haurtzen: *zahartu eta haurtu***haurtxo****haurtzain****haurtzaindegi****haurtzaintza****haurtzaro****hausgarri**: *albiste bihotz-hausgarria*hausiabar* e. **ausiabar****hauskaitz****hauskara****hausketa** h. **hauste****hausko** *Ipar* h. **hauspo****hauskor****hauskortasun****hauskortu**, hauskor(tu), hauskortzen**hausle****hausnar****hausnar egin****hausnarrean****hausnarka****hausnarkari****hausnartu**, hausnar(tu), hausnartzen**hausnartzaille**hausnaurtu* e. **hausnartu****hauspo****hauspogile****hauspogintza****hauspotu**, hauspo(tu), hauspotzen**haustaile** h. **hausle****hauste 1****hauste 2** *Ipar* «hausterrea»**haustegi** *Ipar* «errautsegia»**hausterre****haustu**, hauts / haustu, hausten / haustutzen= **hauts egin****haustura**

hauta *Ipar* 1 izond «bikaina»: *pilotari hauta*; 2 iz «aukera»

hautagai

hautaldi

hautapen

hautarazi, hautaraz, hautarazten

hautatu, hauta, hautatzen

hautatzaile

hautatze

hauteman, hauteman, hautematen

hautemanarazi, hautemanaraz, hautemana-
razten

hautemangarri

hauteskunde

hautesle

hautespen

hautetsi 1 iz

hautetsi 2 ad hautets, hautesten

hauts

hauspean: *hauspeko ogia*

hauts bihurtu

hauts egin

hauts (-) egun

hauts (-) kolore

hautsarazi, hautsaraz, hautsarazten

hautsezin

hautseztatu, hautsezta, hautseztatzen

hautsi, hauts, hausten

hautsi-mautsi

ezin hautsizko

hautsontzi

hautu *Ipar* 1 ad haututzen «hautatu»; 2 iz
«aukeratzea, hautatzea»

hautura: *gure hautura edo nahitara egi-
ten ditugu lanak*

hautuz

hautuzko

hauxe

hauzi* e. **auzi**

hauzitegi* e. **auzitegi**

hauzo* e. **auzo**

hauzo lan* e. **auzolan**

hauzu* e. **haizu**

haxe *Ipar* «zama»: *belar-haxea*

haxekatu, haxeka, haxekatzen *Ipar* du ad
«zamatu»

haxelari

hazaita

hazaldi

hazama

hazarazi, hazaraz, hazarazten

hazbete

hazgai *Ipar*

hazgale

hazgarri

hazi, 1 haz, hazten *da / du* ad. 2 iz

hazibide

haziera

hazil L-BN h. **azaro**

hazitegi

hazitoki

hazka

hazka egin

hazkor

hazkunde: *biztanleen hazkundera*

hazkuntza: *usoen hazkuntza*

hazkurri

hazle

hazpegi pl. 1 «beso-zangoak»; 2 «begitartea-
ren alderdiak»

hazta iz «pisua»

haztaka *Ipar* «haztamuka»

haztamu «haztamuka bilatzea»

haztamuka: *haztamuka dabil ilunpean doa-
na bezala*

haztatu, hazta, haztatzen *du* ad 1 «ukituz
hauteman»; 2 «pisuaz jabetzeko eskuan har-
tu»; 3 «pisatu»

hazte: *hazte gaiztoko ume*

hazteri

hazteritsu

hebain

hebain-hebain egin

hebaindu, hebain(du), hebaintzen *da / du* ad

hedabide

hedadura

hedagarri

hedailo *Zub* «auspez, luze-luze etzanda»

hedakor: *olioa berenez hedakor da*

hedamen

hedapen

hedarazi, hedaraz, hedarazten

hedatu, heda, hedatzen

hede

hedexuri *Ipar*

hedoi* e. **hodei**

hegabera: *vanellus vanellus*

hegada h. **hegaldi**

hegaka

hegal 1 «teilatuaaren, kapelaren,...ertza»; 2
Ipar «hegatzin hegoa»; 3 «arrainen igeri or-
ganoa»

hegalabur: *Thunnus (Thunnus) thynnus*

hegalari

hegaldaka adlag

hegaldarazi, hegaldaraz, hegaldarazten

hegaldari *Ipar* «hegalaria»

hegaldatu, hegalda, hegaldatzen *da* ad

hegaldi
hegaldun
hegalpe
hegaluze *Thunnus (germo) alalunga*
hegan
     hegan egin
heganagi Lit «basoiloa»
hegabe
hegats «luma»
hegatu, hega, hegatzen *da ad*
hegatxabal: *Alauda sp.*
hegatxuri
hegatz Ipar «teilatu ertza, teilatu kuarrazpia»
hegaz Bizk batez ere
     hegaz egin
hegazka Bizk batez ere
hegazkada Bizk batez ere
hegazkaldi Bizk batez ere
hegazkin
hegazkinlari
hegaztegi «teilatua»
hegazterren: *Pavus cristatus* «pauma»
hegazti
     hegazti (-) hazkuntza
hegaztiki
 hegaztin* e. **hegazti**
hegatzizain
hegatzizaintza
hegi «ertza bazterra»
     hegiz hegi
hegigo zah. «gorrotoa»
hego 1 «hegaziaren organoa»; 2 haize (-) mota
     hego-haize
     haize hego
 hegoa* e. **hego**
hegoalde
hegoburu
hegodun
 hei* e. **heia** *Ipar* «abetegia»
heia
heiahora jas «garrasia, oihua»
     heiahora egin
     heiahoraz
hein «maila, neurri, tamaina»: *ez apal zuen buruak hein horretaraino*
     hein bat «apur bat»
     hein batean «neurri batean»
     hein berean «neurri berean»
     -tzeko heinean «-tzeko zorian»
heintsu Ipar «heintsu bat egon = berdintsu egon»: *heintsu berean egon*
hektarea
hektogramo
hektolitro

hektometro
hel «laguntza eskatzeko oihua»
     hel egin «laguntza eskatzeko oihu egin»
hela Ipar «eup!»
helarazi, helaraz, helarazten
helbide
helbideratu, helbidera(tu), helbideratzen
helburu
helde Ipar 1 «izurritea»; 2 «zertzelada»
heldu, hel, heltzen «I ad 1 «iritsi, ailegatu»: *gure oihua zuregana hel bedi; autobusa heldu zeneko aspertuak ginen; 2 «etorri» Ipar-Naf: menditik heldu dira = menditik datoz; heldu den astean ekarriko dugu hori = datoreen astean; 3 Ipar «gertatu»: gertakari txarraz inor gutxi ohartzten da heltzen den arte; 4 «lagundu, sorotsi»: hel zakizkie, eror ez daitezzen; 5 «umotu, zoritu»; 6 dio «oratu, eutsi»: suge batek heldu ziolako moztu zioten hanka; II iz «ausikia, hozkada»: suge pozoi-tsuen heldu edo hozkadetatik sendatu; III izond «adineko pertsona»: gari helduaren kolorekoa; mutil gazte eta gizon helduak*
helduaro
heldubada Zub «beharbada»
helduera Bizk.
heldugabe
helduleku
heldutasun
helenismo
helenizatu, heleniza, helenizatzen *da / du*
helmen
     helmenean: *helmenean egon, jarri*
helmuga
heltze
hemen
     hemendik aitzina
     hemendik hara
     hemendik aurrera
     hemengo
     hementxe
hemeretzi
hemeretzina
hemezortzi
hemezortzina
heptagono
hera
herabe
     herabe izan 1 *da ad: Ez zara herabe jendartera ilkitzera; herabe zen gauza horietaz mintzatzeko; 2 da ad: herabe du gezurra esatera*
     herabez «lotsaz, ahalketz»
herabe, herabe(tu), herabetzen

herabeki
herabetasun
herabeti
herbal *Ipar* batez ere, 1 «ahula»; 2 «elbarria»
herbaldu, herbal(du), herbaltzen
herbaltasun
herdoil
herdoildu, herdoil(du), herdoiltzen
herdoildura
herdoilgaitz
herdoilgarri «herdoiltzen duena»
herdoilkor «erraz herdoiltzen dena»
herdoiltsu
heredatu, hereda, heredatzen *Heg* «jarauntsi»
heredero *zah.* h. **oinordeko**
hereje *Heg.* h. **heretiko**
heren
herenegun
herensuge
herentzia *Heg* «jarauspena, ondoriotasuna»
heresia
heretiko
herexa *Ipar* 1 «aztarna»: *aitzinekoen herexa sainduet* jarraikirik: 2 «kaltea»: *haizeak ez du herexa edo kalte handirik egin*
 herexe* e. **heretiko**
herio: *herioak eraman zuen*
heriozko
heriosuhar adlag «ahalegin bizian»: *eta heriosuhar ihesari eman zioten*
heriotza: a) *heriotzako orduan*; b) *heriotza bat eginda, Ameriketara joan zen*
 heriotze* e. **heriotza**
heroi
heroína «droga»
herots *Zub* «zarata»
herra = gorroto
herratsu
herratu, herra(tu), herratzen «bidea galdurik ibili»
herren
     herren egin
     herrenka
herrendu, herren(du), herrentzen *da / du*
herrentasun
 herresa* e. **erres** «bahia, bermea», **erresa** «zahi-mota eta -hondakina»
herresta
     herrestan
herrestarazi, herrestaraz, herrestarazten
herrestari «herrestan dabilena»
herrestatu, herresta(tu), herrestatzen *da / du*

herri
     herri (-) lan
     herri (-) zerbitzu
     herriko etxe
     herriko mutil
     herri (-) gizon
herrialde
herribildu h. **hiribildu**
herriburu
herrikide
herriko
herrikoitasun
herrikoitu, herriko(i)(tu), herrikoitzen
herrimin
herriño *Ipar*
herriratu, herrira(tu), herriratzen
herritar
herritartasun
herritartu, herritar(tu), herritartzen
herritasun
herrixka
herrizale
herrizaletasun
herrizaletu, herrizale(tu), herrizaletzen
herronka *Ipar* «errenkada, ilara»
herskari
 herstu* e. **estu**
herstura
hertarazi, hertaraz, hertarazten
hertsatu, hertsu, hertsatzen
hertsu: 1 izond «estua»: *zentzu hertsian mintzatuz; hitz baten adiera hertsia; jabeari eman beharreko kontu hertsia*; 2 *aditza zah.*
 e. **itxi**, **hetsi**
hertsigune
hertsikeria
hertsiki
hertsitasun
hertsitu, hertsu, hertsitzen «estutu»
hertu, hert, hertzen
hertze *Ipar* LN h. **heste**
hesgailu *Ipar* «zaurietako lotura»
hesi
hesitu, hesi(tu), hesitzen
hesola «hesiak egitekoa»
hespil
heste
     heste itsu
     heste lodi
     heste mehar
hestebete
hestegorri
 hestu* e. **estu**
heterogeneo

hetika
hetsi, hets, hesten *Ipar* «itxi»
heu
hexaedro
hexagono
heze
hezetasun
hezetu
hezi, hez, hezten *du*
hezibide
heziera
hezigabe
hezigaitz
heziketa
hezitzaile
hezkuntza
hezle
hezueri
hezur
     hezur-huts
     hezur eta larru egin (egon, gelditu)
     hezur eta azal egin (egon, gelditu)
     hezur eta mami
hezurdura
hezurtegi
hezurtsu
hezurtu, hezur(tu), hezurtzen
hi
     hika
hiato
hiazinto: *Hyacinthus sp.*
hibai* e. **ibai**
hibaibide* e. **ibaibide**
hidoi* e. **idoi**
hidrato
hidrogeno
hidrokarburu
hidroxido
hidruro
hiena: *Subfam. Hyaeninae*
hierarkia
hieroglifiko izond
hieroglifo iz
higadura
higanot
higatu, higa, higatzen
higatzaile
higialdi
higiarazi, higiaraz, higiarazten
higiene
higieniko
higiezin
higigaitz
higikari

higikera
higikor
higimen
higitu, higi, higitzen *da / du*
higitzaile
higuin
     higuin izan
higuinaldi
higuinarazi, higuinaraz, higuinarazten
higuindu, higuin(du), higuintzen
higuingarri
hihaur *Ipar*
hil 1 ad *da / du*; 2 iz
hilarazi
     hil (-) hotza = hil (-) hotzik adlag: *hil-hotza erori zen*
     hil-ohere
     hil edo bizi(ko)
hil 2: *abenduko hilaren 24a*
hil jantzi, **hil-jantzi**
hilabete
hilabetekari
hilaldi Liter
hilarri
hilberri iz «norbaiten hilberria», baina *Txomin hil berri da*
hilburuko
hildako: *hildakoen artean* (hobe *hilen artean*)
hildo* e. **ildo**
hildu izond: *eguzki hildua*
hildura
hilduratu, hildura(tu), hildurazten
hile* e. **hil**, **hilabete**
hileko
hilero
hileroko
hilerri
hileta
     hileta jo
     hiletak egin
hiletari
hiletsi, hilets, hilesten
hilezin
hilezintasun
hilezkor Liter ik **hilezin**
hilezkortasun
hilgarri «hiltzen duena»
hilik «hilda»
hilketa
hilkor «hiltzen dena»
hilkortasun
hilkutxa
hilobi

hilobiratu, hilobira(tu), hilobiratzen
hilondoko
hilotz «gorpua»
hiltamu *Bizk* «agonia»
hiltegi
hiltzaile
hiltze: *zerri(-)hiltzea*; *hiltze on bat eman die-zagula*
hilzori
himno
hiperbola
hiperbole
hipnosi
hipnotismo
hipodromo
hipokrisia
hipokrita
hipopotamo: *Hippopotamidae* fam.
hipoteka
hipotekatu, hipoteka(tu), hipotekatzen
hipotenusia
hipotesi
hira zah. «haserre»
hiraka* e. **iraka**
hire
hiretu, hire(tu), hiretzen
hiri
hiriarteko
hiribide
hiribildu
hiriburu
hirigintza
hirigune
hiritar
hiritartu, hiritar(tu), hiritartzen
hirizain
hiro *Zub* «zorrea»
hiroarazi *Zub* hiroaraz, hiroarazten
hirodura *Zub*
hirotu, hiro(tu), hirotzen
hiru
     hiruna
     hirunaka
hirugarren
     hirugarrenik
     hirugarrenekorik
     hirugarrenengo
hirugarrendar «hirugarren ordena erlijioso-ko kidea»
hirugihar
hiruhortz
hiruki
hiruko
hirukoitz

hirukoitzasun
hirukoitzu, hirukoitz, hirukoitzen
hirukote
hirur *Ipar* eta *Naf zah.* h. **hiru**
hirurehun
hirurehugarren
hirurogei
     hirurogeina
hirurogeigarren
hirurogeitar
hirurren
hirusta *Trifolium* sp.
hirutasun
hiruzpalau
hisia *Ipar.* g.er.: *hisia handitan daude bi auzoak* «gorroto pasakorra»
histeria
histeriko
historia
historialari
historiaurre
historiko
histu, hits, histen: *Kolore bizienak histen dira eguzkitan*
histura
hitano
hits
hitsarazi, hitsaraz, hitsarazten
hitz
     hitzezko
     hitz egin
     hitz eginarazi
     hitz eragin
     hitza bete
     hitza jan
     hitza hautsi
     hitzari eutsi
     hitzean egon
     hitzaren jabe egon
     hitza atxiki
     hitz eta pitz
     hitz (-) erdika
     hitzetik hortzera
     hitz (-) mitz
     hitz (-) mizti
     hitz (-) aspertu
     hitz (-) jario 1 iz: *ezin atertzuko hitz jarioa*; 2 izond: *zaharrago eta hitz jarioago izaten omen gara*
     hitz (-) motel
hitzaldi
hitzalditxo
hitzarmen
hitzartu, hitzar, hitzartzen

hitzaurre
hitzaurregile
hitzeko: *hitzeko emakumea da Ederne*
hitzeman
hitzontzi
hitzordu: *Iñakirekin hitzordu bat hartu dugu; Badut bihar hitzordu bat Maiterekin*
hizka
hizka-mizka: *hizka-mizka zerbait izan dugu gure artean*
hizkatu, *hizka, hizkatzen* «eztabaidatu»
hizkera
hizketa
     hizketan
hizketakide
hizketaldi
hizketatu, *hizketa(tu), hizketatzen da ad: elkarrekin hizketatu ziren*
hizki
hizkuntza
hizkuntzarari
hizkuntzalaritza
hizlari
hizpide
     hizpidean egon «arrazoia izan»
hiztegi
hiztegitile
hiztegitintza
hiztun
hobari
hobe
     hobe izan, *hobe izaten, hobe izango / hobeko: hobe dugu isildu lotsagabe gelditu baino; *hobe esan e. hobeki esan*
     hobe ustean
     hobe ustez
     hobe beharrez
     hobeko: «hobe izango»
hobeki
     hobekien
     hobekienik
hobekitu, *hobeki(tu), hobekitzen Ipar*
hobekuntza
hoben
hobendun
hobengabe
hobengabetasun
hoberen
hobeto
hobetsi, *hobets, hobesten*
hobetu, *hobe(tu), hobetzen*
hobi
hobikari
hobiratu, *hobira(tu), hobiratzten*

hobiratzaille
hodei
hodeiarte
hodeitsu
hodeitu, *hodei(tu), hodeitzen*
hodeitxo
hodi
     hoderia* e. hoditeria
hoditeria
hoge
hogeigarren
hogeiren
     hogen* e. hoben
     hogerleko* e. ogerleko
     hogoi* e. hogei
hola «honela, horrela»
     hola-hola
     hola-hala
     hala-holako
holakatu, *holaka, holakatzten Ipar da / du ad*
holako
holatsu «honelatsu, horrelatsu»
holaxe
holtz «parea mehea»
homilia
homogeneo
homotezia Mat
hona
     honantz
     honaino
     hona hemen
     hona non
honaindi: *mugaz honaindi (an, -ko, -tik, -ra)*
     honaindian
     honaindiko
     honainditik
honako: *honako adibide hau jarri zuen*
honatx «hona hemen»
hondabide
hondagarri
hondakin
hondamen
hondamendi
hondar 1 1 «area»; 2. «jaten edo erabiltzen den zerbaitetik gelditzen dena»: *eltzeko hondarrak*
hondar 2 *Ipar* 1 «hondoa»; 2 «azkena»: *urtearen hondarrean*
hondarreko: *hondarreko aldian*
hondarazi, *hondaraz, hondarazten*
hondargabe *Ipar itsaso hondargabea*
hondarraldi *Ipar* «azkenaldia»
hondartu, *hondar(tu), hondartzen: 1 Ipar «azkendu, ahitu»; 2 «ontzi bat, hondoa jo duelako gelditu»*

hondartza**hondatu**, honda, hondatzen: 1 «desegin, galdu»; 2 «hondoratu»**hondatzaile****hondeatu**, hondea, hondeatzen, «lurzoruan zangak edo zuloak egin»: *nabasaiaz harrotu eta laiaz hondeatu***hondo****hondoa jo****hondogabe****hondoratu**, hondora, hondoratzen**honela****honelako****honelakoxe****honelatsu****honelaxe****honen**: *ez nuen uste honen ergela nintzenik***honenbeste****honenbestean**: *ehuneko honenbestean erosi dute***honenbesteko****honenbestearaino****beste honenbeste****honetara****honezkero****hontz****hor****horko****hortik****hor-hemen****hor-hemengo****hor-hemenka****hor nonbait****horail****horaildu**, horail(du), horailtzen *da / du* ad**hordi****hordialdi****hordiarazi**, hordiaraz, hordiarazten**hordigarri****hordikeria****hordirik****horditasun****horditu**, hordi(tu), horditzen**hori 1****hori bai****horregatik****hori 2****horikara****horitasun****horitu**, hori(tu), horitzen

horitza* e. oritz

horixe**horixka****horizontal****horizta****horiztatu**, horizta, horiztatzen**horma 1 = izotz, lei****horma 2****horma-bular****horma lehor****horma-belar = pareta-belar**: *Parietaria officinalis***horma-sugandila**: *Podarcis muralis***hormamendi** h. **izozmendi****hormate****hormatu**, horma(tu), hormatzen = **izoztu**,**leitu****hormatxori** «txolarrea»**hormona****horni** «hornidura»**hornidura****hornigai****hornikuntza****hornitegi****hornitu**, horni(tu), hornitzen *da / du* ad**hornitzaile****horoskopoko****horra****horrantz****horraino****horra-hona****horra hor****horrako**: *lastima horrako zuzentzaile horrek liburua zuzendu duen bezain erraz mundua ezin zuzendu ahal izatea***horratik****horratu**, horra(tu), horratzen**horratz****horregatik****horrela****horrelako****horrelatsu****horrelaxe****horren**: *ez nuen uste horren ergela nintzenik***horrenbeste****horrenbestean**: *iritsi ginen, eta horrenbestean pozik; hileko horrenbestean egin zuten tratua***horrenbesteko****horrenbestetan** «horrenbeste aldez»**horrenbestearainoko****beste horrenbeste****horrenbestez****horretara****horretaratu**, horretara(tu), horretaratzen *da / du* ad**horrezkero****hortakotz** *lpar* «horregatik»

hortaz: *liburu gehienak eleberriak ditu; eleberrigile handi dugu hortaz?*

hortentsia: *Hydrangea hortensia (Sieb.)*

hortxe

hortz

hortzetako eskuila

hortzetako pasta

hitzetik hortzera

hortz-artatzaile* e. **aho-artatzaile**

hortz-midiku* e. **aho-artatzaile**

hortzore* e. **hortzetako pasta**

hortzeskuila* e. **hortzetako eskuila**

hortzorde

horzbiko

horzdun

horzgabe

horzkari

hoskide

hoskidetasun

hostaila

hostailatu, hostaila(tu), hostailatzen

hostaldi

hostatu, hosta, hostatzen *da* ad «landareak

hostoz jantzi»

hostazuri: *Sorbus aria*

hostia* e. **ostia**

hosto

hosto erorkor

hosto iraunkor

lore-hosto

hosto galkor* e. **hosto erorkor**

hostoberritu, hostoberritu(tu), hostoberritzen

hostodun

hostope

hostotsu

hostotza

hotel

hots

hots egin

hots eman 1 «gidatu» *ardiak hots emateko*; 2 «akuilatu»

hotsandiko: *hotsandiko zeremonia*

hotsemaile «eragilea, gidaria»

hotz iz eta izond

hotz-hotzean

hotzaldi

hotzarazi, hotzaraz, hotzarazten

hotzapel

hotzeri

hotzete

hotzik

hotzikara

hotzil «epela baino beroxeagoa»

hotzildu, hotzil(du), hotziltzen *da/du* ad

hozbera

hozbero «tenperatura»

hozgarri «hozten duena»

hozi «ernamuina»

hozitu, hozi(tu), hozitzen *da* ad

hozka 1 iz; 2 adlag

hozka egin

hozkada

hozkailu

hozki

hozkirri

hozpera* e. **hozbera**

hozperatasun

hozpil

hozpildu, hozpil(du), hozpiltzen

hoztasun

hozte: *hozte-prozesua*

hoztu, hotz, hozten

humanismo

humanista

humil* e. **umil**

hunki *Ipar* ad h. **hunkitu**; 2 iz «ukitua»:

Jainkoaren hunki eztiak onera bihurtzen gaitu

hunkiarazi, hunkiaraz, hunkiarazten

hunkigarri

hunkitu, hunki, hunkitzen

huntz: *Hedera sp.*

hupa *Ipar* «aupala»

hupatu, hupa(tu), hupatzen *Ipar* «aupatu, gora altxatu»

hur 1 «hurrizaren fruitua»: *Corylus avellana*

hur 2 *Bizk* adlag «hurbil, hurran»

hurtean

hurteko

hurtera

hurretik

hur-hurtean

hur-hurteko

hur-hurretik

ezta hurrik eman ere

hura

huraxe

hurbil

hurbildik / hurbiletik

hurbileko

hurbilagotu, hurbilago(tu), hurbilagotzen

hurbilarazi, hurbilaraz, hurbilarazten

hurbildanik

hurbildu, hurbil(du), hurbiltzen

hurbilketa

hurbilkor: *lerro hurbilkorrak*

hurbiltasun

hurbiltxo

hurko**lagun hurko****hurkotasun****hurran** *Ipar* 1 «hurbil» 2 «-tzeko zorian» :
*hil hurran da; zeren akabatu hurran baita eguna***hurraneko****hurrandu**, hurran(du), hurrantzen *Ipar* 1
«hurbildu» 2 «hizorian egon»**hurte** h. **hur** 2**hurren****hurren arte****hurrena****hurrenik****hurrenez hurren****hurrenge****hurrenkera****hurreratu**, hurrera(tu), hurreratzen**hurritz**: *Corylus avellana***hurrondo**: *Corylus avellana***hurrup****hurrupe****hurrupeparazi**, hurrupeparaz, hurrupeparazten**hurrupepatu**, hurrupe(tu), hurrupepatzen**hurperia****hustasun****hustu**, huts / hustu, husten**hustuezin** «ezin hustuzkoa»**huts** 1 iz**huts egin****huts eragin****hutsa izan**: *akats hori, akatsa baldin**bada, hutsa da besteen aldean***hutsesan****huts** 2 izond**huts-hutsik****huts ala kausi****huts edo bete****hutsal****hutsaldi****hutsalkeria****hutsarazi**, hutsaraz, hutsarazten**hutsarte****hutssegile****hutssegite****hutssezin** «hutsik ezin egin duena»**hutssezintasun****hutsik****hutsune**

ia
ia-ia
iaio *Gip* (bi silabatan esaten da)
iaiotasun
iaz
ibai
     ibaika
ibai adar, ibai-adar
ibai aho, ibai-aho
ibaiertz
ibar
 ibeni* e. **ipini**
iberiera
iberiko
ibi
ibilaldi
ibilarazi. ibilaraz, ibilarazten
ibilbide
ibilera
ibilgailu
ibilgaitz: *leku ibilgaitza da hau*
ibili, ibil, *ibiltzen da / du ad: berriz ibili be-*
har ez ditugun bideak
ibilkari
ibilketa
ibilki
ibiltari
ibiltoki
ibis: *Fam. Threskiornicidae*
ibitu, ibi, ibitzen
 idaroki* e. **iradoki**
 idarokizun* e. **iradokizun**
idatzaldi
idatzi, idatz, idazten
idatarazai, idataraz, idatarazten
idazgai
idazgela
idazkari
idazkariorde
idazkaritza
idazkera
idazketa
idazki
 idazkintza* e. **idazkuntza**
idazkun
idazkuntza
idazlan
idazlari
idazle
idazmahai
idazmakina
idazmen «idazteko gaitasuna»
idazpen
idazpuru

idaztaldi* e. **idatzaldi**
idaztankera
idatzi h. liburu
idaztoki
 ide* e. **kide**
ideal
idealismo
idealista
ideia
identifikatu, identifika, identifikatzen
ideografiko
ideograma
ideologia
ideologiko
idi
     idi-begi: *Anacyclus clavatus*
     idi-bihotz «tulipa»
     idi-mihi: *Anchusa azurea*
idiki
idisko
idoi: 1 «zingira»; 2 *Ipar* «iraina, laidoa»
idoitsu
idoki, idoki, idokitzen *Ipar:* 1 «atera» 2
 «kendu»
idolatra
idolatria
idolo
idolozale
idor *Ipar* «lehorra, agorra»
idorki
idoro, idorotzen
idorraldi
idorrarazi, idorraraz, idorrarazten
idorreri
idortasun
idorte «agortea»
idortu, idor(tu), idortzen
idulki
idun *Bizk*
iduneko *Bizk* iz
iduri iz *Ipar* h. **irudi**
     iduri izan *Ipar:* *iduri du eri dela*
     ene iduriko *Ipar* «nire ustez»
 idurimen* e. **irudimen**
iel
ieldu, iel(du), ieltzen
 ifernu* e. **infernu**
ifrentzu «txanpon, oihal... baten atzeko al-
 dea»
ifrentzuz
igali «fruitua»
igan *Ipar Naf* «igo»
igande
igandero

igaraba: *Lutra sp.* + *Enhydra sp.*
igarkizun
igarle
igarmen
igaro, igarotzen *da / du* ad
igaroaldi
igaroarazi, igaroaraz, igaroarazten
igarobide
igarokor
igarri, igar, igartzen *du / dio* ad
igarrarazi, igarraraz, igarrarazten
 igaz* e. **iaz**
igebelar: *Nymphaea sp.*
igel
 igeltsari* e. **igeltsero**
 igelsaritz* e. **igeltserotza**
igeltsero
igeltserotza
igeltsu
igeltsuztatu, igeltsuzta, igeltsuztazen
igeri: 1 «ibaia igeri zeharkatu»; 2 «airean igeri gelditzen den ilauna»
     igeri egin
     igerian
     igerika *Ipar* batez ere «igerian»
     igeri egon «ur gainean igeri dagoen enborra»
igerialdi
igerikari *Ipar* «igerilaria»
igerikatu, igerika(tu), igerikatzen, *Ipar* «igeri egin»
igeriketa
igerilari
igerileku
igeritako iz
 igerri* e. **igarri**
igita iz «igitatzea»: *igita lanera joan da*
igitai
igitaldi
igitari
igitatu, igita(tu), igitatzen *du* ad
igo, igotzen
igoaldi
igoarazi, igoaraz, igoarazten
igobide
igoera
igogailu
igokari
igokunde
 igon* e. **igo**
 igongailu* e. **igogailu**
igogailu
igorle
igorpen

igorrarazi, igorraraz, igorrarazten
igorri, igor, igortzen
 igortziri* e. **ihurtzuri**
igotze
igun «gabia, mailu handia»
igurain g. er. «basozaina»
igurikatu, igurika, igurikatzen, *Ipar* h. **iguriki**
iguriki, iguriki, igurikitzen, *Ipar du* ad «itxaron»
igurikimen *Ipar* «itxaropena»
igurtzaldi
igurtzarazi, igurtzaraz, igurtzarazten
igurtzi, igurtzi, igurzten
igurtzika
igurz kari
 iguzki* e. **eguzki**
ihabali «beldurtia»
ihakin *Ipar* 1 «norbaiten keinuen edo moldeen antzeratzea, askotan isekazkoa»; 2 «iseka»; 3 «keinua»
ihakindatu, ihakinda, ihakindatzen, *Ipar du* ad «norbaiten keinuak eta moldeak antzeratu, norbaiten ihakina egin»
 ihaloskatu* e. **ihalozkatu**
ihalozka *Ipar*
 ihalozkatu, ihalozka(tu), ihalozkatzen, *Ipar, da* ad «iraulkatu»
ihar
ihardesle
ihardespén
ihardetsarazi, ihardetsaraz, ihardetsarazten, *dio* ad
ihardetsi, ihardets, ihardesten
 iharduera* e. **jarduera**
iharduki, iharduki, ihardukitzen, *Ipar du* ad 1 «eztabaidatu»; 2 «mintzatu»; 3 «gogor egin»
 ihardun* e. **jardun**
 ihardun erazi* e. **jardunarazi**
 ihardunaldi* e. **jardunaldi**
 ihardunbide* e. **jardunbide**
 ihardungai* e. **jardungai**
ihargarri
iharrarazi, iharraraz, iharrarazten
 iharrausi* e. **inarrosi**
 iharrosi* e. **inarrosi**
ihartasun
ihartu, ihar(tu), ihartzen
 ihauli* e. **irauli**
 ihaurkin* e. **inaurkin**
ihaurri
ihausi *Ipar* «zaunka»
ihausika *Ipar*

ihauska *Ipar*
ihauskatu, ihauska(tu), ihauskatzen, *Ipar*
 ihaute* e. **inaute**
 ihauteri* e. **inauteri**
 ihaz* e. **iaz**
ihes iz
     ihes egin
     ihesari eman
     ihesari lotu *Ipar zaio* ad
     ihes eragin
     iheska
ihes(-)hodi
ihesaldi
ihesarazi, ihesaraz, ihesarazten; h. **ihes era-**
gin
ihesbide
ihesi 1 adlag: *etsaiaren ihesi dabilena; ihesi*
(joan, etorri, etab.) direnak
ihesi 2 ihes(i), ihesten
iheskor
iheslari
ihesleku
ihi: *Juncus sp.*
ihintz
ihintzatu, ihinzta, ihintzitzen; *du* ad
 ihizaldi* e. **ehizaldi**
ihizi *Ipar* h. **ehiza**
 ihizketa* e. **ehiza**
ihiztoka *Ipar* «zingira»
ihiztokatsu *Ipar*
 ihortziri* e. **ihurtzuri**
ihurtzuri
ijito
ijito-sardina: *Sprattus sprattus*
ijitokeria
ika-mika iz
ikara iz
     ikara egin
     ikara egon
     ikara eman
     ikara eragin
     ikara ibili
     ikaran *Ipar*
     ikaraz
     ikaretan
ikaragarri
     ikaragarriko *Ipar*
     ikaragarrizko *Heg*
ikaragarrikeria
ikaraio: *Torpedo marmorata*
ikarakor
ikaraldi
ikararazi, ikararaz, ikararazten
ikarati

ikaratu, ikara(tu), ikaritzen
ikasarazi, ikasaraz, ikasarazten
ikasbide
ikasgai
ikaskela
ikasi, ikas, ikasten
ikasketa
ikaskide
ikaskizun
ikaskuntza
ikasle
ikasliburu
ikasmahai
ikaspén g. er. h. **irakaspén**
ikastaldi
ikastaro
ikaste
ikastegi
ikastetxe
ikastola
ikastordu
ikastun
ikasturte
ikatz
ikazketa
ikazketari
ikazkin
ikazkintza
ikaztegi
ikaztobi
ikaztu, ikatz/ikaztu, ikazten
ikergai
ikergaitz
 ikergoa* e. **ikerketa**, **ikertze**
ikerka *Ipar* «ikertzen»
ikerketa
ikerkuntza
ikerlan
ikerlari h. **ikertzaile**
ikerraldi
ikertu, iker, ikertzen
ikertzaile
ikertze
ikol *Bizk* izond «barne-hutsa»
ikoldu, ikol(du), ikoltzen, *Bizk*
ikoltasun *Bizk*
ikono
ikonoklasta
ikortzirin «azaleko baba»
ikosaedro
ikoti *Bizk* «jauzia»
ikotika
 ikuilu* e. **ukuilu**
ikur

ikurrin «bandera, bereziki Euskal Herrikoa»
ikus-entzule
ikus-entzunezko
ikusarazi, ikusaraz, ikusarazten
ikusbera
ikusbide
ikusezin izond «ezin ikusizkoa»
ikusezintasun
ikusgai
ikusgailu
ikusgaitasun
ikusgaitz
ikusgarri
ikusgarriro
ikusgune
ikusgura
ikusi, ikus, ikusten
ikusi-makusi
ikusiezin = ezinikusi iz
ikuska
ikuskari, 1 «ikusbizkuna»; 2 «ikuskatzailea»
ikuskatu, ikuska(tu), ikuskatzen
ikuskatzaile
ikuskerak
ikusketak
ikuskezun
ikuskor* e. **ikusgai**
ikusle
ikusliar *Ipar*
ikusmen
ikusmin
ikusmira
ikusmiran
ikusmiratu, ikusmira(tu), ikusmiratzen
ikusmolde
ikusnahi iz/izond
ikuspegi
ikuspen
ikuspuntu
ikustaldi
ikustate *Ipar* 1 «begirunea»; 2 «esker ona»
ikustatu, ikusta, ikustatzen, «ikuskatu»
ikuste
ikusterrean: *ikusterrean duen haranari begira*
ikustoki
ikutu* e. **ukjitu**
ikuzgailu = **ikuzmakina**
ikuzgarri *Ipar*
ikuzi, ikuz, ikuzten, *Ipar* «urez garbitu»
ikuzle *Ipar*
ikuzmakina = **ikuzgailu**
ikuztegi *Ipar*
ilagin *Ipar*

ilagintza *Ipar*
ilaintsa *Zub* «mirua»
ilaje
ilar 1: *Pisum sativum*; 2 *Ipar* «babarruna, indaba»
ilar xabal *Ipar* «dilista»
ilar xehe *Ipar*: *Pisum sativum*
ilar biribil *Ipar*: *Pisum sativum*
suge-ilar *Ipar* «arto beltza»
ilara
ilargi
ilargi-jo izond «aldizkako zoroaldiak dituen»
ilargi-aldarte
ilargi berri
ilargi bete
ilargialdi
ilargitar
ilargite
ilaun 1 izond: *aztarna hutsal eta ilaunak*; 2 iz «errautsa»: *berehala ikatzak ilaunez estaltzen dira*
ilaundu, ilaun(du), ilauntzen
ilaur* e. **hilaur**
ilaurtu* e. **hilaurtu**
ilbehera
ilbeltz *Gip-Naf* h. **urtarril**
ilberri
ilbete
ildaska
ildaskatu, ildaska(tu), ildaskatzen
ildo
ildokatu, ildoka(tu), ildokatzen
ile
ile alde
ile kontra
ile(-)apaindegi
ile(-)apaintzaile
ile(-)motots
ileapaindegi* e. **ile(-)apaindegi**
ileapaintzaile* e. **ile(-)apaintzaile**
ileberritu, ileberri(tu), ileberritzen
iledun
ilegabe
ileki *Ipar* «atera, irten»
ilendi* e. **ilinti**
ileorde
ileti* e. **ilinti**
iletsu
ilgora
ilinti
ilki, ilkitzen, ilkiko, *Ipar* batez ere
ilkialdi *Ipar*
ilkiarazi, ilkiaraz, ilkiarazten *Ipar*

ilkibide *Ipar*

ilkitze

iloba 1 «senidearen semea nahiz alaba»; 2 «biloba, semearen edo alabaren semea nahiz alaba»

iloba txiki «lehengusuaren semea nahiz alaba»

ilobaso *Ipar* = **biloba**

ilor* e. **hilaur**

iltzatu, iltza, iltzatzen

iltze

iltze-belar: *Caryophyllus aromaticus*

iltzegile

iltzeztatu, iltzeztata, iltzeztatzen

ilun

ilunik

ilunabar

ilunabartu, ilunabar(tu), ilunabartzen

ilunaldi

ilunantz «argitasun ahula»

ilunarazi, ilunaraz, ilunarazten

ilunarte

ilunbe* e. **ilunpe**

ilundegi

ilundu, ilun(du), iluntzen

ilundura

ilungarri

ilunkara

ilunkera *Bizk* «ilunabarra, iluntzea»

ilunki

ilunkor

ilunpe

ilunpean

ilunpetan

ilunpetsu

iluntasun

iluntze

ilunxko

ilunzale

ilusio

ilustrazio

imajina

imajinatu, imajina(tu), imajinatzen «irudikatu»

imajinazio «irudimena»

iman

iman(-)harri

imandu, iman(du), imantzen

imanorratz

imantze

imilaun *Bizk*

imina *Bizk*

iminerdi *Bizk*

imini* e. **ipini**

imintzio

imitatu, imita, imitatzen

imitazio

immunitate

immunizatu, immuniza, immunizatzen

immunizazio

imurtxi

imurtxi egin

inar 1 *Ipar* «txinparta, pindarra»; 2 inar* e.

ginarra

inarrosaldi

inarrosarazi, inarrosaraz, inarrosarazten

inarrosi, inarros, inarrostzen

inarrosle

inarroste

inaurkin

inaurri* e. **ihaurri**

inausaldi

inausi, inaus, inausten

inauskai

inausketa

inaustari

inauste

inaute «inauteria»: *hori astelehen inautez egingo da*

inauteri

inbentario

inbertsio *Mat*

inbidia *Herr* batez ere

inbutu

indaba *Biz. Phaseolus vulgaris*

indar

indar egin

indar eman

indarrezko

indarrean: *indarrean dagoen legea; indarrean zeuden ohiturak*

indarberritu, indarberri(tu), indarberritzen

indardun

indargabe

indargabetasun

indargabetu, indargabe(tu), indargabetzen: *gaitz luze hark gorputza argaldu eta indargabetu zion; gobernuaaren dekretu guztiak indargabetuz*

indargarri

indarka

indarkeria

indarraldi

indarretxe

indarrez

indartsu

indartu, indar(tu), indartzen

indartzte

independentzia
indiano
indiar
indikatibo
indioilar: *Meleagris gallopavo*
indioilasko
indioilo
indizio *Heg, Herr* «gaixoari orratzaz egiten zaiona»
indoeuropar
indukzio
induljentzia h. barkamen
induska
industria
industrial izond
industrialari
industrializatu
inertzia
infanteria
infernu
infernuru, *infernura(tu), infernurutzen*
infernutar
infinitu
inflazio Ekon.
informatika
informatu, *informa, informatzen*
informatzaile
informazio
infusorio
ingeles
ingenieri
ingeniaritza
ingira
ingude
inguma 1 «lo dagoenari erasotzen dion iratxo»; 2 «tximeleta, pinpirina»
ingurabide «herria inguratzen duen bidea»
inguraldi
ingurarazi, *inguraraz, ingurarazten*
inguratu, *ingura, inguratzen*
inguratzailer
ingururazi* e. *koaderno Heg, kaier Ipar*
inguru
inguru-minguru
ingurubira
ingurugiro
inguruka
ingurumari: *herriko eta ingurumariko etxeetan*
ingurumen (bereziki Ekologian)
ingurune
ingurutren* e. *aldiriko tren*
ingurutxo

injektore
injekzio
injineru h. **ingeniari**
inkesta 1 «iritzi-bilketa»; 2 *Ipar* «auztegiko ikerketa»
inkestagiler
inkoniatu *Ipar: eri inkoniatua*
inoiz
inoiz edo behin
inoiz ere ez
inoizka
inoizko
inola
inola ere ez
inolako
inolaz ere
inon
inondik
inondik ere
inondik inora
inongo: *ez naiz inongoa; ez dugu inongo tes-tutan aurkitu*
inor
inora
inorako
inortxo
inozente *Herr* 1 «errugabea»; 2 «tolesgabea»
inozo
inozokeria
inozotasun
inperialismo
inperialista
inperio
inporta izan *Herr*
inportant h. **garrantzitsu**
inportantzia h. **garrantzi, munta**
inportazio
inposatu, *inposa, inposatzen*
inposatze
inposizio
inprenta h. **inprimatze**
inpresio h. **zirrara**
inpresionismo
inpresionista
inprimagailu
inprimaki
inprimarazi, *inprimaraz, inprimarazten*
inprimategi
inprimatu, *inprima, inprimatzen*
inprimatzaile
inprimatze «inprimatzeko teknika»
inprimeria h. **inprimatze**
insektizida* e. **intsektizida**
insektu* e. **intsektu**

inskripzio 1 «izen ematea»; 2 = **idazkun**
inspektore 1 «poliziaren kargua»; 2 h. **ikus-**
katzaile
instalazio
 instant* e. **istant**
institutu
instituzio h. **erakunde**
instrumental
instrumentu «musika(-)tresna»
integral *Mat.*
integratu, *integra*, *integratzen*, 1 *Elek.*; 2 h.
bertakotu, **gizarteratu**
integrazio 1 *Mat.*; 2 h. **bertakotze**, **gizarte-**
ratze
integrismo
integrista
intelektual
intentsitate
intentzio *Herr*
interes
interesatu, *interesa*, *interesatzen*
interesgarri
interjekzio
internazional h. **nazioarteko**
interpretatu, *interpreta*, *interpretatzen*
interpretatzaile
interpretazio
interprete
intsektizida
intsektu
intsektujale
intsentsatu, *intsentsa*, *intsentsatzen*
intsentsu
     intsentsu(-)belar
     intsentsu(-)ontzi
intsusa: *Sambucus sp.*
     intsusa-txori
intuizio
intxaur
     intxaur beltz
     intxaur(-)hauskailu
     intxaur muskatu
     intxaur(-)saltsa
intxaurrondo
intxaurtze
intxixu
intziri
     intziri egin
     intzirika
inude
inurri: *Formicidae*
inurritegi
inurritu, *inurri(tu)*, *inurritzen*, *da ad.*
inustun = **ihurtzuri**

inuzente *Herr*
inuzentekeria *Herr*
ioi
ionosfera
ipar
     ipar(-)haize
ipar-ekialde
ipar-mendebal(al)de
 ipar-orratz* e. **iparrorratz**
ipar-sartalde h. **ipar-mendebal(al)de**
ipar-sortalde h. **ipar-ekialde**
Iparburu
iparralde
     iparraldeko
iparraldetar
iparrizar
iparrorratz
ipartar
ipi-apa
ipinarazi, *ipinaraz*, *ipinarazten*
ipini, *ipin*, *ipintzen*
ipuin
ipuingile
ipuingintza
ipuinlari
ipurbeltz
ipurdi
     ipurdi-has *Ipar: ipurdi-has utzi dute*
     Txomin, gehiegizko irabazbideak sala-
     tzean
ipurdiko
ipurdiz gora
ipurkada
ipurmami
ipurtalde
ipurtandi «ipurdi handia»
ipurtargi: *Latmprys noctiluca*
ipurtarin «ipurdi arina»
ipurtats: *Putorius putorius*
ipurterre
ipurteste «ipurdi hestea, heste lodia»
ipurtezur «ipurdi hezurra»
ipurtondo
ipurtzulo
ipurru 1: *Juniperus communis*
ipurru 2 «alor baten ertza, landu gabe gera-
 tzen dena»
ipuruko «kopetakoa, idi eta behiei, uztar-
 tzean, kopetan jartzen zaiena»
ira Bizk «iratzea»
irabazarazi, *irabazaraz*, *irabazarazten*
irabazpide
irabazi, *irabaz*, *irabazten*
irabazian

irabazkin
irabazte
irabaztun
irabiagailu
irabiaketa
irabiatu, irabia, irabiatzen
irabio
irabiur
iradoki, iradoki, iradokitzen
iradokizun
 iragabide* e. **iraganbide**
iragaile
iragaite
iragaitza
     iragaitzaz «bidenabar»
iragan, iragaten, iraganen, 1 ad 2 iz
iraganaldi
iraganarazi, iraganaraz, iraganarazten
iraganbide
iragangaitz
iragangaiztasun
iragankor
iragankortasun
iragarki
iragarkizun
iragarle
iragarmen: *batari sendatzeko antzea ematen diozu, besteari iragarmena, beste bati mirari egiteko indarra*
iragarpen
iragarri, iragar, iragartzen
iragazgaitz = **irazgaitz**
iragazgaiztasun = **irazgaiztasun**
iragazi = **irazi**
iragazki = **irazki** 1
iragazkor = **irazkor**
iragazkortasun = **irazkortasun**
iragaztegi = **iraztegi**
irail
irain
     irain egin
iraindu, irain(du), iraintzen
iraingarri
iraitzi, iraitz, iraitzen, *du* ad
     iraitz-aparatu, **iraitzaparatu**
 iraisean * e. **iragaitzaz**
iraka
irakasbide
irakasgai
irakaskizun
irakaskuntza
irakasle
irakasleria
irakaspen

irakastaldi
irakaste
irakastegi
irakatsi 1 ad irakats, irakasten; 2 iz
irakidura
irakin, irakiten
irakinarazi, irakinaraz, irakinarazten
irakinaldi
irakitan
irakite
 irakitu* e. **irakin**
irakurgai
irakurgaitz
irakurgarri
irakurgarritasun
irakurgela
irakurketa
irakurkizun
irakurle
irakurlego 1 «irakurletza»; 2* e. **irakurle-ria**, **irakurleak**
irakurleria
irakurletza
irakurmen «irakurtzeko gaitasuna»
irakurpen
irakurraldi
irakurrarazi, irakurraraz, irakurrarazten
irakurri, irakur, irakurtzen
irakurterraz
irakurtezin
irakurtze
 iralki* e. **eraiki**
irarketa
irarkola
irarlan
irarle
irarri, irar, irartzen: *igeltsu etabarretan irarritako lerroak*
irasagar
irasagarrondo
irastor «belar mota»
irato, iratotzen: «itoarazi»
 iratxeki* e. **eratxiki**
iratxo
iratzori
iratzargailu
iratzargarri
iratzarri, iratzar, iratzartzen, izond eta ad: *oso goiz iratzarri naiz gaur; garaiz iratzarri dugu haurra*
iratzarrarazi, iratzarraraz, iratzarrarazten
iratzartu, iratzar, iratzartzen (gaur ad baka-rrik)
iratzartzaile

iratze: *Filicopsida*

iratze ar

iratze eme

iratzeketa

iraulaldi

iraularazi, iraularaz, iraularazten

irauli, iraul, iraultzen

iraulka

iraulkatu, iraulka(tu), iraulkatzen

iraulketa

iraultza

iraultzaile

iraultze

iraun, irauten, *du* ad

iraunarazi, iraunaraz, iraunarazten

iraunaldi

iraunarazle

iraungarri

iraungi, iraungitzen, *Jas* «itzali, ahitu»

iraungiarazi, iraungiaraz, iraungiarazten

iraungidura

iraungigaitz

iraungikor

iraungitzaile

iraunkor

iraunkortasun

iraupen

irausi «ahardia arreske»

iraute

irazeki, irazekitzen, *Jas* «piztu»

irazgaitz = iragazgaitz

irazgaiztasun = iragazgaiztasun

irazi, iraz, irazten = iragazi

irazki 1 = iragazki

irazki 2 «hari-multzoa»

irazkitu, irazki(tu), irazkitzen

irazkor = iragazkor

irazkortasun = iragazkortasun

iraztegi = iragaztegi

iraztor «iratze saila»

ireki, irekitzen, irekiko

irekiarazi, irekiaraz, irekiarazten

irekialdi

irekidura

irekigune

irekitasun

iren

irendu, iren(du), irentzen

irensle

irentsarazi, irentsaraz, irentsarazten

irentsi, irents, irensten

iretargi *Bizk* «ilargia»

iretsi* *Ipar* e. **irentsi**

iri *Ipar* «ingurua»: *eguerdi iria*

irian

irin

irindu, irin(du), irintzen

irinez tatu, irinezta, irineztatzen

iringile

irintsu

iris *Anat.*

irispide (*irispidean* (*izan, jarri...*) esapidean ageri da maiz)

iritzi, irits, iristen, *da/du* ad

iritzi 1 *dio* ad irizten; 2 iz

iritzira

irizkide

irizpen

irizpide

irla *Ipar* h. **uharte**

irmo

irmoki

irmotasun

irmotu, irmo(tu), irmotzen

ironia

irozgarri iz «euskarria, indargarria»

irozkai iz «euskarria»

irozo, irozotzen, «etsi, jasan»

irozoarazi, irozoaraz, irozoarazten

irrada

irradi

irratsaio

irri

irri-karkaila

irri egin

irri eragin

irri-belar: *Ranunculus sceleratus*

irri(-)antzerki

irrika

irribarre

irribarre egin

irribarrez

irribarreka

irribarretsua

irribera = irrikor

irrigarri

irrika

irrikaz

irrikan

irrikatu, irrika(tu), irrikatzen

irrikor = irribera

irrimarra = karrikatura

irrintzi

irrintzi egin

irrintzika

irrintzilari

irriño *Ipar* = irribarre

irris = arroz

irrisku* *Ipar e. arrisku*
irrist
     irrist egin
irrista
irristada
irristagarri
irristailu
irristakor
irristalari
irristaldi
irristarazi, irristaraz, irristarazten
irristatu, irrista, irristatzen, *da ad*
irrits «grina bizia»
irritsu 1 «irriz dagoena»
irritsu 2 «irritsez betea»
irriz
     irrizko
irrizale
irteera
irten, irteten, *da ad*
irtenaldi
irtenarazi, irtenaraz, irtenarazten
irtenbide
irtengune
irudi
     irudia egin = itxura egin
     irudiz
         irudizko: *irudizko munduak*
irudialdatu, irudialda, irudialdatzen
irudiarazi, irudiaraz, irudiarazten
irudidun
irudigile
irudigintza
irudikatu, irudika, irudikatzen
irudikeria
irudiko 1: *bere irudiko egin zuen gizona;* 2
genitiboarekin, «ustez»: gehienen irudiko
irudikor
irudikortasun
irudikortu, irudikor(tu), irudikortzen
irudimen
irudimentsu
irudipen
iruditu, irudi(tu), iruditzen, *zaio ad*
irudiztatu, irudizta, irudiztatzten, *du ad* «irudiz hornitu»
irule
irun, irun, iruten
irunaldi
irundegi
iruntz *Bizk h. ihintz*
iruntzi = ifrentzu
     iruntzitara = ifrentzuz: *iruntzitara jan-
     tzia duzu elastikoa*

iruzkin
     iruzkina egin: *testu horri iruzkina egin
     diot*
iruzkindu, iruzkin(du), iruzkintzen
iruzkingile «testu(-)iruzkinak egiten ditue-
 na»
iruzur
     iruzur egin
iruzurgile
iruzurkeria
iruzurti
isats
isatsdun
isatsgabe
iseka
     iseka egin
isekari
isekatu, iseka(tu), isekatzen
isil
     isil-isilik
     isil-isila
isil-gorde
isil-gordeka
isil-hizketa
isil-misil
     isil-misilka
     isil-misilean
isil-poltsa
isilaldi
isilarazi, isilaraz, isilarazten
isildu, isil(du), isiltzen
isilean
isileko
isilik
isilka
     isilkako
isilpe
isilpeko
isiltasun
isilune
isiotu, isio, isiotzen, *Bizk batez ere* «(argia,
 sua) piztu»
isipu
     isipu-belar: *Hyssopus officinalis*
isipula *Herr*
iskanbila
iskanbilatsu
iskilimba
iskilu
iskiludun
isla 1 h. uharte
isla 2
     islara: *Jainkoaren edertasuna islara
     ikusten dugu*

islada* e. **isla**
 isladatu* e. **islatu**
 isladatze* e. **islatze**
islatu, isla(tu), islatzen
islatze
iso
isoglosa
isolagailu 1 Fis. erabileremuan; 2 besteetan hobestekoak dira *bakar-*, *bakan-* oinarrien gain eratuak
isolamendu 1 Fis. erabileremuan; 2 besteetan hobestekoak dira *bakar-*, *bakan-* oinarrien gain eratuak
isolatu 1 Fis. erabileremuan; 2 besteetan hobestekoak dira *bakartu*, *bakandu* bezalakoak
isolatzaile 1 Fis. erabileremuan; 2 besteetan hobestekoak dira *bakar-*, *bakan-* oinarrien gain eratuak
isomorfismo
isomorfo
isoszele
 isozele* e. **isoszele**
ispilu
istant
 istibor* e. **istribor**
istil
istiltsu
istilu
istinga
istingadi
istingor: *Gallinago gallinago*
istorio
istribor
istripu
isun
isuna ezarri
isuraldatu, isuralda, isuraldatzen: *odol kutsatua isuraldatu diote*
isuraldatze
isurarazi, isuraraz, isurarazten
isurbera
isurbide
isuri, isur, isurtzen, 1 ad 2 iz
isurialde
isurkari = **likido**
isurketa
isurki
isurkor
isurle: *gizon gaizto odol-isurlea*
isurpen
isurtze
isuski *Bizk erratz.*
 itaizur* e. **itaxur** (*Ipar-Naf*), **itogin** (*Bizk*)
 itaxur* e. **itaxur** (*Ipar-Naf*), **itogin** (*Bizk*)

itaun
itaundu, itaun(du), itauntzen
itaunka
itaunketa
itaurrean
itaurreko
itaurlari *Bizk* «itaurrekoa»
itaxur (*Ipar-Naf*) = **itogin**
itegi «ukuilua, korta»
iteuli: *Tabanus bovinus*
ito, itotzen
itoaldi
itoarazi, itoaraz, itoarazten
itobehar
itogarri
itogin = **itaxur**
 itoiti* e. **itaxur** (*Ipar-Naf*), **itogin** (*Bizk*)
itoka
ito-itoka
itokarrean
itolarri
itomen
 itote* e. **itaxur** (*Ipar-Naf*), **itogin** (*Bizk*)
itsas aingira: *Conger conger*
itsas arrano: *Haliaeetus albicilla*
 itsas bazter* e. **itsasbazter**
itsas gaztaina = **Indi gaztaina**
itsas handi
itsas hegi
itsas izar: *Asteroidea*
itsas kabra
itsas labar
 itsas korronte* e. **itsaslaster**
itsas lamia
itsas lehoi: *Otaria sp.* + *zalophus sp.*
itsas lore: *Coelenterata*
itsas otso: *Echinoidea*
itsas txakur: *Phocidae*
itsas zabal
itsas zaldi
 itsas-laster* e. **itsaslaster**
 itsas-zain* e. **itsaso-zain**
itsasadar
itsasalde
itsasaldi
 itsasandi* e. **itsas handi**
itsasargi
itsasarte
itsasbazter
itsasbehera
itsasbide
 itsasegi* e. **itsas hegi**
itsasertz
itsasgizon
itsasgora
 itsasizar* e. **itsas izar**

itsasikara
itsasketa = **nabigazio**: *itsasketan ohituak diren gizonak*
itsaski 1 «sagailoa, itsaso nahasia»; 2 «mariskoa, itsas fruitua»
itsaskirri
itsaskor
itsaslapur
itsaslapurreta
itsaslaster
 itsaslore* e. **itsas lore**
itsasmutil
itsaso
itsasozain
itsasontzi
itsasontziratu
itsasoratu, itsasora(tu), itsasoratzen
itsasorratz
itsaspe
itsaspekari
itsaspeko
itsasperatu, itsaspera(tu), itsasperatzen
itsastar
itsasturi *Ipar* «marinela»
 itsasuntzi* e. **itsasontzi**
itsatsi, itsats, itsasten
itsu
     itsu-itsuan
     itsu-gidari *Ipar* «itsuaurrekoa»
     itsuaurreko
     itsura adlag: *itsura jarraiki zitzaion jakin gabe nora*
itsugarri
itsuka
itsukeria
itsuki
itsulapiko = **eltzeitsu**
itsumandoka
itsumen
itsumustu iz «ustekabea»
     itsumustuan
     itsumustuka
itsumutil
itsurik
itsusarazi, itsusaraz, itsusarazten
itsugarri
itsusi
itsuskeria
itsuski
itsustasun
itsustu, itsus, itsusten
itsutasun
itsutu, itsu(tu), itsutzen
itsutuki
itun 1 iz
itun 2 izond *Jas* «tristea, goibela»

itundu, itun(du), ituntzen, *da/du* ad, 1 «ituna egin, hitzartu»; 2 «tristetu, goibeldu»
ituntasun
iturbegi
iturburu
iturgin
iturgintza
iturri
     iturri-belar: *Nasturtium officinale*
itxaro izan *du*, ad 1: *oneratuko dela itxaro dut*; 2: *itxaro zuten Jesu Kristoren etorrera*
itxarobide
itxaron, itxaroten, itxarongo, *dio* ad (objektu biziduna denean), *du* ad (gainerakoetan): *Mireni itxaron diogu luzaz*; *itxaroten dut hilen piztuera*
itxaronaldi
itxaronarazi, itxaronaraz, itxaronarazten
itxarongela
itxaropen
itxaropentsu
itxi, ixten
itxialdi
itxiarazi, itxiaraz, itxiarazten
itxiera
itxigailu
itxindi *Ipar* «ilintia»
itxitari «eremu itxia; eremua ixten duen hesia»
itxoin h. **itxaron**
itxulastu, itxulas, itxulasten, *du* ad «irabiatu, nahasi»
itxura
     itxura(k) egin
     itxura denez
itxuragabe
     itxuragabeko
itxuragabekeria
itxuragabeki
itxuragabetu, itxuragabe(tu), itxuragabetzen
itxurakeria
itxurako: *arrautza-itxurako perretxikoa; tonto-itxurako pertsona*
itxuraldaketa
itxuraldatu, itxuralda, itxuraldatzen
itxuraldatze
itxuran: *jaitsi zen zerutik uso baten itxuran; itxuran bizi da*
itxurapen
itxurati
itxuratu, itxura(tu), itxuratzen
itxuratxarki
itxuratxartu, itxuratxar(tu), itxuratxartzen
itxuraz: *gauzak itxuraz egin; itxuraz, oso pozik daude*
itxurazale

itxuragabekeria
itxurazko 1 «egiazkoa ez dena»: *itxurazko damua*; 2 «itxura onekoa»: *emakume itxurazko eta maitagarria*
itxuroso *Herr* «itxura onekoa, behar den bezalakoa»
itzain
itzaingo *Ipar*
itzaintza
itzal
itzalaldi
itzalarazi, itzalaraz, itzalarazten
itzalezin
itzalezlatu, itzalezta, itzalezlatzen
itzalgaitz
itzalgaizka *Liter.*
itzalgarri
itzalgune
itzali, itzal(i), itzaltzen
itzalkor
itzalpe
itzalpetu, itzalpe(tu), itzalpetzen
itzaltasun
itzaltsu
itzarri, itzar, itzartzen (gaur izond eta ad)
itzarrik *Bizk*
itzartu, itzar, itzartzen (bakarrik ad)
 itzatu* e. **iltzatu**
itze *Ipar* h. **iltze**
itzel «ikaragarria, oso handia»
itzelezko
itzul-amilka
itzul-lan
itzulaldi
itzularazi, itzularaz, itzularazten: *etxera itzularazi du; testua frantsesera itzularazi digute*
itzulbide
itzulbira
itzulera
itzulerraz
itzulezin
itzulgai
itzuli, itzul, itzultzen, 1 *da* ad; 2 *du* ad; 3 *iz*
itzuli-mitzuli
itzulika
itzulikatu, itzulika(tu), itzulikatzen, «irauli, biratu»
itzulinguru
itzulipurdi
itzulipurdika
itzulketa
itzulpen
itzultzaile
itzultze
itzurbide
itzuri, itzur, itzurtzen, *da/zaio* ad

itzuri ibili
itzuri joan
itzurarazi, itzuraz, itzurazten
itzurkor
ixi *Bizk* «ixo»
ixo
 ixtante* e. **istant**
 ixtil* e. **istil**
izadi
izaera
izai h. **izei**
izain: *Hirudo medicinalis*
 izakera* e. **izaera**
izaki
izan 1 *iz: izena eta izana*
izan 2 izan, izaten
 izan ere lok.
izan ezik
izanarazi, izanaraz, izanarazten
izandun
izar
izar egon: *zerua izar dago*
izar-belar: *Stellaria holostea*
izar-multzo = **konstelazio**
izar-laino = **nebulosa**
izara = **maindire**, **mihise**
izari «neurria, tamaina»
izarigabe
izarño
izarniarazi, izarniaraz, izarniarazten «distirarazi»
izarniatu, izarnia, izarniatzen, *Ipar, du* ad «distiratu»
izarratu, izarra, izarratzen
izartegi
izartsu
izartu 1, izar(tu), izartzen, «neurtu»
izartu 2, izar(tu), izartzen, «izarrez bete»
izartxo
izatasun
izate
izatedun
izatekide
izatez
izeba
izei: *Abies sp. + Pseudotsuga sp. + Picea sp.*
izeki, izekitzen, *da/du* ad «su hartu, sua piztu»
izeko *Bizk* «izeba»
izen 1: *Xabier du izena*; 2: *haren izen ona zikindu*
-ren izenean
izenburu
izendapen
izendatu, izenda, izendatzen, *du* ad: *Euskaltzaindiak horretarako izendatu nauelako*; ez

dugu izendatuko nor den; euskaldunok «euli» izendatzen dugun intsektua; langileen soldataren neurria izendatzeko; egun izendatua

izendatuki

izendatzaile

izendatze

izendegi

izendun

izengabe

izengabeko

izengoiti

izenkide

izenlagun

izenondo

izenordain Gram.: *persona izenordainak*

izenorde 1 «ezizena»; 2* e. **izenordain**

izenpe

izenpearazi, **izenpearaz**, **izenpearazten**

izenpetu, **izenpe(tu)**, **izenpetzen**

izenpetzaile

izerbera

izerdi

izerdi(-)zapi: *aurpegia izerdi-zapi batekin estali zioten hilotzari*

izerdi(-)guruin

izerditan

izerdi(-)bitsetan *Bizk*

izerdi(-)lapetan *Bizk*

izerdi(-)patsetan

izerdi(-)uharretan *Bizk*

izerdialdi

izerdiarazi, **izerdiaraz**, **izerdiarazten**

izerdikor

izerditsu

izerditu, **izerdi(tu)**, **izerditzen**»

izerkari: *aurpegia izerkari batez estalita ehortzi zuten*

izi *Ipar* h. **izu**

izialdura *Ipar* «*izua*»

izipera *Ipar* «*izutia*»

izkilu* e. **iskilu**

izkina

izkira: *Subord. Natantia*

izkiriatu, **izkiri**a, **izkiri**atzen, *Ipar* «*idatzi*»

izkirimiri

izkribu

izkribuz

izkribuzko

izkutu* e. **ezkutu**

izokin: *Salmo sp.*

izorra *Zah.* **izond** «*haurdun*»

izorra izan, **egon**, *Zah.* «*haurdun izan*»

izorratu, **izorra**, **izorr**atzen, 1 *zah.* «*haurdun gertatu*»; 2 *arrunt.* «*kalte egin, hondatu*»

izotz

izotza egin

izotzaldi

izotzil *Naf* h. **urtarril**

izozkailu

izozki

izozkidenda* e. **izozki(-)denda**

izozkigile

izozkitegi

izozmendi: *izozmendi batek hondoratu zuen Titanic itsasontzia*

izozte

izoztegi

izoztu, **izotz/izoztu**, **izozten**

izpar g. er. h. **albiste**, **berri**

izparringi g. er. h. **egunkari**

izpi

izpirik

izpika 1 *adlag.* «*zatika*»; 2 *iz.* «*izpi txikia*»

izpil

izpildun

izpiliku: *Lavandula officinalis*

izpiltsu

izpiño

izpiritu *Ipar* edo *Jas.* h. **espiritu**

izpitsu

izpitxo

iztai «*izterra eta sabela elkartzen diren (sakon)gunea*»

iztarte «*hankartea*»

izter

izter-lehengusu

izterbegi *Ipar*, g. er. «*arerioa, etsaia*»

iztupa

izu

izu-laborri

izualdi

izugarri

izugarrikeria

izugarrizko

izukaitz

izukari

izukor

izur

izurde: *Delphinus delphis*

izuri

izurrite

izurritsu

izurritu, **izurri(tu)**, **izurritzen**

izurtsu = **zimurtsu**

izurtu, **izur(tu)**, **izurtzen**

izutasun

izuti

izutu, **izu(tu)**, **izutzen**

izutzaile

ja *Ipar* «dagoeneko, ordurako»
jabal *Ipar*
jabalaldi *Ipar*
jabalarazi, jabalaraz, jabalarazten, *Ipar*
jabaldu, jabal(du), jabaltzen, *Ipar da/du* ad
jabaldura *Ipar*
jabalgarri *Ipar*
jabaltasun *Ipar*
jabe
     jaun eta jabe
     jabe egin
jabedun
jabegabe
jabegai
jabegaitasun
jabego = jabetasun, jabetza
jabekide
jabekidetasun
jabekuntza
jabetasun = jabego, jabetza
jabetu, jabe(tu), jabetzen
jabetza = jabego, jabetasun
jada «jadanik»
jadanik
jadetsi, jadets, jadesten, *Bizk* «erdietsi, lortu»
jagi, jagiten, *Bizk*. «jaiki»
jagotik *Ipar* zah. «aurrerantzean, gaurdanik»
jagole
jagon, jagoten, *Bizk*
jaguar: *Panthera (jaguarius) onca*
jai
     jai egin
     jai eman
     jai hartu
jaialdi
jaidura «joera»
jaiegun
jaiera
jaiero
jaiki, jaikitzen
jaikialdi
jaikiarazi, jaikiaraz, jaikiarazten
jaikiera
Jainko
     Jainkoarren
jainkogabe
jainkosa
jainkotasun
jainkotiar
jainkotu, jainko(tu), jainkotzen, *da/du* ad
jainkozale
jainkozaletasun
jainkozko

jai, jaiotzen
jaiorazi, jaioraz, jaiorazten
jaioberri
jaioberritu, jaioberri(tu), jaioberritzen
jaiopera «jaiotza»
jaioleku
jaiotegun
jaioterri
jaiotetxe
jaiotordu
jaiotza
jaiotze *Ipar* eta *Naf* h. **jaiotza**
     jaiotzez
jaitsaldi
jaitsarazi, jaitsaraz, jaitsarazten
jaitsi, jaits, jaisten
jaitsiera
jaka
jaki
jakile
jakin, jakiten
     jakina: *beste asko ere, jakina, mintzatuak dira auzi horrezaz*
     jakinaren gainean
     jakinean
jakin-min
jakinarazi, jakinaraz, jakinarazten
jakinarazpen
jakinbide
jakinduria
jakingai
jakingarri
jakingura
jakintasun
jakintsu
jakintza
jakitate
jakite
jakitun
jakiturgia *Bizk* batez ere
jakobino
jale
jalgi, jalgitzen, *Ipar da* ad «atera, irten»
jalgialdi
jalgiarazi, jalgiaraz, jalgiarazten
jalgitze
jalki, jalkitzen, *da* ad «isurkari batean dilindan dauden zatikiak hondoratu»
jalkin
jan 1 iz
jan 2, jaten, ad
     jan-arin(ean)
     jan berri
     jan-urri

jan-zahar
janaldi
janarazi, janaraz, janarazten, *dio* ad
janari
 janaridenda* e. **janari(-)denda**
janaritegi «janariak gordetzeko tokia»
janaritu, janari(tu), janaritzen: *zeure herria aingeruen ogiaz janaritu zenuen*
janbo
 jandarma* e. **jendarme**
jangai iz «janaria, jatekoa»
jangaitz
jangale
jangarri iz «janaria, jatekoa»
jangartxu
jangela
jangura
janiza *Ipar* «gose handia, grina makurra»
jankatu, janka, jankatzen, *Ipar du* ad «hortzikatu»
janleku
jansenismo
jansenista
jantegi
jantoki
jantxakur
jantzarazi *du/dio* ad
jantzi 1 iz
jantzi 2, jantz, jantzen, *da/du* ad
jantzigintza
janzkera
janzki
janzteko
jaramon
jaramon egin *dio* ad
jarauntsi, jaraunts, jaraunsten, *du* ad
jaraunsle
 jardin* e. **lorategi**
jarduera
gardun 1, jarduten, *da/du* ad: *lanean gardun da/du egun osoa*
gardun 2 iz «hizketa, solasa»
gardunaldi
gardunarazi, jardunaraz, jardunarazten, *du/dio* ad
gardunbide
gardungai
jare izond.
jaregin, jaregiten, *dio* ad nor-gabea «askatu, libratu»: *neuk esatean, jaregin usoei*
jargia *Zub* batez ere «jarlekua»
jargoi «tronua»
jariagai
jariakin

jariarazi
jariatu, jaria, jariatzen, *zaio* ad: *ur bizizko ibaiak jariatuko zaizkio sabeletik; (Biol.) du* ad: *malko-guruinek malkoak jariatzen dituzte*
jario 1 iz.
jario 2, jario, ad
galtza(-)jario
hitz(-)jario
gezur(-)jario
jarioka
jarioan
jarki, jarkitzen, *zaio* ad
jarleku
jarrai 1 adlag: *norbaiti/norbaiten jarrai ibili*
jarrai 2 izond.* e. **jarraitu**, **jarraiki**: *hezkuntza jarraia* e. hezkuntza jarraitua/jarraikia*
jarraian: *elkarren jarraian zetozen*
jarraiarazi, jarraiaraz, jarraiarazten, *dio* ad
jarraibide
jarraika
jarraiki 1 izond: *lan jarraikia*
jarraiki 2, jarraikitzen, *da/zaio* ad
jarraikitasun *Ipar*
jarraikitzaile
jarraipen
jarraitu 1 izond: *errotaren hots jarraitua*
jarraitu 2 jarrai(tu), jarraitzen, *du/dio* ad: *lanean jarraitu da; Jesusi jarraitu dio*
jarraituki
jarrai(tu)tasun «jarraitua denaren nolakotasuna»
jarraitzaile
jarrarazi, jarraraz, jarrarazten, *du/dio* ad
jarrera
jarri, jar, jartzen
jarrialdi
jartoki h. **jarleku**
jartzaila
jas Bizk: *dantzan jasa dauka horrek*
jaseko: *jaseko mutila*
jasa: *kanpoan jasa itsua ari da; kazkabarrak gogor astintzen ditu artaburuak*
jasaile
jasan, jasaten, *du* ad
jasanarazi, jasanaraz, jasanarazten, *dio* ad
jasanezin
jasangaitz
jasangarri
jasankor
jasankortasun
jasmin: *Jasminum sp.*
jaso, jasotzen
jasoaldi

jasoarazi, jasoaraz, jasoarazten

Jasokunde

jasotasun

jasotzaile

jasotze

jaspe

jateko

jaten iz (batez ere abereena adierazteko erabiltzen da)

jatetxe

jator

jatordu

jatorkeria

jatorki

jatorri

jatorriz

jatorrizko

jatortasun

jats *Ipar* = **erratz**

jatsi* e. **jaitsi**

jatun

jaugin *Ipar* «joera»

jaulki, jaulkitzen, 1 «(ahotik) irten, (ahotik) bota»; 2 (Finantz.): *eusko bonoak jaulki*

jaulkiarazi, jaulkiaraz, jaulkiarazten

jaulkipen (Finantz.)

jaulkitze

jaun

jaun eta jabe

Jauna hartu

jaunartzaile

jaunartze

jaundu, jaun(du), jauntzen, *da/du* ad

jauneria *Ipar*

Jaungoiko h. **Jainko**

jauntasun

jauntxo

jauntxokeria

jauntzi, jauntz, jaunzten, *Ipar* h. **jantzi**

jaunxkila

jauregi

jauregitar

jaurerri

jauretsi, jaurets, jauresten

jauretze

jaurgo

jaurlaritzea (Euskal Autonomia Erkidegoko gobernua izendatzeko)

jaurti, jaurtitzen

jaurtigai

jaurtigailu

jaurtika

jaurtiketa

jaurtiki, jaurtikitzen h. **jaurti**

jaurtikigai* e. **jaurtigai**

jaurtizaille

jausarazi, jausaraz, jausarazten, *du* ad

jausi, jaus, jausten, batez ere *Bizk*

jausitasun

jauskor

jauspen *Ipar* 1 «jaustea»; 2 «begirunea»

jautsapen *Jas.*: *Erromako inperioaren jautsapena*

jautsi, jauts, jausten, *L-BN* h. **jaitsi**

jauzarazi, jauzaraz, jauzarazten, *du* ad

jauzi 1 iz

jauzi egin

jauzi eragin

jauzian

jauzi 2, jauz, jauzten, *da* ad

jauzika

jauzilari: *lasterkari eta jauzilari txapeldunak*

jauzkari: *orein jauzkaria*

jauzte

jauzteka

jaz* e. **iaz**

jazarbide

jazarkunde *Ipar* h. **jazarpen**

jazarle

jazarpen

jazarraldi

jazarri, jazar, jazartzen, *zaiio/dio* ad

jazinto* e. **hiazinto**

jazki* e. **janzki**

jazmin* e. **jasmin**

jazo, jazotzen

jazoera

jazz

jei* e. **jai**

jeiki* e. **jaiki**

jeinu *Ipar* «antzea, trebetasuna»

jeitsi* e. **jaitsi**

jela *Gip*

jelatu, jela(tu), jelatzen, *Gip*

jelkide

jelosia «jeloskortasuna»

jeloskor

jeloskortasun

jeloskortu, jeloskor(tu), jeloskortzen

jeloskortze

jelostu, jelos(tu), jelosten *Ipar*. «bekaiztu»

jeltzale

jeltzaletasun

jeltzaletu, jeltzale(tu), jeltzaletzen

jendaila

jendaki *Pei*.

jendalde

jendarme

jendarte
     jendartean
     jendarteko
jendaurre
     jendaurrean
     jendaurreko
jende
jendeketa *Ipar* h. **jendetza**
 jendeki* e. **jendaki**
jendekin «jendartea atsegin zaiona»
jendetasun
jendetsu
jendetza
jendeztatu, jendezta, jendeztatzen, *du* ad: 72
leinuek jendeztatu zuten mundua
jeneral
jeneraltza
jenio 1 *Heg.:* *jenio txarra du*; 2: *Einstein jenio bat zen*
jentil
jentiltasun
jertse
jesan, jesa(i)ten, *Zub du* ad «maileguz hartu»
jesapen
jesarleku *Bizk*
jesarri, jesar, jesartzen, *da/du* ad *Bizk*
jesuita
jesulagun
jetzi, jezten
jetzialdi
jin, jiten, *Ipar*
jinarazi, jinaraz, jinarazten, *Ipar*
jipoi
jipoialdi
jipoitu, jipoi(tu), jipoitzen
jira
     jiraka
jirabira
     jirabiran
     jirabiraka
jirabiratu, jirabira(tu), jirabiratzten
jirafa: *Giraffa camelopardalis*
jiratu, jira(tu), jiratzten
jite 1 «izaera»; 2* e. **eite**
jo, jotzen
     gora jo
     -tzat jo: egokitza jo
     jo eta jo
     jo eta ke
     jo eta su
joaki adlag, batez ere *Ipar*: *beti joaki eta joaki, eta sekula joaten ez*
joaldi
joaldun: *Iturengo joaldunak*

joan, joaten
joan-etorri
joan-jin *Ipar*
joanaldi
joanarazi, joanaraz, joanarazten, *du* ad
joanera
joarazi, joaraz, joarazten
joare
 joaredun* e. **joaldun**
joera
jogailu
joia h. **bitxi**
joile *Ipar* h. **jotzaile**
joka
jokabide
jokaera
jokalari
jokaldi
jokalege
jokaleku
jokamolde
jokarazi, jokaraz, jokarazten, *dio* ad
jokatu, joka, jokatzten; 1 *du* ad: *dirua jokatu du*; 2 *da/du* ad: *era lotsagarrian jokatu dugu/gara*
joko
jolas
     jolasean (ibili, ari izan...)
     jolas egin
jolas(-)ordu
jolas(-)parke
jolasaldi
jolasgarri
jolaskeria
jolasketa
jolasleku
jolasti
jolastoki
jolastu, jolas(tu), jolasten, *da* ad
jole h. **jotzaile**
jomuga
jopu
joputasun
jopotza
joran
jorantsu
jori
joritasun
joritu, jori(tu), joritzen, *da/du* ad
joritzaille
jornal Herr «soldata»
jorra «jorrazteko aitzur txikia»
     jorran
jorra

jorrai-dantza
jorrail h. **apiril**
jorraldi
jorratu, jorra(tu), jorratzen, *du ad: artoa jor-
 rratu; gai bat jorratu; pertsona bat jorratu*
jorratzaile
josi, jos, josten
joskera
josketa
 joskura* e. **jostura**
josle
 jostagailu* e. **jostailu**
jostagarri
jostagura: *ez gara hemen inor jostagura,
 lazten gaitu bazterren isiltasunak*
jostailu
 jostailudenda* e. **jostailu-denda**
jostaketa *Heg. h. josteta*
jostakin
jostalagun
jostalari
jostaleku
jostarazi, jostaraz, jostarazten, *du ad.*
jostatu, josta, jostatzen *da ad.*
joste
 josteko makina
josteta
 jostetan
jostirudi «Lore Jokoen garaiko euskal kome-
 dia»
jostorratz
jostun
jostundegi

jostura
jotzaile
jotze
 jubilazio* e. **erretiro**
judaismo
judegu *Bizk. h. judu*
judizio *Jas. «epaiketa»*
judo
judu iz. eta izond.
juez *Heg. h. epaile*
juizio *Heg. «epaiketa»*
jujamendu *Ipar. «epaiketa»*
jujatu, juja, jujatzen, *Ipar. «epaitu»*
juje *Ipar. «epailea»*
jukutria
julufrai *Ipar. «krabelina»*
juntagailu
juntatu, junta(tu), juntatzen
juntura
juramentu zah. h. a) zin; b) arnegu, birao
juridiko
jurisdikzio
jurisprudenzia
 jus* e. **zuku**
justifikatu, justifika, justifikatzen, *da/du ad.*
justizia
justu Herr.
 justu-justu
 hain justu ere
justuki *Ipar.*
juzgatu, juzga, juzgatzen, *Heg h. epaitu*
juzgu: *norbaiten juzgua egin (x dela erreze-
 latu)*

kabala *Ipar.* «aberea, azienda»
kabalkada *Ipar.*
kabalzain
kabaret
kabarra* e. **gabarra**
kabestru
kabia* e. **habia**
kabiar
kabila «eusteko edo lotzeko ziria»
kabina
kabinete
kabitu, **kabi**, **kabitzen**, *Heg.* 1 *da ad.*: *hemen ez naiz kabitzen* (hemen ez naiz sartzen); 2 *du ad.*: *kutxa honek asko kabitzen du* (kutxa honek asko hartzen du)
kable
kabo *Heg.* h. **kaporal**
kabuz: *neure, zeure, bere...* *kabuz* esapideetan erabiltzen da
kabuxa Zool. (*Blennius gattorugine*)
kaden *Bizk.* batez ere, izond. «ahula, argala»
kadena *Ipar.* h. **kate**
kadendu, **kaden(du)**, **kadentzen**, *Bizk.* batez ere «ahuldu, argaldu»
kadentasun *Bizk.* batez ere, «ahultasuna, argaltasuna»
kadira *Ipar.* «aulki-mota»
erregeen kadira (haur-jokoa)
kadmio
kafe
kafe-denda
kafe-errota
kafe-eten «kafea hartzeko egiten den ete-naldia»
kafe-etxe
kafedenda* e. **kafe-denda**
kafeina
kafeinagabe: *hiru kafesne, bi kafe, eta kafeinagabe bat*
kafeondo «kafe-landarea»
kafeontzi
kafesne
kafetegi
kafetxe* e. **kafe-etxe**
kahaka *Ipar.* «mozoloa»
kai
kaialde
kaier *Ipar.* = **koaderno** *Heg.*
kaiku 1 iz. «ontzia»; 2 izond. (irain-hitza)
kaikukeria
kaikutzar
kailu *Ipar.* iz. eta izond.: *gizon kailua* (hezur eta azal dena)
kaiman: *Aligatoridae*

kainabera* e. **kanabera**
kainoi* e. **kanoi**
kaio
kaiola
kaiolatu, **kaiola(tu)**, **kaiolatzen**, *da/du ad.*
kaisar «Alemaniako enperadorea»
kaixo *Heg.* Lgart.
kaixoka
kaizu «neurria, tamaina»
kajoi* e. **tiradera**
kaka
kaka egin
kaka-nahaste
kaka-ume
kaka zahar
kakagale
kakagura
kakahuete: *Arachis hypogaea*
kakalardo: *Fam. Scarabaeidae + Dytiscidae + Hydrophilidae + Gyrinidae*
kakalarri
kakamarlo *Ipar.* «kakalardoa»
kakanarru *Ipar.*
kakao: *Theobroma cacao*
kakarraldo *Bizk.* «kakalardoa»
kakati
kakatsu
kakaztu, **kakaz(tu)**, **kakazten**, *da/du ad.*
kakeri
kako
kako-mako
kakodun
kakofonia
kakola *Ipar.* 1 izond. «okertua; traketsa»; 2 iz. pl. «zama eramateko kakoak»
kakolakeria *Ipar.*
kakolatu, **kakola(tu)**, **kakolatzen**, *da/du ad.*
kakontzi
kakotu, **kako(tu)**, **kakotzen**, *da/du ad.* «kako-itxura eman»
kakotx h. **koma**
kaktus: *Cactus sp.*
kala 1 *Heg.* «arrantza-gunea»
kala 2: *Zantedeschia aethiopica*
kalabaza *Heg.* h. **kuia**
kalaka *Ipar.*
kalakari *Ipar.*
kalamu: *Cannabis sativa*
kalapita *Ipar.*
kalapitari *Ipar.*
kalatxori
kalbario
kalbinismo
kalbinista

kaldera* e. **galdara**
kale
     kale egin «huts egin»
     kale-garbitzaile
 kalegarbitzaile* e. **kale-garbitzaile**
kalejira
kalekume
kalentura *Heg. h. sukar*
kaleratu, kalera(tu), kaleratzen, *da/du* ad.
kaletar
kaletartu, kaletar(tu), kaletartzen, *da/du* ad.
kalezulo
kali *Ipar. iz.* «kali-jokoko makila»
     kali(-)joko
kalibratu, kalibra, kalibratzen: Tekn. «kali-brea hartu»
kalibre
kalifa
kalifaldi
kalifikatu, kalifika, kalifikatzen, *da* ad.
kalifikazio
kaligrafia
kalipu *Ipar.* «adorea»
kalitate
kalitu, kali, kalitzen *Ipar., du* ad. «(piztia) akabatu, hil»
kalitxa *Ipar. h. garatxo*
     kalitxa-belar
kaliza 1 mezakoa; 2 loreena
kalkatu, kalka, kalkatzen, *du* ad.
kalko
kalkulagailu
 kalkulamakina* e. **kalkulagailu**
kalkulatu, kalkula, kalkulatzen, *du* ad.
kalkulu
kalonje
kaloria
kalostra Ark.
kalostrape
kalpar
kalte
     kalte egin
     kalte eragin
     kalte hartu
     kalte izan
     -(r)en kaltean
     kalte-ordain
     kalte-ordaina eman, hartu
kaltedun
kaltegarri
kaltegile
kaltekor h. **kaltegarri**
kaltetsu

kaltetu, kalte(tu), kaltetzen: 1 *da* ad. «kaltea jasan»: *autoa kaltetu zitzaigun; gauza kalte-tua ontzat saldu*; 2* *du* ad. e. **kalte egin**
 kaltzara* e. **galtzada**
kaltzio
kaltzita
kamaina
 kamaleoi* e. **kameleoi**
kamamila
 kamara* e. 1 **kamera**; 2 **ganbera**
 kamarero* e. **zerbitzari**
kameleoi: *Chamaeleontidae*
kamelia: *Camellia* sp.
 kamelu* e. **gamelu**
kamera
kamio *Heg. h. errepede*
kamioi
kamino *Bizk. h. errepede*
kamustasun
kamustu, kamuts/kamustu, kamusten, *da/du* ad.
kamuts
kana
     kana bete
     kana-erdi
kanabera: *Arundo donax*
kanaberadi
kanal
 kanale* e. **kanal**
kanari(o): *Serinus canaria*
kanbiatu, kanbia, kanbiatzen, h. **aldatu**
kandela
kanela: *Cinnamomun: ceylanicum + Cinnamomun cassia*
kanelondo
kanguru: *Macropus* sp.
 kanibet* e. **ganibet**
kanika h. **puxtarri**
kanila *Heg. h. txorrota*
kankailu
kankarreko «buruan hartu edo emandako kolpea»
kanoa
kanoi
kanoigintza
kanon
kanoniko izond.
kanonizatu, kanoniza, kanonizatzen, *du* ad. Erl.
kanore *Ipar. h. ganora*
kanpadenda = **oihal-etzola**
kanpai
     kanpai-hots
     kanpaia(k) jo

kanpaina = ekinaldi
 kanpaina denda* e. **kanpadenda**
kanpaitxo
kanpaleku
kanpandorre
kanpatu, kanpa, kanpatzen, *da* ad.
kanpin = camping
kanpo: *legez kanpoko; kanpo-harreman*
     kanpoko izlag. eta iz.
     kanpora
     kanpotiko
kanpoalde
kanpoeder
kanpolarrosa *Bizk.*
kanporaketa
kanporakoi
kanporatu, kanpora(tu), kanporatzen, *da/du*
 ad.
kanposantu *Heg.* h. **hilerri**
kanpotar
kanta
     kantaz
kantaezin
kantagile
kantagintza
kantaldi
kantarazi, kantaraz, kantarazten, *dio* ad.
kantari
kantata
kantatu, kanta(tu), kantatzen, *du* ad.
kantatxo
kantatzaile
kantiarazi, kantiaraz, kantiarazten, *du/dio*
 ad.
kantika
kantitate
kantitu, kanti, kantitzen, *da/du* ad.
kantoi
kantonamendu
kantore *Zub.* batez ere, «kanta, kantua»
kantu
     kantuz
kantutegi
kaoba: *Swietenia mahoganis*
kaolin
kaos
kapa
kapar 1: *Rhizina inflata; Rhizina sp.* 2
 «akain-mota»
kapare «aitonen semeen eta bilauen artekoa»
kapazitate Elektr.
kapela
kapela (-) denda
kapelu *Ipar.* h. **kapela**

kapera
kaperaño
kapeta
kapilau
kapilautza
 kapirio* e. **gapiroio**
kapitain
kapital
kapitalismo
kapitalista
kapitulu
kapoi
kaporal
kaporalburu
kapusai
kaputxino
kar: *zure amodioaren kar saindua*
kar-kar (-kar) adlag. «barrearen onomato-
 peia; algaraz»
kara *Ipar.* batez ere «itxura»
karabana
karabina
karabinero h. **mugazain**
 karaitz* e. **kare-haitz**
karaka «oiloaren kantua»
karako(i)l h. **barraskilo**
 karamelo* e. **karamelu**
 kararri* e. **kare-harri**
karate
 karats* e. **kirats**
 karatxo* e. **garatxo**
karbonato
karbono
karburagailu
karburo
karda
kardaba *Gip.* «kezka, egonezina»
kardabera
kardantxilo *Bizk.* batez ere «karnaba»
kardantxori
kardari
kardatu, karda(tu), kardatzen
 kardenal* e. **kardinal**
kardinal
kardinalgo
kardiologia
kardu
kardulatz
kare
     kare-harri
     kare-haitz
     kare-lur
     kare-ikatz
karealdi

karedun
karegai
karel
karen «ume ondokoa, plazenta»
karesa *Ipar.* Herr. «fereka»
karesatu *Ipar.* Herr. «ferekatu»
karga
kargaketa
kargarazi, kargaraz, kargarazten, *du/dio* ad.
kargatu, karga(tu), kargatzen, *da/du* ad.
kargu
kargu hartu *Heg.* «erantzukizuna eskatu»
kargua utzi
kargudun
kari *Ipar.*
 -(r)en kariaz *Jas.*
 -(r)en karietara
karie(s) h. txantxar
karikatura
kario *Ipar.* «garestia»
kariotasun *Ipar.* h. garestitasun
kariotu, kario(tu), kariotzen, *Ipar.* *da/du* ad.
 h. garestitu
karisma
karismadun
karitate
karitatetsu
karkaba
karkaila
karkailaz
karkailaka
karkara
karkaraz
karkaraka
karkaxa
karkaxaka
karlismo
karlista
karlistada h. karlistaldi
karlistaldi
karmeldar
karmin 1 *Ipar.* «garratza»
karmin 2 «kolorea»
karmindu, karmin(du), karmintzen, *da/du* ad. *Ipar.* «garratza»
karmindura *Ipar.*
karnaba: *Carduelis carduelis*
karnata «beita»
karnazer(u)* e. harakin
karnet* e. nortasun-agiri, gidabaimen, (x)Elkarteko) txartel
karobi
karpa: *Cyprinus carpio*
karraio* e. garrαιο
karraka «metala edo zura berdintzeko edo leuntzeko tresna»
karrakatu, karraka(tu), karrakatzen, *du* ad.
karrakela: *Littorina* sp.
karramarro «oskoldun itsasoko zein ibai-koa»: *Astacus* sp. + *Carnicus* sp. + *Pachygrapsus* sp.
karranka
karrankari
karranpa = arranpa
karrasi* e. garrasi
karraska
karraskari
karraskatu, karraska(tu), karraskatzen, *du* ad.
karraskila: *Rhamnus alaternus*
karraspio: *Symphodus (Crenilabrus)* sp.
karratu *Ipar.* izond «koadro»
karrera *Heg.* h. ikasketak: *Zuzenbide karre-
ra*, h.: *Zuzenbide ikasketak*.
karretera* e. errepide
karretila* e. eskorga
karrika *Ipar.* eta *Naf.* «kalea»
karrika egin «kale egin, huts egin»
karro Herr. h. orga, zaldi-karroa
karroin *Ipar.*: «horma, izotza»
karroindatu, karroinda(tu), karroindatzen, *da/du* ad. «izoztu»
karroza
karrozeria
karsoil
karsoildu, karsoil(du), karsoiltzen, *da/du* ad.
karta 1 «jokokoa»; 2* e. gutun, eskutitz;
mapa
kartel *Heg.* = afixa
karteldegia* (gaztelaniazko kartelera-rako e. ikuskizunak)
kartera* e. diru-zorro, paper-zorro
kartilago
kartografia
kartoi
kartoi mehe
kartoifin* e. kartoi mehe
kartsu
kartsuki
kartsutasun
kartulina* e. kartoi mehe
kartutxo
kartuxa* e. kartutxo
kartzela
kartzelatu, kartzela(tu), kartzelatzen, *du* ad.
karu *Bizk.* «garestia»

karutu, karu(tu), karutzen, Bizk, *da/du* ad., «garestitu»
kasa: *neure, zeure, bere...* *kasa* esapideetan erabiltzen da
kasaila *Ipar.* «kalapita, iskanbila»
kasaka «jantzi-mota»
kasarazi, kasaraz, kasarazten, *Ipar.*
kasatu, kasa, kasatzen, *Ipar du* ad.
kaserna *Ipar.* = **kuartel**
kasete
kasik
kasino
kaska
kaskabeltz
kaskabilo «txilin-modukoa»
kaskagogor
kaskagorri
kaskail 1 «kankailua»; 2 «bipila, soila»
kaskaildu, kaskail(du), kaskailtzen, *da/du* ad.
kaskako iz.
kaskamotz
kaskar
kaskarin
kaskarreko iz.
kaskazuri
kasket* e. **kasketa**
kasketa «apeta»
kasketaldi
kaskezur
kasko
kaskodun
kaskutsik
kasta
kastigatu, kastiga, kastigatzen, *du* ad. *Heg.*
h. **zigortu**
kastigu *Heg.* h. **zigor**
kastitate
kasu
kasu!
kasu egin
kasu eman
kasualitate
katabut Zah. «zerraldoa, hilkutxa»
katagorri: *Sciurus sp.*
katakonba
katakume
katakunba* e. **katakonba**
katalingorri = **marigorringo**, **amona mantangorri**
katalisi
katalizatu
katalogatu, kataloga, katalogatzen
katalogo

katamixar Bizk. «katagorria»
katamotz: *Lynx sp.*
katanarru
katapulta
katar
katarro *Heg.* «hotzeria»
katarsi
katastro
katatxori «okila»
katazuri «erbinude zuria»
kate
kateatu, katea, kateatzen
katedra
katedradun
katedral
katedrale* e. **katedral**
katategoria
katekesi
kateme
kateto Mat.
katibatu* e. **gatibatu**
katibu* e. **gatibu**
katigatu, katiga(tu), katigatzen «lotu, trabatu»
katigu «lotua, trabatua»
katilu
katilukada
katixima *Ipar.* «kristau-ikasbidea»
katodo
katoliko
katolikotasun
katolizismo
katramila
katramilatsu
katramilatu, katramila(tu), katramilatzen, *da/du* ad.
katu: *Felis catus + felis silvestris + felis (leptailurus)*
katu-belar: *Nepeta cataria*
katuarrain: *Scyliorhinus canicula*
katutu, katu(tu), katutzen, Bizk. Lgart. «mozkortu, horditu»
kaxalote = **zeroi**: *Physeter sp.*
kaudimen
kausa
d(ir)ela kausa
-(r)en kausaz
kausal
kausatu, kausa(tu), kausatzen, *du* ad.
kausazko
kausiarazi, kausiaraz, kausiarazten
kausitu, kausi, kausitzen, *da/du* ad.
kautan «neure/bere artean»: *neure... bere kautan*

kauter *Ipar.* (-r biguna du)
kautxu
kaxa 1 *Heg.* «kutxa»; 2 *Ipar.* «kazola»
kaxalote = zeroi
kaxarranka (Lekeitioko dantza)
kaxoi* e. **tiradera**
kazeta
kazetagintza
kazetari
kazetaritza
kazetateria* e. **prentsa**
kazkabar
kazola
ke
kealdi
kebide
kedar
kedartsu
kedartu, **kedar**(tu), **kedartzen**, *da/du* ad.
keheila *Zub.* «kereta»
keina
keinada
keinatu, **keina**(tu), **keinaten**, *du* ad.
keinu
keinu egin
keinuka
kemen
kemendu, **kemen**(du), **kementzen**, *da/du* ad.
kemendun
kementasun
kementsu
kemin «garmina»
ken
kenarazi, **kenaraz**, **kenarazten**
kendu, **ken**, **kentzen**, *da/du* ad.
kendura
kenka* e. **kinka**
kenketa
kenkizun
kentzaile
keramika* e. **zeramika**
keramikari* e. **zeramikari**
kereila
kereta
kerubin
keta 1 *Ipar.* iz. «multzoa»
keta 2 *Ipar.* adlag. «bila»
ketsu
ketu, **ke**(tu), **ketzen**, *da/du* ad.
ketzal: *Trogons splendens*
kexa
kexadura
kexarazi, **kexaraz**, **kexarazten**
kexati

kexatu, **kexa**(tu), **kexatzen**: 1 **arranguratu**; 2
Ipar. «kezkatu; haserretu»
kexu 1 iz. «kexa»; 2 adlag. «urduri; haserre»;
3 izond.
kexu izan, *da* ad.
kezka
kezkabide
kezkagarri
kezkarazi, **kezkaraz**, **kezkarazten**
kezkati
kezkatsu
kezkatu, **kezka**(tu), **kezkutzen**, *da/du* ad.
keztatu, **kezta**, **keztatzen**, *da/du* ad.
kg «kilogramo»ren sinbolo nazioartekoa
kibizta* e. **begizta**
kide
kideko
kidekotasun
kider* e. **gider**, **kirten**
kidetasun
kidetsu
kidetu, **kide**(tu), **kidetzen**, *da/du* ad.
kiebra *Heg.* Herr. «porrota»
kiebra jo
kiebra egin
kikara
kikil
kikildu, **kikil**(du), **kikiltzen**, *da/du* ad.
kikilgarri
kila* e. **gila**
kili-kili
kilika 1 *Ipar.* izond. «kilikiorra; irudikorra»;
2 iz. «kili-kilia»
kilikagarri
kilikari
kilikatu, **kilika**(tu), **kilikatzen**: 1 *du* ad. «kili-
ka egin»; 2 *da/du* ad. «ernatu, kitzikatu»
kilikor
kilima Gip. «kilika, kili-kilia»
kilimakor Gip. «kilikiorra»
kilimatu, **kilima**(tu), **kilimatzen**, Gip. «kili-
katu»
kilimon egin *Bizk.* «porrot egin»
kilker: *Gryllidae*
kilo 1 «kilogramoa»
kilo 2 «gorua»
kilograma* e. **kilogramo**
kilogramo
kilometro
kima 1 «abarraren muturra»
kima 2 «zaldiek eta beste zenbait aberek le-
pagainean duten zurden multzoa»
kimatu, **kima**(tu), **kimatzen**: 1 *du* ad. «kimak
kendu»; 2 *da* ad. «kimua(k) erne»

kimatzaile
kimera 1 «liskarra»; 2 «ametsa, lilura»
kimika
kimikari iz.
kimiko izond.
kimu
kina *Heg.*: *Chinchona* sp.
kiniela *Heg.*
kinina
kinka
kinkina *Ipar.*: *Chinchona* sp.
kintal
kintze *Ipar.* «pilota-jokoko tantoa»
kio «aholegarra»
kiosko
kipula *Bizk. h.* **tipula**
kirasdun
kirastasun
kirastu, kirats/kirastu, kirasten, *da/du* ad.
kirats 1 iz. «usain txarra»; 2 izond. «mingotza, samina»
kirats* e. **kirats**
kiribil
kiribildu, kiribil(du), kiribiltzen, *da/du* ad.
kiribilka
kiribilkor
kirika
kirikino = **sagarroi**, **triku**: *Erinaceus europaeus*
kirio* e. **nerbio**
kirmen
kirmentasun
kirofano e. **operazio(-)gela**, **ebakuntza(-)gela**
kirol
kirola* e. **kirol**
kirolari
kiroldegi
kirolzale
kirrinka «karranka, batez ere zorrotza»
kirrinkari
kirru
kirten
kirtenkeria
kirurgia
kirurgiko
kiskail* e. **kiskali**
kiskalarazi, kiskalaraz, kiskalarazten
kiskaldu, kiskal, kiskaltzen, *da/du* ad.
kiskalgarri
kiskali, kiskal, kiskaltzen
kisketa
kiskil
kiskilkeria
kisu* e. **gisu**

kitagarri
kitantza *Ipar.* «ordainagiria»
kitara
 kitarra* e. **gitarra**
kitatu, kita, kitatzen, *du* ad.
kito adlag.: *zorrok kito utzi*
kito **egin**
kito **izan**, *da* ad. «zorrik gabe gelditu»: *zorretan ginen eta orain kito gara*
kitorik «doan, urririk»
eta kito
kitzika
kitzikan
kitzikari
kitzikatu, kitzika(tu), kitzikatzen, *da/du* ad.
kitzikatzaile
kiwi 1: *Actinidia deliciosa*; 2: *Apteryx australis*
kizki
kizkur
kizkurtu, kizkur(tu), kizkurtzen, *da/du* ad.
klabikordio
klar h. **argi**
klaratar
klarinete
klarion
klarki h. **argi(ro)**
klaru h. **argi**
klase: *klase-borroka*; *ornogabeen klasea*; *eragile baliokideen klasea*
klasiko
klasikotasun
klasikozale
klaska *Ipar.* iz.: *zigorraren klaska*; *bi klas-kaz irentsi zuen*
klaskatu, klaska, klaskatzen: 1 «irentsi»; 2 «hortzekin, hatzekin hotsa egin»
klausula
klera
klik
klikarazi, klikaraz, klikarazten
klikatu, klika, klikatzen, *du* ad. *Ipar.* «irentsi»
klima
klinika
kliniko
kliska *Ipar.* «begiaren itxi-irekia»
kliskatu, kliska(tu), kliskatzen *Ipar.*
klisket* e. **kisketa**
klixe
kloro
klorofila
kloroforno
kloruro

klub**km** «kilometro»ren sinbolo nazioartekoa**koaderno** *Heg.* = **kaier** *Ipar.***koadro**: *bost metro koadro***koala**: *Phascolarctos cinereus***koartel*** e. **kuartel****koartza**: *Ardea purpurea*, etab.**koba** *Heg.***kobalto****kobazulo** *Heg.***kobla** *Zub.* h. **kopla****koblakari** *Zub.* h. **koplari****koblari** *Zub.* h. **koplari****koblatu** *Zub.* h. **koplatu****kobra**: *Elapidae*, *Naja naja*, *Naja nigricollis*, etab.**kobrantza****kobrarazi**, **kobraraz**, **kobrarazten****kobratu**, **kobra**, **kobratzen****kobratzaile****kobre****kobreztatu**, **kobrezta**, **kobreztatzen****kobru****kobrutan ipini****kobru eman****kodaina** = **sega****kode****kodetu**, **kode(tu)**, **kodetzen****kodoin** «irasagarra»**koefiziente****koerlazio*** e. **korrelazio****kofau*** e. **kofoin****kofesategi** *Ipar.* h. **aitorleku****kofesatu** *Ipar.* h. **aitortu****kofesio** *Ipar.* h. **aitortza****kofesor** *Ipar.* h. **aitorle****kofoin** *Ipar.***kofradia****koherente****koherentzia****koilara****koilarakada****koilare** h. **iduneko**, **lepoko****koinak*** e. **koñak****koinata****koinatu****koioite**: *Canis latrans***koipeketa****koipetu**, **koipa**, **koipatzen** *da/du* ad**koipe****koipedun****koipekeria****koipetsu****koipeztaketa****koipeztatu**, **koipezta**, **koipeztatzen**, *du* ad.**koipezto****koitadu** *Lgart.***kojin*** e. **kuxin****kojo** *Gip.* h. **herren****koka****koka-landare**: *Erythroxylum coca***kokaina****kokainazale****kokaleku****kokarazi**, **kokaraz**, **kokarazten****kokatu**, **koka**, **kokatzen**, *da/du* ad. (pertsonek lekuz aldatzean, **kokatu** egiten dira bizileku berrian, eta ez **finkatu**)**kokildu*** e. **kikildu****kokin** *Ipar.***koko 1** «lekarien zomorrotxo»**koko 2 1** *Ipar.* «espainola»; 2 *Naf.* «ondoko ibarreko biztanlea»**koko 3** «kokondoaren fruitua»**kokodrilo*** e. **krokodilo****kokolo****kokolokeria****kokolotu**, **kokolo(tu)**, **kokolotzen**, *da/du* ad.**kokondo**: *Cocos nucifera***kokorikatu**, **kokorika**, **kokorikatzen** «kokoriko jarri»**kokoriko 1** adlag. «nor bere orkatilen gainean eseririk»**kokoriko 2*** e. **kukurruku****kokospa****kokote** *Heg.***kokoteko** *Heg.***kokots****kokotseko****koktel****kola****kolaio** (arrain-mota)**kolatu**, **kola(tu)**, **kolatzen** «itsatsi»**koldar****koldarkeria****koldartasun****koldartu**, **koldar(tu)**, **koldartzen****kolegio 1** h. **ikastetxe**; 2 h. **elkargo**; 3 *kardinalen kolegioa***kolektibizatu**, **kolektibiza**, **kolektibizatzen****kolektibizazio****kolektibo****kolera****koleratsu****koleratu**, **kolera(tu)**, **koleratzen****kolibri**: *Trochilus sp***koliflor*** e. **azalore****kolirio**

kolka* e. loka
kolko «jantziaren eta bularraren arteko hutsunea»: *kolkoa bete diru*
 -ren **kolkorako**: *bere kolkorako hitz egin*
koloka 1
kolokan
koloka 2 *Ipar.* h. loka
kolonia 1 «atzerritar-multzoa; orobat lurraldea»
kolonia 2 *Heg.* = **Kolonia ura**
Kolonia ur
kolonial: *administrazio koloniala = kolonia (-) administrazioa*
kolonialismo
kolonialista
kolonizatu, koloniza, kolonizatzen
kolonizatzaile
koloragarri
koloratu, kolora, koloratzen
kolore
kolorebakar
koloredun
koloregabe
koloregai
koloretsu
kolorezale
koloreztatu, kolorezta, koloreztatzen
kolorge
kolorgetu, kolorge(tu), kolorgetzen
kolpatu, kolpa, kolpatzen = **zauritu**: *gani-bet-ukaldiz kolpatu zuten* (teklak- eta ez dira kolpatzen)
kolpatzaile
kolpe
     kolpe batez
     kolpe batean
     kolpe egin
     kolpea huts egin
     kolpetik *Heg.*
     kolpez batez ere *Ipar.*
kolpeka
kolpekada
kolpetxo
kolpetzar
koltxoi h. lastaira
koltxoi(-)denda h. lastaira(-)denda
koltza
koma
komandante
komandantzia
komatxo
konomia
komekatu, komeka, komekatzen *Naf* «Jauna hartu» *da ad.*

komententzia *Gip.* Herr. «aukera ona»
komeni izan, komeni izaten, komeniko/komeni izango
komenigarri
komentario h. iruzkin
komentu
komeria *Heg.* Herr.
komertzio h. merkatalgo, merkataritza
kometa
komiki
komiko
 komisaldegi* e. **polizia (-) etxe**
 komisaria h. **polizia (-) etxe**
komisario
komisio 1 h. batzorde
komisio 2 h. betekizun
komisio 3 «kobratzen den saria»
komisiiodun
 komit* e. **gonbit**
komulgatu, komulga, komulgatzen, *Heg.* h. **Jauna hartu**
komun 1 iz.
komun 2 izond.: *guztion ondare komuna*
     komun izan = erkide izan
komuniatu *Ipar.* «Jauna hartu», *da ad.*
komunikabide
komunikatu, komunika, komunikatzen
komunikazio
komunio h. jaunartze
komunismo
komunista
komunitate
komunzki h. arrunki, eskuarki
komunztadura
komunztatu, komunzta, komunztatzen
konbergente = hurbilkor
konbergentzia
konbertitu, konberti, konbertitzen
konbertsio
konbexu = ganbil
konbidatu, konbida, konbidatzen h. **gonbidatu**
konbinatu, konbina, konbinatzen
konbinazio
konbit(e) h. **gonbit**
kondaira
kondar *Gip.* «hondarra, hondakina»
konde
kondena
kondenagarri
kondenarazi, kondenaraz, kondenarazten
kondenatu, kondena(tu), kondenatzen
kondenatzaile
kondenazio

kondentsadore
kondentsatu, kondentsa, kondentsatzen, *da/du* ad.
konderri
kondesa
kondetza
kondizio 1 «baldintza»; 2 «egoera, izaera; izateko modua»
kondor: *Vultur gryphus*
konektatu, konekta, konektatzen
konfederakunde
konfederatu, konfedera, konfederatzen
konfederazio
konfesakizun
konfesatoki h. **aitorleku**
konfesatu, konfesa, konfesatzen, h. **aitortu**
konfessio h. **aitortza**.
konfiantza
 konfidantza* e. **konfiantza**
konfirmatu h. 1 berretsi; 2 (Erl.) **sendotza hartu**, **sendotza eman**
konfirmazio h. 1 berrespen; 2 (Erl.) **sendotza**
konfiskatu, konfiska, konfiskatzen du ad.
konfitatu, konfita, konfitatzen 1 h. **merlatu** (fruituak); 2 **urinean eman** (haragikiak)
konfitura = **marmelada**
konformatu, konforma, konformatzen, *Heg.* Herr.
konforme *Heg.* Herr.
     konforme izan
     konforme egon
     konforme gelditu
 konfraria* e. **kofradia**
kongestio Med.
kongregazio
kongresu
koniko
konjuru
konkabo = **ahur**
konketa
konkista
konklabe
konklusio = **ondorio**
konkor
konkordatu
konkordun
konkortasun
konkortu, **konkor(tu)**, **konkortzen**
konkretu
konnotazio
kono
konorte
     konortea galdu

konortea kendu
konortegabetu
konorteratu
konpainia
konpaktu = **trinko**
konparantza *Ipar.* eta *Naf.*
konparatibo
konparatu, **konpara**, **konparatzen** = **erkatu**
konparazio
     konparazio baterako
konparazione *Ipar.* «adibidez, esate baterako»
konpas
konpletibo Gram.
konplexu
konplimendu 1 Zah. bururatzea, bukatzea; 2 kortesiazko hitza, ele onak
konplitu, **konpli**, **konplitzen**, *da/du* ad.; «bete»; *norbaitekin konplitu* «norbaitekikoak egin»
konplituki Zah «osoki»
konplot
     konplot egin
konponbide
konpondu, **konpon**, **konpontzen**
     hor konpon
konponduzin iz.
konponezin izond «ezin konponduzkoa»
konponketa
konpontzaile
konposaketa h. **konposizio**
konposatu, **konposa**, **konposatzen**
konposizio
konpota
konpreniarazi, **konpreniaraz**, **konpreniarazten**
konprenitu, **konpreni**, **konprenitzen** «ulertu»
 konpromezu* e. **konpromiso**
konpromiso *Heg.* Herr.
konputagailu
 konsagratu* e. **kontsakratu**
konstante
konstelazio = **izar (-) multzo**
konstituzio
kontabilitate
kontaera
kontaezin
kontagai
kontagaitz
kontagarri
kontakatu
kontaketa
kontakizun
kontaktu

kontalari
kontarazi
kontari
kontatu, konta, kontatzen
 ezin konta ahal(a)
kontatzaile
kontent (*kontent izan, egon* esapideetan erabilzen da batez ere)
kontentagaitz
kontentamendu *Ipar. Zah.*
kontentarazi, kontentarez, kontentaratzen
kontentatu, kontenta, kontentatzen
kontentu iz. *Heg. Zah.*
 kontestu* e. **testuinguru**
kontinente
kontra
 -(r)en kontra
 -(r)i kontra *Ipar.*
 kontra egin
 kontrabanda* e. **kontrabando**
kontrabandista
kontrabando
 kontrabaxo* e. **kontrabaxu**
kontrabaxu
kontradantza
kontraeraso
kontraesan
kontrairaultza
kontrajarri, kontrajar, kontrajartzen
kontrakar iz.
 kontrakarrean jarri
kontrako
 kontrako eztarri
kontrakotasun
kontramaisu
kontrapas
kontrapisu
kontrapozoi
kontrara
kontrario Herr. «aurkaria»
kontrarreforma
kontraste
kontratu
kontrizio = maite-damu
kontrol
kontrolatu, kontrola, kontrolatzen
kontrolatzaile
konsakratu, konsakra, konsakratzen, Erl.
 h. **sagaratu**
konsakrazio Erl. h. **sagara**
kontseilari
kontseilaritza
kontseilatu, kontseila, kontseilatzen
kontseilu

kontsekutibo h. **ondo** **ondoko**, **ondoriozko**
kontserba
kontserbadore
kontserbategi
kontserbatorio
kontserbatu, kontserba(tu), kontserbatzen
kontserbazio
konsideratu, kontsidera, kontsideratzen *Zah*
 «gogoan erabili; gogo eman»
kontsigna
konsolagarri
konsolamendu *Ipar.*
konsolatu, konsola, konsolatzen
konsolatzaile
konsolazio
konsonante
konsul
konsulatu
konsuletxe
konsulorde
konsulta 1 medikuarekikoa; 2 *Heg.* h. **argibide** (-) **eskaera**, **aholku** (-) **eske**
 konsulta egin
konsultatu, konsulta(tu), konsultatzen,
Zah. «argibidea, kontseilua eskatu»
kontsumitu, kontsumi, kontsumitzen
kontsumitzaile
kontsumo
kontu
 kontu egin
 kontu eman
 kontuak atera
 kontuak egin
 kontuan hartu
 kontuan eduki
 kontuan egon
 kontuan jarri
 kontuan ipini
 nire (zure...) **kontu**
 kontu hartu
 kontuz
 kontuz ibili
 kontuzko
 kontu (-) **kontari**
kontu korronte
kontu (-) **emaila**
kontu (-) **hartzaile**
kontu (-) **hartze**
kontulari
kontularitza
konturarazi, konturaraz, konturarazten
konturatu, kontura, konturatzen, *da ad.*
kontxo *Interj. Lgart.*
kontzeju *Heg.*

kontzentratu, kontzentra, kontzentratzen, *da/du* ad.
kontzentrazio
kontzeptu
kontzepzio
kontzertu
kontzesio
kontzesionario
kontzientzia
     kontzientzia (-) eragozpen
kontzilio
koñak
kooperatiba
koordinatu
koordinakunde
koordinarazi, koordinaraz, koordinarazten
koordinatu, koordina, koordinatzen, *da/du* ad.
koordinatzaile
koordinazio
kopa
kopau Bizk. «mokadua, ahamena»
kopeta
     kopeta (-) hezur
kopetako iz. 1 «idiei-eta kopetan jartzen zaien babesgarria»; 2 «kopetan emandako/hartutako kolpea»
kopetalde
kopetatsu
kopetilun
kopetilundu, kopetilun(du); kopetiluntzen, *da/du* ad.
kopia
kopiagintza
kopiatu, kopia(tu), kopiatzen, *du* ad.
kopiatzaile
kopla
koplari
koplatu, kopla(tu), koplatzen: *etxeoandrea kopla dezagun nagusiaren hurrena*
kopuru
kopurutsu
 koraina* e. **kodaina**
koral iz.: *Corallimorpha (ord.) + madreporaria (ord.) + octocoralaria (alcyonaria) (subk.)*
korapilatsu
korapilatu, korapila, korapilatzen, *da/du* ad.
korapilo
koraza
korazatu
 korbata* e. **gorbata**
korbeta

korda 1 «soka»: *korda bat hiru korapiloz estekaturik dagoena*; 2 «sorta lotua»: *baratzuri-korda handi bana hartuz*
korde
kordegabetu, kordegabe(tu), kordegabetzen, *da/du* ad.
kordel «soka mehe, listaria baino lodiagoa, neurtzeko baliatua, landareak zuzen-zuzen emateko, etab.»
kordeldegi
kordeleria «kordel-multzoa»
korderatu, kordera(tu), korderatzen, *da/du* ad.
kordoka
kordokarazi, kordokaraz, kordokarazten
kordokatu, kordoka(tu), kordokatzen
 korkoi* e. **korrokoi**
korkox 1 iz. «konkorra»; 2 izond. «konkorduna»
kornadu: «kobrezko diru zaharra»
koroa
koroadun
koroatu, koroa(tu), koroatzen, *da/du* ad.
koroatze
korola
koronario izond.
koronel
 korotz* e. **gorotz**
korporazio
 korputz* e. **gorputz**
korrale Ipar.
korrejidore
korrelazio
korridore
korrika Gip.
korrikalari Gip.
korritu 1, korri, korritzen, *du* ad.
korritu 2 iz.: *dirua korrituan jarri, %15eko korrituarekin*
korrok
     korrok egin
korroka = korrokada, korroskada
korrokada = korroskada
korrokoi = lazun: *Mugilidae*
 korronka* e. **korroka**
korronte
korroskada = korrokada
korta
kortesia
 kortina* e. **errezel** (eta bigarren mailan, **gortina**)
kortsario
kortse = gerruntze
kortxo Heg. «artelazkia»

koru 1 elizakoa; 2 «abesbatza»
kosekante
kosinu
kosk
     kosk egin
koska
koskabilo *Lgart.* «barrabila»
koskadun
koskari *Ipar.*
koskatsu
koskoil *Ipar.* «barrabila»
koskol* e. **oskol**
koskor
     mutil koskor
     neska koskor
koskordun
koskortsu
koskortu, **koskor(tu)**, **koskortzen**: 1 *da/du*
 ad. «koskorrez bete»; 2 *da* ad. *hazi*»
kosmetika
kosmo* e. **kosmos**
kosmogonia
kosmopolita
kosmopolitismo
kosmos
kosta
kostalde
kostaprezio
kostarik adlag.
kostata adlag.
kosta(tu), **kosta**, **kostatzen**, *zaio* ad.
     kosta ahala kosta
kostu
kostuma *Ipar. Zah.* «ohitura»
kostumatu, **kostuma(tu)**, **kostumatzen**, *Ipar.*
Zah. «ohitu»
kota
kotangente
kotizatu, **kotiza**, **kotizatzen**, *du* ad.
kotizazio
kotoi
     kotoi(-)landare: *Gossypium sp.* (*G. Herbaceum*, *G. Barbadosense*, *G. Arboreum*)
kotsu* e. **kutsu**
kotxe 1* e. **auto(mobil)**, **beribil**; 2 (**zalgurdi**, **bagoi**, etab.en kide); 3 *Heg.* (haurrentzako)
koxxor *Adkor.*
koxu *Bizk.* «herrena»
koxxor *Adkor.*
kozkordun* e. **koskordun**
kozkortsu* e. **koskortsu**
kozkortu* e. **koskortu**
kraba: *Serranus cabrilla*

krabarroka: *Scorpaena scrota*
krabelin: *Dianthus sp.*
kraka
krakada
krako *Ipar.* «kakoa»
kraska
kraskarazi, **kraskaraz**, **kraskarazten**
kraskatu, **kraska(tu)**, **kraskatzen**, *da/du* ad.
kreatu, **krea**, **kreatzen**, *du* ad. *Erl.*
kreatura *Erl.*
kreazaille *Erl.*
kreazio *Erl.*
kreditu
kredo
kremailera
kresal
kretona
krima* e. **krimen**
krimen «lege(-)hauste larria»
kriminal
krisantemo = **urre-lili**: *Chrysanthemum sp.*
kriseilu
krisi
krisialdi
krisket* e. **kisketa**
kriskitin
     kriskitin-suge: *Subfam. crotalinae*
krisma
kristal 1 (mineralogian); 2 (kalitate handikoa): *Bohemiako kristala*
kristaldu, **kristal(du)**, **kristaltzen**, *da/du* ad.
kristandade *Bizk.*
kristau
kristaugai
kristautasun
kristautu, **kristau(tu)**, **kristautzen**, *da/du* ad.
kristoren *Lgart.*: *kristoren haserrea*
     kristorenak (**esan**, **egin**, **entzun...**)
kriterio* e. **irizpide**
kritika
kritikari
kritikatu, **kritika(tu)**, **kritikatzen**, *du* ad.
kritiko izond.
kröbitxet *Ipar. Zail.* «hil(-)mihisea»
kroketa
krokodilo: *Crocodylidae fam*
kromatu, **kroma**, **kromatzen**, *du* ad.
kromo
kromosoma
kromoztatu, **kromozta**, **kromoztatzen**
kronika
kronikari
kronologia
kronometro

kros
kroska *Ipar* h. **koska**
kroslari
krozka e. **kroska**
krudel
 krustaz* e. **oskoldun**, **krustazeo**
krustazeo
kruxpeta *Ipar* «opil-mota»
 kua* e. **kuma**
 kualitate* e. **nolakotasun**
kualitatibo
kuartel = **kaserna**
kubiko
kubismo
kubista
kubo 1 *Geom.*; 2 *zortzi metro kubo*
kudeaketa
kudeatu, **kudea**(tu), **kudeatzen**
kudeatzaile
kui iz «akuria»: *Cavia procellus*
kuia: *Cucurbita pepo*
kuiatxiki: *Cucurbita pepo* var. *Oblonga* EZ-TABAIARAKO
kuiatxo «kuia-mota»
kuku: *Cuculus sp.* + *Clamator sp.*
     kuku egin
     kuku jo
     kuku-bala
     kuku-belar
     kuku-lore
     kuku-praka
     kuku-sagar
     kukuak jo
     kukuak makur jo
     kukuak oker jo
kukuarazi, **kukuaraz**, **kukuarazten**, *Ipar*, **du** ad.
kukuka
kukula *Ipar*. «zerbaiten goialdea»
kukuma: *Amanita ovoidea*
kukurruku
kukurrukuka
kukuso = **arkakuso**
     kukuso-belar: *Platago psillium*
kukutu, **kuku**(tu), **kukutzen**, *Ipar*. **da/du** ad;
 1 «estali»; 2 «ezkutatu, gorde»
 kulatz* e. **puntu**
kuleto: *Amanita caesarea*
kuliska: *Limosa*
kulpa
kulpadun
kulpagabe
 kulto* e. **kultu**
kultu 1 iz. *Erl.*

kultu 2* e. **ikasi**, **landu**
kultura
kultural
kulubiz
kulunka
kulunkari
kulunkatu, **kulunka**(tu), **kulunkatzen**, **da/du** ad.
 kuluska* e. **kuluxka**
kuma *Bizk.* batez ere h. **sehaska**
kume «animalien umea»
kumino: *Cuminum cyminum*
 kunplitu* e. **konplitu**
kuota
kupel h. **upel**
 kupira* e. **gupida**
kupitu, **kupi**, **kupitzen**, *Gip.* h. **gupidatu**
kupoi
kupula
kuraia *Ipar*. «adorea»
kuraios *Ipar*. «adoretsua»
kurba *Geom.*
kurbadura
kurbatu, **kurba**(tu), **kurbatzen**
kurios *Ipar*. «polita, ikusgarria»
kurioso *Herr.* izond. / adlag.
kuriostasun *Ipar*.
kurka *Zah.* «hurrupa»
kurkubita
kurlinta: *Numenius sp.*
kurlo 1 *Ipar.* h. **kurrito**
kurlo 2 *Ipar.* «nana»
kurloi *Bizk.* «txolarrea»
kurrika *Pl.* batez ere
kurrilo: *Grus sp.*
kurrinka
kurrinkari
kurritu, **kurri**, **kurritzen**, *Ipar.* h. **korritu**
kurrixka «oihua, txilioa»
kurruka «(usoaren) urruma»
kurtso h. 1 **ikasturte**, **ikastaro**; 2 **ibilbide**
kurumino: *Vespa crabro*
kusi *Ipar.* h. **lehengusu**, **lehengusina**
kusku
kuskula: *Cuscuta epithimum*.
 kutizia* e. **gutizia**
kutsadura
kutsaezin
kutsagarri: *baterietako merkurioa kutsagarria da*
kutsakor: *gaitz kutsakorra*
kutsapen
kutsarazi, **kutsaraz**, **kutsarazten**, **du** ad.
kutsatu, **kutsa**, **kutsatzen**, **da/du** ad.

kutsatzaile: *baterietako merkurioa kutsatzai-
lea da*

kutsu

kutsudun

kutsugabe

kutturlio: *Galerida sp.*

kutun 1 iz.

kutun 2 izond.

kutunki

kutuntasun

kutxa

aurrezki-kutxa

kutxare* e. **koilara**

kutzazain

kuxian *Ipar.* adlag. «berehala»

kuxidade *Gip. Lgart.* «txukuntasuna»

kuxkuxean

kuzkur

kuzkurtu, kuzkur(tu), kuzkurtzen, *da/du* ad

laba: *sumendiaren laba*
labain izond.
labaina* e. **labana**
labainarazi, **labainaraz**, **labainarazten**, *du* ad.
labainarri «labainarazten duen harria»
labaindu, **labain(du)**, **labaintzen**, *da* ad.
labaingarri: *bide labaingarriak*
labainka adlag.
labainkada
labainkatu, **labainka(tu)**, **labainkatzen**, *da* ad. «labaindu»
labainkeria
labainketa
labainkor
labainkortasun
labaintasun
labaki «luberria»
labakitu, **labaki(tu)**, **labakitzen**, *du* ad.
labana
     bizar-labana
labankada «labana-ukaldia»
labar
labe
     labe garai
 labe handi* e. **labe garai**
labealdi
labekada «labealdia»
laberatu, **labera(tu)**, **laberatzten**, *du* ad.
labetegi *Ipar.* «labea»
labezomorro *Blattaria*
labirinto
laborantza
laborari
laborategi
laboratu, **labora**, **laboratzen**
labore
laborri
labur
     labur-zurrean
laburbildu, **laburbil**, **laburbiltzen**, *du* ad.
laburdura
laburgarri
laburketa
laburki
laburkiro
laburpen
laburrarazi, **laburraraz**, **laburrarazten**, *du* ad.
laburtasun
laburtu, **labur(tu)**, **laburtzen**, *da/du* ad.
laburtxo
laburtzapen
laga, **laga**, **lagatzen**, *du* ad. «utzi»
lagin
laginketa

lagun
     lagun izan
     lagun eraman
     lagun hartu
     lagun hurko
     lagun egin: *etxeraino lagun egin diot adiskideari*
lagunarte
lagundi: *Jesusen Lagundia* esapidean erabili
 lia
lagundu, **lagun(du)**, **laguntzen:** *du* ad. *Ipar / dio* ad Heg; 1 «lagun egin»; 2 «laguntza eman»
lagungarri
lagungo «lagun izatea, laguntasuna, laguntza»
lagunkin *Ipar.* «jendekina»
laguntasun
laguntxo
laguntza
laguntzaile
lahar: *Rubus sp.*
lahardi
laia
laiaketa
laiari
laiatu, **laia(tu)**, **laiatzen**, *du* ad.
laido *Ipar.* edo *Jas.*
laidogarri
laidoka
laidotu, **laido(tu)**, **laidotzen**, *du* ad.
laidoztatu, **laidozta**, **laidoztatzen**
laiko
laikotasun
lain *Bizk.-Gip.* «adina»: *banaiz hori egiteko lain*
laineza
     laineza hartu
     laineza eman
laino 1 «behe-lainoa»; 2 *Gip.* batez ere h. **hondei**
lainope
lainotsu
lainotu, **laino(tu)**, **lainotzen**, *da/du* ad.
laiotz = ospel
laira *Ipar.* «aihena»
laka 1 «errotariaren saria»
laka 2 «berniz-mota»
lakain* e. **akain**
lakar *Bizk.* batez ere «zakarra»
lakari «garau-neurria»
lakatu, **laka(tu)**, **lakatzen**, *du* ad.
lakatz 1 *Bizk.* batez ere izond. «latza»
lakatz 2 *Bizk.* batez ere iz. «gaztainaren eskola»

laket izond.: *gizon laketa da*

laket izan 1 *da* ad.: *adiskidegoa berdintasunean baizik ez da laket*; 2 *zaio* ad.: *hona zer zaidan niri gehienik laket euskaran*; 3 *du* ad.: *arriskuan laket duena, han galduko da*

laket-ontzi

laket-portu

laketaldi

laketarazi, laketaraz, laketarazten

laketgarri

laketu, laket(u), laketzen, *da/zaio* ad.

lakio

lako 1 *Bizk.* h. **bezalako**

lako 2 «dolarearen ontzia»

laku h. **aintzira**

lama *Ipar* «garra»

su-lama

lamada

lamia

lamikatu* e. **miazkatu**, **milikatu**

lan

lan egin

lan eragin

lanabes

lanaldi

lanarte

lanbide

lanbo* e. **lanbro**

lanbro

lanbrotsu

lanbrotu, lanbro(tu), lanbrotzen, *da/du* ad.

landa 1 iz. 1 «lantzeko on den lur-eremua, alorra»; 2 «hiriguneari kontrajartzen zaion eremua, batez ere hitz elkartuetan»

landa 2 pospos.

-tik landa

-z landa(ra)

landara* e. **landare**

landarazi, landaraz, landarazten

landare

landaredi = **flora**

landaretza

landatu, landa(tu), landatzen, *du* ad.

landatzaille

landazain

lander *Jas.* «behartsua»

landerretxe *Jas.*

landetxe

landu, lant/landu, lantzen, *du* ad.

landugabe

lanegun

langa

langabe iz. eta izond.

langabezia «lanik eza»

langai

langar

langatu, langa(tu), langatzen, *du* ad.

langela

langile

langilego 1 *Ipar.* «langiletasuna», 2* e. **langileria**, **langileak**

langileria

langiletasun

langintza

lanjer *Ipar. G. er.* «arriskua».

lanjeros *Ipar. G. er.* «arriskutsua»

lankide

lankidego = **lankidetza**

lankidetasun

lankidetza = **lankidego**

lanleku

lano* e. 1 **laino**; 2 **laño**

lañotasun

lanpa *Ipar.* h. **lanpara**

lanpara

lanperna 1 (oskolduna): *Fam. Lepadidae*; 2 (perretxikoa): *Amanita sp.*

lanpetu izond.

lanpeturik

lanpostu

lansari

lantegi 1 «lan egiteko tokia, batez ere fabrika baino txikiagoa»: *eskultorearen lantegia*; 2 «egitekoa, lana»: *lantegi ederra hartu dik bere gain!*

lantoki

lantsu

lantu

lantza

lantzaille (gehienetan hitz elkartuko bigarren osagai bezala) *lur (-) lantzaille*

lantzean *Bizk.*

lantzean-lantzean

lantzean behin

lantzoi: *Ammodytes tobianus*, etab.

lanuzte

laño 1 «apala»; 2 «laua» *Itsasoa laño dago*

lañotasun

lapa: *Fam. Patellidae*

lapa-belar: *Arctilum lappa*

lapastu, lapats/lapastu, lapasten *G. er.* «(es-nea) mindu»

lapati: *Fam. Gobiessocidae.*

lapatin «lapa-belarraren fruitua»

lapats

lapatx *Bizk.* «lapa-belarra»

lapiko

lapikoko
lapikotxo
lapikotzar
lapitz 1 *Ipar.* «arbela»; 2 = **arkatz**
lapranean *Bizk.* «zeharka»
laprast
     laprast egin
laprastada
laprasteko
lapur
 lapurketa* e. **lapurreta**
lapurria
lapurreta
lapurtar
lapurtera
lapurtu, lapur(tu), lapurtzen, *du* ad.
lapurtxori «mika»
lar *Bizk.:* *ez dio geroari lar begiratu behar; lar ondo ere; lar zorrotz erantzun zion; beldur lar har ez dezaten*
laranja
 laranjaondo* e. **laranjondo**
laranjondo: *Citrus sinensis*
laratro *Bizk.* «daratulua»
laratz
larba
lardaska
lardaskatu, lardaska(tu), lardaskatzen, *du* ad.
lardakeria
lardastu, lardats/lardastu, lardasten, *du* ad.
lardats
larderia *Ipar.*
larderiatu *Ipar.*
larderiatu, larderia(tu), larderiatzen, *Ipar. da/du* ad.
 larehun* e. **laurehun**
largabista *Ipar.* «betaurrekoa»
largatu, larga, largatzen *Zah. h. laga*
largo *Ipar.* «zabala, lasaia»: *sorbaldaz arras largoa*
largoki *Ipar.*
largotasun *Ipar.*
laringe
laritz: *Lailx decidua*
larmintz
 larogei* e. **laurogei**
larrabere
larrain
 larrapast* e. **laprast**
larrasuge «suge gorria»
larratu, larra, larratzen, *da/du* ad.
larretxori h. **hegatxabal**
larrazken *Ipar.* «udazkena»

larre
larregi batez ere *Bizk.*
larregikeria
larreratu, larrera(tu), larreratzen, *da/du* a d.
larri 1 izond.: 1 «handia»: *letra larria*; 2 «estuasu-nekoa»: *gure hizkuntzaren egoera larria*
larri 2 iz. «larritasuna»: *bere hutsa aitortu beharrak ematen zion larria eta lotsa*
     larri-ikara
larriagotu, larriago(tu), larriagotzen, *da/du* ad.
larrialdi
larriarazi, larriaraz, larriarazten, *du* ad.
larrigarri
larriki
larrimin
larritasun
larritu, larri(tu), larritzen, *da/du* ad.
larritxo
larru
     larrua apaindu
     larrua jo 1 «larrua ondu»; 2 *lgart*
     larrua ondu
     larrutik pagatu
larruarazi, larruaraz, larruarazten, *du* ad.
larruazal
larrudura *Ipar.*
larrugin
larrugorri: *larrugorrien buruzagia; gizon larrugorriak; larrugorri zegoen eguzkitan*
     larrugorrian
larrugorritasun
larrugorritu, larrugorri(tu), larrugorritzen, *da/du* ad.
larruki
larrutu, larru(tu), larrutzen, *da/du* ad.
larrutzaile
lartxo *Bizk.* «gehiegitxo»
laru *Bizk.* batez ere «kolore horia»
larunbat
larutu, laru(tu), larutzen, *da/du* ad.
lasai
lasaialdi
lasaiarazi, lasaiaraz, lasaiarazten, *du* ad.
lasaibide
lasaigarri
lasaikeria
lasaiki
lasaitasun
lasaitu, lasai(tu), lasaitzen, *da/du* ad.
lasaitxo
 lasatu* e. **lasaitu**

laskitu, laski, laskitzen, *da/du* ad., *Bizk.*
 «hondatu»
lastaira
lastamarraga
lastargi
lastategi
laster 1 izond. eta iz.: *laster batean; lan lasterra; 2* adlag.: *laster etorriko da*
     laster egin
     lasterrean
lasterbide
lasterka: *lasterka batean*
     lasterka egin
lasterkarazi, *lasterkaraz*, *lasterkarazten*, *du* ad.
lasterkari
lasterka(tu), *lasterkatzen Ipar.* 1 *da* ad. «lasterka egin»; 2 *Zub. du* ad. «jazari»: *etsaiak hilik eta lasterkaturik*
lasterketa
lasterraldi
lastertasun
lastertxo
lastima
lastimagarri
lasto
lastodun
lastokara
lastotu, *lasto(tu)*, *lastotzen*, *da* ad.
lastoztatu, *lastozta*, *lastoztatzen*, *du* ad.
lata 1 «teilapeko ohol mehea».
lata 2 *Heg.* «kontserba(-)ontzi mota bat»
laterri h. *estatu*
latex
latifundio
latin
latorri
lats batez ere *Ipar.* «ur laster txikia»
latsari
latsarri
latsatu, *latsa*, *latsatzen*, *du* ad. «arropa urez garbitu»
latz
latzarazi, *latzaraz*, *latzarazten*, *du* ad.
lau 1: *arratsaldeko laurak dira; uztailaren lauan*
     lau hankan «eskuak eta zangoak lurrean ezarriz»
     lau oinean «eskuak eta zangoak lurrean ezarriz»
     lauretan hoge *Ipar.* «laurogei»
lau 2 iz. eta izond.
lauburu
laudagarri

laudamen
laudarazi, *laudaraz*, *laudarazten*, *dio* ad.
laudatu, *lauda*, *laudatzen*, *du* ad.
laudatzaile
laudorio
laugarren
lauhazka 1 adlag. «urratsik bizienean (ibili, zaldiak eta)»
lauhazka 2 iz.: *espainiar behorren lauhazka pisua*
lauhazkatu, *lauhazka(tu)*, *lauhazkatzen*, *da* ad.
lauhortz
lauki
lauko
laukoitz
laukoiztu, *laukoitz/laukoiztu*, *laukoitzen*, *da/du* ad
laukote
laukun
laun* e. **lau 2**
launa
launaka
launakatu, *launaka(tu)*, *launakutzen*, *da/du* ad.
launazka *Ipar.* h. **launaka**
laundu* e. **lautu**
lauoineko
lauoinka 1 adlag. «urratsik bizienean (ibili, zaldiak eta)»
lauoinka 2 iz.: *zaldien lauoinka ezin geldituz*
laurden
laurdendu, *laurden(du)*, *laurdentzen*, *da/du* ad.
laurdenkatu, *laurdenka*, *laurdenkatzen*, *du* ad. *Ipar.* 1 «laurdendu»; 2 «gillotinatu»
laurehun: *laurehun eta bost; laurehun eta hoge*
laurehungarren
laurleko *G. er.* h. **pezeta**
laurogei: *laurogeita bat; laurogeita hamar*
laurogeina
laurogeigarren
lausengari
lausengatu, *lausenga*, *lausengatzen*, *du* ad.
lausengu
lauso
lausogarri
lausotasun
lausotu, *lauso(tu)*, *lausotzen*, *da/du* ad.
lautada *Geog.* h. **ordoki**
lautasun
lautu, *lau(tu)*, *lautzen*, *da/du* ad.
lauza

lauzatu, lauza(tu), lauzatzen, *du* ad.
lauzka *Ipar.*
lauzkatu, lauзка(tu), lauzkatzen, *Ipar.* «la-
gundu, indartu»
lauzpabost
laxatu, laxa, laxatzen, *da/du* ad. *Ipar.* 1 «as-
katu»; 2 «lasaitu»; 3 «zabartu»
laxo
laxokeria
laxoki
laxotasun
lazeria *Ipar.* «miseria»
lazgarri: *oroitzapen ile-lazgarria*
lazki
laztabin
laztan iz. / izond.
    laztan eman
    laztan egin
    laztan izan «maite izan»
laztandu, laztan(du), laztantzen, *du* ad.
laztangarri
laztanka
laztanki
laztankiro
laztantasun
laztantxo
laztasun
laztu, latz/laztu, lazten, *da/du* ad.
laztura
lazun = korrokoi
lebatz* e. **legatz**
lebitar *Erl.*
legamia
legamiadun
legamiagabe(ko)
legamiatu, legamia(tu), legamiatzen, *da* ad.
«(Orea) altxatu»
legar
legarreztatu, legarrezta, legarreztatzen, *du*
ad.
legartsu
legartza
legatz: *Merluccius merluccius*
    lege nagusi
legealdi
legebiltzar
legebiltzarkide
legedi = legeria
legegabe
legegai
legegile
legegin *Bizk.* «legegilea»
legegintza
legegintzaldi

legegizon «gizon legegilaria»
legelari
legen
legendar «legen beltza, Hansen-en baziloak
eragindako legen-mota»
legendun
legeria = legedi
legetxe *Biz.* «bezalaxe»
legez 1 «legearen arabera»; 2 *Bizk.* «bezala»
legezko
legezkotasun
legeztapen
legeztatu, legeztata, legeztatzen, *du* ad.
legoa «bide(-) neurri zaharra»
lehen 1 adlag. «lehenago»; 2 ord. «lehenen-
go»; 3 iz. «lehenaldi iragana»
    lehen baino lehen «lehenbailehen»
    lehen buruan
lehenago
lehenagoko
lehenaldi
lehenbailehen
lehenbizi
lehenbiziko
lehenbizikoz h. **lehenbizi**, **lehenik**
lehendabizi
lehendabiziko
lehendakari
lehendakariorde
lehendakariordetza
lehendakaritza
lehandanik *Jas.* h. **lehendik**
lehendik
leheneko *Ipar.* h. **lehengo**
lehenen
lehenengo
    lehenengo eta behin
    lehenengoz
lehengai
lehengo
lehengoratu, lehengora(tu), lehengoratzen,
da/du ad.
lehengusina *Bizk.*
lehengusu
lehenik
    lehenik eta behin
lehentasun
lehentxeago
leher egin 1 «leheritu, eztanda egin»; 2 «guz-
tiz nekatu»
    leher gaizto egin
    leher eragin
    leherrenak egin
    ahalak eta leherrak egin

lehergai
lehergailu
lehergarri
leherkari
leherketa
leherra *Ipar.*: Arrainez bazen leherra han; *aste guztian euriz leherra egin zuen*
leherrarazi, leherraraz, leherrarazten, *du/dio* ad.
lehertu, leher(tu), lehertzen, *da/du* ad.: 1 «eztanda egin»; 2 «nekatu»; 3 batez ere *Ipar.* «zanpatu»
lehertzaille
lehia 1 «ahalegin bizia»; 2 «norgehiagoka»: *elkarren lehian ibili*
lehiaka
lehiaketa
lehiakide
lehiarazi, lehiaraz, lehiarazten, *du* ad.
lehiatsu
lehiatu, lehia(tu), lehiatzen, *da* ad.
lehiatuki
lehoi: *Panthera (leo) leo. lehoi arra; lehoi emea; lehoi(-)zuloa*
lehoinarbar = **pantera**: *Panthera (panthera) pardus*
lehoitegi
lehoitzar
lehor izond. eta iz.: *itsasoz eta lehorrez*
lehorpe
lehorreratu, lehorrera(tu), lehorreratzen, *da/du* ad.
lehortar
lehortasun
lehorte
lehortu, lehor(tu), lehortzen, *da/du* ad.
lei
leia egin
leial
leialki
leialtasun
leiar 1 *Opt.* «gutxienez alde bat konkaboa edo konbexoa duen beirakia»; 2 h. **kristal**;
beira
leihatila
leiho
leihor* e. **lehor**
leinargi iz. eta izond.
leinargitasun
leinu
leinuru *Zub.* batez ere «izpia, distira»
leitu 1 *Herr.* «irakurri»
leitu 2 «hormatu, izoztu», *da/du* ad.
leizar* e. **lizar**

leize
su(-)leize
leize-zulo
leizetsu
leka izond. eta iz.
lekadun 1 izond.: *arbola lekadunak*; 2 iz. «*leguminosae* familiako landarea»
lekaide
lekaime
lekaio 1: *erregeren lekaio lehena*
lekaio 2 «oihua, irrintzia»
lekari
lekaro *G. er.* «basamortua»
lekat *Ipar. Zah.* «salbu, izan ezik»: *leku guztietako herriez, lekat juduez*
lekatu 1, lekat, lekatzen: «kanpo utzi, salbuetsi» *Ipar. Zah. du* ad.
lekatu 2, leka(tu), lekatzen: «lekan sartu; lekak aletu; lekaz bete»
lekoa* e. **legoa**
lekora
-tik lekora *Ipar.* «-tik kanpora; -ren ondoan, handik berehala»
-z lekora *Ipar.* «-z kanpora» *zeren ez da nihar onik Jainkoaz lekora*
leku
leku eman
leku (-) izen
lekuan «beharrean», aditzaren era burutuaren ondoan: *lehengo neke gogorak arindu lekuan, eman zizkien neke berriak lekuan-lekuan adlag.*
lekuan lekuko izlag.: *lekuan lekuko fruituak ezagutu nahi zituen*
lekutan: *lekutan dago lan horren bukaera!*
lekutara
leku onean (egon, etab.): *orain ordaindu behar dizudala? Bai, leku onean!*
-ren lekuan «ren orde»: *arrainaren lekuan suge bat emango dio*
lekualdaketa
lekualdatu, lekualda, lekualdatzen, *da/du* ad.
lekualdatze
lekuko
lekukotasun
lekukotu, lekuko(tu), lekukotzen, *da* ad.
lekune
lekuratu, lekura(tu), lekuratzen, *da/du* ad.
lekutu, leku(tu), lekutzen, *da/du* ad. «urrundu, baztertu, desagertu»: *handik lekutu eta bere herrira itzuli zen; bazterrera lekutu zuen*
lekutze

lelo 1 iz. «errepika; askotan errepikatzen dena»
lelo 2 izond. batez ere Bizk. «ergela»
lelokeria
lelotu, lelo(tu), lelotzen, *da/du* ad.
lema, itsasontziarena
lemamia* e. **legamia**
lemari
lemazain
lengoia *Zah.* h. **mintzaira**, **hizkuntza**
lengoradu* e. **mihi-arrain**
leninismo
leninista
lente *Heg.* h. **leiar** (**leiar** sarreran erabakitzen denaren arabera)
lenteja* e. **dilista**
lentilla 1 «begietakoa»; 2 e. **dilista**, **ilar xabal**
lentoi: *Pagellus acarne*
leopardo* e. **lehoinabar**, **pantera**
lepahori: *Martes martes*
lepautai
lepazuri: *Martes foina*
lepo
     lepo egin «lepoa moztu»
     lepoa egin (ipini, jokatu, etab.) «apustu egin»
     leporaino
     -(r)en **lepora**
     -(r)en **lepotik**
lepoalde
lepogain
lepo (-) hezur
lepo-luze
lepo-motz
lepo-okar
lepo-zintzur *Ipar.* «lepoa»
lepoko
lepondo
leporatu, lepora(tu), leporatzen, 1 *dio* ad.: *hilketa berari leporatu* ziotelako; 2 *du* ad.: *berrehun kiloko harria leporatu baitetz!*
lepozaki «lepondoa»
lepra h. **legendar**
lepradun h. **legendar**
ler: *Pinus* sp.
     ler beltz
     ler gorri
lera 1 = **narra** «gurpilik gabeko orga»
lera 2 «grina» batez ere *Bizk.*
leratsu «grinatsua»
lerdamin h. **aloe**
lerde = **adur**

lerden
lerdendu, lerden(du), lerdentzen, *da/du* ad.
lerdengarri
lerdenki
lerdentasun
lerdoi = **pinudi**
lerradura = **lerrakuntza**
lerragarri
lerrakor
lerrakuntza = **lerradura**
lerraldi
lerrarazi, lerraraz, lerrarazten, *du* ad.
lerratu, lerra, lerratzen, *da* ad.
lerro
     lerro-lerro adlag.
     lerroan
     lerroka
lerrokada
lerrokatu, lerroka(tu), lerrokatzen, *da/du* ad.
lertsun: *Grus grus*
lertxun: *Populus tremula*
lertxundi
lertzotzu *Ipar.* «lohitasuna»
lertzotu, lertzotzu(tu), lertzotzen, *Ipar. da/du* ad.
lesbianismo
lesuin* e. **pezoi**
letagin
letania
letaria h. **letania**
letoi
letra
     letra larri = **maiuskula**
     letra xehe = **minuskula**
letra nagusi* e. **letra larri** (eta **maiuskula**)
letra xipi* e. **letra xehe** (eta **minuskula**).
letradu *Heg.* «legelaria»
letradun
letragabe
letratu «ikasia, letraduna»
letrazale
letreiatu, letreia, letreiatzen, *du* ad.
letxe *Bizk.* h. **legetxe**, **bezalaxe**
letxuga h. **uraza**
leukozito
leun
leunarazi, leunaraz, leunarazten, *du* ad.
leundu, leun(du), leuntzen, *da/du* ad.
leungarri
leunkeria
leunketa
leunki
leunkiro
leuntasun

leuntzaile
leuzemia
lexikal
lexiko
lexikografia = hiztegi gintza
lez Bizk. h. **legez**
 leze* e. **leize**
lezka: *Typha sp.*
lezoi h. **pezoi**
libera 1 «Frantziako dirua»; 2 *Ipar.* h. **libra**
     libera esterlina
liberal 1 *Zah.* izond. «eskuzabala»
liberal 2 iz. eta izond.: *karlistak eta liberalak*
liberalismo
liberalkeria
liberalki
liberaltasun
liberdi «libra(-)erdi».
libertate batez ere *Ipar.* «askatasuna»
libertimendu *Ipar.*
libertitu, **liberti**, **libertitzen**, *Ipar.* h. **diberti-**
tu, jostatu
libido
libra «pisu-neurria»: *libra-erdi*
librantza *Ipar.*
librarazi, **libraraz**, **librarazten**, *du* ad.
libratu, **libra(tu)**, **libratzen**, 1 *du* ad. «atera,
 askatu»; 2 *Lgart.* «kaka egin»
libratzaile
libre
libreki
libro *Ipar.* h. **libre**, **aske**
liburu
liburu (-) denda
liburudenda* e. **Liburu (-) denda**
liburugile
liburugintza
liburuki
liburukote
liburutegi
liburuxka
liburuzain
liburuzale
liga 1 1 «elkarte-mota»; 2 «kirol(-)lehiaketa»
liga 2 «ardoak-eta eratzen duten hondar lo-
 dia»
liga-txapelketa
lignito
 lihazi* e. **linazi**
liho: *Linum sp.*
lika = biska
likatsu = biskatsu
likatu, **lika(tu)**, **likatzen**, *daldu* ad. = **biskatu**
liken: *Lichenes*

likido = isurkari
 likidu* e. **likido**
likin *Bizk.* «itsaskorra, likatsua»
likiskeria
likistasun
likistu, **likits/likistu**, **likisten**, *daldu* ad.
likits «zikina, lizuna»
lili *Ipar.* edo *Jas.* «lore»
lilipa «nartzisosa»
lilitegi
lilitu, **lili(tu)**, **lilitzen**, *da* ad.
liliztatu, **lilizta**, **liliztatzen**, *du* ad.
lilura
lilurabide
liluragarri
lilurakeria
lilurakor
liluraldi
liluramendu
liluratu, **lilura(tu)**, **liluratzen**, *daldu* ad. 1
 «argi gehiegiak ikusmena nahasi»: *argiaren*
distirak begiak liluratu dizkielako; 2 *hegaztia*
liluratzen duen suega
liluratzaile
lima 1 «altzairuzko lanabesa»
lima 2 *Citrus limetta*
 limikatu* e. **milikatu**
limoi
limoiondo: *Citrus limon*
limondo: *Citrus limetta*
limosna
     limosna egin
     limosna eman
limosnagile
limosnari
limuri
limurkeria
limurkor
limurrarazi, **limurraraz**, **limurrarazten**, *du*
 ad.
limurtu, **limur**, **limurtzen**, 1 *daldu* ad. «irris-
 tatu, labaindu»; 2 *du* ad. «lerratu, zerbait egi-
 tera bultzatu»: *ez dakit nork limurtu duen*
haiei dirua uztera
limurtzaile
linabera
linai *Gip.* edo *Naf.* «gorua»
linazi
linbo
 linburi* e. **limuri**
 linburtu* e. **limurtu**
linea
lineal
linfa

lingirda* e. **lirdinga**
linguista = hizkuntzalari
linguistika = hizkuntzalaritza
linguistikoko: atlas linguistikoa = hizkuntz atlasa
lino h. liho
linotipia
linterna 1 Ark.; 2 Heg. h. esku (-) argi
lintzura «zingira»
linu* e. **lino**
lipar 1 «unea»: hari begira gelditu naiz lipar batez; 2 Ipar. «apurra, zati txikia»: ogi liparrik ez dut etxean
lipizta «kalapita»
lipotimia
lipu* e. **lupu**
lira 1 «musika-tresna»
lira 2 «diru-banakoa»
lirain
liraindu, lirain(du), liraintzen, *da/du* ad.
liraintasun
liranja* e. **laranja**
lirdinga
lirdingatsu
lirika
liriko
lirin Jas. «umoa, heldua»: gordinak jaten dituenak jan ditzake lirinak
lirindu, lirin(du), lirintzen, Jas. «gehiegi umotu»
lirio Heg.
lisaburdina
lisaketa
lisatu, lisa, lisatzen, *du* ad.
lisatzaile
liseriketa* e. **digestio**
lisiba* e. **lixiba**
liskar
liskarbide
liskarraldi
liskarti
liskartsu
liskartu, liskar(tu), liskartzen, *da* ad.
liskatsu* e. **likatsu**
lista = zerrenda
listafin Ipar. «liztorra»
listari «hari sendoa»
listu
listuka
listukari
litera* e. **ohatze**
literario
literato
literatura

literaturazale
litio
litografia
litra* e. **litro**
litro
lits
liturgia
liturgiko: musika liturgiko = *liturgia(-)musika*
litxar
litxarrera
litxarrero Heg.
lixiba
lixibatu, lixiba(tu), lixibatzen, *du* ad.
lizar: *Fraxinus* sp.
lizardi
lizentzi izan Gip., Herr. h. **zilegi izan**
lizentzia
lizentziadun
lizentziatu Heg. h. **lizentziadun**
lizeo
lizpaper
liztor: *vespoidea* (*superfam.*), etab.
liztortzar h. **kurumino**: *Vespa crabro* (datuak biltzeko)
lizun
lizunarazi, lizunaraz, lizunarazten, *du* ad.
lizundu, lizun(du), lizuntzen, *da/du* ad.
lizunkeria
lizunki
lizunkiro
lizunkoi
lizuntasun
lo
lo egin
lo eragin
lo-lo, haur-hizkerakoa
loak hartu du ad.: *bitarte hartan loak hartu zuen Jesus.*
lotan
lo-belar: *Papaver somniferum*
loaldi
loba Bizk.
lodi
lodiarazi, lodiaraz, lodiarazten, *du* ad.
lodiera
lodikote
loditasun
loditu, lodi(tu), loditzen, *da/du* ad.
lodixko
loeria 1 «logalea, logura»; 2 (gaitza)
logale
logaletu, logale(tu), logaletzen, *da/du* ad.
logaritmo

logela
logika
logikari
logiko iz. eta izond.
logura
lohi iz. eta izond.
lohidura
lohigabe
lohihartzeko iz. «lan (-) jantzia»
lohikeria
lohitasun
lohitsu
lohitu, lohi(tu), lohitzen, *da/du* ad.
lohiztatu, lohizta, lohizatzen, *Ipar.* «lohitu»
da/du ad.
loina: *Chondrostoma sp.*
loka 1 izond. eta adlag.: *oiloa loka jarri da*
loka 2 adlag. «koloka»: loka-loka jarri zi-
 tzaizkion hortzak
lokabe
lokabetasun
lokabetu, lokabe(tu), lokabetzen, *da/du* ad.
lokaile
lokal
lokarrarazi, *lokarraraz*, *lokarrarazten*, *du*
 ad.
lokarri
lokartu, lokar, lokartzen, *da* ad.: *berehala*
lokartu zen haurra
lokatu, loka(tu), lokatzen, *da/du* ad.
lokatz iz. «lohia, basa»
lokatza «lokaztia, lokatza dagoen tokia»
lokazti
loki «buruaren alboko alde»
loki (-) hezur
lokia *Ipar.* «heldulekua»
lokotx «morkotsa, lakatza»
lopide *Ipar.* «heldulekua»
lor
     zor eta lor
loradenda
lorail h. maiatz
loraketa
loraldi
lorarazi, loraraz, lorarazten, *da/du* ad.
lorategi
loratu, lora, loratzen, *da/du* ad.
loratze
lorenzain
lorenzaintza
lorbide
lore
lore (-) hauts = polen
lore (-) ontzi

lote (-) orratz = pistilo
 lore-zil* e. **lorenzil**
loredun
lore (-) ontzi
loretoki
loretsua
lorenzil = estamine
lorenzatu, lorezta, loreztatzen, *da/du* ad.
loria 1 «aintza»; **2** *Ipar.* «poza»
loriagarri *Ipar.*
loriatu, loria(tu), loriatzen, *Ipar. da/du* ad.
 «poztu»
lorifikatu, lorifika, lorifikatzen, *Ipar. G.g.er.*
lorios *Ipar.*
loro: *Psittacula sp.*
lorpen
lorraldi
lorratz
lorrin *Bizk.* «nahasia, txarra, zikina»; *Sermo-*
lari lorrina
lorrindu, lorrin(du), lorrintzen, *Bizk.:* *basat-*
zan lorrindu; etxea eta ondasunak lorrintzen
lor্তু, lor, lortzen, *da/du* ad.
losintxa
losintxari
losintxatu, losintxa(tu), losintxatzen, *du* ad.
lotaratu, lotara(tu), lotaritzen, *da/du* ad.
lotarazi, lotaraz, lotarazten, «lotzera behar-
 tu», *du* ad.
lotazil h. abendu
lotinant *Ipar.*
loteria
loto
loto: *Nelumbo nucifera*, ala *Nymphaea Lo-*
tus
lotsa 1 «ahalkea»; **2** *Ipar.* «beldurra»
     lotsa gaizto
     lotsa izan
lotsabako *Bizk.*
lotsabide
lotsagabe
     lotsagabeko
lotsagabekeria
lotsagabeki
lotsagabetasun
lotsagabetu, lotsagabe(tu), lotsagabetzen,
da/du ad.
lotsagaldu izond.
     lotsagalduko
lotsagarri
lotsagarrikeria
lotsagarritzko
lotsaizun *Jas.*

lotsakor
lotsaldi
lotsarazi, lotsaraz, lotsarazten, *du* ad.
lotsari *Bizk.* batez ere, 1 «lotsa»; 2 Pl. «giza ernalkinen ageriko zatia»: *ikusi zuen bere aitaren lotsariak agerian zeudela*
lotsati
lotsatu, lotsa(tu), lotsatzen, *da/du* ad.
lotseria *Ipar.* «beldurra»
lotsor
lotu, lot, lotzen, 1 *du* ad.; 2 *zaio* ad. «atxiki, itsatsi»; 3 *zaio* ad. «heldu, oratu; ekin»: *zeri lot ez dakizula; bizitza berri bati lotu*
lotune
lotura
lotutasun
lotzaile
lozorro
lubaki
luberi
luberritu, luberri(tu), luberritzen *du* ad.
ludi «lurbira, mundua»
 luebaki* e. **lubaki**
lugin
lugintza
lugorri
luhartz: *Gryllotalpa gryllotalpa*
luizi
lukainka
luki *Bizk.* «azeria»
     luki (-) buztan «azeri (-) belarra, azeri (-) buztana»
 lukru* e. **lukuru**
lukur h. **lukurari**
lukurantza h. **lukurreria**
lukurari
lukurreria
lukurreru *Heg.* h. **lukurari**
lukuru
luma
lumaberritu, lumaberri, lumaberritzen *da* ad.
lumadi = **lumaje**
lumatsu
lumatu, luma(tu), lumatzen, «lumaz gabetu»; 2 «lumaz hornitu»
lumatxa
lumatxo
lumera «baleen eta arrainen koipea»
lunbago
lupa
lupetz *Bizk.* «basa, lohia, lokatza»
lupetza *Bizk.* «basatza, lokaztia, lokatza da-goen tokia»

lupia: *Dicentrarchus labrax*
lupu 1 «eritasun kutsakorra»
lupu 2 «animalia txiki pozoitsua»
lur
     lur eman
     lur-lan
     lur jo
Lurra mug. *Astron.:* *gure planeta, Lurra da*
lurbira
lurburu: «Lurraren poloa»
 lurgerrri* **ekuatore**
 lurkapa* e. **(lur) geruza**
lurkoi
lurmen «elurra urtu den lur (-) zatia»
lurmendu, lurmen(du), lurmentzen *da/du* ad.
lurmutur
lurpe
 lurpebide* e. **azpibide**
lurperatu, lurpera(tu), lurperatzen, *da/du* ad.
lurpetu, lurpe(tu), lurpetzen, h. **lurperatu**
lurraldatu, lurralda, lurraldatzen *du* ad.
lurralde
lurrazal
lurrerarazi, lurreraraz, lurrerarazten *du* ad.
lurreratu, lurrera(tu), lurreratzen *da/du* ad.
lurreztatu, lurrezta, lurreztatzen *du* ad.
lurrikara
lurrin 1. «usain gozoa»; 2.* e. **lurrun**
lurrinontzi «lurrina edukitzeko ontzia»
lurrontzi
lurrontzigintza
lurrun «gasa»
     lurrun (-) makina
lurrundu, lurrun(du), lurruntzen *da/du* ad.
lurrunkor
lurrinontzi «lurrunez dabilen ontzia»
lursagar batez ere *Ipar.* «patata»
lurtar
lurtu, lur(tu), lurtzen *da* ad.
lusuil
luteranismo
luterano
luto *Heg.* iz. h. **dolu**
lutxo: *Esocidae*
luzabide
luzaezin
luzagarri
luzakeria
luzakin
luzakor
luzamen
luzamendu *Ipar.*
luzanga
luzapen

luzara adlag. «luzarora»: *Ihintz handiak luzara kalte egiten dio ardiari*

luzaran izond.: *Begi luzaranak dituzte ekialdekoek*

luzarazi, luzaraz, luzarazten, *du* ad.

luzaro

luzaro gabe

luzaroan

luzaroko

luzarora

luzarotxo

luzatu, luza, luzatzen, *da/du* ad.

luzaz

luze

luze-labur

luze-zabal

luzeki *Ipar.* «luzaro, luzaz»

luzera

luzerna: *Medicago sativa subsp. sativa*

luzetasun

luzetsi, luzets, luzesten, *dio* ad.: *luzetsi dio hitzaldiari*

luzetxo

luzexko

luzoker = **pepino** (*Heg.*): *Cucumis sativus*

m «metro»ren nazioarteko sinboloa
madari
madari-dantza
madarikatu, madarika, madarikatzen, *du* ad.
madarikazio
madariondo: *Pyrus communis*
madura batez ere *Bizk.* «padura»
mafrundi *Ipar* «buruko hotzeria»
mafrunditu, mafrundi(tu), mafrunditzen;
Ipar du ad.
magal
magalpe
magia
magiko
magina *Zah.* «ezpata eta antzeko armak gor-
detzen diren zorroa»
magisteritza* e. 1. **irakasle (-) ikasketak**:
Magisteritza ikasi zuen* e. *Irakasle ikasketak*
egin zituen; 2. *Magisteritza-eskola** e. *Ira-*
kasle-eskola
magistratu
magnesio
magnetiko
magnetismo
magnetita
magnetofono
magnitude *Fis.*
magnolia: *Magnolia sp.*
mago: *Errege magoak*
magurio = karrakela: *Littorina littorea*
mahai
gau (-) mahai
mahai(-) inguru
mahai (-) futbol
mahaiburu
mahaiburuko
mahaikide
mahaiko iz.
mahairatu, mahaira(tu), mahairatzen, *da/du*
ad.
mahaitxo
mahasgintza
mahaspasa
mahasti
mahastizain
mahats
mahatsardo *Zah* «ardo»
mahatsondo: *Vitis vinifera subsp. Vinifera*
mahel* e. **urrael**
mahuka
mahuka-hutsik
mahunga *Ipar* «mahuka»
mahunga-has *Ipar.*
maiatz

maiestate
mail* e. **maila**
maila
mailaka
mailadi = mailak
mailaka
mailakatu, mailaka(tu), mailakatzen, *du* ad.
mailaketa
mailakide
mailasto *Bizk.* «artoaren lastoa»
mailatu, maila(tu), mailatzen; 1 *da/du* ad.:
fruta mailatua; 2 era burutua iz. gisa: *maila-*
tuak egin dizkiote gure autoari
mailatune *Bizk.*
mailegatu, mailega, mailegaten, *du* ad.
mailegu
mailu
mailu-arrain: *Sphyrna sp.*
mailuka 1 adlag.
mailuka 2 *Bizk* iz. «mailu txikia»
mailukada
mailukari
mailukatu, mailuka(tu), mailukatzen, *du* ad.
mailuki *Bizk* «marrubia»
mailutzar
mailuxka
maina 1 «amarrua»; 2 *Ipar* «arta»; 3 «hau-
rraren negar-zotinak»
mainatu 1, maina(tu), mainatzen; *du* ad *Ipar.*
Zah., «mainak, xerak egin»
mainatu* 2 e. **bainatu**
maidire = mihise, izara
maingu = herren
maingueri
mainguka
mainontzi izond.: *Ume mainontzia*
mainu* e. **bainu**
maionesa
maiorazko
maiordomo *Heg.*
maira g. er. «azpila, aska»
mairu
maiseaketa
maiseatu, maisea, maiseatzen, *du* ad.
maiseatzaile
maiseo
maistra
maisu
maisukeria
maisuki
maisulan
maisutasun
maisutza
maitabera

maitagarri
maitagarriki
maitagarritasun
maitakeria
 maitakor* e. **maitekor**
maitale
maitarazi, maitaraz, maitarazten
maitasun
maitatu, maita, maitatzen
maitatzaile
maite
     maite egin
     maite-maite egin
maite izan (geroaldian, *maiteko* nahiz *maite izango*)
maiteki
maitekor: *Jainko maitekorra*
maitemin
maitemindu, maitemin(du), maitemintzen, *da* ad.
maiteño
maitetsu
maitetxo
maitez adlag. «maitasunez»
maiuskula = letra larri
maiz
     maizenik
     maizko izlag.: *maizko erabilera*
maiztasun
maizter
maiztertza
maiztu, maiz(tu), maizten, 1 *Bizk.* batez ere «(arropa) hondatu, higatu, 2 «(zerbait) maiz egin»
maiztxo
majo *Heg Lgart.* adlag.
 makailao* e. **bakailao**
makako: *Macaca sp.*
makakorro «abere nagusien orroa»
makal 1 iz.: *Populus sp.*
makal 2 izond. «ahula»: *ez zen hura lan makala!*
makalaldi
makaldu, makal(du), makaltzen *da/du* ad.
makalik
makaltasun
makar 1 iz. «betazal-ertzetan pilatzen den malko lehortua»
makar 2 *Bizk. g.* er. izond. «txikia, ahula»
makarroi
makatu, maka(tu), makatzen, *da/du* ad. *Ipar* «mailatu»
makatz 1 iz. «fruitu-zuhaitz txertatu gabea, eta horrelakoen fruitua (batez ere madaria)»; 2 izond. «txertatu gabea»

makestu, makets/makestu, makesten, *du* ad.
maketa
maketo *Heg.* (mespreziozko hitza)
makets izond. «kamutsa»
makila
     makil dantza
makilada
makiladaka adlag. «makilaka»
makiladun
 makilaia» e. **makillaje**
makilaka
makilakada
makilakari «makila-kolpeka ari dena»
makilakatu, makilaka(tu), makilakatzen *du* ad
makilari «makilekin jolasean ari dena»
makilatu, makila(tu), makilatzen, *du* ad
makilazo *Heg. Lgart.*
makillaje
makillatu, makilla, makillatzen, *da/du* ad.
makina
makina bat: *makina bat lagun gaixotu zen bidean; makina bat gizagaixok galdu du hor bizia*
makina-erreminta *Heg. h.* **makina** (-) **tresna**
makina (-) **tresna**
makineria
makinista *Heg.*
mako
makodun
makola *Ipar. h.* **makulu**
makotu, mako(tu), makotzen, *da/du* ad.
makulu
makur 1 izond.
makur 2 batez ere *Ipar. iz.* «ezbeharra, istri-pua»
makurbide
makurdura
makurgaitz
makurka
makurkeria
makurki
makurraldi
makurrarazi, makurraraz, makurrarazten, *du* ad.
makurrera
makurtasun
makurtu, makur(tu), makurtzen, *da* ad.
 makutsik* e. **mahuka hutsik**
malapartatu, malaparta, malapartatzen, 1 *du* ad. *Ipar.* «barreiatu, hondatu»; 2 izond. *Heg. Lgart.* «madarikatua»
malaria

malatu «erretena»

malba

malba zuri: *Malva sp.* + *althaea sp.*

malda 1 «aldapa»: *malda(n) gora* (egin, joan, etab.); *malda(n) behera* (abiatu, amildu, etab.); 2 *Ipar.* «babesa, geriza»: *haize-maldan*

maldatsu «aldapatsua»

maldatu, *malda(tu)*, *maldatzen*, *du* ad. «ba-
bestu»: *bere burua maldatzeko*

maldizio = birao

malenkonía *Liter.*

malenkoniatsu *Liter.*

malenkoniatu, *malenkonía(tu)*, *malenkonía-*
tzen, *da* ad. *Liter.*

malerus *Zub. h. malurus*

malet *Ipar.* «ahula»

maleta

malezia

maleziatsu

malgu

malguki 1 *adlag.* «malgutasunez»

malguki 2 iz. «gorputz edo gailu elastikoa»

malgutasun

malgutu, *malgu(tu)*, *malgutzen da/du* ad.

malizia* e. **malezia**

malkar 1 iz. «aldapa»; 2 izond. «aldapa-
tsua»

malkartsu

malkartu, *malkar(tu)*, *malkartzen*, *da/du* ad.
«*amildu*»

malko

malmutz «maltzurra»

malta

malto* e. **mantso**

maltzur

maltzurkeria

maltzurki

maltzurtasun

maltzurtu, *maltzur(tu)*, *maltzurtzen*, *da* ad.

malur *Ipar.* batez ere, «zorigaitza»: *Oi ene*
malurra!

malurtu, *malur(tu)*, *malurtzen*, *da/du* ad.
Ipar. «kaltetu; kalte egin»

malurus

maluruski

maluta

mama *Haur.* «edaria»

mamala *Herr.* (emakumez mintzatuz) «me-
melo»

mami 1 iz.: ogiaren mamia; 2 iz. *Gip.* «ga-
tzatua, gaztanbera»; 3 izond.: adiskide mamia

mamidun

mamigabe

mamitsu

mamitu, *mami(tu)*, *mamitzen*, *da/du* ad.

mamorro *Gip.* «zomorroa»

mamu

mamurtu, *mamur*, *mamurtzen*, *du* ad. *Bizk.* 1
«*mastekatu*»; 2 «hausnartu, gogoan erabili»

mamut: *Mammot sp.*

mamutxa «zomorroa»

mana «Jainkoak israeldarrei basamortuan
igorri zien janari miragarria»

manaeraz

manaiatu* e. **maneiatu / maneatu**

manak pl. *Ipar.* «(Eliz) deiak»

manamendu *Ipar.* «agindua»

manatu, *mana*, *manatzen*, *du* ad. *Ipar.* eta
Naf.

manatzaille *Ipar.*

mandako iz. «mando gaztea»

mandarin

mandarina

mandarinondo: *Citrus deliciosa*

mandatari

mandataritza

mandatu

mandazain

mandeuli: *Hippobosca equina*

mandil *Ipar.* «bidelapurra; gizatzarra»

mandio

mando

mandotegi

mandragora: *Mandragora officinarum*

mandrain *Ipar.* «nagia, alferra»

maneatu 1 «atundu, prestatu»; 2 «(janaria)
prestatu, ondu»; 3 «(lurra) landu»

maneatzaile

maneiatu, *maneia*, *maneiitzen*, «erabili»: *ar-*
mak maneiatu

manera *Ipar.* eta *Naf.*

manex *Zub.*

manganeso

mangolino *Bizk.* = **karrakela**

manierismo

manierista

manifestatu

manifestazio = (kale) agerraldi

manifestu

manikeismo

manikeo

maniura (musika(-)tresna)

manta *Heg.* «burusia, tapakia»

mantal 1 «jantziak ez zikintzeko, horien gai-
nean jartzen den soinekoa»; 2 «gorputzaren
aurreko aldea babesteko, gainerako jantzien
gainean ezartzen den jantzia»

mantar 1 1 *Ipar.* «emakumeen atorra»; 2: *abarka-mantarrak*
mantar 2 «enplastua»
mantelina
mantendu, *manten*, *mantentzen*, *da/du* ad. 1 «(abereak) elikatu»; 2 «iraun edo iraunarazi, atxiki»
mantenimendu* e. **mantentze**
mantentzaile
mantentze: *mantentze (-) lanak*
mantenu: *mantenua eta soldata*
mantso
mantsoki
mantsotasun
mantsotu, *mantso(tu)*, *mantsotzen*, *da/du* ad.
mantu *Heg.*
mantxa *Heg. Herr.* «orbana»
mantxu *Heg. Herr.* «besomotza»
manu
manupeko *Ipar.*
maoismo
maoista
mapa
mapatxe: *Procyon rotor*
mara-mara adlag.: *elurra mara-mara ari*
marabedi
maradikatu* e. **madarikatu**
marapilo *Bizk.* «korapiloa»
marasma *Bizk.* «armiarma»
maratila
maratz
maraztasun
marbre *Ipar. g. er. h.* **marmol**, **haitzurdin**
mardo *Bizk.* «mardula»
mardotasun *Bizk.*
mardotu, *mardo(tu)*, *mardotzen*, *da/du* ad. *Bizk.*
mardul *izond. eta adlag.*
mardulik adlag. «mardul»
marduldu, *mardul(du)*, *mardultzen*, *da/du* ad.
mardultasun
marea
mareabehera «itsasbehera»
mareagora «itsasgora»
marexal 1 *Ipar.* «albalaria»
marexal 2 *Ipar. h.* **mariskal**
marfil h. **boli**
margarina
margo = **pintura**
margolan
margolari
margotu, *margo(tu)*, *margotzen* = **pintatu**
margul

marguldu, *marguld(du)*, *margultzen*, *da/du* ad.
margultasun
mari (elkartuen lehen osagai gisa erabilia; erdeinuzkoa da): *mari-maistra*; *mari-maisu*; *mari-matraka*; *mari-mutil*; *mari-mutiko*; *mari-motrailu*; *mari-gizon*; *marizikin*
marian adlag. *marian berotu*; *marian egosarazi*; *marian egosi*
mariburduntzi
marigorri(ngo) = **katalingorri**, **amona mantangorri**: *Coccinellidae*
marihuana
marijesi *Pl.* «Gernikaldeko gabon-kantak»
marina
marinel
marioneta* e. **txotxongilo**
mariorratz: *Libellula*
maripulis *Ipar.*
mariskal
marisorgin: *Mantis religiosa*
maritzar «emagaldua»: *maritzar adinbat manestzar bada munduan*
marka 1 «seinalea, ezaugarria»
marka 2 1 (kiroletakoa): *marka hautsi*, *marka berdindu*; 2 (merkataritzakoa): *industri( )marka*
marka 3 «golde-mota»
markatu, *marka(tu)*, *markatzen*, *du* ad.
markes
markesa
markets
marko
marloi
marmalo *Ipar.* «zomorroa»
marmar
marmarrean
marmarka
marmario *Gip.* «marmarra»
marmarti
marmelada = **konfitura**
marmita
marmitako
marmoka: *Kl. Scyphozoa*
marmol
marmola* e. **marmol**
marmolari
marmota: *Marmota sp.*
marmuka* e. **marmoka**
marmutxa *Ipar.* «zomorroa»
marra
marraga* e. **marrega**
marraka «ardien, ahuntzen,... orroa»
marraka egin

marrakaldi
marrakari
marraketa
marraño
marranta 1 «eztarri latza»; 2 *Ipar.* «buruko hotzeria»
marraska batez ere *Ipar.* «orroa» *nigar-marraskak*
marraskari
marraskatu, marraska(tu), marraskatzen, *du* ad.
marraskilo* e. **barraskilo**
marratu, marra(tu), marratzen, *du* ad.
marratxo
marratzaile
marraza *Ipar.* «ganibet handia»
marrazketa
marrazki
marrazkigile
marrazkilari
marrazo: *Lamnidae*
marraztu, marraz(tu), marrazten, *du* ad.
marrega «artilezko oihal arrunta»
marro
marroi
marru
marruka
marrubi: *Fragaria vesca*
marruma
marrumaka
marrumalari
marruskaldi
marruskatu, marruska, marruskatzen, *du* ad.
marrusketa «zurginaren lanabesa»
marteilu *Ipar.* «mailu, mailuxka»
marti *Bizk.* h. **martxo**
martin: *Uris sp.* + *Cephus sp.*
martin arrantzale: *Alcedo atthis*
martineta h. **martin arrantzale**
martinsalto *Ipar.* eta *Naf.* h. **matxinsalto**
martir *Ipar.* h. **martiri**
martiri
martirio
martiritza 1 «martirioa»; 2 «martiri izatea»
martirizatu, martiriza, martirizatzen
martitzen *Bizk.* h. **astearte**
martopil
martxa
martxandiza *Ipar.* h. **salgai**
martxo
martxuka *Ipar.* «masusta»
martzal *Heg.* «sendoa, indartsua»
maruga *Zub.* «arbolako masusta»
marugatze *Zub.* «masustondoa»

marxismo
marxista
masa
masaia* e. **masaje**
masail
masaileko
masailekoka
masailezur
masaje
masakratu, masakra, masakratzen, *du* ad.
masakre *Ipar.* «sarraskia»
maska *Ipar.* h. **maskara**
maskal
maskaldu, maskal(du), maskaltzen
maskara «mozorroa»
maskarada
maskor
maskordun
maskur «eskuetako gogorrunea»
maskuri 1 «genu-zorroa»; 2 *Ipar.* «maskurra»
maskurtu, maskur(tu), maskurtzen, *da/du* ad.
masoi *Heg.*
masokismo
masokista
masoneria *Heg.*
masopa* e. **mazopa**
maspil «mailatua, akatsa»
maspildu, maspil(du), maspiltzen, *da/du* ad.
maspildura
masta
mastadi = **mastak**
mastekatu, masteka, mastekatzen, *du* ad.
mastodonte
masusta: *Rubus sp.* + *Mora sp.*
masustondo: *Mora sp.*
matalaz *Ipar.* h. **lastaira**
mataza
matela *Ipar.* «masaila»
matelezur
matematika
matematikari iz.
matematiko izond.: *kalkulu matematikoak*
matematikoki
materia 1 «gaia»
materiazko
materia 2 *Herr.* «zornea»
materiadun
materiagabe
material iz. eta izond.
materiale* e. **material**
materialismo
materialista

mato *Ipar.* «makila lodia»
matoi «gatzatu bildua gazta egiteko»
matrail «masaila»
matraileko
matrailezur
matraka *Bizk. Herr.* «istilua, iskanbila»
matrikula
matrikulatu, matrikula(tu), matrikulatzen,
da/du ad. Heg.
matrize *Mat*
matutia *pl.*
 matxet* e. **matxete**
matxete «aihotz (-) mota»
matxinada
matxinatu, matxina, matxinatzen
matxingorri *Bizk.*
matxino
matxinsalto *Saltatoria*
 matxite* e. **matxete**
matxura
mau h. miao
 mauka* 1 e. **mahuka**
mauka 2 «aukera aparta»
mauka-mauka (janari buruz mintzatuz)
maukari h. miaulari
mausoleo
maximo *Mat.*
mazal izond.
mazapan
mazela *Ipar.*
mazelako *Ipar*
mazi
mazopa: *Phocaena phocaena*
mazpil «fruitua»: *Sorbus torminalis*
mea
meategi
meatoki
meatzari
meatzaritz
meatze
medaila «domina»
mediku iz
medikuntza
medio *Pospos.* : *hori dela medio*
 -ren **medioz** *Ipar.*
meditatu, medita, meditatzen: *Erl.* «medita-
 zioa egin»
meditazio
medium
medizina h. **sendagai**
medusa «marmoka»
megafono
mehaka 1 «bide meharra»
mehaka 2 «aldaka, gorputz-alboa»
mehaka (-) hezur
mehar
mehargune
mehartasun
mehartu, mehar(tu), mehartzen *da/du ad.*
mehastu *Ipar.* «mehetu»
mehats *Ipar.* «mehea»
mehatu *Ipar.* h. **mehetu**
mehatxagarri
mehatxari
mehatxatu, mehatxa, mehatxatzen, *du ad.*
mehatxatzaile
mehatxu
 mehatxu egin
mehatxuka
 mehatz(e)* e. **meatze**
mehazketa
mehaztu, mehaz(tu), mehazten, *Bizk. da/du*
ad. «bakandu»
mehe
 mehe egin
meheki
mehetasun
mehetu, mehe(tu), mehetzen, *da/du ad.*
mekanika 1 *Ipar.* «tresna, makina»
mekanika 2 «Fisikaren atala»
mekanikari iz. «makinak muntatzen edo
 konpontzen dituen langilea»
mekaniko izond.
mekanikoki
mekanismo
mekano «jostailua»
mekanografia
mela-mela egin
melankolia «malenkonia»
melatu, mela, melatzen, *ad.*: *fruitu melatuak*
melodia
melodrama
melo: *Cucumis melo*
melokotoi *Heg.* h. **mertxika**
memelo *Herr.*
memento
memoria h. 1 **oroimen**; 2 **oroitzapen**
memorio *Ipar.* h. **oroimen**
men
 men egin
menda: *Mentha species*
mendabeltz: *Mentha spicata*
mendafin: *Mentha piperita*
mendate
mende 1 «ehun urteko denbora-bitartea»
mende 2 = menpe
 -ren **mende** «-ren mende»
mende: *etsaien mende* *erori ziren*

mendean hartu
mendera
mendetik
mendebal
mendebal-haize
mendebal alde
mendebalde «mendebal alde»
mendekari
mendekatu
mendekatzaile
mendekio *Ipar.* h. **mendeku**
mendeko
Mendekoste
mendekotasun «mendetasunaĭ
mendeku
mendel
menderaezin
menderagailu *Gram.*
menderakaitz
menderakuntza
menderarazi, **menderaraz**, **menderarazten**,
dio ad.
menderatu, **mendera**(tu) **menderatzen**, *du* ad.
menderatzaile
mendetasun
mendeurren
mendemuga
mendi
mendialde
mendiarte
mendigoizale
mendigoizaletasun
mendigune: *erdialdeko mendigune*
mendikate
mendilerro
mendipe
menditar
menditsu
menditzar
mendixka
mendizain
mendizale
mendizaletasun
mendratu, **mendra**, **mendratzen**, **batez ere**
Ipar. «gutxitu; ahuldu»
mendre **batez ere** *Ipar.*
den mendrena
mendretasun
meneko *Ipar.*
meneratu, **menera**(tu) **meneratzen**, *du* ad.
Ipar.
mengel «ahula, erkina»
mengeldu, **mengel**(du), **mengeltzen**, *da/du*
ad. «ahuldu, erkindu»

menhir
meninge
meningitis
menpe = mende 2
menstu, **ments/menstu**, **mensten**, *Ipar.* **zaio**
ad. 1 «ments izan, falta izan» 2 *da/du* ad. «er-
geldu, zozotu»
menta*» 1 e. **benta**
menta 2 «arrakasta»
menta izan *du* ad. *Ipar.* «arrakasta izan»
ments 1 *Ipar.* **izond.**; 2 *Zub.* iz. «eskasia, hu-
tsa»
ments izan *Zub.* «falta izan, eskas izan»
mentu «txertoa»
mentura
menturan
menturaz «beharbada»
menturazko
menturatu, **mentura**(tu), **menturatzen**, *da* ad.
menu
mera h. **alkate**, **auzapez**
merzi iz.
merzi onez
merzi izan, **merzi**, **merziko**, *du* ad. *merzi*
du nolakoa den adieraztea; bere saria merzi
du langile zintzoak
merzidun
merzimendu
merzitu, **merzi**(tu), **merzitzen**, *du* ad.
meridiano
merindade
merio
meritu *Herr.*
merkaldi* e. **merkealdi**
merkantzia *Heg.* h. **salgai**, **gai**
merkatalgo = merkataritza
merkatar
merkataritza = merkatalgo
merkatu 1 iz
merkatu 2, **merka**, **merkatzen**, *du* ad.
merkaturatu, **merkatura**(tu), **merkaturatzen**,
Ekon., *du* ad.
merke
merkealdi
merketu* e. **merkatu 2**
merketxo
merkurio «zilarbizia»
merla *Ipar.* «tupa»
merlatu* e. **melatu**
mero: *Epinephelus guaza + Polyprion ame-*
ricanus
mertxika
mertxikondo: *Prunus persica*
mertzenario

mesede
 mesede egin
 mesedez
 mesedegarri
 mesedegile
 mesfidantza
 mesfidatu, mesfida, mesfidatzen, *da* ad.
 mesianismo
 mesias
 mespretxatu, mespretxa, mespretxatzen,
Ipar. «gutxietsi» *du* ad.
 mespretxu *Ipar.* «gutxiespena»
 meta
 metaka
 metafisika
 metafisiko izond.
 metafora
 metagailu
 metahizkuntza
 metaketa
 metal
 metal (-) ur
 metal (-) iturri
 metalezko
 metalgintza
 metaliko
 metalurgia
 metalurgiko
 metamorfosi
 metano
 metanol
 metatu, meta(tu), metatzen, *du* ad.
 metatzaile
 meteorito
 meteorologia
 metodo
 metodologia
 metodologiko
 metraila
 metrailadore
 metrailatu, metraila(tu), metrailatzen, *du* ad.
 metraileta
 metrika
 metriko
 metro
 metro kubiko
 metro karratu «metro koadroa»
 metro koadro
 metropoli
 metxa
 meza
 meza atera
 meza eman
 meza entzun

meza lagundu
meza nagusi
 mezalagun
 mezenas
 mezerdi
 meziprezatu* e. **mespretxatu**
mezu
mezulari
mezularitza
mezutu, mezu(tu), mezutzen, *Ipar.* 1 *du* ad.
 «agindu, manatu»; 2 *dio* ad. «mezua igorri»
mg «miligramo»ren sinbolo nazioartekoa»
miaka *Ipar.* «miatuz»
miaketa
miatu, mia, miatzen
miatzaile
miau
 miauka
miaulari
miazkatu, miazka(tu), miazkatzen, *du* ad.
miaztu, miaz, miazten, *du* ad.
 midiko* e. **mediku**
 midikuntza* e. **medikuntza**
mihi
mihi-arrain: *Fam. Soleidae*
mihidun
mihigabe
mihilu: *Foeniculum vulgare subsp. Vulgare*
var. Azoricum.
mihimen
mihipeko
mihise = izara, maindire
mihise (-) denda
mihiseria
mihura: *Viscum album*
mihuri *Ipar.* *g. er.*
mika (*Izendegia*) : *mika*: *Cyanopica* + *Haematopus* + *Pica sp.*; *mika (arrunt)*: *Pica pica*
mikatz «mingotsa»
mikaztasun «mingostasuna»
mikaztu, mikatz/mikaztu, mikazten: «mingostu»
miko
mikelete
mikologia
mikologiko
mikra h. mikroi
mikrobio
mikrobiologia
mikrobus
mikrofilm
mikrofono
mikroi
 mikrokosmo* e. **mikrokosmos**

mikrokosmos
mikrometro
mikroskopio
mila: *bosna mila pezeta zor dizkigute*
mila bana: *mila bana pezeta ordaindu*
dugu bazkaria
milatan = miletan
mila esker
milagarren
milagro h. **mirari, mirakulu**
milaka
milako
milaren
milesker *Ipar. mila esker*
miletan = milatan
milia
miliar «mila milioi»
miliarka
miligramo
milika batez ere *Ipar. 1 iz. bildotsak, sortu delarik, behar du amaren milika; 2 adlag. milika ari da*
milikarazi, *milikaraz, milikarazten*
milikari
milikatu, *milika(tu), milikatzen, du ad.*
mililitro
milimetro
milioi
milioika
militante
militantzia
militar
militarismo
milizia
milu* e. mihilu
mimosa: *Acacia dealbata*
min 1 1 iz.; 2 izond.: *piper mina; edari mina*
min egin
min eman
min hartu
min izan
min hori
min 2 *Bizk. «mihia»*
minagre *Ipar. h. ozpin*
minbera 1 izond.
minbera 2 iz. *Mimosa pudica*
minberakaitz
minberatasun
minberatsu
minberatu, *minbera(tu), minberatzen, da/du ad.*
minbizi
minbizidun
mindegi * e. **mintegi**

mindu, *min(du), mintzen, da/du ad.*
mindura
minduri *Ipar. «erostaria, hiletaria»*
mineral
mineralogia
mingain «mihia»
mingar *Zub. «mingotsa, garratza»*
mingarratz: *Rumex acetosa*
mingarri
mingor: *Gallinago gallinago*
mingorri «elgorria»
mingostasun
mingostu, *mingots/mingostu, mingosten, da/du ad.*
mingots
mingrana
mingranondo: *Punica granatum*
minigona
minimo *Mat.*
ministergoa* e. **ministerio**
ministerio
ministeritza* e. **ministerio**
ministrari* e. **ministro**
ministraritza* e. **ministerio**
ministro
minki
minkor
minoria* e. **gutxiengo**
mintasun
mintegi
mintsu
mintu* e. **mindu**
mintz
mintzabide
mintzaera 1 «mintzatzeko modua»
mintzaera* 2 e. **mintzaira**
mintzagai
mintzaide
mintzaira
mintzalari
mintzaldi
mintzaleku
mintzamen
mintramolde
mintzarazi, *mintzaraz, mintzarazten, du ad.*
mintzategi
mintzatu, *mintza, mintzatzen, da ad.*
mintzatzaile
mintzo iz
mintzo izan
mintzura
minuet
minus *Mat.*
minuskula = letra xehe

minutu
miñoi
miokardio
miopia
mira iz. «mirespena»
mira egin: 1 «harritu» 2 «norbaiten edo zerbaiten falta nabaritu»
miraz (egon, gelditu, jarri,...)
mirabe
mirabetu, mirabe(tu) , mirabetzen, *da/du* ad
mirabetza
miragarri
miragarrizko
miragarriki *Ipar*
miragarriro
miragarritasun
mirail *Ipar.* «ispilua»
mirakulu *Ipar.* = **mirari**
mirakuluz
mirakuluzko
mirari
mirariz
mirarizko
mirarigile
miraritsu
miraritu, mirari(tu), miraritzen. 1 *da/du* ad. «harritu» 2 *du* ad. «miretsi»
miratu, mira(tu), miratzen, batez ere *Ipar. da/du* ad.
miresgarri
miresle
mirespen
miretsarazi, miretsaraz, miretsarazten, *dio* ad.
miretsi, mirets, miresten: 1 *du* ad.: *haren bertutea miretsi zuten paganoek;* 2 *da* ad.: *han ikusi zuenaz miretsi zen*
mirotz «gabiraia»
mirra
mirrin
mirrindu, mirrin(du) , mirrintzen, *da/du* ad.
mirto: *Myrtus communis*
miru: *Milvus milvus*
misanthropo
misera: *Homarus gammarus*
miseria
miserikordia *Zah.* «errukia»
miserikordios(o) *Zah.* «errukiorra»
misio Erl.: *misioetara joan*
misiolari
misioalaritza
misionest *Ipar.* h. **misioalari**
misterio
misteriozko

misteriotsu
mistika
mistiko
miter: *Juniperus sabina*
mitiko
mitin
mitinlari
mito
mitologia
mitologiko
mitra
mitradun: *abade mitraduna*
mitrailus* e. **metrailadore**
mitxa* e . **metxa**
mitxeleta h. **tximeleta**
mitxirrika *Gip.* h. **tximeleta**
mitxoleta: *Papaver rhoeas*
mixkandi *Zub.* «morroia, zerbitzaria»
mizkin
mizpirira
mizpirondo: *Mespilus germanica*
Japoniako mizpirondo: *Eriobotrya japonica*
mizto iz. «suge eta muskerren mihia»
ml «mililitro» ren sinbolo nazioartekoa»
mm «milimetro» ren sinbolo nazioartekoa»
mobitu* e. **mugitu**
moda
modan egon
modan izan
modan jarri
modal
modelo
modernismo
moderno
modestia *Zah.* 1 «apaltasuna»; 2 «lotsa, modu ona (janzkeran)»
modu
modu onean: *modu onean* (edo) *modu txarrean erantzun;* *modu onean erositako tresna*
moduko (izen baten ondoren) *han ikusi genuen etxe moduko bat, handia*
modulu
moduzko izond.: *izan gaitezen apalak, moduzkoak, baketsuak*
moduzkotasun: *moduzkotasunez jantzi*
moduztatu, moduzta, moduztatzen, *Bizk. da/du* ad. «zerbaiti itxura ona edo egokia eman»
moeta* e. **mota**
mogitu* e. **mugitu**
moila «kaia»
moja

mojagai
mojategi
mokadu
mokanes *Ipar.* «musuzapia»
mokasin
moketa
mokil *Bizk.* «mokorra, sokila»
moko
     moko-zuri *Ipar.*
mokodun
mokofin
mokoka
mokokada
mokokatu, mokoka(tu), kokokatzen, *da/du* ad
mokor
mokordo
mokortu, mokor(tu), kokortzen, *da/du* ad.
mol *Kim.*
moldaera
moldakaitz
moldakaizki
moldakaiztasun
moldaketa
moldakuntza
moldarazi, moldaraz, moldarazten, *du* ad.
moldatu, molda, moldatzen, *da/du* ad.
moldatzaile
molde
moldegabe
moldiztegi
molekula
molekular
molestatu *Heg. Herr.* h. eragotzi
molestia *Heg., Herr.* h. eragozpen
molokot egin *Bizk.* «porrot egin»
moltsa *Ipar.* «diru (-) zorroa»
moltsa *Bizk.* «multzo nahasia»
moltsotu, moltsotu(tu), moltsotzen, *Bizk. da/du* ad.
momentu 1 *Heg. Lgart.* h. memento
momentu 2 *Fis.*
momia
monarka
monarkia
monarkiko = erregetiar
monastegi* e. **monasterio**
monasterio
moneda* e. **moneta**
moneta 1 h. **diru, dibisa**: *Europako moneta(-)batasuna* h. *Europako diru(-)batasuna*; *dirua bi monetatan daukat* h. *dirua bi dibisatan daukat*; *lira Italiako moneta da* h. *lira Italiako dirua da*; **2*** e. **txanpon, xehe**: *hiru moneda** e. *hiru txanpon*

monje *Heg. Zah.*
monogamia
monografia
monolito
monopolio
monopolizatu, monopoliza, monopolizatzen, *du* ad.
monoteismo
monoteista
monotonia
monotono
monstru(o)* e. **munstro**
monumentu
moral
moralismo
moralista
moralitate «moralitasuna»
moralitasun
mordo
mordoilo
mordoilokeria
mordoilotu, mordoilo(tu), mordoilotzen, *du* ad.
mordoilozale
mordoka
mordoxka
mordoxkaka
more
moretu, more(tu), moretzen, *da/du* ad.
morfema
morfina
morfologia
morfologiko
morko* e. **murko**
morkots
moro h. **mairu**
morokil
moropilo *Bizk.* h. **korapilo**
morroi
morroilo «zerraila»
morroin h. **borraja**
morrontza
morrosko
mortero 1 «kareorea» **2** «arma»
mortsa: *Odobenus rosmarus*
mortu *g. er.* «basamortua»
mosaiko
moskete
mosketoi
mostaza *Heg.* h. **ziape**
mosu* e. **musu**
mota
motel 1 izond.
motel 2 *Lgart.* (dei-hitz gisa erabilia): *bai, motel!*

motel 3 «hotel-mota»
motelaldi
moteldu, motel (du), moteltzen, *da/du* ad.
motelgarri
motelki
moteltasun
motibazio
motibo
 motin* e. **mutin**
moto 1 *Ipar.* «mototsa»
moto 2 «motozikleta, motorra»
motodun
motor 1 «makina»; 2 «motozikleta»
motordun
 motore* e. **motor**
motots
motozikleta
motrailu «aleak kolpeka apurtzeko tresna»
motroilo *Bizk.* 1 izond. «potoloa»; 2 iz. «multzo nahasia»
motxaile «ijitua, buhamea»
motxila *Heg.* «bizkar (-) zorroa»
motz
motzaldi
motzarazi, motzaraz, motzarazten, *dio* ad.
motzondo
moxal
mozarabiar
mozarabiera
mozkeria
mozketa
mozki *Ipar.:* *mozki eta idorki erantzun zioten*
mozkin «etekina»
mozkindu, mozk(du), mozkintzen, *Ipar. du* ad. «murriztu»
mozkor
mozkorgarri
mozkorkeria
mozkorraldi
mozkorrarazi, mozkorraraz, mozkorrarazten, *du* ad.
mozkorrondo
mozkorti
mozkortu, mozkor(tu), mozkortzen, *da/du* ad.
mozle *Ipar*
mozolo 1: *Athene noctua*; 2 (irain hitza)
mozolokeria
mozorro
mozorroto, mozorro (tu), mozorrotzen, *da/du* ad.
moztaile
moztasun
moztu, motz/moztu, mozten, *du* ad.

muble* e. **altzari**
mudakor
mudakortasun
mudantza
mudarazi, mudaraz, mudarazten, *du* ad.
mudatu, muda, mudatzen, *da/du* ad.
 mueta* e. **mota**
muga
mugaezin
mugagabe
mugagabetasun
mugagaitz
mugagarri
mugaketa
mugakide
mugakidetasun
mugako
mugalde
mugarri
mugarritzatu, mugarritza, mugarritzatzen, *du* ad.
mugatu, muga(tu), mugatzen, *da/du* ad.
mugatzaile
mugazain
mugazaingo
mugazaintza
muger 1 *Ipar.* izond.; 2 *Bizk.* «legarra»
mugertasun *Ipar.*
mugertu, mugert(tu), mugertzen, *Ipar. da/du* ad. «zaildu, lastu, gogortu»
mugiarazi, mugiaraz, mugiarazten, *du* ad.
mugida
mugiezin
mugigaitz
mugikor
mugikortasun
mugimendu
mugita: *Arrhenaterum elatius*
mugitu, mugi, mugitzen, *da/du* ad.
mugon g. er. «aukera»
mugonean «ordu onean»
mugonez «ordu onez»
muilatu, muila, muilatzen, *Ipar. Zah.* «aingura bota» *da/du* ad.
muin 1 «hezurren barneko gaia; zerbaiten zatirik barnekoena»
muin 2 «musua, aurpegitik at ematen dena»
muin egin
muin eragin
muin eman
muindun
muinetaratu, muinetara(tu), muinetaraten, *da/du* ad.
muinkatu, muinka, muinkatzen

muino
muinotxo
muker
mukerkeria
mukertasun
mukertu, muker(tu) , mukertzen, *da/du* ad.
muki
mukieri
mukitsu
mukizu: *ume mukizua*
mukur *Bizk.* «enborra»
 mukurru* e. **mukuru**
mukuru 1 adlag.; 2: *hau da zorakeriaren mukurua!*
mukurutu, mukuru(tu) , mukurutzen
mulko *Ipar.* «multzoa»
mulkoka
multa h. **isun**
multiple *Mat.* «anizkoitza»
multzo
multzoka
multzokari
multzokatu, multzoka(tu), multzokatzen, *da/du* ad.
multzotasun
multzotu, multzo(tu), multzotzen, *da/du* ad.
 multzu* e. **multzo**
 mun* e. **muin**
mundu
munduratu, mundura(tu), mundurutzen, *da/du* ad.
mundutar
munduzale
munizio
muniziotegi
 muno* e. **muino**
munstro
munstrokeria
munta: *munta handiko gertakaria*
munta izan: *zer munta du horrek?*
muntatu, munta(tu), muntatzen: «antolatua», *du* ad.
mur-mur *adlag.*
muraila *Zah.* «harresia, murrua»
murde *Ipar. Zah.* : *Murde Etxepareren liburua*
murgil
murgil egin
murgilaldi
murgilarazi, murgilaraz, murgilarazten, *du* ad.
murgilari
murgildu, murgil(du), murgiltzen, *da/du* ad.
murko «suila»

murmur iz. h. **marmar**
murmuratu, murmura, murmuratzen, *Zah.*
 h. **marmar egin**, **marmarka jardun**
murmurazio *Zah.* h. **marmar**
murmurikatu, **murmurika**, murmurikatzen,
Ipar.
murriz
murrizgarri «murrizten duena»
murrizketa
murriztapen
murriztasun
murrizte
murriztu, murriz/murriztu, murrizten, *da/du* ad.
murru
murrutzar
murrik *Bizk.* «tutik»
murtxatu, murtxa, murtxatzen, *Ipar. du* ad.
murtxikatu, murtxika, murtxikatzen, *Ipar. du* ad. = **mamurtu**, **mastekatu**; **txikitu**
mus
musa
musde *Ipar. Zah.*
muselina
museo
musika *musika (-) terapia*
musikagile
musikaldi
musikari
musikatu **1**, musika(tu), musikatzen *Ipar.* «iseka egin» *du* ad.
musikatu **2**, musika(tu), musikatzen «musika jarri» *du* ad.
musikazale
musker **1** iz. *Lacertidae*; **2** izond. *Jas.* «berdea»
muskertu **1**, musker(tu), muskertzen, *Ipar.* «haserretu», *da* ad.
muskertu **2**, musker(tu), muskertzen, «berdatu», *da/du* ad.
musketa
 muskete* e. **moskete**
muskil «kimua»
muskildu, muskil(du), muskiltzen, *da* ad.
muskiltsu
muskuilu: *Mytilus edulis*
 muskulo* e. **muskulu**
muskulu «giharra»
muslari
mustarda *Ipar.* h. **ziape**
 mustio* e. **muztio**
mustra *Ipar.* «itxura»
 mustro* e. **munstro**
mustupil *Ipar.* «muturra, aurpegia»

mustupilka *Ipar.* «ahoz behera»
mustupilkatu, mustupilka(tu), mustupilkatzen, *Ipar.*: 1 «mustupilka erori» *da ad.*; 2 «muturrekoa hartu edo eman» *du ad.*
mustur* e. **mutur**
musu 1 «laztana, muina, pota» ; 2 «aurpegia, begitartea»
     musu eman
     musu-huts
     musu (-) truk
musuka
musukatu, musuka(tu), musukatzen, *du ad.*
musulman
musuri *Ipar.*
musurika *Ipar*
musurikatu, musurika(tu), musurikatzen, *Ipar.* «lardaskatu»
musuzapi
mutazio *Biol.*
mutiko
mutil
     mutil (-) dantza
mutildu, mutil(du), mutiltzen, *da ad.*
mutilgo *Ipar.* eta *Naf.* «morrontza»
mutilzahar
mutilzahartu, mutilzahar(tu), mutilzahartzen, *da ad.*
mutilzale
mutin
mutinatu, mutina, mutinatzen, *da ad.*
mutiri *Ipar.*
mutiritasun *Ipar.*
mutiritu, mutiri(tu), mutiritzen, *Ipar.*, *da ad.*

mutu
     muturik
mutualdi
mutualitate
mutuarazi, mutuaraz, mutuarazten, *du ad.*
mutur
muturka
muturkatu, muturka(tu), muturkatzen, *du ad.*
muturreko
muturrekoka
muturtu, mutur(tu), muturtzen, *da/du ad.*
mutufasun
mututu, mutu(tu), mututzen, *da/du ad.*
     mututurik
mutxi *Ipar.*
mutxidura *Ipar.*
mutxikin
mutxiko «dantza-mota»
mutxitu, mutxi(tu), mutxitzen, *Ipar.*, *da/du ad.*
mutxurdin
 mutzitu* e. **mutxitu**
muxar: *Diplodus sp.*
muxika
muxurka
muzin
     muzin egin
muzinaldi
muzindu, muzin(du), muzintzen, *da/du ad.*
muzinka
muzinkeria
muztio

naba 1 G. er. «laua, zelaia» 2 *Zub.* «ibarra»
nabala *Ipar.* h. **labana**
nabar 1 izond. «kolore askotakoa»
nabar 2 iz. «goldearen zatia, hortza»
nabari
nabari izan *da/zaio/du* ad.: *nabari da zer gertatzen zaigun; nabari zaio ez dela hemengo; ez dut uste nabari ez dugun hutsa huts dei daitekeenik*
nabarigaitz
nabari garri
nabari tu, nabari(tu), nabaritzen, du ad.
nabarmen
nabarmen izan
nabarmendu, nabarmen(du), nabarmentzen, da/du ad.
nabarmengarri
nabarmenkeria
nabarmenki
nabarmentasun
nabarmentxo adlag
nabarri
nabartasun
nabartu, nabar(tu), nabartzen, da/du ad.
nabasai *Bizk.* «lau hortzeko golde (-) mota»
nabasi *Zub.* izond.
nabigari* e. **nabigatzaile**
nabigatu, nabiga, nabigatzen, da/du ad.
nabigatzaile
nabigazio = itsasketa
nafar
nafarrera
nafareri
nafartasun
nafta
naftaleno *Kim.*
naftalina
nagi
nagiak atera
nagialdi
nagiarazi, nagiaraz, nagiarazten, du ad.
nagikeria
nagiki
nagitasun
nagitu, nagi(tu), nagitzen, da/du ad.
nagusi
nagusiarazi, nagusiaraz, nagusiarazten, du ad.
nagusigo
nagusikeria
nagusiki
nagusiorde
nagusitasun

nagusitu, nagusi(tu), nagusitzen, da ad.
nagusitza
naharo* e. **naro**
nahas-mahas 1 adlag. «nahasirik»; 2 iz. «nahastea, nahaspila»
nahasarazi, nahasaraz, nahasarazten, du ad.
nahasbide
nahasdura *Ipar.* «nahasmendua, batez ere burukoa»
nahasgarri
nahasi 1, nahas, nahasten, da/du ad.
nahasian
nahasi 2 izond.: *arazo nahasia da hori*
nahasi-mahasi iz.
nahisialdi
nahaskeria
nahasketa
nahasle
nahasmendu
nahaspila
nahaspilatu, nahaspila(tu), nahaspilatzen, du ad.
nahastaile h. **nahasle**
nahastatu, nahasta, nahastatzen, batez ere Bizk. «nahasi»
nahaste 1 iz.; 2 adlag.: *gizon eta emakume nahaste dantzan ibiltzea*
nahastean
nahaste-borraste
nahasteka 1 adlag. «nahasian»; 2 iz. «nahastea»
nahastu, nahas, nahasten, h. nahasi
nahastura «zenbait gai nahasiz sortzen den gaia»
nahi 1. iz.; 2. *Bizk.* junt.
nahi... nahi *Bizk.* *Nahi txantxetan zoazela, nahi benetan zoazela...*
nahi izan, nahi izaten, nahiko/nahi izango du ad.
esan nahi izan *Ez dakit hitz horrek zer esan nahi duen*
nahiago izan
nahien izan
nahiera
nahierara *Mana gozoa biltzea asko zuten nahierara bazkatzeko*
nahiez *Ba al da, ezkontzeko, nahieza baino eragozpen handiagorik? Lanpostu batean nahiezik dagoena*
nahigabe
nahigabealdi
nahigabetsu
nahigabetu, nahigabe(tu), nahigabetzen, da/du ad.

nahikari
nahikeria
nahiko
nahikotu, nahiko(tu), nahikotzen *da/du* ad.
nahikunde «nahi izatea, nahikaria; bereziki, nahi izate hutsa edo ondoriorik gabea» *Bata-sunaren aldeko gogo bizia nabari genuen; nahiz, eta ez nahikunde*
nahimen
nahita
     nahita ere
nahitaez
nahitaezko
 nahitanahiez* e. **nahitaez, nahi eta nahi ez**
nahitara *Ipar.* «(bere) gogoz»
nahitasun
nahiz junt.
     nahiz eta
     nahiz... nahiz...
     nahiz... edo...
nakar *Nakarrezko kutxatila*
nano iz. eta izond.
narda
     narda izan
nardagarri
nardarazi, nardaraz, nardarazten *du* ad.
nardatu, narda(tu), nardatzen *da/du* ad.
nardo = **akara** *Valeriana celtica*
nare
     narerik
naretasun
naretu, nare(tu), narezen *da/du* ad.
narkotiko
naro
naroki
naroro
narotasun
narotu, naro(tu), narotzen *da/du* ad.
narra = **lera 1**
narras 1. izond. *Hizkera narrasa*; 2. adlag. «herrestan, arrastaka»
narraska «herrestan, arrastaka»
narraskeria
narraski
narrastari izond. *Suge narrastariak*
narrastasun
narrasti
narrastu, narras(tu), narrasten *da/du* ad.
 narrats* e. **narras**
 narraz* e. **narras**
 narrazti* e. **narrasti**
narriatu, narria(tu), narriatzen *Zah.*
narrio *Zah.* «akatsa, orbana»
narritamendu *Zah.*

narritatu, narrita, narritatzen *du* ad. «hase-rrearazi; zirikatu»
narru *Bizk.* h. **larru**
nartziso *Narcissus sp.*
nasa
nasai 1. *Ipar.* «ugaria, zabala»; 2. «lasaia»
nasaialdi *Bizk.*
nasaigarri *Bizk.*
nasaikeria *Bizk.*
nasaiki *Ipar.* «ugaritasunez»
nasaitasun *Ipar.* «ugaritasuna, joritasuna»; 2 *Bizk.* «lasaitasuna»
nasaitu, nasai(tu), nasaitzen *Bizk.* *da/du* ad.
naski *Ipar.* «nire ustez» *Bai naski!* «bai se-gurki»
Natibitate *Herr.* «Eguberria»
natura
natural
naturalismo
naturalista
naturaltasun
nausa *Ipar.* «burla, trufa»
 nausi* e. **nagusi**
naza *Ipar.* «erretena, ubidea»
nazaretar
nazi
nazio
nazioarteko
nazioartekotasun
nazional
nazionalismo
nazionalista
nazionalitate
nazionalizatu, nazionaliza, nazionalizatzen *du* ad. *Burdinbideak nazionalizatu zituzten*
nazionalsozialismo
nazionalsozialista
naziotasun *Finlandiarren naziotasuna asko indartu zen halako epetan*
nazismo
nazka
nazkagarri
nazkagarrikeria
nazkatu, nazka(tu), nazkatzen *da/du* ad.
neba *Bizk.*
     neba-arrebak
nebulosa = **izar-laino**
nederlandera
negar
     negar (-) anpulu
     negar egin
     negar eragin
     negarrari eman
     negar batean

negar (-) ontzi
negar (-) zotin
negarrez
negarbide
negargale *Naf.* «negargura»
negargarri
negargarritzko
negargura
negarraldi
negarti
negartsu
negartu, *negar(tu)*, *negartzen du ad.*
negatibo
negel *Ipar.* «larruazaleko erregosia»
negel (-) belar *Knautia arvensis*
negoziatu, *negozia*, *negoziazten du ad.*
negoziazio
negozio
negu
negualde 1 «Iparraldea»; 2 «negualdia»
negualdi
neguburu
negutar *izond.*
negute
negutegi h. **berotegi**
negutu, *negu(tu)*, *negutzen du ad.*
nehoiz *Ipar.* «inoiz»
nehola *Ipar.* «inola»
neholere *Ipar.* «inola ere»
nehon *Ipar.* «inon»
nehor *Ipar.* «inor»
nehorat *Ipar.* «inora»
nekabide
nekadura
nekaezin
nekagarri
nekaldi
nekarazi, *nekaraz*, *nekarazten du ad.*
nekatu, *neka*, *nekatzen da/du ad.*
nekazale
nekazalgo *Naf.* «nekazaritza»
nekazari *Nekazari (-) kooperatibak*
nekazaritza *Nekazaritza (-) produktua*
neke
neke izan *Neke da beleaz aztore egitea; ez zaiagu neke horrelakoak ulertzea; neke du hizkuntza ilun batek hizkuntza argi bati gogor egitea; neke izan duzu euskaraz ikastea?*

nekepe (batez ere leku-denborazko kasuetan)
neketsu
nekez 1 *adlag.* «eragozpen edo zailtasun handiz»
nekez 2 *izond.* «neketsua, zaila»
nekezia *Ipar.*
nekoso *Heg. Lgart.*
nekosta *Cupressus sp.*
nekrologia h. **hilberri**
nekropoli
nektar *Jainkoen nektarra*
neolitiko
neologismo
nerabe
nerabetasun
nerabezaro
nerau
nerbio
neska
neskame
neskametza
neskatila
neskato
neskatxa
neskazahar
neskazahartu, *neskazahar(tu)*, *neskazahartzen da/du ad.*
neskazale
neskenegun *Zub.* «larunbata»
net *Ipar. G.g.er.* «txit, oso»
neu
neumatiko* e. **pneumatiko**
neumonia* e. **pneumonia**
neurastenia
neureganatu, *neuregana*, *neureganatzen du ad.*²⁷
neuretu, *neure(tu)*, *neuretzen du ad.*
neurgai
neurgailu
neurgaitz
neurgarri
neurkera
neurketa
neurkizun
neurologia
neurona
neurosi
neurotiko
neurri

²⁷ *neureganatu, neuretu, nireganatu, niretu... paradigmaten arabera osatu behar da*

sistema berdin, beraz, gainerako izenordai-ekin).

neurribide
neurridun
neurrigabe
neurrigabeko
neurrigabekeria
neurrigabeki
neurrigabetasun
neurriratu, neurrira(tu), neurriratzen *da/du* ad.
neurritasun
neurritsu
neurrizko
neurtezin
neurtitz
neurtu, neur, neurtzen *du* ad. *Zerbaiten luze-zabala neurtu; soka horrek bost metro neurtzen ditu h. soka hori bost metro luze da*
neurtzaile
neutral
neutralizatu, neutraliza, neutralizatzen *du* ad.
neutraltasun
neutro
neutroi
ni
nibel
niganatu h. **nireganatu**
nigar* *Ipar. e. negar*
nihaur
nihilismo
nikel
nikeleztatu, nikelezta(tu), nikeleztatzen *du* ad.
niketz *G.er. Mila goraintzi, niketz, atezainari*
nikotina
ninfa
nini
ninika
ninikatu, ninika(tu), ninikatzen *da* ad.
nireganatu, niregana(tu), nireganatzen *da/du* ad. *Mutil hori nireganatu arte ez naiz geldituko*
nirekoi
nirekoikeria
nirekoitasun
niretar
niretu, nire(tu), niretzen *du* ad. *Niretu ditut bestek egin dituen bekatu guztiak*
nitrato
nitro
nitrogeno
nitroglicerina
no
noka

nobela «eleberria»
nobelagintza
nobizio
noble
noblezia
noel *Ipar. Liter. «gabon-kanta»*
noharroin *Zah., G. er. «behartsua, erromesa»*
noiz
noiz... noiz...
noiz edo noiz
noiz edo behin
noiz baino noiz
noiz ere *Noiz ere uste baituzu urrun naitzela zureganik, orduan zure hurbilean naiz*
noiz eta ere
noiz nola *Langilea da? Noiz nola*
noizean behin
noizean behingo
noizean behinka
noizean noiz
noizetik noizera
noizik noizera
noizik behin
noizik behingo
noizik behinean
noizik behinka
noizaldi *Jas.*
noizbait
noizbaiteko
noizbehinka
noizdaino
noizdanik
noizdanik(ak)o
noizgura
noizko 1. adlag. *Noizko bukatuko duzue lana?; 2. izlag. Jainkoak daki noizkoa den*
noiznahi
noiznahi den
noiznahiko
noiznolako
noiztenka *Ipar. «noizbehinka»*
noiztik
noiztik(ak)o
noiztsu
noka adlag. *Noka hitz egin*
noketa
nola
nola... ere!
nola edo hala
nola hala
nola... hala...
nola eta ez ... -n *Etorriko gara; nola eta ez duen sekulako euri (-) jasa egiten*

nola-halako
nolabait
     nolabait ere
nolabaiteko
nolakatu, nolaka, nolakatzen *Ipar. da/du ad. Begira zure gorputza lurpean eta nolakatua gelditzen den*
nolako
nolakotasun
nolakotsu *Hona, nolakotsua izan zen gure solasa*
nolanahi
     nolanahi ere
nolanahika *Ipar. «nolanahi» Ez da, ordea, nolanahika egiteko lan bat*
nolanahiko 1. «edozein motatakoa»; 2. «erdipurdikoa»
nolatan
nolatsu
nolaz h. nola
nolazpait h. nolabait
nolerebait h. nolabait ere
nomada
nomenklatura
nominatibo
non
     non edo han
     non edo non
     non ere 1. *Non ere baitzaude, kanpoko zara eta arrotz;* 2. *Erromara jo zuen non ere sasoi hartan aurkitzen zen Hurgolino*
     hala... non
     halako eran (gisaz, maneraz)... non
     non (eta) ez... -n *Etorriko gara; non eta ez duen sekulako euri (-) jasa egiten*
non-nahi = nonahi
     non-nahi den = nonahi den
     non-nahiko = nonahiko
     non-nahitik = nonahitik =
     = nondik-nahi
nonbait
     nonbaitetik
     nonbaitik *Ipar. «nonbaitetik»*
     nonbaitera h. norabait
     nonbait han
     nonbait hor
     nonbaiteko
nombre* e. *Ipar. e. kopuru*
nondar
nondik
     nondik edo handik
     nondik nora
     nondik norako

nondik ere *Hitzak hartu behar dira, nondik ere baitute beren etorkia*
nondik(ak)o
nondik-nahi = non-nahitik, nonahitik
     nondik-nahiko
nongo
nongotar
nongotasun
nongura *Bizk.*
nonius *Mat.*
nonnahi* e. **nonahi, non-nahi**
nontsu
     nor
     nor edo nor
     nor ere 1. *Nori ere pot egingen baitiot, hura da;* 2. *Nor ere baitzara, adiskidea, barka ie zadazu ene bizitasuna*
     nor izan *Ez naiz nor auzi hau erabakitze-ko*
     nor... nor *Herri berean bizi behar dugu, nork batera, nork bestera maite dugun herrian*
nora
     nora edo hara
     nora ere *Nora ere doan, hara noakizu atzetik*
     nora gabe
     norabait
     nora ezean *Itsasontzia nora ezean zihoan*
     norako
norabide (*norabide/noranzko* formen adierabanaketa argituko da)
norabideratu, norabidera, norabideratzen *da/du ad.*
noraezean «nahitaez, ezinbestean» *Ez ohi naiz sartu arandegietan noraezean baino*
     noraezeko
noragabe *izond. Gerra alferrikako eta noragabea*
noraino
     norainoko
noranahi
     noranahiko
norantz
     norantza* e. **noranzko**
noranzko *Norabide baten bi noranzkoak*
noratsu
noratu, nora(tu), noratzen *Zah. da/du ad.*
norbait
norbaitzuk
norbera *Heg.*
norgehiagoka
     norgehiagokan
     norgehiagokako

norlehenka

normal

normalizatu, normaliza, normalizatzen
da/du ad.

normalizazio

normalki

normaltasun

nornahi

nornahi den *Ipar.* «nornahi»

nortasun *nortasun-agiria*

nortsu *Nortsu zen edo zertsu bizitze eraman
zuen*

nortu, nor(tu), nortzen *da/du* ad.

nortzuk

noski 1. (ziurtasun adierazlea) «jakina, horixe!
«*Bai noski!* «bai segurki» *Noski baietz**
e. *Bai, noski!*; 2. G.g.er. «beharbada, dirudie-
nez»

nostalgia

nota 1 *Mus. 2. Eskolako notak*

nota 2 *Ipar. G.g.er.* «lohidura, orbana»

notalgo *Ipar.* «notariotza»

notari* e. **notario**

notario

notariotza

notizia *Heg. Herr.*

noziarazi, noziaraz, noziarazten *dio* ad.

nozitu, nozi, nozitzen *du* ad.

nuklear

nukleo

nulu (erabileremu oso mugatukoa)

numero *Gram.*

numismatika

nun* e. **non**

nuntzio

nylon

ñabar

ñabardura

ñabartu, ñabar(tu), ñabartzen *du* ad.

ñañan egin *Haur*.

ñaño *Adkor*.

ñandu *Rhea americana*

ñapur *Ipar. izond.*

ñapurki *Ipar.*

ñapurtu, ñapur(tu), ñapurtzen *Ipar. da/du*
ad.

ñarro *Ipar.*

ñarrotu, ñarro(tu), ñarroitzen *Ipar. da/du* ad.

ñimiño

ñimiñotu, ñimiño(tu), ñimiñotzen *da/du* ad.

ñir-ñir adlag.

ñir-ñir egin

ñirñir iz.

ñirñirka

ñirñirtu, ñirñir(tu), ñirñirtzen *da* ad.

ñu *Connochaetes sp. + gorgon sp.*

o *Interj.*
oasi
obal *izond.*
obalo
obediarazi, obediaraz, obediarazten *dio* ad.
obedient *Ipar.* «esanekoa»
obediente *Heg.* «esanekoa»
obedientzia «esanekotasuna»
obeditu, obedi, obeditzen *du/dio* ad.
obeditzaile
obeditze
obelisko
objektibo
objektiboki
objektibotasun
objektu
objektore (*kontzientzia* (-) *objektore* hitz elkartuan bakarrik erabiltzekoa)
kontzientzia(-)objektore = kontzientzia(-)eragozle
objekzio
kontzientzia(-)objekzio = kontzientzia(-)eragozpen
obligarazi, obligaraz, obligarazten *Ipar. du* ad.
obligatu h. **behartu**, **obligarazi**
obligazio *Ekon.*
obra
obramendu *Heg. Herr.* «giza kaka»
obratu, obra(tu), obratzen *du* ad.
obus
oda
odaiertz h. **ostertz**
odi* e. **hodi**
odieria* e. **hoditeria**
odol
odol (-) kolpe
odol (-) belar *Parietaria officinalis*
odol (-) hodi
odolaldi
odolbatu = odolbildu, odoluri
odolbide
odolbildu = odolbatu, odoluri
odoldu, odol(du), odoltzen *da/du* ad.
odoldun
odolemaile
odoleztatu, odolezta, odoleztatzen *Ipar. eta Naf. da/du* ad. «odoldu»
odoleztatze
odolgabe *izond.*
odolgabetu, odolgabe(tu), odolgabetzen *da/du* ad.
odolgiro *izond.* «odolzalea»
odoljario

odolkara «odol-kolorekoa»
odolki = odoloste
odolkide
odolkidetasun
odolkoi «odolzalea»
odolodi* e. **odol (-) hodi**
odoloste *Bizk.* = **odolki**
odoltsu
odoluri *Ipar. eta Naf.* = **odolbatu, odolbildu**
odoluste
odolustu 1, odoluts, odolusten *da/du* ad.
odolustu 2 iz. «odolustea» *Odolustea agudoago egiteko, harakinaren laguntzaileak atzeko hanka batetik oratu zion idiskoari*
odolzale
odontologia
ofenditu, ofendi, ofenditzen *Heg. du* ad. «iraindu»
ofentsa
ofentsagarri *Zah.* «iraingarria»
ofentsatu, ofentsa(tu), ofentsatzen *Ipar. du* ad. «iraindu»
ofentsatzaile *Ipar.* «iraintzailea»
ofizial 1 *izond.*
ofizial 2 *Heg.* = **ofizier** iz. «armadako karguduna»
ofiziale *Ipar.* iz. «bere kontura ari den haragin, arotz, etab.»
ofizialki
ofizialtasun
ofizier *Ipar.* = **ofizial** «armadako karguduna»
ofizio
ofrenda *Zah. h. eskaintza*
ogale *Ipar.* «azienda(-)bakza»
ogasun 1. *Bizk.* «ondasuna»; 2. *Admin.* «finantzak»
ogen *Zub. h. hoben*
ogerleko
ogi 1. «jangaia»; 2. *Ipar.* batez ere «garia»
ogi-zuhaitz *Artocarpus communis*
ogibide
ogidun *Bizk.* «ogi(-)saltzailea»
ogigazta *Bizk.* = **erbinudea** *Mustela nivalis*
ogiketa 1. iz. «gari-uzta; gari-kopurua»; 2. *Ipar.* adlag. «gari bila; ogi bila» *Ogiketa joan dira*
ogipeko iz.
ogitarteko iz.
ogitsu «garitsua»
ogu(t)zi* e. **ahoskatu, ebaki**
oh* e. **o**
ohaburu* e. **oheburu**
ohaburuko* e. **oheburuko**
ohaide

ohako
ohantze *Ipar.* 1. «habia»; 2. «etzauntza, etza-lekua»
 ohape* e. **ohepe**
ohar
ohargarri
ohargarriki
oharkabe
     oharkabean
     oharkabeko
     oharkabez
oharkabekeria
oharkabetasun
oharkabetu, oharkabe(tu), oharkabetzen *da* ad.
oharkizun = oharpen
oharkor
oharmen
oharpen
ohartarazi, ohartaraz, ohartarazten *du* ad.
oharti
ohartu, ohart/ohartu, ohartzen 1. *da/du* ad. *Ez da horretaz ohartu*; 2. *Ipar. zaio* ad.
ohartuki
ohartzaille
ohartzake
ohatu, oha, ohatzen *Ipar.* batez ere 1. *da* ad. «ohean etzan»; 2. *da/du* ad. «oheratu»
ohatze 1. *Ipar.* eta *Naf.* «ohea»; 2. *Ipar.* «etzauntza»
ohe
     ohe (-) bagoi
 ohebagoi* e. **ohe (-) bagoi**
oheburu
oheburuko
ohepe
oherarazi, oheraraz, oherarazten *du* ad.
oheratu, ohera(tu), oheratzen *da/du* ad.
ohi 1. partikula *Zintzo etorri ohi zen*; 2. (elkarteko bigarren osagaia) *Lehendakari ohia*
ohiz kanpoko
ohiko
ohikotasun
ohikunde
ohikuntza
ohil *Zub.* «basa, basatia»
ohildu, ohil(du), ohiltzen *Zub. du* ad. «egotzi, bota»

ohitu, ohi(tu), ohitzen *da/du* ad.
ohitugabe
ohitura
     ohiturazko
 ohituratu* e. **ohitu**
ohizko
ohoin
ohoingo
ohoinkeria
ohointza
ohol
oholeztatu, oholezta(tu), oholeztatzen *du* ad.
oholtxo
oholtza
ohondikatu, ohondika(tu), ohondikatzen *Ipar. Zah.* «oinperatu»
ohoragarri
ohoragarriki
ohorarazi, ohoraraz, ohorarazten *du* ad.
ohoratu, ohora, ohoratzen *du* ad.
ohortzaile
ohore
ohoretsu
ohorezki *Ipar.*
ohorezko
 ohostu* e. **ostu**
 ohots* e. **ordots, orots**
oi 1 *Interj.*
oi 2 «hortz-haginak inguratzen eta finkatzen dituen haragi sendo gorrixka»
 oial* e. **oihal**
 oian* e. **oihan**
oies
oihal
     oihal (-) denda
     oihal (-) etxola
 oihaldegi* e. **oihaltegi**
 oihaldenda* e. **oihal (-) denda**
oihaldun
oihalgile
oihalgintza
oihalki
oihaltegi
oihaltxo
oihan

V
ARIKETAK

1. Bete itzazu hutsuneak, *batzuk* behar bezala deklinatuz²⁸

1. .... (NOR) ondo bizi izateko, gainerakoek lan egin behar
2. .... (NORENTZAT) ez da batere erraza paperean ikusitakoa gogoan hartzea.
3. .... (NORK) inork egindakoa hankaz gora uzteko trebetasun handia dute.
4. .... (NOIZ) errazagoa da zuzentzea baino berriz idaztea.
5. Pertsona .... (NOREN) ustez, leporainoko elurra bezalakorik ez da neguaz gozatzeko. Beste .... (NORI), lainoak ikuste hutsak hotzikara eragiten die.
6. Herri .... (NONDIK) beste .... (NORA) alde handia dago: .... (NOR) itsusiak dira, besteak oso zatarrak.
7. Administrazioeko testu .... (NONGO) esaldiak ulertzea ia ezinezkoa da .... (NOIZ), luzee-
giak izateaz gainera, hitzak ere ez direlako eguneroko hizkerakoak.

2. Deklinatu hurrengo data hauek, segidako adibidea kontuan izanik²⁹

Adibidez: *Bilbon, 1993ko urtarrilaren 8an*

1. Agurain. ...., 1996. .... martxo. .... 4. ....
2. Elizondo. ...., 1994. .... iraila. .... 15. ....

²⁸ Herri Ardularitzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

²⁹ Herri Ardularitzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

3. Munitibar....., 1995..... ekaina..... 31.....
4. Berriz....., 1991..... maiatza..... 10.....
5. Eibar....., 1990..... apirila..... 21.....
6. Azkaine....., 1981..... urria..... 11.....

3. Aukeratu erantzunik egokiena³⁰

1. A) Bilera goizeko 09:00an hasi, eta eguerdiko 11:30an amaitu zen.
 B) Bilera goizeko 09:00an hasi, eta eguerdiko 11:30etan amaitu zen.
 C) Bilera goizeko 09:00an hasi, eta eguerdiko 11:30ean amaitu zen.
2. A) Azalpen **guzti horiekin** bere burua zuritu nahi izan zuen sailburuordeak.
 B) Azalpen **horiekin guztiekin** bere burua zuritu nahi izan zuen sailburuordeak.
 C) Azalpen **horiek guztiekin** bere burua zuritu nahi izan zuen sailburuordeak.
3. A) Zinegotzi hori **esperientzia** handiko gizona da horrelako kontuetan.
 B) Zinegotzi hori **experientzia** handiko gizona da horrelako kontuetan.
 C) Zinegotzi hori **ezperientzia** handiko gizona da horrelako kontuetan.
4. A) Aspaldian ez **nuen** entzuten horrelako **hitzik**.
 B) Aspaldian ez **nituen** entzuten horrelako **hitzik**.
 C) Aspaldian ez **nituen** entzuten horrelako **hitzak**.
5. A) Elgeta, 1996ko abenduaren **11an**.
 B) Elgeta, 1996ko abenduak **11a**.
 C) Elgeta, 1996ko abenduaren **11**.
6. A) **Garraio eta Herrilan-Saileko** arduradun batzuk etorri zaizkigu bisitan.
 B) **Garraio eta Herrilan Saileko** arduradun batzuk etorri zaizkigu bisitan.
 C) **Garraio- eta Herrilan-Saileko** arduradun batzuk etorri zaizkigu bisitan.

---

³⁰ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

7. A) Gure unibertsitatean, beste **non-nahi** bezala, langile finak eta arduratsuak dira nagusi.
 B) Gure unibertsitatean, beste **nonnahi** bezala, langile finak eta arduratsuak dira nagusi.
 C) Gure unibertsitatean, beste **non nahi** bezala, langile finak eta arduratsuak dira nagusi.
8. A) **Asioma** da frogarik gabe onartzen den printzipio nabaria eta frogaezina.
 B) **Aksioma** da frogarik gabe onartzen den printzipio nabaria eta frogaezina.
 C) **Axioma** da frogarik gabe onartzen den printzipio nabaria eta frogaezina.
9. A) Lanpostu horretan hiru urte eman ondoren **itzultzaile trebe bat** bihurtu zen.
 B) Lanpostu horretan hiru urte eman ondoren **itzultzaile trebe batean** bihurtu zen.
 C) Lanpostu horretan hiru urte eman ondoren **itzultzaile trebea** bihurtu zen.
10. A) Areto batean **bilduarazi**, eta banan-banan **sartuarazi** gintuzten azterketa-gelara.
 B) Areto batean **bilarazi**, eta banan-banan **sarrarazi** gintuzten azterketa-gelara.
 C) Areto batean **bilduarazi**, eta banan-banan **sartarazi** gintuzten azterketa-gelara.
11. A) ..... le- B) ..... lei- C) ..... leih-
 ihatila hatila atila
12. A) **Batek edo bestek** irabazi, berdin zait.
 B) **Batek edo besteak** irabazi, berdin zait.
 C) **Batak edo besteak** irabazi, berdin zait.
13. A) Alferra da oso: astean bitan ez da etortzen lanera, **bataz beste**
 B) Alferra da oso: astean bitan ez da etortzen lanera, **batez beste**.
 C) Alferra da oso: astean bitan ez da etortzen lanera, **batez-beste**

4. Egin beharreko zuzenketak egin beheko esaldietan

1. Bosgarren artikulua dioenez...
2. Mila berrehun ikaslek parte hartu zuten manifestaldian.
3. Langile-faltan alfer eta lo geldituko dira lurrak.
4. Zientzi-Fakultatean izango da «doctor honoris causa» janzteko ekitaldia.

5. Harrezkero ez dugu elkarren berri izan.
6. Krisi ekonomikoa dela-ta, ez da soldata-igoerarik izango.
7. Zu ez duzu merezi hara joateak.
8. Bost urtetako haurra dauka Pilik.
9. Oroitu gaitezen gure aurrekoetaz.
10. Abenduak 20 izango da hitzaldia.
11. Ez diegu lagun guztiei gonbidatu afaritara.
12. Eta ohitura legea bihurtu zen.
13. Hustu, hustu daiteke, baina ez egunero.
14. Lotu, lotu daiteke, baina ez nolana.
15. Durangon, 1995eko abenduaren 5.

5. Egin beharreko zuzenketak egin behako esaldietan

1. Ordu bata eta erdietan bazkalduko dugu gaur.
2. Ordu bata eta bostetan bukatzen da klasea.
3. Iluntzeko zortziretan da hitzaldia.
4. Lauak bost gutxitan pasatzen da tren.
5. Aspaldiko kontua da gauzak ahalik eta ondoen egin asmoz administrazioak kalitaterik onena eskaini nahi izatea.
6. Ez du merezi bi orduko diskurtsoa egiteak kontu hori argitzeko.
7. Hizkuntzalariak ez dira arduratuko horrelako kontuetaz.
8. Nere eta beste hainbaten eritziz hori ez da zuzena.
9. Horren arauera, zu zenbatgarrena zara, bostgarrena?
10. Beste hedabide batzu mugi erazi beharko lituzkete, bestela ez bait gara ezertaz jabetuko.
11. Lan-bila hasi zenetik bost urte igaro dira.
12. Itsas-gizonak lan-faltan baldin badaude, zer jango dute itsas-herrietan?
13. Lau bulego dira eta lauetan (mugatu plurala) dago berogailua.
14. Kontra egin ezker, beharbada atea itx diezagukete.
15. Batzutan zabalik egoten da, baina ez zeinnahi ordutan.

6. Egin beharreko zuzenketak egin behako esaldietan³¹

1. Berehala iritsiko gara, azkar bait goaz.
2. Iritziak iritzi eta zuzendariak zuzendari, jai hartuko dut, nekatuta bait nago.

---

³¹ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

3. Nere ustez, eta inguruko beste hainbaten eritziz ere bai, Euskal-tzaindiak emandako gomendioak ez dira euskaraz idazten diharduten guztiengana behar bezain azkar iristen, nahiz eta zai egon (neri behintzat, hala gertatu zait).
4. Ohiko bideez gainera, beste hedabide batzuk ere mugi erazi beharko genituzke, pertsona batzu kontra badaude ere, erabakien berri denok izateko. Amorrazzinoa sortu eta ernega erazi besterik ez bait du egiten idazmolde jakin bat erabili, zuzena delakoan, eta hurrengo egunean, hilaren 4ean, hain juxtu, okerreko bidea hartu duzula entzuteak.
5. Zuzen idazteko arrastoaren usaia hartu, kostata baina dohai bereziren baten jabe zarelakoan pozik, inoiz baino gehiago idatzi eta... bai zera! betiko omen zena, bapatean gainbehera, beste gomendioren baten arauera. Zenbagarrena... laugarrena, bostgarrena? Jakin ez.
6. Batzu beltzaren alde ba daude eta beste batzuk zuria gogokoago ba dute, batek argala nahi eta besteak lodia, guk, euskararen erabil-tzaile xume garenok, nori kasu egin? Goikaldean dagoenari, Zer-bitzuburuari, Sailburuari edo aurrekaldean jartzen den edonori?
7. Esandakoa, nonnahi eta noiz nahi euskaraz idatzi behar duenak badauki ondo. Ez dakigu nor edo nortzu diren egoeraren erantzule...
8. Bergaran, mila bederatzirehun eta larogitahamalaueko Abendua-ren zortzian.
9. Herri batzutatik beste herri batzutara alde handia dago: batzuek itsusiak dira, besteak oso zatarrak.
10. Erandion, mila bederatzirehun eta larogitahamalaueko Abendua-ren zazpian.
11. (LETRAZ IDATZI HURRENGO ZENBAKIA): 1.700

7. Euskara itzazu hurrengo esaldiak (*arazi*)

1. Nos han hecho entrar, aunque no queríamos.
2. Nos habéis hecho venir contra nuestra voluntad.
3. El portavoz del gobierno le ha hecho ponerse en pie al periodista.
4. El portavoz del gobierno les ha hecho ponerse en pie a los periodistas
5. Les hemos hecho entrar a los conferenciantes.
6. A Mikel le han hecho dimitir (kargua utzi).
7. Me ha hecho leer el libro entero.
8. Me has hecho fotocopiar el libro entero.
9. A la dirección le han hecho juntar varios grupos.
10. Al profesor le han hecho juntar a todos los alumnos.
11. Me hicieron recoger todas las basuras.

12. Le han hecho hablar, aunque no era su intención.
13. A Lore le han hecho trabajar mucho.
14. A Lore le han hecho ponerse a trabajar (JARRARAZI).
15. Le han hecho sufrir mucho a tu padre.

8. **Egin beharreko zuzenketak egin beheko esaldietan (*arazi*)**

1. Gauza ikaragarriak esan arazi naute
2. Urteetan egonarazi diote Anttoni karguan
3. Genekizkien abesti guztiak kantarazi gintuzten
4. Euskaraz hitz eginarazi zuten mutikoa
5. Mikeli isilarazi zioten
6. Etorri zara, baina ez nik etorrarazi dizudalako
7. Pintatutakoa ezabarazi diote Mikeli
8. Buelta asko emanarazi nauzue
9. Oherarazi diote gaixoari
10. Mireni Jenarorekin ezkonarazi zioten

9. **Eman hurrengo aditzen arazleak**

Adb. *eman* ⇒ *emanarazi*

bota	erori	igurtzi
bete	eseri	ehortzi
iraungi	isuri	jantzi
eduki	itzuri	utzi
busti	ekarri	ahantzi
etsi	etorri	idatzi
itxi	ezarri	bereizi
bizi	igorri	aldatu
jaso	irakurri	jokatu
hil	jezarri	bilatu
edan	berrikusi	bildu
eten	erosi	gogoratu
irakin	ikasi	gogoratu
erabili	nahasi	geratu
estali	ihardetsi	baretu
itzuli	erakutsi	haserretu
eskaini	hautsi	gelditu
ipini	iritsi	garbitu
harritu	berotu	jarraitu
larritu	sendotu	lasaitu
loditu	estutu	galdu

mugitu	itsutu	amildu
suntsitu	larrutu	heldu
murgildu	aitortu	nahastu
zabaldu	aspertu	sinestu
nabarmendu	aztertu	hoztu
agindu	baztertu	moztu
gizendu	beldurtu	ahaztu
apaindu	desagertu	aurkeztu
kendu	gogortu	bikoiztu
mantendu	ikertu	piztu
ordaindu	laburtu	deitu
urrundu	ohartu	oroitu
zaindu	neurtu	ezagutu
ausartu	atxilotu	batu

10. **Eman goiko aditzen (partizipioen) aditzoina**

Adb. hartu (partizipioa) ⇒ har (aditzoina)

11. **Eman orduak (zer ordu da?/zer ordutan?)**

00:30	01:15
08:05	01:45
08:15	20:30
08:20	20:15
08:30	21:30
08:45	04:05
08:40	03:10
03:00	06:00
04:00	07:00
03:30	07:05
04:30	08:30
01:00	09:55
01:30	10:05
01:05	11:30

12. **Letraz idatz itzazu hurrengo zenbakiak**

19	1.700
18	1.738
30	1.849
39	1.200

40	1.201
21	1.000.000
50	400
60	300
71	600
81	13
90	219
101	318

13. Lot ezazu *bait-* partikula aditz laguntzailearekin³²

Adibidez: *Ez da etorri, gaixorik baitago* (< *bait-* + *dago*)

1. Berehala iritsiko gara, azkar . . . . . (*bait-* + *goaz*).
2. Ez genuen erosi, garestia iruditu . . . . . (*bait-* + *zitzaigun*).
3. Ez du merezi horri lanik ematea, gaizki egingo . . . . . (*bait-* + *du*).
4. Iritziak iritzi eta zuzendariak zuzendari, jai hartuko dut, nekatuta . . . . . (*bait-* + *nago*).
5. Negu agurea hila da, baiki, lurra . . . . . (*bait-* + *dago*) elurrez.
6. Gizona beti gizon delarik, aldiak nolako, gizonak halako agertzen . . . . . (*bait-* + *dira*).
7. Eta arrotz egin zen Madiango lurrean, non sortu . . . . . (*bait-* + *zituen*) bi seme.
8. Norekin ere . . . . . (*bait-* + *zabiltza*), hure mesprezatzen duzu.
9. Falta direnak gelditu dira ezinbestean gorderik, ez . . . . . (*bait-* + *zegoen*), aitzin-solasean esanenn ondoan ezezko lekukotasunik sartzerik.
10. Ez dakit zenbat jende baliatu zen Larramendik sortutakoez, ikerlana atzera . . . . . (*bait-* + *dabil*) hemen ere.
11. Atera nahi baduzu, galdu zara, zelatari asko . . . . . (*bait-* + *dabiltza*).
12. Zenbat ere . . . . . (*bait-* + *zarete*), aseko zaituztet.
13. zenbatenaz apalago . . . . . (*bait-* + *datza*) ezarria, hainbatenaz bortitzago da zimendu berria.
14. . . . . iritzi izateari utzi eta ezagutza bihurtzen den pentsamendurantz bideratzen . . . . . (*bait-* + *gaitu*).

³² Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

15. Ezagupen politikoak lantzeko bide hau ez da jada nahikoa, orain «masa gizarte dinamikoetan» bizi baitgara.
16. «Klasikoak onak dira» eta «demokrazia ona da» bezalako premi-
sek ezin eraman . . . . . (bait- + gaitzakete) «klasi-
koak demokrata onak ziren» ondoriora.

14. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo testuan³³

Aspaldiko kontua da gauzak ahalik eta ondoen egin asmoz administra-
ziona kalitaterik onena eskaini nahi izatea. Ez du merezi bi ordutako
diskurtsoa egiteak kontu hori argitzeko, ez eta denbora alferrik emateak
ere.

Gertuko gai bati hel diezaiokegu, hizkuntzaren kalitateari, edo hobeto
esan, gure hizkuntzaren kalitateari. Ez al dago euskara ulergarriagoa egite-
rik? Horretara gonbidatzen dizugu. Izan ere, hizkuntzalariak ezik gainera-
koak ere arduratzen dira horrelako kontuetaz, behin eta berriz errepikatzen
diren zalantza horiez.

Honez gero jakingo duzu, denon ardura dela, erabiltzaile guztiona, be-
netazko ahalegina egitea administrazioko hizkera erraza egiteko. Ahalegin
hori medio, euskarak aurrera egingo du. Ahalegin hori eta gero denok
izango gara irabazle. Hizkuntzak itxoingo dizu, baina euskara ilun eta tra-
ketsarekin jarraitu ezker, herritarren pazientziak ez ditu 1.000 urte irau-
ngo.

15. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Gizarajoa bapatean hil omen zen.
2. Soka bat batean eten da.
3. Estatuaren zerbitzari bihurtzeko asmotan zebiltzan behinik-behin.
4. Haren deitura darama, izengoitiz behinipehin.
5. Mendebaldean aurkitzen dira batipat.
6. Otsailaren 20ko Errege Dekretua, zeinaren bidez onesten bait da
Asilo-Eskubidea.
7. Eraikinaren aurrekaldeko leihoetan dago izena.
8. Amak behin eta berriz berotzen dio atzekaldea.
9. Zubi zaharraren atzekaldean egoten dira.
10. Neretzat gauza polit bat ekarri du.
11. Neretzat, hori ez da zuzena.

---

³³ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

12. Hogeitalau lagun bildu ziren atarian.
13. Mila berrehun ikaslek parte hartu zuten manifestaldian.
14. Berrogeitalau pasaiari eraman ditzake.
15. Hiru lagun dira eta hiruek ikasten dute erizaintza.
16. Arratsaldeko hiruetatik aurrera egoten da zabalik.
17. Hamar bulego dira eta laueta (mugagabea) dago berogailua.
18. Lau bulego dira eta laueta (mugatu pl.) dago berogailua.
19. Korrelazioan daude lau elementuak.
20. Telekomunikazioetako lizentziatua omen da.
21. Kutxazai automatiko batetan aterako dugu dirua.
22. Belgikara joan eta nonnahi topatuko duzu garaje on bat.
23. Nor nahik aurkez dezake errekurtsioa.
24. Batzuk begi onez ikusten dute akordioa, beste batzuk, ostera, ez.
25. Batzutan zabalik egoten da, baina ez zeinnahi ordutan.

16. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Ez dute planarik argitaratu.
2. Ez dituzte planik aldatu.
3. Bostgarren artikulua zera dio:...
4. Zenbakarren artikuluan dator murriztapen hori?
5. Bostna liburu erregalatu zizkiguten inaugurazio-ekitaldian.
6. Langabezia da benetazko arazoa eta ez ustelkeria.
7. Langileen Estatutuaren arauera eskubidea du lantokiz aldatzeko.
8. Etzirako aurkeztu behar omen da, aurkezten ez ba da ez digute onartuko proiektua.
9. Kontseiluaren oneritzia behar da gastu hori egiteko.
10. Ez dira eritzi berekoak.
11. Egia ikus erazi behar diegu eta ahalegin horretan ez gaituzte geldi eraziko.
12. Esan digutena gezurra ez ba da, ba omen dugu arautegi berria.
13. Giza-baliabideak ipini behar dira proiektua gauzatzeko.
14. Gainditu gabe dauka biologi-azterketa.
15. Ikastetxez-ikastetxe ibili dira berria zabaltzen.
16. Mahai-burua ez badator, ezin da osatu epaimahia.
17. Langile-faltan alfer eta lo geldituko dira lurrak.
18. Lan-bila dabilta gizarajoak.
19. Itsas-gizonak behargin gogor eta finak dira.
20. Itsas-merkataritzak behera egin du azken hamarkada honetan.
21. Talde-lana egiteko lan taldeak osatu behar dira lehenengo.
22. Hezkuntz sistemak aldaketa handiak izan ditu aspaldi honetan.
23. Zientzi-Fakultatean izango da «doctor honoris causa» janzteko ekitaldia.

24. Berandu entregatu ezkerok, ez duzu zereginik.
25. Honez gero bukatuta izango duzu lana, ezta?
26. Harrez gero ez dugu elkarren berri izan.
27. Ekitaldi hori dela-ta, etorri da sailburuordea.
28. Kontra egin ezkerok, beharbada atea itx diezagukete.
29. Gobernuaren azken dekretuak ondorio latzak ekarri ditzake guretzat.
30. Lauretan (=lau aldiz) egon zen espetxean.
31. Mereziko luke gaia hurbiletik aztertzeak.

17. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Hamahiru lagun-edo behar omen dira sail berria osatzeko.
2. Juanik-eta dakite nolako prozedura erabili behar den.
3. Krisi ekonomikoa dela-ta, ez da soldata-igoerarik izango.
4. Krisia dela-eta batzordeak kultura-ekintzarik ez antolatzea erabaki du aurten.
5. Ikasi, ikasi dezake, baina ez du gogorik.
6. Hustu, hustu daiteke, baina ez egunero.
7. Eutsi diezaiogun daukagunari, besteenari begira egon gabe.
8. Zehatz dezakezu hobeto plana?
9. «Ingurunea ezagut dezagun» kanpaina aurkeztu zuten.
10. Lotu, lotu daiteke, baina ez nolanahi.
11. Ohartu gaitezen ez gaudela hori esateko moduan.
12. Gaubeko hamarretan izan zen afaria.
13. Gabez irten omen ziren ehizan.
14. Gauan geratu gara elkartzeko.
15. Oroitu gaitezen gure aurrekoetaz.
16. Badaukazue surik? Bai, badaukagu surik.
17. Ez du merezi joateak.
18. Zu ez duzu merezi hara joateak.
19. Andalucian izan zen lehorrea.
20. Cataluña da guretzat eredu.
21. Canariasen egon gara uda honetan.
22. Ongi etorriak! Besoak zabalik hartzen zaituztegu.
23. Ongi etorri eman digute,

18. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Bost urtetako haurra dauka Pilik.
2. Hamabost kilotako motxila bat igo zuen tontorreraino.
3. Hoge kilometrotako bidea dago hemendik hirira.

4. Hamar herrialdeko haurrak bildu dira gure herrian.
5. Hamar herrialde dira eta hamar herrialdetako haurrak bildu dira.
6. Lau urteko (91, 92, 93, 94) ardoa daukagu bilduta sotoan.
7. Lau urtetako ardoa (lau urte dituen ardoa) erosi dugu.
8. Mila pezetatako liburu bat erosi dut gaur.
9. Hitzaldia abenduak 5ean izango da.
10. Ikastaroa urtarrilak 10etik aurrera izango da.
11. Durango, 1996ko abenduaren 5a.
12. Durango, 1996ko abenduaren 5ean.
13. Datorren ostegunean, abenduak 5, izango da hitzaldia.
14. Abenduak 20 izango da hitzaldia.
15. Abenduaren 6 jaieguna da.
16. Ez diegu lagun guztiei gonbidatu afaritara.
17. Hemen itxarongo zaitut.
18. Zuk deitzen ez badidazu, nik ez dizut lagunduko.
19. Eta ohitura legea bihurtu zen.
20. Eta ohitura hori bete beharreko legea bihurtu zen.
21. Eta idazkaria zuzendaria bihurtu zen.
22. Mikel idazkaria izendatu dute.
23. Elkar ikusiko dugulakoan agurtzen zaitut / Leioan, 1998ko martxoaren 6.

19. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. . . . balore-judiziorik ez egitea, hau da, gertakari hutsetaz aritzea, horiek baloratu gabe.
2. Makiavelo geroztik garatu izan diren filosofia politikoek polita eta morala bereizi dituzte.
3. Aukera batzuk pentsamendu askearen ukapena dakarte, filosofia-
ren beraren ukapena, alegia.
4. Ez batzuk ez besteez ez lukete ukatuko giza-eskubideen aldarri-
kapena.
5. 90eko hamarkadan beste gai bat nagusitu zen indar handiz, mun-
du anglosaxoian batipat, ...
6. Baina X-k aurreikusitako arriskuek pitzatu dezakete demokrazia.
7. . . . iritzi izateari utzi eta ezagutzan bihurtzen den pentsamendu-
rantz bideratzen baitgaitu.
8. Filosofiaren adar bat izanik, filosofia politikoa izan daitekeena-
ren behin behineko definizio batek ere filosofia zer ote den defi-
nitzea eskatzen du.
9. . . . filosofia politikoak politikoaren azterketa zientifikoari behin-
betiko lekua uzten dionean.

10. Soilik hemen-a eta orain-a erreferentzi-gunetik desagertzean sor-tu daiteke politikoaren ikuspuntu filosofiko edo zientifikoa.
11. Ezin ezagutu dezakegu ezer une jakin batean gertatzen den gerra batetaz...
12. . . . oso erabilgarria izateak ez du esan nahi, ordea, zera ukatu dezakegunik: badaudela hainbat gai...
13. Bizitza helburu batetarantz zuzentzen den jarduera da.
14. . . . baina hirurogeita hamar urterekin hil zuen; zegoeneko hiru-rogeita hamar urtetan bizirik iraun arazi zuen.
15. Gaur egungo zailtasunen aurrean, jakintsuek ames dezaketen ir-tenbide bakarra herriek beren etorkizuna erabakitzeko daukaten eskubidea baino ez da.

20. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Ez ziren egipziar hiritarrik existitu, txinatar hiritarrik egon ez zen bezalatsu.
2. Zazpirehun urte inguru bananduta bizi ondoren, alde bietako po-pulazioak bata bestearikiko arrotzak eta ezberdinak bilakatu dira.
3. Antonio Epifanes-ek, Erromatar Inperioan ustezko estatu-erlijio bat mantendu asmoz, Jupiter Olinpikoaren kultua ezartzeko...
4. Beraz, zientzi-teoria, gertatzera iris daitezkeen behaketazko ger-takari batzuekiko bateraezina da, eta baieztapen honek, benetako zientzigintzaren eta arestian aipatutako teoria-hirukoteak errepre-sentatzen duen pseudozientzigintzaren arteko lehengo lehen fun-tsezko bereizketa ezartzen du.
5. Popperren eskakizuna ez baita «sistema zientifiko bat behin eta betirako aukeratua izan ahal izatea, zentzu positibo batetan; baina bai froga enpirikoen bidez zentzu negatibo batean aukeragarria izatea...»
6. Beraz, zientzi teoria bat onartua edo baztertua izango da baldin (eta soilik baldin) hautemateak beharrean ondorio espermental kontrastatzaileak adierazten dituzten oinarrizko zenbait enuntzia-turekiko akordio batetara heltzea posible bada.
7. Ikusi dugunez, Popperren ikusmoldearen arauera, zientzi teoria ez da esperientziatik edo behaketatik eratorzen.
8. Gehienez ere, enuntziatu hau maila handiagoan edo txikiagoan ones (hau da, partzialki froga) daiteke.
9. Are zehatzago, logika induktibistak hipotesiei egotzi dakiekeen sinesmen arrazionalaren maila zehazten du.
10. Definizio poppertarraren lehen errefusatzea (eta biribilena Mille-ren eta Tichyren eskutik iristen da, 1974ean argitaratutako bi arti-kulutan.

11. Laudanen aburuz, beraz, zientziasuna eta zientzia-arrazionaltasuna ikerkuntz tradizioaren baitan definitzen dira.
12. Ladanez aurkeztutako kontzeptu hau Kuhnren paradigma kontzeptuaren oinarriko garbia da, 60 eta 70eko hamarkadetan agertutako beste zenbaitekin gertatzen den legez (esate baterako, Lakatosen zientzi ikerkuntz programaren kontzeptua).
13. Esanahiaren alderdi hau hobeki ulertzen da itzulpenaren eta interpretazioaren arteko ezberdintasunak azpimarratzen direnean; baina, batik-bat, lexiko baten ikaskuntz prozesua aztertzen denean.
14. Oporraldia dela eta, apirilaren 9tik apirilaren 19ra bitartean EHUko linea guztiak etetzen dira, bere ohiko ordutegia mantenduko duen 2322 linea ezik.
15. Leioan, 1998.eko apirilaren 3a

21. Osa itzazu hitz elkartuak zutabe bietako hitzak konbinatuz

Adibidez: *literatura + arazo = literatura(-)arazo / literatur arazo*

1. literatura	1. elkarte
2. burdina	2. arazo
3. jaiotza	3. eskakizun
4. ardi	4. arau
5. ekonomia	5. tradizio
6. hizkuntza	6. biltzaile
7. natur	7. fabrika
8. ortografia	8. arrisku
9. zerga	9. kirol
10. herri	10. esne
11. autonomia	11. zientzia
12. kutsadura	12. kontrol

22. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietako hitz elkartuetan

1. *Euskal-mendi-elkarteek* ekintza ugari antolatzen dute urtean barenaren.
2. *Berri-berriak* dira zerbitzura ekarri dituzten konputagailuak.
3. *Bulegoz-bulego* ibili izan arren, oraindik ez daki norekin hitz egin behar duen.
4. Liburutegiko apal horretan dauden liburu guztiak *argitaratu-berriak* dira.

5. *Giza-mugimenduak* sekulako indarra hartzen ari dira Euskal Herri osoan.
6. Benetako neurriak hartu behar ditugu *itsas hondakinei aurre egiteko*.
7. *Lan-eske* ibili da azken hilabeteotan, baina ez du ezer aurkitu.
8. *Eskuarte*an daukazun txostena utzi, eta joan zaitez nagusiarekin hitz egitera.
9. *Aldian aldi*an egiten ditugu honelako lanak.
10. Hainbat *errejimen-mota* dago.

23. Zuzendu zuzendu beharrekoak (hitz-elkarteen idaztarauak)

1. AITA AMAK	17. ZUZEN ZUZENEAN
2. VITORIA GASTEIZ	18. PARTEHARTU
3. DIRU BILKETA	19. PAUSOZ-PAUSO
4. ERDAL TESTUAK	20. ESKU-ARTEAN
5. LAN HITZARMEN	21. ALFER ALFERRIK
6. EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA	22. JENDE-AURREKO
7. HAN HEMENKA	23. NAZIO-ARTEKO
8. HEZKUNTZA ARLOA	24. DIRU-BILA
9. BIDE ERAKUSLE	25. BARKAMEN-ESKE
10. ERREGE ERREGINAK	26. TARTEKA TARTEKA
11. EKONOMI TEORIA	27. LASARTE ORIA
12. ETXE BIZITZA	28. ZELULA-BAKAR
13. ELIZ-ZERGA	29. ATE-JOKA
14. UNIBERTSITATE MAILAN	30. FORU-ALDUNDI
15. GIZA ZIENTZIAK	31. (LAGUN) ESKU ZABAL
16. GAUR GAURKOZ	32. BIHOTZ-HUNKIGARRI

24. Azpimarratu idazkera desegokiak hurrengo hitz elkartuetan

1) a) filologi ikasketak	b) filologia ikasketak	c) filologi-ikasketak
2) a) hizkuntz-eskola	b) hizkuntza eskola	c) hizkuntza-eskola
3) a) kultur sailburua	b) kultura sailburua	c) kultura-sailburua
4) a) lege gizona	b) legegizon	c) lege-gizon
5) a) Deba-ibaia	b) Deba ibaia	c) Debako ibaia
6) a) mendiz-mendi	b) mendiz mendi	
7) a) izena eta deitura	b) izen deiturak	c) izen-deiturak
8) a) dekretu lege	b) dekretu-lege	c) lege-dekretu
9) a) eskumen-kontzeptua	b) eskumenaren kontzeptua	c) eskumen kontzeptua
10) a) giza-eskubideak	b) giza eskubideak	c) gizaeskubideak

11) a) partehartzaile	b) parte hartzaile	c) parte-hartzaile
12) a) dekanorde	b) dekanorde	c) dekanorde
13) a) abal emaile	b) abal-emaile	c) abalemaile
14) a) ELA-sindikaturia	b) ELA sindikaturia	c) ELAsindikaturia
15) a) bete arazle	b) bete-arazle	c) betearazle
16) a) azpi-multzo	b) azpi multzo	c) azpimultzo
17) a) erreferentzi puntu	b) erreferentzi-puntu	c) erreferentzia-puntu
18) a) bake-zale	b) bake zale	c) bakezale
19) a) egin berri	b) egin-berri	c) eginberri
20) a) ezkon berri	b) ezkon-berri	c) ezkonberri

25. Zuzendu zuzendu beharrekoak hurrengo esapideetan (berrelkarketa)

1. Hitzarmen negoziazio parteek... («las partes negociadores del convenio»).
2. Enplegu Oinarrizko Legea
3. Enplegu erregulazio espedientea
4. Enplegu politika komunitarioa
5. Logela-aldaketa
6. Euskal aldizkari-zuzendari-bilera
7. Hautagai berri-zerrenda
8. Emakume- eta haur-taldeak
9. Ebazpen- eta jarraipen-batzordea
10. Zakar-biltzaile-taldea
11. zientzi ikerkuntz programa

26. Eman hurrengo izenen euskal ordaina

GALICIA	LEÓN	CANARIAS
CANTABRIA	BURGOS	MURCIA
MADRID	VALENCIA	LA RIOJA
ASTURIAS	ALICANTE	BARCELONA
GERONA	LÉRIDA	PALENCIA
CORDOBA	LA CORUÑA	ORENSE
AQUITANIA	BURDEOS	PAU
ESTRASBURGO	NIZA	PIRINEOS
TOULOUSE	ARGELIA	DINAMARCA
JAPÓN	ALEMANIA	CANADÁ
PARAGUAY	MARRUECOS	CHILE
SUECIA	NORUEGA	REINO UNIDO

27. Eman hurrengo hitzen euskal ordaina

GERONA
JAPÓN
CHIPRE
NORUEGA
LÉRIDA
BURDEOS
OCÉANO ATLÁNTICO
ALEMÁN
INGLÉS
ITALIANO
SUECO

COMUNIDAD AUTÓNOMA VASCA
GRAMÁTICO
CIENTÍFICO (iz / izond)
HISTORIADOR
INVESTIGADOR
BIÓLOGO
GRUPO PARLAMENTARIO
FUNCIONARIO
ANTIGÜEDAD
COMÚN
RACIONAL
ARTILLERÍA
PREJUICIO
PARTE TRASERA
PREJUICIO
ES DE BIZKAIA
NAVARRO (herritarra)
ADHESIÓN
PREVER
ADHERIRSE
BILLETE

28. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Sindikatua irakaslego euskadunen egoeraz bereziki kezkatu-
rik dago.
2. Interesatzen zaizulakoan, informazioa helarazteaz gain zure esku
hartzea eskatuko genizuke.
3. Horretarako, honi atxikirik doakizun parte hartze orria bete eta
jarritako helbidera igorri behar duzu.

4. Bulego horretako langileen artean tirabira handiak eman dira azken hilabeteotan.
5. Eskaera luzatu nion nagusiari, baina ez zidan baimenik eman.
6. Lehiaketaren bigarren azterketa egin eta gero hirugarren mantentzen da zerrendan.
7. Ezin ditugu bazter utzi nafartarrak egiten ari diren ahaleginak euskara bultzatzeko.
8. Ikerketa horren emaitzak onartzeko egiaztagarritasun edo faltsugarritasun erizpidea asetzea.
9. XVI-XVII.mendeetan hausdura nabarmena eman zen, batez ere Makiavelori esker.
10. Ordenu politikorik onena bilatzeak zera esan nahi zuen: ...
11. Dagoeneko ezin jo daiteke azken-azkenengo berma edo egi sustatzaileen bila.
12. Ondorengo filosofia politikoak ez dira gehiago ezagutzaren filosofia bati atxikiturik egon.
13. Hutsune hori eskaini behar den irakaskuntz kalitatearen kalterako izan ohi da.
14. Batez ere «X» ikasgaiari jositako testu hautatuaren itzulpen eta aurkezpenarekin ekitea iruditu zait egokiena, hutsune haundi horri erantzuten hasteko.
15. Horretarako, bere garaian eman zen polemika bat argitara ekarri dut.
16. ... horrela gure ikasleek euskara hobea jasoko lukete eta gure irakasleak beren akatsez errezago jabetuko lirateke.

29. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Habermasek estatu eskuhartzailearen funtzionamendu ekonomikoa erregulatzen duten printzipioez hitz egiten badu...
2. Jakina, gaur egun politikaren filosofiak baditu beste hainbat eztabaida-gai.
3. Baina batez ere, aipatu joera liberal hauek zera aldarrikatzen dute amankomunean: justiziaren...
4. Gainditurik egoteak zera aurreuposatzen baitu, giza aurrerakundearen sinisten dela lehenengo eta behin.
5. Historiatik harandio daude, arazo unibertsalak dira.
6. Filosofia politikoaren historian hezitzea, beraz, beti hor segitzen duten arazo funtzeskoetan hezitzea da.
7. ... eta horretarako, Makiavelok argiasko ikusten du, derrigorrezkoa da ontasun ideal horren maila txikiagotzea.
8. Dotrina hau gordinegia zela eta onartua izateko, Hobbes-ek piska bat leundu zuen, funtsean aldatu gabe ordea, eta aintza-gose horren lekuan poterea jarriz...

9. Locke-k ere ildo honetatik jarraitu zuen, oraingo honetan aintzina-
nakoen birtutearen lekuan, neurrigabeko jabetza-gogoa jarritz giza-
zartearen motortzat.
10. Rousseuak hasitako modernitatearen bigarren uhin honetan, pentsalari-
ek —ondoren etorriko diren Kant eta Hegelek batipat—
jada historiaren filosofia bati lotutako pentsamoldea garatuko
dute.
11. Gogor kritikatzten du gure pentsalariak gertakari/balore bereizke-
ta, biak argi eta garbi bereiztu beharra kritikatzten du.
12. Hau 1955eko urtarrilean Jerusalem-eko Unibertsitate hebrearrean
emandako lezioen berridazketa da.
13. Bilaketa alperrikakoa litzateke ezagutza hori eskura balego.
14. Politikaren zientzilari deitzen diren gizakiek eginiko probetxuzko
lanak ez du zerikusirik zientzia politiko «zientifikora» jotzen du-
ten aspirazioekin.
15. ... ezagutza hauek beren egoera propioa estudiatzeko edo gai poli-
tikokoetara dedikatzeko zuten erreztasun beraz egin ohi zituzten.

30. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Ikerleak burruka guztien gainetik dagoen hiritar bikain eta aber-
tzalearen papera errepresentatuko du.
2. Ezagutza politikoaren maila kognoszitiboa ez da artzai, senar, ge-
neral edo sukaldari batek duen ezagutza-mailatik desberdina.
3. Baina utilitarismoak, eboluzionismoak eta neo-kantismoak ber-
moldatua izan ondoren, ...
4. Zailtasun hauek ekiditzeko, zientzilari sozialak harreman on edo
promozio pertsonalari buruzko burutapen oro arbuiatzen ditu, ho-
nako espresio birtutetsua erabiliz: berak ez dakiela egia bilatzea
ona den...
5. Zera baieztatzen duenean, demokrazia ez dela derrigorrez bere
kontrakoarekiko begibistako gorentasuna dakarren balorea...
6. Bere «baloraziorik gabeko etika» ez da inondik ere nihilismoa
edo nihilismorako bidea; finean, pentsatu beharrik ez izateko
aitzaki bat baino ez da.
7. Natur zientzietatik hartutako ereduarekiko bere esklabutza-
ren ondorioz, zientzia sozialek zenbait hankasartze egiteko arriskua
dute.
8. Saiakera horretan, ordea, derrigorrez kultura horien esannahi sa-
kona galtzen dute...
9. Prozesu historikoa funtsean kateatutako bidea delako kontsidera-
zio oro arbuiatzen du, edo, termino zabalagoetan, bide nabarmen-
ki razionala izan daitekeela defenditzen duen hausnarketa oro.

10. Arazo erabakiorra gizateriaren ezaugarri iraunkorren esanahiaren inguruan kokatzen da.
11. Kontuan hartu ahal izateko beharrezkoa da edukin bat ematea, eta edukin hori jada historikoa da.
12. Onartu edo, hobe esanda, patuaren kontzesioa bailitzan pozez jaso...
13. 1933ko gertakari funtsezkoak zera frogatu zuen, baldin eta froga hori beharrezkoa bazen, gizakiak ezin diola gizarte onaren gaia planteatzeari uko egin, eta ezin duela, ezta ere, erantzun bat ematearen erresposabilitatetik askatu...
14. Filosofo klasikoak ordutik inoiz berdindu ez den hurbiltasun- eta bizitasun-mailan aztertzen zituen hartueman politikoak.
15. Hiritar edo politikarien hizkuntza amankomunaz mintzatzen ziren; kalekoa ez zen hitzik apenas ahoskatzen zuten.

31. **Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)**

1. Horrela, filosofoak lotsagabea suntsitzen duen eta garaiturik da-goena parkatzen duen benetako politikariaren zalutasun jatorra berplanteatu eta borobiltzen du.
2. *Legeak* lege eta gai publikoei buruzko dialogoa da, hiru agureren artean mantentzen dena.
3. Ona eta aintzinakoaren arteko ekuazioa, ordea, soilik lehenengo arbasoak jainkoak, jainkoaren semeak edo jainkoen diszipuluak balira mantentzen daiteke.
4. Bestalde, filosofoak ez ditu oraindik Kretako eta Espartako legeak erasotzen, baina bai beren solaskideek eginiko lege horien interpretapenak.
5. Honez gero, irakurleak ulertu du atenastarra ez dela Kretara etorri han legerik onenak estudiantearren.
6. Espartarrak, bere aberriaren aurka alztatuz, ez du, ordea, homosexualtasuna defendatzen.
7. Halako gizonek ederki ulertzen dute zer den legearen arabera bizitzea, legeen izpirituaren hezurmamitze ezinhobeak baitira.
8. Beren birtute haundia, hala ere, akatsean bihurtzen da gaia lege zaharren gordetze-terminoetan planteatzeari uzten zaion momentutik.
9. Beste zirkunstantzia bat herbesteratzeko leku apropos baten falta zen: nora joan zitekeen?
10. Errejimenak pentsamendu politikoaren kezka nagusi bilakatzen dira legeen izaera eratorria eta arazo-emalea ezagutzeko.
11. Eta aberastasunari dagokionez, zera gertatzen da, jada Aristoteles ondo ohartu zen moduan, ondo kokatuak beti gutti batzuk direla eta txiroak, berriz, gehiengoa.

12. Utz ditzagun bada bere biraoak dauden lekuan, berak izkutatu zituena zapiaren azpian estaliak.
13. Britaina Haundiko tradizioan sortu eta Frantzian garatzen den doktrina honetan...
14. Renan europar mendebaldean abertzaletasun eta liberalismoaren arteko elkarkidetzak hobeto adierazten zuen frantziar mugimendu nazionalista esanguratsuenaren esparruan kokatzen da.
15. Horrela, 1789ko iraultzaren ondoren sortutako tradizio honek, aintzindari iparamerikarrak gutxietsi gabe...

32. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Gainera, esperientzia iraultzaile honek, napoleondar inperialismoa dela medio, europar doktrina politikorako bide berriak irekiko ditu.
2. Anitzak dira gizarte-motak: Txina, Egipto eta aintzinako Babilonia bezalako giza multzoak; hebraitar moduko leinua; ...; erlijiozko loturaz osatutako aberririk gabeko elkargoak, hala nola israeldar eta parsien modura; Frantzia eta Ingalaterra eta Europako autonomia moderno gehiengoak bezala.
3. Ez zen egipziar hiritarrik existitu, txinatar hiritarrik egon ez zen bezalatsu.
4. Baina inperio hau IX. mendearan erdikaldean hautsi zen ezinbestean; Verdungo hitzarmenak funtsean zatiketa aldagaitzak ezarri zituena...
5. Frantziako biztanlegoaren barruan zegoen arrazen desberdintasunaren ideia, Tours-eko Gregoriorientzat hain nabarmena zena, ez da inola ere agertzen Hugo Capeto-ren ondorengo idazle eta olerkari frantsesengan.
6. Gertakari hau, gainera, beste ezaugarri garrantzitsu baten ondorioa izan zen, frankoak, burgundiarrak, gotuak, lonbardiarrak eta normandiarrak beren arrazako emakume gutxi izatearena, hain zuzen ere.
7. Britainia Handian germaniar hizkuntzak menperatu ahal izan badu, hori latinak hizkuntza zeltarrak guztiz ordezkatu ez zituela gertatu da, Galian ez bezala.
8. Hau egiterakoan, abertzaleen artean ematen diren bilera itxietan sartzen garen bitartean, gizateriaren esparruan arnasten den aire askea alde batera uzten dugu.
9. Erlijioak, duela berrogeita hamabi urte Belgikaren sorreran halako garrantzia izan zuenak, bere inportantzi gutxia bakoitzaren barru-barruan gordetzen du; herrien mugak ezartzerakoan, aldiz, ia ez da kontuan hartzen.

10. Ezer ez dago absolutorik, eta egia da premiaren aurrean amor eman behar dela.
11. Halako jarrerak politikako transzendentalengan irrifarrea sortuko du, bizitza guztia beren buruak engainatuz eta beren gorengo printzipioetatik begiratzuz, gure arruntasunaz errukitzen diren iza-ki hutsezinak baitira.
12. Max Weber (1864-1920) hil eta handik bi urtetara menperaketa- ren soziologiari buruzko bere entsaiuak biltzen dituen *Ekonomia eta Gizartea* bilkura-liburua argitaratu zen.
13. Profetaren karismari zuzentzen zaion debozioak, edo gerrako bu-ruzagiari, edo asanbladako (*ekkllesia*-ko) edo parlamentuko de- magogo haundiari zuzendutakoak zera esan nahi du, hau gizakien barne-barnetik «deituriko» gidaria dela...
14. ... subiranoari obediencia zor dioten taldeko pertsonak, funtzio- nariak izan edo ez, administrazio-tresnen jabe direnean, dirua, eraikuntzak, gerra-materiala, automobil-loteak, zaldiak edo dena delakoaren jabe direnean.
15. Ordena bateko legitimitatearen bermatasuna izan daiteke: a) ba- rrenekoa: huts-hutsean afektiboa, baloreen araberrako razionala edo erlijiosoa; b) kanpokoa: ondorioei lotutakoa.

33. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Jaunak bere gustora ezarri edo aldatzen duen legea; erizpide ma- teriala soilik; *cadi*-aren justizia.
2. Bulego bateko mailaketan kokatu eta erreglamentu bidez konpe- tentzia eman zaion funtzionaria.
3. Gutxiengo menpetasun-*borondate* jakin bat, obeditzeko *interesa* (kanpokoa edo barnekoa) alegia, funtsezkoa da benetazko agin- te-erlazio batean.
4. Baina gizatalde bati ezarritako menperaketa orok normalean (ez nahitaez beti) administrazio-*koadro* bat eskatzen du; hau da, kon- fidantza izan behar dugu honako probabilitatean: ...
5. Habermasek bere ikuspegia agertuko du, bide nabar, gaurrengoko gizarte kapitalistaren analisiari egokitzeko.
6. Egoera honen aurrean, eta teoria kritikoaren ezaugarriak gidari- tzat hartuz, gizarte humanoago, zuzenago, libreago eta razionala- go bat bultzatuko duen *razionalitate praktikoa* (politiko-morala) defendatu beharraren lehentasuna aldarrikatuko du.
7. ... balore-lanaren teoriak kontratu librearen instituzio juridikoak adierazi nahi zuen askatasun-itxura suntsitua utziko du, lan asala- riatuaren erlazioari nahitaez zegokion bortxaketa soziala agerian utziz.

8. Indar produzitzaileak, intuitiboki eta nabarmen, gizartean produzitzen zuten gizakien erabaki arrazoizkoen eta ekintza instrumentalen ondorio ziren bitartean, gero eta erabilgarritasun tekniko gehiagoko indar bezala ulertuak izan zitezkeen.
9. ... [gizakiak] bere produktu automatizatu propioen aurrez-aurre jartzea ezezik, bere aparatu tekniko propioan ere, *homo fabrikatus* gisa, integraturik gelditzea erdietsiko luke.
10. Rawls-ek «esanguratsuenak» defendatu beharra dagoela azpimarratzen du, hauek pertsonaren ahalmen moralak hoberen babesten dituztenak izanik...
11. Adostasun honek «haserako helmuga» deitu dudana ekartzen du.
12. Hala ere, balio ekitatiboa bermatzeko norabide bat alderdi politikoak, jabetza pribatuko demokrazia batean, botere sozial eta ekonomiko pribatuko kontzentrazio handietatik salbu jartzean legoke...
13. Hau da, kontuan izanik praktiketako ikasleek itzultzaileen funtzioak ezin dituztela bete, nahitaezkoa gertatzen zaigu honelako zerbitzu bat bekario baten bitartez ematea.
14. Antzinako etxeetan eginiko eskuhartze modernoak
15. Adrellua gaurrengungo eraikinetan
16. Inpresionismoa eta expresionismoa

34. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Azken hamarkadetan semiotikak bere lekua egin du unibertsitate-disziplinaren artean eta toki hori berezia izan da Komunikazioaren Teoriar arduratzen diren fakultateetan.
2. Ez da semiotika komunikazioaren emaria, urratsak eta nondik-norakoak aztertze bide, modu eta erreminta bakarra, jakina. Semiotikak bere iker-modeloak dauzka, beste disziplinetakoeekin alderatuta desberdinak direnak, noski.
3. Seinale enblematikoak adierazteko erabili izan da ikurra: nazioaren bandera, kristauen gurutzea, sozialisten larrosa edo komunisten igitai eta mailua ikurrak ditugu.
4. Komunikazio-egintza bidezkoa izan dadin, kode amankomun baten arabera aitortu eta erakarri behar zaio esangura seinale bakoitzari.
5. Beraz, linguistika, hizkuntzalaritza, zeinu-sistemak aztertze zientzia orokorrago baten atal espezialdua baino ez da.
6. Ekintza bera betetzera animatzen den kolektiboa dugu *masa*; esate baterako, hauteslegoa, irakurlegoa, entzulegoa... eta abar.
7. Marxistak ere arduratu izan dira kontzeptuaz [«masa» kontzeptuaz]. Marxistentzat, *masa* gizarte-kategoria oso zehatz bat da: herri xehea, langilegoa.

8. *Komunikazioak* beharrezko du, gainera, igorleak eta hartzaileak, animatu zein inanimatu izan, kode edo zeinuteria komuna erabiltzea, elkar ulertzea posible izateko.
9. [Masa] Terminoaren lehen erabilpen publikoa Eliza Katolikoari zor diogu: 1963. urtean, Vatikanoko II. Kontzilioak luze hitz egin zuen *masa-komunikazioa* deitutakoari buruz.
10. Entzulegoa edo hartzailegoa, audientzia anonimoa da. Iturriak eta hartzaileek ez dute elkar ezagutzen; informazioa deitu dugun oinarri komunikatibo material hori da beren arteko lotura bakarra.
11. Gizarte «atzeratueta», esate baterako, *masa-komunikazioaren* atributo ezaguna den filmegintza ez da gure artean bezala ulertzen. Gizarteotan filmeak zerbait irreal dira, ulertzeko zailak.
12. Platonek, Sokratesen diszipulu eta Aristotelesen maisu izan zenak, honela definitu zuen zeinua: «beste gauza bat, naturalki edo konbentzionalki berrigortzen duena».
13. Kontzeptuen eta sinboloen arteko erlazioa, ordea, konbentzionala da, giza taldeen barruko akordioaren emaitza dira; horrexegatik dago hizkuntza bat baino gehiago: greziera, hebraiera, euskara, etab.
14. Eskolastikaren urrezko aroa XIII. mendean ezagutu zuen Europak.
15. Semiotika, hizkuntzaren terminoen arteko erlazioa aztertzea helburu duen zientzia da. Mintzairaren aspektu zehatzak arakatzen dituen semantika da semiotika.

35. **Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)**

1. Antolakuntza horren arabera, elementu bakoitzaren balioa besteek uzten diotena da; gauza bakoitza besteak ez direna da. Euren artean «oposaketa-balioa» dago. Hizkuntzan diferentziak baizik ez daude, zeinu bakoitza ez baita inguratzen duten beste zeinuak ez direna baino.
2. «Hizkuntzalaritza Orokorreko Ikastaroa» izeneko lanean, zeinu linguistikoaren hautazkotasunaren gaia aipatzean, adibide gisa «hegoalde»aren idea hartzen du Saussurek eta, esaten duenez, *hego* kontzeptuak ez du zerikusirik soinuaren sekuentziarekin.
3. Irakurleak orri bat edo beste hautatzen du irakurtzen hasteko. Kazetaren kasuan irakurleak hautatzen du zein notizia zein unetan irakurri; eta ez hori bakarrik, irakurleak berak erabaki dezake notizia hori zelan irakurri, goitik behera edo atzekoz aurrera...
4. Zeinua ez dator ezeretik, zeinua pentsatua da, hitzarmendutakoa, kodetua; legeria zehatz baten partaide baita.
5. Interlokutoreez dugun iritzia exigitzen du behin eta berriro hizkuntza deitutako kode edo arautegi nagusi horrek; eta hortik ez da errez alde egiten.

6. Exigentzia horiek direla eta, Barthes-ek hizkuntza faszistatzat jo izan du: «faszismoak ez dizu hitz egiten galerazten, faszismoak era batera edo bestera hitz egitera derrigortzen zaitu. Horixe da faszismoa.»
7. ... janzkeraren kasuan, bere ezaugarri propioak direla eta, kontzeptualizazio-maila zabala egin beharko litzateke eta kasu horietan hiru kontzeptualizazio-maila berezi beharko liratekeela begibistakoa da.
8. Edozelan ere, lengoia-mota horiek, lengoia mintzatuek legez, garapena ezagutzen dute; garapen hori hiru arrazoi hauetan oinarritzen da...
9. Gerora, talde hau «formalista errusiarrak» legez ezagutu zen.
10. ...Paris horretan soviatarren kontrako propagandista militantea izan zen bere exilio osoan. Hil ere herritik urrun hil zen, 1992an.
11. Lehen ikerketa horietan agertzen dira jada Ecoren teoria semiotikoan garatuko diren zenbait ezaugarri: testuaren interpretazio-prozesuaren garrantzia, kreaioa aktibitate operatibo moduan ulertzea, generoen existentzia erabakiorra, espresio estereotipatuaren indarra eta irakurle edo hartzailearen kolaborazio interpretatiboaren beharra.
12. ... tesi horiek bildu egin ziren «semiotika» izena hartzen duen disziplina batean; Ecoren semiotika estrukturalismo frantsesak agirian utzitako problema kritiko eta filosofikoetarako soluzio berriztatzaile moduan agertzen da.
13. Kodea adierazpen eta edukien arteko harreman bat da, balioen akumulazio bat bilakatzen baita.
14. Ecok hipotizatzen du, bestalde, ezen kultur sistema, edukien organizazioa, ez dela sistema egonkor eta definitu bat, magma aldakor bat baizik, zeinak formulazio anitzak eduki dauzkan eta erabili darabiltzan.
15. Hizlariaren komunitatea da, beraz, errealitatearen irudi komunen jabea, depositarioa.
16. Behin-betiko diagnostiko (= diagnóstico definitivo)
17. Prozedurazko edukinak (= contenidos procedimentales (Psikol.))
18. Ikerketa ezperimentalaren alderdi onak eta txarrak
19. Aktibazio-zentru
20. Akasdun (= defectuoso)

36. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Testuarteko harremanak bi modu ezberdinetan eragingo dio tituluari: batetik, birsorpena dakar, berregintza eta, bestetik, deformazioa.

2. Proiektu estilistiko asko daude baina titulugintzan benetako artea haxe da: funtzio semantiko eta pragmatikoa hobetzeaz batera, titularen «showa» eskenifikatzen jakitea.
3. Paronimian oinarrituriko hitz-jokoan, oposaketa fonetiko minimo batek beste esanahi bat sortzen du.
4. Funtzio honek oso betekizun garrantzitsua du diskurtso telebisi-boan eta, batipat, informatiboetan. Horretarako, bi bide erabiltzen dira: alde batetik, kamara eta, azken finean, aurkezleak eten gabe ikusleari zuzendutako begirada...
5. Mezu batzuetan funtzio poetikoa dominatzen du.
6. Bi motatako kontratuak daude: bata, aldabakarreko proposamena deritzona; bestea, aldebiko proposamena: bi aldeek porposatzen dute (elkarrizketa, solasa...)
7. Momentu horren aurretik eta une horren ondoren, hau da, superfizie sentikor batean munduaren erregistro «naturala» egin baino lehen eta ondoren, keinu erabat kulturalak, kodifikatuak ditugu alde bietatik.
8. Ildo horretatik, ikonoa eta sinboloa, Peirceren ustetan, zeinu *mental* eta *orokor* modura hartu behar dira, gauzetatik bereiztuta azaltzen baitira beti.
9. Testigantza printzipioari dagokionean, irudi fotografikoa erreferente bakar baten lortatzeko fisiko baldin bada, horrek esan nahi du argazki baten aurrean aurkitzen garen momentu horretan...
10. Telebistak mundu espektakularra erakusten digu modu frakzionatu batean. Mundu fragmentatu horri lotura emateko gelditzen zaigun irtenbide bakarra, geure burua espektadore huts-tzat hartzea besterik ez da.
11. Telebistak teatro-eskenategi bihurtu du mundua.
12. Telebista egitateetatik urrun dabil (funtzio erreferentziala ahazturik du, nonbait). Mundu fiktizioa eskaintzen digu gauegunez eta eskaintza hori sedukzioaren bitartez egiten da.
13. Telebistaren diskurtso-osagaien berezigarritasunak.
14. Audientzia handitzeko atxakiaz, programa guztiek edozeinek ulertzeko modukoak behar dute izan; azkenean, informazioa eskeini beharrean, programa horiek informazio horren interpretazioa, balorazioa eskeintzen dute, erreztasunaren izenean.
15. Ahozkotatuen ezaugarriak indartzeko, berbaltasunaren simulazioa egiteko, testu idatziak sei baliapide diferente erabili ohi ditu zeregin horietarako.
16. Arrazonaketaren arauetatik at egon arren, printzipio honek oinarri sendoak ditu giza izaeraren baitan...
17. famili-giro (=ambiente familiar)
18. psikologi-eremu (= campo psicológico)

37. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Deiktikoez duten arrazoi berberetatik, lokailuak sarritan agertzen dira testuetan ahozkotatasunaren ezaugarri gisa. Eta diskurtsoaren prosekuzio interruptoa ahalbidetzen dute, erritmoa ezarriz.
2. Alde batetik, egoera-simulatzaile horiek beharrezkoa izan daitekeen azalpenezko datu bat eskaintzeko balio dezakete, diskurtsoetik bertatik aterea izan balitz bezala; eta, bestetik, elkarrizketari berari dagokion atmosfera propioa berregiteko.
3. Ohar hauek ez dira pentsatu irakurle arruntarentzat; ohar osagarriak dira, ustez kompetentea den irakurle bereziarentzat pentsatuak.
4. Elkarrizketaren ezaugarri hibridoa errebelatzen duen beste ezaugarri bat, marka konstitutiboaren presentzia da, bai enuntziario diskurtsiboarena, bai diskurtsoarena, baita narrazio historikoarena ere. Horiek berez agertzen dira, maiztasun signifikatiboan.
5. Kazetariak bere testua antolatzen du halako moldez, non elogia baita oinarri antolatzailea eskaintzen duena; testuaren azken helburua hau da: pertsonaia modu indartsuan agertzea, bere balore baikorren jabe.
6. Aurkitze horrekin batera, bestalde, iragarkigileen mezu kodifikatu horiek ikusle-hartzaileak zelan ulertzen dituen ezaugarri gura du semiotikak.
7. Iragarki balarazio aniztuna erakusten du bere 18 segundoko iraupen laburrean.
8. «Gaberdia, Paris...» dio testu gain-inpresionatuak. Autoa autopistan sartzen da; lurzorua ilun eta bustia. Spotaren lehen planoak auto arin eta seguruaren irudia ematen du.»
9. Hona hemen X etxearen iragarki moderno bat (1996. urtekoa), auto-aldizkari espezialdu batean argia ikusi duena.
10. Zilegi bekigu, balorazio desberdinak errazago ulertzeko, beste ikerlari frantses baten xehetasun zenbait gogoratzea.
11. ...beste batzuen iritziz, oster, ipuin horiek bizitza bera dira, herri baten tradizioa agerian uzten dutenak, bizitzaren beraren parteak eta bibentziak baitira hor kontatutakoak.
12. *Jabetza* horrek sistema konnotatu guztiak uzten ditu agirian: klase soziala eta indar ekonomikoak, besteak beste.
13. Erosketa-modu honetan, eroslearentzat erosketaren egintza atxakia bat besterik ez da jendea ikusteko, jendearekin berba egiteko, munduagaz bat egiteko.
14. Adibidearekin jarraituta, «martiztarrak» lehen mezua baino ez luke ulertuko, (AEE) formulak azalerazten diguna, alegia, mundu denotatiboa.
15. Hauteslegoaren antikomunismo itsua zela-eta, senatoreak bere eserlekua galdu zuen.

16. Ikusi dugunez, Popperren ikusmoldearen arabera, zientzi teoria ez da esperientziatik edo behakuntzatik eratortzen.
17. Benetazko elkar-truke harreman (= relación real de intercambio)
18. Batazbesteko alokairu (=salario medio)
19. Dialektuak: ezaugarriak eta literatur banaketa
20. Aleman idealismoa

38. **Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)**

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (<i>Heg</i>)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (<i>h. anitz</i>)

A	B	C
abanguardia	abangoardia	banguardia
abantail	abantalla	abantaila
abagadune	abagune	abagun
aberaspide	aberas-bide	aberasbide
abeltzantza	abeltzaintza	abere-zantza
aberaskarri	aberasgarri	aberatsgarri
abilezia	habilezia	abilezi
abentura	aventura	abentur
abioi	egazkin	hegazkin
abizu	abisu	abiso
abortu	aborto	
abots	ahotsa	ahots
absolutu	absoluto	absolutu
absurdo	absurdu	asurdo
adierazpide	adierazbide	adieraz-bide
administrazio	amministrazione	administrazio
afitxa	afixa	afitxe
ageri izan	agiri izan	
ahalbait (lasterren)	albait	aalbait
ahaldundi	aaldundi	aldundi
ahoskatu	ahozkatu	aozkatu
ahulezia	ahuldade	ahultasun
ailegatu	iritsi	heldu
aina (zuk aina dakit)	adina	haina
ainbat	adinbat	hainbat

A	B	C
ainitz	anitz	aunitz
aitzin	aintzin	haitzin
aisa	aise	haise
aitatu	aipatu	haipatu
aitzakia	atxakia	aitzaki
akeita	kafe	
halabaina	alabaina	hala baina
albaitero	halbaitari	albaitari
alfer	alper	
alper-lan	alfer-lan	alferlan
alferrik	alperrik	arpelik
alkar	elgar	elkar
alkate	auzapez	hauzapez
altuera	goratasun	garaiera
altzaridenda	altzari-denda	altzari denda
amanda	isun	hisun
komun (izond)	amankomun (izond)	komuna (izond)
amodio	amorio	amodioa
amuts	kamuts	hamuts
analisia	analisis	analisi
andere	andre	andrea
aniztasuna	ainiztasun	auniztasun
antzera (hegaztia)	antzarra	antzara
antzestu	antzeztu	antxestu
aintzina («aspaldi»)	antxina	antzina
antzinatasun	antzintasun	aitzintasun

39. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A

amorru (ONARTZEKOA)

anitz (ONARTZEKOA)

B

amorrazio (*Heg*)

ainitz (*)

C

amorraziño (*)

aunitz (*h. anitz*)

A	B	C
apez	apaiz	abade
apostu	apustu	apostura

A	B	C
arauera	arabera	araura
arbel	arbel	harbel
arbol	harbola	arbola
arnas	arnasa	harnas
argitarapen	argitalpen	
argumento	argumentu	
aro («garaia, sasoi»)»	haro	
arotz	harotz	harotza
arrautza	arraultza	arrotze
razional	arrazional	errazional
artileria	artilleria	artileri
aseguro	seguro	aseguru
asignatura	ikasgai	ikaskai
aszensore	igongailu	igogailu
atezantza	atezaintza	atezantz
atxeki	atxiki	atziki
hatzamar	atzamar	hatz
atzazal	azkazal	azazkal
aurrekalde	aurrealde	aurre-kalde
aurreikusi	aurrikusi	aurrez ikusi
aurrikuspen	aurreikuspen	aurre-ikuspen
aurreiritzi	aurreiritzi	aurriritzi
ausardi	ausardia	
ausentzia	absentzia	absentzia
oliba	azeituna	
azpimarkatu	azpi-markatu	azpimarratu
sufre	azufre	
baieztatu	baieztu	
bakailu	makailu	bakailao
baloratu	balioetsi	
barkamendu	barkazio	barkamen
barkatu	parkatu	
barku	barko	
bat-batean	bat batean	batatean

A	B	C
batez beste	bataz beste	bana bertze
bataila	gudu	batalla
baxu	baju	
behin behineko	behinbehineko	behin-behineko
behin-betiko	behinbetiko	behin betiko
behinik behin	behinipein	behinik-behin
bake	pake	
beldur	bildur	
benda	lotura	
benetako	benetazko	
bengantza	mendeku	
berarizko	berariazko	
bereiztu	bereizi	berezitu
beretsu	bertsu	

40. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorr (ONARTZEKOA)	amorrazio (<i>Heg</i>)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (<i>h. anitz</i>)

A	B	C
beribil	automobil	auto
berme	berma	bermea
barbantzu	garbantzu	txitxirio
berniz	barniz	berniza
birtute	bertute	
beterinario	albaitari	
bibliotekari	liburuzain	
bidai	bidaia	biaje
bide nabar	bidenabar	
bilioi	billoi	
billar	billar	
bilete	billete	
biolentzia	indarkeria	

A	B	C
biribil	borobil	
birraitona	berraitona	
bizarmakina	bizar-makina	bizar makina
bizikleta	txirindula	txirindu
boligrafo	bolaluma	
boltsa	poltsa	
bolondres	boluntario	
borroka	burruka	
botazio	bozketa	botaketa
botere	potere	
botu	boto	
botatu	bozkatu	
burduntzi	burruntzi	
buru-bero	burubero	buru bero
buru-jabetza	burujabetza	buru jabetza
burumuin	burmuin	
butaka	besaulki	
camping	kanpin	kanpina
kampus	campus	
debalde	doan	dohainik
dedikazio	arduraldi	
dedikatu	ari izan	
defendatu	defenditu	-ren alde egin/aldeztu/ babestu deihadar
deiar	deadar	
dekreto	dekretu	
derrigor	nahitaez	
derrigorrez	derrigorrean	
derrigortu	behartu	
desarroilatu	garatu	
deseatu	desiratu	
desio	desira	
deskantsatu	atseden hartu	
deskantsu	atseden	
deskribapen	deskripzio	deskribaketa
deskribitu	deskribatu	
deskuiduan	oharkabea	
desorden	desordena	
desterru	erbeste	
detenitu	atxilotu	

41. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

<p>A amorru (ONARTZEKOA) anitz (ONARTZEKOA)</p>	<p>B amorrazio (Heg) ainitz (*)</p>	<p>C amorraziño (*) aunitz (h. anitz)</p>
--	--	--

A	B	C
deuseztu	deuseztatu	
dezente	dexente	
marrazki	dibujo	
desberdin	ezberdin	diferente
ezberdintasun	alde	diferentzia
diputazio	aldundi	
diruzaintza	diruzantza	
disimulo	disimulu	
disko	diska	
diskrezio	diskrekzio	
distantzi	distantzia	
distira	diztira	dizdira
titare	ditare	
diti	titi	
disziplina	diziplina	
dizipulu	diszipulu	diszipulo
doan	dohainik	duan
dokumentu	dokumento	
dorre	torre	
jostatu	dostatu	
duro	hogerleko	ogerleko
ebanjelio	ebangelio	
adin	edade	adina
historia	edesti	
eraikina	edifizio	eraikin
edo/ta	edota	edo/eta
heziketa	hezkuntza	edukazio
edukin	edukina	eduki
efekto	efektu	
egi	egia	

A	B	C
egotaldi	egonaldi	
lur-emaile	ehorzle	
ehundaka	ehunka	
ehunki	mende	
ejerzito	gudaroste	armada
ekiditu	saihestu	ekidin
oreka	ekilibrio	
ekoiztu	ekoitzi	
elaberri	eleberri	
eletrizista	elektrikari	argiketari
elemento	elementu	
elgar	elkar	
elikapen	elikatze	
elkarlan	elkar-lan	elkar lan
elkarzut	elkar-zut	elkarzut
emaile	emale	
emendakin	enmendakin	
zirrara	emozio	
enbarazo (egin)	enbarazu (egin)	traba (egin)
enbajada	enbaxada	
enganio	engainu	engañu
enparantza	plaza	

42. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (Heg)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (h. anitz)

A	B	C
enparau	enparatu	gainerako
enplegatu	enpleatu	
enpleo	enplegu	
entendimendu	entendimentu	adimen
aditu	entenditu	ulertu

A	B	C
entrepresa	enpresa	
entsalada	ensalada	
enpresario	enpresari	enpresaburu
entsegu	entsaio	saio/saiakera
entzuleria	entzuleak	entzulego
ipotx	epotx	
erabakigarri	erabakior	
erabilpen	erabilera	
erail	erahil	
eraskin	eraskin	
erantzukizun	erantzukizun	
erdara	erdera	
erbeste	herbeste	
ereduzko	eredugarri	
eritzi	iritzi	
erizaintza	erizantza	
irizpide	erizpide	
erorketa	eroriko	
errabia	amorratio	amorr
erradiadore	radiadore	radiador
erradikal	radikal	
erradio	radio	
errez	erraz	
errazional	razional	arrazional
erreboluzio	iraultza	
errediza	haltzari	altzari
erreflexio	gogoeta/hausnarketa	islapen (Fis)
errefrau	atsotitz	
erregalatu	opari egin	
erregalu	opari	
erregular	regular	
errain	errein	
erremedio	konponbide	
errepresentatu	antzeztu/irudikatu	ordezkatu
erretor	erretore	errektore
errezatu	otoitz egin	

A	B	C
erritmo	ritmo	
errito	rito	
erronbo	ronbo	
arropa	erropa	
errugby	rugbi	errugbi
ertzaingo	ertzaintza	ertzantza
esentzia	esentzi	
eskailera	eskilara	eskalera
eskeini	eskaini	
eskaner	scaner	skaner
ihes egin	eskapatu	
eskaratz	ezkaratz	

43. **Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)**

Adibidez:

A	B	C
amorr <u>u</u> (ONARTZEKOA)	amorraz <u>io</u> (<i>Heg</i>)	amorraz <u>iño</u> (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (<i>h. anitz</i>)

A	B	C
eski	esky	sky
esklabo	esklabu	
esklabotasun	esklabutasun	
eskola-etxe	eskoletxe	
eskribitu	idatzi	
eskuin	eskubi	eskuma
eskuizkribu	eskuezkribu	esku-izkribu
eskukada	eskutada	
esku-lan	eskulan	
esku-langile	eskulangile	
eskuliburu	esku-liburu	
eskultor	eskultore	
eskumuin(ak)	goraintzi(ak)	
espageti	spageti	spagety
espedizio	expedizio	

A	B	C
esperantza	itxaropen	
esperientzia	experientzia	
experimentu	esperimentu	
espetxe	kartzela	presondegi
espezialiazatu	berezitu	
espiritu	izpiritu	
esplikatu	azaldu	esplikatu
esplotazio	ustiapen	
esportazio	exportazio	
espresuki	espreski	expreski
standar	estandar	estandard
estasi	extasi	estasia
estatutu	estatuto	
este	heste	
estimazio	estimuz	
estrategia	estrategia	
stres	estres	stress
estropezu	estropozo	
estuason	estutasun	
estudiante	ikasle	
estudiatu	ikasi	
eszeptiko	ezeptiko	eskeptiko
etab.	etc.	e.a.
etendu	eten	
etsamina	examina	azterketa
etsenplu	adibide	exemplo
etsi	etsitu	
etxegintza	etxagintza	
etxe-bizitza	etxebizitza	
eukalipto	eukaliptu	
eduki	euki	
eurak	haiek berak	
europar	europar	
euskaldunberri	euskaldun-berri	euskadun berri
euskaldungo	euskalduntasun	

44. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (Heg)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (h. anitz)

A	B	C
Euskaltzaindia	Euskaltzaindi	
euskalzale	euskaltzale	
eskas	exkax	
ez ezik	ez-ezik	ezezik
ezordu	ez-ordu	
ezagupen(-)maila	jakite(-)maila	
ezen	eze	
ezkon-berri	ezkon berri	ezkonberri
ezkon gabe	ezkon-gabe	ezkongabe
ezkon-lagun	ezkonlagun	ezkon lagun
ezkutatu	izkutatu	
ezpada	baizik	
ezta ... ere	ez eta ... ere	
faboratu	fabore egin	mesede egin
facsimile	faksimile	
faktor	faktore	
familia-arteko	familia arteko	familiarteko
faszismo	fazismo	faxismo
berde	ferde	
filme	film	
finanza	finantza	
flanela	franela	
flasko	frasko	
flebitis	flebiti	
fondo	funts	
foto	argazki	
fotografia	argazki	
fotokonposaketa	fotokonposizio	
fraide	fraile	
praka	fraka	

A	B	C
franko	frango	
frente	fronte	
freno	frenu	
froga	proba	
fruitu	frutu	fruta
fundamendu	fundamentu	
funtsgabe	funsgabe	funts-gabe
funtzionari	funtzionario	
fuselaje	fuselaia	
fusilatu	afusilatu	
gain-behera	gain behera	gainbehera
gain-karga	gain karga	gainkarga
gainontzean	gainerakoan	
gainontzeko	gainerako	
gaisotasun	gaixotasun	
galde egin	galdegin	
galdeikur	galdera-ikur	galdera-marka
galdemarka	galde-marka	galdera-marka
galzorian	galtzorian	
gamelu	gambelu	
ganbara	ganbera	
gar	kar	

45. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (Heg)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (h. anitz)

A	B	C
garaje	garage	
garraiolari	garraiari	
garrantzi	garrantzia	
garraxi	garrasi	
gartzela	kartzela	

A	B	C
gasa («ehun-mota»)	gaza («ehun-mota»)	
gazna	gazta	gaztai
gasolio	gasoil	
gasolindegi	(gasolina) zerbitzugune	
gasto	gastu	
gatzdun	gatzun	
gazgabe	gatzgabe	
gauregun	gaur egun	gaurregun
gaztedi	gazteria	
gatzelania	gatzelera	
gehien bat	gehienbat	gehien-bat
general	jeneral	
genero	jenero	
gerra	gerla	
gerrari	gerlari	
gerraontzi	gerraontzi	gerra-ontzi
gerrillari	gerrilari	
gida-baimen	gida baimen	gidabaimen
giharre	gihar	giharra
giltzurrun	giltzurrun	
gilotina	gillotina	
gimnasia	gimnastika	
ginda	ginga	
kirten	girten	
gizabanako	giza-banako	
gizadi	gizateria	
gizagaixo	gizagajo	gizajo
goarda	guarda	
goardazibil	guardazibil	guardia zibil
goardia	guardia	
goilare	koilare	koilara
goiztiar	goiztar	
gomitatu	gonbidatu	
gomutatu	gogoratu	
gora-behera	gora behera	gorabehera
gutxi-gorabehera	gutxi gorabehera	gutxi-gora-behera

A	B	C
gorbata	korbata	
korporazio	gorporazio	
gorputzadar	gorputz-adar	gorputz adar
gorputz-enbor	gorputzenbor	gorputz enbor
gorpuztun	gorpuzdun	
gopuzkabe	gorpuzgabe	
gorpuzki	gorpuzkin	
korte	gorte	
gortina	kortina	errezel
gusto	gostu	gustu
goxo	gozo	

46. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (Heg)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (h. anitz)

A	B	C
grado	gradu	
gramatikari	gramatikalari	
gramo	grama	
granito	granitu	
greko	greziera	
grua	garabi	
guardasol	aterki	euritako
guardia	zaintzaile/udaltzain/...	
guda	gerra	
gudaroste	armada	
gureganatu	guganatu	
gura izan	nahi izan	
guraize(ak)	artazi(ak)	aiztur(rak)
gurata	nahita	
gurtza	gurpen	

A	B	C
gurutze	kurutze	
gurutzegramá	hitz gurutzatuak	
gurutziltzatu	gurutzefikatu	gurutziltzatu
gustoko	gustoko	
gustora	gustura	
guti	gutxi	
gutxieneko	gutxienezko	
guzti	guzi	
guztiahdun	guztiaaldun	guztiahdun
haatik	ahatik	aatik
abe	habe	
kabia	habia	habi
aga	haga	
adinbat	hainbat	adina/beste
hainbertze	hainbeste	
haizkora	aizkora	
halere	hala ere	
haltz	altz	
haltzari	altzari	
hamabosgarren	hamabostgarren	
hamabostna	hamabosna	
hamazortzi	hemezortzi	
hainbat	hanbat	
hangare	hangar	
hanitz	anitz	
hantuste	handiuste	handi-uste
harako (harako hura)	arako	
aran	haran	
harbi	arbi	
harribitxi	harbitxi	
area	harea	
herez gero	harrezkero	
arik eta (amaitu arte)	harik eta	
aritz	haritz	
arkaitz	harkaitz	
harlandu	arlandu	
arlauza	harlauza	

47. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A

amorru (ONARTZEKOA)

anitz (ONARTZEKOA)

B

amorrazio (*Heg*)

ainitz (*)

C

amorraziño (*)

aunitz (h. *anitz*)

A	B	C
harma	arma	
harmaila	armaila	
armonia	harmonia	
haro	aro	
arotz	harotz	
hartu-eman	harreman	
hatzeman	atzeman	
handi	haundi	
hausgarri	hauskarri	
hausgaitz	hauskaitz	
ausnartu	hausnartu	
auspo	hauspo	
hausle	haustaile	
auzi	hauzi	
aizu	haizu	
hedoi	hodei	odei
heredatu	jarauntsi	
heredero	oinordeko	
heretiko	hereje	
heroi	heroia	
hertsiki	ertsiki	
esi	hesi	
heste	este	
hestu	estu	
hibai	ibai	
hierarkia	jerarkia	
jeroglifiko	hieroglifiko	hieroglifo
hil ala biziko	hil edo biziko	
ileta	hileta	
hipokrisi	hipokresi	hipokrisia

A	B	C
hipotesia	hipotesi	
histeri	histeria	
histori	historia	
hitz-eman	hitzeman	hitz eman
hitz-ordu	hitzordu	hitz ordu
hizbide	hizpide	
obiratu	hobiratu	
odi	hodi	
hodieria	hoditeria	
hogen	hoben	
hogerleko	ogerleko	
hogoi	hoge	
hondar	ondar	
honez gero	honezkero	
orditu	horditu	
horma	orma	
hartz-ore	hartzetako pasta	
hartzeskuila	hartzetako eskuila	
horztun	horzdun	
ostia	hostia	
hozpera	hozbera	
humil	umil	

48. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A

amorru (ONARTZEKO)

anitz (ONARTZEKO)

B

amorrazio (Heg)

ainitz (*)

C

amorraziño (*)

aunitz (h. anitz)

A	B	C
hur hurrean	hur-hurrean	
hurbildik	hurbiletik	
urkotasun	hurkotasun	
hurrenkera	urrenkera	
huts hutsik	huts-hutsik	

A	B	C
huts-egite	hutsegite	
igarri	igerri	
igaz	iaz	ihaz
igeltsari	igeltsero	
igeri-leku	igerileku	igeri leku
igogailu	igongailu	
igo	igon	
igortziri	ihurtzuri	
igurikatu	iguriki	

49. Argitu hurrengo hitz-bikoteen arteko erlazioa

ADMINISTRARI

AGERI (izan)

ALDUNDI

APARAILU

ARAUDI

IKASGAI

AZALERA

BAILARA

BALORE

BALORE

BEREZI

ENTSEGU

FORMALDU

GUTXIENKO

BATERE

BOKAL

POL TSA

DEPARTAMENDU

DOTORE

DOKTRINA

EBATZI

ARGITALETXE

EMENDAKIN

FISIKARI

GREKO

IKUTU/UKITU

ADMINISTRATZAILA

AGIRI (iz)

DIPUTAZIO

APARATU

ARAUTEGI

IRAKASGAI

EREMU

HARAN

ADORE/KEMEN

BALIO

BEREIZI

SAIAKERA

FORMALIZATU

GUTXIENGO

BAT ERE

BOKALE

BUR TSA

DEPARTAMENTU

DOKTORE

DOTRINA

EBATSI

EDITORIAL

ZUZENKETA

FISIKO

GREZIAR

HUNKITU

50. zuzendu hurrengo pasarte

Garapen sustengarria da lerro ekologistetatik ateratako konzeptua eta ez dugu zertan lapurreta konzeptualik onartu behar. Garapena, bilakaera, heldutasuna, oreka eta iraunkortasunaren sinonimoa da. Hazkundearekin «contraditio in terminis» batetan sartzen gara, dudarik gabe. Sustengarritasunak ingurugiroa, bizitza sozio-kulturala, hizkuntza barne, osasuna eta lana edo ekonomiaren antolakuntzari atxekiturik dioa, bere zentzu ekologikoak bizitzaren aspektu guztien arteko ekilibrioa bilatzen duelarik.

51. Euskara batuan eman hurrengo pasarte

Oraino aski gazte zelarrik, jadanik kargutan zen Erruman, eta orotaz maitatua zen. Ageri zen hel zitakela grado gorenetera eta ohore handietara. Bizkitartean Jaunak bertzerik eman zion gogora. Betbetan, hogoï eta bi urthetan, harentzat zauden kargu handi guciei ukho eginik, hartu zuen xedea apheztasunean sartzeko.

52. Zuzendu hurrengo pasarte

Bilbo Handian milioi bat pertsona bizi gara 372 kilometro karratuetan, Baskongadetako superfizieraren 5%-a eta Euskal Herriko populazioaren 40%-a izanik. Bilbotarren harrotasunean erori gabe, aurrera daramazkigun dinamikak Euskadirentzat oso garrantzizkoak direla ezin dugu ukatu. Metroa, Ur araztegiak, Abiadura Handiko trenak, Superportuak, kirol portuak, Guggenheim... martxan ari diren obra eta laster espero direnak guztiz erabakikorrek dira gure etorkizunerako. Baina garapen sustengarriari begira pentsatutak daude? Zeintzu dira indikadore edo erabiltzen diren erizpideak iraunkortasun osasungarri bat suposa daitezen gure etorkizun kolektiboan?

53. Eman beheko hitzen forma zuzena

(industria) anitza
ahalbait
aizpa
alki
amorrai
aquarium
arkitu

arrant
artegai
artxibari
aterbe
atezantza
atxeki
autogidari

auzo lan	euki
babor	ezin du etorri
baieztu	gitxi
baratzuri	halan
barazkidenda	harmarri
barne egon	harridura-ikur
basazain	hartzi
beginini	hauzo
belardenda	hauzo lan
betarte	heriotze
beterinario	hile
bide-banatzte	hobe esan
bitxidenda	abiadore
blasfemia	akorazatu
bolajoko	ametrailadora
borraia	azelga
bulegogizon	bikor
dantzatu dut	biku
digestiobide	biper
drogomenpetasun	bizkailu
edifizio	biztuera
eraskor	bolkan
erlauntza	dibujo
erlazain	erten
erlazantza	futbolin
erlojari	gero (bilera eta gero)
errein, erren	hildo
eskubila	ibeni
esparadrapu	idurimen
estegorri	ifernu
etxabere	

54. **Aukera ezazu zure ustez zuzen dagoena. batzuetan erantzun bat baino gehiago izango dira egokiak³⁴**

1.
  - a) Atzerritarentzako Harrera Zerbitzutik **hiru dominikar, lau nigeriar eta Marokoko bat** pasatu dira lehenengo egunean.
  - b) Atzerritarentzako Harrera Zerbitzutik **hiru Dominikar, lau Nigeriar eta Marokoko bat** pasatu dira lehenengo egunean.

³⁴ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen Administrazioa Euskaraz aldizkaritik jasoriko ariketa.

- c) Atzerritarentzako Harrera Zerbitzutik **hiru dominikar, lau nigeriar eta marokoko bat** pasatu dira lehenengo egunean.
- 2.
- a) Administrazioko langileek **Aste santuan eta Gabonetan** oporretako bi txandetariko bat hartu ahal dute.
- b) Administrazioko langileek **Aste Santuan eta Gabonetan** oporretako bi txandetariko bat hartu ahal dute.
- c) Administrazioko langileek **aste santuan eta gabonetan** oporretako bi txandetariko bat hartu ahal dute.
- 3.
- a) HAEEK hiru lan poltsa antolatuko ditu **euskal filologiako, zuzenbideko eta biologiako** lizentziatuentzat.
- b) HAEEK hiru lan poltsa antolatuko ditu **euskal Filologiako, Zuzenbideko eta Biologiako** lizentziatuentzat.
- c) HAEEK hiru lan poltsa antolatuko ditu **Euskal Filologiako, Zuzenbideko eta Biologiako** lizentziatuentzat.
- 4.
- a) **Euskal Autonomia Erkidegoak** hitzarmen bat sinatu du Espainiako hainbat **autonomia erkidegorekin**.
- b) **Euskal autonomia erkidegoak** hitzarmen bat sinatu du Espainiako hainbat **autonomia erkidegorekin**.
- c) **Euskal Herriko Autonomia Erkidegoak** hitzarmen bat sinatu du Espainiako hainbat Autonomia Erkidegorekin.
- 5.
- a) **Hezkuntza saileko gramatika batzordeak** 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
- b) **Hezkuntza saileko Gramatika batzordeak** 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
- c) **Hezkuntza Saileko Gramatika batzordeak** 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
- d) **Hezkuntza Saileko Gramatika Batzordeak** 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
- 6.
- a) Euskal Autonomia Erkidegoko **lehendakariak** eta Bilboko **alkateak** harrera ofiziala egin zioten Espainiako **erregeari** Sondikako aireportuan.
- b) Euskal Autonomia Erkidegoko **Lehendakariak** eta Bilboko **Alkateak** harrera ofiziala egin zioten Espainiako **Erregeari** Sondikako aireportuan.
- c) Euskal Autonomia Erkidegoko **lehendakariak** eta Bilboko **alkateak** harrera ofiziala egin zioten Espainiako **Erregeari** Sondikako aireportuan.

- 7.
- a) **Ajuria Enea Jauregia** izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
  - b) **Ajuria Enea jauregia** izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
  - c) **Ajuria enea jauregia** izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
  - d) **Ajuria enea Jauregia** izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
- 8.
- a) **Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro sailburuak** aurtengo dirulaguntzak jakinarazi ditu.
  - b) **Lurralde Antolamendu, etxebizitza eta ingurugiro sailburuak** aurtengo dirulaguntzak jakinarazi ditu
  - c) **Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro Sailburuak** aurtengo dirulaguntzak jakinarazi ditu
- 9.
- a) HAEEko **Euskalduntze Zerbitzuak** 96-96ko ikasturterako antolatu dituen euskara ikastaroen berri eman die Eusko Jaurlaritzako **Sailetako Zerbitziburuei**.
  - b) HAEEko **Euskalduntze zerbitzuak** 96-96ko ikasturterako antolatu dituen euskara ikastaroen berri eman die Eusko Jaurlaritzako **sailetako zerbitziburuei**.
  - c) HAEEko **Euskalduntze Zerbitzuak** 96-96ko ikasturterako antolatu dituen euskara ikastaroen berri eman die Eusko Jaurlaritzako **sailetako zerbitziburuei**.
- 10.
- a) **Durangoko udalak** toki-administrazioari buruzko jardunaldiak antolatu ditu; gonbidatuak Euskal Autonomia Erkidegoko **udalak** dira.
  - b) **Durangoko Udalak** toki-administrazioari buruzko jardunaldiak antolatu ditu; gonbidatuak Euskal Autonomia Erkidegoko **udalak** dira.
  - c) **Durangoko Udalak** toki-administrazioari buruzko jardunaldiak antolatu ditu; gonbidatuak Euskal Autonomia Erkidegoko **Udalak** dira.
- 11.
- a) Donostiako Udalak udal-zergak ordaintzeko epeak jarri ditu. Aipatu **udal** honek mila milioiko diru-bilketa aurreikusten du. Halaber, **Udalak** bi epetan ordaintzeko sistema berria eratu du.

- b) Donostiako Udalak udal-zergak ordainzteko epeak jarri ditu. Aipatu **Udal** honek mila milioiko diru-bilketa aurreikusten du. Halaber, **Udalak** bi epetan ordaintzeko sistema berria eratu du.
  - c) Donostiako Udalak udal-zergak ordainzteko epeak jarri ditu. Aipatu **udal** honek mila milioiko diru-bilketa aurreikusten du. Halaber, **udalak** bi epetan ordaintzeko sistema berria eratu du.
- 12.
- a) HAEEko zuzendariak **Administrazio Jardunbideari buruzko 30/1992 legeari** buruzko hitzaldia eman zuen Europa gizartetxean. 30 minutuko hitzaldian **legearen** gorabeherak azaldu zituen.
  - b) HAEEko zuzendariak **Administrazio Jardunbideari buruzko 30/1992 Legeari** buruzko hitzaldia eman zuen Europa gizartetxean. 30 minutuko hitzaldian **legearen** gorabeherak azaldu zituen.
  - c) HAEEko zuzendariak **Administrazio Jardunbideari buruzko 30/1992 Legeari** buruzko hitzaldia eman zuen Europa gizartetxean. 30 minutuko hitzaldian **Legearen** gorabeherak azaldu zituen.
- 13.
- a) Aurtengo **Azaroaren** 15ean argitaratu zen Bizkaiko Aldizkari Ofizialean.
  - b) Aurtengo **azaroaren** 15ean argitaratu zen Bizkaiko Aldizkari Ofizialean.
- 14.
- a) **HAEE** da Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea, eta bertako zerbitzuetako bat Euskalduntze Zerbitzua da.
  - b) **H.A.E.E.** da Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundea, eta bertako zerbitzuetako bat Euskalduntze Zerbitzua da.
- 15.
- a) **AEK-k** eta **HABEk** hurrengo hiru urterako akordioa sinatu dute.
  - b) **AEKk** eta **HABEk** hurrengo hiru urterako akordioa sinatu dute.
  - c) **AEK-k** eta **HABE-k** hurrengo hiru urterako akordioa sinatu dute.
- 16.
- a) **EITBeko** arduradunek aurrekontua murriztea erabaki dute.
  - b) **EITBko** arduradunek aurrekontua murriztea erabaki dute.
  - c) **EITB-ko** arduradunek aurrekontua murriztea erabaki dute.

- 17.
- a) **ER-ri** (Ezquerria Republicana) 1.500 boto falta zitzaizkion bigarren diputatua izateko.
  - b) **ERri** (Ezquerria Republicana) 1.500 boto falta zitzaizkion bigarren diputatua izateko.
- 18.
- a) **Oh:** informazio gehiago nahi izanez gero deitu **tf** honetara.
  - b) **Oh.:** informazio gehiago nahi izanez gero deitu **tf.** honetara.
- 19.
- a) Lur honen luzera **28m-koa** da; zabalera, berriz, **12cm-koa**.
  - b) Lur honen luzera **28m.oa** da; zabalera, berriz, **12cm.koa**.
- 20.
- a) **Nekazal politika** berria azaldu du sailburuak gaur egin duen prentsurrekoan.
  - b) **Nekazaritza politika** berria azaldu du sailburuak gaur egin duen prentsurrekoan.
  - c) **Nekazari politika** berria azaldu du sailburuak gaur egin duen prentsurrekoan.
- 21.
- a) **Unibertsitate barrutien** lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.
  - b) **Unibertsital-barrutien** lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.
  - c) **Unibertsitate-barrutien** lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.
  - d) **Unibertsital barrutien** lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.
- 22.
- a) **Literatur lehiaketa** bat antolatu du Hezkuntza Sailak.
  - b) **Literatur-lehiaketa** bat antolatu du Hezkuntza Sailak.
  - c) **Literatura lehiaketa** bat antolatu du Hezkuntza Sailak.
  - d) **Literatura-lehiaketa** bat antolatu du Hezkuntza Sailak.
- 23.
- a) Enpresa berrientzako **finantzal laguntzak** arautzen ditu dekretu berriak.
  - b) Enpresa berrientzako **finantza laguntzak** arautzen ditu dekretu berriak.
  - c) Enpresa berrientzako **finantzari laguntzak** arautzen ditu dekretu berriak.

- 24.
- a) Gutun honen bidez, **kultur astea** antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.
  - b) Gutun honen bidez, **kultur-astea** antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.
  - c) Gutun honen bidez, **kultura astea** antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.
  - d) Gutun honen bidez, **kultura-astea** antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.
- 25.
- a) **Hizkuntza-plangintzari** buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.
  - b) **Hizkuntza plangintzari** buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.
  - c) **Hizkuntz plangintzari** buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.
  - d) **Hizkuntz-plangintzari** buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.
- 26.
- a) **Hezkuntza alorreko** ordezkariak onartu egin zuten liburu saltzaileen eskaintza.
  - b) **Hezkuntza-alorreko** ordezkariak onartu egin zuten liburu saltzaileen eskaintza.
  - c) **Hezkuntz-alorreko** ordezkariak onartu egin zuten liburu saltzaileen eskaintza.
  - d) **Hezkuntz alorreko** ordezkariak onartu egin zuten liburu saltzaileen eskaintza.
- 27.
- a) **Plangintz arduradunak** aldian-aldian emango du egitarauaren garapenaren berri.
  - b) **Plangintza-arduradunak** aldian-aldian emango du egitarauaren garapenaren berri.
  - c) **Plangintza arduradunak** aldian-aldian emango du egitarauaren garapenaren berri.
  - d) **Plangintz-arduradunak** aldian-aldian emango du egitarauaren garapenaren berri.
- 28.
- a) **Hainbat autonomi erkidegotako** gobernuburuak azaldu ziren atzo Senatuan.
  - b) **Hainbat autonomia erkidegotako** gobernuburuak azaldu ziren atzo Senatuan.
  - c) **Hainbat autonomia-erkidegotako** gobernuburuak azaldu ziren atzo Senatuan.

- d) **Hainbat autonomi-erkidegotako** gobernuburuak azaldu ziren atzo Senatuan.

29.

- a) **Euskal Herriko filologi fakultate** guztietako ikasleak bildu ziren Gasteizen.
b) **Euskal Herriko filologi-fakultate** guztietako ikasleak bildu ziren Gasteizen.
c) **Euskal Herriko filologia-fakultate** guztietako ikasleak bildu ziren Gasteizen.
d) **Euskal Herriko filologia fakultate** guztietako ikasleak bildu ziren Gasteizen.

30.

- a) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiotz kontrola** ekarri du.
b) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiotza kontrola** ekarri du.
c) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiotza-kontrola** ekarri du.
d) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiotz kontrola** ekarri du.

31.

- 97-02-24 = Gaur zortzi _____
97-01-11 = Elgeta, _____
96-12-22 = Etzidamu, _____ Santamasak Arrasaten.
97-04-01 = Vitoria-Gasteizen, _____
97-06-16 = Vitoria-Gasteiz, _____

32.

- a) Honekin batera doakizu **1996.** urteko deialdia.
b) Honekin batera doakizu **1.996.eko** urteko deialdia.
c) Honekin batera doakizu **1996garreneko** urteko deialdia.

33.

- a) **1995eko uztailaren 25-ean** egindako bileraren akta ez zuen Osoko Bilkurak onartu.
b) **1995eko uztailaren 25an** egindako bileraren akta ez zuen Osoko Bilkurak onartu.
c) **1995eko uztailaren 25ean** egindako bileraren akta ez zuen Osoko Bilkurak onartu.

34.

- a) Espedientea **1993ko otsailaren 14an** bidali genizun.
b) Espedientea **1993ko otsailaren 14ean** bidali genizun.

- 35.
- a) Prestakuntza zuzendariak **93-12-30n** izenpetu zuen erabakiaren arabera eman zen dirulaguntza.
  - b) Prestakuntza zuzendariak **93-12-30ean** izenpetu zuen erabakiaren arabera eman zen dirulaguntza.
  - c) Prestakuntza zuzendariak **93-12-30an** izenpetu zuen erabakiaren arabera eman zen dirulaguntza.
- 36.
- a) **Uztailan** egingo dugun sarrera-froga **hilaren 11an** izango da.
  - b) **Uztailean** egingo dugun sarrera-froga **hilaren 11n** izango da.
  - c) **Uztailean** egingo dugun sarrera-froga **hilaren 11ean** izango da.
- 37.
- a) Aurtengo argitalpen-egitaraua atzo, **otsailak 6**, erabaki zen.
  - b) Aurtengo argitalpen-egitaraua atzo, **otsailak 6an**, erabaki zen.
  - c) Aurtengo argitalpen-egitaraua atzo, **otsailak 6a**, erabaki zen.
- 38.
- a) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez bait duzu** eskatutako dokumentazioa bidali.
  - b) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez baiduzu** eskatutako dokumentazioa bidali.
  - c) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez baituzu** eskatutako dokumentazioa bidali.
  - d) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez bait-duzu** eskatutako dokumentazioa bidali.
- 39.
- a) Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **bait ginen**.
  - b) Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **baikinen**.
  - c) Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **baiginen**.
  - d) Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **bait-ginen**.
- 40.
- a) Hitzaldietan **bat bateko** itzulpena egigo da.
  - b) Hitzaldietan **bapateko** itzulpena egigo da.
  - c) Hitzaldietan **bat-bateko** itzulpena egigo da.
- 41.
- a) Komeni da eztabaida sortzea eta, **batik-bat**, zabaltzea.
  - b) Komeni da eztabaida sortzea eta, **batik bat**, zabaltzea.
  - c) Komeni da eztabaida sortzea eta, **batipat**, zabaltzea.

- 42.
- Aipatutako eraikina udaletxearen **aurrealdean** dago.
  - Aipatutako eraikina udaletxearen **aurrekaldean** dago.
  - Aipatutako eraikina udaletxearen **aurreko aldean** dago.
- 43.
- Baldintza **horiek guztiekin** ados nagoela adierazten dut.
  - Baldintza **horiekin guztiekin** ados nagoela adierazten dut.
  - Baldintza **guzti horiekin** ados nagoela adierazten dut.
- 44.
- Besterik gabe eta zure erantzunaren **zai**, agur.
  - Besterik gabe eta zure erantzunaren **zain**, agur.
- 45.
- Diputazioak** eta gainerako **administrazioak** ere bai.
  - Diputazioak** eta gainerako **administrazioak** ere bai.
  - Diputazioak** eta gainerako **administrazioak** ere bai.
- 46.
- Azterketariak, gutxienez, 60 lerro idatziko ditu; hortik gora, **zenbanahi**.
  - Azterketariak, gutxienez, 60 lerro idatziko ditu; hortik gora, **zenbat nahi**.
  - Azterketariak, gutxienez, 60 lerro idatziko ditu; hortik gora, **zenbat-nahi**.
- 47.
- Nor-nahi** joan daiteke udalbatzarretara.
  - Nornahi** joan daiteke udalbatzarretara.
  - Nor nahi** joan daiteke udalbatzarretara.
- 48.
- Eskari-orria eta curriculum-a gutunazal **batean** sartuko ditu izangaiak.
  - Eskari-orria eta curriculum-a gutunazal **batetan** sartuko ditu izangaiak.
  - Eskari-orria eta curriculum-a gutunazal **baten** sartuko ditu izangaiak.
- 49.
- Batzutan**, udal liburutegia itxi beharra izaten da, langile falta dela eta.
  - Batzuetan**, udal liburutegia itxi beharra izaten da, langile falta dela eta.
- 50.
- Milana liburuki** bidaliko diegu, kanpainan parte hartu nahi duten eskolei.

- b) **Mila bana liburuki** bidaliko diegu, kanpainan parte hartu nahi duten eskolei.
- c) **Mila liburuki banari** bidaliko diegu, kanpainan parte hartu nahi duten eskolei.
- 51.
- a) Izangai guztiek egin beharko dute euskara-azterketa, EGAdunek **izan ezik**.
- b) Izangai guztiek egin beharko dute euskara-azterketa, EGAdunek **ezik**.
- 52.
- a) Kargua uzteko **benetazko** arrazoiak azaldu zituen zinegotziak.
- b) Kargua uzteko **benetako** arrazoiak azaldu zituen zinegotziak.
- 53.
- a) **Ohiko** orduan eta tokian bilduko dira.
- b) **Ohizko** orduan eta tokian bilduko dira.
- 54.
- a) Azterketako emaitzen **arabera** erabakiko da ikastaroan nor sartuko den.
- b) Azterketako emaitzen **araura** erabakiko da ikastaroan nor sartuko den.
- c) Azterketako emaitzen **arauera** erabakiko da ikastaroan nor sartuko den.
- 55.
- a) Hirigintzako teknikariaren **iritziarekin** bat dator.
- b) Hirigintzako teknikariaren **eritziarekin** bat dator.
- 56.
- a) Idazkaria naizen aldetik, hauxe **jakin arazten dizut**:...
- b) Idazkaria naizen aldetik, hauxe **jakin arazten dizut**:...
- c) Idazkaria naizen aldetik, hauxe **jakin erazten dizut**:...
- d) Idazkaria naizen aldetik, hauxe **jakin erazten dizut**:...
- 57.
- a) Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen **adi erazi** behar du.
- b) Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen **adi arazi** behar du.
- c) Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen **adierazi** behar du.
- d) Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen **adiarazi** behar du.
- 58.
- a) Hori onartzen **ba dugu**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
- b) Hori onartzen **badugu**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
- c) Hori onartzen **ba-dugu**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.

- 59.
- Zure seme-alaben heziketan **ba-duzu** zer esanik!
  - Zure seme-alaben heziketan **ba duzu** zer esanik!
  - Zure seme-alaben heziketan **baduzu** zer esanik!
- 60.
- Hori **onartu ezkerro**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
  - Hori **onartuz gero**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
- 61.
- Lehengo edozein **arauk** ezarritakoa baliogabetzen du oraingo honek.
  - Lehengo edozein **arauek** ezarritakoa baliogabetzen du oraingo honek.
- 62.
- Nahiz eta hitzaldietan nahi beste **gaiez** aritzeko aukera izan, zenbait **gaiek** ez du liburuan sartzerik izango.
  - Nahiz eta hitzaldietan nahi beste **gaiez** aritzeko aukera izan, zenbait **gaik** ez du liburuan sartzerik izango.
  - Nahiz eta hitzaldietan nahi beste **gaiz** aritzeko aukera izan, zenbait **gaik** ez du liburuan sartzerik izango.
- 63.
- Puntu hori **planteatzeak** ez du merezi.
  - Puntu horrek ez du **planteatzea** merezi.
- 64.
- Jaun-andreok, **ongi etorri** gaur hasiko diren jardunaldietara.
  - Jaun-andreok, **ongi etorriak** gaur hasiko diren jardunaldietara.
- 65.
- Aukera guztiak aztertuta, 1.569.000 **pezetatako** eskaintza onartzea erabaki dugu.
  - Aukera guztiak aztertuta, 1.569.000 **pezetako** eskaintza onartzea erabaki dugu.
- 66.
- Laberein enpresaren lur saila **parke publiko bihurtzea** proposatu zuen alkateak.
  - Laberein enpresaren lur saila **parke publikoa bihurtzea** proposatu zuen alkateak.
  - Laberein enpresaren lur saila **parke publiko bat bihurtzea** proposatu zuen alkateak.
- 67.
- Errealitate osoa islatzen ez duen **topiko bat bihurtu da** euskararen zailtasuna.

- b) Errealitate osoa islatzen ez duen **topiko batean bihurtu da** euskararen zailtasuna.
- c) Errealitate osoa islatzen ez duen **topikoa bihurtu da** euskararen zailtasuna.
- d) Errealitate osoa islatzen ez duen **topiko bihurtu da** euskararen zailtasuna.

68.

- a) Zerbitzu honen beharrianen gainean hausnarketa **egiteko asmoz**, horra lerro batzuk.
- b) Zerbitzu honen beharrianen gainean hausnarketa **egin asmoz**, horra lerro batzuk.

69.

- a) **Ekonomilariak** eta **zientzilariak** bat datoz arazoaren aurrean.
- b) **Ekonomialariak** eta **zientzialariak** bat datoz arazoaren aurrean.

70.

- a) **Politikariak** eta **gramatikariak** hartu behar dute parte hizkuntza normalkuntzan.
- b) **Politikariak** eta **gramatikariak** hartu behar dute parte hizkuntza normalkuntzan.
- c) **Politikariak** eta **gramatikariak** hartu behar dute parte hizkuntza normalkuntzan.

71.

- a) Gizarte Zientzietako **ikertzaileentzako** beka-deialdia.
- b) Gizarte Zientzietako **ikerlarientzako** beka-deialdia.

72.

- a) Deialdia karrerako **funtzionarioei** eta epe gabeko lan-ituneko langileei dago zuzendua.
- b) Deialdia karrerako **funtzionarioei** eta epe gabeko lan-ituneko langileei dago zuzendua.

55. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

A amorr (ONARTZEKOA) anitz (ONARTZEKOA)	B amorrazio (<i>Heg</i>) ainitz (*)	C amorrasiño (*) aunitz (<i>h. anitz</i>)
--	--	--

A	B	C
jarduera ihardun	iharduera jardun	iarduera iardun

A	B	C
iardunaldi	iardunaldi	jardunaldi
inarrosi	iharrosi	iarrosi
inaute	ihaute	iaute
ihauteri	inauteri	iauteri
iaz	ihaz	igaz
ihes egin	iges egin	ies egin
ihespide	ihesbide	iesbide
ihizi	ehiza	eiza
ihortziri	ihurtzuri	iurtzuri
ijito	igito	hijito
ikaragarriko	ikaragarrizko	
ikaspide	ikasbide	
ikas-liburu	ikas liburu	ikasliburu
ikaspén	irakaspén	
ikertzaile	ikerlari	ikerle
ikuilu	ukuilu	ikullu
ikus-entzule	ikus entzule	ikusentzule
ikusentzunezko	ikus-entzunezko	ikus entzunezko
ikusari	ikuskatzaile	
ikuskor	ikusgai	
ikus-mira	ikusmira	ikus mira
ikus-molde	ikusmolde	ikus molde
ikutu	ukitu	hukitu
ikuzkailu	ikuzgailu	ikuzmakina
ilargi	hilargi	
ileapaindegi	ile-apaindegi	ile apaindegi
ile-apaintzaile	ileapaintzaile	ile apaintzaile
ilbeltz	urtarril	hilbeltz
ilaur	ilor	hilaur
iltzatu	hiltzatu	
ilunbe	ilunpe	
imini	ipini	
inbidia	bekaizkeria	inbiria
independentzia	burujabetza	burujabetasun
indizio	injekzio	
industrialari (iz)	industriari (iz)	industrial (iz)

A	B	C
inerzia	inertzia	
infinitu	infinito	
inflazio	inflakzio	inflakzione
ingeles	ingles	
injenieri	ingeniari	injineru
ingurugiro	inguru-giro	inguru giro
enkuesta	inkesta	
inporta izan	axola izan	ardura izan
inportantzi	inportantzia	garrantzi
inpresio	zirrara	
inprenta («teknika»)	inprimatze («teknika»)	
intsektizida	insektizida	
inspektore	ikuskatzaile	ikuskari
instant	istante	istant
instituto	istitutu	instituto
erakunde	instituzio	
instrumentu	tresna	
integratu (gizartean)	gizarteratu, bertakotu	
intensitate	intentsitate	
intentzio	asmo	
internazional	nazioarteko	
ipar-orratz	iparorratz	
ipar-sartalde	ipar-mendebal(al)de	
irabazpide	irabazbide	
iraganbide	iragabide	
irakastaldi	irakasaldi	
irakitu	irakin	
irakurlego («multzoa»)	irakurleria, irakurleak	
irakurreraz	irakurterraz	
iresle	irensle	
iretsi	irentsi	
irin	hirin	
irisbide	irispide	
irla	uharte	
irmotasun	hirmotasun	
irrasaio	irratsaio	

A	B	C
irrikor	irribera	
irris	arroz	
irtera	irteera	
isats-dun	isatsdun	isastun
isatsgabe	isasgabe	isats-gabe
isil	ixil	
islada	isla	
isladatu	islatu	
isolatu	bakartu, bakandu...	
isoszele	izozele	isozele
istan	istant	
istibor	estibor	istribor
itaizur	itaixur	itaxur
itaxur	itogin	
itsas bazter	itsasbazter	itsas-bazter
itsas korronte	itsas laster	itsas-korronte
itsaso-zain	itsas-zain	itsaszain
itsasalde	itsas-alde	itsas alde
itsasandi	itsas handi	itsas-handi
itsas-behera	itsas behera	itsasbera
itsas-lapurreta	itsaslapurreta	itsas lapurreta
itsasuntzi	itsasontzi	itsas-ontzi
itxoin	itxaron	itxadon
itxura-aldaketa	itxuraldaketa	itxura aldaketa
ixi	ixo	
izadi	natura	
izakera	izaera	
izenpetu	sinatu	
izozki-denda	izozkidenda	izozki denda
izozmendi	izoz-mendi	izotz-mendi
izpar	albiste	berri
izparringin	egunkari	
jabego	jabetasun	jabetza
jaiegun	jai-egun	jai egun
jaio-leku	jaio leku	jaioleku
jaioterri	jaio-herri	jaioterri

A	B	C
jaiotza	jaiotze	
jakin-min	jakinmin	jakin min
jakinduria	jakituria	jakitate
janaridenda	janari-denda	janari denda
jendarme	jandarma	
janzkera	jazkera	
jan-gela	jangela	
jardin	lorategi	
ihardun	jardun	
jardunaldi	ihardunaldi	
hezkuntza jarrai	hezkuntza jarraitu	
jarraian (adlag)	jarraituan (adlag)	
jarraitasun	jarraitutasun	
jaunartze	Jaun-hartze	
jaurtiki	jaurti	
janzki	jazki	
jazmin	jasmin	
jeitsi	jaitsi	
jela	izotz	
jendartean	jende artean	
jende aurreko	jendaurreko	
jeneral	general	
jenio	genio	
jertse	jertsei	
jesarleku	jezarleku	
jesuita	jesulagun	
joia	bitxi	
jolasparke	jolas-parke	jolas parke
jolastoki	jolas-leku	jolas leku
jole	jotzaile	joile
jostailu	jostagailu	
jostailu denda	jostailudenda	jostailu-denda
jubilazio	erretiro	
epaiketa	judizio	
judu	judegu	
jujamendu	epaiketa	

A	B	C
jujatu	epaitu	juzgatu
juramentu	zin	arnegu, birao
jus	zuku	
justu-justu	ozta-ozta...	
kabia	habia	
kabinete	gabinete	
kabitu	sartu	
kaporal	kabo	
kadena	kate	katea
kafetxe	kafe-etxe	kafetegi
kafeinagabe	deskafeinatu	
kaier	koaderno	
kainabera	kanabera	kañabera
kañoi	kainoi	kanoi
kaxoi	tiradera	kajoi
kakotx	koma	
kalabaza	kuia	
kaldera	-galdera	galdara
kalentura	sukar	
kalidade	kalitate	
kalkulumakina	kalkulagailu	
kaltetu (izond)«personei buruz»	kaltedun	
kaltekor	kaltegarri	
kameleoi	gameleoi	kamaleoi
kamera	kamara	
merkataritza ganbara	merkataritza kamara	merkataritza ganbera
zerbitzari	kamarero	
kamelu	gamelu	
kanale	kanal	
kanpaidenda	kanpadenda	oihal-etxola
kanposantu	hilerri	
kanta	kantu	
kapitulu	kapitulo	
karamelu	karamelo	
kardinal	kardenal	

A	B	C
karie(s)	txantxar	
karlistada	karlistaldi	
karnet	nortasun-agiri	txartel
errepide	karretera	kami(n)o
karretila	eskorga	
karta	gutun, eskutitz	mapa
kartel	afixa	
karteldegi	ikuskizunak	
diru-zorro	kartera	
kartzela	gartzela	
kaset	kasete	kasette
kastigatu	zigortu	
katakunba	katakunba	
katedral	katedrale	
kazeta	gazeta	
keramika	zeramika	
kiebra	porrot	
nerbio	kirio	
operazio(-)gela	kirofono	
kirol	kirola	
kiskali	kiskaldu	kixkaldu
gitarra	kitarra	
klaru	argi	
klisket	kiskete	kisketa
klitxe	klixe	
kuartel	koartel	
koba	leize, haitzulo	
korrelazio	koerlazio	
koherentzi	koherentzia	
koñak	koinak	
herren	kojo	koxu
Asier Madriilen finkatu zen	Asier Madriilen kokatu zen	
kikildu	kokildu	
krokodilo	kokodrilo	
coctel	koktel	koctel

A	B	C
ikastetxe	kolegio	elkargo
azalore	koliflor	
merkataritza	komertzio	merkatalgo
iruzkin	komentario	
komisaldegi	polizia-etxe	polizia etxe
komisari	komisario	
komisio	batzorde	
Jauna hartu	komulgatu	
komunikapen	komunikazio	
komunio	jaunartze	
komunzki	arrunki	eskuarki
konbertsio	konbersio	
konbidatu	gonbidatu	
konbinazio	konbinaketa	
konfesatu	aitortu	
konfidantza	konfiantza	
berretsi	konfirmatu	
konforme egon	ados egon	bat etorri
kongreso	kongresu	
konparazio	konparaketa	erkaketa, erkatze
konposaketa	konposizio	
konpondu ezin (iz)	konponduezin (iz)	konpondu-ezin (iz)
konpromezu	konpromiso	
testuinguru	kontestu	
kontraerreforma	kontrarreforma	kontra-erreforma
kontratu	kontrato	
kontsekutibo	ondoaz ondoko, ondoriozko	
kontserba	konserba	
kontsulta	argibide-eskaera	aholku-eske
kontsultatu	argibidea eskatu	kontseilua eskatu
konsumo	kontsumo	
kontuan hartu	kontutan hartu	
kontu-korronte	kontu korronte	
kontu-hartze	kontuhartze	kontu hartze
kontzentratu	kontzentratu	

A	B	C
kontzertu	konzertu	kontzerto
kontsezio	konzesio	
koperatiba	kooperatiba	
koordinatu	kordinatu	
korapilotsu	korapilatsu	
gorbata	korbata	
kosmos	kosmo	
kostu	kosto	
kotizazio	kotizapen	
auto(mobil)	kotxe	
koskor	koxkor	kozkor
krisi	krisis	
kritikari	kritikalari	
kualitate	nolakotasun	
kulpa	erru	
kulto	kultu	ikasi, landu
upel	kupel	
kupira	gupida	
korritu	kurritu	
kurtso	ikasturte	
labana	labaina	
labirinto	laberinto	
laborategi	laboratorio	
lakain	akain	
landare	landara	
lan-egun	lanegun	lan egun
langabe	langabetu	lan gabetu
langileria	langilego (multzoa)	langileak
lan leku	lan-leku	lanleku
lapurreta	lapurketa	
laranja	naranja	
larehun	lauehun	laurehun
laster	laister	
lasterketari	lasterkari	
lautada	ordoki	
legatz	lebatz	

A	B	C
lege-biltzar	legebiltzar	lege biltzar
legedi	legeria	
lehenbailehen	lehenbaitlehen	lehenbait-lehen
lehendakari-ordetza	lehendakari ordetza	lehendakariordetza
leia	lehia	leiha
leialtasun	lehialtasun	leihaltasun
lehoi	leoi	lehoin
leitu	irakurri	
lekoa	legoa	lego

VI
ARIKETAK (EBAZPENA)

1. Bete itzazu hutsuneak, *batzuk* behar bezala deklinatuz³⁵

1. **Batzuk** (NOR) ondo bizi izateko, gainerakoek lan egin behar
2. **Batzuentzat** (NORENTZAT) ez da batere erraza paperean ikusitakoa gogoan hartzea.
3. **Batzuek** (NORK) inork egindakoa hankaz gora uzteko trebetasun handia dute.
4. **Batzuetan** (NOIZ) errazagoa da zuzentzea baino berriz idaztea.
5. Pertsona **batzuen** (NOREN) ustez, leporainoko elurra bezalakorik ez da neguaz gozatzeko. Beste **batzuei** (NORI), lainoak ikuste hutsak hotzikara eragiten die.
6. Herri **batzuetatik** (NONDIK) beste **batzuetara** (NORA) alde handia dago: **batzuk** (NOR) itsusiak dira, besteak oso zatarrak.
7. Administrazioko testu **batzuetako** (NONGO) esaldiak ulertzea ia ezinezkoa da **batzuetan** (NOIZ), luzeegiak izateaz gainera, hitzak ere ez direlako eguneroko hizkerakoak.

2. Deklinatu hurrengo data hauek, segidako adibidea kontuan izanik³⁶

Adibidez: *Bilbon, 1993ko urtarrilaren 8an*
Bilbo, 1996ko urtarrilaren 8a

1. Agurain(en), 1996ko martxoaren 4a(n)
2. Elizondo(n), 1994ko irailaren 15a/ean

---

³⁵ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

³⁶ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

3. Munitibar(**ren**), 1995**eko** ekainaren 31(**n**)
4. Berriz(**en**) 1991**ko** maiatzaren 10**a/ean**
5. Eibar(**ren**) 1990**eko** apirilaren 21**a/ean**
6. Azkaine(**n**) 1981**eko** urriaren 11(**n**)

3. Aukeratu erantzunik egokiena³⁷

1. A) Bilera goizeko 09:00an hasi, eta eguerdiko 11:30**an** amaitu zen.
- B) Bilera goizeko 09:00an hasi, eta eguerdiko 11:30**etan** amaitu zen.
- C) **Bilera goizeko 09:00an hasi, eta eguerdiko 11:30ean amaitu zen.**
2. A) Azalpen **guzti horiekin** bere burua zuritu nahi izan zuen sailburuordeak.
- B) **Azalpen horiekin guztiekin** bere burua zuritu nahi izan zuen sailburuordeak.
- C) Azalpen **horiek guztiekin** bere burua zuritu nahi izan zuen sailburuordeak.
3. A) **Zinegotzi hori esperientzia handiko gizona da horrelako kontuetan.**
- B) Zinegotzi hori **esperientzia** handiko gizona da horrelako kontuetan.
- C) Zinegotzi hori **ezperientzia** handiko gizona da horrelako kontuetan.
4. A) **Aspaldian ez nuen entzuten horrelako hitzik.**
- B) Aspaldian ez **nituen** entzuten horrelako **hitzik**.
- C) Aspaldian ez **nituen** entzuten horrelako **hitzak**.
5. A) Elgeta, 1996ko abendu**aren** 11**an**.
- B) Elgeta, 1996ko abendu**ak** 11**a**.
- C) **Elgeta, 1996ko abenduaren 11.**
6. A) **Garraio eta Herrilan-Saileko** arduradun batzuk etorri zaizkigu bisitan.
- B) **Garraio eta Herrilan Saileko arduradun batzuk etorri zaizkigu bisitan.**
- C) **Garraio- eta Herrilan-Saileko** arduradun batzuk etorri zaizkigu bisitan.

---

³⁷ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

7. A) **Gure unibertsitatean, beste non-nahi bezala, langile finak eta arduratsuak dira nagusi.**
 B) Gure unibertsitatean, beste **nonnahi** bezala, langile finak eta arduratsuak dira nagusi.
 C) Gure unibertsitatean, beste **non nahi** bezala, langile finak eta arduratsuak dira nagusi.
8. A) **Asioma** da frogarik gabe onartzen den printzipio nabaria eta frogaezina.
 B) **Aksioma** da frogarik gabe onartzen den printzipio nabaria eta frogaezina.
 C) **Axioma da frogarik gabe onartzen den printzipio nabaria eta frogaezina.**
9. A) Lanpostu horretan hiru urte eman ondoren **itzultzaile trebe bat** bihurtu zen.
 B) Lanpostu horretan hiru urte eman ondoren **itzultzaile trebe batean** bihurtu zen.
 C) **Lanpostu horretan hiru urte eman ondoren itzultzaile trebea bihurtu zen.**
10. A) Areto batean **bilduarazi**, eta banan-banan **sartuarazi** gintuzten azterketa-gelara.
 B) **Areto batean bilarazi, eta banan-banan sarrarazi gintuzten azterketa-gelara.**
 C) Areto batean **bilduarazi**, eta banan-banan **sartarazi** gintuzten azterketa-gelara.
11. A) ..... le-ihatila   B) ..... lei-hatila   C) ..... leihatila
12. A) **Batek edo bestek** irabazi, berdin zait.
 B) **Batek edo besteak** irabazi, berdin zait.
 C) **Batak edo besteak irabazi, berdin zait.**
13. A) Alferra da oso: asteen bitan ez da etortzen lanera, **bataz beste**
 B) **Alferra da oso: asteen bitan ez da etortzen lanera, batez beste.**
 C) Alferra da oso: asteen bitan ez da etortzen lanera, **batez-beste**

4. Egin beharreko zuzenketak egin beheko esaldietan

1. Bosgarren artikulua dioenez... (**zuzena**)
2. Mila berrehun (**mila eta berrehun**) ikaslek parte hartu zuten manifestaldian.
3. Langile-faltan (**langile faltan**) alfer eta lo geldituko dira lurrak.

4. Zientzi-Fakultatean (**Zientzi Fakultatean/Zientzia Fakultatean**) izango da «doctor honoris causa» janzteko ekitaldia.
5. Harrezkero ez dugu elkarren berri izan. (**zuzena**)
6. Krisi ekonomikoa dela-ta (**dela eta,/dela-eta?**), ez da soldata-igoerarik izango.
7. Zu ez duzu merezi hara joateak (**zuk ez duzu merezi hara joatea**).
8. Bost urtetako (**bost urteko**) haurra dauka Pilik.
9. Oroitu gaitezen (**oroit gaitezen**) gure aurrekoetaz (**gure aurrekoez**).
10. Abenduak 20 (**abenduaren 20an**) izango da hitzaldia.
11. Ez diegu lagun guztiei gonbidatu afaritara. (**ez ditugu lagun guztiak gonbidatu...**)
12. Eta ohitura legea (**lege**) bihurtu zen.
13. Hustu, hustu daiteke, baina ez egunero. (**zuzena**) / **Hustu, huts daiteke...**
14. Lotu, lotu daiteke (**lot daiteke**), baina ez nolanahi.
15. Durangon, 1995eko abenduaren 5 (**5ean**).

5. Egin beharreko zuzenketak egin beheko esaldietan

1. Ordu batak eta erdietan (**ordu bat eta erdietan**) bazkalduko dugu gaur.
2. Ordu batak eta bostetan (**ordu bat eta bostean**) bukatzen da klasea.
3. Iluntzeko zortziretan (**zortzietan**) da hitzaldia.
4. Lauak bost gutxitan (**laurak bost gutxi(ago)tan**) pasatzen da trenna.
5. Aspaldiko kontua da gauzak ahalik eta ondoen egin asmoz (**egiteko asmoz**) administrazioak (**administrazioak**) kalitaterik onena eskaini nahi izatea.
6. Ez du merezi bi orduko diskurtsoa egiteak (**egitea**) kontu hori argitzeko.
7. Hizkuntzalariak ez dira orduratu horrelako kontuetaz (**kontuetz**).
8. Nere (**nire**) eta beste hainbaten eritziz (**iritziz**) hori ez da zuzena.
9. Horren arauera (**arabera**), zu zenbatgarrena zara, bostgarrena (**bosgarrena**)?
10. Beste hedabide batzu (**batzuk**) mugi erazi (**mugiarazi**) beharko lituzkete, bestela ez bait gara (**baikara**) ezertaz jabetuko.
11. Lan-bila (**lan bila**) hasi zenetik bost urte igaro dira.
12. Itsas-gizonak (**itsasgizonak**) lan-faltan (**lan faltan**) baldin badaude, zer jango dute itsas-herrietan?

13. Lau bulego dira eta lauetan (mugatu plurala) (**lauretan**) dago be-rogailua.
14. Kontra egin ezkerro (**eginez gero**), beharbada atea itx diezagukete (**itxi diezagukete**).
15. Batzutan (**batzuetan**) zabalik egoten da, baina ez zeinnahi (**zein-nahi/zeinahi**) ordutan.

6. Egin beharreko zuzenketak egin beheko esaldietan³⁸

1. Berehala iritsiko gara, azkar bait goaz (**baikoaz**).
2. Iritziak iritzi eta zuzendariak zuzendari, jai hartuko dut, nekatuta bait nago (**bainago**).
3. Nere (**nire**) ustez, eta inguruko beste hainbaten eritziz (**iritziz**) ere bai, Euskaltzaindiak emandako gomendioak ez dira euskaraz idazten diharduten guztiengana behar bezain azkar iristen, nahiz eta zai (**zain**) egon (neri (**niri**) behintzat, hala gertatu zait).
4. Ohiko bideez gainera, beste hedabide batzuk ere mugi erazi (**mu-giarazi**) beharko genituzke, pertsona batzu (**batzuk**) kontra ba-daude ere, erabakien berri denok izateko. Amorrazzinoa (**amorra-zioa**) sortu eta ernega erazi (**ernegarazi**) besterik ez bait du (**baitu**) egiten idazmolde jakin bat erabili, zuzena delakoan, eta hurrengo egunean, hilaren 4ean (**4an**), hain juxtu, okerreko bidea hartu duzula entzuteak.
5. Zuzen idazteko arrastoaren usaia (**usaina**) hartu, kostata baina dohai (**dohain**) bereziren baten jabe zarelakoan pozik, inoiz baino gehiago idatzi eta... bai zera! betiko omen zena, bapatean (**bat-batean**) gainbehera, beste gomendioren baten arauera (**ara-bera**). Zenbagarrena (**zenbatgarrena**)... laugarrena, bostgarrena (**bosgarrena**)? Jakin ez.
6. Batzu (**batzuk**) beltzaren alde ba daude (**badaude**) eta beste batzuk (**batzuek**) zuria gogokoago ba dute (**badute**), batek argala nahi eta besteak lodia, guk, euskararen erabiltzaile xume gare-nok, nori kasu egin? Goikaldean (**goialdean/goiko aldean**) dagoenari, Zerbitzuburuari (**zerbitzuburuari**), Sailburuari (**sailbu-ruari**) edo aurrekaldean (**aurrealdean/aurreko aldean**) jartzen den edonori?
7. Esandakoa, nonnahi (**non-nahi/nonahi**) eta noiz nahi (**noiznahi**) euskaraz idatzi behar duenak badaki ondo. Ez dakigu nor edo nortzu (**nortzuk**) diren egoeraren erantzule...

---

³⁸ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

8. Bergaran, mila bederatzirehun (**bederatziehun**) eta larogeitahamalaueko (**laurogeita hamalauko**) Abenduaren (**abenduaren**) zortzian.
9. Herri batzutatik (**batzuetatik**) beste herri batzutara (**batzuetara**) alde handia dago: batzuek (**batzuk**) itsusiak dira, besteak oso zarrak.
10. Erandion, mila bederatzirehun (**bederatziehun**) eta larogeitahamalaueko (**laurogeita hamalauko**) Abenduaren (**abenduaren**) zazpian.
11. (LETRAZ IDATZI HURRENGO ZENBAKIA): 1.700 **mila eta zazpiehun**

7. Euskara itzazu hurrengo esaldiak (*arazi*)

1. Nos han hecho entrar, aunque no queríamos.
Nahi ez bagenuen ere/Nahi ez genuen arren, sarrarazi (egin) gaituzte.
2. Nos habéis hecho venir contra nuestra voluntad.
Gure gogoaren kontra etorrarazi gaituzue
3. El portavoz del gobierno le ha hecho ponerse en pie al periodista.
Gobernuko bozeramaileak zutik jarrarazi du kazetaria
4. El portavoz del gobierno les ha hecho ponerse en pie a los periodistas
Gobernuko bozeramaileak zutik jarrarazi ditu kazetariak
5. Les hemos hecho entrar a los conferenciantes.
Hizlariak sarrarazi ditugu
6. A Mikel le han hecho dimitir (kargua utzi).
Mikeli kargua utzarazi diote
7. Me ha hecho leer el libro entero.
Liburu osoa irakurrarazi dit
8. Me has hecho fotocopiar el libro entero.
Liburu osoa fotokopiarazi didazu
9. A la dirección le han hecho juntar varios grupos.
Zuzendaritzari talde batzuk elkarrarazi/bilarazi/... dizkiote
10. Al profesor le han hecho juntar a todos los alumnos.
Irakasleari ikasle guztiak bilarazi dizkiote

11. Me hicieron recoger todas las basuras.
Zabor guztiak jasoarazi/batuarazi/batarazi zizkidaten
12. Le han hecho hablar, aunque no era su intención.
Hitz eginarazi diote, bere asmoa bestelakoa bazen ere.
13. A Lore le han hecho trabajar mucho.
Loreri asko lan eginarazi diote/Loreri lan handia eginarazi diote
14. A Lore le han hecho ponerse a trabajar (JARRARAZI).
Lore lanean jarrarazi dute
15. Le han hecho sufrir mucho a tu padre.
Zure aitari asko sofriarazi diote

8. Egin beharreko zuzenketak egin beheko esaldietan (*arazi*)

1. Gauza ikaragarriak esan arazi naute
...esantarazi dizkidate
2. Urteetan egonarazi diote Anttoni karguan
...egonarazi dute Antton karguan
3. Genekizkien abesti guztiak kantarazi gintuzten
...kantarazi zizkiguten
4. Euskaraz hitz eginarazi zuten mutikoa
...hitz eginarazi zioten mutikoari
5. Mikeli isilarazi zioten
Mikel isilarazi zuten
6. Etorri zara, baina ez nik etorrarazi dizudalako
...baina ez nik etorrarazi zaitudalako
7. Pintatutakoa ezabarazi diote Mikeli (**zuzena**)
8. Buelta asko emanarazi nauzue
emantarazi di(zki)dazue
9. Oherarazi diote gaixoari
Oherarazi dute gaixoa
10. Mireni Jenarorekin ezkonarazi zioten
Miren Jenarorekin ezkonarazi zuten

9. Eman hurrengo aditzen arazleak

Adb. *eman* ⇒ *emanarazi*

Oharra: hemen aditzoina eskaini da; arazlea egiteko aski da *arazi* gehitzea

joka + arazi > jokarazi

eser(i) + arazi > eserarazi

ezar(ri) + arazi > ezarrarazi

bota bota	erori eror	igurtzi igurtz
bete bete	eseri eser	ehortzi ehortz
iraungi iraungi	isuri isur	jantzi jantz
eduki eduki	itzuri itzur	utzi utz
busti busti	ekarri ekar	ahantzi ahantz
etsi etsi	etorri etor	idatzi idatz
itxi itxi	ezarri ezar	bereizi bereiz
bizi bizi	igorri igor	aldatu alda
jaso jaso	irakurri irakur	jokatu joka
hil hil	jezarri jezar	bilatu bila/bilatu
edan edan	berrikusi berrikus	bilu bil
eten eten	erosi eros	gogoratu gogora
irakin irakin	ikasi ikas	gogoratu
erabili erabil	nahasi nahas	geratu gera
estali estal	ihardetsi ihardets	baretu bare/baretu
itzuli itzul	erakutsi erakuts	haserretu haserre/haserretu
eskaini eskain	hautsi hauts	gelditu geldi
ipini ipin	iritzi irits	garbitu garbi/garbitu
harritu harri/harritu	berotu bero/berotu	jarraitu jarrai
larritu larri/larritu	sendotu sendo/sendotu	lasaitu lasai/lasaitu
loditu lodi/loditu	estutu estu/estutu	galdu gal
mugitu mugi	itsutu itsu/itsutu	amildu amil
suntsitu suntsi	larrutu larrru/larrutu	heldu hel
murgildu murgil	aitortu aitor	nahastu nahas
zabaldu zabal/zabaldu	aspertu asper	sinestu hobe sinets(i)
nabarmendu nabarmen/nabarmendu	aztertu azter	hoztu hotz/hoztu
agindu agin	baztertu bazter/baztertu	moztu motz/moztu
gizendu gizen/gizendu	beldurtu beldur/beldurtu	ahaztu ahaz
apaindu apain/apaindu	desagertu desager	aurkeztu aurkez
kendu ken	gogortu gogor/gogortu	bikoiztu bikoitz/bikoiztu
mantendu manten	ikertu iker	piztu pitz
ordaindu ordain/ordaindu	laburtu labur/laburtu	deitu dei/deitu
urrundu urrun/urrundu	ohartu ohart	oroitu oroi
zaindu zain/zaindu	neurtu neur	ezagutu ezagut
ausartu ausart/ausartu	atxilotu atxilot/atxilotu	batu bat/batu

10. Eman goiko aditzen (partizipioen) aditzoina

Adb. hartu (partizipioa) ⇒ har (aditzoina)

11. Eman orduak (zer ordu da?/zer ordutan?)

00:30 gabeko/gauerdiko hamabi eta erdiak (erdietan)	01:15 ordu bat eta laurdenak (-netan) ordu bata eta laurden(etan)
08:05 zortziak eta bost(ean)	01:45 ordu biak laurden gutxi(ago)/tan
08:15 zortziak eta laurden(etan)/zortzi eta laurdenak(-etan)	20:30 zortzi eta erdiak (...eta erdietan)
08:20 zortziak eta hogeitan	20:15 zortziak eta laurden(etan) zortzi eta laurdenak (-netan)
08:30 zortzi eta erdiak	21:30 bederatzi eta erdiak (erdietan)
08:45 bederatziak laurden gutxi(ago)/tan	04:05 laurak eta bost(ean)
08:40 bederatziak hoge gutxi(ago)/tan	03:10 hirurak eta hamar(reetan)
03:00 hirurak/hiruretan	06:00 seiak
04:00 laurak/lauretan	07:00 zazpiak
03:30 hiru eta erdiak/hiru eta erdietan	07:05 zazpiak eta bost
04:30 lau eta erdiak/lau eta erdietan	08:30 zortzi eta erdiak (erdietan)
01:00 ordu bata/ordu batean	09:55 hamarrek bost gutxi(ago)/tan
01:30 ordu bat eta erdiak/ordu bat eta erdietan	10:05 hamarrek eta bost(ean)
01:05 ordu bata eta bost(ean)	11:30 hamaika eta erdiak (erdietan)

12. Letraz idatz itzazu hurrengo zenbakiak

19 hemeretzi	1.700 mila eta zazpiehun
18 hemezortzi (hamazortzi)	1.738 mila zazpiehun eta hogeita hemezortzi
30 hogeita hamar	1.849 mila zortziehun eta berrogeita bederatzi
39 hogeita hemeretzi	1.200 mila eta berrehun
40 berrogei	1.201 mila berrehun eta bat
21 hogeita bat	1.000.000 milioi bat
50 berrogeita hamar	400 laurhun
60 hirurogei (hiruretan hoge)	300 hirurehun
71 hirurogeita hamaika	600 seihun
81 laurogeita bat	13 hamahiru
90 laurogeita hamar	219 berrehun eta hemeretzi
101 ehun eta bat	318 hirurehun eta hemezortzi (hamazortzi)

13. Lot ezazu *bait-* partikula aditz laguntzailearekin³⁹

Adibidez: *Ez da etorri, gaixorik baitago* (< bait- + dago)

1. Berehala iritsiko gara, azkar **baikoaz** (bait- + goaz).
2. Ez genuen erosi, garestia iruditu **baitzitzaigun** (bait- + zitzaigun).
3. Ez du merezi horri lanik ematea, gaizki egingo **baitu** (bait- + du).
4. Iritziak iritzi eta zuzendariak zuzendari, jai hartuko dut, nekatuta **bainago** (bait- + nago).
5. Negu agurea hila da, baiki, lurra **baitago** (bait+ dago) elurrez.
6. Gizona beti gizon delarik, aldiak nolako, gizonak halako agertzen **baitira** (bait- + dira).
7. Eta arrotz egin zen Madiango lurrean, non sortu **baitzituen** (bait- + zituen) bi seme.
8. Norekin ere **baitzabiltza** (bait- + zabiltza), hure mesprezatzen duzu.
9. Falta direnak gelditu dira ezinbestean gorderik, ez **baitzegoen** (bait- + zegoen), aitzin-solasean esanenn ondoan ezezko lekukotasunik sartzerik.
10. Ez dakit zenbat jende baliatu zen Larramendik sortutakoez, ikerlana atzera **baitabil** (bait- + dabil) hemen ere.
11. Atera nahi baduzu, galdu zara, zelatari asko **baitabiltza** (bait- + dabiltza).
12. Zenbat ere **baitzarete** (bait- + zarete), aseko zaituztet.
13. zenbatenaz apalago **baitatza** (bait- + datza) ezarria, hainbatenaz bortitzago da zimendu berria.
14. ... iritzi izateari utzi eta ezagutza bihurtzen den pentsamendurantz bideratzen **baikaitu** (bait- + gaitu).
15. Ezagupen politikoak lantzeko bide hau ez da jada nahikoa, orain «masa gizarte dinamikoetan» bizi **baikara** (bait + gara).
16. «Klasikoak onak dira» eta «demokrazia ona da» bezalako premisek ezin eraman **baikaitzakete** (bait- + gaitzakete) «klasikoak demokrata onak ziren» ondoriora.

14. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo testuan⁴⁰

Aspaldiko kontua da gauzak ahalik eta ondoen egin asmoz (**egiteko asmoz**) administrazioeak (**asministrazioak**) kalitaterik onena eskaini nahi izatea. Ez du merezi bi ordutako diskurtsoa egiteak (**egitea**) kontu hori argitzeko, ez eta denbora alferrik emateak (**ematea**) ere.

---

³⁹ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

⁴⁰ Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak (HAEEK) argitaratzen duen *Administrazioa Euskaraz* aldizkaritik jasoriko ariketa.

Gertuko gai bati hel diezaiokegu, hizkuntzaren kalitateari, edo hobeto esan, gure hizkuntzaren kalitateari. Ez al dago euskara ulergarriagoa egiterik? Horretara gonbidatzen dizugu (**zaitugu**). Izan ere, hizkuntzalariak ezik (**ez ezik**) gainerakoak ere arduratzen dira horrelako kontuetaz (**kontuez**), behin eta berriz errepikatzen diren zalantza horiez (**horietaz**).

Honez gero (**Honezker**) jakingo duzu, denon ardura dela, erabiltzaile guztiona, benetazko (**benetako**) ahalegina egitea administrazioko hizkera erraza egiteko. Ahalegin hori medio (**dela medio**), euskarak aurrera egingo du. Ahalegin hori eta gero (**ahalegin horren ondoren**) denok izango gara irabazle. Hizkuntzak itxoingo dizu, baina euskara ilun eta traketsarekin jarraitu ezker (**jarraituz gero**), herritarren pazientziak ez ditu (**du**) 1.000 urte iraungo.

15. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Gizarajoa bapatean (**bat-batean**) hil omen zen.
2. Soka bat batean (**bat-batean**) eten da.
3. Estatuaren zerbitzari bihurtzeko asmotan zebiltzan behinik-behin (**behinik behin**).
4. Haren deitura darama, izengoitiz behinipehin (**behinik behin**).
5. Mendebaldean aurkitzen dira batipat (**batik bat**).
6. Otsailaren 20ko Errege Dekretua, zeinaren bidez onesten bait da (**baita**) Asilo-Eskubidea.
7. Eraikinaren aurrekaldeko (**aurrealdeko/aurreko aldeko**) leihoe-tan dago izena.
8. Amak behin eta berriz berotzen dio atzekaldea (**atzealdea/atzeko alde**).
9. Zubi zaharraren atzekaldean (**atzealdean/atzeko aldean**) egoten dira.
10. Neretzat (**niretzat**) gauza polit bat ekarri du.
11. Neretzat (**nire iritziz...**), hori ez da zuzena.
12. Hogeitalau (**hogeita lau**) lagun bildu ziren atarian.
13. Mila berrehun (**mila eta berrehun**) ikaslek parte hartu zuten manifestaldian.
14. Berrogeitalau (**berrogeita lau**) pasaiari eraman ditzake.
15. Hiru lagun dira eta hiruek (**hirurek**) ikasten dute erizaintza.
16. Arratsaldeko hiruetatik (**hiruretatik**) aurrera egoten da zabalik.
17. Hamar bulego dira eta lauetan (mugagabea) (**lautan**) dago berogailua.
18. Lau bulego dira eta lauetan (mugatu pl.) (**lauretan**) dago berogailua.

19. Korrelazioan (**korrelazioan**) daude lau elementuak.
20. Telekomunikazioetako (**telekomunikazioetako**) lizentziatua omen da.
21. Kutxazai (**kutxazain**) automatiko batetan (**batean**) aterako dugu dirua.
22. Belgikara joan eta nonnahi (**non-nahi/nonahi**) topatuko duzu garaje on bat.
23. Nor nahik (**nornahik**) aurkez dezake errekurtsua.
24. Batzuk (**batzuek**) begi onez ikusten dute akordioa, beste batzuk (**batzuek**), ostera, ez.
25. Batzutan (**batzuetan**) zabalik egoten da, baina ez zeinnahi (**zei-nahi/zein-nahi**) ordutan.

16. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Ez dute planarik (**planik**) argitaratu.
2. Ez dituzte planik (**planak**) aldatu.
3. Bostgarren (**bosgarren**) artikulua zera dio:...
4. Zenbakarren (**zenbatgarren**) artikuluan dator murriztapen hori?
5. Bostna (**bosna**) liburu erregalatu zizkiguten inaugurazio-ekitaldian (**inaugurazio-ekitaldian**).
6. Langabezia da benetazko (**benetako**) arazoa eta ez ustelkeria.
7. Langileen Estatutuaren arauera (**arabera**) eskubidea du lantokiz aldatzeko.
8. Etzirako (**etziko**) aurkeztu behar omen da, aurkezten ez ba da (**bada**) ez digute onartuko proiektua.
9. Kontseiluaren oneritzia (**oniritzia**) behar da gastu hori egiteko.
10. Ez dira eritzi (**iritzi**) berekoak.
11. Egia ikus erazi (**ikusarazi**) behar diegu eta ahalegin horretan ez gaituzte geldi eraziko (**geldiaraziko**).
12. Esan digutena gezurra ez ba da (**bada**), ba omen dugu arautegi berria.
13. Giza-baliabideak (**giza baliabideak**) ipini behar dira proiektua gauzatzeko.
14. Gainditu gabe dauka biologi-azterketa (**biologi azterketa/biologia(-)azterketa**).
15. Ikastetxez-ikastetxe (**ikastetxez ikastetxe**) ibili dira berria zabaltzen.
16. Mahai-burua (**mahaiburua**) ez badator, ezin da osatu epaimahaia.
17. Langile-faltan (**langile faltan**) alfer eta lo geldituko dira lurrak.
18. Lan-bila (**lan bila**) dabilta gizarajoak.

19. Itsas-gizonak (**itsasgizonak**) behargin gogor eta finak dira.
20. Itsas-merkataritzak behera egin du azken hamarkada honetan.
21. Talde-lana egiteko lan taldeak (**lan-taldeak**) osatu behar dira lehenengo. [**koherentzi**az]
22. Hezkuntz sistemak (**hezkuntza(-)sistemak**) aldaketa handiak izan ditu aspaldi honetan.
23. Zientzi-Fakultatean (**Zientzi Fakultatean/Zientzia Fakultatean** izango da «doctor honoris causa» janzteko ekitaldia.
24. Berandu entregatu ezkerro (**entregatuz gero/emanez gero**), ez duzu zereginik.
25. Honez gero (**honezker**o) bukatuta izango duzu lana, ezta?
26. Harrez gero (**harrezker**o) ez dugu elkarren berri izan.
27. Ekitaldi hori dela-ta (**dela eta**), etorri da sailburuordea.
28. Kontra egin ezkerro (**eginez gero**), beharbada atea itx diezagukete (**itxi diezagukete**).
29. Gobernuaren azken dekretuak ondorio latzak ekarri (**ekar**) ditza-ke guretzat.
30. Lauretan (=lau aldiz) (**lautan**) egon zen espetxean.
31. Mereziko luke gaia hurbiletik aztertzeak (**aztertzea**).

17. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Hamahiru lagun-edo behar omen dira sail berria osatzeko. (**onar-garria**)
2. Juanik-eta dakite nolako prozedura erabili behar den. (**onargarria**)
3. Krisi ekonomikoa dela-ta (**dela eta**), ez da soldata-igoerarik izango.
4. Krisia dela-eta (**onargarria/krisia dela eta**), batzordeak kultura-ekintzarik ez antolatzea erabaki du aurten.
5. Ikasi, ikasi dezake (**ikas dezake**), baina ez du gogorik.
6. Hustu, hustu daiteke (**huts daiteke/hustu**), baina ez egunero.
7. Eutsi (**euts/eutsi**) diezaiogun daukagunari, besteenari begira egon gabe.
8. Zehatz dezakezu hobeto plana? (**zuzena/zehaztu dezakezu**)
9. «Ingurunea ezagut dezagun» kanpaina aurkeztu zuten. (**zuzena**)
10. Lotu, lotu (**lot**) daiteke, baina ez nolana.
11. Ohartu gaitezen ez gaudela hori esateko moduan. (**zuzena/ohar gaitzen**)
12. Gaubeko (**gaueko**) hamarretan izan zen afaria.
13. Gabez (**gauez**) irten omen ziren ehizan.
14. Gauan (**gauean**) geratu gara elkartzeko.
15. Oroitu (**oroit**) gaitezen gure aurrekoetaz (**aurrekoez**).
16. Badaukazue surik? Bai, badaukagu surik (**sua**).
17. Ez du merezi joateak (**joatea**).

18. Zu ez duzu merezi hara joateak (**zuk ez duzu merezi hara joatea**).
19. Andalucian (**Andaluzian**) izan zen lehortea.
20. Cataluña (**Katalunia**) da guretzat eredu.
21. Canariasen (**Kanarietan/Kanariar uharteetan**) egon gara uda honetan.
22. Ongi etorriak! (**Ongi etorri!**) Besoak zabalik hartzen zaituztegu.
23. Ongi etorri (**onargarria?/ongi etorria**) eman digute.

18. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Bost urtetako (**urteko**) haurra dauka Pilik.
2. Hamabost kilotako (**kiloko**) motxila bat igo zuen tontorreraino.
3. Hogei kilometrotako (**kilometroko**) bidea dago hemendik hirira.
4. Hamar herrialdeko (**herrialdetako**) haurrak bildu dira gure herrian.
5. Hamar herrialde dira eta hamar herrialdetako (**herrialdeetako**) haurrak bildu dira.
6. Lau urteko (91, 92, 93, 94) (**urtetako**) ardoa daukagu bilduta so-toan.
7. Lau urtetako (**lau urteko**) ardoa (lau urte dituen ardoa) erosi dugu.
8. Mila pezetatoko (**pezetako**) liburu bat erosi dut gaur.
9. Hitzaldia abenduak 5ean (**abenduaren 5ean**) izango da.
10. Ikastaroa urtarrilak 10etik (**urtarrilaren 10etik**) aurrera izango da.
11. Durango, 1996ko abenduaren 5a (**5ean**).
12. Durango, 1996ko abenduaren 5ean (**5a**).
13. Datorren ostegunean, abenduak 5, izango da hitzaldia. (**zuzena**)
14. Abenduak 20 (**abenduaren 20an**) izango da hitzaldia.
15. Abenduaren 6 (**abenduaren 6a**) jaieguna da.
16. Ez diegu lagun guztiei gonbidatu afaritara (**ez ditugu lagun guztiak gonbidatu**).
17. Hemen itxarongo zaitut (**dizut**).
18. Zuk deitzen ez badidazu, nik ez dizut lagunduko. (**zuzena/banauzu-zaitut**)
19. Eta ohitura legea (**lege**) bihurtu zen.
20. Eta ohitura hori bete beharreko legea bihurtu zen. (**onargarria**)
21. Eta idazkaria zuzendaria (**zuzendari**) bihurtu zen
22. Mikel idazkaria (**idazkari**) izendatu dute.
23. Elkar ikusiko dugulakoan agurtzen zaitut / Leioan, 1998ko martxoaren 6 (**6an**).

19. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. ... balore-judiziorik ez egitea, hau da, gertakari hutsetaz (**hutsez**) aritzea, horiek baloratu gabe.
2. Makiavelo geroztik (**Makiaveloz geroztik**) garatu izan diren filosofia politikoez polita eta morala bereizi dituzte.
3. Aukera batzuk (**batzuek**) pentsamendu askearen ukapena dakarte, filosofiaren beraren ukapena, alegia.
4. Ez batzuk (**batzuek**) ez besteek ez lukete ukatuko giza-eskubideen (**giza eskubideen**) aldarrikapena.
5. 90eko hamarkadan beste gai bat nagusitu zen indar handiz, mundu anglosaxoian batipat (**batik bat**), ...
6. Baina X-k aurreikusitako arriskuek pitzatu dezakete (**pitza dezakete**) demokrazia.
7. ... iritzi izateari utzi eta ezagutzan (**ezagutza**) bihurtzen den pentsamendurantz bideratzen baitgaitu (**baikaitu**).
8. Filosofiaren adar bat izanik, filosofia politikoa izan daitekeenaren behin behineko (**behin-behineko**) definizio batek ere filosofia zer ote den definitzea eskatzen du.
9. ... filosofia politikoak politikoaren azterketa zientifikoari behinbetiko (**behin betiko**) lekua uzten dionean.
10. Soilik hemen-a eta orain-a erreferentzi-gunetik (**erreferentzi gunetik/erreferentzia(-)gunetik**) desagertzean sortu daiteke (**sort daiteke**) politikoaren ikuspuntu filosofiko edo zientifiko.
11. Ezin ezagutu dezakegu (**ezagut dezakegu**) ezer une jakin batean gertatzen den gerra batetaz (**batez**)...
12. ... oso erabilgarria izateak ez du esan nahi, ordea, zera ukatu dezakegunik (**uka**): badaudela hainbat gai...
13. Bizitza helburu batetarantz (**baterantz**) zuzentzen den jarduerada.
14. ... baina hirurogeita hamar urterekin hil zuen; zegoeneko (**?/dagoeneko**) hirurogeita hamar urtetan bizirik iraun arazi (**iraunarazi**) zuen.
15. Gaur egungo zailtasunen aurrean, jakintsuek ames dezaketzen (**amets/amestu dezaketzen**) irtenbide bakarra herriek beren etorkizuna erabakitzeke daukaten eskubidea baino ez da.

20. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo esaldietan

1. Ez ziren egipziar hiritarrik existitu (**ez zen egiptoar hiritarrik existitu/ez zen hiritar egiptoarrik**), txinatar hiritarrik egon ez zen bezalatsu.

2. Zazpirehun (**zazpiehun**) urte inguru bananduta bizi ondoren, alde bietako populazioak bata bestearekiko arrotzak eta ezberdinak bilakatu dira.
3. Antonio Epifanes-ek, Erromatar Inperioan ustezko estatu-erlijio bat mantendu asmoz (**mantentzeko asmoz**), Jupiter Olinpikoaren kultura ezartzeko...
4. Beraz, zientzi-teoria (**zientzi teoria/zientzia(-)teoria**), gertatzera iris daitezkeen behaketazko gertakari batzuekiko bateraezina da, eta baieztapen honek, benetako zientzigintzaren (**zientziagintza-ren**) eta arestian aipatutako teoria-hirukoteak errepresentatzen duen pseudozientzigintzaren (**pseudozientziagintza**) arteko lehengo lehen funtsezko bereizketa ezartzen du.
5. Popperren eskakizuna ez baita «sistema zientifiko bat behin eta betirako (**hob. «behin betiko»**) aukeratua izan ahal izatea, zentzu positibo batetan (**batean**); baina bai froga empirikoen bidez zentzu negatibo batean aukeragarria izatea...»
6. Beraz, zientzi teoria bat onartua edo baztertua izango da baldin (eta soilik baldin) hautemateak beharrean ondorio esperimantal kontrastatzaileak adierazten dituzten oinarritzko zenbait enuntziaturekiko akordio batetara (**batera**) heltzea posible bada.
7. Ikusi dugunez, Popperren ikusmoldearen arauera (**arabera**), zientzi teoria ez da esperientziatik edo behaketatik eratorzen.
8. Gehienez ere, enuntziatu hau maila handiagoan edo txikiagoan ones (**onets**) (hau da, partzialki froga) daiteke.
9. Are zehatzago, logika induktibistak hipotesiei egotzi dakiekeen (**egotz dakiekeen**) sinesmen arrazionalaren maila zehazten du.
10. Definizio poppertarraren lehen errefusatzea (eta biribilena Milleren eta Tichyren eskutik iristen da, 1974ean (**1974an**) argitaratutako bi artikulutan.
11. Laudanen aburuz, beraz, zientziatasuna eta zientzia-arrazionaltasuna ikerkuntz tradizioaren (**ikerkuntza(-) tradizioaren**) baitan definitzen dira.
12. Ladanez aurkeztutako kontzeptu hau Kuhnren paradigma kontzeptuaren oinordeko garbia da, 60 eta 70eko hamarkadetan agertutako beste zenbaitekin gertatzen den legez (esate baterako, Lakatosen zientzi ikerkuntz programaren (**zientzi ikerkuntza(ra)ko programaren**) kontzeptua).
13. Esanahiaren alderdi hau hobeki ulertzen da itzulpenaren eta interpretazioaren arteko ezberdintasunak azpimarratzen direnean; baina, batik-bat (**batik bat**), lexiko baten ikaskuntz prozesua (**ikas-kuntza(-)prozesua**) aztertzen denean.

14. Oporraldia dela eta, apirilaren 9tik apirilaren 19ra bitartean EHUko linea guztiak etetzen (**eteten**) dira, bere ohiko ordutegia mantenduko duen 2322 linea ezik (**izan ezik**).
15. Leioan, 1998.eko apirilaren 3a (**3an**)

21. Osa itzazu hitz elkartuak zutabe bietako hitzak konbinatuz

Adibidez: *literatura + arazo = literatura(-)arazo / literatur arazo*

1. literatura	1. elkarte
2. burdina	2. arazo
3. jaiotza	3. eskakizun
4. ardi	4. arau
5. ekonomia	5. tradizio
6. hizkuntza	6. biltzaile
7. natur	7. fabrika
8. ortografia	8. arrisku
9. zerga	9. kirol
10. herri	10. esne
11. autonomia	11. zientzia
12. kutsadura	12. kontrol

22. Egin beharreko zuzenketak egin hurrengo hitz elkartuetan

1. Euskal-mendi-elkarteek ekintza ugari antolatzen dute urtean berrera. (**Euskal mendi-elkarteek**)
2. Berri-berriak dira zerbitzura ekarri dituzten konputagailuak. (**zuzena**)
3. Bulegoz-bulego (**bulegoz bulego**) ibili izan arren, oraindik ez daki norekin hitz egin behar duen.
4. Liburutegiko apal horretan dauden liburu guztiak argitaratu-berriak (**argitaratu berriak**) dira.
5. Giza-mugimenduak (**Giza mugimenduak**) sekulako indarra hartzen ari dira Euskal Herri osoan.
6. Benetako neurriak hartu behar ditugu itsas hondakinei aurre egiteko. (**zuzena**)
7. Lan-eske (**lan eske**) ibili da azken hilabeteotan, baina ez du ezer aurkitu.
8. Eskuartean (**esku artean**) daukazun txostena utzi, eta joan zaitez nagusiarekin hitz egitera.
9. Aldian aldi (**aldian-aldian**) egiten ditugu honelako lanak.
10. Hainbat errejimen-mota dago. (**zuzena**)

23. Zuzendu zuzendu beharrekoak (hitz-elkarteen idaztarauak)

1. AITA AMAK aita-amak	17. ZUZEN ZUZENEAN zuzen-zuzenean
2. VITORIA GASTEIZ Vitoria/Gasteiz	18. PARTEHARTU parte hartu
3. DIRU BILKETA diru(-)bilketa	19. PAUSOZ-PAUSO pausoz pauso
4. ERDAL TESTUAK erdal testuak	20. ESKU-ARTEAN esku artean
5. LAN HITZARMEN lan(-)hitzarmen	21. ALFER ALFERRIK alfer-alferrik
6. EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOA zuzen	22. JENDE-AURREKO jende aurreko/jendaurreko
7. HAN HEMENKA han-hemenka	23. NAZIO-ARTEKO nazioarteko/nazio arteko
8. HEZKUNTZA ARLOA hezkuntza(-) arloa	24. DIRU-BILA diru bila
9. BIDE ERAKUSLE bide(-)erakusle	25. BARKAMEN-ESKE barkamen eske
10. ERREGE ERREGINAK errege-erreginak	26. TARTEKA TARTEKA tarteka-tarteka
11. EKONOMI TEORIA zuzena	27. LASARTE ORIA Lasarte-Oria
12. ETXE BIZITZA etxebizitza	28. ZELULA-BAKAR zelulabakar
13. ELIZ-ZERGA eliz zerga/eliza(-)zerga	29. ATE-JOKA ate(-)joka
14. UNIBERTSITATE MAILAN zuzena	30. FORU-ALDUNDI foru(-)aldundi
15. GIZA ZIENTZIAK zuzena	31. (LAGUN) ESKU ZABAL eskuza-bal/ esku-zabal
16. GAUR GAURKOZ gaur-gaurkoz	32. BIHOTZ-HUNKIGARRI bihotz(-)hunkigarri

24. Azpimarratu idazkera desegokiak hurrengo hitz elkartuetan

1) a) filologi ikasketak	b) filologia ikasketak	c) filologi-ikasketak
2) a) hizkuntz-eskola	b) hizkuntza eskola	c) hizkuntza-eskola
3) a) kultur sailburua	b) kultura sailburua	c) kultura-sailburua
4) a) lege gizona	b) legegizon	c) lege-gizon
5) a) Deba-ibaia	b) Deba ibaia	c) Debako ibaia
6) a) mendiz-mendi	b) mendiz mendi	
7) a) izena eta deitura ??	b) izen deiturak	c) izen-deiturak
8) a) dekretu lege	b) dekretu-lege	c) lege-dekretu
9) a) eskumen-kontzeptua	b) eskumenaren kontzeptua	c) eskumen kontzeptua
10) a) giza-eskubideak	b) giza eskubideak	c) gizaeskubideak
11) a) partehartzaile (ik. HEOA 63)	b) parte hartzaile	c) parte-hartzaile
12) a) dekanorde (ik. HEOA 80)	b) dekanorde	c) dekanorde
13) a) abal emaile	b) abal-emaile	c) abalemaile (??)
14) a) ELA-sindikaturia	b) ELA sindikaturia	c) ELAsindikaturia
15) a) bete-arazle	b) bete-arazle	c) betearazle
16) a) azpi-multzo	b) azpi multzo	c) azpimultzo
17) a) erreferentzi puntu	b) erreferentzi-puntu	c) erreferentzia-puntu
18) a) bake-zale	b) bake zale	c) bakezale
19) a) egin berri	b) egin-berri	c) eginberri
20) a) ezkon berri	b) ezkon-berri	c) ezkonberri

25. **Zuzendu zuzendu beharrekoak hurrengo esapideetan (berrelkarketa)**

1. Hitzarmen negoziazio parteeek... («las partes negociadores del convenio») **hitzarmenaren alde(rdi) negoziatzaileak**
2. Enplegu Oinarrizko Legea **Enpleguaren (Enplegu(ra)ko) Oinarritzko Legea**
3. Enplegu erregulazio espedientea **Enpleguko erregulazio(-) espedientea**
4. Enplegu politika komunitarioa (**zuzena**) / **enplegu-politika komunitarioa**
Enpleguko politika komunitarioa/Erkidegoaren enplegu(-)politika
5. Logela-aldaketa **zuzena**
6. Euskal aldizkari-zuzendari-bilera **euskal aldizkarietako zuzendarien bilera**
7. Hautagai berri-zerrenda **Hautagai berrien zerrenda**
8. Emakume- eta haur-taldeak **zuzena**
9. Ebazpen- eta jarraipen-batzordea **zuzena**
10. Zakar-biltzaile-taldea **zakar-biltzaile taldea?**
11. zientzi ikerkuntz programa **zientzia-ikerkuntza programa?**

26. **Eman hurrengo izenen euskal ordaina**

GALICIA Galizia	LEÓN Leon	CANARIAS Kanariar Uhartek/ Kanariak
CANTABRIA Cantabria	BURGOS Burgos	MURCIA Murtzia
MADRID Madril	VALENCIA Valentzia	LA RIOJA Errioxa
ASTURIAS Asturias	ALICANTE Alakant	BARCELONA Bartzelona
GERONA Girona	LÉRIDA Lleida	PALENCIA Palentzia
CÓRDOBA Kordoba	LA CORUÑA Coruña	ORENSE Ourense
AQUITANIA Akitania	BURDEOS Bordele	PAU Paue
ESTRASBURGO =/Estrasburg	NIZA Niza	PIRINEOS Pirinioak
TOULOUSE Tolosa	ARGELIA Aljeria	DINAMARCA Danimarka
JAPÓN Japonia	ALEMANIA Alemania	CANADA Kanada
PARAGUAY Paraguai	MARRUECOS Maroko	CHILE Txile
SUECIA Suedia	NORUEGA Norvegia	REINO UNIDO Britainia Handia

27. Eman hurrengo hitzen euskal ordaina

GERONA	Girona
JAPÓN	Japonia
CHIPRE	Zipre
NORUEGA	Norvegia
LERIDA	Lleida
BURDEOS	Bordele
OCEANO ATLÁNTICO	Ozeano Atlantikoa
ALEMÁN	Aleman (hizk) / aleman/alemaniar
INGLÉS	ingeles (hiz) / ingeles / britainiar
ITALIANO	italiera (hizk)/ italiar
SUECO	suediera (hizk)/suediar

COMUNIDAD AUTÓNOMA VASCA	Euskal Autonomia Erkidegoa
GRAMÁTICO	gramatikari (iz)
CIENTÍFICO (iz / izond)	zientzialari (iz) / zientifiko (izond)
HISTORIADOR	historialari (iz)
INVESTIGADOR	ikertzaile/ikerle
BIÓLOGO	biologo
GRUPO PARLAMENTARIO	parlamentu(ko) talde talde parlamentario (?)
FUNCIONARIO	funtzionario
ANTIGÜEDAD	antzinatasun
COMÚN	komun
RACIONAL	arrazional
ARTILLERÍA	artilleria
PREJUICIO	aurreiritzi
PARTE TRASERA	atzealde / atzeko alde
ES DE BIZKAIA	Bizkaikoa da
NAVARRO (herritarra)	nafar(ra)
ADHESIÓN	atxikimendu
PREVER	aurreikusi
ADHERIRSE	atxiki
BILLETE	billete

28. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Sindikatua irakaslego (**irakasle**) euskadunen egoeraz bereziki kezkatu dago.
2. Interesatzen zaizulakoan, informazioa helarazteaz gain zure esku hartzea (**esku-hartzea**) eskatuko genizuke.
3. Horretarako, honi atxikirik doakizun parte hartze orria (**parte-hartze orria**) bete eta jarritako helbidera igorri behar duzu.
4. Bulego horretako langileen artean tirabira handiak eman (**gertatu/izan**) dira azken hilabeteotan.
5. Eskaera luzatu (**egin/eman**) nion nagusiari, baina ez zidan bai-menik eman.
6. Lehiaketaren bigarren azterketa egin eta gero hirugarren mantentzen da (**dago**) zerrendan.
7. Ezin ditugu bazter utzi nafartarrak (**nafarrak**) egiten ari diren ahaleginak euskara bultzatzeko.
8. Ikerketa horren emaitzak onartzeko egiaztagarritasun edo faltsugarritasun erizpidea (**irizpidea**) asetzea.
9. XVI-XVII.mendeetan hausdura (**haustura**) nabarmena eman (**gertatu/izan**) zen, batez ere Makiavelori esker.
10. Ordenu (**ordena**) politikorik onena bilatzeak zera esan nahi zuen:
...
11. Dagoeneko ezin jo daiteke azken-azkenengo berma (**berme**) edo egi sustatzaileen bila.
12. Ondorengo filosofia politikoak ez dira gehiago ezagutzaren filosofia bati atxikiturik (**atxikirik**) egon.
13. Hutsune hori eskaini behar den irakaskuntz kalitatearen (**irakaskuntza-kalitatearen**) kalterako izan ohi da.
14. Batez ere «X» ikasgaiari jositako testu hautatuen itzulpen eta aurkezpenarekin ekitea iruditu zait egokiena, hutsune haundi (**handi**) horri erantzuten hasteko.
15. Horretarako, bere garaian eman (**izan/gertatu/piztu...**) zen polemika bat argitara ekarri dut.
16. ... horrela gure ikasleek euskara hobea jasoko lukete eta gure irakasleak beren akatsez errezago (**errazago**) jabetuko lirateke.

29. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Habermasek estatu eskuhartzailearen (**/?esku-hartzailearen**) funtzionamendu ekonomikoa erregulatzen duten printzipioez hitz egiten badu...
2. Jakina, gaur egun politikaren filosofiak baditu beste hainbat eztabaida-gai (**eztabaidagai**).

3. Baina batez ere, aipatu joera liberal hauek zera aldarrikatzen dute amankomunean (**batera**): justiziaren...
4. Gauditurik egoteak zera aurreuposatzen baitu, giza aurrerakundearen sinisten (**sinesten**) dela lehenengo eta behin.
5. Historiatik harandio (**historiaz haraindi(an)**) daude, arazo unibertsalak dira.
6. Filosofia politikoaren historian hezitzea (**heztea**), beraz, beti hor segitzen duten arazo funtzeskoetan (**funtsezkoetan**) hezitzea (**heztea**) da.
7. ... eta horretarako, Makiavelok argiasko (**argi asko**) ikusten du, derrigorrezkoa da ontasun ideal horren maila txikiagotzea.
8. Dotrina hau gordinegia zela eta onartua izateko, Hobbes-ek piska bat (**pixka bat**) leundu zuen, funtsean aldatu gabe ordea, eta aintza-gose erren lekuan poterea (**boterea**) jarritz...
9. Locke-k ere ildo honetatik jarraitu zuen, oraingo honetan aintzinakoen (**antzinakoen**) birtutearen (**bertutearen**) lekuan, neurri-gabeko jabetza-gogoa jarritz gizartearen motortzat.
10. Rousseuak hasitako modernitatearen bigarren uhin honetan, pentsalariak —ondoren etorriko diren Kant eta Hegelek batipat (**batic bat**)— jada historiaren filosofia bati lotutako pentsamoldea garatuko dute.
11. Gogor kritikatzten du gure pentsalariak gertakari/balore bereizketa, biak argi eta garbi bereiztu (**bereizi**) beharra kritikatzten du.
12. Hau 1955eko urtarrilean Jerusalem-eko Unibertsitate hebrearrean emandako lezioen (**ikasgaien/hitzaldien**) berridazketa da.
13. Bilaketa alperrikakoa (**alferrikakoa/alferrekoa**) litzateke ezagutza hori eskura balego.
14. Politikaren zientzilari (**zientzialari**) deitzen diren gizakiek eginko probetxuzko lanak ez du zerikusirik zientzia politiko «zientifikora» jotzen duten aspirazioekin.
15. ... ezagutza hauek beren egoera propioa estudiatzeko edo gai politikoetara dedikatze (**?/gai politikoetan jarduteko**) zuten erreztasun (**erraztasun**) beraz egin ohi zituzten.

30. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (**hiztegi batua**)

1. Ikerleak burruka (**borroka**) guztien gaintik dagoen hiritar bikain eta abertzalearen papera errepresentatuko du.
2. Ezagutza politikoaren maila kognoszitiboa ez da artzai (**artzain**), senar, general (**jeneral**) edo sukaldari batek duen ezagutza-mailatik desberdina.
3. Baina utilitarismoak, eboluzionismoak eta neo-kantismoak berr moldatua (**birmoldatua**) izan ondoren, ...

4. Zailtasun hauek ekiditzeko (**ekiditeko**), zientzilari (**zientzialari**) sozialak harreman on edo promozio pertsonalari buruzko burutapen oro arbuaitzen ditu, honako espresio (**esapide...**) birtutetsua (**bertutetsua**) erabiliz: berak ez dakiela egia bilatzea ona den...
5. Zera baieztatzen duenean, demokrazia ez dela derrigorrez bere kontrakoarekiko begibistako (**begi(-)bistako**) gorentasuna dakarren balorea...
6. Bere «baloraziorik gabeko etika» ez da inondik ere nihilismoa edo nihilismorako bidea; finean, pentsatu beharrik ez izateko aitzaki (**aitzakia**) bat baino ez da.
7. Natur zientzietatik hartutako ereduarekiko bere esklabutzaren (**esklabotzaren**) ondorioz, zientzia sozialek zenbait hankasartze (**?/huts**) egiteko arriskua dute.
8. Saiakera horretan, ordea, derrigorrez kultura horien esannahi (**esanahi**) sakona galtzen dute...
9. Prozesu historikoa funtsean kateatutako bidea delako kontsiderazio oro arbuaitzen du, edo, termino zabalagoetan, bide nabarmenki razionala (**arrazionala**) izan daitekeela defenditzen (**defendatzen/aldezten**) duen hausnarketa oro.
10. Arazo erabakiorra (**erabakigarria**) gizateriaren (**gizadiaren**) ezaugarri iraunkorren esanahiaren inguruan kokatzen da.
11. Kontuan hartu ahal izateko beharrezkoa da edukin (**eduki**) bat ematea, eta edukin (**eduki**) hori jada historikoa da.
12. Onartu edo, hobe esanda (**hobeto esan(da)**), patuaren kontzesioa bailitza pozez jaso...
13. 1933ko gertakari funtsezkoak zera frogatu zuen, baldin eta frog hori beharrezkoa bazen, gizakiak ezin diola gizarte onaren gaia planteatzeari uko egin, eta ezin duela, ezta ere, erantzun bat ematearen erresponzabilitatetik (**erantzukizunetik**) askatu...
14. Filosofo klasikoak ordutik inoiz berdindu ez den hurbiltasun- eta bizitasun-mailan aztertzen zituen hartueman (**harreman**) politikoak.
15. Hiritar edo politikarien hizkuntza amankomunaz (**komunaz?/hizkuntza berean**) mintzatzen ziren; kalekoa ez zen hitzik apenas ahoskatzen zuten.

31. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Horrela, filosofoak lotsagabea suntsitzen duen eta garaiturik dagoena parkatzen (**barkatzen**) duen benetako politikariaren zalutasun jatorra berplanteatu (**birplanteatu?**) eta borobiltzen (**birbiltzen**) du.
2. *Legeak* lege eta gai publikoei buruzko dialogoa (**elkarrizketa**) da, hiru agureren artean mantentzen (**?/gertatzen**) dena.

3. Ona eta aintzinakoaren (**Onaren eta antzinakoaren**) arteko ekuazioa, ordea, soilik lehenengo arbasoak jainkoak, jainkoaren semeak edo jainkoen diszipuluak (**dizipuluak**) balira mantentzen (?) daiteke.
4. Bestalde, filosofoak ez ditu oraindik Kretako eta Espartako legeak erasotzen, baina bai beren solaskideek eginiko lege horien interpretapenak (**interpretazioak**).
5. Honez gero (**Honezkero**), irakurleak ulertu du atenastarra ez dela Kretara etorri han legerik onenak estudiatzearren.
6. Espartarrak, bere aberriaren aurka altxatuz (**altxatuz**), ez du, ordea, homosexualtasuna defendatzen.
7. Halako gizonak ederki ulertzen dute zer den legearen arabera bizitzea, legeen izpiritua ezin hobekien (**ezin hobekien**) baitira.
8. Beren birtute (**bertute**) haundia (**handia**), hala ere, akatsean (**akats**) bihurtzen da gaia lege zaharren gordetze-terminoetan planteatzeari uzten zaion momentutik.
9. Beste zirkunstantzia bat herbesteratzeko (**erbestertzeko**) leku apropos baten falta zen: nora joan zitezkeen?
10. Errejimenak pentsamendu politikoaren kezka nagusi bilakatzen dira legeen izaera eratorria eta arazo-emalea (**arazo-emalea**) ezagutzearren.
11. Eta aberastasunari dagokionez, zera gertatzen da, jada Aristoteles ondo ohartu zen moduan, ondo kokatuak beti gutti (**gutxi (guti)**) batzuk direla eta txiroak, berriz, gehiengoak (**gehiengoak**).
12. Utz ditzagun bada bere biraoak dauden lekuan, berak izkutatu (**ezkutatu**) zituen zapiaren azpian estaliak.
13. Britainia Handiko (**Britainia Handiko**) tradizioan sortu eta Frantzia garatzen den doktrina honetan...
14. Renan europar (**europar**) mendebaldean abertzaletasun eta liberalismoaren arteko elkarkidetzak (**elkarkidetasuna**) hobeto adierazten zuen frantziar mugimendu nazionalista esanguratsuenaren esparruan kokatzen da.
15. Horrela, 1789ko iraultzaren ondoren sortutako tradizio honek, aintzindari (**aintzindari**) iparamerikarrak gutxietsi gabe...

32. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Gainera, esperientzia (**esperientzia**) iraultzaile honek, napoleondar inperialismoa dela medio, europar (**europar**) doktrina politikorako bide berriak irekiko ditu.
2. Anitzak (**Askotarikoak**) dira gizarte-motak: Txina, Egipto eta aintzinako (**aintzinako**) Babilonia bezalako giza multzoak; he-

- braitar (**hebrearrenaren**) moduko leinua; ...; erlijiozko loturaz osatutako aberririk gabeko elkargoak, hala nola israeldar eta parsien modura; Frantzia eta Ingalaterra eta Europako autonomia moderno gehiengoak (**gehienak**) bezala.
3. Ez zen egipziar (**egiptoar**) hiritarrik existitu, txinatar hiritarrik egon ez zen bezalatsu.
  4. Baina inperio hau IX. mendearen erdikaldean (**erdialdean/erdialdera**) hautsi zen ezinbestean; Verdungo hitzarmenak funtsean zatiketa aldagaitzak ezarri zituen...
  5. Frantziako biztanlegoaren (**biztanleriaren**) barruan zegoen arrazen desberdintasunaren ideia, Tours-eko Gregoriorentzat hain nabarmena zena, ez da inola ere agertzen Hugo Capeto-ren ondorengo idazle eta olerkari frantsesengan.
  6. Gertakari hau, gainera, beste ezaugarri garrantzitsu baten ondorioa izan zen, frankoak, burgundiarrak, gotuak (**godoak**), lonbardiarrak eta normandiarrak beren arrazako emakume gutxi izatearena, hain zuzen ere.
  7. Britainia Handian germaniar hizkuntzak menperatu ahal izan badu, hori latinak hizkuntza zeltarrak (**zeltak**) guztiz ordezkatu ez zituelako gertatu da, Galian ez bezala.
  8. Hau egiterakoan, abertzaleen artean ematen (**egiten/izaten**) diren bilera itxietan sartzen garen bitartean, gizateriaren (**gizadiaren**) esparruan arnasten den aire askea alde batera uzten dugu.
  9. Erlijioak, duela berrogeita hamabi urte Belgikaren sorreran halako garrantzia izan zuenak, bere inportantzi (**garrantzi (inportantzia)**) guztia bakoitzaren barru-barruan gordetzen du; herrien mugak ezartzerakoan, aldiz, ia ez da kontuan hartzen.
  10. Ezer ez dago absolutorik (**absoluturik**), eta egia da premiaren aurrean amor eman (**amore eman**) behar dela.
  11. Halako jarrerak politikako transzendentelengan irrifarrea (**irribarrea**) sortuko du, bizitza guztia beren buruak engainatuz eta beren gorengo printzipioetatik begiratzuz, gure arruntasunaz errukitzen diren izaki hutsezinak baitira.
  12. Max Weber (1864-1920) hil eta handik bi urtetara menperaketaren soziologiari buruzko bere entsaiuak (**saiakerak**) biltzen dituen *Ekonomia eta Gizartea* bilkura-liburua argitaratu zen.
  13. Profetaren karismari zuzentzen zaion debozioak, edo gerrako buruzagiari, edo asanbladako (**biltzarreko**) (*ekklesia*-ko) edo parlamentuko demagogo haundiari (**handiari**) zuzendutakoak zera esan nahi du, hau gizakien barne-barnetik «deituriko» gidaria dela...
  14. ... subiranoari obediencia zor dioten taldeko pertsonak, funtzionariak (**funtzionarioak**) izan edo ez, administrazio-tresnen jabe direnean, dirua, eraikuntzak, gerra-materiala, automobil-loteak, zaldiak edo dena delakoaren jabe direnean.

15. Ordena bateko legitimitatearen bermatasuna (**bermego/?bermetasuna**) izan daiteke: a) barrenekoa: huts-hutsean afektiboa, baloreen araberrako razionala (**arrazionala**) edo erlijioso; b) kanpokoa: ondorioei lotutakoa.

33. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Jaunak bere gustora (**gustura**) ezarri edo aldatzen duen legea; erizpide (**irizpidea**) materiala soilik; *cadi*-aren justizia.
2. Bulego bateko mailaketan kokatu eta erreglamentu bidez (**erregelamendu/araudi/arautegi**) konpetentzia (**gaitasuna/eskumena**) eman zaion funtzionaria.
3. Gutxiengo (**gutxieneko**) menpetasun-*borondate* jakin bat, obeditzeko *interesa* (kanpokoa edo barnekoa) alegia, funtsezkoa da benetazko (**benetako**) aginte-erlazio batean.
4. Baina gizatalde bati ezarritako menperaketa orok normalean (ez nahitaez beti) administrazio-*koadro* bat eskatzen du; hau da, konfidantza (**konfiantza**) izan behar dugu honako probabilitatean: ...
5. Habermasek bere ikuspegia agertuko du, bide nabar (**bidenabar**), gaurregungo (**gaur egungo**) gizarte kapitalistaren analisiari egokitzeke.
6. Egoera honen aurrean, eta teoria kritikoaren ezaugarriak gidaritzat hartuz, gizarte humanoago (**gizatiarrago**), zuzenago, libreago eta razionalago bat (**arrazionalagoa**) bultzatuko duen *razionalitate praktikoa* (politiko-morala) defendatu beharrehen lehentasuna aldarrikatuko du.
7. ... balore-lanaren teoriak kontratu librearen instituzio juridikoak adierazi nahi zuten askatasun-itxura suntsitua utziko du, lan asalarituaeren (**soldata(pe)ko lanaren**) erlazioari nahitaez zegoakion bortxaketa soziala agerian utziz.
8. Indar produzitzaileak (**ekoizleak**), intuitiboki eta nabarmen, gizartearen produzitzen (**ekoizten**) zuten gizakien erabaki arrazoizkoen eta ekintza instrumentalaren ondorio ziren bitartean, gero eta erabilgarritasun tekniko gehiagoko indar bezala ulertuak izan zitezkeen.
9. ... [gizakiak] bere produktu automatizatu propioen aurrez-aurre (**aurrez aurre**) jartzea ezezik (**ez ezik**), bere aparatu tekniko propioan ere, *homo fabrikatus* gisa, integraturik gelditzea erdietsiko luke.
10. Rawls-ek «esanguratsuenak» defendatu beharra dagoela azpimarratzen du, hauek pertsonaren ahalmen moralak hoberen (**hobekien(ik)/ondoan/ongien...**) babesten dituztenak izanik...
11. Adostasun honek «haserako (**hasierako**) helmuga» deitu dudana ekartzen du.

12. Hala ere, balio ekitatiboa bermatzeko norabide bat alderdi politikoak, jabetza pribatuko demokrazia batean, botere sozial eta ekonomia (**ekonomia**) pribatuko kontzentrazio handietatik salbu jarztean legoke...
13. Hau da, kontuan izanik praktiketako ikasleek itzultzaileen funtzioak ezin dituztela bete, nahitaezkoa gertatzen zaigu honelako zerbitzu bat bekario (**bekadun?**) baten bitartez ematea.
14. Antzinako etxeetan eginiko eskuhartze (**esku-hartze**) modernoak
15. Adrellua (**adreilua**) gaurregungo (**gaur egungo**) eraikinetan
16. Inpresionismoa eta ekspresionismoa (**espresionismoa**)

34. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Azken hamarkadetan semiotikak bere lekua egin du unibertsitate-disziplinen (**diziplinen**) artean eta toki hori berezia izan da Komunikazioaren Teoriaz arduratzen diren fakultateetan.
2. Ez da semiotika komunikazioaren emaria, urratsak eta nondik-norakoak (**nondik norakoak**) aztertze bide, modu eta erreminta bakarra, jakina. Semiotikak bere iker-modeloak dauzka, beste disziplinetakoekin (**diziplinetakoekin**) alderatuta desberdinak direnak, noski.
3. Seinale enblematikoak adierazteko erabili izan da ikurra: nazioaren bandera, kristauen gurutzea, sozialisten larrosa (**arrosa**) edo komunisten igitai eta mailua ikurrak ditugu.
4. Komunikazio-egintza bidezkoa izan dadin, kode amankomun (**komun**) baten arabera aitortu eta erakarri behar zaio esangura seinale bakoitzari.
5. Beraz, linguistika, hizkuntzalaritza, zeinu-sistemak aztertze zientzia orokorrako baten atal espezialdua (**espezializatua**) baino ez da.
6. Ekintza bera betetzera animatzen den kolektiboa dugu *masa*; esate baterako, hauteslegoa (**hautesleria**), irakurlegoa (**irakurleak**), entzulegoa (**entzuleak/entzuleria**)... eta abar.
7. Marxistak ere arduratu izan dira kontzeptuaz [‘masa’ kontzeptuaz]. Marxistentzat, *masa* gizarte-kategoria oso zehatz bat (**oso zehatza**) da: herri xehea, langilegoa (**langileria**).
8. *Komunikazioak* beharrezko du, gainera, igorleak eta hartzaileak, animatu (**bizia**) zein inanimatu (**bizigabea**) izan, kode edo zeinutaria (**?/zeinu-multzo**) komuna erabiltzea, elkar ulertzea posible izateko.
9. [Masa] Terminoaren lehen erabilpen (**hob. > erabilera**) publikoa Eliza Katolikoari zor diogu: 1963. urtean, Vatikanoko II. Kontzilioak luze hitz egin zuen *masa-komunikazioa* deitutakoari buruz.

10. Entzulegoa (**entzuleak/entzuleria**) edo hartzailegoa (**hartzai-leak**), audientzia (**entzuleria**) anonimoa da. Iturriak eta hartzaileek ez dute elkar ezagutzen; informazioa deitu dugun oinarri komunikatibo material hori da beren arteko lotura bakarra.
11. Gizarte «atzeratuetan», esate baterako, *masa-komunikazioaren* atributo (**ezaugarri**) ezaguna den filmegintza (**filmgintza?**) ez da gure artean bezala ulertzen. Gizarteotan filmeak (**filmak**) zerbait irreal dira, ulertzeko zailak.
12. Platonek, Sokratesen diszipulu (**dizipulu**) eta Aristotelesen maisu izan zenak, honela definitu zuen zeinua: «beste gauza bat, naturalki edo konbentzionalki berrigortzen duena (**beste gauza batera, berez edo egienez igortzen duena/gaituena**)».
13. Kontzeptuen eta sinboloen arteko erlazioa, ordea, konbentzionala da, giza taldeen (**?gizataldeen**) barruko akordioaren emaitza dira; horrexegatik dago hizkuntza bat baino gehiago: greziera (= **/greko**), hebraiera (**hebreera/heberkera**), euskara, etab.
14. Eskolastikaren urrezko aroa XIII. mendean ezagutu (**izan**) zuen Europak.
15. Semiotika, hizkuntzaren terminoen arteko erlazioa aztertzea helburu duen zientzia da. Mintzairaren aspektu (**alderdi**) zehatzak arakutzen dituen semantika da semiotika.

35. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Antolakuntza horren arabera, elementu bakoitzaren balioa besteek uzten diotena da; gauza bakoitza besteak ez direna da. Euren artean «oposaketa-balioa» (**aurkaritza-balioa**) dago. Hizkuntzan diferentziak (>**desberdintasunak**) baizik ez daude, zeinu bakoitza ez baita inguratzen duten beste zeinuak ez direna baino.
2. «Hizkuntzalaritza Orokorreko Ikastaroa» izeneko lanean, zeinu linguistikoaren hautazkotasunaren gaia aipatzean, adibide gisa «hegoalde»aren idea (**ideia**) hartzen du Saussurek eta, esaten duenez, *hego* kontzeptuak ez du zerikusirik soinuen sekuentziarekin.
3. Irakurleak orri bat edo beste hautatzen du irakurtzen hasteko. Kazetaren kasuan irakurleak hautatzen du zein notizia (>**albiste**) zein unetan irakurri; eta ez hori bakarrik, irakurleak berak erabaki dezake notizia (>**albiste**) hori zelan irakurri, goitik behera edo atzekoz aurrera...
4. Zeinua ez dator ezeretik (**ezerezetik/hutsetik**), zeinua pentsatua da, hitzarmendutakoa (**hitzartutakoa**), kodetua; legeria zehatz baten partaide baita.
5. Interlokutoreez (**solaskideez**) dugun iritzia exigitzen (**eskatzen**) du behin eta berriro hizkuntza deitutako kode edo arautegi nagusi horrek; eta hortik ez da errez (**erraz**) alde egiten.

6. Exigentzia (**eskakizun**) horiek direla eta, Barthes-ek hizkuntza faszistatzat (**faxistatzat**) jo izan du: «faszismoak (**faxismoak**) ez dizu hitz egiten galarazten (**galarazten**), faszismoak (**faxismoak**) era batera edo bestera hitz egitera derrigortzen (> **behartzen**) zaitu. Horixe da faszismoa (**faxismoa**).»
7. ... janzkeraren kasuan, bere ezaugarri propioak direla eta, kontzeptualizazio-maila zabala egin beharko litzateke eta kasu horietan hiru kontzeptualizazio-maila berezi (**bereizi**) beharko liratekeela begibistakoa (**begi(-) bistakoa**) da.
8. Edozelan ere, lengoaia-mota horiek, lengoaia mintzatuek legez, garapena ezagutzen (**izaten**) dute; garapen hori hiru arrazoi haue-tan oinarritzen da...
9. Gerora, talde hau «formalista errusiarrak» legez ezagutu zen (**talde honi «formalista errusiarrak» deitura eman zitzaion/...**).
10. ...Paris horretan soviatarren kontrako propagandista militantea izan zen bere exilio (**erbeste**) osoan. Hil ere herritik urrun hil zen, 1992an.
11. Lehen ikerketa horietan agertzen dira jada Ecoren teoria semiotikoan garatuko diren zenbait ezaugarri: testuaren interpretazio-prozesuaren garrantzia, kreaizioa (**sorkuntza**) aktibitate operatibo moduan ulertzea, generoen existentzia erabakiorra (**erabakigarria**), espresio (**esapide...**) estereotipatuaren indarra eta irakurle edo hartzailearen kolaborazio interpretatiboaren (?) beharra.
12. ... tesi horiek bildu egin ziren «semiotika» izena hartzen duen disziplina (**diziplina**) batean; Ecoren semiotika estrukturalismo frantsesak agirian (**agerian**) utzitako problema kritiko eta filosofikoetarako soluzio (>**konponbide/irtenbide**) berriztatzaile moduan agertzen da.
13. Kodea adierazpen eta edukien arteko harreman bat da, balioen akumulazio (**metaketa**) bat bilakatzen baita.
14. Ecok hipotizatzen (? > '**hipotesi**') hitzaz **berri-datzi beharko litzateke**) du, bestalde, ezen kultur sistema, edukien organizazioa (**antolaketa**), ez dela sistema egonkor eta definitu bat, magma al-dakor bat baizik, zeinak formulazio anitzak (**askotariko formulazioak**) eduki dauzkan eta erabili darabiltzan.
15. Hizlariaren komunitatea da, beraz, errealitatearen irudi komunen jabea, depositarioa (**hartzailea**).
16. Behin-betiko diagnostiko (= diagnóstico definitivo) (**behin betiko diagnostiko**)
17. Prozedurazko edukinak (= contenidos procedimentales (Psikol.)) (**prozedurazko edukiak**)
18. Ikerketa ezperimentalaren (**esperimentalaren**) alderdi onak eta txarrak
19. Aktibazio-zentru (**zentro**)
20. Akasdun (= defectuoso) (**akastun**)

36. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Testuarteko harremanak bi modu ezberdinetan eragingo dio tituluari: batetik, birsorpena (**birsortzea**) dakar, berregintza (**berregitea**) eta, bestetik, deformazioa (**desitxuratzea**).
2. Proiektu estilistiko asko daude baina titulugintzan benetako artea hauxe da: funtzio semantiko eta pragmatikoa hobetzeaz batera, tituluaren «showa» eskenifikatzen (**antzezten**) jakitea.
3. Paronimian oinarrituriko hitz-jokoan, oposaketa (**aurkaritza**) fonetiko minimo batek beste esanahi bat sortzen du.
4. Funtzio honek oso betekizun garrantzitsua du diskurtso telebisi-boan eta, batipat (**batik bat**), informatiboetan. Horretarako, bi bide erabiltzen dira: alde batetik, kamara (**kamera**) eta, azken finean, aurkezleak eten gabe (**etengabe**) ikusleari zuzendutako begirada...
5. Mezu batzuetan funtzio poetikoa dominatzen du. (**funtzio poetikoa nagusitzen da**)
6. Bi motatako kontratuak daude: bata, aldabakarreko (**alde baka-rreko**) proposamena deritzona; bestea, aldebiko (**alde biko**) proposamena: bi aldeek porposatzen dute (elkarrizketa, solasa...)
7. Momentu horren aurretik eta une horren ondoren, hau da, superfizie (**gainazal**) sentikor (**sentibera**) batean munduaren erregistro «naturala» egin baino lehen eta ondoren, keinu erabat kulturalak, kodifikatuak ditugu alde bietatik.
8. Ildo horretatik, ikonoa eta sinboloa, Peirceren ustetan, zeinu *mental* eta *orokor* modura hartu behar dira, gauzetatik bereiztuta (**bereizita**) azaltzen baitira beti.
9. Testigantza printzipioari dagokionean (**dagokionez**), irudi fotografikoa erreferente bakar baten lorratz fisikoa baldin bada, horrek esan nahi du argazki baten aurrean aurkitzen garen momentu horretan...
10. Telebistak mundu espektakularra (**ikusgarria**) erakusten digu modu frakzionatu (?) batean. Mundu fragmentatu (**?/zaticatu...**) horri lotura emateko gelditzen zaigun irtenbide bakarra, geure burua espektadore (**ikus-entzule**) huts-tzat hartzea besterik ez da.
11. Telebistak teatro-eskenategi (**antzerki/antzeztoki/agertoki**) bihurtu du mundua.
12. Telebista egitateetatik urrun dabil (funtzio erreferentziala ahazturik du, nonbait). Mundu fiktizioa eskaintzen digu gautegunez (**gau eta egun**) eta eskaintza hori sedukzioaren bitartez egiten da.
13. Telebistaren diskurtso-osagaien berezigarritasunak (**berezitasu-nak**).

14. Audientzia (**entzuleria**) handitzeko atxakiaz (**aitzakiaz**), programa guztiek edozeinek ulertzeko modukoak behar dute izan; azkean, informazioa eskeini (**eskaini**) beharrean, programa horiek informazio horren interpretazioa, balorazioa eskeintzen (**eskaintzen**) dute, erreztasunaren (**erraztasunaren**) izenean.
15. Ahozkotasunaren ezaugarriak indartzeko, berbaltasunaren (**ahozkotasunaren**) simulazioa (**imitazioa**) egiteko, testu idatziak sei baliapide (**baliabide**) diferente (**desberdin**) erabili ohi ditu zeregin horietarako.
16. Arrazonaketaren (**arrazoiketaren/arrazoibidearen**) arauetatik at egon arren, printzipio honek oinarri sendoak ditu giza izaeraren baitan...
17. famili-giro (=ambiente familiar) (**famili giro/familia(-)giro**)
18. psikologi-eremu (= campo psicológico) (**psikologi eremu/psikologia(-)eremu**)

37. Zuzendu lexikoa hurrengo esaldietan (hiztegi batua)

1. Deiktikoek duten arrazoi berberagatik, lokailuak sarritan agertzen dira testuetan ahozkotasunaren ezaugarri gisa. Eta diskurtsoaren prosekuzio interruptoa (?/ **jarraipen etengabea**) ahalbidetzen dute, erritmoa ezarritz.
2. Alde batetik, egoera-simulatzaile horiek beharrezkoa izan daitekeen azalpenezko datu bat eskaintzeko balio dezakete, diskurtsotik bertatik aterea izan balitz bezala; eta, bestetik, elkarrizketari berari dagokion atmosfera (**giroa**) propioa berregiteko.
3. Ohar hauek ez dira pentsatu irakurle arruntarentzat; ohar osagarriak dira, ustez kompetentea (**gai**) den irakurle bereziarentzat (?/ **espezializatuarentzat**) pentsatuak.
4. Elkarrizketaren ezaugarri hibridoa errebelatzen (**erakusten/ agertzen...**) duen beste ezaugarri bat, marka konstitutiboen presentzia (?) da, bai enuntziario diskurtsiboarena, bai diskurtsoarena, baita narrazio historikoarena ere. Horiek berez agertzen dira, maiztasun signifikatiboan (**adierazgarrian**).
5. Kazetariak bere testua antolatzen du halako moldez, non elogia (**goraipamena...**) baita oinarri antolatzailea eskaintzen duena; testuaren azken helburua hau da: pertsonaia modu indartsuan agertzea, bere balore (**?balio**) baikorren jabe.
6. Aurkitze horrekin batera, bestalde, iragarkigileen mezu kodifikatu horiek ikusle-hartzaileak zelan ulertzen dituen ezagutu (**jakin/aztertu...**) gura du semiotikak.
7. Iragarkiak balorazio aniztuna (**balioeste/balioztatze anitz**) erakusten du bere 18 segundoko iraupen laburrean.

8. «Gaberdia, Paris...» dio testu gain-inpresionatuak. Autoa autopistan (**autobidean**) sartzen da; lurzorua ilun eta bustia. Spotaren lehen planoak auto arin eta seguruaren irudia ematen du.»
9. Hona hemen X etxearen iragarki moderno bat (1996. urtekoa), auto-aldizkari espezialdu (**espezializatu**) batean argia ikusi duena.
10. Zilegi bekigu, balorazio (**balioeste**) desberdinak errazago ulertzeko, beste ikerlari (**ikertzaile**) frantses baten xehetasun zenbait gogoratzea.
11. ...beste batzuen iritziz, ostera, ipuin horiek bizitza bera dira, herri baten tradizioa agerian uzten dutenak, bizitzaren beraren parrarteak eta bibentziak (**?/bizipenak?**) baitira hor kontatutakoak.
12. *Jabetza* horrek sistema konnotatu guztiak uzten ditu agirian (**agerian**): klase soziala eta indar ekonomikoak, besteak beste.
13. Erosketa-modu honetan, eroslearentzat erosketaren egintza atxakia (**aitzakia**) bat besterik ez da jendea ikusteko, jendearekin berba egiteko, munduagaz bat egiteko.
14. Adibidearekin jarraituta, «martiztarrak» lehen mezua baino ez luke ulertuko, (AEE) formulak azalerazten (**?/azaltzen/azalera-tzen**) diguna, alegia, mundu denotatiboa.
15. Hautesleagoaren (**hautesleen/hautesleriaren**) antikomunismo itsua zela-eta, senatoreak bere eserlekua galdu zuen.
16. Ikusi dugunez, Popperren ikusmoldearen arabera, zientzi-teoria (**zientzi teoria/zientzia(-)teoria**) ez da esperientziatik (**esperientziatik**) edo behakuntzatik eratortzen.
17. Benetazko elkar-truke harreman (= relación real de intercambio) (**benetako truke harreman**)
18. Batazbesteko alokairu (=salario medio) (**batez besteko soldata**)
19. Dialektuak: ezaugarriak eta literatur banaketa (**dialektoak**)
20. Aleman idealismoa (**idealismo aleman/alemaniar**)

38. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorr <u>u</u> (ONARTZEKOA)	amorr <u>azio</u> (<i>Heg</i>)	amorr <u>aziño</u> (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainit <u>z</u> (*)	aunit <u>z</u> (<i>h. anitz</i>)

A	B	C
abanguardia abantail	abangoardia abantalla	banguardia abantaila

A	B	C
abagadune	abagune	abagun
aberaspide	aberas-bide	aberasbide
abeltzantza	abeltzaintza	abere-zantza
aberaskarri	aberasgarri	aberatsgarri
abilezia	habilezia	abilezi
abentura	abentura	abentur
abioi > hegazkin	egazkin	hegazkin
abizu	abisu	abiso
abortu	aborto	
abots	ahotsa	ahots
absolutu	absoluto	absolutu
absurdo	absurdu	asurdo
adierazpide	adierazbide	adieraz-bide
administrazino	amministrazione	administrazio
afitxa	afixa	afitxe
ageri izan	agiri izan	
ahalbait (lasterren)	albait	aalbait
ahaldundi	aaldundi	aldundi
ahoskatu	ahozkatu	aozkatu
ahulezia > ahuldade, -tasun...	ahuldade	ahultasun
ailegatu > iritzi, heldu	iritzi	heldu
aina (zuk aina dakit)	adina	haina
ainbat	adinbat	hainbat
ainitz	anitz	aunitz > anitz
aitzin	aintzin	haitzin
aisa > aise	aise	haise
aitatu > aipatu	aipatu	haipatu
aitzakia	atxakia	aitzaki
akeita	kafe	
halabaina	alabaina	hala baina
albaitero > albaitari	halbaitari	albaitari
alfer	alper	
alper-lan	alfer-lan	alferlan
alferrik	alperrik	arpelik
alkar	elgar Ipar * > elkar	elkar

A	B	C
alkate altuera Heg =goratasun, altzaridenda amanda Ipar > isun komun (izond) amodio amuts analisia andere Ipar > andre aniztasun antzera (hegaztia) antzestu aintzina («aspaldi») antzinatasun	auzapez L-BN garaiera goratasun altzari-denda isun amankomun (izond) amorio kamuts analisis andre ainiztasun antzarra antzeztu antxina antzintasun	hauzapez garaiera altzari denda hisun komuna (izond) amodioa hamuts analisi andrea auniztasun > aniztasun antzara antxestu antzina aitzintasun

39. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A

amorr (ONARTZEKOA)

anitz (ONARTZEKOA)

B

amorrazio (*Heg*)

ainitz (*)

C

amorraziño (*)

aunitz (h. *anitz*)

A	B	C
apez > apaiz apostu arauera arbel arbol arnas argitarapen argumento aro («garaia, sasoi») arotz arrautza razional	apaiz apustu arabera arbela harbola arnasa argitalpen argumentu haro harotz arraultza arrazional	abade Bizk =apaiz apostura > apustu araura harbel arbola harnas harotza arrolltze errazional

A	B	C
artileria	artilleria	artileri
aseguro	seguro	aseguro
asignatura * / i(ra)kasgai	ikasgai	ikaskai
aszensore	igongailu	igogailu
atezantza	atezaintza	atezantz
atxeki	atxiki	atziki
hatzamar* atzamar	atzamar Bizk > atzapar	hatz
atzazal Bizk > azazkal	azkazal > azazkal	azazkal
aurrekalde	aurrealde	aurre-kalde
aurreikusi > aurrez ikusi	aurrikusi	aurrez ikusi
aurrikuspen	aurreikuspen	aurre-ikuspen
aurreiritzi	aurreiritzi	aurriiritzi
ausardi	ausardia	
ausentzia	absentzia	absentzia
oliba	azeituna	
azpimarkatu	azpi-markatu	azpimarratu
sufre	azufre	
baieztatu	baieztu	
bakailu	makailu	bakailao
baloratu	baliotsi	
barkamendu > barkamen	barkazio > barkamen	barkamen
barkatu	parkatu	
barku	barko	
bat-batean	bat batean	bapatean
batez beste	bataz beste	bana bertze
bataila > gudu	gudu	batalla
baxu	baju	
behin behineko	behinbehineko	behin-behineko
behin-betiko	behinbetiko	behin betiko
behinik behin	behinipein	behinik-behin
bake	pake	
beldur	bildur	
benda Heg > lotura	lotura	
benetako	benetazko	
bengantza > mendeku	mendeku	
berarizko	berariazko	
bereiztu > bereizi	bereizi	berezitu
beretsu	bertsu	

40. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorr (ONARTZEKOA)	amorr azio (<i>Heg</i>)	amorr aziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	anitz (*)	auniz (h. <i>anitz</i>)

A	B	C
beribil	automobil	auto
berme	berma	bermea
barbantz > txitxirio	garbantz > txitxirio	txitxirio
berniz	barniz	berniza
birtute	bertute	
beterinario	albaitari	
bibliotekari > liburuzain	liburuzain	
bidai	bidai	biaje
bide nabar	bidenabar	
bilioi	billoi	
biar	billar	
bilete	billete	
biolentzia > indarkeria	indarkeria	
biribil	borobil Gip > biribil	
birraitona	berraitona	
bizarmakina	bizar-makina	bizar makina
bizikleta	txirrindula	txirrindu
boligrafo gazt. > bolaluma	bolaluma	
boltsa	poltsa	
bolondres	boluntario	
borroka	burruka	
botazio	bozketa	botaketa
botere	potere	
botu	boto	
botatu	bozkatu	
burduntzi	burruntzi	
buru-bero	burubero	buru bero
buru-jabetza	burujabetza	buru jabetza
burumuin > burmuin	burmuin	
butaka > besaulki	besaulki	

A	B	C
camping kampus debalde Heg lgart dedikazio > arduraldi dedikatu > ari izan defendatu > -ren alde egin... deiar dekreto derrigor Heg > nahitaez derrigorrez derrigortu desarroilatu deseatu Heg. > desiratu desio Heg > desira deskantsatu > atseden hartu deskantsu> atseden; la-saitasun deskribapen deskribitu deskuiduan herr> ohar-kabea desorden desterru > erbeste detenitu	kanpin campus doan arduraldi ari izan defenditu lgart > deadar dekretu nahitaez derrigorrean behartu garatu desiratu desira atseden hartu atseden deskripzio deskribatu oharkabea desordena erbeste atxilotu	kanpin dohainik -ren alde egin/aldez tu/babestu deihadar deskribaketa

41. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorr (ONARTZEKOA)	amorrazio (<i>Heg</i>)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (<i>h. anitz</i>)

A	B	C
deuseztu dezente lgart	deuseztatu dexente	

A	B	C
marrazki	dibujo	
desberdin	ezberdin	diferente > desberdin/ezberdin
ezberdintasun	alde	diferentzia > desber- dintasun...
diputazio	aldundi	
diruzaintza	diruzantza	
disimulo	disimulu	
disko	diska	
diskrezio	diskrekzio	
distantzi	distantzia	
distira	diztira	dizdira
titare	ditare	
diti	titi	
disziplina	diziplina	
dizipulu	diszipulu	diszipulo
doan	dohainik	duan
dokumentu	dokumento	
dorre	torre	
jostatu	dostatu > jostatu	
duro > ogerleko	hogerleko	ogerleko
ebanjelio	ebangelio	
adin	edade Herr Heg > adin	adina
historia	edesti > historia	
eraikina	edifizio	eraikin
edo/ta	edota	edo/eta
heziketa	hezkuntza	edukazio > heziketa/- kuntza
edukin	edukina	eduki
efekto	efektu	
egi	egia	
egotaldi Bizk > egonaldi	egonaldi	
lur-emaile	ehorzle	
ehundaka	ehunka	
ehunki > mende	mende	
ejerzito	gudaroste > armada	armada
ekiditu	saihestu	ekidin

A	B	C
oreka ekoiztu > ekoitzi elaberri eletrizista elemento elgar elikapen elkarlan elkarzut emaile emendakin «eranskin» zirrara enbarazo (egin) enbajada enganio Ipar > engainu enparantza > plaza	ekilibrio ekoitzi eleberri elektrikari elementu elkar elikatze elkar-lan elkar-zut emale enmendakin emozio > zirrara enbarazu (egin) enbaxada engainu plaza	 argiketari elkar lan elkarzut traba (egin) engañu

42. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA) anitz (ONARTZEKOA)	amorraio (<i>Heg</i>) ainitz (*)	amorraziño (*) aunitz (h. <i>anitz</i>)

A	B	C
enparau Bizk > gai-nerako enplegatu enpleo entendimendu aditu entrepesa entsalada enpresario? entsegu L-BN > saia-ker	enparatu enpleatu enplegu entendimendu > adimen entenditu > aditu, ulertu enpresa ensalada enpresari? entsaio	 gainerako adimen ulertu enpresaburu saio/saiakera

A	B	C
<p>entzuleria ipotx erabakigarri erabilpen > erabilera erail eranskin erantzukizun erdara erbeste ereduzko eritzi erizaintza irizpide erorketa > eroriko errabia erradiadore erradikal erradio errez errazional erreboluzio > iraultza; bir... errediza > altzari erreflexio (fis. islapen) errefrau > atsotitz erregalatu Herr Heg >opari... erregalu herr Heg >opari erregular errain erremedio errepresentatu* erretor</p> <p>errezatu Heg erritmo errito</p>	<p>entzuleak epotx erabakior erabilera erahil eraskin erantzunkizun erdera herbeste eredugarri iritzi erizantza erizpide eroriko amorratio Heg radiadore radikal radio erraz razional</p> <p>iraultza haltzari gogoeta/hausnarketa atsotitz</p> <p>opari egin</p> <p>opari regular errein konponbide antzeztu/irudikatu erretore</p> <p>otoitz egin ritmo rito</p>	<p>entzulego</p> <p>amorr radiador</p> <p>arrazional</p> <p>altzari islapen (Fis)</p> <p>ordezkatu errektore (unibertsitatean)</p>

A	B	C
erronbo	ronbo	
arropa	erropa	
errugby	rugbi	errugbi
ertzaingo	ertzaintza	ertzantza
esentzia	esentzi	
eskailera	eskilara	eskalera
eskeini	eskaini	
eskaner	scaner	skaner
ihes egin	eskapatu > ihes egin	
eskaratz	ezkaratz	

43. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorr (ONARTZEKOA)	amorr azio (<i>Heg</i>)	amorr aziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (<i>h. anitz</i>)

A	B	C
eski	esky	sky
esklabo	esklabu	
esklabotasun	esklabutasun	
eskola-etxe	eskoletxe	
eskribitu > idatzi	idatzi	
eskuin	eskubi	eskuma Bizk > eskuin
eskuizkribu	eskuezkribu	esku-izkribu
eskukada > eskutada	eskutada	
esku-lan	eskulan	
esku-langile	eskulangile	
eskuliburu	esku-liburu	
eskultor	eskultore	
eskumuin(ak)		
Heg=goraintzi	goraintzi(ak)	
espageti	spageti	spagety
espedizio	expedizio	

A	B	C
esperantza	itxaropen	
esperientzia	experientzia	
experimentu	esperimentu	
espetxe	kartzela	presondegi
espezializatu	berezitu	
espiritu	izpiritu Ipar ?	
esplikatu	azaldu	esplikatu
esplotazio > ustiapen	ustiapen	
esportazio	exportazio	
espresuki	espreski	espreski
standar	estandar	estandard
estasi	extasi	estasia
estatutu	estatuto	
este	heste	
estimazio	estim	
estrategia	estrategia	
stres	estres	stress
estropezu	estropozo	
estuasun	estutasun	
estudiante	ikasle	
estudiatu	ikasi	
eszeptiko	ezeptiko	eszeptiko
etab.	etc.	e.a.
etendu	eten	
etsamina Ipar «az- terketa	examina	azterketa
etsenplu Ipar «adibide»	adibide	exemplo
etsi	etsitu	
etxegintza	etxagintza	
etxe-bizitza	etxebizitza	
eukalipto	eukaliptu	
eduki	euki	
eurak	haiek berak	
europar	europar	
euskaldunberri	euskaldun-berri	euskadun berri
euskaldungo «-tasun»	euskalduntasun	

44. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (Heg)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (h. anitz)

A	B	C
Euskaltzaindia	Euskaltzaindi	
euskalzale	euskaltzale	
eskas	exkax adkor	ezezik
ez ezik	ez-ezik	
ezordu	ez-ordu	
ezagupen(-)maila	jakite(-)maila	
ezen	eze > ezen	
ezkon-berri	ezkon berri	ezkonberri
ezkon gabe	ezkon-gabe	ezkongabe
ezkon-lagun	ezkonlagun	ezkon lagun
ezkutatu	izkutatu	
ezpada	baizik	
ezta ... ere	ez eta ... ere	
faboratu zah >fabore/	fabore egin	mesede egin
mesede...	faksimile	
facsimile	faktore	
faktor	familia arteko (ongi)	familiarteko
familia-arteko	fazismo	faxismo
faszismo	ferde	
berde	film	
filme	finantza	
finanza	franela	
flanela	frasko	
flasko	flebiti	
flebitis	funts	
fondo > funts	argazki	
foto	argazki	
fotografia	fotokonposizio	
fotokonposaketa	fraile	
fraide		

A	B	C
praka	fraka	
franko	frango	
frente	fronte	
freno	frenu	
froga # proba	proba # froga	
fruitu	frutu	fruta
fundamendu	fundamentu	
funtsgabe	funsgabe	funts-gabe
funtzionari	funtzionario	
fuselaje	fuselaia	
fusilatu	afusilatu	
gain-behera	gain behera	gainbehera
gain-karga	gain karga	gainkarga
gainontzean G>		
gainerakoan	gainerakoan	
gainontzeko G>		
gainerako	gainerako	
gaisotasun	gaixotasun	
galde egin	galdegin	
galdeikur	galdera-ikur	galdera-marka
galdemarka	galde-marka	galdera-marka
galzorian	galzorian	
gamelu	gambelu	
ganbara # ganbera	ganbera «diputatuena»	
gar («suarena»)# kar	kar «irudizko zentzua»	

45. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

A	B	C
garaje	garage	
garraiolari	garraiarri	
garrantzi	garrantzia	
garraxi	garrasi	
gartzela	kartzela	

A	B	C
<p>gasa («ehun-mota») gazna L-BN > gazta gasolio gasolindegi > (gas.) zerbitz. gasto gatzdun gazgabe gauregun gaztedi > gazteria gatzelania gehien bat general genero (-- gramatikal...) gerra gerrari gerrauntzi gerrillari gida-baimen giharre giltzurrun gilotina gimnasia > gimnastika ginda kirten gizabanako gizadi gizagaixo goarda goardazibil goardia goilare goiztiar gomitatu > gomitatu gomutatu</p>	<p>gaza («ehun-mota») gazta gasoil (gasolina) zerbitzugune gastu gatzun gatzgabe gaur egun gazteria gatzelera > gatzelania gehienbat jeneral jenero gerla Ipar gerlari Ipar gerraontzi gerrilari gida baimen gihar giltzurrun gillotina gimnastika ginga girten giza-banako gizateria Bizk gizagajo guarda 1.mugazain 2. Heg > zain, zaintzaile guardazibil guardia > 1. zaintza koilare goiztar gonbidatu gogoratu</p>	<p>gaztai gaurregun gehien-bat gerra-ontzi gidabaimen giharra gizajo lgart guardia zibil 2.zaintzaile... koilara</p>

A	B	C
gora-behera gutxi-gorabehera gorbata korporazio gorputzadar gorputz-enbor gorputzun gopuzkabe gorpuzki korte gortina > errezel gusto goxo adkor	gora behera gutxi gorabehera korbata gorporazio gorputz-adar gorputzenbor gorpuzdun gorpuzgabe gorpuzkin gorte kortina gostu gozo	gorabehera gutxi-gora-behera gorputz adar gorputz enbor errezel gusto

46. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorr (ONARTZEKOA) anitz (ONARTZEKOA)	amorr azio (<i>Heg</i>) ainitz (*)	amorr aziño (*) aunitz (<i>h. anitz</i>)

A	B	C
grado gramatikari gramo granito greko grua guardasol <i>Heg</i> lgart > aterki guardia > zaintzaile/ udaltzain guda > gerra gudaroste > armada gureganatu	gradu gramatikalari grama granitu greziera garabi aterki zaintzaile/udaltzain/... gerra armada guganatu > gureganatu	euritako

A	B	C
<p>gura izan guraize(ak) gurata gurtza gurutze gurutzegramá >hitz... gurutziltzatu gustoko gustora guti Ipar gutxieneko guzti guztiahaldun haatik abe kabia aga adinbat hainbertze LN > hain- beste haizkora halere haltz haltzari hamabosgarren hamabostna hamazortzi > hemezortzi hainbat hangare hanitz hantuste harako (harako hura) aran harbi harribitxi area ?«eremu-neurria»</p>	<p>nahi izan artazi(ak) nahita gurpen > gurtza kurutze hitz gurutzatuak gurutzefikatu gustuko gustura gutxi gutxienezko guzi > guzti guztiaaldun ahatik habe habia haga hainbat hainbeste aizkora hala ere altz altzari hamabostgarren hamabosna hemezortzi hanbat hangar anitz handiuste arako haran arbi harbitxi harea</p>	<p>aiztur(rak) gurutzhiltzatu guztiaaldun aatik habi adina/beste handi-uste</p>

A	B	C
herez gero arik eta (amaitu arte) aritz arkaitz harlandu arlauza	harrezkero harik eta haritz harkaitz arlandu harlauza	

47. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (<i>Heg</i>)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (h. <i>anitz</i>)

A	B	C
harma harmaila armonia haro arotz hartu-eman > harreman hatzeman handi hausgarri hausgaitz ausnartu auspo hausle auzi aizu hedoi heredatu Heg	arma armaila harmonia aro harotz harreman atzeman haundi hauskarri hauskaitz hausnartu hauspo haustaile > hausle hauzi haizu hodei jarauntsi	odei.

A	B	C
<p>heredero zah > oinor- deko heretiko heroi hertsiki esi heste hestu hibai hierarkia jeroglifiko hil ala biziko ileta hipokrisi hipotesia histeri histori hitz-eman hitz-ordu hizbide obiratu odi hodieria hogen hogerleko hogoi hondar honez gero orditu horma hortz-ore hortzeskuila horztun ostia hozpera humil</p>	<p>oinordeko hereje heroia ertsiki hesi este estu ibai jerarkia hieroglifiko hil edo biziko hileta hipokresi hipotesi histeria historia hitzeman hitzordu hizpide hobiratu hodi hoditeria hoben ogerleko hoge ondar honezkero horditu orma hortzetako pasta hortzetako eskuila horzdun hostia hozbera umil</p>	<p>hieroglifo hipokrisia hitz eman hitz ordu</p>

48. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A
amorru (ONARTZEKO)
anitz (ONARTZEKO)

B
amorrazio (Heg)
ainitz (*)

C
amorraziño (*)
aunitz (h. anitz)

A	B	C
hur hurrean	hur-hurrean	
hurbildik	hurbiletik	
urkotasun	hurkotasun	
hurrenkera	urrenkera	
huts hutsik	huts-hutsik	
huts-egite	hutsegite	
igarri	igerri	
igaz	iaz	ihaz
igeltsari	igeltsero	
igeri-leku	igerileku	igeri leku
igogailu	igongailu	
igo	igon	
igortziri	ihurtzuri	
igurikatu Ipar > iguriki	iguriki Ipar <itxaron>	

49. Argitu hurrengo hitz-bikoteen arteko erlazioa

ADMINISTRARI (iz. gazt. «administrativo»)	ADMINISTRATZAILE (iz. gazt «administrador»)
AGERI (izan) («agertu»)	AGIRI (iz) («dokumentu»)
ALDUNDI (baliokideak)	DIPUTAZIO
APARAILU («arrantza-tresneria»)	APARATU («tresna»)
ARAUDI (baliokideak)	ARAUTEGI
IKASGAI («ikasteko gaia»)	IRAKASGAI («irakasteko gaia»)
AZALERA (geom. «neurria adierazteko»)	EREMU («superficie"=lur-zatia)
BAILARA (gip. «eskualde txikia»)	HARAN («ibarra»)
BALORE (Igart «kemena»)	ADORE/KEMEN
BALORE (Igart «kemena» /?printzipio moralak)	BALIO (zerbait edo norbait aintzat hartzekoa egiten duen tasuna edo tasun-multzoa/?printzipio moralak)
BEREZI (izond)	BEREIZI (ad)

ENTSEGU (saioa) goetak biltzen	SAIAKERA (saiatzea. Bereziki, go- dituen generoa)
FORMALDU (Heg herr «formal, zintzo bihurtu»)	FORMALIZATU (sistema bat bere forma egituren bidez eman)
GUTXIENeko (< «gutxien»-i dago- kion izlag)	GUTXIENGO (gehiengo-ren kontra- koa)
BATERE (adb: <i>ez da batere egokia</i>)	BAT ERE (<i>galderetatik ez du bat ere asmatu</i>)
BOKAL (kontsonantea ez den fonema)	BOKALE (ibai-ahoa)
POLTSA (zakutoa)	BURTSA (finantzen merkatu arau- tua...)
DEPARTAMENDU (Frantziako adm. -barrutia)	DEPARTAMENTU (saila)
DOTORE (apaina...)	DOKTORE (Unibertsitateko maila)
DOKTRINA (ideia-multzo egituratua)	DOTRINA (kristau-ikasbidea)
EBATZI (erabaki)	EBATSI (lapurtu)
ARGITALETXE	EDITORIAL (artikulu-mota)
EMENDAKIN (eranskina)	ZUZENKETA (besteak beste, gazt. «enmienda»)
FISIKARI (iz)	FISIKO (izond)
GREKO (Greziako herritarra/hizkun- tza)	GREZIAR (Greziako herritarra)
IKUTU (gorputzaren zati batez zer- baiten gainaldea iritsi)	HUNKITU («ukitu»; zirrara eragin)

50. Zuzendu hurrengo pasartea

Garapen sustengarria (**eramangarria?/...**) da lerro ekologistetatik aterako konzeptua eta ez dugu zertan lapurreta konzeptualik onartu behar (**ez dugu zertan ... onartu**). Garapena, bilakaera(**ren**), heldutasuna(**ren**), oreka(**ren**) eta iraunkortasunaren sinonimoa da (**bestela ordena aldatu: bilakaera(ren), helduntasun(aren), oreka(ren) eta iraunkortasunaren sinonimoa da garapena**). Hazkundearekin «contraditio in terminis» batetan (**batean**) sartzen gara, dudarik gabe. Sustengarritasunak (?) ingurugiroa, bizitza sozio-kulturala, hizkuntza barne, osasuna eta lana edo ekonomia-
ren antolakuntzari atxekiturik (**atxikirik**) dijoa (**doa**), bere zentzu ekologi-
koak bizitzaren aspektu (**alde(rdi)**) guztien arteko ekilibrioa (**oreka**) bila-
tzen duelarik (**eta bere zentzu ekologikoak... bilatzen du**).

51. Euskara batuan eman hurrengo pasartea

Oraino aski gazte zelarik, jadanik kargutan zen Erruman (**Erroman**), eta orotaz (**?/orok**) maitatua zen. Ageri zen hel zitakela (**zitekeela**) grado (**gradu**) gorenetera eta ohore handietara. Bizkitartean Jaunak bertzerik

(**L-BN > besterik**) eman zion gogora. Betbetan (**bat-batean**), hogoi eta bi (**hogeita bi**) urthetan (**urtetan**), harentzat zauden (**zeuden**) kargu handi guciei (> **guztiei**) ukho (**uko**) eginik, hartu zuen xedea apheztasunean (**apeztasunean**) sartzeko.

52. Zuzendu hurrengo pasartea

Bilbo Handian milioi bat pertsona bizi gara 372 kilometro karratuetan (**karratutan/koadrotan**), Baskongadetako superfizieraren (**eremuaren**) 5%-a eta Euskal Herriko populazioaren 40%-a izanik. Bilbotarren harrotasunean erori gabe, aurrera daramazkigun (**daramatzagun**) dinamikak Euskadirentzat oso garrantzizkoak direla ezin dugu ukatu. Metroa, Ur araztegiak (**ur(-)araztegiak**), Abiadura Handiko trenak (**abiadura handiko trenak**), Superportuak (**superportuak**), kirol portuak, Guggenheim... martxan ari diren obra eta laster espero direnak guztiz erabakikorak (**erabakigarriak**) dira gure etorkizunerako. Baina garapen sustengarriari begira pentsatutak (**pentsatuta**) daude? Zeintzu dira indikadore edo erabiltzen diren erizpideak (**irizpideak**) iraunkortasun osasungarri bat (**iraunkortasun osasungarria**) suposa daitezen (**ekar dezaten**) gure etorkizun kolektiboan?

53. Eman beheko hitzen forma zuzena

(industria) anitza	askotariko (industria)
ahalbait	albait
aizpa	ahizpa
alki	aulki
amorra	amuarrain
aquarium	akuario
arkitu	aurkitu
arrant	arrunt
artegai	artelan
artxibari	artxibozain
aterbe	aterpe
atezantza	atezaintza
atxeki	atxiki
autogidari	gidari
auzo lan	auzolan
ababor	ababor
baieztu	baieztatu
baratzuri	baratzuri
barazkidenda	barazki(-)denda

barne egon
basazain
beginini
belardenda
betarte
beterinario
bide-banatzte
bitxidenda
blasfemia
bolajoko
borraia
bulegogizon
dantzatu dut

digestiobide
drogomenpetasun
edifizio
eraskor
erlauntza
erlazain
erlazantza
erlojari

errein, erren
eskubila
esparadrapu
estegorri
etxabere
euki
ezin du etorri
gitxi
halan
harmarri
harridura-ikur
hartzi
hauzo
hauzo lan
heriotze
hile
hobe esan
abiadore
akorazatu
ametrailadora
azelga

barnean egon
basozain
begi-nini
belar(-)denda
begitarte
albaitari
bidebanatze
bitxi(-)denda
birao
bola(-)joko
borraja
bulegari
dantzatu naiz (aurrekua dan-
tzatu dut)
digestio(-)aparatu
drogamenpetasun
eraikin
eranskor
erlauntz
erlezain
erlezaintza
erlojugile, erloju-saltzaile; kon-
pontzaile
errain
eskuila
esparatrapu
hestegorri
etxe(-)abere
eduki
ezin da etorri
gutxi
hala
armarri
harridura (-) marka
hartzitu
auzo
auzolan
heriotza
hil, hilabete
hobeki esan
pilotu, hegazkilari
korazatu
metrailandore
zerba

bikor	pikor
biku	piku
biper	pi-per
bizkailu	pizgailu
biztuera	piztuera
bolkan	sumendi
dibujo	marrazki, irudi
erten	irten
futbolin	mahai-futbola
gero (bilera eta gero)	ondoren (bileraren ondoren)
hildo	ildo
ibeni	ipini
idurimen	irudimen
ifernu	infernu

54. **Aukera ezazu zure ustez zuzen dagoena. batzuetan erantzun bat baino gehiago izango dira egokiak**

1.
  - a) Atzerritarentzako Harrera Zerbitzutik **hiru dominikar, lau ni-geriar eta Marokoko bat** pasatu dira lehenengo egunean.
  - b) Atzerritarentzako Harrera Zerbitzutik **hiru Dominikar, lau Ni-geriar eta Marokoko bat** pasatu dira lehenengo egunean.
  - c) Atzerritarentzako Harrera Zerbitzutik **hiru dominikar, lau ni-geriar eta marokoko bat** pasatu dira lehenengo egunean.
2.
  - a) Administrazioko langileek **Aste santuan eta Gabonetan** oporretako bi txandetariko bat hartu ahal dute.
  - b) Administrazioko langileek **Aste Santuan eta Gabonetan** oporretako bi txandetariko bat hartu ahal dute.
  - c) Administrazioko langileek **aste santuan eta gabonetan** oporretako bi txandetariko bat hartu ahal dute.
3.
  - a) HAEEk hiru lan poltsa antolatuko ditu **euskal filologiako, zuzenbideko eta biologiako** lizentziatuentzat.
  - b) HAEEk hiru lan poltsa antolatuko ditu **euskal Filologiako, Zuzenbideko eta Biologiako** lizentziatuentzat.
  - c) HAEEk hiru lan poltsa antolatuko ditu **Euskal Filologiako, Zuzenbideko eta Biologiako** lizentziatuentzat.
4.
  - a) **Euskal Autonomia Erkidegoak** hitzarmen bat sinatu du Espainiako hainbat **autonomia erkidegorekin.**

- b) **Euskal autonomia erkidegoak** hitzarmen bat sinatu du Espainiako hainbat **autonomia erkidegorekin**.
  - c) **Euskal Herriko Autonomia Erkidegoak** hitzarmen bat sinatu du Espainiako hainbat Autonomia Erkidegorekin.
- 5.
- a) **Hezkuntza saileko gramatika batzordeak** 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
  - b) **Hezkuntza saileko Gramatika batzordeak** 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
  - c) Hezkuntza Saileko Gramatika batzordeak 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
  - d) **Hezkuntza Saileko Gramatika Batzordeak** 8. mailako umeentzat gramatika liburu bat proposatu du.
- 6.
- a) Euskal Autonomia Erkidegoko **lehendakariak** eta Bilboko **alkateak** harrera ofiziala egin zioten Espainiako **erregeari** Sondikako aireportuan.
  - b) Euskal Autonomia Erkidegoko **Lehendakariak** eta Bilboko **Alkateak** harrera ofiziala egin zioten Espainiako **Erregeari** Sondikako aireportuan.
  - c) Euskal Autonomia Erkidegoko lehendakariak eta Bilboko alkateak harrera ofiziala egin zioten Espainiako Erregeari Sondikako aireportuan.
- 7.
- a) **Ajuria Enea Jauregia** izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
  - b) Ajuria Enea jauregia izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
  - c) **Ajuria enea jauregia** izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
  - d) **Ajuria enea Jauregia** izango da lehendakariaren egoitza ofiziala.
- 8.
- a) Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro sailburuak aurtengo dirulaguntzak jakinarazi ditu.
  - b) **Lurralde Antolamendu, etxebizitza eta ingurugiro sailburuak** aurtengo dirulaguntzak jakinarazi ditu
  - c) **Lurralde Antolamendu, Etxebizitza eta Ingurugiro Sailburuak** aurtengo dirulaguntzak jakinarazi ditu
- 9.
- a) HAEEko **Euskalduntze Zerbitzuak** 96-96ko ikasturterako antolatatu dituen euskara ikastaroen berri eman die Eusko Jaurlaritzako **Sailetako Zerbitziburuei**.

- b) HAEEko **Euskalduntze zerbitzuak** 96-96ko ikasturterako antolatu dituen euskara ikastaroen berri eman die Eusko Jaurlaritzako **sailetako zerbitziburuei**.
- c) HAEEko **Euskalduntze Zerbitzuak** 96-96ko ikasturterako antolatu dituen euskara ikastaroen berri eman die Eusko Jaurlaritzako **sailetako zerbitziburuei**.

10.

- a) **Durangoko udalak** toki-administrazioari buruzko jardunaldiak antolatu ditu; gonbidatuak Euskal Autonomia Erkidegoko **udalak** dira.
- b) **Durangoko Udalak** toki-administrazioari buruzko jardunaldiak antolatu ditu; gonbidatuak Euskal Autonomia Erkidegoko **udalak** dira.
- c) **Durangoko Udalak** toki-administrazioari buruzko jardunaldiak antolatu ditu; gonbidatuak Euskal Autonomia Erkidegoko **Udalak** dira.

11.

- a) Donostiako Udalak udal-zergak ordaintzeko epeak jarri ditu. Aipatu **udal** honek mila milioiko diru-bilketa aurreikusten du. Halaber, **Udalak** bi epetan ordaintzeko sistema berria eratu du.
- b) Donostiako Udalak udal-zergak ordaintzeko epeak jarri ditu. Aipatu **Udal** honek mila milioiko diru-bilketa aurreikusten du. Halaber, **Udalak** bi epetan ordaintzeko sistema berria eratu du.
- c) Donostiako Udalak udal-zergak ordaintzeko epeak jarri ditu. Aipatu **udal** honek mila milioiko diru-bilketa aurreikusten du. Halaber, **udalak** bi epetan ordaintzeko sistema berria eratu du.

12.

- a) HAEEko zuzendariak **Administrazio Jardunbideari buruzko 30/1992 legeari** buruzko hitzaldia eman zuen Europa gizartetxean. 30 minutuko hitzaldian **legearen** gorabeherak azaldu zituen.
- b) HAEEko zuzendariak **Administrazio Jardunbideari buruzko 30/1992 Legeari** buruzko hitzaldia eman zuen Europa gizartetxean. 30 minutuko hitzaldian **legearen** gorabeherak azaldu zituen.
- c) HAEEko zuzendariak **Administrazio Jardunbideari buruzko 30/1992 Legeari** buruzko hitzaldia eman zuen Europa gizartetxean. 30 minutuko hitzaldian **Legearen** gorabeherak azaldu zituen.

13.

- a) Aurtengo **Azaroaren** 15ean argitaratu zen Bizkaiko Aldizkari Ofizialean.

- b) Aurtengo azaroaren 15ean argitaratu zen Bizkaiko Aldizkari Ofizialean.
- 14.
- a) HAEE da Herri Ardularitzaren Euskal Erakundea, eta bertako zerbitzuetako bat Euskalduntze Zerbitzua da.
- b) H.A.E.E. da Herri Ardularitzaren Euskal Erakundea, eta bertako zerbitzuetako bat Euskalduntze Zerbitzua da.
- 15.
- a) AEK-k eta HABEk hurrengo hiru urterako akordioa sinatu dute.
- b) AEKk eta HABEk hurrengo hiru urterako akordioa sinatu dute.
- c) AEK-k eta HABE-k hurrengo hiru urterako akordioa sinatu dute.
- 16.
- a) EITBeko arduradunek aurrekontua murriztea erabaki dute.
- b) EITBko arduradunek aurrekontua murriztea erabaki dute.
- c) EITB-ko arduradunek aurrekontua murriztea erabaki dute.
- 17.
- a) ER-ri (Ezquerria Republicana) 1.500 boto falta zitzaizkion bigarren diputatua izateko.
- b) ERri (Ezquerria Republicana) 1.500 boto falta zitzaizkion bigarren diputatua izateko.
- 18.
- a) Oh: informazio gehiago nahi izanez gero deitu tf honetara.
- b) Oh.: informazio gehiago nahi izanez gero deitu tf. honetara.
- 19.
- a) Lur honen luzera 28m-koa da; zabalera, berriz, 12cm-koa.
- b) Lur honen luzera 28m.oa da; zabalera, berriz, 12cm.koa.
- 20.
- a) Nekazal politika berria azaldu du sailburuak gaur egin duen prentsaurrekoan.
- b) Nekazaritza politika berria azaldu du sailburuak gaur egin duen prentsaurrekoan.
- c) Nekazari politika berria azaldu du sailburuak gaur egin duen prentsaurrekoan.
- 21.
- a) Unibertsitate barrutien lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.
- b) Unibertsital-barrutien lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.

- c) Unibertsitate-barrutien lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.
- d) Unibertsital barrutien lana ikaragarria izan da unibertsitatearen antolaketan.

22.

- a) Literatur lehiaketa bat antolatu du Hezkuntza Sailak.
- b) Literatur-lehiaketa bat antolatu du Hezkuntza Sailak.
- c) Literatura lehiaketa bat antolatu du Hezkuntza Sailak.
- d) Literatura-lehiaketa bat antolatu du Hezkuntza Sailak.

23.

- a) Enpresa berrientzako **finantzal laguntzak** arautzen ditu dekretu berriak.
- b) Enpresa berrientzako finantza laguntzak arautzen ditu dekretu berriak.
- c) Enpresa berrientzako **finantzari laguntzak** arautzen ditu dekretu berriak.

24.

- a) Gutun honen bidez, kultur astea antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.
- b) Gutun honen bidez, **kultur-astea** antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.
- c) Gutun honen bidez, kultura astea antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.
- d) Gutun honen bidez, kultura-astea antolatzeko dirulaguntza eskatzen dizugu.

25.

- a) Hizkuntza-plangintzari buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.
- b) Hizkuntza plangintzari buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.
- c) Hizkuntz plangintzari buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.
- d) **Hizkuntz-plangintzari** buruzko graduondoko diplomaturak 9 hilabeteko iraupena izaten du.

26.

- a) Hezkuntza alorreko ordezkariak onartu egin zuten liburu saltzaileen eskaintza.
- b) Hezkuntza-alorreko ordezkariak onartu egin zuten liburu saltzaileen eskaintza.
- c) **Hezkuntz-alorreko** ordezkariak onartu egin zuten liburu saltzaileen eskaintza.

- d) **Hezkuntz alorreko** ordezkariak onartu egin zuten liburu sal-
tzaileen eskaintza.

27.

- a) **Plangintz arduradunak** aldian-aldian emango du egitarauaren
garapenaren berri.
b) **Plangintza-arduradunak** aldian-aldian emango du egitaraua-
ren garapenaren berri.
c) **Plangintza arduradunak** aldian-aldian emango du egitaraua-
ren garapenaren berri.
d) **Plangintz-arduradunak** aldian-aldian emango du egitarauaren
garapenaren berri.

28.

- a) **Hainbat autonomi erkidegotako** gobernuburuak azaldu ziren
atzo Senatuan.
b) **Hainbat autonomia erkidegotako** gobernuburuak azaldu ziren
atzo Senatuan.
c) **Hainbat autonomia-erkidegotako** gobernuburuak azaldu zi-
ren atzo Senatuan.
d) **Hainbat autonomi-erkidegotako** gobernuburuak azaldu ziren
atzo Senatuan.

29.

- a) **Euskal Herriko filologi fakultate** guztietako ikasleak bildu zi-
ren Gasteizen.
b) **Euskal Herriko filologi-fakultate** guztietako ikasleak bildu zi-
ren Gasteizen.
c) **Euskal Herriko filologia-fakultate** guztietako ikasleak bildu
ziren Gasteizen.
d) **Euskal Herriko filologia fakultate** guztietako ikasleak bildu
ziren Gasteizen.

30.

- a) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiotz
kontrola** ekarri du.
b) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiotza
kontrola** ekarri du.
c) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiot-
za-kontrola** ekarri du.
d) Hainbat herritan, demografiaren gorakada neurrigabeak **jaiotz-
kontrola** ekarri du.

31.

- 97-02-24 = Gaur zortzi, **1997ko otsailak 24**,...
97-01-11 = Elgeta, **1997ko urtarrilaren 11**

96-12-22 = Etzidamu, **1996ko abenduak 22**, Santamasak Arrasaten.

97-04-01 = Vitoria-Gasteizen, **1997ko apirilaren 1ean**

97-06-16 = Vitoria-Gasteiz, **1997ko ekainaren 16a**

32.

a) Honekin batera doakizu **1996. urteko deialdia.**

b) Honekin batera doakizu **1.996.eko** urteko deialdia.

c) Honekin batera doakizu **1996garreneko** urteko deialdia.

33.

a) **1995eko uztailaren 25-ean** egindako bileraren akta ez zuen Osoko Bilkurak onartu.

b) **1995eko uztailaren 25an** egindako bileraren akta ez zuen Osoko Bilkurak onartu.

c) **1995eko uztailaren 25ean** egindako bileraren akta ez zuen Osoko Bilkurak onartu.

34.

a) Espedientea **1993ko otsailaren 14an** bidali genizun.

b) Espedientea **1993ko otsailaren 14ean** bidali genizun.

35.

a) Prestakuntza zuzendariak **93-12-30n** izenpetu zuen erabakiaren arabera eman zen dirulaguntza.

b) Prestakuntza zuzendariak **93-12-30ean** izenpetu zuen erabakiaren arabera eman zen dirulaguntza.

c) Prestakuntza zuzendariak **93-12-30an** izenpetu zuen erabakiaren arabera eman zen dirulaguntza.

36.

a) **Uztailan** egingo dugun sarrera-froga **hilaren 11an** izango da.

b) **Uztailean** egingo dugun sarrera-froga **hilaren 11n** izango da.

c) **Uztailean** egingo dugun sarrera-froga **hilaren 11ean** izango da.

37.

a) Aurtengo argitalpen-egitaraua atzo, **otsailak 6**, erabaki zen.

b) Aurtengo argitalpen-egitaraua atzo, **otsailak 6an**, erabaki zen.

c) Aurtengo argitalpen-egitaraua atzo, **otsailak 6a**, erabaki zen.

38.

a) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez bait duzu** eskatutako dokumentazioa bidali.

b) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez baiduzu** eskatutako dokumentazioa bidali.

c) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez baituzu** eskatutako dokumentazioa bidali.

- d) Berriz egin behar duzu eskabidea, **ez bait-duzu** eskatutako dokumentazioa bidali.
- 39.
- Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **bait ginen**.
  - Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **baikinen**.
  - Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **baiginen**.
  - Iaz ez genizuen dirulaguntzarik eman aurrekonturik gabe geratu **bait-ginen**.
- 40.
- Hitzaldietan **bat bateko** itzulpena egigo da.
  - Hitzaldietan **bapateko** itzulpena egigo da.
  - Hitzaldietan **bat-bateko** itzulpena egigo da.
- 41.
- Komeni da eztabaida sortzea eta, **batik-bat**, zabaltzea.
  - Komeni da eztabaida sortzea eta, **batik bat**, zabaltzea.
  - Komeni da eztabaida sortzea eta, **batipat**, zabaltzea.
- 42.
- Aipatutako eraikina udaletxearen **aurrealdean** dago.
  - Aipatutako eraikina udaletxearen **aurrekaldean** dago.
  - Aipatutako eraikina udaletxearen **aurreko aldean** dago.
- 43.
- Baldintza **horiek guztiekin** ados nagoela adierazten dut.
  - Baldintza **horiekin guztiekin** ados nagoela adierazten dut.
  - Baldintza **guzti horiekin** ados nagoela adierazten dut.
- 44.
- Besterik gabe eta zure erantzunaren **zai**, agur.
  - Besterik gabe eta zure erantzunaren **zain**, agur.
- 45.
- Diputazioak** eta gainerako **administrazioak** ere bai.
  - Diputazioak** eta gainerako **administrazioak** ere bai.
  - Diputazioak** eta gainerako **administrazioak** ere bai.
- 46.
- Azterketariak, gutxienez, 60 lerro idatziko ditu; hortik gora, **zenbanahi**.
  - Azterketariak, gutxienez, 60 lerro idatziko ditu; hortik gora, **zenbat nahi**.
  - Azterketariak, gutxienez, 60 lerro idatziko ditu; hortik gora, **zenbat-nahi**.

- 47.
- Nor-nahi** joan daiteke udalbatzarretara.
  - Nornahi** joan daiteke udalbatzarretara.
  - Nor nahi** joan daiteke udalbatzarretara.
- 48.
- Eskari-orria eta curriculum-a gutunazal **batean** sartuko ditu izangaiak.
  - Eskari-orria eta curriculum-a gutunazal **batetan** sartuko ditu izangaiak.
  - Eskari-orria eta curriculum-a gutunazal **baten** sartuko ditu izangaiak.
- 49.
- Batzutan**, udal liburutegia itxi beharra izaten da, langile falta dela eta.
  - Batzuetan**, udal liburutegia itxi beharra izaten da, langile falta dela eta.
- 50.
- Milana liburuki** bidaliko diegu, kanpainan parte hartu nahi duten eskolei.
  - Mila bana liburuki** bidaliko diegu, kanpainan parte hartu nahi duten eskolei.
  - Mila liburuki banari** bidaliko diegu, kanpainan parte hartu nahi duten eskolei.
- 51.
- Izangai guztiak egin beharko dute euskara-azterketa, EGAdunek **izan ezik**.
  - Izangai guztiak egin beharko dute euskara-azterketa, EGAdunek **ezik**.
- 52.
- Kargua uzteko **benetazko** arrazoiak azaldu zituen zinegotziak.
  - Kargua uzteko **benetako** arrazoiak azaldu zituen zinegotziak.
- 53.
- Ohiko** orduan eta tokian bilduko dira.
  - Ohizko** orduan eta tokian bilduko dira.
- 54.
- Azterketako emaitzen **arabera** erabakiko da ikastaroan nor sartuko den.
  - Azterketako emaitzen **araura** erabakiko da ikastaroan nor sartuko den.
  - Azterketako emaitzen **arauera** erabakiko da ikastaroan nor sartuko den.

- 55.
- Hirigintzako teknikariaren iritziarekin bat dator.
  - Hirigintzako teknikariaren **eritziarekin** bat dator.
- 56.
- Idazkaria naizen aldetik, hauxe **jakin arazten dizut**:...
  - Idazkaria naizen aldetik, hauxe jakinarazten dizut:...
  - Idazkaria naizen aldetik, hauxe **jakin erazten dizut**:...
  - Idazkaria naizen aldetik, hauxe **jakinerazten dizut**:...
- 57.
- Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen **adi erazi** behar du.
  - Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen **adi arazi** behar du.
  - Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen adierazi behar du.
  - Eskatzaileak zein ordutegi nahi duen **adiarazi** behar du.
- 58.
- Hori onartzen **ba dugu**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
  - Hori onartzen badugu, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
  - Hori onartzen **ba-dugu**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
- 59.
- Zure seme-alaben heziketan **ba-duzu** zer esanik!
  - Zure seme-alaben heziketan **ba duzu** zer esanik!
  - Zure seme-alaben heziketan baduzu zer esanik!
- 60.
- Hori **onartu ezkerro**, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
  - Hori onartuz gero, zorrak nekez kitatuko ditu udal honek.
- 61.
- Lehenago edozein arauk ezarritakoa baliogabetzen du oraingo honek.
  - Lehenago edozein **arauk** ezarritakoa baliogabetzen du oraingo honek.
- 62.
- Nahiz eta hitzaldietan nahi beste **gaiez** aritzeko aukera izan, zenbait **gaiek** ez du liburuan sartzerik izango.
  - Nahiz eta hitzaldietan nahi beste gaiez aritzeko aukera izan, zenbait gaik ez du liburuan sartzerik izango.
  - Nahiz eta hitzaldietan nahi beste **gaiz** aritzeko aukera izan, zenbait **gaik** ez du liburuan sartzerik izango.
- 63.
- Puntu hori **planteatzeak** ez du merezi.
  - Puntu horrek ez du planteatzea merezi.

- 64.
- a) Jaun-andreok, **ongi etorri** gaur hasiko diren jardunaldietara.
  - b) Jaun-andreok, **ongi etorriak** gaur hasiko diren jardunaldietara.
- 65.
- a) Aukera guztiak aztertuta, 1.569.000 **pezetatako** eskaintza onartzea erabaki dugu.
  - b) Aukera guztiak aztertuta, 1.569.000 **pezetako** eskaintza onartzea erabaki dugu.
- 66.
- a) Laberein enpresaren lur saila **parke publiko bihurtzea** proposatu zuen alkateak.
  - b) Laberein enpresaren lur saila **parke publikoa bihurtzea** proposatu zuen alkateak.
  - c) Laberein enpresaren lur saila **parke publiko bat bihurtzea** proposatu zuen alkateak.
- 67.
- a) Errealitate osoa islatzen ez duen **topiko bat bihurtu da** euskararen zailtasuna.
  - b) Errealitate osoa islatzen ez duen **topiko batean bihurtu da** euskararen zailtasuna.
  - c) Errealitate osoa islatzen ez duen **topikoa bihurtu da** euskararen zailtasuna.
  - d) Errealitate osoa islatzen ez duen **topiko bihurtu da** euskararen zailtasuna.
- 68.
- a) Zerbitzu honen beharizanen gainean hausnarketa **egiteko asmoz**, horra lerro batzuk.
  - b) Zerbitzu honen beharizanen gainean hausnarketa **egin asmoz**, horra lerro batzuk.
- 69.
- a) **Ekonomilariak** eta **zientzilariak** bat datoz arazoaren aurrean.
  - b) **Ekonomialariak** eta **zientzialariak** bat datoz arazoaren aurrean.
- 70.
- a) **Politikariek** eta **gramatikalariek** hartu behar dute parte hizkuntza normalkuntzan.
  - b) **Politikariek** eta **gramatikalariek** hartu behar dute parte hizkuntza normalkuntzan.
  - c) **Politikalariek** eta **gramatikalariek** hartu behar dute parte hizkuntza normalkuntzan.

71.

- a) Gizarte Zientzietako ikertzaileentzako beka-deialdia.
- b) Gizarte Zientzietako ikerlarientzako beka-deialdia.

72.

- a) Deialdia karrerako funtzionarioei eta epe gabeko lan-ituneko langileei dago zuzendua.
- b) Deialdia karrerako funtzionarioei eta epe gabeko lan-ituneko langileei dago zuzendua.

55. Zehaztu hurrengo formen onargarritasuna (hiztegi batua)

Adibidez:

A	B	C
amorru (ONARTZEKOA)	amorrazio (Heg)	amorraziño (*)
anitz (ONARTZEKOA)	ainitz (*)	aunitz (h. anitz)

A	B	C
jarduera	iharduera	iarduera
ihardun	jardun	iardun
iardunaldi	ihardunaldi	jardunaldi
inarrosi	iharrosi	iarrosi
inaute	ihaute	iaute
ihauteri	inauteri	iauteri
iaz	ihaz	igaz
ihes egin	iges egin	ies egin
ihespide	ihesbide	iesbide
ihizi <i>Ipar.</i> > ehiza	ehiza	eiza
ihortziri	ihurtzuri	iurtzuri
ijito	igito	hijito
ikaragarriko Ipar.	ikaragarrizko Heg.	
ikaspide	ikasbide	
ikas-liburu	ikas liburu	ikasliburu
ikaspén > irakaspén	irakaspén	
ikertzaile	ikerlari > ikertzaile	ikerle
ikuilu > ukuilu	ukuilu	ikullu
ikus-entzule	ikus entzule	ikus entzule
ikusentzunezko	ikus-entzunezko	ikus entzunezko
ikuskari	ikuskatzaile	

A	B	C
<p>ikuskor ikus-mira ikus-molde ikutu ikuzkailu ilargi ileapaindegi ile-apaintzaile ilbeltz <i>Gip-Naf</i> > urtarril ilaur iltzatu ilunbe imini inbidia <i>Herr.</i> batez ere independentzia indizio <i>Heg. Herr.</i> industrialari (iz) inerzia infinitu inflazio ingeles injenieri ingurugiro enkuesta inporta izan <i>Herr.</i> inportantzi inpresio > zirrara inprenta («arte») > inprimatze intsektizida inspektore (poliziakoak soilik) instant instituto erakunde > erakunde instrumentu (musikan)</p>	<p>ikusgai ikusmira ikusmolde ukitu ikuzgailu hilargi ile-apaindegi ileapaintzaile urtarril ilor hiltzatu ilunpe ipini bekaizkeria burujabetza injekzio industriari (iz) inertzia infinito inflakzio ingles ingeniari inguru-giro inkesta axola izan inportantzia > garrantzi zirrara inprimatze («arte») > insektizida ikuskatzaile istante istitutu instituzio tresna</p>	<p>ikus mira ikus molde hukitu ikuzmakina ile apaindegi ile apaintzaile hilbeltz hilaur inbiria burujabetasun industrial (iz) inflakzione injineru > ingeniari inguru giro ardura izan garrantzi ikuskari istant institutu</p>

A	B	C
<p>itsas bazter itsas korronte > itsas laster</p> <p>itsaso-zain itsasalde itsasandi itsas-behera itsas-lapurrreta itsasuntzi itxoin > itxaron itxura-aldaketa ixi (<i>Bizk</i>) = <i>ixo</i> izadi izakera > izaera izenpetu izozki-denda izozmendi</p> <p>izpar > albiste, berri izparringin > egunkari jabego jaiegun jaio-leku jaioterri jaiotza jakin-min jakinduria janaridenda jendarme janzkera jan-gela jardin ihardun jardunaldi hezkuntza jarrai</p>	<p>itsasbazter</p> <p>itsas laster</p> <p>itsas-zain itsas-alde itsas handi itsas behera itsaslapurrreta itsasontzi itxaron itxuraldaketa (lexikal.) ixo natura izaera sinatu izozkidenda izoz-mendi</p> <p>albiste egunkari jabetasun jai-egun jaio leku jaio-herri jaiotze > jaiotza jakinmin jakituria (<i>Bizk</i>) janari-denda jandarma jazkera jangela lorategi jardun ihardunaldi hezkuntza jarraitu/ jarraiki</p>	<p>itsas-bazter</p> <p>itsas-korronte > itsas laster itsaszain itsas alde itsas-handi itsasbera itsas lapurrreta itsas-ontzi itxadon itxura aldaketa</p> <p>izozki denda izotz-mendi (lexikali-zatu gabea) berri</p> <p>jabetza jai egun jaioleku jaihherri</p> <p>jakin min jakitate janari denda</p>

A	B	C
<p>jarraian (adlag) jarraitasun jaunartze jaurtiki > jaurti janzki jazmin jeitsi jela <i>Gip</i> jendartean (lexikalizatua) jende aurreko</p> <p>jeneral jenio jertse jesarleku jesuita joia > bitxi jolasparke jolastoki jole > jotzaile jostailu jostailu denda jubilazio > erretiro epaiketa judu jujamendu (<i>Ipar</i>) jujatu (<i>Ipar</i>) juramentu (<i>Zah</i> > zin...) jus justu-justu <i>Herr.</i> kabia kabinete kabitu <i>Heg.</i> kaporal kadena <i>Ipar.</i> > <i>kate</i> kafetxe</p>	<p>jarraieran (adlag) jarraitutasun Jaun-hartze jaurti jazki jasmin jaitsi izotz jende artean (lexikalizatu gabea) jendaurreko (lexikalizatua) general genio jertsei jezarleku jesulagun bitxi jolas-parke jolas-leku jotzaile jostagailu jostailudenda erretiro judizio > epaiketa judegu <i>Bizk</i> > <i>judu</i> epaiketa epaitu zin zuku ozta-ozta... habia gabinete sartu kabo <i>Heg.</i> > <i>kaporal</i> kate kafe-etxe</p>	<p>jolas parke jolas leku joile (<i>Ipar</i>) > <i>jotzaile</i></p> <p>jostailu-denda</p> <p>juzgatu (<i>Heg</i>) > <i>epaitu</i> arnegu, birao</p> <p>katea kafetegi</p>

A	B	C
kafeinagabe kaier (Ipar.) kainabera kañoi kaxoi kakotx > koma kalabaza (<i>Heg.</i> > <i>kuia</i>) kaldera kalentura (<i>Heg.</i> > <i>sukar</i>) kalidade kalkulumakina kaltetu (izond) «per- tsoneri buruz» kaltekor > kategarri kameleoi kamera merkataritza ganbara zerbitzari kamelu kanale kanpaidenda kanposantu (<i>Heg.</i> > <i>hilerri</i>) kanta kapitulu karamelu kardinal karie(s) > <i>txantxar</i> karlistada > <i>karlistaldi</i> karnet errepide karretila karta (jokokoa ba- karrik) kartel (Heg.) = afixa karteldegia	deskafeinatu koaderno (Heg.) kanabera kainoi tiradera koma kuia galdera sukar kalitate kalkulagailu kaltedun kaltegarri gameleoi kamara merkataritza kamara kamarero gamelu kanal kanpadenda hilerri kantu kapitulu karamelo kardenal txantxar karlistaldi nortasun-agiri karretera eskorga gutun, eskutitz afixa ikuskizunak	kañabera kanoi kajoi galdara kamaleoi merkataritza ganbera oihal-etxola txartel kami(n)o > errepide mapa

A	B	C
diru-zorro	kartera	
kartzela	gartzela	
kaset	kasete	kasette
kastigatu (<i>Heg.</i> > <i>zigortu</i>)	zigortu	
katakunba	katakunba	
katedral	katedrale	
kazeta	gazeta	
keramika	zeramika	
kiebra (<i>Heg. Herr</i>)	porrot	
nerbio	kirio	
operazio(-)gela	kirofano	
kirol	kirola	
kiskali	kiskaldu	kixkaldu
gitarra	kitarra	
klaru > <i>argi</i>	argi	
klisket	kiskete	kisketa
klitxe	klixe	
kuartel	koartel	
koba <i>Heg.</i>	leize, haitzulo	
korrelazio	koerlazio	
koherentzi	koherentzia	
koñak	koinak	
herren	kojo <i>Gip.</i>	koxu <i>Bizk.</i>
Asier Madrilen fin- katu zen	Asier Madrilen kokatu zen	
kikildu	kokildu	
krokodilo	kokodrilo	
coctel	koktel	koctel
ikastetxe	kolegio (kardinalena)	elkargo (abokatue- na...)
azalore	koliflor	
merkataritza	komertzio	merkatalgo
iruzkin	komentario	
komisaldegi	polizia-etxe	polizia etxe
komisari	komisario	

A	B	C
legatz lege-biltzar legedi lehenbailehen lehendakari-ordetza leia leialtasun lehoi leitu <i>Herr. «irakurri»</i> lekoa	lebatz legebiltzar legeria lehenbaitlehen lehendakari ordetza lehia lehaltasun leoi irakurri legoa	lege biltzar lehenbait-lehen lehendakariordetza leia leihaltasun lehoin lego

EUSKARA INSTITUTUA

Euskal Hizkuntza

Esku artean duzun argitalpen hau, irakurle, EHUko Euskara Institutuak 1998an antolatu zuen sakontze-ikastaro baten emaitza da, eta Euskaltzaindiaren araugintza berria (1990-98) du aztergai.

Liburuak sei atal nagusi ditu. Lehenengoa, euskara batuaren araugintzari eta arau kontzeptuari buruzko hausnarketa xume bat da. Bigarren atalean, arau berrien laburpenak aurkituko ditu irakurleak. Hirugarrenean, arauak berak jaso dira: lehenik, erabakia laburbiltzen duen adierazpen orokorra, eta ondoren, arauaren oinarri, tradizio eta irizpideak. Laugarren atala HIZTEGI BATUari dagokio: jarraian eta ordena alfabetikoan, A-tik hasi eta OIHAN hitzerainoko erabaki guzti-guztiak jaso dira, hiztegi batuko hitz guztiak, alegia. Azkenik, bosgarren eta seigarren ataletan, araugintza berria lantzeko ARIKETA-BILDUMA (55 ariketa inguru) eta ariketa horien EBAZPENAK eskaini dira, hurrenez hurren.

Liburu honen ekarpenak bi dira nagusiki:
a) erosotasuna, alegia Euskaltzaindiaren araugintza berriaren ikuspegi zabal eta osoa, modu eroso eta erabilgarrian eskaintzea; b) ariketa ugariren bitartez irakurleari aritzeko eta trebatzeko aukera ere ematea, bereziki hiztegiaren arloan.